

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202177

UNIVERSAL
LIBRARY

ಜೀವನ-ರಸಾಯನ-ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರ

ಅರ್ಥಾತ್

ಹನ್ನೆರಡು-ಕ್ಷಾರ-ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರ

ಲೇಖಕ

ಡಾ. ಗೋಪಾಲ ಸದಾಶಿವ ಪಳಸುಲೆ

ಎಲ್.ಎಮ್.ಆ್ಯಂಡ ಎಸ್. (ಸ್ಕಾಂಟಲೆ) ಎಲ್.ಎಚ್.ಎಮ್.ಎಸ್.

ಇನ್‌ಫ್ಲುವೆಂಷಾ, ಮಹಾಮಾರಿ ಅಥವಾ ಕಾಲರಾ, ಬಾಲರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆ,
ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯ ಲಘುಸಿಘಂಟು ಮೊದಲಾದ ಮರಾಠಿ
ಪುಸ್ತಕಗಳ ಹಾಗೂ ಫಿಜಿಯನ್ ಹ್ಯಾಂಡಬುಕ್ ಅಫ್
ಪಾಯಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕದ ಲೇಖಕ

ಭಾಷಾಂತರಕಾರ

ನಾರಾಯಣ ತಿರುಮಲರಾವ ದಾತಾರ್, ಬಿ. ಎ.

ವಕೀಲ, ಬೆಳಗಾವಿ

೧೯೩೭

ಬೆಲೆ ೩ ರೂಪಾಯಿ

MANOHARA GRANTHA BHANDARA,
DHARWAR.

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಗೋಪಾಳ ಸವಾರಿವ ಪಳಸುಲೆ
೨೨ ಬುಧವಾರ, ಪುಣೆ ನಂ. ೨

ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಮುದ್ರಕ :
ಕೆ. ಆರ್. ಭಸೆ
ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್,
ಧಾರವಾಡ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ (ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಹ) ಜೀವನ ರಸಾಯನದ ಔಷಧಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಹಾಕ್ ರರು ತಮ್ಮ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ತತ್ತ್ವ, ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ ಕೃತಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸೌಕರ್ಯವೂ, ಸೌಲಭ್ಯವೂ, ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಗುಣಗಳು. ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯ ಹೊರ್ತಾನ್ ಇತರ ಯಾವದೇ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಸುಲಭತನವು ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಬರುವ ಗುಣವು ತೀವ್ರ ಬರುವದು ಹಾಗೂ ಬಹುಕಾಲ ತಡೆಯುವದು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಔಷಧಗಳಿಗೂ ಇತರ ಅಂದರೆ ಆಯುರ್ವೇದಿಕ ಅಥವಾ ಆಲೋಪಥಿಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಔಷಧಗಳಿಗೂ ಬಹಳೇ ಅಭ್ಯಂತರವುಂಟು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿ ಬೇಡಾದ ಔಷಧಗಳು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಾಗ್ಯೂ ಅಥವಾ ತಪ್ಪುತಡೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ್ಯೂ ಇತರ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಔಷಧಗಳಿಂದಾಗುವಂತೆ ಆಗಲಿ ಆಗುವಷ್ಟಾಗಲಿ ಅಪಾಯವಾಗಲಾರದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಈ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಬಹಳೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕ ಗುಣವು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಮತ್ತು ವೈದ್ಯನು ಏನಾದರೂ ಜಾಡುಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಮಾಟಮಾಡಿದನೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುವದು. ಕಾಸ್ತೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಗುಣ ಕೊಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವದೇ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭತೆ ಮತ್ತು ನಿರುಪದ್ರವತೆಗಳೂ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧಗಳ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಳೆಯಲ್ಪಡುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಸರಿ.

ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ-
ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಹುತರವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಂಥ-
ಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಂಬದು ಮೇಲೆ
ಮೇಲೆ ನೋಡಿದರೂ ಯಾರಿಗೂ ಕಂಡುಬರುವದು: ಗ್ರಂಥದಲ್ಲುಲ್ಲೇಖಿಸಿದ-
ಯಾವತ್ತು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವೇಚನ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿರದ ಮೂಡದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ
ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ತಿಳಿಸಿ-
ಹೇಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಡಾಕ್ಟರರೂ, ಮೈದ್ಯರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೂ
ಇದನ್ನು ಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುವ ಉದ್ದೇಶವು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ-
ದೃಷ್ಟಿಯು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಉದ್ದೇಶವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ-
ದೆಂಬದನ್ನು ಓದುಗರೇ ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಕಠಿಣ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ
ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ತಪ್ಪಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂಥ-
ಸುಲಭ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪಯೋಗಿಸುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ
ಗ್ರಂಥ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಠಿಣವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ನಮ್ಮ ನಂಬಿಗೆ. ಗ್ರಂಥ-
ವನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂಥ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹತ್ತರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಲ್ಲಿ
ಮೈದ್ಯರಿಗೂ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ
ತಹರದಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೂ ಹಳ್ಳಿಕೊಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಮೈದ್ಯನ ಸಹಾಯ
ವಿಲ್ಲದೆ ಸಹ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗನಿವಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯವು
ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರೋಪಕಾರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇಷ್ಟವಿತ್ತರಿಗೂ
ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೂ ಈ ಔಷಧಗಳುಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಕೃತಜ್ಞತೆ
ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸಂಭವಿಸಬಹುದು.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ “ವಿಷಯಪ್ರವೇಶ” “೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ”
“ನಿದಾನ” “ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಗಳೂ ಅವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ,” ಮತ್ತು
ಕೊನೆಗೆ “ಭಾವನಾಕೋಶ” ವೆಂಬ ಐದು ಪ್ರಕರಣಗಳು ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.
‘ವಿಷಯಪ್ರವೇಶ’ ವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ವ ಹಾಗೂ
ಸಿದ್ಧಾಂತವೇನೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಾಪೋಹವನ್ನೂ ಇತರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರ-
ಗಳ ಸಂಗಡ ತುಲನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುವದು. ಮಿಕ್ಕ
ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಪ್ರಕರಣದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ

ಬೇರೆ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಜೋಡಿಸಿದ್ದು ಆಯಾ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯ ವಿಷಯವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆಯೆಂಬದನ್ನು ಸುಸ್ಥಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಾಚಕರು ಆಯಾ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳನ್ನು ವಶ್ಯ ಓದತಕ್ಕದ್ದು.

ಗುಣಧರ್ಮ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಸಂಪತ್ತರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಶರೀರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಆಯಾ ಭಾಗಗಳ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತರ ವೃತ್ತಾಂತವು ಇತರ ಯಾವದೇ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರೇನು, ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಔಷಧವು ಯಾವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ (ಶಕ್ತಿ) ವುಳ್ಳದ್ದಿರಬೇಕು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ ಯಾವದಿರಬೇಕು, ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳಿಗೂ ಅದರ ಸಂಬಂಧವು ಏನು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ ಇದೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ವೃತ್ತಾಂತವು ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಾರಾಂಶವಾಗಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಓದಿದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೆ ಸಹ ಅನೇಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳೊಳಗಿಂದ ಎತ್ತಿಟ್ಟಿಗೆ ತಂದಿಟ್ಟ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಓದಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ದೊರೆಯುವದೆಂದು ನಂಬಿಗೆಯುಂಟು.

"ನಿದಾನ" ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅನುಮಾನಗಳು ವೈದ್ಯರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೂ ಶುಭಯೋಗವಾಗುವಂಥವಿವೆ. ರೋಗಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಯಾವರೋಗವಿರಬಹುದೆಂಬದಾಗಿ ಸೂಚನಾಮಾನದಿಂದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಲು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಒಗ್ಗು ಕೊಟ್ಟ ಸೂಚಕ ಅನುಮಾನಗಳಿಂದ ಸಹ ಇದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರ್ಯೋಗವಾಗುವದೆಂದು ನಂಬಿಗೆಯುಂಟು. ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಹತ್ತುವದು ಮುಂದೆ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಮೇರೆ ಅನುಭವ ಒಂದಹಾಗೆ ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ಕಠಿಣವಾಗಲಾರದು. ಈ ಸೂಚಕಾನುಮಾನಗಳೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿವೇಚನವೂ, ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಲ್ಲಿ, ರೋಗಿಗೆ ಅದ ರೋಗದ ನಿದಾನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ

ಸುಲಭವಾಗುವದು. ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ರೋಗದ ಒಗ್ಗಿ ಮಾಡಿದ ವಿವೇಚನವು ಮೈದ್ಯರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ದೇವದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹವು. ಪ್ರಕರಣದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಸವಿಸ್ತರ ವೃತ್ತಾಂತ ಕೊಟ್ಟೀ ಇದೆ. ಅದನ್ನು ಆಸಕ್ತ ಓದಬೇಕು.

ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಅಥವಾ ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಡಾಕ್ಟರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೂ “ಭಾವನಾಕೋಶ” ವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣವು ಹೊಸ ಮಾದರಿಯದೆಂದು ಕಾಣುವದು. ಇತರ ಯಾವದೇ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾವನಾಕೋಶದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕಂಡುಬರುವ ದಿಲ್ಲ. ರೋಗವು, ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನಗಳು. (ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಮುಂತಾದವು), ಅದರ ಮೇಲಿನ ಔಷಧಗಳು- ಇಷ್ಟರ ಮೇಲಿಂದ ಇತರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಾರ್ಯಭಾಗವು ಸಾಗಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಡವು ಸ್ಥಿತಿತ್ವದ್ದೆ ಹಾಗೂ ಯಾವ ಭಾವನೆಗಳ ಅನುರೋಧದಿಂದಲೇ ವಿಕೃತವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಅನಿಷ್ಟ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಕಾಯಾಸ ಕಟ್ಟತಕ್ಕ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಭಾವನಾಪ್ರಧಾನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾವನಾಕೋಶದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬಹಳೇ ಇರುವದೆಂಬದು ಭಾವನಾಕೋಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಒರುವದು. ಅದು ತಿಳಿಯಲು ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣ ಕಾಣುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಗತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದು ತೀವ್ರವೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದು.

ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ತ್ವ ಹಾಗೂ ಔಷಧಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ ಇವುಗಳ ಪರಿಚಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಹೊರತು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಪರಿಚಯವು ಪೂರ್ಣ ಆಗದ ಹೊರತು ಯೋಗ್ಯ ಔಷಧ ಕೊಡಲು ಶಕ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಕೊಟ್ಟರೆ ಯಶ ಒರುವ ಸಂಭವವೂ ಕಡಿಮೆ. ತನ್ನಿ ಬೇಡಾದ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅನಾಯ ಬಹುಕಾಲಕ್ಕಿಲ್ಲ ಇದು ಸಿಜ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮದೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗಿ ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ

ಮಾತ್ರ ವುಂಟಾಗುವದು. ಅದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಆವ್ಯಾಸಾರೇಷು ವ್ಯಾಸಾರ ಮಾಡದೇ ಇರುವದೇ ಲೇಸು. ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇತರ ಯಾವ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬಾರದು. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ವಿಷಿತ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿಯ ಕಪಾಯ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರೋ ವಾಢಿಯ ಇಂಜೆಕ್ಯನ್ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ ಹೀಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡ ಕೂಡದು. ಹೀಗಾದ್ದರಿಂದ ರೋಗಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮ ವಾಗುವದು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡುವಾಗ ಇತರ ಯಾವದೂ ಔಷಧ ಕೊಡಗೂಡದು.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಯಲು ವ್ಯಾಯಾಮ ಯಾವದು ಮಾಡಬೇಕು : ಸ್ನಾನ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಏಂಥ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು; ಬೇರೆ ಯಾವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಾಲಿಸಬೇಕು, ಇಂಥ ಮುಂತಾದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಾಚಾರ ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪರಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಬರೆಯುವದು ಉಚಿತ. ಇದರ ಮಹತ್ವವು ಇಷ್ಟು ಇರುವುದು. ಇದ್ದೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯು ನಿಜವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾವೇಶವಾಗುವದು. ವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಜಿಕರೀತ್ಯಾ ದೋರಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪುಸ್ತಕ ಗಳೇ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು. ರೋಗ ಒಂದು ಹೋದನಂತರ ರೋಗಿಯು ಹೇಗೆ ನಡಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಯಾ ರೋಗಗಳ ವಿವೇಚನೆಯ ಕೆಳಗೆ ತಿಳಿಯಿಸಿ ಹೇಳಿಯೇ ಆದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಗ್ರಂಥವು ತಿಳಿಯುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕ ತಿಳಿಯಲು ಸುಲಭವಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೂಲಮಾಸದಿಂದ ವಿವೇಚನ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯ ಎರುವದೆಂದು ಕೆಲ ಜನರ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವದುಂಟು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ

ಮಾಡುವದರಿಂದ ಗ್ರಂಥವು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬಿಳಿದು ಹೋಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಬಿಲೆಗೆ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು. ಅದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯುವದೇ ಉಚಿತ. ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವೇಚನಮಾಡುವದೇ ಲೇಸು. ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವಷ್ಟು ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವದು ಅವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಹ ನಾವು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ವಿವೇಚನಮಾಡಿದ್ದೇವೆ ? ಹೊರ್ತಾಗಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವೇಚನವಿರುವದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಓದುಗಾರರು ಸಹ ಇಂಥ ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಬಿಳಿಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವ ಯತ್ನ ಸಚ್ಚಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೆಲವು ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತಭೇದವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಆದರೆ ರಚಿತವಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾವ ಅರ್ಥದಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಿವೆ ಹಾಗೂ ಯಾವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರತಿ ಶಬ್ದಗಳೆಂದು ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಮತಭೇದವಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಕಡಿಮೆ. ನಾವು ರಚಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಚಿತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಸೂಚಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುವೆವು. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಯಾವದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪುಸ್ತಕದ ಭಾಷಾಂತರವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಅದು ಬರದದ್ದು ಇರುವದು. ಆಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳೊಳಗಿಂದ ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಕಂಡ

ಸಂಗತಿಗಳನ್ನಷ್ಟು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಅಲ್ಪ ಸ್ಥಳ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸರಿ ಕಂಡದ್ದನ್ನಷ್ಟು ಕೂಡಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೂರನೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಮೊದಲನೇ ಸಂಚಿಕೆಯು ಸನ್ ೧೯೨೭ ಇಸ್ವಿಯ ಸಪ್ಟೆಂಬರ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಸಂಚಿಕೆಯು ಸನ್ ೧೯೩೩ ಇಸ್ವಿಯ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು. ಸುದೈವದಿಂದ ಮೂರನೇ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕ ಸುಪ್ರಸಂಗವು ಬರುವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉಪಯುಕ್ತತೆ, ಅವಶ್ಯಕತೆ, ಲೋಕಪ್ರಿಯತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವವು. ಪುಣ್ಯಪತ್ರನು ಡೆಕ್ಕನ ವ್ಯರ್ನಾಕುಲರ ಟ್ರಾನ್ಸ್ ಲೇಶನ ಸೋಸಾಯಿಟಿಯವರು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾರಿತೋಷಿಕವನ್ನು ಸಹ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಬಗ್ಗೆ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ಅನುಕೂಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಪ್ರತಿಕೂಲ ಟೀಕೆಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಏದ್ವಾಂಸರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಚಕರೂ ಅನುಕೂಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೊದಲನೇ ಸಂಚಿಕೆಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನಂತರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರು ಈ ಗ್ರಂಥದ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ—ಅಂದರೆ ಹಿಂದೀ, ಗುಜರಾಠಿ, ಕನ್ನಡ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ—ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆ ಸೂಚನೆಗಳಿಗೆನುಸರಿಸಿ, ಏನಾದರೂ ಯತ್ನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಮಗೂ ತೋರ ಹತ್ತಿತು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದಂತಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ತೊಂದರೆಗಳುಂಟಾಗಿ ಉಪಕ್ರಮವು ಹಿಂದೆ ಜೀಳುತ್ತದೆಂಬದು ನಿತ್ಯದ ಅನುಭವವೇ ಸರಿ. ಇಂಥ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಅಡಚಣೆಯೆಂದರೆ ಯೋಗ್ಯ ಭಾಷಾಂತರಕಾರನ ದುರ್ಲಭತೆ. ಯೋಗ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥರ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಯತ್ನಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅಂಥ ಮನುಷ್ಯನು ಇವತ್ತಿನವರೆಗೆ ದೊರೆಯದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಮೊದಲು ಹಿಂದೀ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು

ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಬನಾರಸ ಹಿಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿಯ ವೈದ್ಯಕ ಶಾಖೆಯ ಪ್ರೊಫೆಸರರಾದ ಡಾ. ಭಾಸ್ಕರ ಗೋವಿಂದ ಘಾಣಿಕರ B. Sc., M. B. B. S. ಇವರಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರಾದರೂ ಸ್ವೀಕೃತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೧೯೩೫ ಇತ್ತೀಯಲ್ಲಿ ಅನಂದದಿಂದ ಮುಗಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹಿಂದೀ ಭಾಷಾಂತರವು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ದ ಗೃಹಸ್ಥರ ಹೆಸರು ಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟದಲ್ಲಿಯ ಸಮ್ಮತಿ ಕೆಲ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ನಾವು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಒಬ್ಬಬ್ಬರ ಸಂಗಡ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ ಆಗಿತ್ತು. ಆಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಬೆಳಗಾಂವಿಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮತಿ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ. ಬಾವುರಾವ ಬೋಂದ್ರೆ ವಕೀಲ ಇವರಿಂದ ಶ್ರೀ. ನಾರಾಯಣರಾವ ತಿರುಮಲರಾವ ದಾತಾರ ಇವರು ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರೆಂದು ಅವರ ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಬೆಳಗಾಂವಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಕ್ಪರರಾದ ಸಾವಣೂರ ಹಣಮಂತರಾಯರು L. M. & S. ಇವರಾದರೂ ಶ್ರೀ. ದಾತಾರ ನಾರಾಯಣರಾಯರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಈ ಕೆಲಸ ಒಪ್ಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ತಾವು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಸಹಾಯ ಸಹ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಪತ್ರದಿಂದ ಆಸ್ಥೆ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆ ಮೇರೆಗೆ ಶ್ರೀ. ದಾತಾರ ನಾರಾಯಣರಾಯರಿಗೆ ಭಾಷಾಂತರದ ಕಾರ್ಯವು ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವರಾದರೂ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಶಕ್ತ ವಿದ್ವಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಆಭಾರ ಗೌರವ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಶ್ರೀ. ನಾರಾಯಣರಾವ ತಿರುಮಲರಾವ ದಾತಾರ ಇವರು ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಬಿ. ಎ. ಪಾಸ ಆಗಿದ್ದು ೪೦-೪೨ ವರ್ಷ ಬೆಳಗಾಂವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಕೀಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ತಾಯ್ನುಡಿ ಕನ್ನಡ : ಅವರು ಕನ್ನಡ ಕಲಿತವರು. ಮತ್ತು ವಾಙ್ಮಯ (ಯಾವದೇ ಭಾಷೆಯ) ವಿಷಯವು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಅವರ ಅಭಿರುಚಿಯಾಗಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ ವಾಙ್ಮಯ ಬರೆಯಲು ಅವರು ಚಾಣರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ ಪರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು

ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಲೇಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವರು. ಓದುವ ಹಾಗೂ ಬರೆಯುವ ವ್ಯಾಸಂಗ ಅವರದು ಬಹಳದ್ದರಿಂದ ಈ ಭಾಷಾಂತರದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮೈಸೂರು ಜಿಂಗಳೂರು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂಗಡ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಬಂಧವಿದ್ದ ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಾಪುರ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಬಳ್ಳಾರಿ ಮೊಗಲಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಕ್ಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಲು ಶ್ರೀ. ನಾರಾಯಣರಾಯರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರಾದರೂ ಶಕ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹೊರ್ತಾಗಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿಯ ಸಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ. ರಾ. ಗೋ. ಹುಕ್ಕೇರಿಕರರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್‌ನ ಮಾಲಿಕರಾದ ಶ್ರೀ. ಎ. ಯ. ಜಠಾರರೂ ಪ್ರಾಂಶುಗಳನ್ನು ಓದುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಕೋವಿದರ ಕಡಿಂದ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಶಕ್ಯವಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿಸಲಾಗಿದೆಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯತ್ನವು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವರು ಓದುಗರೇ ಸರಿ.

ಭಾಷಾಂತರವು ಮಾಡಿದ್ದಾದನಂತರ ಅದನ್ನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆವು ಸಹಜವೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ. ಬಾವೂರಾವ ಬೋಂದ್ರೆಯವರು ಮಾಡಿದ ಸೂಚನೆ ಸಮಗ್ರ ಏಕತೆ ವೆನಿಸಿ ನಾವು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಧಾರವಾಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್‌ನ ಕಡೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದೆವು. ಅಚ್ಚು ಹಾಕುವ ಕೆಲಸ ಅವರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೂ ಬೋಕೆಯಿಂದಲೂ ಆಗುವದೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೆಸರು ಪಟ್ಟವರಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬರೆಯುವದು ಅನವಶ್ಯಕ. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೇ ಬೇಕಿಲ್ಲ, ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಆದರೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇರಲಾರೆವು. ಅದೇನೆಂದರೆ ಲೇಖಕರು ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರ ಕರ್ತವು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಭಾಷಾಂತರ ಮೂರನೇ

ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಎಷ್ಟೋ ತೊಂದರೆಗಳಿದ್ದಾದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಶಕ್ಯವಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲದೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಛಾಪ ಖಾನೆಯ ಮೂಲಕರಾದ ಶ್ರೀ. ವಿ. ಯ. ಜಠಾರವರು ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿ ದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಆಭಾರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮನ್ನಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆ.

ಶ್ರೀ ಬಾಪೂರಾವ ಬೋಂದ್ರೆ, ಡಾಕ್ಟರ ಸವಣೂರ ಹಣಮಂತ ರಾಯರು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ಶ್ರೀ. ರಾ. ಗೋ. ಹುಕ್ಕೇರಿ ಈ ಮೂವರು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಬಗ್ಗೆ ಆತ್ಮತ್ವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬಹಳೇ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ; ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕ ಅವರ ಆಭಾರಮನ್ನಿಸುವದು ಆತ್ಮ ವಶ್ಯಕ. ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಲಬನಾಗಿರಣಿಯ ಸ್ವದೇಶಿ ಕಾಗದವು ಉಪಯೋಗಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಪುಣೆ,
ಜೇಷ್ಠ ಶು. ೧೦ ಶಕೆ ೧೯೫೬ }

ಗೋ. ಸ. ಪಳಸುಲೆ

ಭಾಷಾಂತರ ಕರ್ತನ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ನಮ್ಮ ಅರ್ಯಾವರ್ತದಲ್ಲಿ ಅರ್ಯವೈದ್ಯನೆಂದರೆ ಅಯುರ್ವೇದ-ಶಾಸ್ತ್ರವು ಪ್ರಧಾನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಹಾಗಿರದೆ ಇತರ ವೈದ್ಯಕ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಸಮ್ಮಿಲಿ ವಿಶಾಲ ಭಾರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದಣ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೋಪಥಿಯೆಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ರೂಢವಾಗಿದ್ದ ವೈದ್ಯಕ ಪದ್ಧತಿಯು ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಮೂಲಕ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವದು. ಇತರ ವೈದ್ಯಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ (ಅಂದರೆ "ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ" "ಬಾಯೋಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ" ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ). ರಾಜಾಶ್ರಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗುಣಾವಗುಣಗಳ ಮೇಲಿಂದಲೇ ತಮಗೆ ಉಚಿತವಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಮಗೆ 'ಬಾಯೋಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ' ಎಂಬ ವೈದ್ಯಕ ಪದ್ಧತಿಯ ಹೊರ್ತು ಇತರ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ. 'ಬಾಯೋಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ' ಅಂದರೆ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿ ಅಥವಾ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯ ಸಂಬಂಧವಿಂದಷ್ಟೇ ಕೆಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜಾಶ್ರಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದು ತನ್ನ ಗುಣಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳು ಇತರ ವೈದ್ಯಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂಥವು ಇದ್ದದರಿಂದ ಇದು ಜನರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಗಾಧಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ಗುಣಗಳು ಯಾವವೆಂದರೆ- ಈ ಔಷಧಗಳು ಸೇವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಾದು, ಸುಲಭ; ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕೋದಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ; ತಪ್ಪಿ ಬೇಕಾದ ಔಷಧ ಸೇವಿಸಿದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಮಾಣ ಮೀರಿ ಹೆಚ್ಚು ಸೇವಿಸಿದಲ್ಲಿಯೂ ಅನಪಾಯಕಾರಕ (ಗಂಡಾಂತರವಿಲ್ಲದವು); ಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ್ಯೂ ಇತರ ಔಷಧಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಗುಂಪಿ ತೂಕ ಹೆಚ್ಚು- ಓಗಿದ್ದದರಿಂದ ಈ ಔಷಧಗಳ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಚಿತ್ತವು

ಎಳೆಯಲ್ಪಡುವದು ಸಾಹಜಿಕವೇ ಸರಿ. ಈ ಔಷಧಗಳ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವ ಹೇತುವಿನಿಂದ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿಯ ಪುಸಿದ್ಧರೂ ಜಾಣರೂ ಆದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಗೋಪಾಲರಾವ ಪಳಸುಲೆಯವರು ಬೇವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಪುಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆದರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಈ ಔಷಧಗಳ ಪ್ರಚಾರ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಔಷಧಗಳ ಪ್ರಚಾರ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರ ಮಾಡುವ ಕುರಿತು ಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ರೂಪಾಂತರ ಮಾಡುವವರ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯಲು ನಮ್ಮೊಬ್ಬ ಮಹನೀಯ ಸ್ನೇಹಿತರಾದವರಿಗೆ ಕೇಳಲಾಗಿ ಅವರು ನನ್ನ ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆ ಕೆಲಸ ಬಹು ಕಠಿಣವೂ ದೊಡ್ಡದೂ, ನನ್ನಂಥ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಸಾಹಾಯ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಯದಂಥಾದ್ದೂ ಇದ್ದದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನಿಂದಾಗದು ಎಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿಕೊಂಡೆನು. ಆ ಕೆಲಸ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಅಡಚಣೆ-ನನ್ನಿಂದ ಇಂಥ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯ ನೀಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ನನ್ನ ಭಾವನೆ-ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ನಿಜವೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಜುಲುವೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು ಅವರ ಮಾತು ಮೀರಲು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾಷಾಂತರದ ಕೆಲಸ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾತ್ರತೆಯುಳ್ಳವರು ಈ ಕೆಲಸ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ತನಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಲೇಖನಕಾರರು ಇರುವರೆಂಬ ಅರಿವು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಯಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಲೇಖಕನಿಗೆ ತಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರದು.

ಕೆಲಸದ ಮಹತ್ವ ಹಾಗೂ ಘನತೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಇಲ್ಲದಲಿ ನಾನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದೆ. ಇತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಕೈಕೊಂಡ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ “ಪ್ರಾಚೀನಃ ಕಠಿಣಃ ಕೌಶಲಃ | ರೀತಿಃ ಕೌಶಲಃ” ಎಂಬ ಮಹಾಕವಿ ಶುಕ್ರಿಯಂತೆ ಶುಭಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವೆನೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ನೀರ್ಘೋರವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಕಠಿಣ ಕೆಲಸ ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನನ್ನ ಪಠಮ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಹಾಗೂ ಪರೋಪಕಾರಿ

ಗಳಾದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಹಣಮಂತರಾವ ಸಾವಣೂರ L. M. & S. ಇವರಿಗೆ ಕೈಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆನು, ಅವರು ವೂಣ್ ಸಹಾಯಮಾಡುವೆನೆಂದು ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟರು. ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದರು. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ ಕಠಿಣ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ವಿಷಯ ಜ್ಞಾನಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ನನಗೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ಬಹು ಅಮೌಲ್ಯಕಾಲವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಸಹಾಯದ ಹೊರ್ತು ಕೆಲಸ ಕಡೆಗಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಉಪಕಾರ ನಾನು ಮರೆಯಲಾರೆನು. ನಾನಂತೂ ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಡೆಗಾಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿರುವದು ಇದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವರು ಓದುಗಾರರೇ ಸರಿ.

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿವೇದಿಸದೇ ಇರಲಾರೆನು. ನಾವು ಕನ್ನಡಿಗರು ದುರ್ದೈವಿಗಳೇ ಸರಿ. ಕರ್ನಾಟಕವು ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಂತವು ಹಲವು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಹರಿದು ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜಕೀಯ ಆಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗವು ತನ್ನ ಪ್ರಾಂತಿಕ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಬಿಳಿಸಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಗಿರುವದು. ಬೆಳಗಾವಿ ವಿಜಾಪೂರ ಭಾಗದ ಕನ್ನಡವು ನಯವಿನಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಮೈಸೂರ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ರುಚಿಸದಿರುವದು. ಅದೇಮೇರಿಗೆ ಮೊಗಲಾಯಿ ಕನ್ನಡವು ಇತರ ಪ್ರಾಂತದವರಿಗೆ ಫಾರಶಿ ಉರ್ದುಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ್ದರಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವೆಂದು ತೋರುವದು. ಅದರೂ ಒಂದು ಕಡೆಯ ಕನ್ನಡು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯವರಿಗೆ ತೀರ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು ಹೇಳುವ ಗ್ರಂಥವು ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಲಾರದು. ಅದು ರಸ, ಭಾವ, ಅಲಂಕಾರ ಶಬ್ದ ಮಾಧುರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಯಲ್ಲ. ಗ್ರಂಥದ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವು ಕೊನೆಗಂಡರೆ ನಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯ ನಾದೆನೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಓದುಗರು ಕೂಡ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದುವರೆಂದು ಭರವಸೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಯಾವದೇ ಸ್ಥಾನವಿರಲಿ “ದ್ವಾದಶಕ್ಷಾರ (ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರ) ಚಕಿತ್ಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರ”ವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಈ ಪದ್ಧತಿಗಾಗಿ ತುಸು

ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದರೆ ನಾನು. ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವು ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದು ನನ್ನ ಮತ.

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ - ಈ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೂ ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೆ ಭೋಧವಾಗುವಂತೆ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುವ ಯತ್ನಮಾಡಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಸಹ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ, ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ 'ವಿಷಯಪ್ರಸೇಶ'ವೆಂಬ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಿದರಿದ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವದು ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಭಾವನಾಕೋಶದ ಮೇಲಿಂದ ಬೇಸೆಯ ಮೇಲಿನ ಔಷಧವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಬಹಳೇ ಸಹಾಯವಾಗುವದು. ಯಾವದೇ ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಗೆ Index ವೆಂದು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಭಾವನಾಕೋಶವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಬೇಗನೇ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಔಷಧದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವದು. ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ ಆ ವಿಷಯದ ಮೇಲಿನ ವಿವೇಚನ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವದು.

ಬೆಳಗಾವಿ,
ಜೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ೧೦ ಶಕೆ ೧೮೫೯ } ನಾರಾಯಣ ತಿರುಮಲರಾವ ದಾತಾರ

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ವಿಷಯ	ಪುಟ
ವಿಷಯಪ್ರವೇಶ	೧-೭೨
ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ	೭೩-೨೨೫
ಕಲ್ಪೇರಿಯಾಫಾಸ	೭೭-೯೧
ಕಲ್ಪೇರಿಯಾ ಫುಟರಿಕಂ	೯೧-೯೭
ಕಲ್ಪೇರಿಯಾ ಸಲ್ಫ	೯೭-೧೦೫
ಕಾಲೀಫಾಸ	೧೦೬-೧೨೧
ಕಾಲೀ ಮ್ಯೂರಿ- ಯಾಟಿಕಂ	೧೨೧-೧೩೩
ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫೂರಿಕಂ	೧೩೪-೧೪೨
ನೇಟ್ರಂ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕಂ	೧೪೩-೧೫೪
ನೇಟ್ರಂ ಮ್ಯೂರಿಯಾಟಿಕಂ	೧೫೫-೧೭೨
ನೇಟ್ರಂ ಸಲ್ಫೂರಿಕಂ	೧೭೩-೧೮೫
ಫೇರಂ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕಂ	೧೮೬-೨೦೦
ಮ್ಯಾಂಗ್ನೀಶಿಯಾ ಫಾಸ್ಫೊರಿಕಂ	೨೦೦-೨೧೨
ಸಿಲಿಕಾ	೨೧೨-೨೨೫
ಐಡಾನ್	೨೨೬-೨೫೪
ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಗಳೂ ಅವುಗಳ ಜೀವನರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ	೨೫೫-೫೮೮

ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಅಗ್ನಿ ಮಾರ್ಕದ್ಕ	೨೫೯-೨೬೪
ಅತಿಸಾರ	೨೬೪-೨೬೮
ಅತ್ಯಾತೃವ	೨೬೮-೨೬೯
ಅಂಗವಧ (ಅರ್ಧಾಂಗ)	೨೬೯-೨೭೨
ಅಂಗುಲಿವಾತ	೨೭೨-೨೭೪
ಅಂಶಾಶಯದಾಹ	೨೭೪
ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು	೨೭೪
ಅಸ್ಥಿಗತರೋಗ	೨೭೪-೨೭೭
ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ	೨೭೭-೨೭೯
ಆತಪಮೂರ್ಛೆ	೨೮೦-೨೮೧
ಆಮಾಶ	೨೮೧-೨೮೪
ಧ್ವನಿಕೂಡುವದು	೨೮೪-೨೮೫
ಸೆಪಿಬೇಸೆ	೨೮೬
ಬಿಕ್ಕು	೨೮೬-೨೮೭
ಉದರಾವರಣದಾಹ	೨೮೭-೨೮೮
ಉನ್ಮಾದವಾಯು	೨೮೯-೨೯೦
ಉಪವಿಷ್ಣುಕೆಯರೋಗ	೨೯೦-೨೯೨
ಉಪದಂಶ	೨೯೨-೨೯೫
ಉಂಡುಕಪುಚ್ಚವಿದ್ವಧಿ (appendicitis)	೨೯೫-೨೯೭

ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಕಫಕೃಯ	೨೯೮-೩೦೪
ಟೊಂಕಶೂಲೆ	೩೫೦-೩೬೦
ಕರ್ಣರೋಗ	೩೬೭-೩೭೦
ಕಾಮಣಿ	೩೭೧-೩೭೨
ಗಣಜಲಿ	೩೭೨-೩೭೩
ದಡ್ಡು	೩೭೩-೩೭೪
ಕುರು, ರಾಜಕುರು	೩೭೪-೩೭೫
ಕೆಮ್ಮು	೩೭೫-೩೭೬
ಗಜಕರ್ಣ	೩೭೬-೩೭೭
ಗರ್ಭಪಾತ	೩೭೭-೩೭೮
ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹ	೩೭೮-೩೭೯
ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ	೩೭೯-೩೮೦
ಗರ್ಭಾಶಯರೋಗ	೩೮೦-೩೮೧
ಗರ್ಭಧಾರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ	೩೮೧-೩೮೨
ಕುರು	೩೮೨-೩೮೩
ಗೃಧ್ರಸಿ	೩೮೩-೩೮೪
ಗುಲ್ಮ	೩೮೪-೩೮೫
ಗ್ರಂಥಿರೋಗ	೩೮೫-೩೮೬
ಗೊಬ್ಬರ	೩೮೬-೩೮೭
ಘಟನರ್ಪ	೩೮೭-೩೮೮
ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು	೩೮೮-೩೮೯
ಚಿವರು	೩೮೯-೩೯೦
ಮೂಗು ಒಡೆಯುವದು	೩೯೦-೩೯೧
ಜಠರ ರೋಗ	೩೯೧-೩೯೨

ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಜಲಶೋಧ	೩೯೨-೩೯೩
ನಾಲಿಗೆಯೂ ರುಚಿಯೂ	೩೯೩-೩೯೪
ಜಂತುಗಳು	೩೯೪-೩೯೫
ಜ್ವರ	೩೯೫-೩೯೬
ಕೋಡಿಗಗೆಮ್ಮು	೩೯೬-೩೯೭
ತಲೆಶೂಲೆ	೩೯೭-೩೯೮
ತ್ವಗ್ರೋಗ	೩೯೮-೩೯೯
ದಮ್ಮು	೩೯೯-೪೦೦
ದಾಹ	೪೦೦-೪೦೧
ಮೈಲೀಬೇನೆ	೪೦೧-೪೦೨
ದುಗ್ಧ ಜ್ವರ	೪೦೨-೪೦೩
ಹಲ್ಲುಬೇನೆ	೪೦೩-೪೦೪
ದಂತೋದ್ಭವ	೪೦೪-೪೦೫
ದಂಶ	೪೦೫-೪೦೬
ಧನುರ್ವಾತ	೪೦೬-೪೦೭
ವಿಸರ್ಪ	೪೦೭-೪೦೮
ಪ್ರದರ	೪೦೮-೪೦೯
ಉಗುರುಮತ್ತು	೪೦೯-೪೧೦
ಕಟ್ಟಿನಜ್ವರ	೪೧೦-೪೧೧
ನಷ್ಟಾರ್ತವ	೪೧೧-೪೧೨
ಮೂಗಿನ ರೋಗಗಳು	೪೧೨-೪೧೩
ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ	೪೧೩-೪೧೪
ನಿದ್ರಾಭಂಗ	೪೧೪-೪೧೫
ನೇತ್ರರೋಗ	೪೧೫-೪೧೬
ನೇತ್ರಾಭಿಷ್ಯಂಗ	೪೧೬-೪೧೭

ವಿಷಯ	ಪುಟ
ನೆಗಡಿ, ಶೈತ್ಯ, ಜಲದೋಷ	೪೨೯-೪೩೩
ಪ್ರಮೇಹ	೪೩೩-೪೩೫
ಪರಿವರ್ತನ ಜ್ವರ	೪೩೬-೪೩೭
ಪಾಂಡುರೋಗ	೪೩೭-೪೪೦
ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ	೪೪೧-೪೪೨
ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪ	೪೪೨-೪೪೩
ಪೂಯದುಷ್ಟರಕ್ಷವಿಕಾರ	೪೪೩-೪೪೪
ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ	೪೪೪-೪೪೭
ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರ	೪೪೭-೪೫೦
ಪ್ಲೀಹೆಯ ರೋಗಗಳು	೪೫೦-೪೫೨
ಪ್ರಾತರ್ವಾಂತಿ	೪೫೨-೪೫೩
ಪ್ಲೇಗ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥಿಸನ್ನಿವಾತ	೪೫೩-೪೫೫
ಮಲರೋಗ	೪೫೫-೪೫೯
ಪುಪ್ಪಸಾವರಣದಾಹ	೪೫೯-೪೬೧
ಬಹುಮೂತ್ರ	೪೬೨
ಬಾಲಗ್ರಹ	೪೬೨-೪೬೪
ಭಗಂದರ	೪೬೪-೪೬೬
ದಗ್ಧವ್ರಣ	೪೬೬-೪೬೭
ಶಿರೋಭ್ರಮಣ- ತಲೆತಿರುಗುವದು	೪೬೮-೪೬೯
ಮಧುಮೇಹ	೪೬೯-೪೭೩
ಕುತ್ತಿಗೆ ನೆಟಿತ ಬೇನೆ	೪೭೩
ಮಲಬದ್ಧತೆ	೪೭೪-೪೭೭

ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಮಹಾಮಾರಿ (ದುರ್ಗಿಬೇನೆ)	೪೭೭-೪೮೧
ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತ	೪೮೧-೪೮೩
ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹ	೪೮೩-೪೮೫
ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳು	೪೮೫-೪೮೮
ಮುಖಪಾಕ	೪೮೮-೪೯೦
ಮುಡದೋಷ	೪೯೦-೪೯೩
ಮುಷ್ಟಿಮೃಧುನ	೪೯೩-೪೯೪
ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ ರೋಗ	೪೯೪-೪೯೮
ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ	೪೯೮-೫೦೦
ಮೂತ್ರದಾಹ	೫೦೦-೫೦೧
ಮೂತ್ರಾಶಯ ಶೈಥಿಲ್ಯ	೫೦೨-೫೦೩
ಮೂತ್ರಾಶ್ಮರಿ	೫೦೩
ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ	೫೦೪-೫೦೬
ಮೂರ್ಛೆ	೫೦೭
ಮೆದುಳಿನ ದಣುವಿಕೆ	೫೦೭-೫೦೯
ಮಡಿಬೊಕ್ಕೆ (ಮೊಡಿಬೊಕ್ಕೆ)	೫೦೯-೫೧೦
ಮೋತಿಬಿಂದು (ಕಂಣುಪರೆ)	೫೧೦-೫೧೨
ಯಕೃದ್ವಿಕೃತಿ	೫೧೨-೫೧೫
ಯೋನಿಭ್ರಂಶ	೫೧೬
ರಕ್ತಜ ಮೂರ್ಛೆ	೫೧೬
ರಕ್ತಸ್ರಾವ	೫೧೬-೫೧೮

ವಿಷಯ	ಪುಟ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ಕಣ್ಣು ಚಿಟ್ಟೆ	೫೧೯	ಸಂನ್ಯಾಸ	೫೬೬-೫೬೮
ಗೂರುಬುಟ್ಟು	೫೧೯-೫೨೩	ಮಲೆ (ಮೊಲೆ)ಹುಂಣು	೫೬೮-೫೬೯
ಉಳುಕು, ಜೆಜ್ಜಿದ		ಸ್ರಾವ	೫೬೯-೫೭೧
ಗಾಯ, ಗಾಯ	೫೨೨-೫೨೪	ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ	೫೭೧-೫೭೨
ವಾತಶೂಲೆ	೫೨೪-೫೨೭	ಹಸ್ತಕಂಪ	೫೭೨-೫೭೩
ವಾಂತಿ	೫೨೭-೫೨೯	ಚಳಿಜ್ವರ (ಹಿಮಜ್ವರ)	೫೭೩-೫೭೬
ಮುಟ್ಟು	೫೨೯-೫೩೩	ಒಸಡೆಯ ರೋಗ	೫೭೬
ವಿಷಮಜ್ವರ	೫೩೩-೫೩೯	ಹೃದಯರೋಗ	೫೭೮-೫೮೩
ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ-		ಹೃದಯಶೂಲೆ	೫೮೩-೫೮೫
ಹುಚ್ಚು ತನ-ಮರುಳ	೫೩೯-೫೪೫	ಕ್ಷಯರೋಗ	೫೮೫-೫೮೬
ವೃಷಣದಾಹ	೫೪೫-೫೪೬	ಹಸಿವೆಗೇಡು	೫೮೬-೫೮೮
ವೃಷಣಶೋಧ	೫೪೬-೫೪೭	ಭಾವನಾಕೋಶ	೫೮೯-೮೧೬
ವ್ರಣ	೫೪೭-೫೪೯	ಕಠಿಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ	೮೧೭-೮೨೩
ತಿರಗಳ ರೋಗಗಳು	೫೫೦-೫೫೧	ರೋಗಗಳ ಇಂಗ್ಲಿಷ್	
ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ ಜ್ವರ	೫೫೧-೫೫೩	ಹೆಸರುಗಳ ಅಕ್ಷರ	
ಶ್ವಸನಕ ಜ್ವರ	೫೫೩-೫೫೮	ರಾನುಸಾರ	
ಆರ್ತವಶೂಲೆ	೫೫೯-೫೬೨	ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ	೮೨೪-೮೨೯
ಸಂಧಿವಾತ	೫೬೧-೫೬೬	ಕೆಲ ಆನುಭವಿಕ ಔಷಧಗಳು	
			೮೩೦-೮೩೬

ವಿಷಯಪ್ರವೇಶ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ:— ವ್ಯಾಖ್ಯೆ; ವ್ಯಾಪ್ತಿ; ಡಾಕ್ಟರ ಶೂಜಲರ; ಅಧಾರಭೂತ ಕಲ್ಪನೆ; ಶರೀರದ ಘಟಕ; ಸೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಘಟಕಗಳು; ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ವ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಾಂತ; ಮಾನವೀ ಶರೀರವು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ; ರಕ್ತದ ಘಟಕಗಳು; ಧಾತುಗಳ ಸಂವರ್ಧನವು; ಪಿಂಡಗಳ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಘಟಕಗಳು; ಪಿಂಡಗಳ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪಾರ; ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿ; ರೋಗನಿವೃತ್ತಿ; ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕ್ಷಾರಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ; ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರ ಔಷಧಗಳ ಹೆಸರು; ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣ; ಔಷಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ; ಖಲನಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಔಷಧಗಳ ಗುಣಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲವೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರಿಸುವದು ಹೇಗೆ; ಔಷಧಗಳು ಎಷ್ಟು; ಎಷ್ಟು ಸಾರೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು; ಔಷಧಗಳ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರೇನು; ಯೋಗ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಯೋಜನೆ; ಈ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಅಪಾಯವಾಗುವದೋ; ಹೊಸ ಶೋಧಗಳು; ಇತರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಂಗಡ ತುಲನೆ; ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪ್ರಕಾರ; ಉಪಸಂಹಾರ.

ವ್ಯಾಖ್ಯೆ:— ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿವೇಚಿಸತಕ್ಕ ವೈದ್ಯಕಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ “ ಬಾಯೋಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ” ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಇದಕ್ಕೆ “ ೧೨ ಟಿಶ್ಯೂ ರೆಮಿಡೀಜ ” ಎಂದೂ ಅನ್ನುವರು. ಬಾಯೋಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಅಥವಾ ಟೈಲ್ಯೂ ಟಿಶ್ಯೂ ರೆಮಿಡೀಜ ಇವುಗಳ ಭಾಷಾಂತರ ನಾವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ “ ಜೀವನರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರ ” ಮತ್ತು ೧೨ ಕ್ಷಾರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. “ ಬಾಯಾಸ ”

ಎಂಬ ಗ್ರೀಕಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ “Life” ಅಂದರೆ ಜೀವನವೆಂದು ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. Chemistry ಅಂದರೆ “ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರ.” ಅಂತೂ ಬಾಯೋಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ ಅಂದರೆ ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬರ್ಥ. ಯಾವದೊಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಘಟಕ ದ್ರವ್ಯಗಳಾವುವು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ (ಬದಲು) ವಾಗುವವು ಈ ವಿಷಯದ ವಿವೇಚನಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಮೇರೆಗೆ ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸಜೀವ ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಘಟಕಗಳಾವುವು, ಅವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿವೇಚನ (ಮಾಹಿತಿ)ವಿರುವುದು ಅದಕ್ಕೆ **ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ**ವೆಂಬರ್ಥವು ಶಬ್ದಶಃ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರೂಢಿಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಮಾ ವಿಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದೇನೆಂದರೆ— ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳ ಶರೀರದ ಘಟಕಗಳು ಯಾವಾವುವು, ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವಯವಗಳು ಹೇಗೆ ಅಂದರೆ ಯಾವ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ, ಶರೀರವಿಕ್ಕೃತಿ ಅಂದರೆ ರೋಗ, ರೋಗಗಳು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಕಾರಣಗಳು, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆ ಹೊಂದಿದ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪೂರೈಸಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರಾಮಯಗೊಳಿಸುವುದು ಅಂದರೆ ರೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಅದಕ್ಕೇ **ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ**ವೆಂಬ ಹೆಸರು.

ವ್ಯಾಖ್ಯೆ :— ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಯುರೋಪ ಖಂಡದಲ್ಲಿಯ ಜರ್ಮನದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಾದ ಶೋಧಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಮಾವೇಶಮಾಡಬಹುದು. ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ವೈದ್ಯಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಹೊಸ ಶೋಧವೇ ಸರಿ. ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಆಮೂಲಾಗ್ರ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರವಷ್ಟೇ.

ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿದ ಮಹತ್ವದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವಿದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಔಷಧಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಷ್ಟೇ ವಿಚಾರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಇತರ ಅಂಗಗಳ ವಿಚಾರವು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರಲಾರದು. ಅವುಗಳಬಗ್ಗೆ ಇತರತ್ರ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಾಡಿದ ಶೋಧ ಗಳು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಗ್ರಹೀತ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವದರಮಟ್ಟಿಗೆ ರೋಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದು ನಿಜ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡುವದು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವೇ ಸರಿ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಆ ವಿಷಯವು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರೆಯಕೂಡದು. ಮಾನವೀ ಶರೀರದಲ್ಲುದ್ಭವಿಸುವ ರೋಗಗಳನ್ನು ಯಾವ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬದರ ವಿಚಾರವು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯದಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಜೀವನರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳು ಎರಡು. ಅವು ಯಾವ ವೆಂದರೆ- ಕಾಯಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ. ಮೊದಲನೇ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರೋಗಗಳು ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ರೋಗಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಕಾಯಚಿಕಿತ್ಸೆ ಅಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಔಷಧ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರೋಗಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವದು ನಾವು ಕೈಕೊಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮರ್ಯಾದೆಯು. *

ಡಾಕ್ಟರ ಶೂಜಲರ:- ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಒಲ್ಡೆನ್ಬರ್ಗವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ಡಾಕ್ಟರ ವುಇಲಿಯಮ್ ಶೂಜಲರ ಎಂಬುವರು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರೂ ಪ್ರವರ್ತಕರೂ ಇರುವರು. ಶೂಜಲರ

* ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಲೇ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ಎಷ್ಟೋ ರೋಗಗಳೂ ೧೨ ಕ್ಷರ ಔಷಧ ಗಳಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಬಂದ ಗುಣವೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿವೆಂಬ ಅನುಭವವೂವುಂಟು.

ಸಾಹೇಬರು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯುರೋಪದೊಡಲಲ್ಲಿ ಹಲಕೆಲವು ಶೋಧಕರು ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸೂಚಕ ಮತ್ತು ಪೋಷಕವಾಗುವಂಥ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹಲಕೆಲವುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಆ ವಿಚಾರಗಳಿಗೇನೆ ಚಾಲನಕೊಟ್ಟು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತವುಳ್ಳಂಥ ಮೂಲತತ್ವಗಳ ಆಧಾರವೇ ಈ ಹೊಸ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯಾಗಿರುವದು.

ಆಧಾರಭೂತ ಕಲ್ಪನೆ:— “ಮಾನವೀಶರೀರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟಕಪದಾರ್ಥವು ರೋಗನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಉಪಚಾರವಾದುದು” “ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಮೇಲೆ ಈ ಘಟಕಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಆಗುವಂತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಘಟಕಗಳ ಉಪಯೋಗ ಆಗುತ್ತದೆ. (ಇತರತ್ರ ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ.) ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕರೀತ್ಯಾ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದೋ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಚಾರದಿಂದಲೇ ರೋಗಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಬಹುದು. ” “ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಯು ಪಿಂಡಮಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ” “ಅನೇಕ ಪಿಂಡಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಕಾರದ ಮೂರ್ತಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು ಮತ್ತು ಪಿಂಡಗಳ ವಿಪರ್ಯಸ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ರೋಗವು ” “ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರಚನೆಯೂ ಜೀವನ ಶಕ್ತಿ (Vitality) ಯೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಘಟಕಗಳ ಅವಶ್ಯಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ” ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗಳು ಯುರೋಪದಲ್ಲಿಯ ಆಕಾಲದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶೋಧಕರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲೇಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರಹತ್ತಿದ್ದವು. ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳು ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅವು ಬಹಳೇ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವು. **ಡಾ. ಶೂಜಲರರ** ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಈ ಮತ್ತು ಇಂಥ ವಿಚಾರಗಳಿಂದಲೇನೇ ಚಾಲನೆಯು ದೊರಕಿತು. ಅವರು ಕೇವಲ ವಿಚಾರಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸುತ್ತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಮೂರ್ತಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವ

ಗೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅದೇ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. **ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರವು** ಅವರ ಅನುಭವದ ಮೂರ್ತಫಲವೇ ಸರಿ.

ಮೇಲೆ ಉದ್ಘೃತವಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಏನೆಂದರೆ:— ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು ಯಾವ ಘಟಕ (Constituent.) ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಘಟಕಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಆ ಶರೀರದಲ್ಲುಂಟಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಉಪಚಾರವೆಂದುಪಯೋಗಿಸಿ ರೋಗಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಅವಯವಗಳೂ ಇವೆ. ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಹಾಗೂ ಆ ಅವಯವಗಳು ಯಾವ್ಯಾವ ಘಟಕಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಮೂಲಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿವೆಯೋ ಆಯಾ ಘಟಕಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧರೂಪದಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮತ್ತು ಅವಯವಗಳ ರೋಗಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಶರೀರದ ಘಟಕಗಳು : — ಮನುಷ್ಯನು ಹವೆ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಥಿವಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ರಚಿತನಾದವನು. ಸತ್ತನಂತರ ಅವನು ಹವೆ ಮತ್ತು ಬೂದಿ (ಪಾರ್ಥಿವಪದಾರ್ಥ) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರಿಗಿ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವಾಗಲಿ ಯಾವದೊಂದು ಅವಯವವಾಗಲಿ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದನಂತರ ಆ ಶರೀರದ ಮತ್ತು ಅವಯವದ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೋ ಅವೇ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಆ ಶರೀರದ ಅವಯವಗಳ ಅವಶ್ಯಕ ಘಟಕಗಳಿರಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು. ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಷ್ಟೇ ಈ ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕದೇಹದ ಘಟಕಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೂಡದು. ಪ್ರಾಣವು ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದನಂತರ ಮತ್ತು ಜ್ವಲನಕ್ರಿಯೆ ನಡೆದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋ ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ನಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಹ ಆ ಶರೀರದ ಘಟಕಗಳು ಎಂಬದು ನಿರ್ವಿವಾದ ಮಾತೇ ಸರಿ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಹದ ಮತ್ತು ಆಕಾರದ ಧಾತುಗಳೂ ಅವಯವಗಳೂ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸ

ಬೇಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಸತ್ತನಂತರ ನಷ್ಟವಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವು ಅಷ್ಟೇ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಹ ಸರಿಯಾದ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೂ ಅವಶ್ಯವುಳ್ಳವೂ ಇರುವೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ ಸಂಗತಿಯು. ಶರೀರದ ಘಟಕಪದಾರ್ಥಗಳು ಯಾವ್ಯಾವವು ಎಂಬುದು ಬೇವನರಸಾಯನಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಹುಟ್ಟುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಯಿರಲಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷ ಅರಿಕೆಯಿತ್ತು ; ಆದರೆ ರೋಗನಿವಾರಣೆಗೆ ಯಾವ ಅವಶ್ಯಕ ಘಟಕ ಪದಾರ್ಥದ ಉಪಯೋಗವೇನು ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವೆಷ್ಟು ಎಂಬ ಸಂಗತಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವ ಮಾತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳೇ ಈ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಶೋಧವು ಬೇವನರಸಾಯನಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೇ ಆಯಿತು.

ಸೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ನಿರಂದ್ರಿಯ ಘಟಕಗಳು:— ಮಾನವೀ ಶರೀರದ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳು ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ೧ ಸೇಂದ್ರಿಯ (organic), ೨ ಮತ್ತು ನಿರಂದ್ರಿಯ. (inorganic).

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಯಾವತ್ತೂ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಜ, ಉದ್ಭಿಜ ಮತ್ತು ಖನಿಜ ಎಂಬ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಎಂತಲೂ ಒನೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಎಂತಲೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಧುನಿಕ ಶೋಧದ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಬನವಿರುವದೋ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬನರಹಿತ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ನಿರಂದ್ರಿಯವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶರೀರವು ಸುಟ್ಟುಹೋದನಂತರ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಾರ್ಬನರಹಿತವಾದ ಖನಿಜ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಸತ್ತನಂತರ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಇದೊಂದು ನಿರಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥವಿದ್ದು ಉಳಿದ ಯಾವತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಾರ್ಬನಯುಕ್ತ ಅಂದರೆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಿರುವವು. ರಕ್ತದ ಪೃಥಕ್ಪರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಹ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ದೊರೆ

ಯುತ್ತವೆ. ಸಕ್ಕರೆ, ನೆಣ, (fat) ಮತ್ತು ಇತರ ಕಲ್ಮಮಯ (ಆಲ್ಬುಮಿನ) ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ನೀರು ಮತ್ತು ಹಲವು ಖನಿಜ ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಿರಂದ್ರಿಯಗಳು. ಈ ಖನಿಜ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೇನೆ ಜೀವನಕ್ಕಾರವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಗೆರೆ ನೀರು, ಗೆರೆ ಜೀವನಕ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಗೆರೆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ದೊರೆಯುವವು.

ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ವ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತ:— ನಿರಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಶರೀರದ ಘಟಕಗಳೆಂಬದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯು. ಆದರೂ ಈ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಜೀವನಕ್ಕಾರಗಳ ಮಹತ್ವವೆಷ್ಟೆಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ ಯಾರದೂ ಲಕ್ಷ್ಯವು ವೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅದು ಬಹಳೇ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದ್ದದರಿಂದ ಅದರ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. “ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಜೀವನಶಕ್ತಿ (Vitality) ಇವು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಘಟಕಗಳ ಅವಶ್ಯಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ” ಈ ಅರ್ಥವುಣ್ಣವಾಕ್ಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದನಂತರ ಇದರ ಕಡೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತು ಈಗ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದೇನಂದರೆ, ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮಾನದಿಂದ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆಂಬದು ನಿಜ. ಆದರೂ ಮಾನವೀ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಿಂಡದ ಸಜೀವತ್ವವೂ ಓಜಸ್ಸೂ ಈ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ಅವಶ್ಯಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಸುಣ್ಣ, ಮೊಟ್ಟಾಶಿಯಮ್ ಮುಂತಾದ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರದೇ ಹೋದರೆ ನೀರು ಮತ್ತು ಮಿಕ್ಕಾದ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸರ್ವಥೈವ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯಗಳೂ ನಿರುಪಯೋಗಿಗಳೂ ಆಗುವವು. ಕೇವಲ ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವದೇ ಕಾರ್ಯವು ಆಗಲಾರದು. ಜೀವನ ಕ್ಷಾರಗಳೇ ಶರೀರದ ಶಕ್ತಿದಾಯಕ ಸಂವರ್ಧಕ ಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಆಧಾರಭೂತ ಘಟಕಗಳು. ಆಲ್ಬ್ಯುಮಿನ್, ಶರ್ಕರಾ, ಇತರ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಹಾಗೂ ನೀರು ಇವು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥ

ಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಕ್ಷಾರಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಸಂವರ್ಧನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವು. ಈ ಕ್ಷಾರಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಈ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಏನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರವಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಾರವು ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥದ ಸಂಗಡ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟು ಶರೀರದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಣಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗೋಣ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗೋಣ ಈ ದ್ವಿವಿಧಕಾರ್ಯವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಾಹತ ನಡದೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವರ್ಧಕ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳ ಕ್ಷಾರಗಳ ಸಾಮುಗ್ರಿಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಇಲ್ಲದವಿಃ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಹೊಸಪಿಂಡಗಳು ಆಗದೇ ಇರೋಣದರಿಂದಲೇ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಾರದ ಸಾಮುಗ್ರಿಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಆದರೆ ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಈ ಮೇರೆಗೆ ಶರೀರದ ಸುಸ್ಥಿತಿಯು ಕಾಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದು **ಜೀವನಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ** ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟು. ಇಂಥ **ಜೀವನ ಕ್ಷಾರಗಳು** ಶರೀರದಲ್ಲಿ ೧೨ ಡೇ ಇರುತ್ತವೆಯೆಂದು **ಡಾ. ಶೂಜಲರರ** ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರದಾಗಲಿ ಅನೇಕ ಕ್ಷಾರಗಳದಾಗಲಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯುಂಟಾದ ಕೂಡಲೆ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ಅಣುಗಳ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗುವದು. ಅಂದರೆ ವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಗುವದು.. ಈ ವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಗೇನೇ ರೋಗವೆನ್ನುವರು. ಕೊರತೆ ಹೊಂದಿದ ಪಿಂಡ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟು ಅಣುಗಳ ಗತಿಯನ್ನು ಸವನಾಗಿಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಂದರೆ ರೋಗವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಈ ವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯು ಶರೀರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಹದಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯ

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಹಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗ ನಿರ್ದರ್ಶಕ ಹೆಸರುಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೂ ರೋಗಗಳ ಈ ಹೆಸರುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ನಿಜವಾದ ಅಪಾಯವೇನು, ಎಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಗಿದೆ ಇದರ ಸಮ್ಯಗ್‌ಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮಾನವೀ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಾಗತಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳ ರಹಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಸಂವರ್ಧಕ ಹಾಗೂ ಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪ್ರಮಾಣದ ನ್ಯೂನತೆ ಅಥವಾ ಕೊರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟು. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸಂಭವಿಸುವ ದುಃಖ, ವ್ಯಥೆ, ಮುಂತಾದ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಯಾವದಾದರೊಂದು ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೊರತೆಯ ದ್ವೇಷಕಗಳೇ ಸರಿ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಜೀವನಕ್ಷಾರಗಳ ಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆಯೇ ಶರೀರದ ನಿರಾಮಯಸ್ಥಿತಿ, ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆಂಬುದೇ ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಸಿದ್ಧಾಂತವು.

ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ವ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ವಿವೇಚನವು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಮಾನವೀಶರೀರದ ರಚನೆ ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದ ರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು ಅದು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಪ್ರಕಾರ ಇರುತ್ತದೆ.

ಮಾನವೀಶರೀರವು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ:— ಅನ್ನ ನೀರು ಮತ್ತು ಹವೆ ಈ ಮೂರು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮಾನವೀಶರೀರದ ಜೀವನಶಕ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯಾಧಾರಗಳಿವೆ. ಈ ಮೂರು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೇ ಮಾನವೀಶರೀರದ ಘಟಕಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಪಾರ್ಥಿವಪದಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಹವೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆ. ಅನ್ನ ಮತ್ತು ನೀರು ಇವು ಪಾರ್ಥಿವಪದಾರ್ಥಗಳೇ ಸರಿ. ನೀರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪಾರ್ಥಿವ ವೆಂದರೆ ಖನಿಜಪದಾರ್ಥವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನ್ನವು ಸಹ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಖನಿಜವೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುವದು. ಅನ್ನವೆಂದರೆ ಉದ್ಭಿಜ

ಪದಾರ್ಥ. ಅದು ವನಸ್ಪತಿಯು. ಅದು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ತಿಂದದ್ದರಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರೇಷಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರಸಂವರ್ಧನಕ್ಕೂ ಸಂಗೋಪನಕ್ಕೂ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಒಹುತರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ವನಸ್ಪತಿದ್ವಾರಾ (ಅನ್ನದ್ವಾರಾ) ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗಿಂದಲೇ ಪೂರೈಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆಂಬದು ಸಹಜವೇ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ವನಸ್ಪತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದರೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯದೆಯೋ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವದು ಅಶಕ್ಯವಾಗುವದು. ಇದು ಎಷ್ಟು ನಿಜವೋ ಅಷ್ಟೇ ನಿಜವು, ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯು ಅದು ಯಾವದೆಂದರೆ — ಮಾನವೀಶರೀರಾವಯವಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯವುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವನು ತಿನ್ನುವ ಅನ್ನದೊಳಗಿಂದ ಸಿಗದೇ ಹೋದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಬೆಳೆಗೆಯು ನಿಂತುಹೋಗುವದು. ಇದು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂಥ ಮಾತು. ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಪೂರೈಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ?

ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅನ್ನ, ನೀರು ಮತ್ತು ಹವೆ ಇವುಗಳ ದ್ವಾರಾ ಪೂರೈಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಅನ್ನ ಮತ್ತು ನೀರು ಮುಖದಿಂದ ಅಂದರೆ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಅನ್ನನಲಿಕೆಯ ದ್ವಾರದಿಂದ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತವೆ. ಮುಖ, ಜಠರ, ಉದರಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಯಕೃತ, ಆಗ್ನಾಶಯ (Pancreas) ಹಾಗೂ ಕರಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ (ತಯಾರ) ಆಗುವ ಪಾಚಕರಸದ ಕಾರ್ಯವು ಅನ್ನದ ಮೇಲೆ ಆಗಿ ಅದು (ಅನ್ನವು) ಕರಗಿದಂತಾಗುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ದ್ರವರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ದ್ರವರೂಪ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಭಾಗವನ್ನು ಶೋಷಣಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ಕರಳುಗಳಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ನಾಂಶವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಈ ದ್ರವಪದಾರ್ಥವು ಲಸಿಕಾವಾಹಿನಿ ಹಾಗೂ ರಕ್ತವಾಹಿನಿ ಇವುಗಳ ದ್ವಾರಾ ಪುಪ್ಪುಸದ ಕಡೆಗೆ ಮೈಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ದ್ರವ ಪದಾರ್ಥದ ಸಂಗಡ ಹವೆಯ ಸಂಬಂಧ ಬಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯು

ಎನ ಸಂಗಡ ಕಲೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಶುದ್ಧರಸಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಈ ರಸದ್ರವ್ಯವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಹೃದಯದಿಂದ ಧಮನಿಗಳ ಹಾಗೂ ಕೇಶವಾಹಿನಿಗಳ ದ್ವಾರಾ ಈ ರಕ್ತವು ಶರೀರದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿಯು ಪ್ರತಿಬಂಧು ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯು ಪ್ರತಿಬಂಧು ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗಗಳ ಸಂಗಡ ನಿಕೃಶ ಸಂಬಂಧಬರುವ ಪದಾರ್ಥವೆಂದರೆ ಒಂದೇ ರಕ್ತವು. ಒಳಗಿನ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ವೈದುಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಧನವು ರಕ್ತದಹೊರತು ಇತರ ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲ. ರಕ್ತದೊಳಗಿಂದೇನೆ ಆನ್ಸನೀರು (ಪಾರ್ಥಿವಪದಾರ್ಥ) ಮತ್ತು ಹವೆ ಇವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಯವಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕೇಶವಾಹಿನಿಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ವಾಹಿನಿಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗೋಡೆಗಳೊಳಗಿಂದ (ಪಾರ್ಶ್ವ ಭಾಗಗಳಿಂದ) ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ದ್ರವಪದಾರ್ಥವು (ಪ್ಲಾಜ್ಮಾ Plasma) ಕೆಳಗೆ. ಅತ್ತು ಇತ್ತು ಸೋರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸೋರುತ್ತಿರುವ ಪದಾರ್ಥದೊಳಗಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಯವವು ತನ್ನ ಜೀವನಾಂಶವನ್ನು ಎಳೆಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪೋಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಯವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಯಾವತ್ತೂ ಪದಾರ್ಥಗಳು ರಕ್ತದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಯಾವತ್ತೂ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ರಕ್ತದಲ್ಲಿದೆ. ರಕ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಯಾವ ಆನ್ಸವು ಯಾವ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೋ ಆಯಾ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ತರಹದ ಆನ್ಸವು ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೋ ಆಯಾ ತರಹದ ಆನ್ಸವು ಅದರಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇನೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಯವಗಳ ಸಂವರ್ಧನ ಮತ್ತು ಸಂಗೋಪನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆಯಾ ಅವಯವಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸೋರುತ್ತಿರುವ ರಕ್ತದೊಳಗಿಂದ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ಪೋಷಕದ್ರವ್ಯವು ಪ್ರೊಟೊಪ್ಲಾಜಮ ಎಂಬ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರೊಟೊಪ್ಲಾಜಮ ಅಂದರೆ ಸಜೀವ

ಅಣು- ಇದೊಂದು ಜಾಗರೂಕ (ಕ್ಲೋಭಶೀಲ) ಪದಾರ್ಥವದೆ.
ಶರೀರದಲ್ಲಿ * ಸಜೀವಪದಾರ್ಥವಿದೊಂದೇ.

* ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸಜೀವ ಪದಾರ್ಥದ ೫ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನ್ಯಾವನೆಂದರೆ:-

೧. ಜಾಗರೂಕತೆ:- (Irritability) ಚೇತನೋತ್ಪಾದಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯು ದೃಷ್ಟೋತ್ತತ್ತಿಗೆ ಬರೋಣವೆಂದರೇ ಜಾಗರೂಕತೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಗತಿ ಅಥವಾ ಚಲನವಲನವುಂಟಾಗುವದೇ ಜಾಗರೂಕತೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದಾಹರಣವು.

೨. ಸಾಕ್ಷೀಕರಣಶಕ್ತಿ:- ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ತನ್ನಂತೆಯೇ ಹೊಡೆಕೊಂಬೋಣ ಅಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೊಟೊಪ್ಲಾಜಮದ ಸ್ವರೂಪ ಅಥವಾ ಸಜೀವತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಡೋಣ.

೩. ಸಂವರ್ಧಶಕ್ತಿ:- ಪುಷ್ಟ ಆಗೋಣ. ತನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಬುವ ಶಕ್ತಿಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಣಾಮವೇ ಇದು.

೪. ದ್ವೈಧೀಕರಣ ಅಥವಾ ಸಂತತ ನಿರ್ಮಾಣಶಕ್ತಿ:- ಸಂವರ್ಧನದ್ದೇ ಇದೊಂದು ಪ್ರಕಾರವುಂಟು.

೫. ವಿಸರ್ಜನಶಕ್ತಿ:- ತ್ಯಾಜ್ಯ ಅಂದರೆ ಬೇಡಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಶರೀರದ ಹೊರಗೆ ದೂಕಿಬಿಡುವ ಶಕ್ತಿ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವತ್ತೂ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೆಲಸದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಜೀವಪದಾರ್ಥವೆನ್ನುವದುಂಟು. ೨ನೇ ಮತ್ತು ೫ನೇ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರಲೇಬೇಕು. ಈ ಸಜೀವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಒಂದೇಸವನೇ ಶಾಸಾಯನಿಕ ವಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಅವು ತಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಸವೆಯುತ್ತ ಹೋಗಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತವೆ ಅಂದರೆ ಸಾಯುತ್ತವೆ. (ಇದು ಅಕ್ಸಿಡೇಶನದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಣಾಮವು). ಸಜೀವಪದಾರ್ಥಗಳ ಅಣುರೇಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಕಾಲ ನಡೆದ ಅಂತರ್ಗತ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮೆಟಾಬಾಲಿಜಮ್ ಅಥವಾ ಜಯಾಪಜಯವೆಂದನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೋತದ್ರವ್ಯಗಳೂ (ಪ್ರೋಟೀನ್ಸ್ Proteans) ಸಜೀವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲಿ ಇರತಕ್ಕಂಥವೇ ಸರಿ. ಸಜೀವವಿಲ್ಲದಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಜೀವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ಉಂಟಾಗದೆ ಇದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರೋತದ್ರವ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರೋತದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಯಾಪಜಯವಾಗೋಣವು ಜೀವನಶಕ್ತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ (Vitality) ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಮೃತ ಅಥವಾ ನಿರ್ಜೀವ ಅಥವಾ ಜಡ: ಅನ್ನಬಹುದು. ಈ ಸಜೀವ ಅಣು ಸರ್ವ ಶರೀರತುಂಬಾ ಪ್ರಸರಿಸಿದೆ. ಶರೀರದ ಧ್ವಿನೀ ಭಾಗ ಈ ಸಜೀವಪದಾರ್ಥದಿಂದ, ಉಳಿದ ಕ್ಷಿ ಭಾಗ ಮೃತ, ನಿರ್ಜೀವ, ಅಥವಾ ಜಡಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಆಗಿದೆ. ಈ ಸಜೀವ ಅಣು ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ನತ್ರಯುಕ್ತವೂ, ಮೆತ್ತನದೂ, ಗುಂಡಿನೋವಾದಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆಕಾರವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಭಿನ್ನಾಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದು ತಕ್ಕಂಥಾದ್ದೂ (ಚಂಚಲ) ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿರಾಕಾರವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥಾದ್ದೂ ಘನವೂ ದ್ರವಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಯುಕ್ತವೂ ಹೊಳವುಳ್ಳದ್ದೂ ಒಂದೇ ದ್ರವ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಹೊಳೆಯುವಂಥ ದ್ರವಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಕಣಗಳು ಕಲಿತವೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಜೀವತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಜೀವಪದಾರ್ಥದಿಂದಲೇನೇ ಪಿಂಡಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕರೀತ್ಯಾ ಸಂಪರ್ಧನದ ಅಂದರೆ ಬೆಳೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು. ಪ್ರಥಮ ಒಂದು ಪಿಂಡವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡಾಗುತ್ತವೆ. ಎರಡಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಎಂಟು, ಎಂಟಿಗೆ ೧೩ ಈ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಪಿಂಡಗಳು ವರ್ಧಮಾನಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಶರೀರಸಂವರ್ಧನೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಹದ ಅವಯವಗಳೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಧಾತು, ಅವಯವ ಅಥವಾ ಇಂದ್ರಿಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಈ ಪದ್ಧತಿಗಾಗಿ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ನಿರೀಂದ್ರಿಯವೆಂಬ ಎರಡೂ ಘಟಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು. ಮತ್ತು ಇವೆರಡೂ ಪದಾರ್ಥಗಳು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಬಹಳೇಕೆ, ರಕ್ತದ ಕಾರ್ಯವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತರಹದ್ದಿದೆ ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ವಿವೇಚನದ ಮೇಲಿಂದ ಕಂಡುಬರುವದೇನೆಂದರೆ— ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವಶ್ಯವಿರಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶರೀರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೇ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ರಕ್ತದ ಘಟಕಗಳು :— ಸಕ್ಕರೆ, ನೆಣಯುಕ್ತ ಪದಾರ್ಥ ಮತ್ತು

ಕಲ್ಪಮಯ ಪದಾರ್ಥ (ಆಲ್ಬ್ಯೂಮಿನಸ) ಗಳು ರಕ್ತದ ಸೇಂದ್ರಿಯಘಟಕಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅವೇ ಅವಯವಗಳ ಶಾರೀರಿಕ ತಳಹದಿಯು. ನೀರು, ಪೊಟ್ಯಾಶ್, ಲಾಯಿಮ, ಆಯರ್ನ್, ಸಿಲಿಕಾ, ಮ್ಯಾಗ್ನೀಶಿಯಮ, ಸೋಡಿಯಮ್ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷಾರಗಳು ನಿರಂದ್ರಿಯ ಘಟಕಪದಾರ್ಥಗಳು. ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥವು ಅವಯವಗಳ ಶಾರೀರಿಕರಚನೆಯ ತಳಹದಿಯೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ರಾಸಾಯನಿಕ ವಿಕ್ರಿಯೆ (ಬದಲಾವಣೆ) ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಆಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲ. ಯಾವತರಹದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪಿಂಡವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವಾದರೂ ಇದೇ ನಿರಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥದ ಮೇಲೆ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳು ಸಹ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ಷಾರಗಳು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವು ಇದ್ದು ಯಾವಾಗಲೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರದ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ಧಾತುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ನಿರಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಮಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವದು ಅವಶ್ಯಕವು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದ್ದದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯ, ಅವಯವ, ಧಾತು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಮೊದಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನವೂ, ಕಾರ್ಯವೂ, ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುತಡೆಯು ಆದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹ ತಪ್ಪುತಡೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಧಾತುಗಳು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ಇದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು.

ಧಾತುಗಳ ಸಂವರ್ಧನ:— ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯ ಇತರ ಸಜೀವ ವಸ್ತುಗಳ ಶರೀರದಂತೆಯೇ ಮಾನವೀಶರೀರವಾದರೂ ಪಿಂಡಗಳಿಂದಲೇ (ಸೆಲ್‌ದಿಂದಲೇ) ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಪಿಂಡಗಳನ್ನೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತಂದಿಟ್ಟು ವಿಶೇಷ ಆಕಾರದ ಗೋಲಕ ಅಥವಾ ಮೂರ್ತಿಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರವು

ಎಂದೆನ್ನಬಹುದು. ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಇವರ ಶುಕ್ರಶೋಣಿತಗಳ (ಸ್ಪರಮಾಟೋಜೂನ್ ಮತ್ತು ಓವುಮ್ Spermatozoon and Ovum) ಸಂಬಂಧವು ಸಂಯೋಗಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗಿ ಅದರಿಂದ ಅತಿಶಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಒಂದು ಪಿಂಡವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಈ ಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ದ್ವೈಧೀಕರಣದ ಶಕ್ತಿಯು (ಬೆಳೆಯುವ) ಸೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಪಿಂಡದಿಂದ ಒಂದರಿಂದ ಎರಡು, ಎರಡರಿಂದ ನಾಲ್ಕು, ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಎಂಟು, ಎಂಟರಿಂದ ಹದಿನಾರು ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಹೋಗಿ ಬೇರೆ ಆಕೃತಿಯ ಪಿಂಡಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಧಾರಣಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆ. ಸಮಾನಗುಣಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳಂಥ ಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟ (ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದ) ಪಿಂಡಗಳಿಂದಲೇ ಧಾತುಗಳು.

ಸಮಾನಗುಣಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತಂದಿಟ್ಟು ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ಅಥವಾ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ “ಟೆಶ್ಯೂ” ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಧಾತುವಿನಿಂದಲೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ಧಾತುಗಳ ಕಟ್ಟಡಗಳು (ವಿಶಿಷ್ಟಕಾರ್ಯಕ್ಕನುಸರಿಸಿ) ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮಾನದಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ತರಹವುಳ್ಳವಿರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಆಂಗ್ಲ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಮಾನವೀ ಶರೀರವು ಮುಖ್ಯತಃ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. * ಈ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ಧಾತುಗಳ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಯಾವ ಧಾತುಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯುಂಟು ಅಂಥವುಗಳಿಗೆ ಉಪಧಾತುಗಳೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ

* ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಶರೀರವು ಏಳುಧಾತುಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಯಾವವೆಂದರೆ- ರಸ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮೇಧಸ್ಸು, ಅಸ್ಥಿ, ಮಜ್ಜಾ ಮತ್ತು ಶುಕ್ರ. ಇಂಗ್ರೇಜೀ ಶಾಸ್ತ್ರದವು. ರಸ, ರಕ್ತ; ಮೇಧ ಅಸ್ಥಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನೇಶಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಜ್ಜಾ ಎಂಬುವದು ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮಜ್ಜಾ ಅಂದರೆ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯ ತಿಳಿಲು ಎಂದು ತಿಳಿದರೆ ಅದು ಸಂಯೋಜಕಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನೇಶಮಾಡಬಹುದು. ಶುಕ್ರನೆಂಬ ಧಾತುವು ಇಂಗ್ರೇಜಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಸಂಬಂಧ ಮುಖ್ಯ ಧಾತುಗಳ ಸಂಗಡಲೆ ಬರುವದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಸ್ತೃತ ವಿನೇಚನಮಾಡುವದು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವಿನೇಚನಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಆಂಗ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳಿಗೆ ೧. ಅಸ್ತರ ಧಾತು (Epithelial tissue) ೨. ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು (Connective tissue) ೩. ಸ್ನಾಯುಧಾತು (Muscular tissue) ೪. ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಧಾತು (Nervous tissue) ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳುಂಟು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳ ರಚನೆಯೂ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ತೀರ ಭಿನ್ನವಿರುತ್ತವೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವದೇ ಅವಯವವಾಗಲಿ ಇಂದ್ರಿಯವಾಗಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ಉಪಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. *

ಈ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳ ಮತ್ತು ಉಪಧಾತುಗಳ ಕಾರ್ಯವೇ ಎಲ್ಲ ಶರೀರದ ಕಾರ್ಯವೆಂದನ್ನಬಹುದು. ತಮ್ಮ ದ್ವೈಧೀಕರಣ (ವರ್ಧಮಾನ), ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಲದಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ (ಕಾರ್ಯ) ಧಾರಣಮಾಡುವ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗತಃ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯವೂ ಆಕಾರ ಧಾರಣಮಾಡತಕ್ಕ ಧಾತುಗಳೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಅವಯವಗಳೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಪಿಂಡಗಳ ರಚನೆ

* ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಆ ಕಾರಣಗಳಾವವಂದರೆ—

೧. ಅನೇಕ ಪಿಂಡಗಳು ಏಕತ್ರ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರದ ಜೊತೆಗಳು. ಸಿದ್ಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.
೨. ಪಿಂಡಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭಿನ್ನತೆ ಇರುತ್ತದೆ.
೩. ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಾಂತರ್ಗತ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತವೆ.
೪. ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಜೀವವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಶಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸಂಭವಿಸಿ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾಗುವದುಂಟು.

ಆಕಾರ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯ ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಧಾತುಗಳ ಬೇರೆಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಯವ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಧಾತುವಿನಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಅವಯವ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟೆಂಬುದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ (ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ) ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ಘಟಕಗಳಾವುವು ಎಂಬದನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಪಿಂಡಗಳ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಘಟಕಗಳು:— ಮ್ಹಾ. ಫಾ.; ಫೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ. ಇವು ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಪಿಂಡಗಳ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಘಟಕಗಳು. ಸ್ನಾಯು ಧಾತುಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು

ಅಸ್ತರಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಮತ್ತು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನ ದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತರುವಂಥ ಸಂಧಾನ ದ್ರವ್ಯವು (ಸಿಮೆಂಟಿ ಅಥವಾ ಸರಿಸದಂಥ ಪದಾರ್ಥವು) ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವು ಬೇರೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಸುಂಣ, ಮಾಂಸ ಧಾತುವಿನ ಪಿಂಡಗಳು ಉದ್ದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಂಸದ ತಂತುಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಪಿಂಡಗಳ ಮಾಟವು ಬೇರೆ ತರಹದ್ದು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಂತುಗಳ ಉದ್ದ ಉದ್ದ ಒಂದು ಎರಡು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಟೊಂಗೆಗಳು ಒಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳ ಪಿಂಡಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ವಿಕ್ರಿಯೆಯುಂಟಾಗಿ ಅವುಗಳ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಉಪಧಾತುಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಪಿಂಡಗಳು ಹೇಗಿವೆ ಅಂದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗದೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇದರ ಉದಾಹರಣವೆಂದರೆ— ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಕಣಗಳು (ರಕ್ತಪಿಂಡ). ಯಾವ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಯಾವ ಅವಯವಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ:—

ಫಾಸ್ಫೇಟಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕಾ. ಮಾ. ಇದು ಸಹ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಿ. ಕ್ಷಾರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕ ಧಾತುಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುವಿನ ಉಪ ಧಾತುವಾದ ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ. ಎಂಬ ಧಾತುವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ (ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು) ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಸ್ನಾಯು; ಜ್ವಾನ ತಂತು; ಮೆದುಳು; ಮತ್ತು ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ತರುಣಾಸ್ಥಿ ಮತ್ತು ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆ ಇವುಗಳ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನೆ. ಮಾ. ಎಂಬ ಕ್ಷಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ ಮತ್ತು ತೆಳ್ಳೆನ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ

ಪೊಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವತ್ತೂ ಹೊದಿಕೆಗಳು, ಅಂಡನಲಿಕೆ, ವಾಹಿನಿಗಳ ಗೋಡೆಯು (ಪಾರ್ಶ್ವಭಾಗ) ಒಂದು ಪದರು ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆ, ತೊಗಲು ಇವೆಲ್ಲವು ಅಸ್ತರ ಧಾತುವಿನಿಂದಲೇ (Epithelial) ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಸ್ನಾಯು, ಮಜ್ಜಾತಂತು, ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳು, ಗ್ರಂಥಿ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಹೊದಿಕೆಗಳು, ಅಸ್ಥಿ, ಹಲ್ಲು, ಶಕ್ತಿ, ತರುಣಾಸ್ಥಿ, ಹಾಗೂ ಅಸ್ಥಿ ಬಂಧನಗಳು, ಅಸ್ಥಾವರಣ, ಪುರುಷನ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ವೃಷಣ, ಕಣ್ಣು ರಸ್ತೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಯಾವತ್ತೂ ಐಚ್ಛಿಕ ಸ್ನಾಯುಗಳು, ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಗೋಡೆಯ ಒಂದು ಪದರು, ಅನ್ನಮಾರ್ಗ, ಕರಳು, ಬಸ್ತಿ, ಗರ್ಭಾಶಯ, ಹೃದಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಅನೈಚ್ಛಿಕ ಸ್ನಾಯು-ಇವೆಲ್ಲವು ಮಾಂಸ ಅಥವಾ ಸ್ನಾಯು (Muscular) ಧಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಆದದ್ದು. ಸ್ವಸ್ಥವಂಶರಜ್ಜು, ಮೆದುಳಿನಭಾಗ, ನಾಡೀಕೇಂದ್ರ, ಮಜ್ಜಾತಂತು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಸ್ತಿಷ್ಕ (Nervous) ಧಾತುವು ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಧಾತುವಿನಿಂದಲೇ ಅವಯವವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ. ಯಾವ ಧಾತುವು ಯಾವ ಅವಯವದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಇದನ್ನು ಸಾಧಾರಣತಃ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇತರ ಧಾತುಗಳು ಸಹ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ, ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಉದಾಹರಣೆಯೇ ಸಾಕು. ಅವುಗಳ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪದರುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಸ್ತರ ಧಾತುವಿನದು, ಎರಡನೆಯದು ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುವಿನದು ಮೂರನೆಯದು ಸ್ನಾಯುಧಾತುವಿನದು. ಈ ಮೂರೂ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಗೋಡೆಗಳಾಗುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಸೇಟ್ರಮ್ ಮಾರವೆಂಬ ಕ್ಷಾರವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕೂದಲು ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು (ನೇತ್ರದರ್ಪಣ) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳಿದ್ದು ಫೇರಮ್ ಸಹ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವದು. ಮುಂದೆ ಗುಣಧರ್ಮ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾರಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ಷಾರವು ಯಾವ ಭಾಗದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೇನೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಸಹ ಯಾವ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ವಿಕೃತ ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರಗಳು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರದ ಹೊರತು ಆಯಾ ಅವಯವಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಆಯಾ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗದ ವಿನಃ ರೋಗವೂ ಉದ್ಭವಿಸುವದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ಆ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ರೋಗನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬದು ಸಹಜವೇ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು.

ಪಿಂಡಗಳ ರೂಪಾಂತರ:— ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳು ನಷ್ಟವಾಗೋಣ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗೋಣ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಶರೀರದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಉಳಿಯುವದು ಎಂಬದನ್ನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಶರೀರಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಈ ಪಿಂಡಗಳ ಅಂತರ್ಗತ ಕ್ರಮವು ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬದರ ದಿಗ್ವಿಶ್ಲೇಷವನ್ನು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಹವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯದ್ವಾರಾ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ರಕ್ತದ್ವಾರಾ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಯಾವತ್ತು ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣ

ವಾಯುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಯು ಆದನಂತರ ಆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳಿಗೆ (ಅಸ್ತ, ಸಂಯೋಜಕ, ಸ್ನಾಯು ಮತ್ತು ಮಸ್ತಿಷ್ಕ) ಆಧಾರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವೂ ಮೂಲಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಕಮಯ (Albuminons) ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಯ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಆದರಿಂದ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ಆಗುವಾಗ್ಗೆ ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಗೆ ಒಂದು ತರದ ತಳಕಟ್ಟಡವೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವದು, ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥವೇ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳ ತಳಕಟ್ಟಡವು. ಇದನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಕಾರ್ಯವಾಗಿ ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಕ್ರಿಯೆಗೇ ಅಕ್ಸಿಡೇಶನ ಅಥವಾ ಉರ್ವಣವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಈ ಉರ್ವಣದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಣಾಮವೇನೆಂದರೆ— ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳ ನಾಶ. ಇದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದೂ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ— ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯತಃ ಆವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸವು ಉರ್ವಣವೆಂಬದರ ಕಡೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಿಯೆಯು ಅವ್ಯಾಹತ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಅವ್ಯಾಹತ ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ವಲನಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಲೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕ್ಷಾರಗಳು ಮತ್ತು ರಸಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಯೂರಿಯಾ, ಯುರಿಕ ಆಸಿಡ್, ಸಲ್ಫೂರಿಕ ಆಸಿಡ್,

ಘಾಸೋರಿಕ ಅಸಿಡ, ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ್ ಅಸಿಡ, ಕಾರ್ಬಾನಿಕ್ ಅಸಿಡ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಈ ಜ್ವಲನಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಉರ್ವಣವೆಂಬ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಸ್ತಿಷ್ಕಧಾತು, ಮಿದುಳು, ಪೃಷ್ಠವಂಶರಜ್ಜು, ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಕಣ- ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ “ಲೆಸಿಥಿನ” ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥದ ಉರ್ವಣವಾಗಿ ಘಾಸೋರಿಕ ಅಸಿಡವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಗ್ಧಶರ್ಕರೆಯ ವಿಸ್ಫಾಕದಿಂದ (ಹುಳಿಯಾಗೋಣವೆಂದ) ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ್ ಅಸಿಡ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಕಾರ್ಬಾನಿಕ್ ಅಸಿಡ ಮತ್ತು ನೀರು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಲ್ಫೂರಿಕ ಅಸಿಡ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಾನಿಕ್ ಅಸಿಡ ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಕಾರ್ಬೋನೇಟಗಳ ಸಂಗಡ ಬಂದನಂತರ ಸಲ್ಫೇಟಗಳೂ ಘಾಸೋರಿಕಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಬೇರೆಬೇರೆ ತರದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉರ್ವಣದಿಂದ ಕಡೆಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ತ್ಯಾಜ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದರೆಯೂರಿಯಾ (ಮೂತ್ರಾಮ್ಲ = ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಆಮ್ಲಪದಾರ್ಥ); ಕಾರ್ಬಾನಿಕ್ ಅಸಿಡ (ಕರ್ಬಾಮ್ಲ) ಮತ್ತು ನೀರು ಇವೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಕ್ಷಾರಗಳೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಉರ್ವಣಹೊಂದದಂಥ ಇತರ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಉರ್ವಣದ ಕಾರ್ಯವು ಆಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಅವುಗಳ ರೂಪಾಂತರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರಹೊಂದಿ ಸಿದ್ಧವಾದಂಥ ಮೂತ್ರಾಮ್ಲ, ಕರ್ಬಾಮ್ಲ ನೀರು ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು- ರಸವಾಹಿನಿಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು ಮತ್ತು ಸಿರಗಳು ಇವುಗಳದ್ವಾರಾ ಪಿತ್ತಾಶಯ, ಪ್ಲಾಪ್ಲೂಸ, ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡ ಮತ್ತು ತ್ವಚೆ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಕಡೆಗೆ ಒಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಮೂಲ, ಮೂತ್ರ, ವಿವರು, ಉಸಿರು ಮುಂತಾದ ರೂಪದಿಂದ ಶರೀರದ ಹೊರಗೆ ಅವುಗಳ ವಿಸರ್ಜನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಅವ್ಯಾಹತ ನಡೆದ ಪಿಂಡಗಳ ಕ್ರಮವು ಶರೀರದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ

ಪೋಷಕವೂ ಸಮರ್ಥವೂ ಕಾರಣೀಭೂತವೂ ಆಗುವಂತೆ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಾಹತ ನಡೆದ ಈ ಕ್ರಮವು ಅಥವಾ ರೂಪಾಂತರವು ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಗಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಗೇನೇ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ, ನಿರಾಮಯ ಅವಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ನಿರೋಗಿಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೆನ್ನಬಹುದು. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕದ್ರವ್ಯಗಳು ಮುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದಾಗಿ ಕೊರತೆಯ ಪೂರೈಕೆಯು ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಇವುಗಳ ಪಚನದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕೊರತೆಯಿದ್ದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಕೆಯು ಆದರೆ ಅಣುರೇಣುಗಳ ಚಲನವಲನದಲ್ಲಿ ಸಹ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆದರೆನೇ ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳ ನಾಶ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳ ಸಿದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ತ್ಯಾಜ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳ ದಬ್ಬಲ್ಪಡುವಿಕೆಯು ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದರೇನು?—ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವಯವದಲ್ಲಿ (ಯಾವ ಪಿಂಡಗಳಿಂದ ಅವಯವವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ) ರಕ್ತದಿಂದ ಸೋರುವಂಥ ರಕ್ತದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪದಾರ್ಥದೊಳಗಿಂದ ತನ್ನ ತನ್ನ ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನಿಸರ್ಗತಃ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಯಾವ ಪಿಂಡವೂ (cell) ತನ್ನ ಪೋಷಣವನ್ನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಅಥವಾ ಅವಿಚಾರತನದಿಂದ ತಿಂದುಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಹಾಗೂ ತನಗೆ ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಿದ್ದಂಥ ಪದಾರ್ಥದೊಳಗಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿರೋಗಿ ಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಅನ್ನವನ್ನು ತಾನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಉಣಿಸಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲದ

ಅನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವು ತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅಂಥ ಅನ್ನವು ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇರ್ವಾಗುವದೂ ಇಲ್ಲ. ಪಿಂಡಗಳ ಅಂತರ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದ ಶೋಷಣೆ ವಾಗೋಣ ಅನಂತರ ದ್ವೈಧೀಕರಣ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಪಿಂಡಗಳ ಸಂವರ್ಧನ ವಾಗೋಣ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸರ್ವಸ್ವ ಪಿಂಡಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳೇ ಸರಿ. ಈ ಪ್ರಯೋಗದ ಹೊರ್ತು ಇನ್ನೂ ವರೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಪಿಂಡಸಂವರ್ಧನದ ಇತರ ಮಾರ್ಗವು ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಪಿಂಡಗಳಿಗೆ ತಮಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಪೋಷಕ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನಾ ರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಸರ್ಗಸಿದ್ಧ ಚ್ಛಾನವು ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತದೆಂಬ ದನ್ನು “ಅಮೀಖಾ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಪಿಂಡಮಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ಉದಾಹರಣದ ಮೇಲಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಅಮೀಖಾ” ಪ್ರಾಣಿಯ ಶರೀರವು ಕೇವಲ ಪಿಂಡಗಳಿಂದಲೇ ಆದದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ. ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಈ ಪ್ರಾಣಿಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪಿಂಡಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರ ಹತ್ತರ ಖಾದ್ಯ ಪದಾರ್ಥದ ಹೊರ್ತು ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನಿಟ್ಟರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅದು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಳ್ಳುವದೇ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ನೂಕಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದವುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ತಪ್ಪದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. “ಅಮೀಖಾ” ನ ಈ ಸಂಖ್ಯ ಉದಾಹರಣವು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಿದ್ದು ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಪಿಂಡಗಳ ನಿಸರ್ಗಸಿದ್ಧ ಚ್ಛಾನವು ಎಂಥ ತರದ್ದು ಇರುತ್ತದೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವೀಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಪಿಂಡಗಳಿಗೆ ಸಹ ಇದೇ ನಿಯಮವು ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಮಾನವೀಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಪಿಂಡಗಳು ಅನ್ಯ ದೋಷಗಿಂದ ತಮಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಅನ್ನವನ್ನಷ್ಟೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಘಟಕದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪರಕೀಯ ಅಥವಾ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ ದಾಧವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂಥವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಲಾತ್ಕಾರಮಾಡಕೂಡದು. ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಆಲ್ಲ, ಸಾವು ಸಹ ಇಂಥ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಒದಗುವದು. ಈ ತತ್ವಕ್ಕನುಸರಿಯೇ “ವಿರೋಧಿ” ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ಚರ್ಚನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನು ಹೀಗೆ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ— ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ವಾಗೋಣ ಅಥವಾ ಪಿಂಡಗಳಿಗೆ ಅನೈಸರ್ಗಿಕ ಅಥವಾ ಕ್ರಮವಿರುದ್ಧ

ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗೋಣವೆಂದರೆನೇ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿಯು ಎಂಬದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪುವರು. ಈ ತರದಿಂದ ರೋಗದ ಮೀಮಾಂಸೆ ಆದನಂತರ ರೋಗವು ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ತಾನೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ರೋಗವೆಂದರೆ ಯಾವದೊಂದು ಸಜೀವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಜೀವ ಪದಾರ್ಥವಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಪಿಂಡಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊಂದಿದಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅಂದರೆ ಅವುಗಳ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇ ರೋಗವೆಂಬುದು ಮೇಲಿನ ವಿವೇಚನದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವದು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಯಾಕೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ? ಪಿಂಡಗಳ ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯದೆ ಇರೋಣ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪೂರೈಸಿಕೊಡೋಣ ಇವುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಶ್ಯಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಬೇಡಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯದಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮೇಲೆಪೇಳಿದ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಲಾರದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವದು ಎಂದು ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತವಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಅವಶ್ಯಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಹಲವು ಅನುವಂಶಿಕ ಗುಣದೋಷಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಚಟ ಅಥವಾ ವ್ಯಸನಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಹಲವು ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹಿತವಹವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಯಾವ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ (ಎಂದರೆ ತಂಮುವು ಎಂದು) ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತವಿಲ್ಲ ಅಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಆಯಾ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಪರಕೀಯ ಅಥವಾ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮುಖ್ಯತಃ ಅನುವಂಶಿಕ ದೋಷಗಳಿಂದಲೇ ಕಫ, ವಾತ, ಪಿತ್ತ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಶುಕ್ರಶೋಣಿತದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದಂಥ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವಂಥ ಗುಣದೋಷಾತ್ಮಕ ಘಟಕಗಳೇ ಆ ಘಟಕಗಳಿಂದ

ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕವೇ ಸರಿ. ಬೀಜಾಂಕುರನ್ಯಾಯದಿಂದ ಬೀಜದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದೇ ಅಂಕುರದಲ್ಲಿರುವದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಪಿಂಡವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೇ ರೋಗನಿವಾರಣದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕಂಥ ಅವಶ್ಯಕ ಪದಾರ್ಥವು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೆ ರೋಗನಿವಾರಣೆಯಾಗುವದೆಂಬದು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧಮಾತೇ ಸರಿ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳೇ ಮಾನವೀಶರೀರದ ಅವಶ್ಯಕವಾದ, ಮಹತ್ವವಾದ, ಮತ್ತು ಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳ ಘಟಕಗಳು ಇವೆ ಮತ್ತು ಅವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪಿಂಡಗಳೇ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. ಆರ್ಥಾತ್ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಪಿಂಡಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬದಲು ಹೊಂದಿ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಪಿಂಡಗಳ ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಿದ್ದ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಔಷಧದರೂಪದಿಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗನಿವಾರಣೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸಾಧಾರಣ ಅನುಮಾನ ಹೊರಡುವದು ಸಹಜವು. ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪಿಂಡಗಳ ಘಟಕಗಳಲ್ಲ, ಯಾವ ವಿಷಪದಾರ್ಥಗಳು ಯಾವುಗಳ ಸಂಗಡ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಂಥವು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪರಕೀಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು; ಅಂಥವುಗಳನ್ನು ಔಷಧವೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗದು ಎಂದು ಹೇಳುವದೇ ಅನವಶ್ಯಕ. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಂಥ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳು ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ ದ್ವಾರದಿಂದಲೇ ನಿಸರ್ಗತಃ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾನವೀಶರೀರದ ಘಟಕಭಾಗಗಳು ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲಿನ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಘಟಕಗಳೂ ಕೇಶವಾಹಿನಿಗಳ ದ್ವಾರಾ ಶೋಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ನೀರು, ಸೈಟ್ರಮ್, ಫೆರಮ್, ಕಾಲ್ಸೀ, ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ, ಮ್ಯಾಗ್ನೀಶಿಯಾ, ಸಿಲಿಕಾ ಮುಂತಾದ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರೋಗಿ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇರಲು ಶಕ್ಯವುಂಟು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ನಿರಿದ್ರಿಯ ಘಟಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಶರೀರದಶ್ಲಾವದಾದ ಹೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಯಾವದಾದರೊಂದು

ಬೇನೆಯ ಭಾವನೆಯು (ವೇದನೆ, ತಾಪ, ವಟ್ಟಿ, ಅರುಚಿ ಮುಂತಾದವು) ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವನೆಯೇ ಭಾವೀ ಗಂಡಾಂತರದ ಪೂರ್ವ ಚಿಹ್ನವು. ಮತ್ತು ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಡುವ ಕಾಲವು ಒದಗಿ ದೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಘಟಕಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಒಂದು ವೇಳೆ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವ ಸಂಭವ ವದೆ. ಇದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷಾರಪದಾರ್ಥಗಳು ಯಾವದೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಆಯಾ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರದೆ ಇದ್ದ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳ ಪೋಷಣವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪೋಷಣ ದ್ರವ್ಯವು ಲಭಿಸದೆ ಇರಲಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಕಾರಣವಿರಲಿ, ಭಾವನಾದ್ವಾರದಿಂದ ಕಂಡುಬರುವ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆ ಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿ ಕೊಡುವದು ಅವಶ್ಯಕವದೆ. ಅದರಿಂದ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಘಟಕಗಳು ಕಡಿಮೆ ಯಾಗಿದ್ದರೆ ತುಂಬಿಬರುವವು. ಅಥವಾ ದೂಷಿತ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪೋಷಕ ದ್ರವ್ಯವು ದೊರಕಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವದು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅಥವಾ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲುಳಿದರೆ ಶರೀರದ ನಿರ್ಧಾರಮಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಉಳಿದರೆ ಧಾತುಗಳು ನಿರೋಗಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲು ಶಕ್ಯವುಂಟು. ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನಿಯಮಿತತನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಬದಲಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ರೋಗವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪಿಂಡಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಧಾತುಗಳು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಅಣುಗಳ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಆ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪಿಂಡವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವದೇ ರೋಗನಿವೃತ್ತಿಯು. ಇದನ್ನು ಯಶಸ್ವೀರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಧಾತುಗಳನ್ನುಂಟು.

ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕ್ವಾರಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಾವವೆಂಬದು ಗೊತ್ತಿರುವದು ಅವಶ್ಯವದೆ. ಅದನ್ನು ಹಿಂದೆ ೧೭ನೆಯ ಪುಟದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ೧೨ ಕ್ವಾರಗಳ ಗುಣ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ “ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ” ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಧಾತುಗಳು ಅಥವಾ ಅವಯವಗಳು ದೂಷಿತವಾಗಿರುವವು ಮತ್ತು ಯಾವ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ಯಾವ ಔಷಧವನ್ನು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಸುಸರಿಸಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಆಯಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತರ ರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಈ ಸ್ತಳದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವೇಚನವು ಅನವಶ್ಯಕ.

ಕ್ವಾರಗಳು:— ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ವಾರದ ಕಾರ್ಯವು ಸ್ವತಂತ್ರವಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ವಾರವು ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥದ ಸಂಗಡ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟು ಶರೀರದ ಸುಸ್ಥಿತಿಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ಹಿಂದೆ ೯ನೆಯ ಪುಟದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಗಡ ಸಂಬಂಧವಿಡುವಂಥ ಗುಣವು ಆಯಾ ಕ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬಾತ್ಯಾ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ ನೋಡಿರಿ— ಕಾಲೀಮೂರವೆಂಬ ಕ್ವಾರವು ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಫಿಬ್ರಿನವೆಂಬ ಪದಾರ್ಥದ ಸಂಗಡ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವದಾದರೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಕ್ವಾರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ, ಕಾಲೀಮೂರವೆಂಬ ಕ್ವಾರವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ಶರೀರಸಂವರ್ಧನದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪೂರೈಕೆಯು ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಫಿಬ್ರಿನದ ಕೆಲ ಭಾಗವು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ನಿರುದ್ದೋಗ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪಿಂಡಗಳಿಗೆ ಅದರ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿ ಅದು ಮೂಗು, ಪುಪ್ಪುಸ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡ, ಪಚನೇಂ

ದ್ರಿಯ, ಕರಳು ಮುಂತಾದವುಗಳದ್ದಾರಾ ಹೊರಗೆ ನೂಕಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ಭಾಗಗಳು ದೂಷಿತವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಸಪರತ್ವ ದಿಂದ, ಜಳಿ ನೆಗೆಡಿ, ಕೆಮ್ಮು, ಅತಿಸಾರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಲ್ಕೀರಿಯಾಫಾಸ (ಲಾಯಿಮ ಫಾಸ್ಫೇಟ) ಮತ್ತು ಅಲ್ಯೂಮಿನ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಾಕರ್ಷಣಶಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಲ್ಕೀರಿಯಾಫಾಸದ ಅಣುಗಳು ಇರತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಅಲ್ಯೂಮಿನದ ಕೆಲ ಭಾಗವು ಕಾರ್ಯಹೀನವಾಗಿ ಉಳಿದು ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ್ದಾರಾ ಹೊರಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಿಂದ “ಪೃಕ್ವದಾಹ”ವೆಂಬ ರೋಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಹೀನಗಳಾಗಿ ಅಡ್ಡಾಡುವ ಅಲ್ಯೂಮೀನದ ಭಾಗಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತ್ವಚೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು ರಂಧ್ರದ್ದಾರಾ ಹೊರಗೆ ದೂಡಲ್ಪಡದಿದ್ದರೆ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಹರಿದು ಹೊರಸೂಸಿಬರುತ್ತವೆ ಆಗ್ಗೆ ಉರಿಪೈಣು (Exema) ಎಂಬ ತ್ವಚೆಯ ರೋಗವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೆಂದು ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಮತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ “ಕಲ್ಕೀರಿಯಾಫಾಸ” ಎಂಬ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟರೆ, ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ “ಅಲ್ಯೂಮಿನ” ಯೋಗ್ಯಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಂಚಲ್ಪಟ್ಟು ಶರೀರಸಂವರ್ಧನದ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸಿ ರೋಗನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣ (ಕಲ್ಕೀರಿಯಾಫಾಸ)ವಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಸರ್ವರಿಗೆ ತಿಳಿದಮಾತೇ ಸರಿ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಆಶಕ್ತ ಮತ್ತು ರೇಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವು ಇರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ನಡೆಯಲು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲು ಬರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸುಂಣದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ “ಕಲ್ಕೀರಿಯಾಫಾಸ” ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಕ್ಕಳು ನಿರೋಗಿ, ಮತ್ತು ಉಲ್ಲಾಸವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ಆಟಗಳನ್ನಾಡಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಅಸ್ಥಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೀರಿಯಾಫಾಸ ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಬಂಧವು ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡು

ಬರುತ್ತದೆ. ಉರ್ವಣ (Oxidation)ದ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಯುರಿಕ್ ಆಸಿಡ್, ಸೋಡಿಯಮ್‌ದ (ನೇಟ್ರಮ್‌ಸಲ್ಫ್) ಸಂಗಡ ಕಲತು ಸೋಡಿಯಮ್‌ಯುರೇಟವೆಂಬ ಹೊಸ ಪದಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವೀ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಇದು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸಂವುರ್ಣವಾಗಿ ಶರೀರದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗದೆಯಿದ್ದರೆ ಅದು ಸಂಧಿ (ಸಂದು)ಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯಿಂದ “ಆಂತುಲಿ” ವಾತವೆಂಬ ರೋಗವು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉರ್ವಣ (oxidation)ದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ನೀರನ್ನು ನೇಟ್ರಮ್‌ಸಲ್ಫ್‌ವೆಂಬ ಕ್ಷಾರವು ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ನೇಟ್ರಮ್‌ಸಲ್ಫ್‌ದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವೃತ್ಯಾಸವುಂಟಾದರೆ (ಅಂದರೆ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ) ಉರ್ವಣಕ್ರಿಯೆ (oxidation) ಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ನೀರು ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹಾಕಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮಧುಮೇಹ, ಆಂಗುಲಿ ವಾತ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಫೆರಮ್‌ಫಾಸ (ಲೋಹ)ವಿರುತ್ತದೆ. ಲೋಹವು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ರಕ್ತವು ತಿಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರಕ್ತಾಭಿಸರಣವು ವೇಗದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ರಕ್ತಾಭಿಸರಣದ ಗತಿಗೆ ಉಷ್ಣತೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಜ್ವರದ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಹವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಟ್ಟರೆ ಜ್ವರವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕ್ಷಾರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಗಡ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆಂಬುದು ಸಹಜವೇ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು. ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಹ ಹೀಗೇ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಗುಣಧರ್ಮ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಇದರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅಶಕ್ಯವಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಆಯಾ ಕ್ಷಾರಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವುನರುಕ್ತಿಮಾಡುವುದು ಅಪಶ್ಯುಲ್ಲ. ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೇಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸಾಕಾಗುವದು.

೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಹೆಸರುಗಳು:- ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಾನವೀ ಶರೀರದ ಘಟಕಗಳಾವವು, ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಶರೀರಕ್ಕೆ ವಿಕೃತಿಯು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವೇನು, ಅದರ ಕಾರಣವೇನು, ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ, ಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧಕ ಘಟಕಗಳು ಹೇಗೆ ಶರೀರದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಾಯುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳು ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ಪಿಂಡಾಂತರ್ಗತ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ಹೇಗೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಹಳೇ ಪಿಂಡಗಳು ಹೇಗೆ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ, ಈ ಪಿಂಡಗಳಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧಾತುಗಳು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ, ಪಿಂಡಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗೋಣವೆಂದರೆನೇ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿ, ಮತ್ತು ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಪಿಂಡಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲು ಆಗಿ ರೋಗೋತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಪೂರೈಸುವದೇ ರೋಗನಿವೃತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ-ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸವಿಸ್ತರ ವಿವೇಚನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ರೋಗವೆಂದರೇನು ಮತ್ತು ಅದು ಯಾವ ಸಾಧನದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು ಎಂಬದು ತಿಳಿಯಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ಇಷ್ಟರಿಂದ ಕಾರ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಾಧನಗಳಾವವು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅವಶ್ಯಕವದೆ. ಅದರಬಗ್ಗೆ ಈಗ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಾ. ರೋಗವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಸಾಧನಗಳೆಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳೇ ಅಹುದು. ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತದ ಪ್ರಕಾರ ಇವು ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳು. ಅವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಗಳ ಅನುಕ್ರಮದ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ—

ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಹೆಸರು

೧. ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ ಘಾಸಘಾರಿಕಂ ..	.. ಕಲ್ಕೆ. ಘಾ.
೨. ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ ಫ್ಲೂ ಓರಿಕಂ ..	.. ಕಲ್ಕೆ.ಫ್ಲೂಯಿ

೩.	ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ ಸಲ್ಫೂರಿಕಂ	ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
೪.	ಕಾಲೀ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕಂ	ಕಾ. ಫಾ
೫.	ಕಾಲೀ ಮ್ಯಾರಿಯಾಟಿಕಂ	ಕಾ. ಮಾ.
೬.	ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫೂರಿಕಂ	ಕಾ. ಸ.
೭.	ನೇಟ್ರಂ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕಂ	ನೆ. ಫಾ.
೮.	ನೇಟ್ರಂ ಮ್ಯಾರಿಯಾಟಿಕಂ	ನೆ. ಮಾ.
೯.	ನೇಟ್ರಂ ಸಲ್ಫೂರಿಕಂ	ನೆ. ಸ.
೧೦.	ಫೇರಂ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕಂ	ಫೆ. ಫಾ.
೧೧.	ಮ್ಯಾಗ್ನಿಶಿಯಮ್ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕಂ	ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
೧೨.	ಸಿಲಿಕಾ.	ಸಿ.

ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆಯದೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಹೆಸರುಗಳೇ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಬೇರೆ ಕ್ವಾರಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ೧೨ ಕ್ವಾರಗಳು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವು. ಮತ್ತು ಅವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದೊರೆಯುವಂಥವು. ಶರೀರವು ಸುಟ್ಟನಂತರ ಉಳಿದ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ೧೨ ಕ್ವಾರಗಳು ದೊರೆಯುವವು. ಮತ್ತು ಇವೇ ೧೨ ಕ್ವಾರಗಳು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಘಟಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಇವು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ರೋಗವು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ರೋಗವು ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಇವೇ ಕ್ವಾರಗಳನ್ನು ಔಷಧರೂಪದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ವಾರಗಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಪೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಹ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣ—ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ಕ್ವಾರಗಳನ್ನು ರೋಗವುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕ್ವಾರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಕ್ವಾರಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಣುಗಳನ್ನು ಔಷಧದಂತೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕ್ವಾರಗಳ ಸಮತೆಯ ರಚ್ಚುವು ಹರಿದದ್ದು ಪುನಃ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡು ಕೊರತೆಯು ತುಂಬಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ರಾಸಾಯನಿಕ ಸ್ನೇಹಾ

ಕರ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದಿದೆ. ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥ ಮತ್ತು ನಿರಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಿಸರ್ಗಸಿದ್ಧ ಆಕರ್ಷಣಶಕ್ತಿಗನುಸರಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಾರವು ತನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಾನೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಕೊರತೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಂಥ ಕ್ಷಾರಗಳ ಅಣುಗಳನ್ನು ಬದಲುಗೊಂಡ ಪಿಂಡಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಶೋಷಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಬದಲುಗೊಂಡ ಪಿಂಡಗಳು ರಕ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ಅನ್ನದಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ಅಣುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರವು. ಆದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಅವು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಪಿಂಡಗಳೊಳಗೆ ಸೇರಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಪಚನಗೊಳ್ಳುವಂಥ ಮತ್ತು ಶೋಷಣವಾಗುವಂಥ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು (ಔಷಧರೂಪದಿಂದ) ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಯಾವದೇ ರೋಗವು ತೀವ್ರವೇ ನೆಟ್ಟಗಾಗಬಹುದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಬಹಳೇ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಯಶಸ್ವು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಗೊಂಡ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗದಂತೆ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುವದೆಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ ಇರುತ್ತದೋ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದು ಇದಾದರೂ ಅಹುದು. ನಿಸರ್ಗ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವೋ ಅದೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾತು. ಬಹಳೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿದ್ದ ರಕ್ತ ಕಣಗಳಿಂದ ಅವು ಶೋಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಇವು ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ನಿಸರ್ಗದ ಕಾರ್ಯವು ಎಷ್ಟೋ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಅಣುರೇಣುಗಳ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ನಡೆದಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಕಂಠಿಗೆ ಕಾಣುವಷ್ಟು ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದ ವಿನಃ ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರಲಾರವು. ಉಪ್ಪಿನ ಸಂಣ ಹರಳು ತಕ್ಕೊಂಡು ನೋಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ರುಚಿಯು ಇರುವದಿಲ್ಲೆನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹುಳು ಸಹ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸಾವಿರಾಂಶದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿದ್ದ ಕಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಣಗಳು ಮಾನವೀ ದೃಷ್ಟಿಗಿಂತೂ ಕಾಣು

ವದೇ ಇಲ್ಲ. 'ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವದು — ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಹ ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಕಠಿಣ. ರಾಸಾಯನಿಕ ಪೃಥಕ್ಪರಣದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದದ್ದೇನೆಂದರೆ— ಎರಡೂವರೆ ಪೌಂಡು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗ್ರೇನಿನ ೬೦೦೦೦ (ಒಂದು ಅರವತ್ತು ಲಕ್ಷಾಂಶ) ಲೋಹವಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಾರೆ ಶಿಶುವಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ತೊಲೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಸಿದರೆ, ಒಂದು ಮಿಲಿಗ್ರಾಮ ಅಂದರೆ (೧೦೦೦೦೦) ಒಂದುದೀಡಲಕ್ಷಾಂಶ ಗ್ರೇನ ಲೋಹವು ಆ ಕೂಸಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧನಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣತಃ ಕೊಡಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕಾರು ಮಿಲಿಗ್ರಾಮದಷ್ಟೇ ಲೋಹವಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪಿಂಡಗಳ ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧನಕ್ಕೆ ಲೋಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಯುಂಟು ಆ ಪಿಂಡಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಮಿಲಿಗ್ರಾಮ ಲೋಹವು ಸಾಕಾಗುವದು. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗೆ ಇದ್ದದರಿಂದ ಯಾವದೊಂದು ಭಾಗದೊಳಗಿನ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಹದ ಅಣುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿರುವದೋ ಅಲ್ಲಿ ಲೋಹವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬದರ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸಹಜವಾಗಿ ಬರಬಹುದು. ಲೋಹಕ್ಕಿಂತ “ ಫ್ಲೂಯಿಡ ” ಕ್ವಾರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಮಾಣವು ೧೦ ಮಿಲಿಗ್ರಾಮದಷ್ಟು ಇದೆ ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇದರಮೇಲಿಂದ ಒಂದು ಸಾರೆಯ ತಿನಸಿಗೆ ಒಂದು ಮಿಲಿಗ್ರಾಮವೆಂದರೆ ಬಹಳೇ ದೊಡ್ಡ ತಿನಸು ಎಂದಂತಾಯಿತು. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ವಾರಗಳು ಇವೆ. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಹಾಲಿನ ಹನಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕ್ವಾರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿರುವದೆಂಬದು ಸಹಜವಾಗಿ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವದು. ಈ ವಿವೇ ಚನದ ಮೇಲಿಂದ ಔಷಧವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಕೊಡ ಬೇಕೆಂಬುದು ಸಹಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಔಷಧವು ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿರುವದೋ ಅದೇ ಮಾನದಿಂದ ಔಷಧವು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ತೊಂದರೆ ಕಡಿಮೆ. ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಅವಯವ ಗಳು ಇಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ದೃಢವಾಗಿರುತ್ತವಲ್ಲ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಕರಗಿದ ಕ್ವಾರ

ಗಳು ಧಾತುಗಳವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಲಾರವು. ಆದರೆ ಅದೇ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಔಷಧವೆಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಕ್ಷಾರಗಳಿಗೆ ಎನೂ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕ್ಷಾರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಣುವು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗುವಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿರಬೇಕು. ರೋಗನಿವಾರಣೆಗೆ ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣವು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣವೇ ಯೋಗ್ಯವು. ಒಂದೇ ಔಷಧವನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಹೆಚ್ಚುಸಾರೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಇಷ್ಟಕಾರ್ಯವು ತೀವ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರೆ ಇಷ್ಟಪರಿಣಾಮವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಅಪಾಯವೇ ಆಗುವದು. ಪಂಡುರೋಗಕ್ಕೆ “ಲೋಹ” ವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇನೆಯಂತೂ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ.

ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ:— ಈ ಕ್ಷಾರಔಷಧಗಳನ್ನು ಖಲನಮಾಡಿ (ಅರೆದು) ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ. ಮೂಳಕ್ಷಾರದ ಒಂದು ಪಾಲು ಮತ್ತು ದುಗ್ಧಶರ್ಕರೆಯ ೯ ಪಾಲು, ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡು ತಾಸಿನವರೆಗೆ ಖಲನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ಔಷಧವು ೧×ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು, (ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದು) ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ೧×ಶಕ್ತಿಯಔಷಧ ೧ ಪಾಲು ಮತ್ತು ದುಗ್ಧಶರ್ಕರಾ ೯ ಪಾಲು ಹೀಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೇಲಿನಂತೆ ಪುನಃ ೨ ತಾಸಿನವರೆಗೆ ಖಲನಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧದ ಔಷಧವು ೨× ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ದು. ಇದೇಪ್ರಕಾರ ಈ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದ ೧ ಪಾಲು ಮತ್ತು ದುಗ್ಧಶರ್ಕರೆಯ ೯ ಪಾಲು ಹೀಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೇಲಿನಂತೆ ಖಲನಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಮುಂದಿನ ಶಕ್ತಿಯು ಅಂದರೆ ೩× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬೇಕಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಔಷಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಬಹುದು. × ಈ ಗುರ್ತು ದಶಾಂಶಪ್ರಮಾಣದ ದ್ಯೋತಕವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಔಷಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಪ್ರಭಾವನಪದ್ಧತಿ (ಪುಟಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ=Potenti-

ization) ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ೧X ಚೂರ್ಣದ ಕಣಗಳನ್ನು ಧಾತುಗಳು ಶೋಷಣಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣವೇ ಸರಿ. ಸಾಧಾರಣತಃ ೬Xನೇ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನೇ ಕೊಡುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು. ೬X ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾರದ ಗುಣಗುಣ ಅಂಶವಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಔಷಧಗಳು (ಹೆಚ್ಚಿನಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು) ರೋಗನಿವೃತ್ತಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಔಷಧಗಳನ್ನು ದುಗ್ಧಶರ್ಕರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಖಲನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದದರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಬೆಳ್ಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಸವಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದೊಂದು ಔಷಧವನ್ನು ಒಂದೇ ಸ್ವತಂತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ಖಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಎರಡು ಮೂರು ಕೂಡಿಸಿ ಒಂದುಕಡೆಗೆ ಖಲಿಸಕೂಡದು. ದುಗ್ಧಶರ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಖಲಿಸತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದದರಿಂದ ಔಷಧದ ಗುಣಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಎನೂ ಬದಲು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇದು ದುಗ್ಧಶರ್ಕರೆಯಲ್ಲಿಯೆ ದೊಡ್ಡಗುಣವು. ನಿತ್ಯ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಶರ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಇರುಬು ಹತ್ತುವ ಸಂಭವವಿದ್ದದರಿಂದ ಆ ಔಷಧಗಳು ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಖಲಬತ್ತು ಮತ್ತು ಅದರಗುಂಡು ಯಾವದೇ ಧಾತುವಿನದು (ಬೆಳ್ಳಿ, ಬಂಗಾರ, ಕಬ್ಬಿಣ, ತಾಮ್ರ ಹಿತ್ತಾಳೆ) ಇರಕೂಡದು. ವೆಜನುಡ (ಒಂದುತರದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು) ಅಥವಾ ಚೀನೀ ಮಣ್ಣಿನ ಖಲಬತ್ತು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಖಲನಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕ್ಷಾರಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲ:— ಖಲನಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕ್ಷಾರದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅನಂತ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿರಿ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಖಲನಮಾಡಿರಿ ಆದರೂ ಅದರ ಪದಾರ್ಥವು ನಷ್ಟವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಜಡದೇಹವು ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವಾತ್ರತೆ ಇದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಉಳಿಯುವದು. ಖಲನಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಜಡದೇಹವು ಹೋಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಅದರಿಂದಲೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಹವು ಯಾವಾಗಲೂ ಲೋಹವೇ ಉಳಿಯುವದು. “ವೊಟಾಶಿಯಂ,” ವೊಟಾಶಿಯಂವೇ ಮತ್ತು “ಸಿಲಿಕಾ” ಇದು ಸಿಲಿಕಾನ್ ಉಳಿಯುವದು. ಖಲಸಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅದರ ದೃಶ್ಯಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದಲು ಆಯಿತು, ಅದರ ಅಣುಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದವು, ಆದರೂ ಅದರ ಪದಾರ್ಥತ್ವವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಔಷಧದ ಯೋಜನೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವದು ಅಥವಾ ಔಷಧವನ್ನಾರಿಸುವದು ಹೇಗೆ:— ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ವ, ರೋಗಗನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಔಷಧವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ ಕೃತಿ ಅಥವಾ ಪದ್ಧತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ನಂತರ ರೋಗಗನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಔಷಧವನ್ನಾರಿಸುವದು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕೊಡುವದು ಯಾವಾಗ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಇದರ ವಿಚಾರ ಈಗ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರದ ಔಷಧವನ್ನಾರಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೋಗವಾಗಿದೆ ಇದನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಸಾಗಲಾರದು. ರೋಗವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಆಗುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವವು ಇದನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆನಂತರ ಅವೇ ಕ್ಷಾರಗಳ ಯೋಜನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ರೋಗವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಯಾವ ರೋಗವಾಗಿದೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದೂ ಅವಶ್ಯವೇ ಸರಿ. ರೋಗವುಳ್ಳವನ ಶುಶ್ರೂಷೆಮಾಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದರ ಮಹತ್ವವು ಬಹಳೇ ಇದೆ. ರೋಗವು ಯಾವದಿದೆ, ಅದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆದಿದೆ, ಅದರ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯ ವಿಚಾರವು ಹೇಗೆ, ಅದು ಮುಂದೆ ಯಾವ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವದು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಗುವದು, ಮುಂದೆ ಆ ರೋಗದ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು, ರೋಗವುಳ್ಳವನ ಪಥ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಬದಲು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು— ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ.

ರೋಗನಿದಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಅದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಅನವಶ್ಯಕ. ಆದರೆ ಬೇವನರಸಾಯನ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಔಷಧವನ್ನಾರಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರೋಗವು ಯಾವದು ಆಗಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ವಿಚಾರಣೆಯು ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಒಂದೇ ರೋಗದಿಂದ ಸೀಡಿತರಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇತರದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಮಾಡಿ ಸಾಗಲಾರದು. ರೋಗವು ಒಂದೇ ಇದ್ದರೂ ರೋಗಿಗಳ ಭಾವನೆಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ಇರಬಹುದು. ಮತ್ತು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಭಾವನೆಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಸಾರಾಂಶವೇನೆಂದರೆ— ಬೇರೆಬೇರೆ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಕೊರತೆಯಾದಂತೆ ಕಾಣುವ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಡುವುದು ಅಂದರೆ ಆ ಔಷಧದ ಯೋಜನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು— ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯತಃ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು. *

ಮುಂದೆ ನಿದಾನಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ರೋಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಅವನ ಮುಖ ಚರ್ಯೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ರೋಗಿಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾರವಾವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಅಂದರೆ ಯಾವ ಕ್ಷಾರವು ಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗನಿವಾರಣೆಯಾಗುವದೆಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಸಹ ರೋಗನಿದಾನಕ್ಕೆ

* ವಿಕೃತ ವಿಜ್ಞಾನ (Pathology) ದ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವಿದ್ದ ವೈದ್ಯನು ರೋಗವು ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದ ಔಷಧವನ್ನು ವಿಕೃತ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಔಷಧವನ್ನು ಅರಿಸಿ ತೆಗೆಯಬಹುದು. ಆದರೂ ಒಂದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಒಂದೇ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕಾರ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಕೊನೆಗೆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಯೇ ಔಷಧವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ವಿಕೃತವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಹತ್ವವು ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಊಹಿಸಕೂಡದು.

ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೋ ಹೇಗೆ ಎಂಬದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕು. ರೋಗಿಗೆ ಆಗತಕ್ಕ * ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಏನಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲವಶ್ಯವಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸಹ ರೋಗಿಯು ಕಡೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಅವನಾಪ್ತೇಷ್ಟರ ಕಡೆಯಿಂದಾಗಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. (ಸೂಚಕ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡದೆ) ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸಹ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯು ಮತ್ತು ಅವನ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರು ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟ ನಂತರ ಸ್ವತಃ ನಾಡಿ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದು. ಕಣ್ಣು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಶರೀರದ ಇತರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಹ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಔಷಧ ಆರಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಬರೆದಿಡಬೇಕು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು, ಮುಂದೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯನ್ನೂ ಬರೆದಿಡಬೇಕು. ಕೇವಲ ನೆನಪಿನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರಬಾರದು. ಮೊದಲಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳಾವವು ಮುಂದೆ ಅವು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಹೋದವು ಎಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಂತೂ ಹಾಗೂ ರೋಗವು ಬಹಳ ದಿವಸದಿಂದ ಇದ್ದಲ್ಲಂತೂ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅವು ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಎಂಬದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಯಾವ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬದನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ಕ್ಷಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂಥ.

* ಭಾವನೆಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳಿರು. ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯ (Subjective) ಮತ್ತು ಪರಸಂವೇದ್ಯ (Objective) ಬಾಹ್ಯಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲಿಂದ ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರದಂಥ ಹಾಗೂ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅನುಭವವಾಗಲಶಕ್ಯವಿದ್ದಂಥ ಮತ್ತು ರೋಗಿಯು ಸ್ವತಃ ವರ್ಣನಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬರುವಂಥ ಭಾವನೆಗಳು ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯ ಭಾವನೆಗಳು. ವೇದನೆ, ಕಳೆ, ಮಳಮಳಿಸುವದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆಬರುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯ ಭಾವನೆಗಳು. ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಜಾವು, ಕೆಮ್ಮು, ಬದಲಾದ ಮುಖಲಕ್ಷಣವು, ಕಣ್ಣು, ಚಲನವಲನ, ಮೂತ್ರ, ಕಳು, ಮಾತು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಆದಲು ಬದಲು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಶಕ್ಯವಿದ್ದ ಭಾವನೆಗಳು ಪರಸಂವೇದ್ಯ ಭಾವನೆಗಳು.

ಭಾವನೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆಗ್ಗೆ ಒಂದೇ ಕ್ಲಾರ ವನ್ನು ಔಷಧವೆಂದು ಕೊಡಬೇಕು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಲಾರಗಳಿಗೆ ಹೊಂದುವಂಥ ಭಾವನೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರು ತ್ತವೆ. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಕಂಡುಬರುವ ಎಲ್ಲ ಕ್ಲಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಕಡೆಯವರೆಗೆ ಹಾಗೇ ಇರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲಶಕ್ಯವು. ಔಷಧೋಪಚಾರ ದಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಭಾವನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅಂದರೆ ಯಾವ ಕ್ಲಾರಗಳ ಕೊರತೆಯು ಪೂರೈಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಕ್ಲಾರಗಳ ಕೊರತೆಯು ಇನ್ನೂ ಇರುವದು ಎಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು, ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. “೧೨ ಕ್ಲಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ” ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೧೨ ಕ್ಲಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ ಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. “ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ”ವೆಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಕ್ಲಾರಗಳ ಕಾರ್ಯದವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಮಾನವೀಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವದು ಎಂಬದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಹೇಳಿದೆ. ಅನಂತರ “ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣ”ಗಳೆಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಒಳಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಯಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಕ್ಲಾರಗಳಿಂದಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಹೇಳಿದೆ. ರೋಗಿಗಳ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಯಾ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆದದೆ ಹಾಗೂ ರೋಗಿಯ ಭಾವನೆಗಳು ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ದೋಷತಗಳಿವೆ ಎಂಬದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಯಾ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಕೃತಿಗೆ ಯಾವ ಕ್ಲಾರಗಳು ಉಪಯೋಗವಾಗುವವು ಎಂಬದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಔಷಧಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ— “ಕಲ್ಕೇರಿಯಾಫಾಸ” ಈ ಔಷಧವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಈ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಹಲ್ಲು, ಅಸ್ಥಿ, ಸಂಯೋ

ಜಕಧಾತು, ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಪಿಂಡಗಳು, ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಂಟು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 'ಕಲ್ಪೇರಿಯಾಫಾಸ'ದ ಯೋಜನೆಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಆದರೆ ಹಲ್ಲಿನ ರೋಗವಿದ್ದು ಹಲ್ಲಿನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳ ಕೊರತೆಯಾದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಇತರ ಲಕ್ಷಣದ ಮೇಲಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವ ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಸಹ ಕಲ್ಪೇರಿಯಾಫಾಸದ ಬೊತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಒಂದೇ ವಿಕೃತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದಾಗಲಿ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ ವಿಕೃತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಶಕ್ಯವೇ ಸರಿ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅಂದರೆ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪೂರೈಕೆಯು ಆಗುತ್ತಬಂದಂತೆ ಆ ಆ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು ಕಡಿಮೆಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ವಾರಾಂಶವೇನಿದ್ದರೆ ರೋಗಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ಔಷಧದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯಕ. ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಕೆಲವು ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಇಂಥ ಕ್ಷಾರವೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದನ್ನು ಕೂಡದು. ಒಂದೇ ಭಾವನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳು ಸಹ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳ ಕೊರತೆಯ ದ್ಯೋತಕ ಎರಬಹುದು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡದೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವದ ಭಾವನೆಗಳು ರೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದರ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡಬೇಕು. ಆ ಮಹತ್ವದ ಭಾವನೆಗನುಸರಿಸಿ ಔಷಧದ ಯೋಜನೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಿದ್ದದರಿಂದ ಔಷಧ ಯೋಜನೆಮಾಡುವದು ಬಹಳ ಕಠಿಣ ಕೆಲಸವಲ್ಲವೆಂಬದು

ಸಹಜವೇ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು. ಔಷಧಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಔಷಧಗಳ ಗುಣಧರ್ಮದ ಜ್ಞಾನವು ಸಂಪೂರ್ಣವಿರಬೇಕು. ಹೀಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಔಷಧಯೋಜನೆ ಮಾಡುವುದು ಕಠಿಣವಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಔಷಧಗಳ ಗುಣಧರ್ಮದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಔಷಧಗಳ ಭಾವನೆಗಳ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಔಷಧಗಳ ಕಾರ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಜ್ಞಾನದ ಉಪಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚು ಅವಶ್ಯವದೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಅವನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಇದ್ದರೆ ಅವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಾವದೊಂದು ಕಾರ್ಯವಾಗುವದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಅನುಮಾನ ಅಥವಾ ಅಂದಾಜು ಕಟ್ಟುತ್ತೇವೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯವು ಅವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಆಗದೇ ಇದ್ದರೂ ಸಹ, ಅವನಿಗೆ ಅದು ಶಕ್ಯವದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ ಅನುಮಾನ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಈ ಅನುಮಾನಗಳು ಸರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಔಷಧದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಹ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಬೇರೆಬೇರೆ ಸದರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳು, ಆ ಔಷಧದಿಂದ ಆಗತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ತಿಳಿದರೆ ಆ ಔಷಧದಿಂದ ಅದರ ಸ್ವಭಾವ ಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆಗತಕ್ಕ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗುವವು ಮತ್ತು ಇತರ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅದು ನಾಟುವದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಜ ಅನುಮಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯನಂತೆಯೇ ಔಷಧದಾದ್ದರೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ವಭಾವವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಅನುಮಾನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಔಷಧವು ಕಾರ್ಯಮಾಡತಕ್ಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ ಅವಯವ ಅಥವಾ ಧಾತು) ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೆ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಔಷಧದ ಗುಣಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ಔಷಧವು ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬಾರದು. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳಾಗುವವು ಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತವೆಂಬದನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಹೊಂದುತ್ತವೆಂಬದನ್ನು ಸಹ ನೋಡಬೇಕು. ಹೊಂದು

ತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ಕ್ಷಾರದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ಕ್ಷಾರದ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಹೊಂದದಿದ್ದರೆ ಔಷಧದ ಸ್ವಭಾವದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಕೊಟ್ಟು ಕ್ಷಾರವು ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದೇ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಔಷಧದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದ ಹೊರತು ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಾಗದು; ಇದನ್ನು ಮರೆತುಕೊಡದು.

ಲಕ್ಷಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಔಷಧಯೋಜನೆಯು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಗುಣವು ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಔಷಧವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಗಡಿಬಡಿದಮಾಡಿ ಔಷಧವನ್ನು ಬದಲು ಮಾಡಬಾರದು. ಭಾವನೆಗಳ ಯೋಗ್ಯ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟ ಔಷಧವು ಸರಿಯಾದದ್ದೆಂದು ಮತ್ತೊಂದುಸಾರೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದೇ ಔಷಧವನ್ನು ಬೇರೆ * ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬದಲುಮಾಡಿದರೆ ಗುಣಮುಖವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆಂಬದು ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುವ ಸಂಗತಿ. ಎಷ್ಟೋಸಲ “ಕಲ್ಪೀರಿಯಾಫಾಸ”ದಂಥ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೋಷವನ್ನು ಸಹ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವ ಔಷಧಗಳು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯವು ಸುಲಭವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ “ಕಲ್ಪೀರಿಯಾಫಾಸ” ಔಷಧವನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಿಯೋಜಿತ ಔಷಧದಿಂದ ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಗುಣಬಂದದೆ. ಮುಂದೆ ಗುಣವು ಸಾಕಷ್ಟು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಕಲ್ಪೀರಿಯಾಫಾಸದಂಥ ಔಷಧವನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಗುಣಮುಖವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕ ಔಷಧವೆಂದು ಎರಡನೇ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಹ ಇಷ್ಟಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ “ಕಲ್ಪೀರಿಯಾಫಾಸ”

* ಔಷಧದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯ ಯೋಜನೆ ಈ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವದು ಹೇಗೆ, ಎಷ್ಟುಸಾರಿ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ೪೩

ಮತ್ತು “ಮಾಗ್ನಿಶಿಯಾಫಾಸ” ಇವೆರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಹಾಯಕರ ಔಷಧಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟನಂತರ ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಗುಣಬಂದಿದ್ದರೆ ಎರಡನೇ ಔಷಧವನ್ನು ಪೂರಕ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದರಿಂದ ಗುಣ ಬರುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಇತರ ಎಷ್ಟೋ ಔಷಧಗಳ ಉಪಚಾರಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಗುಣವು ಬರದೇ ಇದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ದುರ್ಲಭ್ಯವಾದ ರೋಗವು ಬೆಳೆದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಕೊಡಲು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ಜೀವನರಸಾಯನ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯವು ಸುಲಭವಾಗುವದರ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ “ಕಾಲೀಫಾಸ” ವೆಂಬ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯುಂಟು. ಕಾಲೀಫಾಸ ೩ × ಕೊಟ್ಟನಂತರ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಎರಡನೆಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಔಷಧದ ಯೋಜನೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದೀತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮದಿಂದ “೧೨ ಕ್ಲಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ,” “ಸಾಮಾನ್ಯರೋಗ,” “ಜೀವನರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ” ಮತ್ತು “ಭಾವನಾಕೋಶ” ಈ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಔಷಧದ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವದು ಹೇಗೆ, ಎಷ್ಟುಸಾರಿ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ?—ಜೀವನರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳು ಚೂರ್ಣ ಅಥವಾ ಪಟಿಕಾ (ಅಂದರೆ ಸಣ್ಣವಡೆಗಳು) ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡುವದುಂಟು. ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಕೆಲ ಔಷಧಗಳು ಮತ್ತು ೧೨× ಮೇಲಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು ಪ್ರವಾಹೀ (ತೆಳ್ಳನ್ನ, ನೀರಿನಂಥ) ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಹ ಸಿದ್ಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಪ್ರವಾಹೀರೂಪದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸಹಸಾ ಉಪಯೋಗಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಚೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಪಟಿಕಾರೂಪದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಸುಖಕರ. ತೆಳ್ಳನ್ನ ಔಷಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ಚೂರ್ಣ ಅಥವಾ ಪಟಿಕಾರೂಪದ ಔಷಧಗಳ ಗುಣವು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾಧಾನಕಾರಕವಿರುತ್ತದೆಂದು ಕೆಲ

ಡಾಕ್ಟರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಗುಣಧರ್ಮ ಪ್ರಕರಣದ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಹೇಳಿದೆ. ಅದರ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಯೋಜಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟ ಔಷಧವನ್ನು ೩, ೪ ಗ್ರೇನಿನಷ್ಟು (೩, ೪ ಗ್ರೇನ ಅಂದ್ರೆ ೧||, ೨ ಗುಂಜಿ) ಚೂರ್ಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದು ಚಮಚೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಿದ್ದರೆ ಸರ್ತಿ ಬುಟ್ಟು ಸರ್ತಿ ಚೂರ್ಣರೂಪದಿಂದಾಗಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಭಾಂಡಿ (ಪೇಲೆ)ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ನೀರು ಹಾಕಬೇಕು. ನಂತರ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಔಷಧವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ಒಂದೆರಡು ಚಮಚೆತುಂಬ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ವಟಿಕಾರೂಪದಿಂದ ಔಷಧಕೊಡುವ ದಿದ್ದರೆ ವಟಿಕಾದಲ್ಲಿ ಔಷಧವು ಎಷ್ಟು ಹಿಡಿಯಲು ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ವಟಿಕೆ ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ಗ್ರೇನಿನವಟಿಕೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಪ್ರತಿಸಾರೆ ೩/೪ ಒಣವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಅಥವಾ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಅಥವಾ ಕಲಸಿ ಕೊಡತಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ನೀರಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಇಷ್ಟ. ಕೊಡಲು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಔಷಧವನ್ನು ಅರ್ಧಪೇಲೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮುಚ್ಚಿ ಇಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಹೇಳಿದಪ್ರಕಾರ ಸರ್ತಿಗೊಂದು ಚಮಚೆತುಂಬ ಕೊಡಬೇಕು. ತೆಳ್ಳೆನ್ನ (ನೀರಿನೋಪಾದಿ ಯಲ್ಲಿದ್ದ) ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವದಾದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡುಹನಿ ಔಷಧಹಾಕಿ ದರಸರ್ತಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಚಮಚೆತುಂಬ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಗುಳಿಗೆ, ವಟಿಕಾ ಅಥವಾ ಚೂರ್ಣ ಇವುಗಳಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದುಹನಿ ಔಷಧ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನುಸಹ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾ ರಣತಃ ಅರ್ಧ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಸರತಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ೧ ಅಥವಾ ಒಂದೂವರೆ ಗ್ರೇನ ಔಷಧ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ ಒಣದಾಗಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಲೋಗವು ತೀವ್ರ ಬೆಳೆಯುವಂಥಾದ್ದು

ಇದ್ದರೆ ಸರ್ತೆಬಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಔಷಧವನ್ನು ಎರಡೆರಡು ಅಥವಾ ಮೂರುಮೂರು ತಾಸಿನ ಅಂತರದಿಂದ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಗುಣವು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಸರ್ತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಕಾಲದ ಅಂತರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ದಿವಸೊಂದಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣತಃ ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಸಾರೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು..

ಕಳೆ, ವೇದನೆ, ಅಥವಾ ಯಾವದೊಂದು ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಭಾವನೆ ಇದ್ದರೆ ಅಥವಾ ರೋಗದ ತೀವ್ರತೆಯು ಒಹಳ ಇದ್ದರೆ ೧೦|೧೫ ಮಿನಿಟಿನ ಅಂತರದಿಂದ ಆಗಲಿ ಅದಕ್ಕೂ ತೀವ್ರದಿಂದಾಗಲಿ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಂದೊಂದು ಸರ್ತೆ ಒಂದೊಂದು ಚಮಚ ತುಂಬುವಷ್ಟು ರೋಗದ ತೀವ್ರತೆಯ ಮಾನದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅಂತರದಿಂದ ಗುಣವು ಒರುವವರೆಗೆ. ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಹಳೇ ಬೇನೆ ಇದ್ದರೆ ಒಂದು ಔಷಧವನ್ನು ದಿನಾಲು ೨ ರಿಂದ ೪ ಸಾರೆ ಕೊಡುವ ಕ್ರಮವಿಡಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸರ್ತೆ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಎರಡುಸಾರೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗುಣಬರುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಔಷಧ ಮತ್ತು ಊಟ ಇವುಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರವು ಸಾಧಾರಣತಃ ೨ ರಿಂದ ೧ ತಾಸಿನವರೆಗೆ ಇರಬೇಕು. ಕೊಡಲು ಯೋಜಿಸಿದ ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಡಿಮೆ ಇರಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರಬಾರದು. ರೋಗವು ಪ್ರಬಲವದೆ ಎಂದು ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚು ಇರಕೂಡದು. ರೋಗದ ಪ್ರಬಲತೆ ಅಥವಾ ತೀವ್ರತೆ ಮತ್ತು ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣವು ಇವುಗಳ ದೇನೂ ಸಂಬಂಧವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಮರೆಯಕೂಡದು. ಔಷಧವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಪುನಃ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರೆ ಅದನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರೆ ಗುಣವು ಏನೂ ಆಗದೆ ಅಪಾಯ ಮಾತ್ರ ಆಗುವ ಸಂಭವವದೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ— ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪಂಡುರೋಗವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಫೆರಮ್‌ಫಾಸ ಕೊಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ

ಯುಂಟು. ಆದರೆ ಅದನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಜಠರದ ಮೇಲೆ ಅದರ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ವಾಗುವ ಸಂಭವ ಕಡಿಮೆ.

ಒಂದೇ ಔಷಧವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಶಕ್ಯವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಔಷಧ ಕೊಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ತಪ್ಪಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಒಂದೊಂದೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ೪೫ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸರತಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಡುವದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಣಮಾಡಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಔಷಧಗಳ ಒಂದೇ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಎರಡೆರಡು ಔಷಧಗಳ ಒಂದೊಂದು ಮಿಶ್ರಣಮಾಡಿ ಮಿಶ್ರಣಗಳನ್ನು ಸರತಿ ಸರತಿಗೆ ಕೊಡುವದು ಹೆಚ್ಚು ವಿಹಿತ. ಸರತಿ ಬಿಟ್ಟು ಸರತಿ ಕೊಡುವ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಇಂಥಾದ್ದು ಮೊದಲು ಇಂಥಾದ್ದು ನಂತರ ಹೀಗೇನೂ ಕ್ರಮವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವನ್ನು ಮೊದಲು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಇತರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದಜತೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಇಷ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ಯಾವದರಸಂಗಡ ಯಾವದರ ಮಿಶ್ರಣಮಾಡಬೇಕು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಎನೂ ನಿಯಮವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಜೀವನರಸಾಯನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಮಿಶ್ರಣಮಾಡುವ ವಾಡಿಕೆ ಯುಂಟು. ಆದರೂ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಮಿಶ್ರಣಮಾಡುವದು ಗೌಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಾಧಾರಣತಃ ಫಾಸ್ಫೇಟ್ಸ್ (ಕಲ್ಕೇ. ಫಾಸ; ಕಾಲೀಫಾ; ನೇಟ್ರಂಫಾ. ಫೆರಮ್‌ಫಾ; ಮ್ಯಾ. ಫಾಸ) ಮತ್ತು ಸಲ್ಫೇಟ್ಸ್ (ಕಲ್ಕೇಸ; ಕಾಲೀಸ; ನೇಟ್ರಂಸ.) ಇವುಗಳ ಮಿಶ್ರಣಮಾಡದಿರುವದೇ ಲೇಸು. ಫಾಸ್ ಫೇಟ್ಸ್ ವರ್ಗದ ಐದೂ ಔಷಧಗಳ ಮಿಶ್ರಣಮಾಡಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಲ್ಫೇಟ್‌ಗಳ ಮಿಶ್ರಣಮಾಡಬಹುದು. ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ

ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಕಿ-ಫಾಸ; ಕಲ್ಕಿ-ಫ್ಲೂ; ಕಲ್ಕಿ-ಸಲ್ಫ; ಕಾಲೀಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯ ಕಾಲೀ-ಫಾ; ಕಾಲೀಮೂರ; ಕಾಲೀ-ಸಲ್ಫ; ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯ ನೇಟ್ರಂಫಾ; ನೇಟ್ರಂಮೂರ; ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಫ; ಈ ಸಲ್ಫೀಟ ಮತ್ತು ಫಾಸಫೇಟ ಇವುಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯವು ಇದ್ದರೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಮಿಶ್ರಣಮಾಡಬಹುದು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಔಷಧಗಳ ಮಿಶ್ರಣಮಾಡದೆ ಒಂದೊಂದು ಔಷಧವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವೀತಿಯಿಂದ ಕೊಡುವದೇ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತಕರವದೆ. ಇದನ್ನು ಮರೆಯ ಕೂಡದು.

೬ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು ಸಾಧಾರಣತಃ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು; ೧೨ × ರಿಂದ ೩೦ × ವರೆಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವು ಮಧ್ಯಮಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವು. ಮತ್ತು ೨೦೦ × ಇಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವು ಬಲವತ್ತರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಸ್ಥೂಲನಿಯಮಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಕಡಿಮೆಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ೨, ೩, ೪ ತಾಸಿನ ಅಂತರದಿಂದ ಒಂದು ಚಮಚಿಯ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು. ಮಧ್ಯಮಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ದರ ಮೂರು ಅಥವಾ ಆರುತಾಸಿಗೆಮ್ಮೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಲವತ್ತರಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ದಿನಾಲು ಒಂದು ಸಾರೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಾಕು. ಶೀಘ್ರಗಾಮೀರೋಗದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ೨೦೦ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಸಹ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಬಹುದು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರು ಶನ್ಮು ಅನುಭವದ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಔಷಧಗಳ ಶಕ್ತಿ:— “ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ರಸಾಯನಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು. ಆದರೆ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ ಎಂದರೇನು ಎಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ತಜ್ಞ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ತಪ್ಪುತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬಲವತ್ತರ

ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವು ಹೆಚ್ಚು ಉಗ್ರ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವು ಸೌಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಉಷ್ಣತೆಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ತಪ್ಪುತಿಳುವಳಿಕೆಯಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯ ಮತ್ತು ಬಲವತ್ತರ ಹೀಗೆ ಭೇದವಿರುತ್ತದೆ. ಆಲೋಪಥಿಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಹೀಗೆ ಭೇದವಿದೆ. ಆದರೆ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯಲ್ಲಿಯೂ ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ವೈದ್ಯಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಕ್ರಮ ಇದರ ಅರ್ಥ ಬಲವತ್ತರ ಅಥವಾ ಸೌಮ್ಯವೆಂದಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಪುಟ ೩೪ ರಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಔಷಧ ತಯಾರಮಾಡುವ ಕೃತಿಯು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಕೃತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ೧ x; ೨ x; ೩ x ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬರೆದದ್ದರಿಂದ ಔಷಧ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡತಕ್ಕ ಪದ್ಧತಿಯ ಸೂಚಕಚಿಹ್ನವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೊರ್ತಾಗ್ಗೆ ಔಷಧದ ಸೌಮ್ಯತನ ಅಥವಾ ಅದರ ಬಲವತ್ತರ ಗುಣದ ದ್ಯೋತಕವಲ್ಲ. ಔಷಧವು ಎಷ್ಟುಸಾರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕೃತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಖಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬದರ ಸೂಚಕವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಔಷಧದ ಖಲನವಾದರೆ ಔಷಧದ ಜಡದೃಶ್ಯ ದೇಹವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಆಗುತ್ತ ಆಗುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಅದೃಶ್ಯ (ಅಗೋಚರ) ವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿಯೇ ಅವುಗಳ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು (ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ) ಕೃತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸಂಗಡನೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಹೋಗುತ್ತವೆ. ಔಷಧದ ಗುಣಧರ್ಮದ ವಿಕಾಸವೆಂದರೇನೇ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯವಿಕಾಸ ಅಥವಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು. ಕಡಿಮೆಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಮತ್ತು ಬಲವತ್ತರಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕ ಭೇದವು ಆ ಔಷಧದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರ ಕ್ರಮ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತಹೋಗುವದು ಅಂದರೆ ಅದರ ವಿಶೇಷಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು, ಆ ಭೇದವು ಅದರ ವಿಶೇಷಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವದು. ಇದರಮೇಲೆಯೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಮವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಹೋದಂತೆ ಔಷಧದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಹೋಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗತಗುಣಗಳ ವಿಕಾಸವೇ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ.

ವರ್ಧನ. ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯ ಕ್ರಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು. ಇದೇ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸೋಣವೆಂದರೆ ಅದರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡೋಣ. ರೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಹೆಚ್ಚು ಭೇದದರ್ಶಕ, ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಡೆದು ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ರಮ, ಬಲ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಸ್ಥೂಲ ಮಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಯಾವ ರೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದರ್ಶಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮುಖ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥವನಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಭಾವನೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಪ್ರಮುಖ, ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವು ಅದೇ ಮಾನದಿಂದ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲಿಂದ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರೇನು ಎಂಬದು ತಿಳಿಯಲು ಕಠಿಣವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು:— ಬೇವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಧಾರದಿಂದ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನಂತರ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಕ್ರಮವಾವುದಿರಬೇಕು ಎಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಧನಗಳೇನಾದರೂ ಇವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವು ಸಮಾಧಾನಕಾರಕ ಹೇಳುವಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಡಾಕ್ಟರರ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸರಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮತಗಳು ಬಹಳೇ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಇರುವವು. ಅವರ ಮತಗಳ ಏಕವಾಕ್ಯತೆ ಮಾಡುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಔಷಧದ ಒಂದೇ ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳು ನೆಟ್ಟ ಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಔಷಧವಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಗುಣವು ಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ನಿಯಮವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದು. ಸಾಧಾರಣತಃ ಹೀಗೆ

ಅನ್ನ ಬಹುದು. ಏನಂದರೆ— ಯಾವದೇ ಸಾಧ್ಯರೋಗಕ್ಕೆ ಯಾವದೇ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿ ರೋಗ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೂ ಯೋಗ್ಯ ಕ್ರಮ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯು ಸಾಧಿಸಿದಲ್ಲಿ ಗುಣವು ತೀವ್ರವೇ ಬರುವದು. ಔಷಧದ ಯೋಗ್ಯ ಕ್ರಮ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

೧. ರೋಗಿಯ ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮತೆ.

೨. ರೋಗದ ಸ್ಥಾನವು.

೩. ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅದರ ಉಗ್ರತೆ ಅಥವಾ ತೀವ್ರತೆ.

೪. ರೋಗದ ಅವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಅವಧಿ.

೫. ರೋಗಿಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಉಪಚಾರ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ವಿಚಾರಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ರೋಗಿಯ ಗ್ರಹಣ ಕ್ಷಮತೆ. ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣ ಕ್ಷಮತೆ (ಅಂದರೆ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲತೆ)ಯು ಬಹಳೇ ಮಹತ್ವದ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂವೇದನೆ ಅಥವಾ ಆಘಾತವಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಮಾಡಲು ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದುತರದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಜೀವನಶಕ್ತಿ ಉಂಟಿರುವಂತು. ಕಣ್ಣಿಗಾಗಲಿ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯ ಗೊಂಬೆ ಗಾಗಲಿ ಕೈ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವದೇ ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಅಥವಾ ಸ್ಪರ್ಶವಾದರೆ ಕಣ್ಣು ತನ್ನ ಷಟ್ಕೈ ತಾನೆ ಬಿಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವದೆಂದರೆ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಸ್ವರೂಪದ ಕಾರ್ಯವೇ ಸರಿ. ಇದಕ್ಕೇ ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮತೆ ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಇದೇ ತರಹದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪಶಕ್ತಿಯು ಶರೀರದ ಅಂತರಿಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಇರುವದುಂಟು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇತರ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ಪರ್ಶವಾದಾಗ್ಗೆ ಅದು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾರೂಪ ಶಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲಿಂಜದು ಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ನಿರ್ಜೀವವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇತರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ

ಹೇಗೆಯೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಯೋಗ್ಯ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಯೋಗ್ಯ ಔಷಧದ ಯೋಜನೆಯಾಗಿ ಸಹ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು (ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮತೆ) ಜಾಗೃತವಾಗದೆಹೋದರೆ ಔಷಧದ ಕ್ರಮವು ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯು ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಯೋಗ್ಯ ಔಷಧದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿದಾಗ್ಯೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮತೆಯು ಜಾಗೃತವಾಗದೆ ಇದ್ದರೆ ರೋಗವು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮತೆ ಅಂದರೆ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಶವಾಗುವಂಥ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅನುಕೂಲತೆ. ರೋಗಿಯ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರದಿಂದ ಟಿಪ್ಪಣಿಸಬೇಕೆಂದು, ಆ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗುವಂಥ ಯೋಗ್ಯ ಔಷಧವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ತೋಚಿದ ಶಕ್ತಿ (ಕ್ರಮ) ಯ ಔಷಧವನ್ನು ರೋಗಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ್ಯೂ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ರೋಗಿಗೆ ಹಗುರು ಮತ್ತು ಸೌಖ್ಯವೆನಿಸಿದರೆ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯು (ಕ್ರಮವು) ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಔಷಧವು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಹೊಂದುವಂಥದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಇದ್ದು ಕೊಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಿಂದ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ರೋಗಿಗೆ ಹಗುರು ಅನಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ರೋಗಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸಬೇಕು, ಪುನಃ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬಲವತ್ತರವಾಗಬೇಕು, ಹೀಗಾದರೆ ಔಷಧದ ಕ್ರಮವು (ಶಕ್ತಿಯು) ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕ್ರಮ (ಶಕ್ತಿಯನ್ನು) ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಔಷಧವನ್ನಾರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಿದೆಯೋ ಎಂಬದರ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ತಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೆ ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಸಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುವಂಥ ಎರಡನೇ ಔಷಧವನ್ನೇ ಆರಿಸುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಆದರೆ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಔಷಧವು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ; ಅದು

ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವು ಇದ್ದೂ ಗುಣಬರದಿದ್ದರೆ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮುತೆಯು ಜಾಗೃತವಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಔಷಧದ ಕ್ರಮವನ್ನು (ಶಕ್ತಿಯನ್ನು) ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು. ಅದೇನೆಂದರೆ — ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಔಷಧದಿಂದ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮುತೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಬಹಳೇ ಜಾಗೃತವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರದ ದ್ವಂದ್ವವು (ಜಗಳ, ಒಡಿದಾಟ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಪರ್ಯಂತರ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬಿಳಿಯುತ್ತವೆ ಎಂದು (ಬಲವತ್ತರವಾಗಿವೆಂದು) ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಔಷಧವನ್ನು ಬದಲಿಸಬಾರದು. ಔಷಧದ ವರ್ಣನದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬಲವತ್ತರವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಈ ರೋಗವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮತ್ತು ಹಿತಕಾರಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೋಗವೃದ್ಧಿಯು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ರೋಗವೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದೆಂದು ಕಂಡುಬರುವದು.

ಬೇರೆಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರವರ ವಯಸ್ಸು, ಸ್ವಭಾವ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಜಾತಿ (ಚಾಳಿ), ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪ, ಮತ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮತೆಯು ಬದಲಿಸುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗರು (ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು) ತರುಣರು, ಉತ್ಸಾಹಿ ಜನರು — ಇವರಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮತೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಔಷಧದ (ಕ್ರಮವು) ಶಕ್ತಿಯು ಮಧ್ಯಮ ಅಥವಾ ಬಲವತ್ತರ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳಿರಬೇಕು.

ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನ ಹಾಗೂ ನಿಷ್ಕಪಟ ಹಾಗೂ ಮೃದುಸ್ವಭಾವದವರು ನಾಚೂಕ ಪ್ರಕೃತಿಯವರು ಅದೇ ಪುಕಾರ ಬುದ್ಧಿವಂತರು, ಬುದ್ಧಿಯ ವ್ಯವಸಾಯಮಾಡುವವರು — ಇಂಥವರ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮತೆ ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದರಿಂದ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯು (ಕ್ರಮವು) ಬಲವತ್ತರವಿದ್ದರೆ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ತಾಪದಿಂದಾಗಲಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಆಭಾಸದಿಂದಾಗಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕ್ಷುಬ್ಧವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಕೂತು ಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೂ, ಹೆಚ್ಚು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವವರೂ,

ಹೊಗಸರಂತೆ ಅಯುಷ್ಯಕ್ರಮವಿದ್ದವರೂ ಇಂಥವರ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮತೆಯು ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕತನದಿಂದೇ ಆಗಲಿ ವೃದ್ಧಿಂಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ (ಕ್ರಮ) ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ವಿಹಿತ. ಆಲಸ್ಯವುಳ್ಳವರೂ, ಮಂದರೂ, ಶೀತಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಮಂದಗ್ರಾಹಕಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುವವರೂ, ಸದ್ವಮುದ್ದ ಚಾಳಿಯಿದ್ದವರೂ, ಮೂರೂ, ಹುಂಬರೂ, ಮಡ್ಡರೂ, ಶರೀರದಿಂದ ಸಶಕ್ತರಿದ್ದವರೂ, ಸ್ನೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿಟ್ಟು ತೀವ್ರ ಬರದಂಥವರೂ— ಇಂಥವರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸಾರಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ರೋಗಿಯ ಅಸಾಧ್ಯ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಾಗ್ಯೂ ರೋಗಿಯ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಜಾಗೃತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ೧× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವಾಗಲಿ ಮೂಳ ಕ್ಷಾರವಾಗಲಿ ಕೊಡುವದು ವಿಹಿತ. ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುವ ವರೆಗೆ ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ನಿರ್ಮಾಣವಾದನಂತರ ಮೂಳ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಕೊಡುವದು ಬಿಟ್ಟು ೩×, ೬×, ೧೨× ಮುಂತಾದ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು.

ಬೈಲುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವೇಳೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡತಕ್ಕ ಜನರೂ, (ಒಕ್ಕಲಿಗರೂ, ಕೂಲಿಕಾರರೂ ಮುಂತಾದವರೂ) ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಪಾಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನ ಸಿಗದಂಥವರೂ ತಂಬಾಕು (ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು) ತಿನ್ನುವವರೂ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಸೇದುವವರೂ, ನಶ್ಯ, ಮದ್ಯಮಾಡುವವರೂ, ಕುಡಿಯುವವರೂ, ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವವರೂ, ಸುಗಂಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವವರೂ— ಇಂಥ ಜನರ ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮತೆಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವು ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೈಲಾಗದವರೂ, ಕಿವುಡರೂ, ಮೂಕರೂ— ಇವರ ಗ್ರಹಣಕ್ಷಮತೆಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು.

ಅಲೋಪಾಥಿ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರೂಢಿ ಇದ್ದವರಿಗೂ, ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇಸರಗೊಂಡವರಿಗೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಬಲವತ್ತರ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಂಥ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಆಗುವದು ಕಂಡುಬಂದದೆ.

ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೋಗದ ಸ್ಥಾನ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪ, ಮತ್ತು ಅದರ ತೀವ್ರತೆ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. (ದುರ್ಗಿಬೇನೆ=Cholera) ಮಹಾಮಾರಿಯಂಥ ದೋಷಿಕಬೇನೆ ಮತ್ತು ತೀವ್ರ ಪ್ರಾಣಹಾರಕ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು.

ಸಾಧಾರಣತಃ ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ— ಮಂದಸ್ವರೂಪದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವು ಗುಣ ಕೊಡುವವು. ಅವು ಗುಣಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಹ ರೋಗಿಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವ ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಬದಲುಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ನಾಜೂಕನೂ ಉತ್ಸಾಹಿ ಪ್ರಕೃತಿಯವನಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಮತ್ತು ಮಂದ ಹಾಗೂ ಹುಂಬ ಸ್ವಭಾವನಿದ್ದರೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆಬೇರೆ ರೋಗದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವಾದೀತೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ರೋಗದ ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಎರಡನೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲೀ ಎರಡನೇ ಔಷಧವಾಗಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಆಯಾ ಕಾಲದ ರೋಗಿಯ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮತೆಯ ಮೇಲೆ (ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ಶಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ) ಔಷಧದ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಕ್ರಮ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವವು. ರೋಗಿಯ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಮತೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆದಂತೆ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾದರೂ ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವದೊಂದು (ಔಷಧದ) ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲದಂತಾದರೆ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು (ಔಷಧದ) ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಗೊಳಿಸ

ಬೇಕಾಗುವದು. ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಚಾ ಗೃ ತ ವಾ ಗು ವ ವರೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಅಥವಾ ಮೂಳಕ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಹ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾದನಂತರ ಔಷಧ ಕೊಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೆ (ಅಥವಾ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಗೆ) ಅನುಸರಿಸಿ ಮಧ್ಯಮ ಅಥವಾ ಬಲವತ್ತರ ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಹಣ ಕ್ಷಮತೆ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಮತ್ತು ಗ್ರಹಣ ಕ್ಷಮತೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೆ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ನಿಯಮವುಂಟು. ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾ ರಿಸುವ (ಅಥವಾ ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ) ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲತಃ ಯಾವತತ್ತ್ವಕ್ಕನು ಸರಿಸಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತೃತ ವಿವೇಚನ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಯಾವದೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಅಥವಾ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವಿವೇಚನವಿಲ್ಲ. ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯ ಉತ್ಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರವರ್ತಕರು ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ (ಕ್ರಮದ) ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ತರದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಮಾಡುವದು ಅವರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ತರದ ವಿವೇಚನವು ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಸಾಧಾರಣತಃ ಇನ್ನೂರು, ಐನೂರು, ಸಾವಿರ, ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಲಕ್ಷ, ಹತ್ತುಲಕ್ಷ ಇಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಕ್ರಮ (ಶಕ್ತಿ) ಹೇಗೆ, ಯಾವುದು, ಯಾವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ, ಯಾಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವೇಚನ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ೧೨ ಕ್ವಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಸಾಧಾರಣ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ (ಅಂದರೆ ೧ x ೬ x ವರೆಗೆ) ಮಧ್ಯಮ ಅಂದರೆ ೩೦ x ಶಕ್ತಿಯವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಂದರೆ ೨೦೦ x ವರೆಗೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವದುಂಟು. ಆದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದಂತಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ವಿವೇಚನಮಾಡಿದ ತತ್ತ್ವಕ್ಕನು ಸರಿಸಿ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ರಮದ (ಶಕ್ತಿಯ) ಔಷಧಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕನುಸರಿಸಿ

ಔಷಧವು ಯೋಗ್ಯ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಅದರಿಂದ ಗುಣವು ಬರಲೇಬೇಕು. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಅಂಥವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಹಾಗೆ ೪, ೮, ೧೫ ದಿವಸದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕೊಡಬೇಕು, ಇದನ್ನು ಮರೆಯಕೂಡದು. ಕೊಟ್ಟ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣ ಬರುತ್ತದೆ, ಹಗುರವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಗುಣಬರುವ ವರೆಗೆ ಪುನಃ ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸರಿಯಾದ ಔಷಧ ಒಂದೇಸಾರೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಹ ರೋಗವು ಸಮೂಳ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಬಹುದು. ಗುಣ ಬಂದಮೇಲೆ ಸಹ ಔಷಧಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅದರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿನಾಕಾರಣ ತೊಂದರೆಮಾಡಿದಂತಾಗಿ ಗುಣಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವದು.

ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ನಂತರ ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯಕಂಡದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಗುಣಧರ್ಮ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ “ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ” ವೆಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಹೇಳಿಯೇ ಅದೆ. ಹೊರ್ತಾಗಿ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಂಡುಬರುವದು. ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳಿಲ್ಲ. ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಆವರವರ ಅನುಭವಗಳಿದ್ದು ಅವು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಧಾರಣ ಹಳೆರೋಗದಲ್ಲಿ ೬×ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಗುಣಬರದಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಯೋಜಿಸಬೇಕು. ವೇದನೆ, ಕಳೆ (ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವೇದನಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ಕಳೆ ಅನ್ನುವದುಂಟು). ಮುಂತಾದ ರೋಗದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ೩× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು ಲೇಸು. ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯ ಉತ್ಪಾದಕರಾದ ಶೂಜಲರ ಸಾಹೇಬರು ಮೊದಲು ೬×, ೧೨×ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ೬×ನೇ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನೇ ಕೊಡು

ತ್ತಿದ್ದರು. ಆನಂತರ ಪೊಟ್ಟಾಶಿಯಮ್ ಸೋಡಿಯಮ್ ಈಕ್ವಾರ $2 \times$ ಶಕ್ತಿ
ಯುಳ್ಳದ್ದು ಮತ್ತು ಇತರ ಕ್ವಾರಗಳು $4 \times$, $8 \times$ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವುಗಳನ್ನು
ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅಷ್ಟೇ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಹಾಗೂ ಫೆರಮ್
ಫಾ, ಸಿಲಿಕಾ, ಕಲ್ಕೇರಿಯಾಫ್ಲೂ ಎಂಬಾಷಧಗಳು ಸಾಧಾರಣತಃ $10 \times$
ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವು ಗುಣಕೊಡುವದಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬಂತು. ಮುಂದೆ ಅವರು
ಸಾಧಾರಣತಃ $5 \times$ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಹತ್ತಿದರು.
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಔಷಧದ ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯು ಗುಣಮುಖ
ವಾಗುವದೆಂಬದನ್ನು “ಗುಣಧರ್ಮ” ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿ ಎಂಬ
ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಅದರ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಲ್ಲೇಖದ
ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
 $1 \times$ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದು
ಕೇವಲ ಸ್ಥೂಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಧೋರಣವೆಂದು ತಿಳಿದು ಈ ಮೊದಲು
ಮಾಡಿದ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸ್ವತಃದ ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು
ಅನುಭವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದಂತೆ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿ ಔಷಧ
ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಅಪಾಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಬೇವನರಸಾಯನ
ಔಷಧವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ ತಪ್ಪಿಕೊಡಬಾರ
ದಂಥದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿಯೂ ಎನೂ ಅಪಾಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವ
ಸಾಧಾರಣ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಂದರ್ಥದಿಂದ
ನಿಜವೂ ಅದೆ. ಅಲೋಪಥಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪ್ರಮಾಣ
ಬಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನರ್ಥ ಒದಗುವದು
ಅಂಥ ಅನರ್ಥ ಅಥವಾ ಅಪಾಯ ಈ ಔಷಧದಿಂದಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು
ನಿಜ. ಅಲೋಪಥಿಯ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಅತಿ ಉಗ್ರ ಔಷಧಗಳು
ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಹ ತಪ್ಪಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ರೋಗಿಯು
ಮೃತ್ಯುಸಂಧವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ

ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ತ್ರಾಸು ಅಥವಾ ಸ್ಥಿರ ಅಪಾಯವು ಆಗುವದು. ಇಂಥ ಅಪಾಯದ ಭೀತಿಯು ಈ ರಸಾಯನ ಔಷಧದಿಂದಂಟಾಗಲಾರದು. ರೋಗವಿಲ್ಲದವನು ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಯಾವದೂ ದೃಶ್ಯಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬದು ನಿಜ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಅಪಾಯವಾಗಲಾರದು ಎಂದೆನ್ನಬಹುದು. ಆದರೂ ಯಾವದೇ ಔಷಧ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಏನಾದರೂ ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಭಾವನೆಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗಬೀಳುವಂಥ ಔಷಧಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗುವದು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ “ಕಲ್ಕೆ-ಫಾಸ” ಈ ಔಷಧ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಇದನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅಶ್ಮರಿ ಅಥವಾ ಮೂತ್ರಶೂಳವಾಗುವ ಭಯವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪಂಡುರೋಗಕ್ಕೆ “ಫೆರಮ್ ಫಾಸ”ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಉದರದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗಿ ಪಂಡುರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಔಷಧಗಳು ವಿಷವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವದೇ ಔಷಧ ಬಹಳ ದಿವಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಇಟ್ಟರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಭಾವನೆಗಳುಂಟಾಗಿ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು ನಿರ್ವಿವಾದವೇ ಸರಿ. ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಹೀಗೆಯೇ ಅನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅಪಾಯಗಳು ಸ್ವರವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಅನ್ನಲಾರೆವು. ಅಪಾಯವಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಬೇಡಾದ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವದು, ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಔಷಧವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಯೋಗ್ಯವು. ಇದರಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಬರಲಾರದೆಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಹೊಸ ಶೋಧವು:— ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಡಾಕ್ಟರ್: ಶೂಜಲರ ಮುಂತಾದವರ ಮತವೇನಿದೆ ಎಂಬದನ್ನು ಅವರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ವರೆಗೆ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಡಾ. ಶೂಜಲರ ಸಾಹೇಬರ ನಂತರ ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ಶೋಧಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ. ವ್ಲಾನಡರ ಗೋಲ್ವಜ ಎಂಬವರು ಕೆಲವು ವಿಚಾರ

ಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಶೋಧಗಳು ಅಂದರೆ ಪ್ರಗತಿಯ ಸ್ವರೂಪ-
ಇವನ್ನು ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ನಿರಿದ್ರಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳೇ ಶರೀರದ ಸಂವರ್ಧಕ, ಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳ, ಮತ್ತು ಆಧಾರಭೂತ ಘಟಕಗಳು. ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಯಾದರೆ ಈ ಕ್ಷಾರಗಳ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ರೋಗವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪಿಂಡವು ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿ ಅಣುಗಳ ಗತಿಯ ಸಮತೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಂದರೆ ಪಿಂಡಗಳ ಘಟಕ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ರೋಗವು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರೆ ರೋಗವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ತತ್ವವು ಡಾ. ಶೂಜಲರ ಸಾಹೇಬರಿಂದ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ಇದೇ ಈ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲ ತತ್ವವೂ, ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ. ಇದು ಡಾ. ಗೋಲ್ವಜ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವದೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮತಭೇದವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ (೧) ಶರೀರದಲ್ಲಿ ೧೨ ಡೇ ಕ್ಷಾರಗಳು ಅವೆ ಅಂಶಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಸಹ ರೋಗನಿವಾರಣದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. (೨) ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಔಷಧದ (ಕ್ಷಾರಗಳ) ಕಾರ್ಯವು ಯಾವ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ ಈ ಎರಡೇ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಡಾ. ಗೋಲ್ವಜ್ ಸಾಹೇಬರು ಆಧುನಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶೋಧದ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಶೂಜಲರರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ೧೨ಡೇ ಕ್ಷಾರಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ಅದು ಸರಿಯೇ ಇತ್ತು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಸೆನಿಕಂ, ಓಡಿಯಂ, ಬ್ರೋಮಿಯಂ, ಮ್ಯಾಂಗ್ಯಾನಂ, ಪ್ಲಂಬಂ, ಆಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ, ಕೊಪ್ರಂ ಮುಂತಾದ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಶರೀರದ ಘಟಕಗಳಿವೆಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ೧೨ಡೇ ಕ್ಷಾರಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಡಾ.

ಶೂಜಲರ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ದೋಷ ಕೊಡಕೂಡದು. ಆದರೆ ಅನಂತರ ಆದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶೋಧಗಳಲ್ಲಿ ಈ ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಮಾನವೀಶರೀರದ ಘಟಕಗಳಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ. * ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಎಷ್ಟೋ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಮಾನವೀ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಆಮ್ಲ (ಅಂದರೆ ಆಸಿಡ್) ಮತ್ತು ಕ್ಷಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುವದುಂಟು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಕೆಲ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮೂಲದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ (Combination) ಆಮ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಆಮ್ಲ ಪದಾರ್ಥವೂ ಹಾಗೂ ಯಾವ ಮೂಲದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಆಮ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಇರುವ ಇತರ ಮೂಲದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಇವುಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಪದಾರ್ಥವೇ ಕ್ಷಾರವು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಒಂದೇ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಆಮ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷಾರಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಬಹುದು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ “ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ” ಕ್ಷಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿರಿ:— “ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ” ಎಂಬ ಮೂಲದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಒಂದೇ ಆಮ್ಲದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ “ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ ಫಾಸ್ಫೇಟ” ಎಂಬುದೊಂದೇ ಕ್ಷಾರ ಪದಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆಂತಲ್ಲ. “ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ ಹಾಯ್‌ಪೋ ಫಾಸ್ಫೇಟ” ಎಂಬ ಕ್ಷಾರ ಸಹ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆರ್ಸೆನಿಕಲ್, ಆಯೋಡಮ್, ಮ್ಯಾಂಗ್ಯಾನಮ್, ಫಾಸ್ಫರಸ, ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ, ನೇಟ್ರಮ್, ಪ್ಲಂಬಂ, ಮತ್ತು ಇತರ ಮೂಲದ್ರವ್ಯಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕ್ಷಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಹ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಮೂಲದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಾರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು

* ಯಾವ ದ್ರವ್ಯದ ಪೃಥಕ್ಪರಿಣಮಾಡಲಾಗಿ ತದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಇತರ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯವು ದೊರಕುವದಸಾಧ್ಯ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯವೆಂದನ್ನುವದುಂಟು. ತಾಮ್ರ, ಕಬ್ಬಿಣ, ಪ್ರಾಣವಾಯು ಉಚ್ಚ ಮುಂತಾದವು ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು.

ಮಹತ್ವ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಯಾಕಂದರೆ ಈ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಮ್ಲಪದಾರ್ಥಗಳೂ (Acids) ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಗ ದಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಕ್ಷಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಇದ್ದ ರಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಶೂಜಲರರು ಹೇಳಿದ ೧೨ ಡೇ ಕ್ಷಾರಗಳು (ಹೆಚ್ಚು ಅಲ್ಲ) ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಈ ಕ್ಷಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೨ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿ ಗದೆ. ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದ ತತ್ತ್ವಕ್ಕನು ಸರಿಸಿ ಈ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ಷಾರಗಳ ಉಪಯೋಗ ರೋಗನಿವಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯ ಕ್ಯಾಗಿಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬದು ಕ್ರಮಪ್ರಾಪ್ತವೇ ಸರಿ. ಹೀಗೆ ಡಾಕ್ಟರ ಗೊಲ್ವಜ ಇವರ ಯುಕ್ತಿವಾದವಿದ್ದು ಅದು ಸಹಜವೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟುವಂತೆ ಇದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಔಷಧಗಳೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಕೇವಲ ೧೨ ಡೇ ಕ್ಷಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರೋಗನಿವಾರಣೆಯ ಸಾಧನಗಳು (೧೨ ಕ್ಕಿಂತ) ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾದಂತೆ ಆಗುವದೆಂದು ಡಾಕ್ಟರ ಗೊಲ್ವಜ ಸಾಹೇಬರ ಮತವುಂಟು. ಹೀಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವು. ರೋಗನಿವಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಮೊದಲು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಔಷಧಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಸಹ ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಆಗತಕ್ಕಷ್ಟು ಆಗದಿದ್ದರೆನೇ ಹೊಸ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಗೊಲ್ವಜ ಸಾಹೇಬರೇ ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಮೇಲಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂಬದನ್ನು ಮರೆಯಕೂಡದು. ಕ್ಷಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಳಿಯಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಕಾರಣವು ಸಹಜ ನಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. *

* ೧೨ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ಷಾರಗಳಾವವೆಂಬದನ್ನು ಡಾ. ವ್ಲಾಡರ ಗೋಲ್ವಜ ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಪಾಕೆಟ ಬುಕ್ ಆಫ ಬಾಯೋಕೆಮಿಕ ಪ್ರಾಕ್ಟಿಸೆಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಬ್ಲಾಕ್‌ವುಡ್ಸ್ ಮೆಟಿರಿಯಾ ಮೆಡಿಕಾ ಮತ್ತು ಬೋರಿಕ್ಸ್ ಮೆಟಿರಿಯಾ ಮೆಡಿಕಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ದೊರೆಯುವದು. ಆದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹೇಳಿ ೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ಷಾರಗಳ ಸಮಾಚಾರ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರೂ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಕ್ವಾರಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣವು ಡಾಕ್ಟರ್ ಗೋಲ್ವಿಜ ಸಾವೇಬರ ಹೊಸಶೋಧದಲ್ಲಿಯೆ ಎರಡನೇ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯು. ರುಗ್ಗ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ವಾರಗಳ ಕಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸೇರಿಸಿ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯವು ಆಗುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ನಕೂಡದು. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ ಇದನ್ನು ಕೇವಲ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಸಾಗಲಾರದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಹ ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗದಂಥ ಕಣಗಳನ್ನು ಖಲನ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು (ಅಂದರೆ ಔಷಧದ ಜಡದೇಹವನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆಮಾಡಿ ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹದ) ಅದರ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಕೊಂಡಲ್ಲೇ ಇದು ತಿಳಿಯುವದು. ಕಿರಣವಿವರ್ಜಕ (Radiant energy) ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶೋಧಗಳಿಗನುಸರಿಸಿಯೇ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೆ ಜ್ಞಾನವು ಉಚ್ಚಲಿತವಾಗುವದು. ಈ ಕಿರಣಶಾಸ್ತ್ರದ ಶೋಧಗಳಮೇಲಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇನಂದರೆ— ಪದಾರ್ಥವು (Matter) ಅಣುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದು, ಅಣುವು ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದ, ಪರಮಾಣುವು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಅವಿಭಜ್ಯವಿದ್ದಂಥ ವಿದ್ಯುದಣುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಈ ವಿದ್ಯುದಣುಗಳು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಗಳಂತೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೆ ತಿರಗುತ್ತಿರುವವು. ವಿದ್ಯುದಣುಗಳು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಪರಮಾಣುಗಳ ಘಟಕಗಳಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವು ಪದಾರ್ಥರೂಪದಿಂದ ಗೋಚರವಾಗಲಾರವು. ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇನಂದರೆ, ಈ ವಿದ್ಯುದಣುಗಳು ಅಂದರೆ ಕೇವಲ ವಿದ್ಯುತ್ ಸ್ವರೂಪವೇ ಸರಿ. ಅದು ಕೇವಲ ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿಯೇ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥವಲ್ಲ. ಖಲನಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಔಷಧದ ಜಡಸ್ವರೂಪವು ಹೋದನಂತರ ಅಂದರೆ ಪರಮಾಣುತ್ವವು ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಅದನಂತರ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಅಂದರೆ ವಿದ್ಯುಲ್ಲತೆ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿಯೇ ಔಷಧದಲ್ಲಿಯೆ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವ ನಿಜಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವದು. ಈ ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿಯೇ ರುಗ್ಗ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಚೇತನೆಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಸೋಸಿಬರುವ

ರಕ್ತೋದಕದೊಳಗಿಂದ (Plasma) ಕೊರತೆಹೊಂದಿದ ಕ್ಷಾರಗಳ ಶೋಷಣ (ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ) ಶಕ್ತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆನೇ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕ್ಷಾರಗಳು ಪೂರೈಸಲ್ಪಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಡಾ. ಗೊಲ್ವಜ ಸಾಹೇಬರ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯು. ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕ್ಷಾರವು ಅನ್ನದೊಳಗಿಂದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ರಕ್ತೋದಕದೊಳಗಿಂದ ರುಗ್ಗುಪಿಂಡಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಸೋಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಯಾಕೆ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ-ಅನ್ಯಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅನ್ನುವದಾದರೆ-ರೋಗವು ಯಾಕೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಆ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು (ಔಷಧರೂಪದಿಂದ) ಕೊಡಲಾಗಿ ಕ್ಷಾರದ ಪೂರೈಕೆಯು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ-ಅಂದರೆ ರೋಗವು ಹೇಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥೂಲವಿವೇಚನದ ಮೇಲಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಿದೆ. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಸೋಸಿಬರುತ್ತಿರುವ ರಕ್ತೋದಕದೊಳಗಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಬಿದ್ದಂಥ ಕ್ಷಾರಗಳು ಇದ್ದು ಸಹ ಅವುಗಳನ್ನು (ಕ್ಷಾರವನ್ನು) ಶೋಷಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರುಗ್ಗುಪಿಂಡಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ವಿದ್ಯುದಣುಗಳದ್ದಾರಾ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಚೇತನೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ಜರಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅನ್ನದೊಳಗಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ಯುದಣುಗಳು ಆ ಕ್ಷಾರಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಭಾವನ (ಖಲನದಿಂದ=Potentization=ಶಕ್ತೀಕರಣ ಅಥವಾ ಬಲೋತ್ಪತ್ತೀಕರಣ ಅನ್ನಬಹುದು) ಪದ್ಧತಿಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ವಿದ್ಯುದಣುಗಳು ಪ್ರಭಾವನ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಶಕ್ತೀಕೃತವಾದನಂತರ ಅವುಗಳ ನಿಜಕಾರ್ಯವು ಪಿಂಡಗಳಮೇಲೆ ಆಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಶೋಷಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಈ ವಿವೇಚನದ ಮುಠಿತಾರ್ಥವು.

ಇತರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳಸಂಗಡ ತುಲನೆ:- ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದರೆ ಹೊಮಿಯೋಪಥಿ ಅಲ್ಲ. ಈ ಎರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಾಮ್ಯವುಂಟು. ಔಷಧದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಆದರೂ ಹೊಮಿಯೋಪಥಿ

ಯಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದು ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಭಾವನಾಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂದೆನ್ನಬಹುದು. ಆದರೂ ಔಷಧಕೊಡುವ ತತ್ವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಕಾರ (ಪದ್ಧತಿ) ಯಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಭೇದವುಂಟು. ಹೊಮಿಯೋಪಥಿಯಲ್ಲಿ “ಸಮಃ ಸಮಂಶಮಯತಿ” ಎಂಬುದೇ ಔಷಧಯೋಜನೆಯ ತತ್ವವು. ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಔಷಧಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗತಕ್ಕ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೀತಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅಂಥ ಭಾವನೆಗಳು ರೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಆ ಔಷಧೀಪದಾರ್ಥದಿಂದ ಹೊಮಿಯೋಪಥಿ ಪದ್ಧತಿಪ್ರಕಾರ ಔಷಧವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಆ ರೋಗಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವದು—ಇದೇ ಹೊಮಿಯೋಪಥಿಯ ತತ್ವವು. ಮತ್ತು ಈ ತತ್ವಕ್ಕೆ “ಸಮಃ ಸಮಂಶಮಯತಿ” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ತತ್ವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಹೊಮಿಯೋಪಥಿಯಲ್ಲಿ ಔಷಧಯೋಜನೆಯು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನಂತರ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಹಗುರ ಅನಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದನಂತರ ಹಗುರ ಅನಿಸುವ ವರೆಗೆ ಪುನಃ ಔಷಧ ಕೊಡಕೂಡದು. ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಟ್ಟಿಗೇ ಭಾವನೆಗಳ ಉಪಯೋಗವು. ಕಡಿಮೆಯಾದ ಭಾವನೆಗಳ ದ್ಯೋತಕವೆಂಬುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೇ ಭಾವನೆಗಳ ಮಹತ್ವವು. “ಸಮಃ ಸಮಂಶಮಯತಿ” ಈ ತತ್ವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಔಷಧಯೋಜನೆ ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಬಿದ್ದ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಡುವದೇ ಆಧಾರಭೂತ ತತ್ವವು. ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ದಾರೀನೋಡುತ್ತ ಕೂಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ವರೆಗೆ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕಡಿಮೆ ಆಗುವ ಲಕ್ಷಣ ಕಂಡುಬಂದನಂತರ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಂತರವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ರೋಗಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗನಿಸುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆದದೆ.

అద్దరింద వున్న ఔషధ కేండ్లు అవశ్యకతయిల్లవేంబ హోమియోపథియ తత్వపు జీవనరసాయన శాస్త్రానికి బహుశా మూలవిజ్ఞానం. హోమియోపథియలో ఎల్ల భావనలకు విచార మూడి “సమః సమంతమయతి” ఎంబ తత్వశక్తిను సరిసి, ఔషధవన్ను గొత్తుపడిసి సరతికి ఒందే ఔషధ కేండ్లు వదిరుత్తదే. అదరల్లి బేరేబేరే ఔషధాలన్ను కూడిసి కేండ్లు వదిరువదిల్ల. క్లెబ్బిత్ ఔషధ బదలు మూడి కేండ్లుత్తారే. అదరూ అదలుబదలు మూడి ఔషధ కేండ్లు పద్ధతియు గొణవేందు తిళియల్పడుత్తదే. జీవనరసాయన శాస్త్ర దల్లి భావనలమేలొంద కడిమేయిద్దంతే కండ్లుబరువ క్లారాలన్ను (ఒందాగలి డేజ్జాగలి) పూర్వేసువదక్లొరొస్కర క్లారాలన్ను బేరే బేరేయాలి మిశ్రణమూడియాలి కేండ్లు పద్ధతియుంటు. (౧) “సమః సమంతమయతి” (౨) సరతికి ఒందే ఔషధకేండ్లు పదు (౩) ఔషధ అత్యంత సూక్ష్మప్రమాణ, ఇవే హోమియోపథియ ముఖ్య మూరు అంగగళివే. ఇదరంతే (౧) తరెరదల్లి ఒందాగలి డేజ్జాగలి క్లారాల కేండ్లు సూచిసువంధ చిన్తలగళి భావనల గళు (౨) కడిమేయాల క్లారాలన్ను పూర్వేసువదే రొగగనిచ్చి త్రియు మత్తు (౩) ఔషధాలన్ను సూక్ష్మప్రమాణదల్లి బేరేబేరే యాలి మిశ్రణమూడియాలి కేండ్లు పదు, ఈ ప్రకార ఈ మూరు జీవనరసాయన ప్రధాన అంగగళు. అద్దరింద హోమియోపథి శాస్త్రానికి “సమాన చికిత్సాశాస్త్ర” వేన్ బడుదు. మత్తు జీవన రసాయనానికి “భరణచికిత్సాశాస్త్ర” వేన్ బడుదు. ౧౨ క్లార ఔషధాలన్ను హోమియోపథియల్లి సక టుపయోగిసుత్తారే. అదరే అవులన్ను హోమియోపథియ తత్వశక్తిను సరిసియే టుపయోగిసు త్తారే. కడిమేయాల క్లార పూరణతత్వశక్తిను సరిసి అల్ల. డలవు భావనలగళు అవే (సమాన) ఇరబడుదు, మత్తు ఇరుత్తవే, ఇదు సక నిజ. అదరూ ఔషధయోజనీయ తత్వపు బేరే ఇద్దరంద భావనలకు సాధ్యశక్తి ముత్తవిల్ల.

ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯು ಜೀವನರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ರೋಗಿಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತದೆಂಬದು ಸ್ವತಃ ಡಾ. ಶೂಜಲರ ಇವರಿಗೆ ಸಹ ಮಾನ್ಯವದೆ. ಆದರೂ ಜೀವನರಸಾಯನ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ (ಕ್ವಾರ ಔಷಧಗಳು ಪಿಂಡಗಳ ಘಟಕಗಳೆಂದು) ಕ್ವಾರಗಳನ್ನೇ ಔಷಧರೂಪದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ರೋಗವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೀತಿಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವದು ಶಕ್ಯವದೆ. ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಗಳ ಘಟಕಗಳಲ್ಲದಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧರೂಪದಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೀತಿಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದು ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಭೇದವು. ವೈದ್ಯನೇಡಿಯಂ ಎಂಬ ಶರೀರದ ಘಟಕವಿಲ್ಲದಂಥ ಕ್ವಾರವನ್ನು ಔಷಧವೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಗಳು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೀತಿಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತವೆ. ಒಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೀತಿಯಿಂದ, ಎರಡನೇದರಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೀತಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿರುತ್ತದೆ. ವೈದ್ಯನೇಡಿಯಂದಂಥ ಶರೀರದ ಘಟಕವಿಲ್ಲದಂಥ ಕ್ವಾರದಿಂದ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೀತಿಯಿಂದ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೀತಿಯಿಂದೇ ಆಗಲಿ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ— ಅದರ ಯೋಗವಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಕೃತಿಯು. ಯೋಗವಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ದಲ್ಲಿ Catalytic action ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ— ಕೇವಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಂತದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಯಾವದಾದರೊಂದು ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಯೋಗವಾಹಕವೆಂತಲೂ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಯೋಗವಾಹಿತ್ಯವೆಂತಲೂ ಅನ್ನುವದುಂಟು. (ಯೋಗವಾಹಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯವು ಯೋಗವಾಹಕನ ಮೂಳೆ ಸ್ಥಿತಿ ಅಂದರೆ ಸ್ಥೂಲ ದೇಹದಲ್ಲಾಗದೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹದಲ್ಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೆಲವು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತವು). “ವೈದ್ಯನೇಡಿಯಂ” ಕ್ವಾರವು ಶರೀರದ ಘಟಕವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅನ್ನದಲ್ಲಿಯ ಶರೀರದ ಘಟಕ ಕ್ವಾರಗಳನ್ನು ರಕ್ತೋದಕದೊಳಗಿಂದ ಶೋಷಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಪಿಂಡ

ಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ರೋಗನಿವಾರಣದ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಶರೀರದ ಘಟಕವಿಲ್ಲದಂಥ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯಲ್ಲಿಯ ಔಷಧಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಮೇರೆಗೆ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಔಷಧಗಳೊಳಗೆ ೧೨ ಕ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿಯ ಯಾವವಾದರೂ ಘಟಕಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ಕ್ವಾರಗಳ ಕಾರ್ಯವಾಗಿಯೇ ಜೀವನರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಔಷಧಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಡಾ. ಶೂಜಲರ ಸಾಹೇಬರನಂತರ ಆದ ಕೆಲ ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಔಷಧಗಳ ಪೃಥಕ್ಕರಣ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ವಾರಗಳ ಘಟಕಗಳು ಇರುತ್ತವೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಪೃಥಕ್ಕರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ವಾರಗಳ ಘಟಕಗಳು ದೊರೆಯುವವೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಲೋಪಥಿ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಹ ಇದೇ ತರದ ಅನುಮಾನ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಘಟಕಗಳಿದ್ದ ಔಷಧಗಳೂ ಘಟಕಗಳಿಲ್ಲದ ಔಷಧಗಳೂ ಹೇಗೆ ಗುಣಕರವಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಾಡಿದ ವಿವೇಚನೆಯು ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಯೋಜನೆಯು ತತ್ಸಮಾಚಾರವೇ ಅದೆ ಎಂಬದನ್ನು ಮರೆಯಕೂಡದು. ಒಂದೇ ಸಾಧ್ಯವು, ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಮಾರ್ಗಗಳು ಎರಡು ಇರುವವು, ಹೆಚ್ಚು ಇರಬಹುದು. ಒಂದು ಮಾರ್ಗವು ಸಮೀಪದ್ದು ಎರಡನೇದು ದೂರನದು ಹೀಗೆ ಅನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಅನ್ನುವದು ಯಾರಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾಗದು.

ಎರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಳಕ್ಕಾರವನ್ನಾಗಲೀ ಮೂಳ ಆರ್ಕಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಉಪಯೋಗಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯಲ್ಲಿ ದಶಾಂಶ ಮತ್ತು ಶತಾಂಶ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೀವನರಸಾಯನದಲ್ಲಿ ದಶಾಂಶಪದ್ಧತಿಯ ಔಷಧಗಳು

ಸಹಸಾ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಚೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಪಟಿಕಾ (ಸಣ್ಣವಡೆ) ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಜೀವನರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳು ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯಂತೆ ತೆಳ್ಳನ್ನ (ಪ್ರವಾಹಿ) ಮತ್ತು ಗುಳಿಗೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರವಾಹಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣ ಮತ್ತು ಪಟಿಕಾಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು ಗುಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಹಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಗೂ ಈ (ಜೀವನ ರಸಾಯನ) ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಆಲೋಪಥಿ, ಆಯುರ್ವೇದ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಗೂ ಇದಕ್ಕೂ ಏನೂ ಸಾಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿ (ಅರೆದು) ಅದರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು (ಓಜಸ್ಸನ್ನು) ಬೆಳೆಸಿ ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ರೂಢಿಯುಂಟು. ಆದರೆ ಹೋಮಿಯೋ ಅಥವಾ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ದಶಾಂಶ, ಶತಾಂಶ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಕಾರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೂ "ಪ್ರಭಾವನ" ಪದ್ಧತಿಗೂ ಸಾಮ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಅನ್ನಕೊಡದು. ಓಜಸ್ಸು ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವ ಬೆಳೆಸಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಸಹ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಕೊಡತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಗತಕ್ಕ ಅಪಾಯದಷ್ಟು ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಅಥವಾ ಜೀವನರಸಾಯನ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲಂಬ ಭೇದವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಕೂಡದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ:—ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವು ಯಾವವೆಂದರೆ:— ಹೇತುವಿಪರೀತ, ವ್ಯಾಧಿವಿಪರೀತ, ಹೇತುವ್ಯಾಧಿವಿಪರೀತ, ಮತ್ತು ತದರ್ಥಕಾರಿ ಅಥವಾ ವಿಪರೀತಾರ್ಥಕಾರಿ. ರೋಗದ ಕಾರಣವು ಶೈತ್ಯ ಅಥವಾ ಚಳಿ ಇದ್ದರೆ

ಆದಕ್ಕೆ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರ ಮಾಡುವದು ಅಂದರೆ ಅದು ಹೇತುವಿಪರೀತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಉದಾಹರಣವು. ಮಲಾವರೋಧವಾದಲ್ಲಿ ರೇಚಕ ಕೊಡುವದು ವ್ಯಾಧಿವಿಪರೀತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು. ವಾತಶೋಧವೆಂದರೆ ಬಾವು ಬಂದಿದ್ದರೆ ವಾತಹರ, ಶೋಧಹರ ಅಂದರೆ ಬಾವು ತೆಗೆದುಹಾಕುವ “ದಶಮೂಲ” ಕಾಢೆಯನ್ನು ಕೊಡುವದು ವ್ಯಾಧಿವಿಪರೀತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು. ರೇಚವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ರೇಚವಾಗುವ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ತದರ್ಥಕಾರಿ ಅಥವಾ ವಿಪರೀತಾರ್ಥಕಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಅನು, ತ್ತಾರೆ. ಪಿತ್ತಪ್ರಧಾನವುಳ್ಳಂಥ ಶೋಧವೆಂದರೆ ಹಣ್ಣಾಗುವ ಬಾವಿನ ಮೇಲೆ ಪಿತ್ತಕರ ಹಾಗೂ ಉಷ್ಣವಾಗುವ ಕಾವು ಕೊಡುವದು ಮತ್ತು ಬಿಸಿ ಆಹಾರ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದು ಹಾಗೂ ವಾಂತಿ ಆಗುತ್ತಿರಲು ವಾಂತಿ (ಕರಗೇಳಫಲ) ಕೊಡುವದು ಹಾಗೂ ಅತಿಸಾರದಮೇಲೆ ವಿರೇಚನ ವಾಗುವ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದು ಇವೆಲ್ಲ ತದರ್ಥಕಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಉದಾಹರಣಗಳು.

ಮೇಲೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ನಾಲ್ಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ್ಯೂ ವಿಪರೀತ ಮತ್ತು ತದರ್ಥಕಾರಿ ಅಥವಾ ವಿಪರೀತಾರ್ಥಕಾರಿ ಹೀಗೆ ಎರಡೇ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಅನ್ವಬಹುದು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಚಿಕಿತ್ಸಾ ಮತ್ತು ಅನುಚಿಕಿತ್ಸಾ ಎಂದೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಎಂತಲೂ ಅನ್ವಬಹುದು. ಹೊಮಿಯೋಪಥಿಯ ಉತ್ಪಾದಕರಾದ ಡಾಕ್ಟರ ಹಾನಿಮನ್‌ರು ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಆ್ಯಲೊಪಥಿ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಉದಾಹರಣವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅದು ಕೆಲವು ಅಂಶದಲ್ಲಿ ನಿಜವೂ ಅದೆ. ಹೊಮಿಯೋಪಥಿ ಶಾಸ್ತ್ರವು ತದರ್ಥಕಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಈ ಎರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಡಿಮೆ ಆದದ್ದನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡು ಇದೇ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೂತ್ರವಾಕ್ಯವು. ವಿಪರೀತ, ತದರ್ಥಕಾರಿ ಅಥವಾ ವಿಪರೀತಾರ್ಥಕಾರಿ ಈ ತರದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ

ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೂ ರಲ್ಲಾದರೂ ಈ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ತದರ್ಥಕಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಪ್ರಕಾರವಿರಬಹುದೆಂದು ಅನ್ನಬಹುದು.

ಉಪಸಂಹಾರ:—ಜೀವನರಸಾಯನ ಪದ್ಧತಿಯು ನಿಸರ್ಗಸಿದ್ಧ ಶಾಸ್ತ್ರವು. ಅದು ಪ್ರಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಅಥವಾ ಗೂಢವೆಂದೆನಿಸುವಂಥಾದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇತರ ಸೃಷ್ಟಿನಿಯಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಅಥವಾ ಗೂಢವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇದರಲ್ಲಾದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕವು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಶರೀರದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಆ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ರೋಗನಿವಾರಣದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೇನಾದರೂ ಅನುಕೂಲತೆಯಾಗುತ್ತದೋ ಎಂಬದರ ವಿಚಾರಮಾಡಿಯೇ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗನಿಯಮಗಳನ್ನು ಬಿಡದೇನೇ ಇದೊಂದು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಹೊಸಮಾರ್ಗವೆನ್ನಬಹುದು. ಈ ಮಾರ್ಗದ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಾಡಿದ ವಿವೇಚನ ಮತ್ತು ಕೋಟಿಕ್ಕುಮವನ್ನು ಅವರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿಯೇ ಅದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ವರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ವಿವೇಚನವು ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಾಗಬಹುದು, ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಸರಿ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥಬಿಳಿಸುವದು ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ವಾಚಕರೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಗ್ರಹಣಮಾಡಬೇಕು. ತ್ಯಾಜ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ವಾದವಿವಾದ ಅನವಶ್ಯಕ. ಆಕ್ಷೇಪಕರು ತಮ್ಮ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಸೋಡಿ ತಮ್ಮ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ದೃಢಮಾಡಬೇಕು. ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಲಾಗಿ ಸರಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲೆಂದೆನ್ನಬಹುದೋ ಇದರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಗ್ರಾಹ್ಯವಿದ್ದದ್ದು ಗ್ರಹಣಮಾಡಬೇಕು. ಬೇಡಾದಷ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ, ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲೆಂದೆನಿಸುವದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಡಿರಿ. ಅವರೋಧವಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ

ಆಥವಾ ಇತರ ರೋಗಗಳಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಠರದಲ್ಲಿಯ ಹೊಲಸು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ರೇಚಕವನ್ನು ಕೊಡುವದವಶ್ಯವೆಂದು ವೈದ್ಯರೂ ಡಾಕ್ಟರರೂ ಇತರ ಸಾಧಾರಣ ಜನರೂ ಸಹ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ರಸಾಯನಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಔಷಧಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ರೇಚಕ ಔಷಧಗಳು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ನಿರರ್ಥಕವೆಂದು ಅನ್ನುವದು ವಿಹಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದೇ ರೋಗವನ್ನು ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಿವಾರಣೆ ಆಗುತ್ತದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಇದರ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಅನುಭವತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆನಂತರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು. ಅದೇಮೇರೆಗೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಔಷಧ ತೀರಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಔಷಧಗಳು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲವುಗಳ ರುಚಿಯಾದರೂ ಒಂದೇ. ಇದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಗುಣಬರುವದು ಇಂಥ ಕೋಟಿಕ್ರಮಗಳು ಸೃಷ್ಟಿನಿಯಮದ ಅಗಾಧ ಅಜ್ಞಾನದ ದ್ವೇಷತಕಗಳೇ ಸರಿ. ಈ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ತತ್ವದ ವಿವೇಚನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಾಡಿದ್ದು ಈ ಔಷಧಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬದರಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಾಡಿದ ವಿವೇಚನವು ಮಾನ್ಯವಾಗಲಿ ಮಾನ್ಯವಾಗದೇ ಇರಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದ ವಿನಃ ಶಾಸ್ತ್ರವು ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಡಿರಿ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಔಷಧಕೊಟ್ಟು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವ ದೊರಕಿಸರಿ. ಯಶ ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನೇ ಆಲಂಬಿಸಿರಿ ಎಂದು ಯಾರೂ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನುಭವವು ನೆಟ್ಟಗೆ ಬಂದರೂ ಸಹ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಪಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದಮಾಡಿದ ವಿವೇಚನವು ಮಾನ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಮೂಗು ಮುರಿಯುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಔಷಧಗಳಿಂದ ಗುಣಬರುತ್ತಿದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಪಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ತತ್ವದ ವಿವೇಚನವು ನಿಮಗೆ ಮಾನ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಇತರ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವ ಯತ್ನ ನಡಿಸಿರಿ. ಮಾನವೀಶರೀರವನ್ನು ನಿರೋಗಿ ಮತ್ತು ನಿರಾಮಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಡುವದೇ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಚ್ಚತಮ ಹೇತುವಿದೆ. ಈ ಹೇತುವಿಗನುಸರಿಸಿಯೇ

ಯಾವ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ್ವಾದರೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ವಿಚಾರ ನಿರ್ವಿಕಾರ
ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅನುಭವದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಇಳಿಸದಂಥ
ನಿರಾಧಾರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತಂದು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಬಗ್ಗೆ ಔದಾಸೀನ್ಯ ಮತ್ತು
ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡುವದು ಸರಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

೧೨ ಕ್ಷಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮಗಳು

MATERIA MEDICA

OF THE

TWELVE TISSUE REMEDIES

೧. ರೋಗ ೨. ಔಷಧಗಳು ೩. ರುಗ್ಣಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನವೇ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವು, ಹೀಗೆ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಕೆಲವು ಸ್ತಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ರೋಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಅದರ ಕಾರಣಗಳು, ಪೂರ್ವರೂಪ, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ, (ನಿಕಟಸಂಬಂಧ); ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಅದರ ವೃದ್ಧಿ ಲಯಗಳು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತವೆ (ಉಪಶಯ, ಅನುಪಶಯ), ನಿವಾಸ, ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯ ವಿಚಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವೇಚನವೇ ರೋಗವಿಜ್ಞಾನವು. ಔಷಧೀ ಪದಾರ್ಥವು ಖನಿಜವೋ ಉದ್ಭಿಜವೋ ಪ್ರಾಣಿಜವೋ, ಅದರ ಗುಣಧರ್ಮ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ (ಅಂದರೆ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ಯಾವುದು) ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯವು ಔಷಧದ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಿದೆ. ರೋಗದ ಮೇಲೆ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಅದರ ಪ್ರಮಾಣವೇನಿರಬೇಕು, ಅದನ್ನು ಕೊಡುವದು ಹೇಗೆ, ಅದರ ಅನುಪಾಸನವಾವುದು, ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ಎಷ್ಟುಸಾರೆ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ವೇಳೆಯ ಅಂತರದಿಂದ, ಒಂದು ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯವು ಅದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಎರಡನೇ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯಕರ ಅಥವಾ ವೋಷಕವಾಗುವದು, ಹೇಗೆ ವಿಪರೀತವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ * ಯೋಗವಾಹಿ ಹೇಗೆ ಆಗುವದು, ಈ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಚಾರವು.

* “ಯೋಗವಾಹಿ”— ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಮೂರನೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಮತ್ತು ಮೂರನೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವೇಚನವು ಈ ವುಸ್ತುಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಕಡೆಗೆ (ವಿಷಯಪ್ರವೇಶ, ಸಾಮಾನ್ಯರೋಗ, ಅವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ) ಬಂದೇ ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ವಿಷಯದ ಅಂದರೆ ಔಷಧಗಳ ಗುಣಧರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧದ ವಿವೇಚನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿದೆ.

ಔಷಧಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಅವುಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದಹೊರತು ಇಂಥ ರೋಗಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಔಷಧವು ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಔಷಧ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಇಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ಸಾಗಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಅದರ ಗುಣಧರ್ಮ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಸುಲಭ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಯಾವ ಬೇನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು ಎಂಬದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಅನಂತರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂಬ ಸದರದ ಕೆಳಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಔಷಧಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸವಿಸ್ತರ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮೆದುಳು, ಮಸ್ತಕ, ನೇತ್ರ, ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಮುಖಚರ್ಯೆ, ಮುಖ, ನಾಲಗೆ, ಹಲ್ಲು, ಗಂಟಲು, ಜಠರ, ಉದರ, ಮಲ, ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ, ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ, ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ, ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ, ಕುತ್ತಿಗೆ, ಬೆನ್ನು, ಕೈ, ಕಾಲು, ತ್ವಚೆ, ಇತರ ಅವಯವಗಳು, ಮುಂತಾದ ೨೧ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಆಯಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಭಾವನೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಆ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಇದರ ಹೊರತಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಜ್ವರವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಯ, ಉಪಯೋಗ, ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಉಪಸದರುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. “ಕಲ್ಕೀರಿಯಾ ಘಾಸ”ವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗಿನ “ಮಸ್ತಕ”ವೆಂಬ ಉಪಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ “ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತವಾಗಿ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಇರಿವೆ

ನಡೆದಂತಾಗಿ ಸೀತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.” ಈ ಪ್ರಕಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು. ಆಗುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತು ರೋಗಿಗೆ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು. ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅಂದರೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ. ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ “ಕಲ್ಪೀರಿಯಾ ಫಾಸ”ವೆಂಬ ಔಷಧ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಈ ಉಪಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳ ಅರ್ಥವು. ಉಪಸದರಿನ ಎದುರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಯಾವ ಔಷಧದ ಉಪಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳ ಮೇಲೆ ಆ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಒಂದೇ ಉಪಸದರಿನ ಕೆಳಗಿನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣದಲ್ಲಿ ತಂದು ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ಸರ್ವಕಾಲ ಸರಿಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಶರೀರದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಭಾವನೆಗಳು. ಇದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ ಭಾವನೆಗಳು ಇರದಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ. ವಿಷಯಪ್ರವೇಶವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು ಹೇಗೆ ಆರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ವಿವರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ.

“ಉಪಯೋಗ”ವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಯಾವಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬದನ್ನು ಸ್ವೂಲರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದು ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವೇನಿದೆ, ಔಷಧಗಳ ಪ್ರಮಾಣವೇನಿರಬೇಕು ಎಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಇದೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

ಹಲಕೆಲವು ಭಾವನೆಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ, “ಕಾಲೀಮೂರ” ಈ ಔಷಧ ನೋಡಿರಿ. “ಕಾಲೀ ಮೂರ” ಇದರಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವಾಗ್ಗೆ ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಬಿಳೇ ಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು “ನಾಲಗೆ” ಈ ಉಪಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಅಷ್ಟೇಬಾರದೆ ಕಾಲೀಮೂರ ಇದರ ಬಹುಶಃ ಇತರ ಯಾವತ್ತೂ ಉಪಸದರುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಸಹ ಬಂದಿದೆ. ಇತರ ಸದರುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಈ ಮತ್ತು ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, “ಕಾಲೀಮೂರ” ಇದರ ಉಪ

ಯೋಗವಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ತಲೆನೋವು ಇದ್ದು ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಅಸ್ವಚ್ಛ, ನಸುಗೆಂಪು ಮತ್ತು ಹಸರು ಅಗ್ರವಿದ್ದರೆನೇ ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಪದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಅಂತೇನೆ ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಪ ಈ ಔಷಧದಕೆಳಗೆ ಮಸ್ತಕವೆಂಬ ಉಪನದರಿನ ಕೆಳಗೆ ನಾಲಗೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳ ಪುನರುಚ್ಚಾರ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಬಹಳೇನು ಹೇಳುವದು, ಪುನರುಚ್ಚಾರಮಾಡಿದ್ದು ಅಹೇತುಕವಿರದೆ ಸಹೇತುಕವೇ ಆದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅರ್ಥವನ್ನು ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಉದಾಹರಣದ ಮೇರೆಗೆ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹಲಕೆಲವು ಭಾವನೆಗಳ ಮುಂದೆ ಕಂಸಿನಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಅರ್ಥವು ಹೀಗೆ ಇರುವದು. ಅದೇನೆಂದರೆ:— ಆ ಭಾವನೆಯು ಆಯಾ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಭಾವನೆಯು ಇತರಯಾವ ಔಷಧಗಳ ಕೆಳಗೆ ದೊರೆಯುವದು ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಭಾವನೆಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಔಷಧವನ್ನಾರಿಸುವದು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಔಷಧದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವವರಿಗಂತೂ ಗುಣಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಗದು. ಮುಂದೆ “ಸಾಮಾನ್ಯರೋಗ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ” ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ರೋಗ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಔಷಧಗಳು, ಇವನ್ನಷ್ಟೇ ಓದಿ ಮುಗಿಸಬಾರದು. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೂ ಗುಣಧರ್ಮಗಳ ಜ್ಞಾನವಿರುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೋಗದ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರದಂಥಾದ್ದನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದಿಂದ ಮತ್ತು ಔಷಧಗಳ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯದ ಮೇಲಿಂದ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ಯವದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಅನುಭವವು ಬೇರೆ. ಅದನ್ನು ದೊರಕಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ದೊರಕಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು.

ಕಲ್ಕೆರಿಯಾ ಫಾಸ್ಫರಿಕಂ

Calcaria Phosphoricum

ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು:— ಫಾಸ್ಫೇಟ ಆಫ ಲಾಯಿಮ, ಕ್ಯಾಲಸಿಯಂ-ಫಾಸ್ಫೇಟ-ಇವು ಸಹ ಇದರ ಹೆಸರುಗಳು—

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಶರೀರದ ರಚನೆಗೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಇದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವು. “ಕಲ್ಕೆರಿಯಾಫಾಸ” ಇದು (ಈ ಕ್ಷಾರವು) ಹಲ್ಲು, ಎಲುಬು, ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು (ಲೋಳೆ) ಹಾಗೂ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಪಿಂಡ-ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳ ಘಟಕಪದಾರ್ಥವು ಇದ್ದು ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೆ ೫೭ ರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಯೂಮಿನ ಎಂಬ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥದ ಕಡೆಗೆ ಇದರ ಎಳೆತವಿದ್ದು ಅದರ ಸಂಗಡ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟೇ ಇದು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಜರುಗಿಸುವದು. ಈ ಕ್ಷಾರದ (ಲವಣದ) ಹೊರ್ತು ಅಲ್ಯೂಮಿನ-ಪದಾರ್ಥವು ನಿರುಪಯೋಗಿಯೇ (ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವೇ) ಸರಿ. ಸ್ವಾಭವಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಯೂಮಿನ (ಕಲ್ಕಮಯ ಪದಾರ್ಥ) ಹೋಗಿ ಹತ್ತಿದರೆ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ, ಅದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಹೊರಗೆ ಹೋಗು-ತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎಲುಬುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಯೂಮಿನದ ಉಪಯೋಗವು ಸಿಮೆಂಟದಂತೆ ಇರುವದು. ಈ ಲವಣದಿಂದ ಎಲುಬುಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ, ಹಲ್ಲುಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ-ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರಕ್ತಜಲ (Plasma) ಪಾಚಕರಸ, ಜೊಲ್ಲು, ಹಾಲು ಮುಂತಾದ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ರಸದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ದೊರೆಯುವದು. ಪಂಡುರೋಗ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆಗುವ ಪೀತ-ಪಂಡುರೋಗ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಇದು ಮಹತ್ವದ ಔಷಧವು. ಈ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ಒಂದು ಸಾರೆ ೧೦ ಗ್ರೇನಿನಂತೆ ೩ ಸಾರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. “ಕಲ್ಕೆರಿಯಾಫಾಸ”ವು ಅಸ್ಥಿಗಳ ಒಳಮೈಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೆ ಫ್ಲೂ. ಇದು ಹಲ್ಲಿನ ಹೊರಮಗ್ಗಲ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕ. ಮೃದು, ಬೆಳೆಯುವಂಥ ಮತ್ತು

ತರುಣ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಸಹಾಯವು ಬಹಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಕ್ಷಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ಷೀಣಪಡಿಸುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ (Comalesence) ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳೇ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಪರಮಾಣುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಪಿಂಡಗಳು ನಾಶವಾಗುವಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿಯೇ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳು ಹುಟ್ಟದೆಹೋಗುವ ಕ್ರಮವು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ನಡೆದರೆ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತ(ಕೆಂಪು) ಕಣಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಪಂಡುರೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಗಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತಕಣಗಳು (ಕೆಂಪು ಕಣಗಳು) ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟಾದರೆ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ರಕ್ತ(ಕೆಂಪು) ಕಣಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರ್ಯವಸಾನವು ರಕ್ತಕ್ಷೀಣತೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಪಂಡುರೋಗವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು.

ಈ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆಲ್ಯೂಮಿನದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆಲ್ಯೂಮಿನ ಇದು ಪಿಂಡಗಳಿಗೆ ತ್ರಾಸಕೊಡುವಂಥ ಪದಾರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಹಜವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಹತ್ತಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ “ಬ್ರಾಯಿಟ್ಟ್ ಡಿಸೀಜ” ಎಂಬ ಬೇನೆಯು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮೂಗಿನಿಂದ ಕೀವು ಬೀಳಲಿಕ್ಕೆಹತ್ತಿದರೆ ನೆಗಡಿ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಅನ್ನುವರು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎದೆಯೊಳಗಿಂದ (ಫುಲ್ಪುಸದೊಳಗಿಂದ) ಕೀವು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆಹತ್ತಿದರೆ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಕೆಮ್ಮು ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಆಲ್ಯೂಮಿನ ಹೊರಬೀಳದಿದ್ದರೆ ಮಡಿಬೊಕ್ಕೆ, ಸಣ್ಣಬೊಕ್ಕೆ ಕೆರಕಲಗಳು, ಇಸಬು ಮುಂತಾದ ತ್ವಗೋಗ

ಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಪಾಚಕರಸ (Gastric Juice) ದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕ್ಷಾರವುಂಟು. ಮತ್ತು ಇದು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವದೇ ಅಪಚನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಾದರೂ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು.

ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಲ್ಲುಬಡೆಯಲು ಸಹಾಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಇದು ಬಂದು ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವು. ಹಲ್ಲಿನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲಿನ ಹೊರಭಾಗದ ರಚನೆಗೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾಸ್ಫ. ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಹಲ್ಲಿನ ರಚನೆಗೆ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನವು ಸಾಕಷ್ಟು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗದೇ ಇದ್ದದರಿಂದ ನಿನ್ನೇಜ, ಕ್ಷೀಣ, ಬಡಕಾದ, ನವೆದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವಶ್ಯಮೇವ ಗುಣಬರುತ್ತದೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ಕ್ವೇಮವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ = Convalescence) ಇದು ಬಹಳೇ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಔಷಧವೆಂದು ಹೇಳಿಯೇ ಆದೆ. ಮುಡದೋಷ, ಅಸ್ಥಿಗಳ ಮಾದ್ರವ (Ricketts), ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಸ್ಥಿರೋಗ, ಅಸ್ಥಿಭಂಗ, ಅಸ್ಥಿವಕ್ರತೆ, (ಬಂಗಡ ಗಾಲು, ಡೂಗಹಾಯೋಣ), ಅಸ್ಥಿವೃಣ, ಅಸ್ಥಿವಿದ್ರಧಿ ಮುಂತಾದ ಅಸ್ಥಿ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳೇ ಆಗುವದು.

ಈ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಸಂಧಿವಾತದ ಉಪದ್ರವ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲತೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಕಡಿಮೆಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ನೇಟ್ರಂ ಫಾ. ದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಲ್ಕಿರಿಯಾ ಫಾ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ನೇಟ್ರಂ ಫಾಸ. ಕ್ಷಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಕಾಲಾಯಿನ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಆಮ್ಲತೆಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಸಂಧಿವಾತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ್ಗೆ ಈ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಈ ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಗ್ನಿ. ಫಾಸ ಇವುಗಳಿಗೆ ಬಂಧುತ್ವವುಂಟು. ಆದಕಾರಣ ಮ್ಯಾಗ್ನಿ. ಫಾ. ಕ್ಕೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಇದು ಸಹಾಯಕರವೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಎಲ್ಲ

ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮ್ಯಾಗ್ನೀ. ಫಾ. ಇದರಂತೆಯೇ ಇದ್ದು ಅದರಿಂದ ಗುಣವು ಬರದೇ ಇದ್ದರೆ ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ. ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸೂತಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತನ, ಮುಟ್ಟು ಮತ್ತು ರಕ್ತೋದ್ರೇಕ (ಧುಪಣಿ) ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ, ಬಹಳ ದಿನಸದ ಕೆಮ್ಮು, ಅತಿಸಾರ (ಕ್ಷಯ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥಾದ್ದು) ರಾತ್ರಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಬೆವರು ಬರೋಣ, ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ, ಮುಷ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ತುರಿಸುವದು, ಕಫಕ್ಷಯದಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷೀಣತೆ (ಸೊರಗೋಣ) ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುವ ಅಶಕ್ತತೆ, ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹಳೇ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮೆದುಳು:— ಸಿಡುಕ, ದುರ್ಬಲ ಮನಸ್ಸಿನ, ಅಳುಬುರುಕ ಹುಡುಗರು, ದುರ್ಬಲ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿ; ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತವಾಗದೇ ಇರೋಣ, ಬಹಳ ವೇಳೆ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಪಾತ್ರತೆ; ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಚಾರ ಬರೋಣ, ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದಿಂದಾಗಲಿ, ಅತಿಶಯ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗದ ಚಟವಿದ್ದದರಿಂದಾಗಲಿ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ಮನೋದುರ್ಬಲತೆ (ಕಾ. ಫಾ.) ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಆಗದೆ ಇದ್ದದರಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ದುಃಖದಿಂದಾಗಲಿ ತ್ರಾಸಿನಿಂದಾಗಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ರೋಗಗಳು, ಏಕಾಂತಪ್ರಿಯತೆ, ನಿರುತ್ಸಾಹ.

ಮುತಕ:— ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತವು ಬೆಳದು ತಲೆ ನೋಯೋಣ; ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಂಥ ಹುಡುಗಿಯರ ತಲೆನೋವು; ಮತ್ತು ಅದು ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ, ತಂಪು ಹವೆಯಿಂದಲೂ, ಹವೆ ಬದಲಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ; ಮೈ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ; ತಲೆಯ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಇರುವ ನಡೆದಂತೆ ಮತ್ತು ತಣ್ಣಗೆ ಅನಿಸೋಣ; ಜಲಯುಕ್ತ

ಮಸ್ತಿಷ್ಕ, ನೆತ್ತೆಯು ತುಂಬದಿರೋಣ, ಹುಡುಗರಿಗೆ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಕುತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರದೇ ಇರೋಣ; ತಲೆಯಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೂದಲುಗಳು ಹಾರಿಹೋಗೋಣ; ಕೂದಲುಗಳು ಉದುರಿಬೀಳೋಣ.

ನೇತ್ರ:— ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡಿಗಳು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಗುಡ್ಡಿಯಮೇಲಿನ ವ್ರಣ; ಬೆಳಕಿನಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಫೆರಂ. ಫಾ. ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ಕಂಠೋಳಗಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛ ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನಂಥ ಬಿಳಿ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ದೃಷ್ಟಿಯು ಡೊಂಕ; (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.); ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಸಮಸಕು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಣುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಗಂಡಮಾಲೆಯಾಗುವಂಥ ಅಶಕ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹುಡುಗರ ಕಣ್ಣುಬೇನೆ. ನೇತ್ರ ನೋವಿನಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣ ಬರದೇ ಇದ್ದರೆ ಕ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಿವಿ:— ಕುತ್ತಿಗೆಯೊಳಗಿನ ಗಂಟುಗಳು ಬಾಯುವದು ಆದರಿಂದ ಕಿವಿಯಲ್ಲಾಗುವ ವೇದನೆ. ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಎಲುಬಿನಲ್ಲಿ (ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯು) ವೇದನೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ ಮತ್ತು ಉರಿಯೋಣ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗೋಣ, ಕಿವಿಯಿಂದ ಬಿಳಿ ಕೀವಿನಂಥ ಮತ್ತು ಉರಿಯುವಂಥ ಸ್ರಾವವು ಬರುವದು. ಬಹು ದಿವಸದಿಂದ ಕಿವಿ ಒಡೆಯೋಣ, ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಿರುವ ರೋಗಿಯ ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳೆನ್ನ ಮತ್ತು ದುರ್ಗಂಧ ಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವವು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ ಫಾ. ದ ಉಪಯೋಗವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಯ ವ್ರಣ ಮತ್ತು ಆದರಿಂದ ಬಂದ ಬಧಿರತೆ, ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಕಿವಿಯ ಸಂಬಂಧದ ರೋಗಗಳು, ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಮೂಗು:—ಮೂಗು ಬಾತದ್ದು ಮತ್ತು ಮೂಗಿನ ತುದಿಯು ಕೆಂಪು ಆಗೋಣ, ತೊಗಲು ಸುಲಿಯೋಣ (ಸಿಲಿಕಾ) ಮೂಗಿನ ತುದಿಯು ಬರ್ಫಿನಂತೆ ತಣ್ಣಗಿರೋಣ, ನೆಗಡಿ ಆದಾಗ ಮೂಗಿನಿಂದ ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವಿನಂತೆ ಸ್ರಾವಹೋಗುತ್ತದೆ. ಗಟ್ಟಿ, ಜಿಗಟು, ಸ್ರಾವವು ಮೂಗಿನ ಹಿಂದಿನ ದ್ವಾರದಿಂದ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರಿಂದ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಖೇಕರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಉಗುಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯ ಸ್ರಾವವು ತಣ್ಣನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬೈಲಹವೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನೀನುಗಳು (ಫೆ. ಫಾ.) ಪಂಡುರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಚಳಿಯಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ದೇಟಿನಾ ಕಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟು (Polypus); ಪಿಸಸಿ; (ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.) ಮಧ್ಯಾಸ್ತದಲ್ಲಿ ಮೂಗು ಒಡೆಯೋಣ; ಚಳಿಯಾದಾಗ್ಗೆ ಎರಡನೇ ಔಷಧ ಕೊಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರೆ ಇತರ ಔಷಧ ಕೊಡಲು ಬಹಳೇ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:—ನಿಸ್ತೇಜ, ಸಪ್ಪಗೆ, ಹಳದಿ, ಪಂಡುರೋಗಿಯಂತೆ ಮೋರೆಯಮೇಲಿಂದ ಕಾಣುವದು. ಅಸ್ತಚ್ಛ, ಹೊಲಸು ಕಾಣಿಸುವ ಮುಖಚರ್ಯೆ; ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೋರೆಮೇಲಿನ ಮೊಡೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು, ಮುಖಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ; ತಣ್ಣನ್ನ ಬೆವರು ಬರೋಣ. ಕಿವಿಯ ಹತ್ತರದ ಮತ್ತು ಗದ್ದದ ಹತ್ತರದ ಗ್ರಂಥಿಯ ಬಾವು, ಕಿವಿಸೂಲಿ, ಮೋರೆಮೇಲಿನ ವ್ರಣ, ಕಲೆ, ಹಲ್ಲುಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ವೇದನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಾಡಿದ ಮುಖಚರ್ಯೆ.

ನೋರೆ:—ಮುಂಜಾನೆ ಬಾಯಿಗೆ ರುಚಿಹತ್ತದೆ ಇರೋಣ (ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ.) ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗೋಣ, ಕಿರನಾಲಗೆಯು ಬಾತಿದ್ದರಿಂದ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಲಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವೆನಿಸೋಣ; ಮೇಲಿನ ತುಟಿಯು ಬಾತಿದ್ದು ನೋಯುತ್ತಿರುವದು.

ಹಲ್ಲುಗಳು:—ಹಲ್ಲುಗಳು ತಡಮಾಡಿ ಹಾಗೂ ಸಾವಕಾಶ ಬರಹತ್ತಿದರೆ (ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.) ಹಲ್ಲುಬರುವ ಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ. ಹಲ್ಲುಬರುವ ಸಮಯದ ವಟ್ಟಿಗಳು. (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.) ಹಲ್ಲುಗಳು ತೀವ್ರ ಹುಳಿಯುತ್ತವಾದರೆ ಒಸಡಿಯು ಬಾಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಒಸಡೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಆಗುತ್ತದೆ (ಫೆರಮ್. ಫಾ.). ದಂತಶೂಲಿ ಎಶೇಷತಃ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ (ಸಿಲಿಕಾ), ಹಲ್ಲುಬೇನೆ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಒಸಡೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಲಗೆ:— ನಾಲಗೆ ಬಾತಿದ್ದು. (ಕಾಲಿ. ಮೂ.) ನಾಲಗೆಯು ಬದಿರವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಬಿರುಸಾಗಿದ್ದರೆ, ನಾಲಗೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳೆ ಬೂರಸು ಬರುವದಾದರೆ ಮುಂಜಾನೆ ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗುವದು ಮತ್ತು ತಲೆ ನೋಯುವದು.

ಗಂಟಲ:— ಗಂಟಲ ಬೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧ (ನೇಟ್ರಂ. ಮೂರ.) ಕಿರನಾಲಗೆ ಬಹಳ ದಿವಸ ಉದ್ದಾಗಿರುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯ ಗಂಟುಗಳು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಸುಂಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋವು, ಮಾತಾಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಖೇಕರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಪುರಾಣಿಕರೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತರೂ ಮುಂತಾದವರ ಗಂಟಲಬೇನೆ (ಫೆರಮ್‌ಫಾಸ) ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ದನಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೂತಂತೆಯೇ ಇರುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಉರುವು, ಹಳೆಯ ನೆಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ನಾಸಿಕಾದ್ವಾರದಿಂದ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಖೇಕರಿಸ ಬೇಕಾಗುವದು.

ಜಠರ:—ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಉರಿಯೋಣ ಮತ್ತು ತೇಗು. ಹಸಿವೆ ಬಹಳ. ಉಂಡಕೂಡಲೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯೋಣ; ಮತ್ತು ಒತ್ತಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ. ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನ ತಿಂದಾಗ್ಯೂ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. (ಫೆರಂ. ಫಾ.) ತಣ್ಣೆನ್ನ ಪೇಯ ಮತ್ತು ಅನ್ನ ದಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ. ಊಷ್ಣ ಪೇಯದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸೋಣ (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.) ತೇಗುಬಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಗುರ ಅನಿಸು ತ್ತದೆ. ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಬೆನ್ನಿನಕಡೆಗೆ ಬಲು ಒಳಗಿನ ವೇದನೆಗಳು ಆದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿರೋಣ. ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಮೊಲೆ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸೋಣ. ಕುಡಿದನಂತರ ಕಾರೋಣ, ಹುಳಿ ಗಟ್ಟಿ ಮೊಸರಿನಂತೆ ಕಾರಿಕೆ (ನೇಟ್ರಂ‌ಫಾಸ.) ಬರ್ಫತಿಂದರಾಗಲಿ ಅತಿಶಯ ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದರೆ ಆಗಲಿ ಕಾರಿಕೆ, ಅಪಚನದಿಂದ ತಲೆನೋವು, ಹೊಟ್ಟೆಯು ತೀರ ತೆಳ್ಳಗಾಗೋಣ ಮೊತ್ತಗೆ ಮತ್ತು ಉಬ್ಬಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ

ಯಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ತಿಂದ ಅನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹತ್ತದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಬೇನೆಗಳ ಮೇಲೆ.

ಉದರವೂ ಮಲವೂ:— ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ಹೊಟ್ಟೆ ಚಾಡಿ. ಸೋಣ, ಜಿಗಟು, ಹಸರು, ಪಚನವಾಗದೇ ಹೊಟ್ಟೆಚಾಡಿಸೋಣ ಶೌಚದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಾಯುವೂ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಔಷಧ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ * ಬಸ್ತಿ (Enema) ಕೊಟ್ಟರೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳ ದುರ್ಗೀಬೇನೆ; ಪಚನವಾಗದಂಥ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವ ಆಪೇಕ್ಷೆ ಬಹಳ. ರೇಚ, ಸಶಬ್ದ, ಬಿಸಿ, ಮತ್ತು ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ. (ಕಾ. ಫಾ.) ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಅತಿಸಾರ. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಚಾಡಿಸೋಣ, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲ ತಿಂದಲ್ಲಿ ಜುಲಾಬು ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಹೊಕ್ಕಳ ಹತ್ತರ ವೇದನೆ. ಮೈಮೇಲೆ ಕುಡಿಯುವ ಕಾಲುಕ್ಕೆ ಕೂಸು. ಒದರುತ್ತದೆ. ಮುಖಚರ್ಯೆ ಸಪ್ಪಗೆ ಮತ್ತು ಸಿಡುಕತನ ಇದ್ದರೆ, ಮುಡದೋಷ, ಹುಡುಗರು ಅನ್ನವನ್ನು ಅನಂದದಿಂದ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸೊರಗುತ್ತವೆ. ಅಶಕ್ತ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಜಂತು ಆಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವಶಕ್ತಿ ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿದೆ. (ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ.) ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೋದರೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. (ಕಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಮ್ಯಾ. ಫಾ.) ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಆಗುವ ಅತಿಸಾರ, ತಲೆಸೂಲಿ. ಮುದಕರ ಹಾಗೂ ಹುಡುಗರ ಬದ್ಧ ಕೋಷ್ಠತೆ. ಶೌಚಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು. ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ (ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಮತ್ತು ಫೆ. ಫಾ.) ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತುರಿಸುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಜಿಗಟಿನಂತೆ ಸ್ರಾವವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತೊಗಲಿನಲ್ಲಿ ಜಿರುಕು (ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.) ಭಗಂದರ. ಮಲದ ಸಂಗಡ ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ಕೀವು ಹೋಗುವದು. ಶೌಚದನಂತರ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯಾಗಿ ಇಡೀ ದಿವಸ ವೇದನೆ ಇರುವದು. ರಾತ್ರಿ

* ಬಸ್ತಿ ಎಂದರೆ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ನೀರು ಸೇರಿಸುವದು. ಅದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಚಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎನಿಮಾ (Enema) ಅನ್ನುವರು.

ಯಲ್ಲಿ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲು ಆದರೆ, ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಸಿತ್ತಾತ್ಮರಿ ಆಗಗೊಡದಿರುವ ಶಕ್ತಿ ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿದೆ. ಕ್ಷೀಣರಕ್ತರಾದ ರೋಗಿಗಳ ಅಂತರ್ಗತ.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳು:— ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಾಲುಮಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುವದು ಮತ್ತು ಆಗ್ಗೆ ಮೂತ್ರಾಶಯ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಡಿದಂತೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. ಹುಡುಗರಿಗೂ ವೃದ್ಧರಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. ಫುಫ್ಫುಸ (ಶ್ವಾಸಕೋಶ) ವಿಕಾರವಿದ್ದು ಮಧುಮೇಹವಿದ್ದರೆ ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅಶಕ್ತತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಅಲ್ಪೋಮನ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವಶ್ಯ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. (ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ) ಕಾಲೀಫಾ. ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. * ಆಶ್ವರಿ ಆಗೋಣ, ಫಾಸ್ಫೇಟದ ತರಗಳು ಕೂಡಿ ಇರೋಣ, ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಫಾಸ್ಫೇಟಗಳು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ವೃಷಣಜಲಶೋಧ, ಮಧುಮೇಹ, ಫಾಸ್ಫೇಟ ಹೋಗೋಣ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ವೃಷಣಕಾವು (ವೃಷಣದಾಹ) ಮುಷ್ಟಿಮೃಧುನದ ಚಟ. ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆ ಬಹಳ. ಇಂದ್ರಿಯವು ಬಿರುಸು ಆಗುವದು ಆದರೆ ವೇದನೆಯುಕ್ತ, ಹಳೇ ಮೇಹವಿದ್ದದರಿಂದ ಮೂತ್ರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಮತ್ತು ತಿಂಡಿ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶದಿಂದಾಗಲಿ, ಗರ್ಭಾಶಯವು ವಕ್ರವಾದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ, ಅಶಕ್ತತೆ ಅನಿಸೋಣ. ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ. ದಂತೆ ಆಕುಂಚನಶಕ್ತಿಯು ಇದರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪಚನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಅಶಕ್ತತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಹೆಚ್ಚು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ

* ಮೂತಖಡಾ- ಎಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಅನಾವರವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆ (ನಿಂಘೋಮ್ಯಾನಿಯಾ) ಮೇಹಸ್ರಾವಕ್ಕೆ ಇತರ ಔಷಧದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಪಾಷ್ಠಿಕವೆಂದು ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಹಳದಿ ರಸದಂತೆ ಮೇಹಸ್ರಾವವು ಜಿಗಟು ಇರುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು ತಿರುಗಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರದರದ ಸ್ರಾವವು ಉರಿಯುವಂಥಾದ್ದು ತೀವ್ರವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ರಾವವು ಮುಟ್ಟಾದ ನಂತರ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸ್ರಾವವಿರುವಾಗ ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವ ಅಥವಾ ನ್ಯೂನಾತ್ಮವ. ಪಂಡುರೋಗವುಳ್ಳ ಅಶಕ್ತ ಹುಡುಗೆಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆಗೋಣ. ಮುಟ್ಟು ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ಎರಡೆರಡು ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆಗ್ಗೆ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ನೋವು ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸೂತಿವೇದನೆಗಳಂತೆ ವೇದನೆಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. (ಮ್ಯಾಗ್ನಿ. ಫಾ.) ಮುಟ್ಟಿನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪಾಗುವದು. ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತವೆ. (ಫೆರಂ. ಫಾ.) ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಂಗವು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಸ್ತನಗಳು ಗಟ್ಟಿಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಹಾಲು ಕೆಡುತ್ತವೆ. ತೆಳ್ಳಗೆ, ನೀಲವರ್ಣದ್ದೂ ಉಪ್ಪಿನಂತೆ ಹತ್ತುವವು (ನೇಟ್ರಂ ಮೂ.) ಕೂಸು ಮೊಲೆ ಕುಡಿಯುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಹುಳಿಯೂ ಮೊಸರಿನ ವಡೆಯಂತೆಯೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಾರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿದಾಯಕವೆಂದು ಕೊಡಬೇಕು. ೨ × ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು ಒಂದು ಭಾಗ, ಒಂಭತ್ತು ಭಾಗ ವ್ಹಾಸಲೀನ ಇಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಖಲನಮಾಡಿ ಮಲಾಮು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಲೇಪನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ವಸೇಂದ್ರಿಯ:— ಧ್ವನಿಯು ಕೂತದ್ದು. ಹಗಲೂ ಇರಳೂ ಧ್ವನಿಯು ಸಡಿಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸ ಬಿಡುವ. ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಕೆಮ್ಮು. ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಹಳದಿಯಂತೆ ಗಟ್ಟಿ ಕಫ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು ಗಂಟಲು ಒಣಗಿದ್ದು ಇದ್ದು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷತಃ ಉರೋಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಗಲಿನ ಎಲುವಿನ ಜತ್ತರವೂ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಎದೆಯು ಆಕುಂಚಿತವಾದದ್ದು ಮುಂದೆ

ಬಂದದ್ದು; ಶ್ವಾಸೋಘ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗೋಣ; ಧ್ವನಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೊರಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಖೇಕರಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಬಹಳ ದಿವಸದ ಕೆಮ್ಮು. ಕೈಕಾಲು ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಅಶಕ್ತ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯದ ಭಾವನೆ ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮು ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಡುವ (ಉಸುರುಗಟ್ಟುವ) ಕೆಮ್ಮು, ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಎದುರಿ ಕೂತಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕಪ್ಪು ನೀಲವರ್ಣದ್ದು, ಗಂಡಮಾಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಧಿವಾತದ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ನೆಗಡಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ತಲೆಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಸರು ಬಿಡುವದು (ಸಿ. ಮತ್ತು ನೆಟ್ಟರಮೂರ) ಜಗಂದರವಿದ್ದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಎದೆಯ ರೋಗಗಳಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು.

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:—ಹೃದಯದ ಯಾವತ್ತು ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡು ನಡುವೆ (ಜಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು) ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ರುಧಿರಾಭಿಸರಣದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಮಂದವಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಲು ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗು ಇರುವದು. ಶ್ವಾಸ ಒಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ್ಗೆ ಹೃದಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ತೀವ್ರ ವೇದನೆ ಆಗೋಣ. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಮೀರಿ ಶ್ರೇತಕಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯೋಣದರಿಂದಾಗುವ ಪಂಡು ರೋಗವು (ಲ್ಯೂತೀಮಿಯಾ).

ಕುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನು:—ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಸಣ್ಣಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲಾರವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಚಳಿಯಾದರೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಬಿಗಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಪೃಷ್ಠಪಂಶ ಎಕ್ಕತಿ. ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಡುಟ್ಟು ಡೊಂಕಾಗುವದು.

ಕೈಕಾಲುಗಳು:—ಕಲ್ಪೇರಿಯಾ ಘಾ. ಇದು ಅಸ್ಥಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಘಟಕವಿದ್ದದರಿಂದಲೂ ಟೊಂಕ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ

ಎಲಬುಗಳು ಒಹಳಿದ್ದ ದರಿಂದಲೂ ಅಸ್ಥಿರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚಿ ಗಾಗಬೇಕೆಂಬದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆಯೂ ತಣ್ಣಗನಿಸುವದೂ ಇರುವದು. ತಣ್ಣೀರು ಮೈಮೇಲೆ ಸುರುವುದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ಹೆಗಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೋಯುವದು. ಕೈ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ಎತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಕಠಿಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊಳಕೈಯಲ್ಲಿ, ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿ, ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷತಃ ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ. ಲಂಬಾಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ (ತೊಡೆ, ಬಾಹುಗಳೊಳಗಿನ ಅಸ್ಥಿಗಳು) ನೋವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಂವು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ. ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ನೋವು. ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಟೊಂಕನೋವು (ಫೆರಂ. ಫಾ.) ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾದರೆ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಶರದ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಮಂಡೆಬೇನೆ. ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳು ನಡೆಯಲು ತಡವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಮೃದು ಇದ್ದು ಹುರಕ ಹುರಕ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ರಿಕೆಟ್ಸ್ Rickets ಅಥವಾ ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ಧವತೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬಂಗಡಿಗಾಲು ಮತ್ತು ಅಸ್ಥಿಭಂಗ. ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಮುರಿದ ಮತ್ತು ಭಂಗಹೊಂದಿದ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬಹಳೇ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಗಳ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯ ಉಪದಂಶದಿಂದ ಗುವ ದಾಹ. ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಳತನಕ ಹೋದ ವ್ರಣವಾಗಲಿ ಕುರುವಾಗಲಿ ಅಸ್ಥಿಗತರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಲವತ್ತರ ವೇದನೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ. (ಸಿ.)

ನಿವ್ರಿ, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದ್ದು:— ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ, ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ (ಹಲ್ಲುಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ) ಆಗುವ ಸೆಟೆಬೇನೆ. ಶೂಲ, ಕಂಪ ಮುಂತಾದವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಮ್ಯಾಗ್ನಿಫಾಸದಿಂದ ಗುಣ ಬರದಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯಾಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬಧಿರತೆ. ಬರ್ಫಿನಂತೆ ತಣ್ಣಗೆ ಅನಿಸುವದೂ,

ಇರುವು ನಡೆದಂತಾಗುವದೂ, ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಹಾರವಾದಂತೆ ವೇದನೆಯ ಭಾವನೆ. ಅಪಸ್ವಾರ, ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು, ವೃದ್ಧರಿಗೆ ಜಾಡ್ಯ ಒಂದು ಉದಾಸೀನ ಸ್ವಪ್ನಬೀಳೋಣ. ಮುಂಚಾನೆ ಬೇಗನೆ ಎಳೋಣ ವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಒದರುತ್ತಾರೆ. ಬಂತಿನಿಂದ ನಿದ್ರೆಯು ಅಸ್ಪಸ್ತ. (ನೇ. ಘಾ.)

ಜ್ವರ:— ಜ್ವರಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚಳಿಯಾಗೋಣ ಮತ್ತು ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳುಬರೋಣ (ಫೆರಂ. ಘಾ.) ಬೆವರು ಬಹಳ. ಕ್ಷಯರೋಗ ದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬರುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣನ್ನ ಜಿಗಟು ಬೆವರು. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬರುವ ಶೀತಜ್ವರ. ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಸರ್ವಾಂಗ ದಲ್ಲಿ ಶೀತವೆನಿಸುವದು. ಜ್ವರದನಂತರ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತೆ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ.

ತ್ವಚೆ:— ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ತತ್ಕಾಲ ಎದ್ದಿರಲಿ ಅಥವಾ ಎದ್ದು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಾಗಿರಲಿ. ತಿಂಡಿ ಇರುವದು. ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ, ತುರಿಸಿದ ನಂತರ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಎಳುವದಿಲ್ಲ. ಮೋರೆಯಮೇಲಿನ ಮಡಿಬೊಕ್ಕೆಗಳು. ಇಸಬು, ಹಳದಿ, ಬೆಳ್ಳನ್ನ ಹಕ್ಕಳಿಕೂಡುತ್ತವೆ. ಸ್ನಾನಮಾಡಿದನಂತರ ತ್ವಚೆ ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ವಾರ್ಧಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವ ತಿಂಡಿ, ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ, ವಿಶೇಷತಃ ಮೇಹದ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುವಾಗ ಆಗುವ ತಿಂಡಿ. (ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ.) ತ್ವಚೆಯಮೇಲಿನ ಸೀಳು. ೧೫ ಶಕ್ತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಒಂಭತ್ತು ಭಾಗ ಕೂಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ಔಷಧದ ಧಾಪನಜಲದಲ್ಲಿ (ತೊಳೆಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ) ತೋಯಿಸಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು (ಪಟೆ) ಸೀಳಿನ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ಹುಣ್ಣಿ ನೋಳಗಿಂದ ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಜಿಗಟು ಅಂಟಿನಂತೆ ದಟ್ಟನ್ನ ಸ್ರಾವ ಬರುವದು. ತ್ವಚೆಯಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು ಆಗುವದು. ಕಕ್ಷಾ ವಾತ (ಕೊಂಕಳದಲ್ಲಿ ವಾತವಾಗೋಣ).

ಇತರ ಅವಯವಗಳು:— ಪೀತ ಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊಸ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೆತ್ತನ್ನ ಲಿವಿಲಿವಿ ಶರೀರ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ. ತೆಳ್ಳನ್ನ ಅಶಕ್ತಹುಡುಗರ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪಚನಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ರೋಗಿಯು ನವೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಹುಡುಗರ ಬೆಳೆಗೆಯು ನಿಂತಿರುವಾಗ ಹಾಗೂ ಮೂಗು, ಗುದದ್ವಾರ ಗರ್ಭಾಶಯ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿಯಾದಾಗ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಅಸ್ಥಿರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಶಕ್ತತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದ. ಕ್ರೋಮ್ವರ ನಡುನಡುವೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಯ:— ಚಳಿ ಮತ್ತು ಶೀತಹವೆ, ಹವೆ ಬದಲಿಸೋಣ, ಅಲ್ಲೋಣೋಣ, ತಂಪು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ. ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಊಷ್ಣ ಹವೆ, ಊಷ್ಣ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗೋಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಹಗುರು ಆಗೋಣ.

ಉಪಯೋಗ:— ೨×, ೩×, ೨೦೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ೬× ಶಕ್ತಿಯದರಿಂದ ಸಹ ರೋಗಿಗಳು ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ನೆತ್ತಿಯು ತುಂಬದೇ ಇರೋಣ, ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ೩೦× ವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವದು. ವಿಹಿತ. ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮು, ದಂತೋದ್ಭವದ ವರಟೆ (ವಟ್ಟಿ, ಸೆಟಿಬೇನೆ), ಕಳೆ, ತಲೆನೋವು, ವ್ರಣ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ೧೨× ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ. ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದಿಚ್ಛೆ; ಹುಡುಗರಬೆಳೆಗೆ ನಿಂತಿರೋಣ, ಶೂಲಿ, ತಲೆನೋವು, ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಕ್ತಿಯ ಹೊರ್ತಾಗಿ ೨೦೦× ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು ಸಹ ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ೫× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಿಂದ ತಂಬಾಕದ (ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು) ಚಟವು ಹೋದ ಉದಾಹರಣಗಳಿವೆ. ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರೆ ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೊರ್ತಾಗಿ ಅನಿಷ್ಟವೇ ಆಗುವದು. ವಿನಾಕಾರಣ ಔಷಧ ಬಹಳದಿವಸ ಕೊಡುವದರಿಂದ ಅಶ್ಮರೀ ಮತ್ತು ಮೂತ್ರಶೂಲೆಯಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ವೃದ್ಧ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರಣತಃ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡಬಾರದು.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:— ಪಂಡುರೋಗಿ, ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರ ತಲೆನೋವಿನಮೇಲೆ ಮ್ಯಾಗ್ನಿ. ಫಾ. ನಂತರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿಯ ಹುಳದಮೇಲೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಸಿ. ಈ ಔಷಧಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪಸ್ಮಾರದಲ್ಲಿ ಫೆ. ಫಾ, ಕಾ. ಮೂ. ಕಾ. ಫಾ. ಸಿ. ಇವುಗಳಿಗೆ, ಮಧುಮೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ ಇವುಗಳಿಗೆ, ಜಂತಿನ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನೇ. ಫಾ. ಈ ಔಷಧಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ಶೀಘ್ರ ಸಂಧಿವಾತದಲ್ಲಿ ನೇ. ಮೂ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಫಾ. ಕೊಟ್ಟನಂತರ ಬೇನೆಯು ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಇದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಲ್ಯೂಪಸ ಎಂಬ ತ್ವಗೋಗದಲ್ಲಿ ಕಾ. ಮೂ. ಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರೋಧ; ಮಲಗಿದನಂತರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಉಂಟಾಗೋಣ ಮುಂತಾದ. ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ಪಂಡುರೋಗವಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂ ಮೂರದ ಸಂಗಡ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ. ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇದರಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ. ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ ಸಿ. ದ ನಂತರ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಮಾಣ:— ೪ ಅಥವಾ ೫ ವಟಿಕಾ (ಸಣ್ಣ ವಡೆಗಳು) ಅಥವಾ ೩೪ ಗುಂಬೆ ಚೂರ್ಣ ದಿನಾಲು ೫ ಸಾರೆ ೨೩ ತಾಸಿನ ಅಂತರದಿಂದ. ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆರಿಯಾ ಫ್ಲೂಒರಿಕಂ

Calcaria Fluoricum

ಎರಡನೇ ಹೆಸರುಗಳು:— ಕ್ಯಾಲಸಿಯಂ ಫ್ಲೂಒರಾಯಿಡ ಹಾಗೂ ಫ್ಲೂಒರಾಯಿಡ ಆಫಲಾಯಿಮ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಇವೆ.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಕಲ್ಕೆರಿಯಾ ಫ್ಲೂಒರಿಕಂ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಮಾನವೀಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಗಳ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಮೇಲೆ ಹಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಸ್ನಾಯುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕ ತಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಂಯೋಜಕ

ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ (Connective tissues) ಇರುತ್ತದೆ. ತ್ವಚೆ ಇರಲಿ, ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುವಿರಲಿ, ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಗೋಡೆಗಳಿರಲಿ, ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕ ತಂತುಗಳ ಭಾಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವಿರುವದೇ ಸರಿ. ಈ ಕ್ಷಾರದ ಪ್ರಸಾಣದಲ್ಲಿ ಅಣುವಾತ್ಮ ಕೊರತೆಯಾದರೂ ಈ ತಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಸಿರಗಳು ತೊಡಕುವದು, ನಾಗಮೋಡಿ ಆಕಾರದ ಸಿರಗಳೊಳಗಿಂದಾಗಲಿ, ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರದೊಳಗಿಂದಾಗಲಿ, ರಕ್ತ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಅವಯವ ದಿಂದಾಗಲಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗೋಣ, ಗರ್ಭಾಶಯಸ್ಪಲನ, ಗರ್ಭಾಶಯ ವಕ್ರೀಭವನ, ಗುದಭ್ರಂಶ ಮುಂತಾದವುಗಳು ತಂತುಶಿಥಿಲತೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಆಸತ್ತಿಯ ಪೊಳ್ಳು ಹೆದರಿಕೆಯು, ಮೆದುಳಿನ ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಎಂಬ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಥಿಲತೆಯುಂಟಾದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಸ್ರಾವಗಳು ಶೋಷಿತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಆಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಗಂಟುಗಳು ಮತ್ತು ಹದಗಡಲಿಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅಸ್ಥಿಗಳ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕಿಗಳೇಳುತ್ತವೆ. ಗಂಟುಗಳು, ಅರ್ಬುದಗಳು, ಬಾವುಗಳು, ಗಟ್ಟಿಯಾಗೋಣ, ಕೈ, ಗುದದ್ವಾರ ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರಕಲ ಬೀಳೋಣ, ಒಪಡೆಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗೋಣ, ಉಬ್ಬೋಣ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. (ಕ್ಷಾರ) ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಈ ಲವಚಿಕ ತಂತುಗಳು ಪುನಃ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕುಂಚನ ಶಕ್ತಿಯು ತಿರುಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಗಂಟು ಹದಗಡ್ಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಸ್ರಾವದ ಶೋಷಣವು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಲವಚಿಕ ತಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ

ಶೈಥಿಲ್ಯ, ಅಸ್ಥಿ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಲ್ಲಾಗುವ ರೋಗ ಅಥವಾ ವಿಕೃತಿ, ಹಲ್ಲಿನ ಹೊರಭಾಗ, ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಗೋಡೆಗಳು, ಹಾಗೂ ತ್ವಚೆಗಳ ಪಿಂಡಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಉಪಯೋಗವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಆಗುವದೆಂದು ಕಂಡುಬರುವುದು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮೆದುಳು:— ಅತಿಶಯ ಉದಾಸೀನ; ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಆಪತ್ತು ಬರುವದೆಂದು ನಿಷ್ಕಾರಣ ಹೆದರಿಕೆ. ಬುದ್ಧಿಯ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ.

ಮಸ್ತಕ:— ಹುಟ್ಟಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಡುಗರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಕುರು, ರಕ್ತಗುಲ್ಮ, ಮಸ್ತಕಾಸ್ಥಿಯಮೇಲೆ ಬಿರುಸು. ಹುರಬರಕ ಮತ್ತು ಸೊಟ್ಟಡೊಂಕ ಬೀಗು, ವ್ರಣ ಬರುವವು. ಮೂರನೇ ಪ್ರಹರದಲ್ಲಿ ಮಳಮಳಿಸೋಣ ಮತ್ತು ತಲೆ ತಿರುಗಿದಂತಾಗಿ ತಲೆನೋವು ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ನೇತ್ರ:— ಮೋತೀಬಿಂದು; ಕಣ್ಣಿನೆದುರಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವದು; ಕಿಡಿ ಹಾರಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸೋಣ; ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನಂತರ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಕಾಣಿಸೋಣ. ಕಣ್ಣುಚಿಟ್ಟಿ, ಕಣ್ಣುಬರೋಣ, ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಬೊಕ್ಕೆ ವ್ರಣ ಮುಂತಾದವು.

ಕಿವಿ:— ಕರ್ಣಾಸ್ಥಿರೋಗದ ಮೇಲೆ.

ಮೂಗು:— ನೆಗಡಿ, ಸೀನು ಬಂದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮೂಗುತಟ್ಟಿಸುವದು; ತಲೆಯು ದಿಮ್ಮುಹಿಡಿಯುವದು. ಮೂಗು ಬಣಗು ವದು. ಪಿನಸಿಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ, ಹಸರು, ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ಗಂಟುಳ್ಳ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ (ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.) ನೆಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವ ಹೋಗೋಣ; ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆತ ಎಲುಬಿನ ದುರ್ಗಂಧವು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಗದ್ದವು ಬಿರುಸಾಗಿ ಬಾಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನೋಯುತ್ತದೆ. ತುಟಿಗಳು ಬಿರಿಯುತ್ತವೆ. ಗದ್ದದ ಮತ್ತು ಗಲ್ಲದ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಕೊಳೆತು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಕರೆ, ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಸ್ರಾವವು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮುಖ:— ಬಾಯಿ ಒಣಗುತ್ತದೆ, ಅನುವಂಶಿಕ ಉಪದಂಶ ಜನ್ಯ ವ್ರಣ, ಬಾಯಿಯ ತುದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ಬಿಡುವುದು.

ಹಲ್ಲು:— ಹಲ್ಲುಗಳು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಲ್ಲಾಡುವದರಿಂದ ಅನ್ನದ ಸ್ವರ್ತವಾದಕೂಡಲೆ ನೋಯುತ್ತವೆ. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹಲ್ಲು ತಡಮಾಡಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಹಲ್ಲು ಹುಳಿಯುವವು (ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.) ಹಲ್ಲು ಬೇಗನೆ ಮುರಿಯುವಂಥವು.

ನಾಲಗೆ:— ಬಿರಿಯುವದು. ಮೊದಲು ದಾಹವುಂಟಾಗಿ ಬಳಿಕ ಬಿರುಸು ಆಗಿದ್ದರೆ (ಸಿ.)

ಗಂಟಲ:— ಕಿರಿನಾಲಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಠಸಿಕೆಹತ್ತಿ ಕೆಮ್ಮುಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ (ನೇಟ್ರಂ ಫಾ.) ಗಂಟಲ ಒಣಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಉರುವು ಇದ್ದು ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಹಗುರ ಅನಿಸುವದು; ಕಿರಿನಾಲಗೆ ಇಳಿದದ್ದು ಮತ್ತು ಬಿರುಸು ಇರುವದು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕರೆ ಮತ್ತು ಓದಿದರೆ ದನಿ ಕೂಡುವದು.

ಜಠರ:— ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನದ ವಾಂತಿ. ಫೇರಂ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದೇ ಇದ್ದರೆ, ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಿಕ್ಕು ವಿಶೇಷತಃ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾತ, ಯಕ್ವತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡಿದಂತೆ ವೇದನೆ, ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುವದು.

ಉದರ ಮತ್ತು ಮಲ:— ಅವರೋಧ, ಮಲವಿಸರ್ಜನ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವ. ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕೊರಕಲಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ರಕ್ತವುಳ್ಳ ಅಥವಾ ರಕ್ತಹೀನ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ. ಟೊಂಕನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ. ಗುದಭ್ರಂಶ (ಮೈಹೊರಬೀಳುವದು).

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳು:— ಮೂತ್ರವು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕೂಡುವ ಇಚ್ಛೆ.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ವೃಷಣ ಗಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಬಿರುಸು ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ವೃಷಣಶೋಧ. (ಬಾವು) ವೃಷಣ ಸಣ್ಣದು, ಇಂದ್ರಿಯ ದೊಳಗಿಂದ ಧಾತುವು * ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಅಕ್ಕಿಕಚ್ಚಿ ಸಂಧ ಬೆಳ್ಳನ್ನು ಸ್ರಾವವು ಹನಿಹನಿಯಂತೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬಿಲ್ಲುಗಳು.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ, ಗರ್ಭಾಶಯ ವಕ್ರೀಭವನ; ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಗಿದಂತೆ ವೇದನೆ; ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗಿಂದ ಏನಾದರೂ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ. ಮುಟ್ಟು ಬಹಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಗುಲ್ಮ, ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬಿಲ್ಲುಗಳು. ಪ್ರಸೂತಿಯನಂತರ ಬರುವ ಶೂಲೆಗಳು ಬಲವತ್ತರವಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಬಿರುಸು ಗಂಟುಗಳು; ಗರ್ಭಣಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಯು ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ (ಕಾಲಿ. ಫಾ.)

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ:— ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಇಳಿದದ್ದರಿಂದ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು, ಕೆಮ್ಮು ಬಂದನಂತರ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ತುರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಜಿಗಟು ಗಂಟುಗಳು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ (ಗೂರು) ಸಹ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. (ಕಾಲಿ. ಫಾ.)

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ನಾಗಮೋಡಿ ಆಕಾರದ ಸಿರಗಳು. ರಕ್ತ ವಾಹಿನಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರ (ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.) ಹೃದಯದ ವಿಸ್ತಾರ (ಕಾ. ಮೂ.) ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಅನಿಯಮಿತವಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನು:— ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆಗಳು— ಅವರೋಧ, ಬಹಳ ದಿವಸದ ಟೊಂಕಸೂಲಿ, ಮೊದಲು

* ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯದೊಳಗಿಂದ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಕ್ಕಿಕಚ್ಚಿನಂತೆ ಬಿಳೇದು ಇರುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲಾಡಲಾರಂಭ ಮಾಡಿದಕೂಡಲೆ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು ಮತ್ತು ನಡೆಯಲು ಹತ್ತಿದನಂತರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಗಂಟುಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವವು. ಗಲಗಂಡ.

ಕೈಕಾಲು:— ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಲಿ, ವೇದನೆಯೂ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ದಡ್ಡುಗಳು. ಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯ ನಾಗಮೋಡಿಯ ಆಕಾರದ ಸಿರಗಳು. ಮೊಳಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾವು, ನೋವು ಮುಂತಾದವು. ಬಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಬರುವ ವಿವರ್ಣತೆ. ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳವು.

ನಿದ್ರೆ, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದ್ದು:— ಮುಂಜಾನೆ ದಣಿವಾದಂತೆ ಭಾವನೆ. ಮುಂದಿನ ಗಂಡಾಂತರದ್ರೋತಕ ಸ್ವಪ್ನಯುಕ್ತ ನಿದ್ರೆ.

ಜ್ವರ:— ನೀರಡಿಕೆಯಿದ್ದು ಸಂತತಜ್ವರ. ೭ ದಿವಸ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ದಿವಸ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾಲಗೆ ನಸುಕೆಂಪಾಗಿಯೂ ಒಣಗಿದ್ದೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ತ್ವಚೆ:— ಚಳಿಯಿಂದ ಕೈ ನಾಲಗೆ ಬಿರಿಯುತ್ತವೆ. (ಫೆ. ಫಾ.), ತ್ವಚೆ ಕಠಿಣ ಮತ್ತು ಗಟ್ಟಿಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೆ, ವಿಸರ್ಪ (ಒಂದು ತರದ ತ್ವಚೆ ರೋಗ ತಿಂಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ರೋಗವು ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ). ಉಗುರು ಸುತ್ತು, ಬಹಳ ದಿವಸದ್ದು ಮತ್ತು ತೀವ್ರ ನೆಟ್ಟಗಾಗದ ವ್ರಣ. ಆದರೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ ಕೀವು ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿರುಸು ಹುಣ್ಣು ಆಗೋಣ, ಅಸ್ಥಿ ಕೊಳೆಯೋಣ; ಹೃದಯವಿಕಾರದಿಂದ ಆಗುವ ಜಲಶೋಧ (ನೀರುಳ್ಳ ಬಾವು).

ವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಯ:— ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ತಿಕ್ಕುವದರಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು, ಆದರೆ ಆಕುಂಚನಕ್ರಿಯೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೀತೋಪಚಾರ ಸಹ ಗುಣಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ತಂಪುಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವನೆಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ:— ಬಹಳವಾಗಿ ಅಸ್ಥಿಗತ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿರಿಯೋಣ, ಅಸ್ಥಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣು, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ನಾಗಮೋಡಿ ಆಕಾರದ ಸಿರಗಳು; ಉಗುರಸುತ್ತು

ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಹೊರಲೇಪ ಕೊಡಬಹುದು. ಅರ್ಧ ಬಟ್ಟಲದಷ್ಟು ನೀರೊಳಗೆ ೨ ಗ್ರೇನ ವುಡಿ ಹಾಕಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅರಿವೆ ತೋಯಿಸಿ ರೋಗಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ಮಲಾಮು ಮಾಡಿ ಸಹ ಹಚ್ಚಬಹುದು. ಉಪದಂಶಚ್ಛೇದ ಅಸ್ಥಿರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಗಮೋಡಿ ಆಕಾರದ ಸಿರಗಳು ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ೨೦೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಸಾಧಾರಣತಃ ೩× ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಗುಣಮುಖವಾಗದಿದ್ದರೆ ೧೨ × ಅಥವಾ ೩೦ × ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬಹುದು. ಹೊರಗಿನ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ೨× ಅಥವಾ ೩× ಶಕ್ತಿಯದೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:— ಸಿಲಿಸಿಯಾದ ನಂತರ ಕೀವವುಳ್ಳ ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊಳಕಾಲ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಫೆ. ಫಾ. ನಂತರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಹಳೇ ಮತ್ತು ತಣ್ಣಗಿನ ಪ್ರಣದಮೇಲೆ ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ. ದ ನಂತರ ಮತ್ತು ಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೆ. ಫಾ. ನಂತರ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪ್ರಮಾಣ:— ೪೫ ವಟಿಕಾ (ಸಣ್ಣ ವಡೆಗಳು) ಅಥವಾ ೩೪ ಗುಂಡೆ ಚೂರ್ಣ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ೪೫ ಸಾರೆ ೨೩ ತಾಸಿನ ಅಂತರದಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ ಸಲ್ಫೂರಿಕಂ

Calcaria Sulphuricum

ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು:— ಪ್ಲಾಸ್ಟರ ಆಫ ಪ್ಯಾರಿಸ, ಕ್ಯಾಲಸಿಯಂ ಸಲ್ಫೇಟ, ಜೆಪ್ಸಂ ಸಾಲ್ಟ್ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಈ ಕ್ಷಾರದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗುವದು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ಗಾಯಗಳೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವದು. ಹುಣ್ಣು ಒಡೆಯುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಸಂಚಿತವಾದ ಕೀವು ಹಾಗೂ ಹುಣ್ಣು ಒಡೆದನಂತರ, ಎಲ್ಲ ಕೀವು

ಸೋರಿಹೋದನಂತರ ಸಹ, ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಕೊಳೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆದದ್ದರಿಂದಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀರ್ಣ ವ್ರಣವೂ, ಅಂತ್ರ ವಿದ್ರದಿಯೂ, (ಕರಳಿನ ಮೇಲಿನ ವ್ರಣ) ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣು, ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ಸೋರುವ ಕೀವಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವವೂ ಇದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವವು. ಸಿಲಿಸಿಯಾ ಕ್ಷಾರವು ಗಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವುಗಟ್ಟುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸುಕರಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕೀವಾಗುವದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುವದು. ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೆ, ಸಲ್ಫ. ಇದು ಕೀವು ಆಗುವದನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುವ ಕ್ರಿಯೆಯು ಹಾಗೇ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅಸ್ತಿರಧಾತು (Epithetical Tissue) ಪಿಂಡಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಕಹುಟ್ಟಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕೊಳೆಯಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಕೊಳೆತ ಕಶ್ಮಲವು ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯೆ ಜಲದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶರೀರದೊಳಗಿಂದ ಕೊಳಚೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆಹಾಕಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಕೆ, ಸ. ಕ್ಷಾರವು ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಕೊಳೆಯುವ ಕಾರ್ಯವು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಚಳಿ, ಫುಫ್ಫುಸ ರೋಗ, ಕುರುವು, ವ್ರಣ, ನರೋಲಿ, ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳ ಕೊನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಗಟ್ಟಿಯೂ ಹಳದೀಬಣ್ಣದ್ದೂ ಇದ್ದು ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಇರುವದು ಈ ಔಷಧದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ. ಇಂಥ ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರೆ ಗುಣವು ತಪ್ಪದೇ ಖರುವದು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:—ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬದಲಾಗುವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ; ಚಂಚಲ ವೃತ್ತಿ; ಒಮ್ಮೆಲೆ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗುವದು. ಭ್ರಾಂತಿಷ್ಟತನ, ಅಸ್ವಸ್ಥ ಮತ್ತು ತ್ರಾಸಿಕ, ಅಸಂತುಷ್ಟ ಮತ್ತು ಬೆದರುವ ಸ್ವಭಾವವು. ಋಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುವದು.

ಮಸ್ತಕ:— ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೇಶವಹೀನತೆ (ಕೂದಲುಹೋಗುವದು). ಅದರೊಳಗಿಂದ ಹಳದೀಬಣ್ಣದ ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಹಳದೀಬಣ್ಣದ ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತವಾದವು ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಲೆಬುರುಡಿಯೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಹೋಗುವದು. ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತದಿಂದ ತಲೆ ನೋಯುವದು. ಮುಟ್ಟಿನ ತಿಂಗಳ ಸರತಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆನೋವು ಅಥವಾ ಶೀತಮೂಲಕ ತಲೆನೋವು ಆದರೆ ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನೋವು. ತಲೆ ತಿರುಗುವ ಭಾವನೆ. ತಲೆ ಲಗು ಜುಗಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದರೆ ಮಳಮಳಿಸಿ ಬವಳಿ ಒರುವದು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಡುವದು. ಹಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೂದಲು ಉದುರಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ತಲೆಯ ಬುರುಡೆಗಳು ಮೃದು (ಮೆತ್ತಗೆ) ಇದ್ದು ಸಣ್ಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ನೇತ್ರ:— ದಾಹದ ಕೊನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ. ಕಣ್ಣಿನೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟ, ಹಳದೀ ಕೀವಿನ ಸ್ರಾವವು (ಪಿಚ್ಚು) ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣುಗಳು (ಒಳತನಕ ಹೋದದ್ದು) ಕಣ್ಣುಮೇಲಿನ ಒಳ ಮುಟ್ಟಿದ ವುಣಗಳು. (ಸಿ) ಕಣ್ಣಿನ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕೀವು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನೇತ್ರದರ್ಪಣ (ಕಣ್ಣೊಳಗಿನ ಕನ್ನಡಿಗೂ ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣುಗೊಂಬೆಗೂ) ಕನೀನಿಕೆ ಆಗುವ ದಾಹದ ಕಡೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ. ನೇತ್ರಾಭಿಷ್ಯಂದ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರುಸೋರುವದು. ಕಣ್ಣು ಬರೋಣ. ದಟ್ಟ ಹಳದೀಸ್ರಾವ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳ ಅರ್ಧಭಾಗವಷ್ಟೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಂದೇಸವನೆ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಒತ್ತಿದಂತೆ ನೋವು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಿವಿ:— ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟ ಹಳದೀ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಹೋಗುವದು. (ಸಿ.) ಇದರಿಂದ ಬಧಿರತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾವು. ಕೈಹತ್ತಗೊಡುವವಿಲ್ಲ. ಕೀವಾಗುವದರಕಡೆಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಬೊಕ್ಕೆಗಳು. ಒಳಗಿವೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳ.

ಮೂಗು:— ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೀತ, ಕೊನೆಯ ಅವಸ್ಥೆ. ಮೂಗಿನಿಂದ ಕೀವಿನಂಥ ಹಳದೀ, ದಪ್ಪು, ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ರಕ್ತ

ಸಹಿತವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೂಗಿನ ಮುಂದಿನ ದ್ವಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಹಿಂದಿನ ದ್ವಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಕೀವಯುಕ್ತಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ (ಕ್ಲಾ. ಸ. ಮತ್ತು ಸಿ.) ಹಗಲು ಬಲಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಯೊಳಗಿಂದ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಡಗಡೆಯ ಹೊಳ್ಳೆಯೊಳಗಿಂದ ಸುಂಬಳವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಹೊಳ್ಳೆಯು ಸುಂಬಳಲ್ಲದೆ ಒಣಗಿದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೂಗಿನ ತುದಿಯು. ಕೆಂಪಗೆ ಇದ್ದು ನೋಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಎಡಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಯಿಂದ ಹಳದಿ ದಟ್ಟಸ್ರಾವವಿದ್ದು ಎಡಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಮೂಗು ಒಣಗಿದ್ದು, ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತಿಂಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತಟ್ಟಿಸಿದಂತೆಯೂ ಒಳಗೆ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಂತೆಯೂ ಭಾವನೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಬಾಡಿದ, ಉದಾಸೀನ, ಚರ್ಯೆ. ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೋರೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊಡವೆ (ಮೊಡಬಕ್ಕೆ) ಮೊಡವೆ ಯೊಳಗಿಂದ ಹೋಗುವ ದಟ್ಟಸ್ರಾವವು. ಗದ್ದದ ಕೆಳಗೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿದರೆ ಕೀವೂ, ರಕ್ತವೂ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಬಾವು ಮತ್ತು ಗಟ್ಟಿ ಗಂಟುಗಳು. ಕೀವು ಆಗುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. (ಕಾ. ಮೂ.) ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೀವು ಇದ್ದು ಬೊಕ್ಕೆಗಳು. (ಸಿ.)

ಮೋರೆ:— ಕೀವಿನ ಸ್ರಾವವುಳ್ಳ ಯಾವದೇ ಮುಖರೋಗದ ಮೇಲೆ. ತುಟಿಯ ಒಳಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ. ಬಾಯಿಯು ಒಣಗಿದ್ದು ಬಿಸಿಯೂ. ಒಸಡಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣುಗಳು.

ನಾಲಗೆ:— ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ದಾಹವಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಕೀವು ಆಗುವಾಗ್ಗೆ (ಸಿ.) ನಾಲಗೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಳದೀ ಅಗ್ರ. ನಾಲಗೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಚೊಳಚೊಳ ಆದದ್ದು ಇದ್ದರೆ ಹುಳಿ ಅಥವಾ ಕಾರ ರುಚಿ ಇದ್ದರೆ.

ಹಲ್ಲು:— ಒಸಡಿ ಉಬ್ಬಿದ್ದು ನೋಯುತ್ತಲೂ ಇದ್ದು ದಂತಶೂಲಿ ಇದ್ದರೆ, ಹಲ್ಲಿನ ಬೇರುಗಳು ಹುಳುಕು ಇದ್ದರೆ, ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಬಾತಿದ್ದು.

ಇದ್ದರೆ, ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಸಡಿಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಒಸಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣು, ಕೀವು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ.

ಗಂಟೆಲು:— ದಾಹದ ಕೊನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಗಂಟಲಿನ ಎಲ್ಲ ಪೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೀವೂ ಅದರ ಸ್ರಾವವೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಗಂಟಲು ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕಿರಿನಾಲಗೆಯ ದಾಹ; ಕೀವು ಆಗುವಾಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಕೀವು ಆದನಂತರ ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ. ಗಂಟಲದೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ, ದಟ್ಟ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಘಟಸರ್ಪ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ (Dipthina) ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಭಾವನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ಜಠರ:— ಚಹ, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲ, ಮುಂತಾದ ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ. ಹಸರು, ಹುಳಿ ಪಲ್ಟೆಕಾಯಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಪ್ರಬಲ ಅಪೇಕ್ಷೆ, ನೀರಡಿಕೆ, ಹಸಿವೆ ಬಹಳ, ಮಳಮಳಿಸುವದು ಮತ್ತು ಭ್ರಮಣ. ಜಠರದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವ ವೇದನೆ.

ಉದರ ಮತ್ತು ಮಲ:— ಕೀವು ಮತ್ತು ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ರೇಚ; ಕೀವಿನಂತೆ ಜಿಗಟಾಗಲಿ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತವಾಗಲಿ ಇದ್ದು ಆಮ. ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಆಂತ್ರವ್ರಣ. ಯಕೃತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೋವು; ಆಮಾಂಶ ಏದ್ದು ಹಳದಿ, ದಟ್ಟ, ಜಿಗಟು ರೇಚವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸಕ್ಕರೆ ತಿಂದನಂತರ ಅಥವಾ ಹವೆ ಬದಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಅತಿಸಾರ. ರೇಚವು ವೇದನೆ ರಹಿತವಿದ್ದು ತಿಳಿಯದೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಊಟವಾದ ನಂತರ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಭಗಂದರದಲ್ಲಿ ಗುದದ್ವಾರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಆಗುವ ವೇದನಾರಹಿತ ಹುಣ್ಣುಗಳು, ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ; ಗುದಭ್ರಂಶ (ಮೈಯು ಹೊರಬೀಳುವದು); ಕ್ಷಯದ ಉತ್ತರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಅವರೋಧ.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳು:— ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಇರುವ ದಾಹ. ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ (ಫೆರಂ. ಫಾ).

ಬಹಳ ದಿವಸದ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ. ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಬೇರ್ಣ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ವರ್ಣದ ಮೂತ್ರ.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಉಡುಚು; ಪ್ರಮೇಹವೆಂಬ ಪುರುಷೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವೂ, ಕೀವೂ ಕೂಡಿದ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, (ಸಿ.) “ಅಷ್ಟಿಲಾ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ (Prostrate gland) ಕುರುವು. ಶುಕ್ರಮೇಹ. (ಅಕ್ಕಿಯ ಕಚ್ಚಿ ನಂತೆ ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವ.)

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಮುಟ್ಟು ತಡಮಾಡಿ ಆಗುವದು. ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ದಿವಸ ತಡೆಯುವದು. ಮುಸ್ಪಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಲೆನೋವು- ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಕಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಸ್ರಾವ (ಸಿ.) ಮುಟ್ಟು ಆದನಂತರ ಗರ್ಭಾಶಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ. ಸ್ತನವಿದ್ರದಿ (ಮೊಲೆ ಹುಣ್ಣು) ಯಲ್ಲಿ ಕೀವು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ. (ಸಿ.)

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯಗಳು:— ಹಳೇ ಕೆಮ್ಮು, ಕೀವು, ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ದಟ್ಟ ಕಫ. ಕ್ಷಯದ ಕಡೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರ್ಣಜ್ವರಯುಕ್ತ ದಮ್ಮು; ಕ್ಷಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ದಟ್ಟ ಕಫ. ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರೆ ತಳದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ (ಸಿ.) ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಶ್ವಾಸನಲಿಕಾದಾಹ; ಈ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗದ ಕಡೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣತಃ ಕಾಲೀ ಮೂರದ ನಂತರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು, ಅಶಕ್ತತೆ ಅನಿಸೋಣ. ಪುಪ್ಪುಸದಲ್ಲಿಯೂ ಪುಪ್ಪುಸಾವರಣದ ಪೊಳ್ಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೀವು ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಶೀತದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ, ಗಟ್ಟಿ, ಬಿಳಿದು, ಹಳದಿ, ಕೀವಿನಂಥ ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದರೆ, ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹಳೇ ಕೆಮ್ಮು ಇದ್ದು ಹಸರು ರೇಷೆ ಎದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಮೈಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು.

ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನು:— ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೋಯುವದು.

ಕೈಕಾಲುಗಳು:— ಬೊಟ್ಟುಗಳು ಸೆಟೆದಿದ್ದರೆ, ಬಾತಿದ್ದರೆ; ವೇದನೆ ಇದ್ದರೆ, ವಿಶೇಷತಃ ಬಲಗಡೆಯವು. ಹಗಲು ಹೆಚ್ಚು ಉಗುರುಸುತ್ತ; ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಅರಸುಹುಣ್ಣು. (ಕಾ. ಮೂ. ಮತ್ತು ಸಿ.) ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವು (ಸಿ.) ಕೀವು ಆಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಗಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ಕೀವು ಇದ್ದರೆ (ಕಾ. ಫಾ.) ಜಘನಾಸ್ಥಿ ಸಂದುಗಳ ರೋಗ (ಸಿ.) ಈ ಬೇನೆಯ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ಫೇರಂ. ಫಾ.) ಗುಣಕೊಡುತ್ತದೆ. ಫೇರಂ. ಫಾ. ದ ಸಂಗಡ ಈ ಔಷಧ ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಜಘನಾಸ್ಥಿ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಗಳು ಕೊಳೆಯುವದು (ಸಿ. ಮತ್ತು ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.) ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳು ಉರಿಯುತ್ತವೆ. ತಿಂಡಿಯೂ ಜಿಡುತ್ತದೆ.

ನಿದ್ರೆ ಮುಂತಾದವು:— ಸ್ವಾಯಂಗಳು ಹಾರೋಣ, ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಗುವ ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯ ಶಿಡತ. ವೃದ್ಧರಿಗೆ ಆಗುವ ಶೂಲಿ. ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ವಿಚಾರಗಳ ಗೊಂದಲ ಎಳುವದರಿಂದ ಆಗುವ ನಿದ್ರಾಭಂಗ (ನಾಶ). ಜೀರ್ಣ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿದ್ರೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ.

ಜ್ವರ:— ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಚಳಿ ಅಥವಾ ಶೀತಜ್ವರ. ಚಳಿಯಾಗಿ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಲಿನೊಳಗಿಂದ ಚಳಿಯು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಅತಿಸಾರ ಅಥವಾ ಆಮ. ಕ್ಷಯರೋಗ ಮತ್ತು ಇತರ ಜೀರ್ಣಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಉರಿಯುತ್ತವೆ.

ತ್ವಚೆ:— ಹಳದಿ ಹಳಕಳಿಗಟ್ಟುವ ಯಾವದೇ ತ್ವಚೆಯರೋಗದ ಮೇಲೆ (ಕಾ. ಮೂ.) ಕುರುವಿನಲ್ಲಿಯ ಕೀವು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ತೀವ್ರ ಮಾಯದೇಯಿದ್ದ ಹುಣ್ಣಿನಮೇಲೆ (ಖೊಂಖಾ, ದಗ್ಧವ್ರಣ ಮುಂತಾದವು). ತಲೆಯಮೇಲೆ,

ಗದ್ದದಕೆಳಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಗಿಂಡ ಕೀವು ಹಾಗೂ ರಕ್ತಮಿಶ್ರ ಸ್ರಾವವೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಮೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಬೊಕ್ಕೆಗಳೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಹೋಗಹತ್ತಿದ ನಂತರ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಣ್ಣಿನಮೇಲೆ ಧಾವನ ಜಲ ಅಥವಾ ಮಲಾಮು ಮಾಡಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಇತರ ಅವಯವಗಳು:—ಗಾಯವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತುಂಬಿ ಬರದೇ ಬಹಳ ದಿವಸ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೀವು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಶಿಲಶಿಯಾದನಂತರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಗಾಯವು ತುಂಬಿಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು (Connective Tissue) ವಿನ ಯಾವತ್ತೂ ರೋಗಗಳಮೇಲೆ, ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವದೇ ಭಾಗದೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ, ದಟ್ಟ ಮತ್ತು ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ದಾಹದ ಕೊನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಉಪದಂಶ, ಉಡುಚು, ಪ್ರದರ, ಶ್ವೇತ ರಕ್ತಸ್ರಾವ, ಜಳಿ, ನೆಗಡಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ ಕೀವಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಗ್ರಂಥಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಹೋಗೋಣ, ಕೊಳೆಯೋಣ ಇವುಗಳಮೇಲೆ ಸಹ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗೆ ಸಹ ಲೇಪ ಮಾಡಬಹುದು.

ವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಯ:—ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ ತೇವು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಭಾವನೆಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾಗೋಣ. ಬೆಚ್ಚಗೂ ಬಯಲು ಹವೆಯೂ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ:—ಉಗುರುಸುತ್ತು, ವ್ರಣ, ಕುರುವು ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ (ಧಾವನ) ಹೊರಗಿಂದ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾರಣತಃ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಔಷಧವು ೬x, ೧೨x ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು ಕೊಡುವದುಂಟು. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕೀವು (ಪಿಚ್ಚು) ಹುಟ್ಟುವ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವು ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಕೊಡುತ್ತವೆ. ವೃದ್ಧರ ವಾತತೂಲಿಯ ಮೇಲೆ ೧೨x ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತೇ

ಜಕ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬ ಅನಿವಾರ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ೩೦× ಅಥವಾ ೨೦೦× ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ದಾಹದ ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೀವು ತೀರ ಇಲ್ಲಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ೨೦೦× ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೇ ವಿಹಿತ.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:—ಕಾಲೀಮೂರದ ಕಾರ್ಯವು ನಿಂತಿ ತೆಂದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ತೃಗೋಗ, ಆಮಾಂಶ, ಮೋರೆಯಮೇಲಿನ ಬಾವು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವೂ ಕಾಲಿ ಮೂರವೂ ಬಹಳೇ ಸಾಮ್ಯವುಳ್ಳವು. ಬಿರುಸು ಮತ್ತು ಕೀವಾಗುವ ಗ್ರಂಥಿ (ಹುಣ್ಣು) ಗುಡ್ಡಿಯಮೇಲಿನ ವ್ರಣ, ಉಪಚಿವ್ವಿಕಾದಾಹ (ಕಿರಿನಾಲಗ) ಸ್ತನವಿದ್ರಾಧಿ (ಮೊಲೆಹುಣ್ಣು) ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲಿಕಾದನಂತರ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ವೃದ್ಧರ ವಾತಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ವೇದನೆ ಗಳು ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೀವ್ರ, ಶೀಘ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಹಾರಕ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾ. ಫಾ. ದಂತೆ ಬಧಿರತೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಬಧಿರತೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡದಂಥವೂ, ತೀವ್ರ ಇಲ್ಲದಂಥವೂ ಸಹನಮಾಡಲು ಶಕ್ಯವಿದ್ದಂಥವೂ ವೇದನೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ವಾಗುತ್ತದೆ. ದಾಹದ ೩ನೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ಶೋಷಣಾವಸ್ಥೆ) ಸ್ರಾವವು ದುಟ್ಟ ಮತ್ತು ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಮೂರದನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಶ್ಲೇಷ್ಮಲವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಸಲ್ಪದ ಉಪ ಯೋಗವಾಗುವದು. ಕೀವಿನಂತೆ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ ಸಿಲಿಕಾದ ಉಪಯೋಗ ವಾಗುವದು. ಕಾಲಿಮೂರ ಕೊಟ್ಟನಂತರ ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಗುಣವದೆ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಗುಣತೋರುವದಿಲ್ಲ, ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಮಾಣ:— ೪ ರಿಂದ ೬ ವಟಿಕೆಗಳು ಅಥವಾ ೩ ರಿಂದ ೪ ಗುಂಜಿ ಪುಡಿ ೩೩ ತಾಸಿನ ನಂತರ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ೪ ಸಾರೆ.

ಕಾಲೀ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕ್

Kali Phosphoricum

ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು:— ಪೊಟ್ಯಾಶಿಯಂ ಫಾಸ್ಫೇಟ. ಫಾಸ್ಫೇಟ. ಆಫ ಪೊಟ್ಯಾಶಿಯಂ ಇವು ಇದರ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಕಾಲೀಫಾಸ್ ಇದು ಮಿದುಳಿನ ಪಿಂಡ, ಸ್ನಾಯು, ಮಜ್ಜಾತಂತು, ರಕ್ತೋದಕ, ರಕ್ತ ಹಾಗೂ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ದ್ರವಪದಾರ್ಥ, ಇವುಗಳ ಘಟಕ ಪದಾರ್ಥವಿದೆ. ಧಾತುವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಪೋಷಕ ದ್ರವಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕ್ಷಾರವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರದ ಹೊರತು ಯಾವದೇ ಧಾತುವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನ್ನಬಹುದು. **ಕಾಲೀಫಾಸ್.** ಔಷಧವು ಕೋಧಪ್ರತಿಬಂಧಕ (ಆ್ಯಂಟಿ ಸೆಪ್ಟಿಕ್ = Anti Septic = ಕೃಮಿ ಆಗಗೊಡದಂಥಾದ್ದು = ಕೊಳೆಯಗೊಡದಂಥಾದ್ದು) ವಿದ್ದು ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿಯ ಕೊಳೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ದಣುವಿಕೆಯ ಭಾವನೆ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಉದಾಸೀನತೆ, ಮಾನಸಿಕ ಶೈಥಿಲ್ಯ, ಶ್ವಾಸ, ಮೂತ್ರ, ಶೌಚ, ಸ್ರಾವ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ನಾರುವದು, ಕೊಳೆಯುವದು, ವ್ರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡೋಣ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವೃದ್ಧರ ಶರೀರದ ಸವಕಳಿಯನ್ನು ಕಳೆದು ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಈ ಕ್ಷಾರವು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಮಿದುಳು, ಸೃಷ್ಟವಂಶರಜ್ಜು, ನಾಡೀಕೇಂದ್ರ, ಸ್ನಾಯು, ರಕ್ತಕಣ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯಾದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅವು ಯಾವವೆಂದರೆ ೧. ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಗೆ ಚಾಲನಕೊಡುವ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ನೈರಾಶ್ಯ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಹೆದರಿಕೆ, ಸಂಗತಿಯ ಬೇಸರಿಕೆ, ಏಕಾಂತಪ್ರಿಯತೆ, ಆನಂದವೃತ್ತಿಯ ಅಭಾವ.

ಸಂಶಯವೃತ್ತಿ, ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯ ಹ್ರಾಸ, ಮುಂತಾದ ಮಿದುಳಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ೨. ಮೊದಲು ನಾಡಿಯು ಅಶಕ್ತವಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಗತಿಯು ಮುಂದವಾಗುತ್ತದೆ. ೩. ಪಕ್ಷಿ ಘಾತ (ಅರ್ಧಾಂಗ), ವೇದನೆ, ಬಧಿರತೆ ಮುಂತಾದವು. ೪. ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಶಕ್ತತೆ, ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು, ಚಲನವಲನ ನಿಂತು ಹೋಗುವದು ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಮಿದುಳು ಮತ್ತು ಮಜ್ಜಾ ತಂತುಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಕ್ರಿಯೆಯು ಆಗಿ ನಿರುತ್ಸಾಹವೂ ತದನುಷಂಗದಿಂದಾಗುವ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ (Nurusthima = ನಿರುತ್ಸಾಹ) ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಬೇನೆಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇದರಲ್ಲಿದೆ— ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಿಂದಾಗುವ ದುರ್ಗಂಧಸ್ರಾವ (ರೇಚ, ಹೊಟ್ಟೆ ಚಾಡಿಸುವದು, ಬೆವರು, ಸ್ರಾವ, ಮುಂತಾದವು) ಆಗುವದು; ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವ ರೋಗದ ಸಂತರ ಆಗುವ. ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಶಕ್ತತೆ, ಶಕ್ತಿ ಕ್ಷೀಣಮಾಡುವ ಬೇನೆಗಳು, ತೀವ್ರವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕೊಳೆಯುವಂಥ ರಕ್ತಸ್ರಾವ; ಬಾಯಿ ಬರುವದು, ಕೊಳೆಯುವದು, ಬಹಳ ದಿವಸದ, ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಬಲ್ಲಿ (ಒಂದು ತರದ ಸಣ್ಣ ಹುಣ್ಣು) ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯ ಭ್ರಮೆ, ವಾತ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆ; ಮಿದುಳು ಮುಂದವಾಗುವದು; ಮಿದುಳಿನ ದಣುವಿಕೆ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಮಿದುಳಿನ ಬೇನೆಗಳು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:— ಚಿಂತಾಯುಕ್ತ; ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಉಂಟಾಗುವ ಮಾನಸಿಕ ಹೆದರಿಕೆ; ಮುಂದೆ ಏನಾದರೂ ಅನಿಷ್ಟವಾಗುವದೆಂಬ ವಿಚಾರದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ; ಉದ್ಯೋಗದ ಸಂಬಂಧದಿಂದಾಗಲೀ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿಯಾಗಲೀ ನಿರಾಸೆ; ಸಂಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಸರಿಕೆ; ಕೆಲಸ ಬಹಳ

ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಿದುಳಿನ ದಣುವಿಕೆ; ನಿರುತ್ಸಾಹ; ಉದಾಸೀನವೃತ್ತಿ; ಜನರ ಸಂಗಡ ಕೂಡಲು ಬೇಸರ; ಮಾತು ಸಹ ಆಡಲು ನಿರುತ್ಸಾಹ; ತ್ರಾಸವೆನಿಸುವದು; ಆತುರತೆ; ಅಂಜುಬುರುಕತನ; ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯ ಹ್ರಾಸ; ಬರೆಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡೋಣ; ಬೇಡಾದದ್ದು ಬರೆಯೋಣ; ತಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಗಳ ಹಾಗು ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಗೊಂದಲ; ಸ್ವಲ್ಪ ಸಪ್ಪಳವಾದರೂ ಮನಸ್ತಾಪ; ನಿರ್ವಿರ್ಯತೆ; ಉತ್ಸಾಹಭಂಗ; ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಹೇಗಾಗುವುದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗುವದು; ಕೆಲಸಮಾಡಲು ನಿರುತ್ಸಾಹ; ಮನಸ್ಸಿನ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ, ಅಂಚಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ತಾಪದ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ. ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಆಭಾಸವಾಗೋಣ; ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯೋಣ; ಚಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಅಸಂಬದ್ಧ ಬಡಬಡಿ ಸೋಣ; (ನೇಟ್ರಂ ಮೂರ) ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಗತಕ್ಕ ಪುಬಲ ಮನೋವಿಕಾರ ದಿಂದ ಅಳೋಣ (Hysteria) ನಗೋಣ, ದುಃಖಬಡೋಣ; ಸಂಶಯದ ವೃತ್ತಿ, ಭ್ರಮ; ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ; ಮತಿಭ್ರಂಶ, ಅದರಿಂದಾಗುವ ನೀತಿಭ್ರಷ್ಟತೆ; ಅತಿ ನಿರಾಸೆಯೂ ಉದಾಸೀನ ತೆಯೂ; ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ನಾಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳು ಸಿಡುಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವೂ, ತ್ರಾಸಿಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವೂ ಸಿಟ್ಟಿನವೂ, ಅಂಜುಬುರುಕಗಳೂ ಇದ್ದು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚೀರುತ್ತವೆ. ನಿದ್ರೆಭಂಗ, ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಬಡಿಸುವದು. ನಿದ್ರೆಯು ಅಸ್ವಸ್ಥ, ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೆ (ಎಚ್ಚರಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ) ತಿರುಗಾಡುವದು. ರಾತ್ರಿಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಅಂಚಿಕೆ ಬರೋಣವು. ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮವಾಗಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಪುಬಲ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಯಿಂದಾಗಲಿ ಆಗತಕ್ಕ ಯಾವತ್ತೂ ಬೇನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತ್ರಾಸಿಕತನ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಅಂಜುಬುರುಕತನ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಔದಾಸೀನ್ಯ, ಅಲಸ್ಯ, ಎನೂ ಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ಭಾವನೆ, ಸ್ಮರಣ ಶಕ್ತಿಯು ಕುಂದೋಣ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪುಮುಖವಾಗಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ಆಗಲೇ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಈ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿವಾರಣವಾಗುವವು.

ಮಸ್ತಕ:— ಏಳುವಾಗ, ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ, ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದದರಿಂದ, ಎದ್ದುನಿಂತಿರುವಾಗ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಡೊಂಕಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆಬರುತ್ತದೆ, ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಗಾಳಿಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಜಡ ಇದ್ದು ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು; ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ, ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದ ದಣಿದ ಜನರೂ ಇಂಥವರ ಮಸ್ತಕಶೂಲಿ. ಸಾವಕಾಶ ನಡೆದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುವದು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಗೊಂದಲ, ಗಲಭೆ ಮೂಲತಃ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆ ನೋಯುವಾಗ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ. ಆನಂದದಾಯಕ ವ್ಯವಸಾಯದ ಮೂಲಕ ತಲೆನೋವು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಅಭಾವ; ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗೊಂಬೆಗಳು ಹಬ್ಬಿದ್ದವು; ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗ ದಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿನಮೇಲೆಯೂ ಜಡಪದಾರ್ಥವಿಟ್ಟಂತೆ ಭಾವನೆಯಾಗಿ ಶೂಲಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ತಿನ್ನುವದರಿಂದ ಉಪ್ರಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆ ನೋವಿನಿಂದ ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸಿ, ಯಾವ ವಿಚಾರವೂ ತೋಚುವದಿಲ್ಲ. ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಮಸ್ತಕಶೂಲಿಯ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲಗಿದ ನಂತರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳವಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗವು ತುರಿಸುತ್ತದೆ.

ನೇತ್ರ:— ಕಣ್ಣುಗೊಂಬೆಗಳು ಹಿಗ್ಗಿದ್ದು ಕಣ್ಣು ಅರಳಿದಂತೆ ಆಗುವ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾಯು ಶೈಥಿಲ್ಯದಿಂದ ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಮುಚ್ಚಿದಂತೆ ಆಗುವವು ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಯು ಡೊಂಕ. ದೃಷ್ಟಿನಾಂದ್ಯ. ಅಸ್ಪಷ್ಟ ದೃಷ್ಟಿ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಳು ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ಭಾವನೆ, ಕಣ್ಣು ಹಾರುತ್ತವೆ. ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಂದೆ ಕರೆ ಚಿಕ್ಕಿಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಕಿವಿ:— ಬಧಿರತೆ. ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಪ್ಪಳವಾಗಿ ಗೊಂದಲ ಆದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿಯೂ ಗುಣಗುಣ ಸಪ್ಪಳವೂ (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.) ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವಿನಂಥ ಸ್ರಾವ.

ಕಿವಿಯೊಳಗಿನ ಪಟಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಕರ್ಣದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ರಣವಿದ್ದು ಅದ ರೊಳಗಿಂದ ದುರ್ಗಂಧ; ಹೊಲಸು ರಕ್ತವೂ ಕೀವೂ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಮೂಗು:— ಅಶಕ್ತ. ನಾಜೂಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಜನರ ಮೂಗಿನಿಂದ ರಕ್ತಸೋರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ರಕ್ತವು ತೆಳ್ಳಗೆ ಮತ್ತು ಕರೇದೂ ಗಟ್ಟಿ ಆದದ್ದು (ಫೆ. ಫಾ.) ಇರುತ್ತದೆ. ಪಿನ್‌ಸಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಂಧ ಹಳದಿ ಹಕ್ಕಳಿ ಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ವ್ರಣಗಳೂ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ. (ಸಿ.) ನೆಗಡಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಂಧ ಸುಂಬಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಚಳಿಯಾದರೂ ಸೀನು ಬರುತ್ತವೆ. ಮೂಗಿನ ಹಿಂಭಾಗದಿಂದ ಸುಂಬಳ ಗೊಣ್ಣಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಕುಂದಿದಂಥಾದ್ದು. ಒಳಸೇರಿದ್ದು; ಕಣ್ಣು ಒಳನಟ್ಟಿದ್ದು; ಮೋರೆ ಇಳಿದದ್ದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚರ್ಯೆ ಮತ್ತು ಹಣೆ ಕೆಂಪೂ ಬಿಸಿಯೂ ಇರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೇನೆಯವರಂತೆ ಕಳೆಗುಂದಿದ್ದು. ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಾತಶೂಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ; ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಗದ್ದದ ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯಿದ್ದು ತಿನ್ನುವಾಗ, ಮಾತಾಡುವಾಗ, ಒತ್ತಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಚರ್ಯೆಯು ಡೊಂಕಾಗುತ್ತದೆ. (ಪಕ್ಷಿಘಾತ) ಇದಕ್ಕೇ “ಅರ್ಧಿತ” ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗದ್ದಕ್ಕೆ ತಿಂಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಗದ್ದದ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳೂ ಏಳುತ್ತವೆ.

ಮುಖ:— ಬಾಯಿಬಂದದ್ದು; ಬಾಯಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧವು; ಬಾಯಿ ಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಬೂದೀಬಣ್ಣದ ವ್ರಣವಿದ್ದು ಕೊಳೆಯುವದೂ ಇರುತ್ತದೆ. ದಟ್ಟನ್ನ ಹಾಗೂ ಉಪ್ಪು ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತದೆ. ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಬಂದು ನೋಯುತ್ತವೆ.

ನಾಲಗೆ:— ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಬಣಗಿತಂದಿರುತ್ತದೆ. ಬಿಳಿಯ ದಾಗಲಿ ಜೆಗಟು ಇದ್ದು ಸಾಸಿವೆಯ ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಲಿ ಅಗ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆಯ ದಾಹ; ನಾಲಗೆ ಬಣಗಿತಂದಿದ್ದು ಅಶಕ್ತತನವೂ ಇರುತ್ತದೆ. (ನೇಟ್ರಂ. ಮೂರ).

ಹಲ್ಲು:— ನಾಜೂಕ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ದಂತಶೂಲಿ; (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.); ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ, ದಣುವಿಕೆ, ನಿರ್ದಾ ನಾಶ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಸಡೆಯಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವ ಪ್ರಕೃತಿ, ಒಸಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಗೆರೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬರುವದು. ಹುಳತ ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಕೂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಬಲವೇದನೆ; ದಂತಶೂಲಿ ನಿಂತು ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲವೆ ತಲೆನೋವು ನಿಂತು ಹಲ್ಲುಶೂಲಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೊಂದು ನೋವು ಇದರಂತೆ ಕ್ರಮ ನಡೆದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಹಲ್ಲು ಕಡಕಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲು ಕರಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಗಂಟಲು:— ಕಿರಿನಾಲಗೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದು (ಇಳೆದಿದ್ದು) ಅದರಿಂದ ಬಹಳೇ ನೋವು ಆಗುತ್ತದೆ; ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಕಲೆಗಳೂ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತವೆ. ಗಂಟಲು ಬಹಳೇ ಒಣಗಿದ್ದು ಉಗುಳು ನುಂಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಧ್ವನಿ ಗೊಗ್ಗರವಾದದ್ದೂ ಕೂತದ್ದೂ ಇರುವದು. ಗಂಟಲದೊಳಗಿಂದ ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಕಫ ಬೀಳುವದು. ಗಂಟಲು ನೋವು ಇದ್ದದ್ದೂ ದುರ್ಗಂಧ ಯುಕ್ತ ಕಫವುಳ್ಳದ್ದೂ; ಶಬ್ದನಲಿಕೆಯ ಪಕ್ಷ ಘಾತವು. ಮಾತು ಮಂದವೂ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಇರುವದು ಭಾವೀ ಪಕ್ಷ ಘಾತದ ಚಿಹ್ನೆವು. ಗಂಟಲಿನ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ದಣುವಿಕೆಯೂ, ಕುಗ್ಗುವಿಕೆಯೂ (ಸೊರಗೋಣ) ಬಹಳ ಇದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಜಠರ:— ಜಠರ ದಾಹವಾಗಿ ಬಹಳ ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ರೋಗಿಯು ಔಷಧೋಪಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ, ದಣುವಿಕೆಯೂ, ಕುಗ್ಗುವಿಕೆಯೂ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಠರ ವ್ರಣ, ಉಂಡುತಿಂದನಂತರ ಸಹ, ವಿಶೇಷತಃ ಜ್ವರದಿಂದೆದ್ದನಂತರ, ಪುನಃ ಹಸಿವೆಯಾಗೋಣ, ಮಾನಸಿಕ ತಾಪದಿಂದ (ದುಃಖ, ಅಂಜಿಕೆ, ಶ್ರಮಾತಿಶಯ, ಚಿಂತೆ, ಮುಂತಾದ);

ಅಪಚನ, ಹಾಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು; ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳ; ಮಳಮಳ ಸುವದು ಇದ್ದು, ಹುಳಿ ಕಹಿ, ಅನ್ನವೂ ಕೆಲವುಕಾಲ ರಕ್ತವೂ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಸವಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಉಂಡನಂತರ ನೆಟ್ಟಗನಿಸುತ್ತದೆ; ಕಹಿ, ಹುಳಿ ತೇಗುಗಳು ಬರೋಣ; ವಿಶೇಷತಃ ಎಡಗಡೆ ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ (ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ) ಭಾರಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ತೇಗು ಬರೋಣ; ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಸರು ಬಣ್ಣದ, ಅಥವಾ ನೀರಲ ಬಣ್ಣದ ಕಾರಿಕೆ ಬರೋಣ ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದರವೂ ಮಲವೂ:— ಉದರವು ಉಬ್ಬಿದ್ದು ನಾಲಗೆ ಒಣಗಿದ್ದು, ಆಂತ್ರಜ್ವರವಿದ್ದಾಗ್ಗೆ (ಆಂತ್ರ=ಕರುಳು) ದಣುವಿಕೆ ಬಹಳಿದ್ದು ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಭಾವನೆಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ. ವಾಯುವು ಉದರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿದ್ದು. ಹೊಕ್ಕಳದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುತ್ತಿದ್ದು ಶಾಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯಾದರೆ; ಹೋದರೆ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಗದಿರೋಣ; ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತೊಡೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೂತಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಶಕ್ತಿವಾತ, ಮುಖ ಚರ್ಮ ನಿಸತ್ವ; ನಾಡಿಯು ಮಂದವಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆ ಚಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಭೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ, ವೇದನೆ ಇಲ್ಲದೆ ದಣುವು. ತರುವಂಥ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನ್ನ ರೇಚ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಕೊಳಕ, ಅಕ್ರಿಯ. ಕಚ್ಚೆನಂಥ ರೇಚ; ಹೊಲಸು ಅಥವಾ ಕೇವಲ ರಕ್ತದ ರೇಚವಿದ್ದರೆ. ಮಹಾಮಾರಿಯ ಭಾವನೆ; ದುರ್ಗಂದವಾಯು ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ತಿನ್ನು ವಾಗಲೇ ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ, ವೇದನಾರಹಿತ ರೇಚಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಗುಡದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಉರುವು ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ಅಶ್ಲಾಷಿದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನೋವು ಆಗೋಣ; ಗುಡಭ್ರಂಶ (ವೈಯೋರಬಳೋಣವು) ಫೆರಂ. ಫಾ. ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ. ಆಮಾಂಶ; ಕೇವಲ ರಕ್ತಮಯ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಗೋಣ; ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದು, ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದು ನಾಲಗೆ ಒಣಗಿದ್ದು ಇದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ನಿಸಂಶಯವಾಗಿ ಗುಣಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಅವರೋಧದಲ್ಲಿ ಕರಿಯು ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಂಪು ಮಲ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಸರು, ಹಳದಿ, ಲೋಳೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ರಕ್ತಮೂಲ ವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ವೇದನೆಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು, ಆಮಾಂಶ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ. ಮಾನಸಿಕ ದಣುವಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು ಎರಡನೇ ಔಷಧದ ಜೊತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೂಡ ಬೇಕು. ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಈ ಔಷಧದ ಬಸ್ತಿಕೊಡಬೇಕು. (ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ಪಿಚಕಾರಿಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸೇರಿಸಬೇಕು.)

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ:— ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುವದು; ಮೂತ್ರವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉರುವು, ಮಾನಸಿಕ ದುರ್ಬಲತೆಯಿಂದ ಮೂತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಿಡಿಯಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ, ಸ್ನಾಯು ಶೈಥಿಲ್ಯದಿಂದ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮೂತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಜಂತಿನ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೇತ್ರಂ ಘಾಸವು ಗುಣಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತಿದ್ದು ದಣುವಿಕೆ, ಅಶಕ್ತತೆ, ಬಹಳ ಹಸಿವೆ, ಹಾಗೂ ನಿದ್ರಾನಾಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮಧುಮೇಹದಲ್ಲಿ ಸಹ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಳಗುದದಲ್ಲಿ (Brights disease) ಸಹ ಈ ಔಷಧವು ಗುಣಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ ಘಾಸ ಮತ್ತು ಇದು ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಮೂತ್ರವು ಕೇಶರಿಯ ಬಣ್ಣದಿದ್ದರೆ (ಕೆಂಪು ಹಳದಿ); ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉರುವು ಕಡಿದಂತೆ ವೇದನೆಯೂ ಇದ್ದರೆ.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಸಂಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆ ಬಹಳ; ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯವು ಸೆಜೆದದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರೇತಸ್ಪಲನ; ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ನದಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದು ಸೆಜೆದಿರುವದಿಲ್ಲ; ಅತಿಶಯ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಮಾನಸಿಕ ದುರ್ಬಲತೆ; ಸಂಭೋಗದ ನಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅತಿ ದುರ್ಬಲತೆ; ಸಂಭೋಗದ ನಂತರ

ಅತಿಶಯ ದಣುವಿಕೆ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ; ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯ ಅಭಾವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಹುಟ್ಟಾ ಇರಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಣವು-ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಮತ್ತು ಹಬ್ಬುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಅನಿಯಮಿತ (ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗದೇ ಇದ್ದ) ಮುಟ್ಟು; ನಿಸ್ತೇಜ, ತ್ರಾಸಿಕ, ಸಿಡುಕ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ಮುಟ್ಟು ಸರತಿಯ ಕಾಲದಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಆಗಿ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೂ ಕೆಲಕಾಲ ತಡವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದು, ಬಹಳ ಕೆಂಪು ಆಗುವದು ಅಥವಾ ಕರ್ರಗೆ ಆಗುವದು, ಕೆಂಪು, ತೆಳ್ಳನದು, ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗದಂಥಾದ್ದು, ಹಾಗೂ ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತವೂ ಇರುವದು. ಸರತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲಿ (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.), ನಷ್ಟಾರ್ತವ (ಮುಟ್ಟು ಆಗದೇ ಇರೋದು.); ವಿಶೇಷತಃ ನಿರುತ್ಸಾಹಮಾಡುವಂಥ, ದಣುವಿಕೆ ತರುವಂಥ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ ತರುವಂಥ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿನ ಸರತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದೆಗುಂಡೆ ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉನ್ನಾದ ವಾಯುವಿನ ಭಾವನೆ (Hysteria) ಆಗುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಸರತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಲೆಯು ಮಂದವಾಗಿ ನೋಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ರೋಗಿಯು ದಣಿದಂತೆ ಹಾಗೂ ಮಂದ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಗರ್ಭಾಶಯದ ಸುತ್ತಲು ಚುಚ್ಚುವಂತೆ ವೇದನೆ, ಎಡಗಡೆ ಹೆಚ್ಚು ವೇದನೆ, ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ಒಹಳೇ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರದರ (ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ಹೋಗುವ ಬಿಳಿ ಸ್ರಾವಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಸೆರಗು ಹೋಗುವದು ಎಂದು ಅನ್ನುವದುಂಟು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಧುಪಣಿ (Lucorrhem) ಅನ್ನುವದುಂಟು) ಕೆಲಕಾಲ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಲಿ, ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಲಿ, ಉರಿಯುವಂಥ ಹಾಗೂ ಬೊಕ್ಕೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ಸ್ರಾವ; ಗರ್ಭಪಾತದ ಹೆದರಿಕೆ, ವಿಶೇಷತಃ ಸಿಡುಕ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ (ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.); ದುಗ್ಧಜ್ವರ; ಪ್ರಸೂತಿಯಲ್ಲಿ ಬಡಬಡಿಸುವದು; ಭ್ರಮ, ಪ್ರಸೂತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ಶೂಲಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟು ತೀವ್ರವಿಲ್ಲದಿರೋಣ; ಹಾಗೂ ಪ್ರಸೂತಿಗೆ

ಬಹಳ ವೇಳೆ ಹತ್ತೋಣ (ಕಾಲಿ. ಘಾ.) ಎಂಬ ಔಷಧ ೧೦೧೦ ಮಿನಿಟಿ ಗೊಮ್ಮೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಶೂಲಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಹಾಗೂ ತೀವ್ರತರವಾಗಿ ಪ್ರಸೂತಿಯು ತೀವ್ರವಾಗುತ್ತದೆ; ಬೊಟ್ಟಿ ಪ್ರಸೂತಿಯೇದನೆ; ಪ್ರಸೂತಿಯಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ೧೨೨೩ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಹ ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಹೋದರೆ ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಯಾಗುವದು. ಅಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಗರ್ಭಪಾತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು. ಗರ್ಭಪಾತದ ಪ್ರಕೃತಿ ಇದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣವಾದ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವದು ವಿಹಿತ. ಸ್ತನವಿದ್ರಧಿ (ಸ್ತನಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಹುಣ್ಣು) ಯಲ್ಲಿ ಹೊಲಸು, ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳೇ ಗುಣಕರವು. ಇದರ ಲೇಪ ಸಹ ಮಾಡಬಹುದು.

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ:— ಧ್ವನಿಯ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯವಾದಲ್ಲಿ; ಅದು ಗೊಗ್ಗರ ಆದಲ್ಲಿ (ಧ್ವನಿ ಒಡೆದಂತಾದಲ್ಲಿ); ಹಾಗೂ ನಿರುತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ದಣಿದಂತೆ ಆದಲ್ಲಿ; ಧ್ವನಿಸಲಿಕೆಯ ಪಕ್ಷಿಘಾತವಾಗಿ ಧ್ವನಿಯು ಕೂತಲ್ಲಿ; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಬರುವಿಕೆಯು; ದಪ್ಪ, ಹಳದಿ, ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಹಾಗೂ ಹೊಲಸು ಕಫ; ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು; ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ದಣುವಿಕೆ ಆದಲ್ಲಿ; ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನ ತಿಂದರೆ ದಮ್ಮು ಎಳುತ್ತದೆ. ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೂ ನಿರುತ್ಸಾಹಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ದಮ್ಮಿಗೆ ೩x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು. ದಮ್ಮಿನಿಂದ ಶ್ವಾಸಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ದಣುವಿಕೆ ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮಮಾಡಿದರೂ ಅಶ್ಲಾಢಿದರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ್ದಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದಪ್ಪನ್ನ, ಹಳದಿ ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಕಫ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಪಾವಟಿಗೆ ಏರುವಾಗ, ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಮಾಡಲು ಶ್ರಮವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಶ್ವಾಸ ಎಳಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಕನಿಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ಹೃದಯದ ಅಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಸ್ತಕ ಭ್ರಮಣವಾಗುತ್ತದೆ; ಬಿದ್ದಂತೆ ಭಾವನೆ, ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ದಣುವಿಕೆಯಿಂದಲೂ

ಮೂರ್ಛೆ ಬರುತ್ತದೆ; ನಾಡಿಯು ಅನಿಯಮಿತವಿದ್ದು ತಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ; ನಾಡಿಯು ಅತಿಶಯ ಮಂದವಿದ್ದು ಕೆಲವೇಳೆ ಕೈಗೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ ಸಹ, ನಾಡಿಯ ಬಡತಗಳು ವಾಡಿಕೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಧೀರ ವಿಲ್ಲದ, ಸಚಿಂತ, ನಿರಾಶ, ಅಸ್ವಸ್ಥ, ನಿದ್ರೆಹತ್ತದ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವ ಭಾವನೆ; ಪಾವಟಿಗೆ ಎರುವಾಗ್ಯೆ ಆಗಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾನಸಿಕ ತಾಪವಾಗಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ದುಃಖವಾಗಲಿ ಚಿಂತೆಯಾಗಲಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹೃದಯದ ಯಾವದೇ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಪೌಷ್ಟಿಕವೆಂದು ಸಹ ಇದನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಪಂಡು ರೋಗ, ಬಲವಿಲ್ಲದ ರಕ್ತ, ಮಂದರುಧಿರಾಧಿಸರಣ ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸಹ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಕುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನು:— ಹೆಗಲಿನ ಎಲುಬಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನು ನಲ್ಲಿಯೂ ನೋವು; ನಡೆದರೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು; ಎದ್ದು ಕೂತಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರಮವಾದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ.

ಕೈಕಾಲು:— ಬಟ್ಟುಗಳ ತುದಿಗಳು ಬಧಿರವಾಗಿ ಇರುವವು, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕೇವಲ ನಿದ್ರಿತವಾದಂತೆಯೇ ಇರುವವು. ಅಂಗಾಲಿಗೆ, ಅಂಗೈಗೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕಾಲಿಗೆ ಉರುಪು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಅಶಕ್ತತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ವೇದನೆ; ಶ್ರಮ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ನಡೆದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಮಂದವಾಗುತ್ತದೆ; ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತರೂ ವೇದನೆ; ಸಾವಕಾಶ ನಡೆದಲ್ಲಿಯೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ; ನೋಯುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದಂತೆಯೂ ಜಜ್ಜಿದಂತೆಯೂ ಭಾವನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷತಃ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ನೋಯುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ ವೇದನೆ (ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.) ಜಲವಾತ(ಕೈ, ಕಾಲು, ಹೆಬ್ಬಟ್ಟು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ); ಹೊರ ಲೇಪನಾಶಿದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೆ ತಿಂಡಿ ಮತ್ತು ಉರುಪು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ ದಣುವಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಮೊದಲು ಎಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ

ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದು. ಮುಂದೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಇದು ಕಟ್ಟಿ. ಘಾ. ದ ವೇದನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವು.

ನಿದ್ರೆಮುಂತಾದ್ದು:— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪಕ್ಷಿ ಘಾತದ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಒಂದು ಕೈ, ಒಂದು ಕಾಲು, ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವ, ಅರ್ಧಿತ (ಮೋರೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದ ವಧಾಂಗ, ಧ್ವನಿ ಸಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವಧಾಂಗ; ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಗಲಿ ಸಾವಕಾಶವಾಗಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ವಧಾಂಗ, ಬಾಲಪಕ್ಷಿ ಘಾತ. (Infantile Paralysis) ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಇದು ಉತ್ತಮ ಔಷಧವು. ಬಾಲಪಕ್ಷಿ ಘಾತದಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಶಾಚಕ್ಕೆ, ದುರ್ಗಂಧ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾಲಿಗೆ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ನಿಸ್ಸಂದೇಹ ಗುಣಕೊಡುವದು. ಶಕ್ತಿ ಕ್ಷೀಣತೆ; ಸಮಯೋಣ, ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನ ನಷ್ಟವಾಗಿರೋಣ, ನಡೆಯುವಾಗ ನಡುಗೋಣ, ಜೋಲಿ ಹೋಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ವಾತಶೂಲಿ ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಲಿ,— ವಾತಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ ಇದ್ದು ನಿರುತ್ಸಾಹವೂ ಇರುವದಾದರೆ; ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿಟಕಿಟಿಯಾದಲ್ಲಿಯೂ, ಒಬ್ಬರೇ ಕೂತಿದ್ದರೂ ಸ್ವಸ್ಥ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು; ಅಲ್ಪಾದದಾಯಕ ಆಟ ದಿಂದಲೂ ಮಂದನಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ ಬಹು ಗುಣಕಾರಿಯಾಗುವದು. ಗೃಧ್ರಸಿ (ಸೊಂಟಿನೋವು = Sciatica = ಕಾಲಿನ ಹರಿವಾತ) ಯಲ್ಲಿ ಟೊಂಕದಿಂದ ತೊಡೆಯತನಕ ಮೊಳಕಾಲವರೆಗೆ ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆಯೂ, ಸಟಿಯುವದೂ, ಚಾಡ್ಯವೂ, ತೀರ ಸೋತಂತೆ ಅನಿಸೋಣವೂ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ರೋಗಿಯು ಧೈರ್ಯ ಬಿಡೋಣ, ಚಂಚಲನಾಗೋಣ, ಅಳಹತ್ತೋಣ, ಬಾಯಿಯಿಂದ ಮುರುಗು ಒಂದು ಅರುವು ತಪ್ಪಿ ಬೀಳೋಣ, ಅಪಸ್ಮಾರ; ಅಪಸ್ಮಾರದ ಸಿಡತಬಂದು ಹೋದನಂತರ, ಚರ್ಮಗಲಿತವಾಗಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಿಧಡಿಸುವದು ಮತ್ತು ಮೈತಂಣಗಾಗುವದು; ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಮೂರದ ಸಂಗಡ

ಕೊಡಬೇಕು. ಭೀತಿಯಿಂದ ಸಹ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬುರುಗುಬಂದು ಅರುವು, ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದರೆ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಟು ವಾಯು ಬರೋಣವು, ಸರ್ವಾಂಗಕ್ಕೆ ಕಂಪ ಹುಟ್ಟೋಣ (ನಡುಗು) ಈ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅತಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಭೋಗದಿಂದ ಪೃಷ್ಠವಂಶ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವು ಬಿಟ್ಟು ರೋಗಿಯು ನಿರುತ್ಸಾಹಿ ಮತ್ತು ನಿರಾಶನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ನೋವು ಇರುತ್ತದೆ. ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ ಚಿಂತೆಯಿಂದಲೂ ನಿದ್ರಾ ನಾಶವಾದಲ್ಲಿ; ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಣ ಹುಡುಗರೂ ದೊಡ್ಡವರೂ ಸಹ ನಡೆಯಹತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಕೆಹತ್ತಿದಂತೆಯೂ, ಕಳ್ಳರು ಬಂದಂತೆಯೂ, ದೆವ್ವಿನದೂ, ತಾವು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಿದ್ದಂತೆಯೂ ಭೀತಿಚಿನ್ಮ ಸ್ಪಷ್ಟಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಹುಡುಗರು ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಅಳುತ್ತ ಏಳುತ್ತವೆ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮವಿಷಯಕ ಸ್ಪಷ್ಟಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಏಳುವ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆಕಳಿಸೋಣ, ಮೈ ಮುರಿಯೋಣ, ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಕಲ ಆಗೋಣ, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣಬರುತ್ತದೆ.

ಜ್ವರ:— ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಯಾವದೇ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ದಣುವಿಕೆ ತರುವಂಥಾದ್ದೂ ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತವೂ ಇದ್ದ ಬೆವರು ಬರುವದು; ನಾಡಿಯು ಮಂದವಿರುವದು; ಶೌಚಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಕ್ಕೂ ದುರ್ಗಂಧ ಬರುವದು, ಭ್ರಮ, ವಾತವಾಗುವದು; ಈ ದೋಷಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆ ಒಣಗಿದ್ದು, ನಿದ್ರೆಬಾರದೇ ಇರೋದು, ಮಾಂದ್ಯ, ಬಹಳ ಬಡಬಡಿಸೋಣ; ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ ಪುಟ ಮಾತಾಡೋಣ, ಜ್ವರ ಬಹಳರೋಣ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ತೃಚಿ:— ಚಂಚಲ, ಅಧೀರ ಮನಸ್ಸಿನ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇಸಬು, ಉಗುರಸುತ್ತ, ಕುರುವು, ನರೋಲಿ ಆಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊಲಸು ನಾತವಿದ್ದ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣವಾಗುವದು.

ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಆಗಿ ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವೂ ನೀರೂ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತ್ವಚೆ ಒಣಗಿದ್ದು ಮುಖಚರ್ಯೆ ಎಳೆ ದಂತೆ ಇರುವದು. ಮೈಲಿಯ ಬೊಕ್ಕೆಗಳೊಳಗಿಂದ ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಂಗೈ, ಅಂಗಾಲುಗಳಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡೋಣ; ತ್ವಚೆಗೆ ಇತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಹ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಇರುವು ನಡೆದಂತೆ ಭಾವನೆ; ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಿ ತ್ವಚೆ ನೋಯುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಉರಿಯುತ್ತದೆ (ಕಲ್ಕಿ. ಘಾ.) ಚಲವಾತದಲ್ಲಿ (ವಿಶೇಷತಃ ಹೆಬ್ಬಟ್ಟು, ಕೈ, ಕಿವಿ) ತುರಿಸುವದು, ಉರುವು ಕಡಿಮೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಇದನ್ನು ಕಾಲಿಮೂರದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. ತ್ವಚೆಯಿಂದ ಉರುವು ಆಗುವಂಥ ರಸಿಕೆ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪ ಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಅವಯವಗಳು:— ರಕ್ತಕ್ಷೀಣತೆ, ಪಂಡುರೋಗ; ಸವೆ ಯೋಣ; ದಣಿಸುವಂಥ, ಸೊರಗಿಸುವಂಥ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ; ಶೌಚಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೂ ದುರ್ಗಂಧ ನಾತ ಬರುವಂಥ ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿ ಗಳ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಕರೀ, ತಿಳುವ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗದಂಥ, ಕೊಳಕ ರಕ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ದಣಿಕೆಯೂ; ಅತಿಶಯ ಸಂಭೋಗದಿಂದಲೂ ಸಂಭೋಗೇಜ್ಜೆಯನ್ನು ತಡೆದದ್ದರಿಂದಲೂ ಆಗುವ ಬೇನೆಗಳು; ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತ, ಹೊಲಸು, ದುರ್ಗಂಧ, ಉರಿಯುವ ಸ್ರಾವ ಮತ್ತು ಕೀವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಕೊಳೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವಿದು. ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ದುಷ್ಟಗ್ರಂಥಿಯ ಮೇಲೆ (ಗಂಟಿನ ಮೇಲೆ) (Cancer) ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು. ಬಾಯಿಬರೋಣ; ಮುಖಸಾಕ, ಬಾಯಿ ಸುಲಿಯೋಣ, ಕಮರ ತೀಗು ಮತ್ತು ರೇಷ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ.

ವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಯ:— ವಿಶ್ರಾಂತಿ, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನ ತಿನ್ನುವದು, ಉಷ್ಣತೆ; ಆಲ್ಕಾಹೊಲಿಕ ಮನಃಸಂತೋಷದ ಸಾಧನಗಳು (ದಣು ವಾರಿಸುವ) ಇವುಗಳಿಂದ ಸಾಧಾರಣತಃ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೋಭ

ದಾಯಕ ಸಂಗತಿಗಳು; ಮಾನಸಿಕ, ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮ; ಚಿಂತೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಈ ಔಷಧದ ಕೆಲವು ಭಾವನೆಗಳು, ವಿಶೇಷತಃ ವೇದನೆ; ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿಟಕಿಟಿಯಿಂದ, ಏಳುವಾಗ್ಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಸಹ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಹ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯಿಂದ ಸಹ ವೇದನೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಯೋಣ, ತಿನ್ನೋಣ, ಹಿತ್ತಾಲ್ತಾದಕ ಹಾಗೂ ಸಮಾಧಾನಕಾರಕ ಸಾಧನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಕೂಡೋಣ, ಇವುಗಳಿಂದ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗೋಣ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ೨ ರಿಂದ ೪ರ ವರೆಗೆ ವೇದನೆ ಹಾಗೂ ತ್ವಚೆಯ ತಿಂಡಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ:— ಸಾಧಾರಣತಃ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಕಾರಿಗಳು. ೬x; ೧೨x ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಕೊಡುತ್ತವೆ. ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ೨x ಇಲ್ಲವೆ ೩x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಸೂತಿಕಾಲದ ಶೂಲಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ೨x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ, ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ, ಕೊಟ್ಟರೆ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯು ಬೇಗನೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚರವ್ರಣ, ಚರವಿಸ್ತಾರ ಕೊಳಕರೇಚ, ವಾಂತಿಸ್ರಾವ, ಅಪಸ್ಮಾರ ಇವುಗಳಮೇಲೆ ೧೨x ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ವರವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ನಾಡಿಯನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇತರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಗುಣಬಾರದಿದ್ದರೆ ೨x ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಎದೆಯು ಧಡಧಡಿಸುವದು, ಸ್ನಾಯುಗಳ ಸವಕಳಿ; ಸಂಭೋಗಾತಿರೇಕ; ಸಂಭೋಗದ ಅಭಾವ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ೨೦೦x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವು ಚನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಆಲೋಪಥಿ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನಂತರ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ರೋಗಿಯು ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿ. ಫಾ. ೩೦x ಕೊಡಬೇಕು ಮುಂದೆ ಭಾವನಾನುಸಾರ ಇತರ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:—ಮೂತ್ರಾಶಯದ ಬೇನೆಯಮೇಲೆ ಕಾಲಿ. ಫಾ. ನಂತರ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಇದನ್ನು ಪೂರಕ ಔಷಧವೆಂದು ಉಪ

ಯೋಗವಾಗುವದು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಇದು ನಿಂತು ನಿಂತು ಪುನಃ ತಟ್ಟನೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ರೋಗಗಳಮೇಲೆ ಗುಣಕಾರಕವಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಲಿ. ಫಾ. ಇದು ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಸ್ನಾಯುಶೈಥಿಲ್ಯದಮೇಲೆ (ಪಕ್ಷ್ಯ ಘಾತ ದ ಮೇಲೆ ಗುಣಕೊಡುವದು. ಕೆಂಪು, ಕರ್ರಸ, ತೆಳ್ಳಸ, ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗದ ರಕ್ತಸ್ರಾವದಮೇಲೆ ಕಾಲಿ. ಫಾ. ದ ನಂತರ ನೇಟ್ರಂ ಮೂರ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರಸೂತಿ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಮೂರಕ್ಕೆ ಇದರ ಸಹಾಯ ವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಮಾಣ:— ೪ ರಿಂದ ೬ ವಟಿಕಾ (ಸಂಣ ವಡೆಗಳು) ಆಥವಾ ೩ ರಿಂದ ೪ ಗುಂಜಿ ಚೂರ್ಣ ೨-೩ ತಾಸಿಗೊಂದು ಸರತಿಯಂತೆ ೪-೬ ಸರತಿ ಕೊಡುವದು. ಅವಶ್ಯ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಕಾಲೀ ಮ್ಯುರಿಯಾಟಿಕಂ

Kali Muriaticum

ಇತರ ಹೆಸರು:—ಪೊಟ್ಯಾಶಿಯಂ ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ ಆಫ್ ಪೊಟ್ಯಾಶ, ಕಾಲಿಕೊರಿಡಂ ಎಂಬ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು. ಪೊಟ್ಯಾಶಿಯಂ ಕ್ಲೋರೇಟ ಆಥವಾ ಕ್ಲೋರೇಟ ಆಫ್ ಪೊಟ್ಯಾಶದ್ದೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪೊಟಾಶಿಯಂ ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ ಇದರದೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಕ್ಷಾರಗಳು ತೀರ ಸ್ವತಂತ್ರವಿರುವವು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:—ಕಾಲೀಮೂರ ಎಂಬ ಕ್ಷಾರದ್ದೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಫಿಬ್ರಿನ್ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥದ್ದೂ ಬಹಳ ಸಂಬಂಧವದೆ. ಆಲ್ಬ್ಯುಮಿನ್ ಪದಾರ್ಥದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಫಿಬ್ರಿನ್ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಲೀಮೂರ ಎಂಬ ಕ್ಷಾರವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಸಂಯೋಗವೇ ಸಂಭವಿಸುವದಿಲ್ಲ, ಈ ಕ್ಷಾರದ ಅಭಾವ

ವಿದ್ಯಲ್ಲಿ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪಿಂಡದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾಯು ರಕ್ತಕಣ, ನಾಡಿ, ಮಿದುಳು, ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ದ್ರವಪದಾರ್ಥ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಇರುತ್ತದೆ. ಸಿರಗಳ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ (ಅಶುದ್ಧ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ) ಧಮನಿಗಳಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತಕ್ಕಿಂತ ಫಿಬ್ರಿನ್ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ರಸದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ (Lymph) ಯಂತೂ ಧಮನಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವದು. ಈ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಫಿಬ್ರಿನ್ನದ ಉಪಯೋಗವೇನೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ. ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿರುವದು. ಮತ್ತು ತಾಪದಾಯಕ ಪದಾರ್ಥವೆಂದು ಶರೀರದಿಂದ ಪಿಂಡಗಳಿಂದ ಸ್ರಾವರೂಪದಿಂದ ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬಿ ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥಾನಸರತ್ವದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಸನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಬಾವು, ಸಂಧಿಶೋಧ, (ಸಂದುಬಾವು) ನಾಲಿಗೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲತ್ವಚೆ ಹಾಗೂ ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣಿನಂಥ ಅಥವಾ ಬಿಳೀಬಣ್ಣದಕಿಟ್ಟ ಕೂಡುತ್ತದೆ. (ಅಗ್ರಲೇಪ) ಶ್ಲೇಷ್ಮಲತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಳೀ ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವ ಬರುವದು ಕಫ ಬಿಳೋಣ, ಉರುಟು ಹಿಟ್ಟಿನಂಥ ಹೊಟ್ಟು ಹಾರೋಣ. ಯಕೃತ ಮಂದವಾಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾಲೀಮೂರ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯತ್ವಚೆ ಪಿಂಡದೊಳಗಿಂದ ಒಂದುತರದ ಕ್ಷೋಭಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಬಿಳೀ ಬಣ್ಣದ ಅಥವಾ ಮಂಣಿನ ಬಣ್ಣದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಫಿಬ್ರಿನ್ನವು ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅದು ಒಣಗಿದರೆ ಸಂಣ ಸಂಣ ಬೊಕ್ಕಿಗಳಾಗಿ ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಹಿಟ್ಟಿನಂಥ ಹೊಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವೆ ಹಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಅಂತಸ್ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಿಯೆಯು ಜೋರಿನಿಂದ ನಡೆದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಸುಟ್ಟ ಹುಂಣಿನಂಥ ದೊಡ್ಡ ಹುಂಣುಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಮೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ದಾಹಜನ್ಯ ರೋಗಗಳ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಸ್ರಾವವು ಹರಿಯಲಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಚನ್ನಾಗಿ ಗುಣವಾಗುವದು.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ತ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಸ್ತ್ರಾವದಲ್ಲಿಯೇ ಫಿಬ್ರಿನ್ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ಇರುವದು. ಘಟಸರ್ಪ, ಆಮಾಂಶ, ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ರಸವಾಹಿನಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರ, ಕೆಟ್ಟ ರಸಿಕೆಯಿಂದ ಮೈಲಿ ಚುಚ್ಚಿದ ನಂತರ ಏಳುವ ಬೊಕ್ಕೈಗಳು, ಬೆಳೆಯುವ ಗ್ರಂಥಿ (ಗಂಭು), ಮತ್ತು ಬಾವು ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ ಚನ್ನಾಗಿ ಗುಣ ಕೊಡುವದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಲತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಗಟ್ಟಿ, ಬಿಳೀ ಒಣ್ಣದ ಹಾಗೂ ಜಿಗಟು ಸ್ತ್ರಾವವು ಹೋಗುವದೂ, (ಕಫ, ಆಮ್ರ, ಸುಂಬಳ ಮುಂತಾದ ಸ್ತ್ರಾವವು) ಹಿಟ್ಟಿನಂಥ ಹೊಟ್ಟು ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೋಗುವದೂ, ಯಕೃತ ಮಾಂದ್ಯವೂ, ನಾಲಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದೂ, ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ದಗ್ಧವೃಣ (ಸುಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ವೃಣ) ವು ಕಾಲೀ ಮೂರಿನಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:— ಉಪವಾಸದಿಂದ ಸಾವು ಬರುವದೆಂದು ರೋಗಿಗೆ ಆಗುವ ಭಾವನೆ; ಕೆಲಹೊತ್ತು ಆನಂದದ ವೃತ್ತಿಯು ಕೆಲ ಕಾಲ ವಿಸ್ತೃತ; ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಿಂತಾಜನಕ ಸ್ವಪ್ನ ಬೀಳೋಣ.

ಮಸ್ತಕ:— ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟ ಕಿಟ್ಟವಿದ್ದು ತಲೆನೋವು ಇರೋಣ; ತಲೆನೋವು ಇದ್ದಾಗ್ಯೆ ವಾಂತಿಗಳಾಗೋಣ; ದಟ್ಟ ಮತ್ತು ಶ್ವೇತ ಬಣದ ಕಫ ಬೀಳೋಣ, ಯಕೃತಮಾಂದ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಂದರೆ ಪಿತ್ತದ ನ್ಯೂನತೆಯಿಂದ ಕ್ಷುಧಾನಾಶವಾಗೋಣಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ತಲೆಯ ನೋವು ಮಂದವಾಗಿರೋಣ; ಅವರೋಧವಿರೋಣ. ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹ ದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರ ಔಷಧವೆಂದು ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟು ಆಗೋಣ.

ನೇತ್ರ:— ಕಣ್ಣಿನ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ದಟ್ಟ ಬಿಳೀ ಸ್ತ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಹಳದಿ ಹಾಗೂ ಹಸರು ಸ್ತ್ರಾವವಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀ

ಮೂರದ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಲೀಸಲ್ಫ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾವದ ಕಲೆಗಳಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಹಳದಿ ಹಕ್ಕುಳಿಗಟ್ಟೋಣ (ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫ) ಕಣ್ಣು ನೋಯೋಣ; ಹುಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಜಪ್ಪಟ ಆಕಾರದ ವ್ರಣವಾಗೋಣ. ಅದು ಒಳತನಕ ಹೋಗದೆ ಇದ್ದದ್ದು; ಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು; ಅರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಗುವದು; ನೇತ್ರದಾಹದ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಪಿಚ್ಚು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮೋತಿಬಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ ಫ್ಲೂ. ದ ನಂತರ ಇದು ಗುಣಕರವಾಗುವದು. ನೇತ್ರದರ್ಪಣದಾಹ; ಕಣ್ಣಿನ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಪಿಚ್ಚು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ನಂತರ, ಕಣ್ಣಿನ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೀವೂ ಪಿಚ್ಚು ತುಂಬಿ ನಿಂತಿದ್ದರೆ, ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸೆಟ್ಟಾಗದ ವ್ರಣ; ವ್ರಣವು ಕೆಂಪುಗಾಗಿದ್ದು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಹೊರಸೂ ಬಿಳಿದೂ ಹಳದಿ ಪಿಚ್ಚು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಕಿವಿ:— ಕಿವಿಯ ಹತ್ತರವಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಿಯು ಬಾವು ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಕಿವಿಶೂಲಿ; ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳೀ ಮತ್ತು ಬೂದಿಬಣ್ಣದ್ದು ಇದ್ದರೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಣನಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಿವಿನೋವಿನ ವೇದನಗಳು (ಫೆರಂ. ಫಾ); ಅಂತಃಕರ್ಣ, ಮಧ್ಯಕರ್ಣ, ಬಹಿಷ್ಕರ್ಣ ಕರ್ಣನಲಿಕೆ ಇವುಗಳ ಜಾವಿಸಿಂದಲೂ ಗಂಟಲ ಬೇನೆಯಿಂದಲೂ ಬಂದ ಬಧಿರತೆ; ಸುಂಗುವಕಾಲಕ್ಕೆ, ಮೂಗಿನಿಂದ ಶ್ವಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮುರಿದಂತೆ ಸಪ್ಪಳವಾಗೋಣ; ಗಂಟಲಬೇನೆಯಿಂದ ಕಿವಿಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಜಾತಿರುವಾಗ್ಗೆ; ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿದಂತೆ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಕಡಮುರಿದಂತೆ; ಸೀಳಿದಂತೆ ಸಪ್ಪಳವಾದಾಗ್ಗೆ; ಕಿವಿಯ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಥವಾ ಬಹಳ ದಿವಸದ ಸೀತವು (ಫೆರಂ. ಫಾ.)

ಮೂಗು — ಒಣಸೀತವು; ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸಿದಂತೆ; ತಲೆಮಂದ; ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀಬಣ್ಣದ ಕಿಟ್ಟ ಇದ್ದು ಬಿಳೀ ದಟ್ಟ ಸುಂಬಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಮಧ್ಯಾಸ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚೋಣ (ಒಡೆಯೋಣ); ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಪಿಸಿನೆ ಇದ್ದರೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆಯು:— ಮುಖದಮೇಲೆ ಬಾವು ಮತ್ತು ವೇದನೆ; ಫೆರಂಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಖದ ಎಡಭಾಗವು ಕೆಂಪು ಆಗುತ್ತದೆ; ಮೋರೆಯಮೇಲೆ ಕಲೆಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅರ್ಧತ (ಮೋರೆಯ ಪಕ್ಷಿಘಾತ=ಮೋರೆಯು ಡೊಂಕಾಗೋಣ) ಚಳಿಯಿಂದ ತುಟಿ ಒಡೆದದ್ದು; ನಾವಲಿಗರ ಕತ್ತಿ ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದಾಗುವ ಕಜ್ಜಿ (ಹುಂಣು) ಗಂಡಮಾಲೆ;

ಮೋರೆ:— ಮುಖಪಾಕ (ಬಾಯಿ ಸುಲಿದದ್ದು) ಬಾಯಿಬಂದದ್ದು; ಸಂಣ ಹುಡುಗರ ಮೋರೆಯಮೇಲಿನ ಶ್ವೇತ ವ್ರಣ, ಮೊಲೆ ಕುಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಂದಿರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಶ್ವೇತ ವ್ರಣ; ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಹೋಗುವದು (ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ) ಗದ್ದದಲ್ಲಿಯೆ ಮತ್ತು ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾತದ್ದು;

ನಾಲಿಗೆ:— ನಾಲಿಗೆ ಬಾತದ್ದು; ದಾಹಯುಕ್ತ; ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಅಗ್ರ, ಅಥವಾ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರ; ನಾಲಿಗೆಯು ಒಣಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಜಿಗಟು;

ಹೆಲ್ಲು:— ಒಸಡಿಗಳೂ ಮುಖವೂ ಬಾತದ್ದಿದ್ದರೆ ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಕರ; ಕೀವು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಸಡಿಯ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಹುಂಣಿಗೆ ಫೆರಂ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಒಂದರನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕೀವು ಆದನಂತರ (ಸಿ.)

ಗಂಟಲು:— ಘಟಸರ್ಪದ (Diphtheria) ರೋಗವುಳ್ಳ ಎಷ್ಟೋ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಫೆರಂ. ಫಾ. ದ ಸಂಗಡ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದು. ಈ ಔಷಧ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದೇ ಔಷಧದ ನೀರಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ೨x, ೩x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದ ೧೦-೧೫ ಗ್ರೇನ್ (೭-೮ ಗುಂಜಿ) ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಬಟ್ಟಲತುಂಬ ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಇದೇ ನೀರಿನಿಂದ ಯಾವದೇ ಗಂಟಲ ನೋವಿಗೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮುಕ್ಕಳಿಸಿದಲ್ಲಿ ಗುಣವಾಗುವದು. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಫೆರಂ ಫಾಸಿನ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಹೋಗು

ತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಅಂಶಾಯವು ಬಾತಿದ್ದರೆ ನೇತ್ರಂಮೂರದ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅಥೋಜಿವ್ವಾ ಗ್ರಂಥಿಯ ಬಾವು; ಗಂಟಲು ಬಾತದ್ದು; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ; ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳೀ ಅಥವಾ ಬೂದಿ ವರ್ಣದ್ದು, ಕಿರಿ ನಾಲಿ ಗೆಯ ವಿಸ್ತಾರವೂ ದಾಹವೂ, ಬಾವೂ, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಮೇಲೆ ಹಿತಕರ. ಉಪಜಿವ್ವೆಯಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಬಿಳೀ ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಕಲೆಗಳು ಕಂಡಲ್ಲಿ; ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಗಂಟಲ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ; ಸುಂಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು. ಗಂಟಲದೊಳಗಿಂದ ಸಂಣ ಸಂಣ ಕಫದ ಗಂಟುಗಳು ಬಿಳೋಣ. ಧ್ವನಿಯು ಕೂತದ್ದು.

ಜಠರ:— ಯಕೃತಮಾಂದ್ಯದಿಂದಾಗುವ ಕ್ಷುಧಾಮಾಂದ್ಯ; ಪಿತ್ತ ಪ್ರಕೋಪ; ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳೀಬಣ್ಣದ ಅಥವಾ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ್ದು; ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಮತ್ತು ಅಜೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳೀ ಅಥವಾ ಬೂದಿ ವರ್ಣದ್ದಿದ್ದು ಬಲ ಭುಜದ ಕೆಳಗೆ ಚಡವೆನಿಸಿ ವೇದನೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಕಂಠು ಹಿಗ್ಗಿದಂತಾಗಿ ಮುಂದೆ ಎದ್ದುಬಂದಂತೆ ಕಾಣಿಸುವದು; ನೇಯುಕ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಣಾಗಿ ನೋವು. ಹೋಳಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಅನ್ನವು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವು ಆಗುತ್ತದೆ ನೋಯುತ್ತದೆ, ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಸಚನದಲ್ಲಿ ವಾಂತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬಿಳೀಬಣ್ಣದ ಬೆಗೆಟು ಕಾರಿಕೆಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಚರದಾಹ- ವಿಶೇಷತಃ ಉಷ್ಣ ಪೇಯ ಸೇವನದಿಂದಾಗಿದ್ದರೆ- ಇದರಿಂದ ಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ (ಫೆರಂ. ಫಾ). ಯಕೃತ ಮಾಂದ್ಯದಿಂದ ಅಪಾನವಾಯು ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಕಾಮನಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ? ಅವರೋಧವು ಅತಿಶಯ. ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಬಿಳೀಬಣ್ಣದ ಕಫದ್ದಾಗಲಿ ಕರ್ರನ ದಪ್ಪ ರಕ್ತ ದ್ದಾಗಲಿ ಕಾರಿಕೆಯು ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದೇಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರೋಧದ ಭಾವನೆಯೂ ಬಹಳಮಾಡಿ ಇರುತ್ತದೆ.

ಉದರ ಮತ್ತು ಮಲ:— ಜಳಿಯ ಮೂಲಕ ನೀತವಾಗಿ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಕಾಮಿನಿ. ಇಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲವು ಬಿಳೀಬಣ್ಣದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ. ಯಕೃತವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥ,

ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬಲಭುಜದ ಕೆಳಗೆ ನೋಯುತ್ತದೆ; ಯಕೃತದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತಸಂಚಯ (Conjestion) ಬಹಳ ದಿವಸದ್ದು; ಅದರಿಂದ ಯಕೃತ ವೃದ್ಧಿ! ಹಳದಿ ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಮಲ; ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಹೊಲಸು ಕಿಟ್ಟ; ಅವರೋಧವಿದ್ದು ಕಂಠುಗಳು ಮುಂದೆಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಇರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ತೆಳ್ಳೆನ್ನ, ಬುರುಗಿನಂಥ ಮಲವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಉದರ ಭಾಗವು ಬಾತದ್ದು ಇದ್ದು ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನವಾಗದು. ಮಲದೊಳಗಿಂದ ಕರ್ರನ್ನ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ರಕ್ತವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬಿಳಿ ದಾರದಂಥ ಬಡಕ ಜಂತು; ಅದರಿಂದ ಗುಹದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. (ನೆಟ್ಟಂ. ಘಾಸ.) ಉದರ ಭಾಗವು ವಾತದಿಂದ ಬಾತಿದ್ದು ವಾಯುವು ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಉದರಾವರಣದಾಹ; ಆಂತ್ರವಿದ್ರಧಿ (ಕರಳಿನ ಮೇಲಿನ ಕುರುವು) ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೋಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ನೆಣಯುಕ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಾಧಕವಾಗುತ್ತವೆ; ಅದರಿಂದ ಅವರೋಧವೂ ಶಾಚಕ್ಕೂ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆಮಾಂಶ, ಜಿಗಟು, ರಕ್ತಯುಕ್ತ ಮಲ. ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿದು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಂತ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ತಿಣಕುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೋವು. ಫೇರಂಘಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹುತರ ಗುಣ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದು ಬಹಳವಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಘಾ. ಕೊಡ ಬೇಕಾಗುವದು. ರಕ್ತ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ರನ್ನ ಗಟ್ಟಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂಥ ರಕ್ತ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧದ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದರನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ:— ಬಹಳ ದಿವಸದ ಬೇನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಾ ಶಯದ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಬಾವು ಇದ್ದು ದಪ್ಪ, ಬಿಳಿ, ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಾಶಯ ಪಿಂಡದ ದಾಹಜನ್ಯ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಮೂತ್ರವು ಕರೇಬಣ್ಣದ್ದು

ಯಕೃತಮಾಂದ್ಯ ಮೂಲಕ ಯಾರಿಕ್ ಅಸಿಡದ ಗಸಿಯು ಕೆಳಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ. (ನೇಟ್ರಂ ಸ.)

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಪ್ರಮೇಹಕ್ಕೂ, ಪ್ರಮೇಹ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಪಚಾರಮಾಡದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಅಂಡಾಶಯದಾಹಕ್ಕೂ, ಉಡುಚಿನಲ್ಲಿಯ ಮೆತ್ತನ್ನು ಬಾವಿಗೂ ಮೃದು ಚೆಟ್ಟಿ (ತೊಗಲು ಕಡಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುವ ಸಂಣ ಹುಣ್ಣು) ಗಳಿಗೂ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ೩x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಹಳ ದಿನಸದ ಉಪದಂಶವೂ ಪ್ರಮೇಹವೂ, ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ಇಸಬು. ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಮತ್ತು ಬೂದಿಬಂಡಾದ್ದು ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳೇ ಹಿತಕರ. ಮಲಾಮು ಮಾಡಿಯೂ ಧಾವನಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಯೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹಚ್ಚಬಹುದು.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಸಪ್ತಾರ್ತವ (ಮುಟ್ಟು ಆಗದೇ ಇರೋಣ); ಮುಟ್ಟು ತಡವಾಗಿ ಆಗೋಣ; ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗೋಣ; ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ತಡವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ; ದಾಂಬರಿನಗತೆ ಕರಗಿ, ಜಿಗಟು, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆಗುವದು; ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮುಟ್ಟು ಆಗುವದು; (ಕಾಲಿ. ಫಾ.) ಪ್ರದರವು ಸ್ವಚ್ಛ ಹಾಲಿನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ, ದಟ್ಟನದು; ಉರಿಯದಂಥ ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಹಿತವಹವು; ಗರ್ಭಾಶಯದ್ವಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಆಗುವ ವ್ರಣದಿಂದಾಗುವ ಸ್ರಾವವು ದಟ್ಟ, ಬೆಳ್ಳಗೆ ಹಾಗೂ ಉರಿಯದಂತಾದ್ದು ಇದ್ದರೆ, ಗರ್ಭಾಶಯದ ಬಾವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯವು ಗಟ್ಟಿ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೆ (ಕಲ್ಕರಿಯಾ ಫ್ಲೂ.) ಗರ್ಭಿಣಿ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಆಗುವ ವಾಂತಿ, ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳೇದಿದ್ದು, ಕಾರಿಕೆಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಳೇ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸ್ತನವಿದ್ರವಿ (ಸ್ತನದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಹುಣ್ಣು) ಕೀವು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ, ಪ್ರಸೂತಿ ಚ್ಚರದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಫೇರಂಫಾಸದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಕೀವು ಇದ್ದು ಚ್ಚರ; ಭ್ರಮ; ವಾತ, ಬಡಬಡಿಸುವದು; ಹುಚ್ಚು ಮುಂತಾದ್ದು (ಕಾಲಿ. ಫಾ.)

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯಗಳು:- ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯಗಳ ದಾಹಯುಕ್ತರೋಗದ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ; ದಪ್ಪ, ಜಿಗಟು, ಹಾಲಿನಂತೆ ಬಿಳೀ ಕಫ ಬೀಳುವುದು ಇವೇ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ಕೆಮ್ಮು ಬಲವತ್ತರವಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಹಿತಕರವು. ಕೆಮ್ಮು ಬಲವತ್ತರವಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿಂದ ಬರುವುದೂ ತ್ರಾಸದಾಯಕವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಕೆಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳೀ ಕಫ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ, ನಾಲಿಗೆಯು ಜಿಳ್ಳಗೆ ಇದ್ದು ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದಂತೆ ಇದ್ದರೆ, ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮಿನಂತೆ ಶ್ವಾಸ ಎಳೆಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಮ್ಮು ಇದ್ದರೆ (ಫೆರಂ. ಫಾ.); ಸ್ಯೂನೋನಿಯಾ, (ಶ್ವಸನಕ ಚ್ವರ) ಪ್ಲೋರಿಸಿ (ಪುಪ್ಪುಸಾವರಣ ದಾಹ) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರಾವವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ, ಅಂದರೆ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀ, ಜಿಗಟು, ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಪಚನದಿಂದಾಗುವ ದಮ್ಮು, ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳೀದಿದ್ದು ಕಫವೂ ಬಿಳೀದಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪಲಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗ ಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳೇ ಕಷ್ಟ. ಕೆಮ್ಮುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಉಸುರು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಗಂಟಲು ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿಯು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯ ಮೂಲಕ ಘರಘರಿಸುವ ಧ್ವನಿ, ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘರಘರಿಸುತ್ತದೆ (ಘರಘರವೆಂಬ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ) ಒಡೆದಂತೆ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕಫವು ಸಡಿಲಾಗಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:- ಹೃದಯ ವೃದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಹೃದಯದ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಸ್ತ್ರಾವವು ಜೋರಿನಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹೃದಯಾವರಣ ದಾಹದ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ಫೇರಂ ಫಾ.) ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವಾಗಲೇ ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಲದರ ಗಂಟಾಗುತ್ತದೆ. (ಎ. ಜಾ. ಲಿಡ್ಜುಮ್.) ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹವು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ (ಫೆ. ಫಾ.)

ಕುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನ:- ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು (ಗಂಟುಗಳು) ಬಾತದ್ದು.

ಕೈಕಾಲುಗಳು:— ಸಂಧಿವಾತ ಜ್ವರ; ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು ಮತ್ತು ವೇದನೆ; ಸಡೆದಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳೇದಿದ್ದರೆ (ಫೇರಂ. ಫಾ.); ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಸಂಧಿವಾತದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ ವೇದನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ ಆಗ್ಗೆ. ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊದಿಕೆಯ ಕಾವಿನಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಟೊಂಕದಿಂದ ಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಬಹಳೇ ವೇದನೆಯುಳ್ಳ ಕಳೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕಳೆಬಿಂದುನಂತರ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕೂಡಲೇಬೇಕು; ಬರೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಒರಟಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೈಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯ ಬಾವು ಬಹುದಿವಸದ್ದು; ಇದರಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ತಿಂಡಿ ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರಲಿ ಕಾಲೀಮೂರದಿಂದ ಅದು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಆದರೆ ಬಾವು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕಿ ಫ್ಲೂ. ಇದರ ಜತೆಗೆ ಕೂಡಬೇಕು. ಜಘನಾಸ್ಥಿ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಬಾವು ಕೀವು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪ ಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ರಣಗಳಿಂದ ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ (ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ) ಅಂಗಾಲಿನ ಮೇಲೆ ದಡ್ಡು, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಫೇರಂಫಾಸದನಂತರ ಕೂಡಬೇಕು. ಕಾಲು, ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜಲವಾತ ತಿಂಡಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಲೇಪವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸ ಬೇಕು. (ಕಾ. ಫಾ.) ಮುಂಗೈ ಹಾಗೂ ಮೊಳಕೈ ಹಿಂದಿನಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಎಂದು ಸಪ್ಪಳವಾದರೆ ಬಾವು ಇದ್ದರೆ ಫೇರಂಫಾಸದನಂತರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಿಧ್ರೆ ಮುಂತಾದ್ದು:— ಸ್ವಲ್ಪ ಸಪ್ಪಳವಾದಲ್ಲಿ ಸಹ, ಹೆದರಿ, ಗಡಬಡಿಸಿ ಎಚ್ಚರಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥ ನಿಧ್ರೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ; ಅಪಸ್ಮಾರ, ಜಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬುರುಗು ಬಂದು ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವದು. ಈ ಬೇನೆಗೆ ಮದ್ದು; ವಿಶೇಷತಃ ಇಸಬು ಮುಂತಾದ ತ್ವಚೆಯ ರೋಗಗಳು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಅಡಗಿ ನಿಂತಂತೆ ಆದನಂತರ ಈ ರೋಗವಾದಲ್ಲಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಗುಣವು ನಿಸಂದೇಹವಾಗುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳೇದು

ಇರುವದು ಮತ್ತು ಕಂಠುಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಬಹಳ ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ಔಷಧವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

ಜ್ವರ:— ದಾಹಜನ್ಯ ಜ್ವರದ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ; ಆಂತ್ರಜ್ವರ; ಸಂನಿಪಾತ ಜ್ವರ; ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಕೆಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಬರುವ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧದ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹಿತವಾಗುವದು. ಪ್ರಸೂತಿ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಫೇರಂಫಾಸದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು; (ಕಾಲೀ ಫಾ); ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಕೊಂಡಲ್ಲಿಯೂ ಹೊದಿಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಧಾಸವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೈತೆರದಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಚಳಿಯಾದಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳುಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವದೇತರದ ಜ್ವರವಿರಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳಿ ಕೆಂಪು ಛಾಯೆಯ ವರ್ಣದಿದ್ದು ಒಣಗಿರುತ್ತದೆ.

ತ್ವಚೆ: — ತ್ವಚೆಯ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣು ಬೊಕ್ಕೆಯೊಳ ಗಿಂದ ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವವಾಗಲಿ ಹಿಟ್ಟಿನಂಥ ಹೊಟ್ಟಾಗಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಮೈಲಿ ಚುಚ್ಚುವ ರಸಿಕೆ ದೋಷಯುಕ್ತವಿದ್ದದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ತ್ವಚೆ ರೋಗ, ಗರ್ಭಾಶಯದ ದೋಷದಿಂದ ಏಕೃತಿಯಿಂದಾಗುವ ಇಸಬು. ಇಸಬಿನಿಂದ ಬರುವ ಹಿಟ್ಟಿನಂಥ ಹೊಟ್ಟು ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳಿಯದಿದ್ದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲೀಮೂರ ದಿಂದ ತೀವ್ರವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಜೊತೆಗೆ ಕಲ್ಕಿರಿಯಾ ಫಾಸ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಮುಡಿ ಬೊಕ್ಕೆ ಗಳಿಂದಲೂ ಹುಂಠುಗಳಿಂದಲೂ ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಸಂಠ ಹುಡುಗರ ತಲೆಯಮೇಲಿನ, ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ಹುಂಠುಗಳಿಂದ ಹೊಟ್ಟಿನಂಥ ಪದಾರ್ಥವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಕುರುವು, ಹುಂಠು, ಉಗುರುಸುತ್ತು, ಸರೋಲಿ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಕ್ಷೇಮಕರವು. ದಗ್ಧವ್ರಣ ದಲ್ಲಿ (ಸುಟ್ಟು ಹುಂಠು ಆಗುತ್ತದೆ ಅದು) ೩x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ವ್ರಣದಮೇಲೆ ಆ ನೀರಿನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟರೆ ವೇದನೆ

ತಾತ್ಕಾಲ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಗಾಲ ಮೇಲಿನ ದಡ್ಡು, ಆನೆ ಅಂಗೈ ಅಂಗಾಲು ಉರಿಯೋಣ, ಮುಟ್ಟು ಅಥವಾ ಪಚನದ ಸಂಬಂಧದ ಚಿಕೀರಿಯಿಂದಾಗುವ ಹುಂಣು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಕ್ಷಾ ವಾತ (ಮುತ್ತಿನ ಕಾಳಿನಂಥ ಸಂಣ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ತಿಂಡಿಬಿಟ್ಟು ನೋವು ಆಗುತ್ತದೆ) (ನೇತ್ರಂ ಮೂರ) ಲ್ಯಾಪಸವೆಂಬ ಮೂಗಿನ ಬೇನೆ (ಈ ಬೇನೆಯಿಂದ ಮೋರೆಯಲ್ಲಿಯ ಮಾಂಸವೆಲ್ಲ ಕಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ); ಮೈಲಿ; ಗೊಬ್ಬರ, ಇವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಮೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಂಥ ಹಾಗೂ ಧ್ವನಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಡಿಸಿ ಬಿಡುವಂಥ ಗ್ರಂಥಿಶೋಧದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣ ಬರುತ್ತದೆ. ಗೊಬ್ಬರ ಬಂದು ಹೋದನಂತರ ಆಗುವ ಅತಿಸಾರ; ಸರೋಲಿ; ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸಹ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಇತರ ಅವಯವ:— ಪಂಡುರೋಗ; ವಿಶೇಷತಃ, ತ್ವಗ್ರೋಗ. ಯುಕ್ತ ಪಂಡುರೋಗವಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಇತರ ಔಷಧದ ಸಂಗಡ ನಡು. ನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಡಾಂಬರಿನಂತೆ ಕರೇದೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂಥಾದ್ದೂ ಬಿಗಟು ರಕ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಪೆಟ್ಟು, ಜಜ್ಜುವಿಕೆ, ಕೆಮ್ಮು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು ಬಂದಲ್ಲಿ ಫೆರಂ ಫಾ. ದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೃದಯ, ಯಕೃತ ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ವಿಕೃತಿಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗತಕ್ಕ ಜಲಶೋಧವಿದ್ದಲ್ಲಿ (ನೀರು ತುಂಬಿದ ಬಾವಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹುಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ); ಒಳೇ ದಟ್ಟ, ಬಿಗಟು ಸ್ರಾವವು ಯಾವದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಗ್ರಂಥಿಶೋಧವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಗಂಡ. ಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿ ವಿಸ್ತಾರವಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಸಳಕು ತುಂಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ಫೆರಂ. ಫಾ. ದ ನಂತರ ಕೊಡಬೇಕು.

ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯ:— ತೈಲಮಯ, ಕಣಕದ ಹೋಳಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಜಠರದ ಹಾಗೂ ಕರಳಿನ ಬೇನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೂ ಇತರತ್ರದಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ ಅಲ್ಲಾಡುವದ.

ರಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಇದು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿಯೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ ಹಿತಮಾಡುವ ಔಷಧವು. ಉಪದಂಶ, ಪ್ರಮೇಹ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸಹ ಈ ಔಷಧವು ಗುಣಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ:— ೬× ಅಥವಾ ೧೨× ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಘಟಸರ್ಪದಲ್ಲಾಗಲಿ (Diphtheria) ಇತರ ಗಂಟಲ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆಯಾಗಲಿ ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲ ತುಂಬ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ೧೦-೧೫ ಗ್ರೇನ ಔಷಧವನ್ನು ಹಾಕಿ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ಈ ಧಾವನ ಜಲವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ನೋವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಹುಣ್ಣು ಆದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಅರಿವೆಯನ್ನು ಈ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿ ಇಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:— ಉಪದಂಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫ ಮತ್ತು ಸಿ. ಇವುಗಳ ಸಂಗಡ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹಿತಕರ. ಲ್ಯೂಪಸಪೆಂಬ ಮೂಗಿನ ತ್ವಚೆರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ನಡು ನಡುವೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲೀ ಮೂರ ನಂತರ ಕಲ್ಕಿ. ಸ. ಔಷಧವು ಪೂರಕ ಔಷಧವೆಂದು ಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕಾಲೀಮೂರ ನಂತರದ ತಾಪಗಳು ದೂರಾಗುತ್ತವೆ. ದಾಹಜನ್ಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರಾವವಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಫೇರಂ ಫಾಸ ನಂತರ ವಿಶೇಷ ಗುಣಕಾರಕವು. ತ್ವಗ್ರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಹೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳೀದು ಇದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ದಟ್ಟ ಬಿಳೀ ಸ್ತ್ರಾವವು ಹೋಗತಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರದಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಮಾಣ:— ೪ ರಿಂದ ೫ ವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ೩ ರಿಂದ ೪ ಗುಂಡಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ದಿನಾಲು ೪-೫ ಸಾರೆ ೨-೩ ತಾಸಿನ ಅಂತರದಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು. ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಧಾವನಜಲದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಾವಿನ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಆ ನೀರಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು.

ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫೂರಿಕಂ

Kali Sulphuricum

ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು:— ಪೊಟ್ಟಾಶಿಯಂ ಸಲ್ಫೇಟ, ಸಲ್ಫೇಟ ಆಫ್ ಪೊಟ್ಟಾಶಿಯಂ ಇವು ಇದರ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಕ್ಷಾರವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ತ್ವಚೆ ಹಾಗೂ ಅಸ್ತರ ಧಾತು (Epithelial tissues) ಇವುಗಳಿಗೆ ಈ ಕ್ಷಾರದಿಂದಲೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಬರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರದ ನೋನತೆ ಆದಕೂಡಲೆ ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದಿ ಹಾಗೂ ಜಿಗಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ (ಎಶೇಷತಃ ದಾಹಬಸ್ಯ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯು ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ಅಥವಾ ಹಸರುನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳೆನ್ನ ಸ್ರಾವವು ಹರಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊಟ್ಟು ಸಹ ಬರಹುತ್ತದೆ. ಲೋಹ ಮತ್ತು ಸಲ್ಫೇಟವೆಂಬ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಎಳೆದು ಒಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಫೇರಂಫಾಸ ಅಂದರೆ ರಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಲೋಹಪದಾರ್ಥವು ಪುಪ್ಪುಸದಲ್ಲಿಯು ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಶೋಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾಲೀಸಲ್ಫದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಿಂಡದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಲಸವು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕಾಲೀಸಲ್ಫದ ಕೊರತೆಯಾದರೆ ಸ್ಥಾನಪರತ್ವದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಬರೋಣ, ಜಡತ್ವದ ಭಾವನೆ, ದಣುವಿಕೆ ಅನಿಸೋಣ, ಬವಣಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಿಧಡಿಸೋಣ, ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ, ಉದ್ವಿಗ್ನತೆ, ಹೆದರಿಕೆ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಹಲ್ಲು, ತಲೆ, ಕೈಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ವುನಃ ವುನಃ ಸ್ಥಾನ ಬದಲುಮಾಡಿ ಬರುವಂಥ ವೇದನೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಶ್ವಾಸವು ಒಳಸಿಕ್ಕಂತೆ (ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತೆ) ಅನಿಸೋಣವೂ ತಣ್ಣೆನ್ನ ಗಾಳಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗೋಣವೂ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯು ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಸರಿ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಸಿಕೊಂಡಲ್ಲಿಯೂ, ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛ, ಬಯಲುಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಯಥೇಚ್ಛ ಇದ್ದಂಥ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಗುರು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ತ್ವಚೆಗೆ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯದ್ದರಿಂದ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಡೋಣವೂ ಕಾಲೀಸಲ್ಪ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯ ಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ. ಹೊಟ್ಟು ಬಹಳ ಹೊರಡುವ ಯಾವದೇ ತ್ವಗೋಗ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು, ಸ್ರಾವ ಹೋಗುವದು ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವು. ಪ್ರಮೇಹ, ಕಿವಿವೋರುವದು, ಪ್ರದರ, ಚಳಿ, ಕೆಮ್ಮು, ಕ್ಷಯ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಫ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೂ, ತಣ್ಣನ್ನ ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗನಿಸುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಸಲ್ಪವು ಸಿಸಂಶಯ ಗುಣಕರವು. ಮೈಲಿ, ಗೊಬ್ಬರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ (ಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರ = ಬೊಕ್ಕೆ, ಹುಣ್ಣು ಆಗುವಂಥ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರವೆನ್ನುವದುಂಟು) ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬೊಕ್ಕೆ ಹುಣ್ಣು ಮುಂತಾದವು ಆಡಗಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆ ಮುಂತಾದವು ಪುನಃ ಏಳುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮಗಳು ಸಿಂಹ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಫೇರಂಘಾಸದಿಂದ ಗುಣಮುಖವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಲೀಸ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:— ಬುದ್ಧೇನೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆ. ರೋಗಿಯು ಬಹಳೇ ತ್ರಾಸಿಕನು ಹಾಗೂ ಹೆದರಿಕೆಯುಳ್ಳವನು. ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದ ತ್ರಾಸ

ವಾಗುವದು. ವಿಶೇಷತಃ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಅಸ್ವಸ್ಥ ಹಾಗೂ ಸಚಿಂತೆ; ರೋಗಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವನು.

ಮಸ್ತಕ:— ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟುಹಾರುವದು; ಕಾಲೀಸ. ವಸ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು ನೇ. ಮೂರದ ಧಾವನಜಲದಿಂದ ತೋಯಿಬೇಕು. ತಲೆಯ ಕೂದಲು ಉದುರಿಬೀಳುತ್ತವೆ. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಖರ್ವಾಟ (ಬೋಳುತಲೆ); ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗುತ್ತವೆ; ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಬಿಗಟು, ಹಳದಿ, ತೆಳ್ಳೆನ್ನ ಸ್ರಾವವೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಬವಳಿಬರುತ್ತದೆ; ವಿಶೇಷತಃ ಏಳುತ್ತ ಕೂಡುತ್ತ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ತಣ್ಣನ್ನ ಬಯಲುಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಧಿಪಿತ್ತಜನ್ಯ ತಲೆಶೂಲಿ ಇರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಊಷ್ಣ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆ ಮಗ್ಗಲಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಾದಲ್ಲಿ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ನೇತ್ರ:— ಮೋತಿಬಿಂದು; (ಕಣ್ಣುಪರೆ) ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪೆಯ ಮೇಲೆ ಹಳದಿ ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಹಸರು ಕೀವಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ನೇತ್ರಾಭಿಷ್ಯಂದ; ಕಣ್ಣುಬರುತ್ತವೆ; ಕಣ್ಣುಗೊಂಬೆಯ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣು.

ಕಿಮಿ:— ಬಧಿರತೆ; (ಕೇಳಿಸದೆ ಇರೋಣ) ಕರ್ಣಶೂಲಿ; ಹಳದಿ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ಕಿಮಿ ಒಡೆದಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ತೆಳ್ಳೆನ್ನ ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಹಸರು ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳೇ ಗುಣಕರ. (ದಟ್ಟೆನ್ನ ಕೀವಿನಂಥ ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿ. ಸ.) ಕಿವಿಯೊಳಗೆ ತೀವ್ರ, ಕಡೆದಂತೆ, ಜುಜ್ಜುವಂತೆ, ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯನ್ನು ಇದರ ಧಾವನಜಲದಿಂದ ತೊಳೆದಲ್ಲಿ ಗುಣವಾಗುವದು.

ಮೂಗು:— ಚಳಿ; ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು, ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಸುಂಬಳ; ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಹಳದಿ, ಹಸರು ಸುಂಬಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಚಳಿಯಾದಾಗ ಫೇರಂ. ಫಾ. ದಿಂಸ ಬೆವರುಬಿಟ್ಟು ಗುಣ ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಫೇರಂ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದು ಬಂದಾವರ್ತಿಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದಾವರ್ತಿಯಂತೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಚಳಿಯ ವಿಕಾರಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತವೆ. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಚಳಿ; ಮೂಗು ದಟ್ಟ ಸುವದು. ಮೂಗಿಗೆ ವಾಸನೆಯು ಬರುವದಿಲ್ಲ; ಪಿನ್‌ಸಿಯಾಗಿ ಮೂಗಿಗೆ ತಿಂಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ; ಮೂಗಿನೊಳಗೆ ಹಸರು (ಸಿ.) ಅಥವಾ ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ಸುಂಬಳ ತುಂಬಿದ್ದರೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಮುಖಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು; ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಂಥಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. (ಎಪಿಥೆಲಿಯೋಮಾ)

ಮುಖ:— ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಟಗ್ರಂಥಿ. (ಗಂಟು) ಅದರೊಳ ಗಿಂದ ಹಳದಿ ನ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕೆಳಗಿನ ತುಟಿಯು ಒಣಗಿದ್ದು ತುಟಿಯು ಸುಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ,

ನಾಲಿಗೆ:— ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ಇದ್ದು ಆದಾಗ್ಗೆ ತುದಿಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಇದ್ದರೆ. ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿಯು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ.

ಹಲ್ಲು:— ಹಲ್ಲುನೋವು; ಸಂಜೆಗೆ ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು; ಬಯಲು, ತಣ್ಣನ್ನ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಒಸಡಿಗಳು ನೋಯುವವು.

ಗಂಟಲ:— ಗಂಟಲ ಒಣಗಿದ್ದು ಬಿಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಬಾತದ್ದು; ಅದರಿಂದ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಪದಾರ್ಥ ಸುಂಗುವಾಗ ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು.

ಜಠರ:— ಜಠರದಲ್ಲಿ ಚಳಿ; ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ನಾಲಿಗೆ; ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎನಾದರೂ ಜಡ ಒಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅದರಿಂದ ಅಪಚನವಾಗುವದು; ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಹಾಗೂ ಕಾಲೀಮೂರ ದಂತೆ ಸಹ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಚಠಶೂಲದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣವಾಗದೆ ಇದ್ದು ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ ಹೊಲಸು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣಪೇಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಪಚನದಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ; ನೀರಡಿಕೆ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಬೆವರು ಬರುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ಫೇರಂ ಘಾಸದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು; ಕಾಮಣಿ; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು; ನೀರಡಿಕೆ; ಮಳಮಳಿಸೋಣ, ವಾಂತಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಉದರ ಹಾಗೂ ಮಲ:— ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು, ನೀರಿನಂತೆ ರೇಚೆ ವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಾಲಗೆಯಾದರೂ ಹಳದಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಗೆ ಹಳದಿ ಇದ್ದು ಯಾವದೇ ಉದರರೋಗದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅತಿ ಸೀತ ಹವೆ ಬಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ; ಉದರವು ತಣ್ಣಗೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ; ಅಪಾನವಾಯುವಿಗೆ ಗಂಧಕದಂಥ ದುರ್ಗಂಧವಿರುತ್ತದೆ; ಬಹಳ ದಿವಸದ ಬದ್ಧಕೋಷ್ಠತೆ; ಶೌಚದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ದ ಸಂಗಡ ಕೊಡ ಬೇಕು; ನಾಲಗೆಯು ಹಳದಿ ಹಾಗೂ ಜಿಗಟು ಇದ್ದರೆ ಇದು ಗುಣ ಕೊಡುವದು. ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆಂತ್ರ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ; ಉದರಾವರಣದಾಹದ ಮೇಲೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಉದರವು ಉಬ್ಬಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದದ್ದು, ತಣ್ಣಗೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಗುದದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಕರ್ರನ್ನ, ತೆಳ್ಳನ್ನ, ದುರ್ಗಂಧ ರೇಚವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾವಾಹಿ (ದುರ್ಗೀಬೇಸೆ) ಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ:— ಮೂತ್ರಾಶಯ ದಾಹ; ದಾಹದ ಮೂರ ನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಬಾಧೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಮೇನ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ..

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಪ್ರಮೇಹವು ಹಳೆಯದು, ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸದ್ದು; ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ, ಅಥವಾ ಹಸರು ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದು ನಿಸಂಶಯ ಗುಣಕೊಡುವದು; ಉಪದಂಶ ಅಥವಾ ಪ್ರಮೇಹ ಇವುಗಳ ತರಲೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಪ್ರದರದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ, ಹಸರು, ಜಿಗಟು, ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದೆ ತಡವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಜಡ ಒಜ್ಜಿ ಇಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ತಲೆ ನೋಯುವದು ಮತ್ತು ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಲಸು ಇರುವದು.

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ:— ದಮ್ಮು; ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಹಳದೀ ಕಫ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದು ಉಷ್ಣ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಕೆಮ್ಮಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ವಾಸನಲಿಕಾದಾಹ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಳದೀ ಅಥವಾ ಹಸರು, ಜಿಗಟು, ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಕಫ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಕೆಮ್ಮು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಉಷ್ಣ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಳದೀ ಹಾಗೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೊರಬೀಳುವಂಥ ಕಫವಾಗಲಿ ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ್ನು ಕಫ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಕಫ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ, ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘರಘರ ಸಪ್ಪಳವಾಗುತ್ತದೆ; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ದಣಿದಂತೆ ಭಾವನೆ; ಮಾತಾಡಿ ದರೆ ರೋಗಿಯು ದಣಿಯುತ್ತಾನೆ; ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಹಳದೀ, ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬೆಚ್ಚನ್ನು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನೀತವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ.

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ಮತ್ತು ಟಣಟಣ ಹಾರು ವಂಥದು; ಚರ್ಯೆ ಸಪ್ತಗೆ; ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ದೂಷಿತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ಮಂದ ಮತ್ತು ಅತಿಶಯ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಮೋಮೈ ಕೈಗೆ ಸಹ ನಾಡಿಯು ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ; ತ್ವಚೆ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಹತ್ತುತ್ತದೆ.

ಕುತ್ತಿಗೆ, ಬೆನ್ನು:— ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯವಾಗಲಿ ವಾತಶೂಲಜನ್ಯವಾಗಲಿ ವೇದನೆ; ಸಾಯಂಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತಣ್ಣನ್ನ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವೇದನೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಗೊತ್ತಾದ ಮುದ್ದತಿಗೆ (ಅವಧಿಗೆ) ಬರುವಂಥದಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳೇ ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು.

ಕೈಕಾಲು:— ಸಂದುಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಇತರತ್ರ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸಂಧಿ ವಾತಜನ್ಯ ವೇದನೆ; ಮತ್ತು ವೇದನೆ ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲ, ಹೀಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ವೇದನೆಯ ಸ್ಥಾನ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹಗುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳೇ ಗುಣಕಾರಿಯಾಗುವದು. ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಟ್ಟಿ (ವರಟಿ) ಬರುವದು; ಮೊಳಕೈಯಿಂದ ಮುಂಗೈ ವರೆಗೆ ಹಕ್ಕಳಿಯಾಗುವಂಥ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಆಗೋಣ. ಬಿಸಿಸೀರಿನಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ನಿದ್ದೆ ಮುಂತಾದ್ದು:— ವಾತಶೂಲಜನ್ಯ ಮತ್ತು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬದಲಾಗುವ ವೇದನೆ; ಅಸ್ವಸ್ಥ ನಿದ್ರೆ; ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಾಗುವದು;

ಜ್ವರ:— ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೆ ಬೆಳೆಯುವ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವ ಯಾವದೇ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಬೆವರು ಬರುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇದನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಫಿರಂಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು; ನಾಲಿಗೆ ಹಳದಿ

ಮತ್ತು ಜಿಗಟು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಚಳಿ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಸಹ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಮೈಲಿ, ಗೊಬ್ಬರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬರುವ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಲಿ ಮತ್ತು ಗೊಬ್ಬರ ಇವು ಅಡಗಿದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳೊಳಗಿಂದ ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ತಂಣನ್ನು ಬೆವರು ಬರಹತ್ತಿದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ತ್ವಚೆ:— ತೆಳ್ಳೆನ್ನು, ಹಳದಿ, ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಭಾಗವು ಒಣಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟುಹೋಗುವಂಥ ಯಾವದೇ ತ್ವಗೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ಏಕೆ. ತ್ವಚೆ ಒಣಗಿದ್ದು, ಬಿಸಿ, ಹುರಬರಕ, ಹಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗವು ಜಿಗಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಹುಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಹೊಸ ತ್ವಚೆ ತಯಾರಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ಈ ಔಷಧದಿಂದಾಗುತ್ತದೆ. ತುರುಸು ಹುಣುಗಳು, ಪಿತ್ತದ ಗಾದರಿಗಳು (ಪಿತ್ತಗಾದರಿಗಳು) ಇಸಬು; ಹುರುಕಿನ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಿದ್ದು ತ್ವಚೆ ಶುಷ್ಕ, ಹುರಬರಕ ಇದ್ದು ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಆಮಯುಕ್ತ ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ ರಸಿಕೆ ಇದ್ದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಉಗುರಿನ ಬೇನೆ; ಉಗುರು ಚನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯದಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಬೆವರೇ ಬರುವದಿಲ್ಲ; (ಮುಸುಕು ಹಾಕಿ ಬಿಸಿ ನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟರೆ ತತ್ಕಾಲ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ.) ದುಷ್ಟ ಗ್ರಂಥಿ (Epithelial cancer) ಹಳದಿ, ತೆಳ್ಳೆನ್ನು ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಇತರ ಅವಯವಗಳು:— ಯಾವದೇ ತರದ ದಾಹದಲ್ಲಿ ತೆಳ್ಳೆನ್ನು, ಹಳದಿ, ಹಸರು ಇಲ್ಲವೆ ಕೀವಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಅವಶ್ಯ ಗುಣ ಕೊಡುವದು. ದುಷ್ಟ ಗ್ರಂಥಿ; ಶ್ಲೇಷ್ಮಾ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ಹಾಗೂ ತಂತುಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ

ವೃದ್ಧಿಪ್ರಯ:— ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚೆನ್ನು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಂಣನ್ನು ಹಾಗೂ ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ

ಹಗುರಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೆ ಜ್ವರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಂತರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ,

ಉಪಯೋಗ:—೧೨× ಅಥವಾ ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬಿಸಿ ನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು. ತ್ವಗ್ರೋಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ೨× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ (ಮಲಮು, ಧಾವನ, ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ) ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ೧೨× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಮೈಸೆಟಿಸುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡುವುದೇ ವಿಹಿತ. ಬಹುದಿವಸದ ಸಂಧಿವಾತ ಪ್ರಮೇಹ, ಉಪದಂಶ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ೨೦×ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕೂದಲು ಉದುರಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರಡುವ ತ್ವಗ್ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ೨× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಕೊಬ್ಬರೆ ಎಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು, ಕಜ್ಜಿ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಮಲಮುಮಾಡಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:—ಕಾಲೀಮೂರದಿಂದ ಬಂದ ಗುಣವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಕಾಲೀಸಲ್ಪದಲ್ಲಿದೆ. ಅಂದರೆ ಕಾಲೀಮೂರನಂತರ ಕಾಲೀಸಲ್ಪ ಇದು ಪೂರಕವೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣ ಬಧಿರತೆ, ಜಠರ ವೇದನೆ; ಸ್ತ್ರಾವವು ಬಹಳ ಹೋಗೋಣ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು. ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಸ್ತ್ರಾವವು ಕಾಲೀ ಸಲ್ಪದಕಿಂತ ತೆಳ್ಳಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೂದಲು ಉದುರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಸಲ್ಪದ ಎಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರ ೨× ದ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದು ತಿಕ್ಕಬೇಕು.

ಪ್ರಮಾಣ:— ಸರತಿಗೆ ೪-೫ ವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ೩-೪ ಗುಂಜಿ ಪುಡಿ ೩-೪ ತಾಸಿನ ಅಂತರದಿಂದ ದಿನಾಲು ೩-೪ ಸಾರೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇಟ್ರಂ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕ್

Natrum Phosphoricum

ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು: — ಸೋಡಿಯಂ ಫಾಸ್ಫೇಟ, ಫಾಸ್ಫೇಟ ಆಫ್ ಸೋಡಾ, ನೇಟ್ರಂಫಾಸ್ಫರಸ, ಇವು ಇದರ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ರಕ್ತದ ಕಣ, ಸ್ನಾಯು, ಜ್ಞಾನತಂತು, ಮಿದುಳು, ಹಾಗೂ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ರಸದ್ರವ್ಯಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ದೊರೆಯುವದು. ಈ ಕ್ಷಾರವು ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ದರಿಂದಲೇ ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ್ ಆಸಿಡ್ ಪೃಥಕ್ಕರಣವಾಗಿ ಕ್ಯಾಬಾನ್ರಿಕ್ ಆಸಿಡ್ ಮತ್ತು ನೀರು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಕ್ಯಾಬಾನ್ರಿಕ್ ಆಸಿಡ್ವು ಫುಫ್ಫುಸದ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ (ಫುಫ್ಫುಸದಲ್ಲಿ) ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಒಳಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಾನ್ರಿಕ್ ಆಸಿಡ್ ಇದು ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ್ ಆಸಿಡ್ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳದದ್ದರಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವ ವಿಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ (ನೇಟ್ರಂ ಫಾಸ್ಫಾರಿಕ್) ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕವೆ (ಇದು ಇದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ) ಪಿತ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಮಣಿ, ಯಕೃತಶೂಲ, ಪಿತ್ತದಿಂದಾಗುವ ಮಸ್ತಕಶೂಲ, ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಆಗಲಾರವು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಬೆಳೆಯುವದೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಕಾಮಣಿ, ಯಕೃತಶೂಲ, ಪಿತ್ತಜನ್ಯ ಶೂಲ, ಇವಲ್ಲದೆ ಅಂಗುಲಿವಾತ (ಸಂದುವಾತ, = Joint) ಶೀಘ್ರವಾಗಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದ್ದಾಗಲಿ ಸಂಧಿವಾತ ಮತ್ತು ಇತರ ಆಮ್ಲತೆಯಿಂದಾಗುವ ರೋಗಗಳಾಗಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಲು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು. ಮಾನವೀ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಕೃತವೆಂಬುದೊಂದು ಮಹತ್ವದ್ದೂ ದೊಡ್ಡದೂ ರಸಾಯನ ಶಾಲೆಯೇ ಸರಿ ಎಂದೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ರಕ್ತದ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಮಾಡುವದು, ಸಕ್ಕರೆ ತಯಾರ ಮಾಡುವದು ಯೂರಿಕ್ ಆಸಿಡ್ ಮತ್ತು ಇತರ ನಿಃಸತ್ವ ಪದಾರ್ಥದಿಂದ “ಯೂರಿಯಾ”

ಎಂಬ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ತಯಾರ ಮಾಡಿ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ್ವಾರಾ ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬಲ್ಪಡುವಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಂದುಬಿಡೋಣ, ಸಿತ್ತವನ್ನು ತಯಾರ ಮಾಡಿ ಕರಳುಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡೋಣ ಮುಂತಾದ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಇದೇ ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತವೆ. ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಸಕ್ಕರೆ (ಶರ್ಕರಾ) ರಕ್ತದ ದ್ವಾರಾ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶರ್ಕರೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಗತಿದಾಯಕ ಕಾರ್ಯವು ಜೋರಿಸಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರೋಫಾಸ ವು ಯೋಗ್ಯಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೇ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇದರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದಲ್ಲಿ, ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು (ಬದಲುಗಳು) ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ್ ಅಸಿಡದ ಪೃಥಕ್ಕರಣವಾಗಿ ಅದರಿಂದ “ಕ್ಯಾರ್ಬಾನಿಕ್ ಅಸಿಡ” ಸಿದ್ಧವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಮ್ಲತೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಸಂಧಿವಾತ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಕರಳಿನ ರೋಗ ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. “ಯುರಿಕ್ ಅಸಿಡ” ಶರೀರದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಅದರಿಂದ ಯುರೆಟ್ರಿನೆಂಬ ಕ್ಷಾರವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ (Gonts) ಅಂಗುಲಿವಾತ, ಸಂಧಿವಾತ ಮುಂತಾದ ಬೋಷಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ನೆಣ, ಆಮ್ಲದ ಮೇಲೆ (ಫ್ಯಾಟೀ ಅಸಿಡ್ಸ್) ಇವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವು ಆಗುತ್ತದೆ. ನೆಣಯುಕ್ತ (ಎಣ್ಣೆಯ ಹಾಗೂ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿಯ) ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಬಹಳ ದಿವಸದ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸದ ಬೇನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಶರ್ಕರೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ, ಬೆಲ್ಲ, ಮಿಠಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಸವಿಸದಾರ್ಥ ಬಹಳ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಸಂಣ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದುಂಟು. ಪಾಚಕರಸದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರೋಫಾಸದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅಮ್ಲತೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹುಳಿ

ಮೊಸರಿನ ಒಡೆಗಳಂಥ ಕಾರಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹುಳಿ ತೇಗು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲಿ, ಕೈಕಾಲಿಗೆ ವರಟೆ ಬರೋಣ, ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಯುರಟ್ಟು ಅಂದರೆ ಮೂತ್ರಾಂಶ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗೋಣ, ಹಳದಿ, ಹಸರು ರೇಚವಾಗೋಣ, ಚತುರ್ಗುಣೋಣ, ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ತರದ ಬೇನೆಯುಳ್ಳ ಹುಡುಗರು ಅಶಕ್ತರಾಗಿ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ನವೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆಮ್ಲತೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದದ್ದರಿಂದ ಅಸ್ಥಿಗಳ ಬೆಳೆಗೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಕಲ್ಪಿ. ಘಾಸ (ಸುಂಠ) ವೆಂಬ ಕ್ಷಾರವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ಥಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನೇಟ್ರಂಘಾಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿರಿಯಾ ಘಾಸ ಕ್ಷಾರದ ಧರಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಅಸ್ಥಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಳಿ ತೇಗು, ಹುಳಿ ಕಾರಿಕೆ, ಹಸರು ರೇಚ, ನಾಲಿಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ, ತೆಳ್ಳೆನ್ನ ಅಥವಾ ದಟ್ಟ ಕೆನೆಯಂಥ ಕಿಟ್ಟವಾಗೋಣ ಹಾಗೂ ನಾಲಿಗೆಯು ತೊಯಿ ದಂತಿರೋಣ- ಇವೆಲ್ಲ ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ, ಗಂಟಲಂಗಳ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಹ ಹಳದಿ ಕಿಟ್ಟವು ಇರುತ್ತದೆ. ಆಮ್ಲತೆ ಬೆಳೆದದ್ದರಿಂದಾಗುವ ಯಾವದೇ ಬೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು ಎಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿಯೇ ಅದೆ. ಆಮ್ಲ ಪಿತ್ತಯುಕ್ತ ಜ್ವರ, ಸೆಟೆಬೇನೆ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಿಗೆ ಇದು ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮ್ಲ ಪಿತ್ತದಂತಾಗುವ ಹೊಟ್ಟೆಕಡತದ ಮೇಲೆ ಫೇರಂಘಾಸ ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂಘಾಸ ಬಹಳ ದಿನಸ ಒಂದರನಂತರ ಮತ್ತೊಂದರಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲ ಪಿತ್ತದ ರೋಗವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿ, ಗ್ರಂಥಿ, ಫುಫ್ಫುಸ, ಉದರೇಂದ್ರಿಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡಬಹುದು. ಗಂಡಮಾಲೆ, ಕ್ಷಯಪ್ರಕೃತಿಮೂಲಕ ಕುತ್ತಿಗೆ, ಬಗಲು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಗ್ರಂಥಿ ರೋಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷಯ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿಯ ಕೆಮ್ಮಿಗೂ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಶುಕ್ರಮೇಹ, ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಈ ಔಷಧದ ನೀರು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣ

ದಲ್ಲ ತ್ವಜೆಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದಲ್ಲಿ ಅಪು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದಾಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದಂತಾಗುವದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಅಪು ಸೇವನಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:— ಏನಾದರೂ ಅನಿಷ್ಟವು ಆಗುವದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯು; ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ; ಮಂದತೆ; ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ವಿರಹಿತತೆ; ಜೋಪಾಪಿತನ; ತ್ರಾಸಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯು; ಕೇವಲ ಸಣ್ಣಕಾರಣದಿಂದ ಸಿಟ್ಟುಬರೋಣ; ಮರವು; ಹತ್ತಲಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವನೆ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಬಾಕು, ಮೇಜುಗಳು ಮನುಷ್ಯರೇ ಇದ್ದಾರೆಂಬ ಭಾವನೆ, ಮಾನಸಿಕ ದಣುವಿಕೆ ಬಹಳಾಗಿರುವದು.

ಮಸ್ತಕ:— ಹಣೆ ಮತ್ತು ನೆತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ನೋವು ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದನಂತರ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾಲಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ ಲೇಪವಿದ್ದು ನಾಲಗೆಯು ತೊಯಿದಂತೆ (ಒದ್ದೆಯಾಗಿ) ಇರುತ್ತದೆ. ಹುಳಿ ಕಾರಿಕೆಯಾಗಿ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. (ಫೆ. ಫಾ.) ಅನ್ನ ಪಚನದ ತಾಪದ ಮೂಲಕ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆಯುಂಟಾಗಿ ಬವಳಿಬರುತ್ತದೆ. (ಫೆರಂ. ಫಾ.) ಹೊಟ್ಟೆಕಡಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬುರುಗುಯುಕ್ತ ಹುಳಿ ಕಾರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ನೇತ್ರ:— ನೇತ್ರದಾಹ; ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ ದಟ್ಟ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಮುಂಜಾನೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮೆತ್ತುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ (ಪಿಚ್ಚು) ನೇತ್ರ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ, ದಟ್ಟ ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ರಂ ಫಾಸ ವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಜಂತುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಯು ಡೊಂಕಾಗುವದು (ಮ್ಯಾ.ಫಾ.) ಜಂತುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ಫೀರುಹೋಗುವಾಗ ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಿನೆದುರಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಕಣ್ಣಿನ ಕೆಳರೆಪ್ಪೆಯೊಳಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ವೇದನೆ. ದೃಷ್ಟಿವಾಂಛ್ಯ. ಮನಮಸಕು ಕಾಣಿಸೋಣ; ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಪರಿಬಂದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಿವಿ:— ಒಂದು ಕಿವಿಯು ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ಬೆಚ್ಚಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ತಿಂಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಪೈತ್ತಿಕ ಅಪಚನದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಕಿವಿಯ ಇತರ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದೂ, ಉರಿಯುವದೂ, ತುರಿಸುವದೂ; ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವು ಹರಿಯುವದೂ; ಹಳಳೆಗಟ್ಟುವದೂ; ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಘಣಘಣ ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ಮೂಗು:— ಮೂಗು ತುರಿಸುವದು; ಬಹಳ ಚಂತ್ನುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲತೆಯು ಬೆಳೆದಿದ್ದರೆ ಈ ಭಾವನೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ; ಚಳಿ; ನೆಗಡಿ; ದಟ್ಟ ಕೆನೆಯಂಥ ಅರಿಸಿಣಬಣ್ಣದ ಸುಂಬಳಬರೋಣ; ಮೂಗಿಗೆ ತಿಂಡಿಬಿಡೋಣ; ಮೂಗಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧ ಇರೋಣ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ಕರಣಕಲೆಗಳು ಬಿದ್ದಿರುತ್ತವೆ; ಕಲೆಗಳು ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತಿರುವವೋ ಅಷ್ಟೇ ತೀವ್ರ ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಚರ್ಯೆ ಕೆಂಪು ಇರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಚ್ಚರವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮೂಗು ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಭಾಗವು ಬಿಳೇದಿರೋಣವು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂತಿನ ಅಥವಾ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಮ್ಲತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು. ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದೀಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ. ಬಲಗಡೆಯ ಗದ್ದದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು.

ಮೋರೆ:— ತಾಲುವಿನ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದಿ ಕಿಟ್ಟಿವಿರೋಣ; ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗುಟಲದಲ್ಲಿಯೂ ದಟ್ಟ ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು; (ಘಟನರ್ಪ) ನಾಲಿಗೆಗೆ ಹುಳಿರುಚಿ ಇದ್ದು ಬಾಯಿಬಂದಿದ್ದರೆ ಇದು ಬಹಳೇ ಹಿತಕರವು. (ಕಾಲೀಮೂರ್ತಿಕಾಲೀ ಘಾಸ.)

ನಾಲಿಗೆ:— ಈ ಔಷಧದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ನಾಲಿಗೆಯು ಹಸಿ ಇದ್ದು ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದೀ ಕಿಟ್ಟವಿರುತ್ತದೆ. ರೋಗವು ಯಾವದೇ ಇರಲಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೇತ್ರಂ ಘಾಸವು ಅವಶ್ಯ ಗುಣಕೊಡುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಗೆ ಕೂದಲು ತೊಡಕಿದಂತೆ ಭಾವನೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣುಗಳೂ ಏಳುತ್ತವೆ.

ಹಲ್ಲು:— ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕರಕರ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಪಚನಕ್ಮಾಗಲಿ ಜಂತಿಗಾಗಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಆಗುವದುಂಟು. ಹಲ್ಲು ಒಡೆಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗುವ ಅಪಚನಕ್ಕೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಗಂಟಲ:— ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಹ ಬಾವು ಮುಂತಾದವು ಇದ್ದು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಳದಿ ಗಟ್ಟಿ ಕೆನೆಯಂಥ ಹಸಿ ಕಿಟ್ಟ (ಲೇಪ) ವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಘಟಸರ್ಪ; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಗುಂಡು ಸಿಕ್ಕಿರುವಂತೆ ಭಾವನೆ ಇದ್ದು ನೀರು ಕುಡಿಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು, ಶೀತವಾಗಿರುವದು, ಹಳದೀ ಕಫ ಬೀಳುವದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ಜಠರ:— ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ ಅಸಿಡ ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಅಮ್ಲತೆ; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಸುಡುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿಸುಡುವ ಭಾವನೆ ಇರುವ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲಿಗೆಯು ಹಸಿಯಾಗಿಿದ್ದು ಅದರ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ ಕೆನೆಯಂಥ ಕಿಟ್ಟವಿರುವ ಯಾವದೇ ಜಠರ ವಿಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಹುಳಿಸುಡುವ ಭಾವನೆ ಇದ್ದ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯದಲ್ಲಿ (ಪಚನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಳಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಜತೆಗೆ ಫೇರಂ ಘಾಸ ಕೊಡಬೇಕು.) ಜಠರದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ, ಕೊರಕಲ ಅಥವಾ ಬಿರುಕು. ಬಿಡೋಣ; ಊಟವಾದನಂತರ ಜಠರದ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಯೋಣ; ಹುಳಿ ಅಥವಾ ಕಾಫಿಯ ಬೀಜದಂತೆ ಕ್ರೂರಿ ವಾಂತಿಯಾಗೋಣ, ಉಂಡದ್ದು ಗಂಟಲವರೆಗೆ ಬಂದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ; ಹಸಿವೆಯ ಅಭಾವ, ಅಂದರೆ ಹಸಿವೆ ಇಲ್ಲದಿರೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ; ಫೇರಂ ಫಾ.

ಇವುಗಳನ್ನು ನೇಟ್ರಂಘಾಸದ ಜತೆಗೆ ಬಹಳ ದಿವಸ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹಿತವಾಗುವದು. ಅವಚನ, ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರೋಣ, ತಲೆ ನೋಯೋಣ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರೋಣ ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದು ಅಮ್ಲಪಿತ್ತದ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿಸುಡೋಣವಿದ್ದು ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡೋಣ, ತೇಗುಬರೋಣ; ಮಳಮಳಿಸೋಣ; ಹುಳಿ ವಾಂತಿಯಾಗೋಣ ಮತ್ತು ವಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಬೀಳದೆ ಮೊಸರಿನಂಥ ಗಟ್ಟಿ ವಡೆಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ, ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಮ್ಲ ಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿಗೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಎರಡು ತಾಸಿನ ನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲಿ ಆಗೋಣ; ಫೇರಂ. ಘಾ. ಮತ್ತು ಈ ಔಷಧ ಒಂದರ ನಂತರ ಇನ್ನೊಂದು ಹೀಗೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬೇನೆಯು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಪಿತ್ತ ಅಥವಾ ಜಂತುಗಳಿದ್ದಾಗ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋಯುವಾಗ; ಹಸರು ಹುಳಿನಾತವಿರುವ ರೇಚಗಳಾಗುವಾಗ ಮತ್ತು ಹುಳಿ ನಾತವಿದ್ದ ವಾಂತಿಯಾಗುವಾಗ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಕಲಿಸುವಾಗ, ಹಾಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಭಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟಂತೆ ಭಾವನೆ ಇದ್ದಾಗ, ಎಂಣೆ, ತುಪ್ಪ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ, ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉದರ ಮತ್ತು ಮಲ:— ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರೋಧವಿದ್ದು ನಡುನಡುವೆ ಹಸರು ವರ್ಣದ ಹುಳಿನಾತದ ರೇಚವಾಗುತ್ತವೆ. ಯಕೃತವು ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರೌಢ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪೈತ್ರಿಕ ಅತಿಸಾರವಿದ್ದರೆ ರೇಚವು ಹಸರು ಬಣ್ಣದ್ದಿದ್ದು ಹುಳಿ ನಾತವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಜಿಗಟು ಲೋಳೆಯಿರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಲೋಳೆಯುಳ್ಳ ಗಂಟು ಗಂಟು ಸಹ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಶೌಚದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿಣಕುವದು. ಮಲವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. (ಕಾಲೀ. ಮೂರ) ವಾತಯುಕ್ತ ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒತ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರುಷೋತ್ತಿಗೆ ಸಹ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಕೆಳಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಲಗಡೆ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನೋವು

ಇರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ತರದ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಮೂಗು ತುರಿಸೋಣ, ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಇರೋಣ, ಪಿತ್ತ ಬೆಳೆಯೋಣ, ನಿತ್ಯ ಅಸ್ವಸ್ಥವಿರೋಣ, ಡೊಂಕ ನೋಡೋಣ, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜಂತಿನ ಮೇಲೆ ಇದು ಬೆಳೆ ಔಷಧವು. ಈ ಔಷಧದ (ಬಸ್ತಿ = ಎನಿಮಾ = ರೇಚ ಮಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ನೀರು ಸೇರಿಸೋಣಕ್ಕೆ ಬಸ್ತಿ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ) ಬಸ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ತವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಹಸರಾಗಲಿ ಬೆಳ್ಳಗಾಗಲಿ ರೇಚವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾಮಣಿ ಸಹ ಇರುತ್ತದೆ. ಆಂತ್ರವ್ರಣದಲ್ಲಿ ಸಹ ಇದರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಅವರೋಧವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಹ ಕೊಡಬಹುದು.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ:— ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ; ಮೂತ್ರವನ್ನು ಬಹಳ ವೇಳೆ ತಡೆದು ಹಿಡಿಯೋಣವು ಅಶಕ್ಯ ವಾಗೋಣ; ಇಚ್ಛೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸೋಣ; ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜನರಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರ ಬಾಧೆಯಾಗೋಣ; ಮೂತ್ರ ಮಾಡುವಾಗ ತಿಣಕೋಣ; ನಡುವೆ ಮೂತ್ರವು ನಿಂತು ಪುನಃ ಆಗೋಣ; ಯುಕ್ತ ದೋಷದಿಂದ ಕೆಲಕಾಲ ಆಗುವ ಮಧುಮೇಹ; ಸಂಧಿವಾತದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾಗಾಗಲೀ, ಕರ್ರಾಗಾಗಲೀ ಮೂತ್ರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. (ಫೇರಂ. ಫಾ).

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಕಾಮುಕ ಸ್ವಪ್ನ ಬೀಳದಲೇ ಸ್ವಪ್ನಾ ವಸ್ಥೆಯಾಗೋಣ; ಸ್ವಪ್ನಾ ವಸ್ಥೆಯನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆಯನಿಸೋಣ ಹಾಗೂ ಕಂಪವೂ ಇರೋಣ; ಧಾತುವು ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗಾಗೋಣ; ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆ ಕೆಲ ವೇಳೆ ಪ್ರಬಲವಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಕೆಲ ವೇಳೆ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ವೃಷಣವು ಎಳೆದಂತೆ ಇರುವದು.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಮುಟ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅದು ಇರತಕ್ಕಷ್ಟು ಕೆಂಪು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಟ್ಟು ಇರುವಕಾಲಕ್ಕೆ

ಮಧ್ಯಾನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಹಾಗೂ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತವೆ. ಮುಟ್ಟು ಆಗುವದು ಮುಗಿದನಂತರ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ, ಎಳಕೊಂಡು ಹಿಡಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯ ಸ್ಥೂಲನ; ಸಂಧಿವಾತ ಜನ್ಯ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶವಾಗುವದು. ಬಂಜೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹುಳಿನಾತವಿದ್ದಂಥ ಸ್ತ್ರಾವನು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹುಳಿಯಿದ್ದ ಸ್ತ್ರಾವನೇ ಗರ್ಭಧಾರಣಕ್ಕೆ ಆಡ್ಡೆ ಮಾಡುವದು. ಪ್ರದರದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ, ಜೀನತುಪ್ಪದಂಥ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಹುಳಿ ನಾತವುಳ್ಳ, ಹಳದಿ ಬಣದ, ಉರಿಯುವಂಥದಾಗಲಿ ಸ್ತ್ರಾವನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಹಿತಕರ. ಮುಟ್ಟು ಸಹ ಹುಳಿ, ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಉರಿಯುವಂಥದು ಇರುವದು. ಮುಟ್ಟು ಅನಿಯಮಿತ; ಮುಟ್ಟಿನಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಮತ್ತು ನಿದ್ರೆನಾಶ; ಗರ್ಭಣಿ ಇದ್ದಕಾಲಕ್ಕೆ ಹುಳಿ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಳಮಳಿಸಿ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿಸುಡೋಣ ಇರುವದು.

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ:— ಚಳಿಯಿಂದಾಗುವ ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪೈತ್ತಿಕಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಇತರ ಯೋಗ್ಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರ ಬೆಳೆಯುವ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷತಃ ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನುವಂಶಿಕ ಪೀಡೆಯಾಗುವಂಥ ಹುಡುಗೆಯರಿಗೆ ಆಗುವ ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದಾಗ— ಎದೆ ಬತ್ತಿದರೆ ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ್ಗೆ. ತುಟಿಗಳು ಉರಿಯುವಂಥ ಕಫಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ಹೃದಯದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲ ಕಂಪವಿರೋಣ ಉಂಡನಂತರ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ; ಹೃದಯದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲ ವೇದನೆ ಇರೋಣ; ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಸುರುವಾದನಂತರ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ ಆಗ್ಗೆ; ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು; ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಅನಿಯಮಿತವಿದ್ದಾಗ್ಗೆ.

ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಪಚನವಾಗುವಂಥ ಹಗುರ ಅನ್ನ ಕೊಡಬೇಕು. ಶಾಚಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಗುವದರ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡಬೇಕು.

ಕುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನು:— ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾತಿರು ವವು. ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆಯು ಬಿಗಿಯೋಣ; ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಾವು ಬರೋಣ; ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಭಾಸನೆ ಇರೋಣ. ಇಂಥ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು.

• **ಕೈಕಾಲು:—** ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಂಣಗಾಗೋಣ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿರತೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯು ವೈಕಲ್ಯವು, ಎಲ್ಲತರದ ಸಂಧಿವಾತ ಹೊಸದಿರಲಿ ಬಹಳ ದಿವಸದ್ದಿರಲಿ; ಅಂಗುಲಿವಾತ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಜೊತೆಗೆಯಾಗಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಾಗಲಿ ಈ ಔಷಧ ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯವೇದನೆ; ಸಂಧಿವಾತಚ್ಚರ. ಹುಳಿ ಬೆವರು ಬಿಡೋಣ; ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಸಪ್ಪಳವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಮೊಳಕಾಲು, ಮುಂಗೈ, ಹರಡಿಗಳು, ಅಂಗಾಲು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕರಕರ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ; ಬರೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಮತ್ತು ಕಂಪವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಗುಲಿವಾತ (ಗಾವುಟ; ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಯ)

ನಿದ್ರೆಮುಂತಾದ್ದು:— ಜಂತಿನಿಂದ ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯುಂ ಟಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ದೃಷ್ಟಿಯು ಡೊಂಕಾಗುವದು; ಮುಖ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತೋಣ; ಹಲ್ಲು ಕರಕರ ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾಸನೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದಾಗಲಿ ಅತಿ ಶಯ ಸಂಭೋಗದಿಂದಾಗಲಿ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಕಲಕಲಸೋಣ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಿಗಿಯು ತ್ತದೆ, ಹೃದಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಕಂಪವಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಎದೆ ಧಡ ಧಡಿಸುತ್ತದೆ; ದಣುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತತೆಯು ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಂತಿ

ನಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಅಸ್ವಸ್ಥವಿದ್ದು ರೋಗಿಯು ಮಂದನಿರುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೂ ಗುಡ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ನಿದ್ರೆಯು ಕೆಡುತ್ತದೆ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲು ಕಟಕರಿಸೋಣ, ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಏಳೋಣ, ಒದರೋಣ, ಕಾಮುಕ ಸ್ವಪ್ನಗಳು ಬೀಳೋಣ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಜ್ವರ:— ಶೀತಜ್ವರ, ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಹುಳಿ ಕಾರಿಕೆಯು, ಪೈತ್ರಿಕ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದು ಜ್ವರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗು ತ್ತದೆ. ಬೆವರಿಗೆ ಹುಳಿನಾತ ಬಹಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ವಿಶೇಷ ಗುಣ ಕೊಡುವದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಲುಗಳು ಬರ್ಫಸಂತೆ ತುಣಗಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತವೆ. ನಡುನಡುವೆ ವೋರೆಯು ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ.

ತ್ವಚೆ: ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು; ಸ್ವಲ್ಪ ತುರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಸುಲಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಉರಿಯುವ ಪೈಣು. ತುರಿಸಿದ ನಂತರ ಹುಣ್ಣಿನೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಅಥವಾ ಜೇನುತುಪ್ಪದಂಥ ರಸಿಕೆ. ಉರಿಯುವಂಥಾದ್ದು ಹೋಗು ತ್ತದೆ. ತ್ವಚೆ ಹಳದಿಯಾಗೋಣ(ಕಾಮಣಿ). ಪಿತ್ತದ ಗಾದರಿಗಳು. ಬಂಗಾರ ದಂತೆ ಹಳದಿ ಹಳಗಿಟ್ಟು ತ್ತವೆ. ಸರ್ವಾಂಗ ತಿಂಡಿ, ಹರಡಿಗಳ ಸಂಡು ಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ, ಇಸಬಿನಂಥ ಹುಣ್ಣು ಆಗುತ್ತವೆ.

ಇತರ ಅವಯವ:— ಯಾವದೇ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದಾಗಲಿ ಹುಣ್ಣಿನಿಂದಾಗಲಿ ವೃಣದಿಂದಾಗಲಿ ಗಟ್ಟಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಂಥ ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಂಥಿಯ ಬಾವು. ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾತಿರುತ್ತವೆ. ಬಿರುಸಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಶ್ವೇತ ಪಂಡುರೋಗ, ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಮುಟ್ಟುದೋಷ; ಕಾಮಣಿ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳ ಮೇಲೆ ೧ x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಸ್ಥಿರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಕ್ರಿಯೆ ಸುಲಭ ವಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಯುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆಮ್ಲ ಪಿತ್ತದಿಂದಾಗುವ ಸಂಧಿವಾತದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯ:— ವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿರುವಂಥ ಹವೆಯಲ್ಲಿ

ಈ ಔಷಧದ ವೇದನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಮುಟ್ಟಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವನೆಗಳ ಜೋರು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಬೇಸರಿಕೆ.

ಉಪಯೋಗವು:— ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣವು ಎಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ೪× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಎಂದು ಕೆಲ ಡಾಕ್ಟರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ೩೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸೇವಿಸಿದರೆ ವಿಶೇಷ ಗುಣವಾಗುವದು. ನಮ್ಮ ಮತದಂತೆ ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಗುಣ ಬಾರದೆ ಇದ್ದರೆ ೪× ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ೧೨×, ೩೦×, ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈಗಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸುಗಳ ಕಣ್ಣಿನ ರೋಗದಲ್ಲಿ ೧೨× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣ ಬರುವದು. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳ ಕಣ್ಣು ಬಾವಿನಲ್ಲಿ ೨೦೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವದು.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:— ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದಿ, ಗಟ್ಟಿ, ಕೀವು ಸಹಿತ ಸ್ತ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಿ, ಕಲ್ಕೆ. ಸ; ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು; ಜಂತು ಇದ್ದದರಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವ ಭಾವ ನೆಯು ಸೇಟ್ರಂಮೂರದಲ್ಲಿ ಸಹ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯ ಕಚ್ಚಿ ನಂತೆ ಬಿಳ್ಳಗೆ ನೀರು ಹೋಗೋಣ, ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ, ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಪ್ರಬಲವಾಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಫಾಸದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ರಮಾಣ:— ೪೫ ವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ೩೪ ಗುಂಜಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ೨೩ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ೩೪ ಸಾರೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇಟ್ರಂ ಮ್ಯುರಿಯಾಟಿಕಂ

Natrum muriaticum

ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು:— ಸೋಡಿಯಂ ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ; ಕಾಮನ ಸಾಲ್ಮ (ದಿನಾಲು ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಉಪ್ಪು); ಟೇಬಲ ಸಾಲ್ಮ (ಉಪ್ಪು) ಇವು ಇದರ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಕಲ್ಕೆರಿಯಾ ಫಾಸ (ಸುಣ್ಣ) ದ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಇತರ ಯಾವದೇ ಕ್ಷಾರಕ್ಕಿಂತ ನೇಟ್ರಂ. ಮೂರದ ಅಂದರೆ ಉಪ್ಪಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಮಾನವೀ (ಮನುಷ್ಯ) ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕಾರಣವು ಸಹಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುವುದು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ನೂರು ಅಂಶಕ್ಕೆ ೭೦ ಅಂಶದಷ್ಟು ಇರುವುದು. ಆದರೆ ಇದು, ಈ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವು, ನೇಟ್ರಂಮೂರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿರುಪಯೋಗವೂ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವೂ ಆಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇರಲೇಬೇಕು. ಮಾನವೀಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವತ್ತೂ (ಸರ್ವತ್ರ ಇರುವ) ನೇಟ್ರಂಮೂರವನ್ನು ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿಸಿದರೆ ಅದು ೧೧ ಔಂಸದಷ್ಟು ಆಗುವುದು. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಮೂಲ ಹೊರದಬ್ಬಲು ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಈ ಕ್ಷಾರವು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವತ್ತೂ ದ್ರವವಾಗಲಿ ಘನವಾಗಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಘಟಕವಿರುವುದು. ಮಹತ್ವದ ರಾಸಾಯನಿಕ ಘಟಕವೆಂದು ಅದು ರಕ್ತೋದಕದಲ್ಲಿ ಸಹ ಇರುವುದು. ಘನಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆದ್ರ್ಯತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಿಯಮಿತ (ಸರಿ) ಮಾಡೋಣ; ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ದ್ರವಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಡೋಣ ಅಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವತ್ತೂ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಒಯ್ದು ಮುಟ್ಟಿಸೋಣ, ಇದು ಈ ಕ್ಷಾರದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವು. ತಕ್ಕ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಶರೀರದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಪೋಷಕ ಮತ್ತು ಸಂವರ್ಧಕವಾಗುವಂತೆ ನೀರಿನ ಉಪ-

ಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಕ್ಷಾರದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಶರೀರ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಂವರ್ಧನಮಾಡೋಣ, ಅದರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಾಗಿಸೋಣ ಮತ್ತು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ್ದ ಮಲವನ್ನು ಹೊರಗೆಹಾಕೋಣ ಈ ಕೆಲಸಗಳು ನೇಟ್ರಂಮೂರದಿಂದ ಆಗುತ್ತವೆ. ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಯಾದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ರಸ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಾವುದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆದ್ರ್ವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಖವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವಂಥವು ಆಗುತ್ತವೆ, ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಆದ್ರ್ವ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಸರಿ.

ಕೆಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯು ಬಣಗಿದಂತಿದ್ದು ಇತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ್ನು ಸ್ರಾವವು ಬಹಳ ಹೋಗುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಈ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಇಡುವದೇ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವು. ಜಠರದಲ್ಲಿ ಚಳಿಯಾದಲ್ಲಿ, (ಅಂದರೆ ಆದ್ರ್ವತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಬೆಳೆದಲ್ಲಿ) ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ವಾಂತಿಯಾಗಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ಸ್ರಾವದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಅವರೋಧ ಅಂದರೆ ಮಲಬದ್ಧತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

ನೀರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಕ್ಷಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಿಂಡದಲ್ಲಿ “ನೇಟ್ರಂಮೂರ” ಕ್ಷಾರವು ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರವು ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ನೀರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಪಿಂಡವನ್ನು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹಾಗೂ ಅದರ ದೈವ್ಯಧೀಕರಣ ಮಾಡಲು ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಪಿಂಡಸಂವರ್ಧನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಈ ಕ್ಷಾರದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಯೋಗ್ಯಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ನೀರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ಜಲಶೋಧ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಜ್ಯಾಡ್ಯ, ಮ್ಲಾನತೆ, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಚರ್ಯೆಯು. ಬಾತಂತೆ ಇದ್ದು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸೋಣ, ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯಿಂದ ಕಾಲುಗಳ ವರೆಗೆ ನಿಂತು ನಿಂತು ಚಳಿಯು ಸೇರೋಣ, ಕಣ್ಣು ಸೋರೋಣ, ಜೊಲ್ಲು ಸೋರೋಣ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ನೀರಿನಂಥ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು “ನೇಟ್ರಂಮೂರ” ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಸರಿ. ಉಪ್ಪು ಬಹಳ ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅನ್ನದೊಳಗಿಂದ ಬಹಳ ಉಪ್ಪು ತಿಂದಾಗ್ಯೂ ಪಿಂಡಗಳು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಇದ್ದದರಿಂದ ಅದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ರೋಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಇದ್ದಂತೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ದ್ರವಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚಾದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಉಪ್ಪುಪ್ಪ ಆಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದಾಗಲಿ ಹುಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದಾಗಲಿ ಹೋಗುವ ಸ್ರಾವದಿಂದ ಉರುಪು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಅಶ್ರುಗ್ರಂಥಿ ಅಥವಾ ಲಾಲಾಗ್ರಂಥಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರೋಣ, ಜೊಲ್ಲು ಸೋರೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಹಲ್ಲುಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ರೇಚಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ಪಿಂಡಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಬಿಳೀ ಅಂಟಿನಂಥ ಬೆಗಟು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಉಪ್ಪಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

೧ ನೆಗಡಿಯಾಗಿ ಮೂಗು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ನೀರು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಸೋಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಧ್ವನಿ ನಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತದೆ.

೨ ಚರ್ಯೆ ಸಪ್ತಗೆ; ತ್ವಚೆಯು ಶುಷ್ಕವಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮವಾದಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ.

೩ ಅವರೋಧ; ಬಹಳ ದಿವಸದ ಅತಿಸಾರ.

೪ ನಾಡಿಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಸಿವೆ. ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರಡಿಕೆ.

೫ ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯವೂ ಸ್ಥೂಲತೆಯೂ.

೬ ರಕ್ತವು ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ರಕ್ತಾಭಿಸರಣವು ಮಂದವಿರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದ ಉಷ್ಣತೆಯು ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷತಃ ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಮುಳ್ಳುಮುರಿದಂತಾಗಿ ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

೭ ಮೊಟ್ಟು ಹೊರಡೋಣ, ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟೋಣ, ಕುರುವು ಆಗೋಣ, ತಿಂಡಿ ಬಿಡೋಣ, ಮುಂತಾದ ತ್ವಚೆಯ ರೋಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಗುಳ್ಳಿಗಳೇಳುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರು (ರಸಿಕೆ) ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಉಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚು ತಿಂದಲ್ಲಿ ಪೋಷಣಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಜಲಶೋಧ, ಉದರ, ಶ್ವೇತ ಪಂಡುರೋಗ, ಅಂಗುಲಿವಾತ (Gout) ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವಂಥ ಗ್ರಂಥಿ, ಕರಳು, ತ್ವಚೆ, ಇವುಗಳ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಚನೇಂದ್ರಿಯಗತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆ (ಮುಖ, ಚರ, ಕರಳು ಮುಂತಾದವು) ಯಕೃತ, ಪ್ಲೀಹ, ರಕ್ತ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಾಗುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ “ಕೊಯನಲ್”ದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗುವ ಅಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಸಾಕಷ್ಟು ತಿಂದರೂ ಸಹ ನವೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ “ನೇಟ್ರಂಮೂರ” ವನ್ನು ಅನಶ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಮುಟ್ಟುದೋಷ, ಸವೆಯೋಣ, ತಿಂದ ಅನ್ನವು ಮೈಗೆ ಹತ್ತದೇ ಇರೋಣ, ಶ್ವೇತ ಪಂಡುರೋಗ, ಪೀತಪಂಡುರೋಗ, ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿಗಳ

ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರೋಣ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರೋಣ, ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ವಾಂತಿ ಯಾಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡಬಹುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಕ ನೀರಿನಂಥ ಬುರುಗುವುಳ್ಳ ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಜಲಯುಕ್ತ (ನೀರಿದ್ದ) ಮಿದುಳುರೋಗದಲ್ಲಿ ಸಹ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ವಾಗುವದು. ನಾಲಿಗೆಯು ಸ್ವಚ್ಛ ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ನೊರೆಯಂತಿರುವ ಉಗುಳಿನ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಳ್ಳೆಗಳಿದ್ದರೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಉಬ್ಬಿದಂತೆ ಇದ್ದು ಅದರ ಮೇಲೆ ದಪ್ಪನ್ನ ಲೇಪವಿದ್ದರೆ; ನಾಲಿಗೆಗೆ ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಹತ್ತೋಣ; ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಚ್ಛ, ಪಾರದರ್ಶಕ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ (ಅಲ್‌ಬ್ಯುಮೆನದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಂಥ) ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕದರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಒಣಗಿ ದಂತಿರುವದು. ಇವು ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಈ ಕ್ವಾರದ ನೀರು ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಹತ್ವದ ರೋಗಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತವೆಂದು ಕೆಲ ಡಾಕ್ಟರರ ಮತವಿದೆ.

೧ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಗುವ ಹೃದಯಶಕ್ತಿಪಾತ (೫ ರಿಂದ ೮ ಡ್ರಾಮ ಚುಚ್ಚಿ ಹಾಕಬೇಕು).

೨ ಬಹಳ ರೇಷ ಮತ್ತು ವಾಂತಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತೆ (೮ರಿಂದ ೨೦ ಔಂಸ ಚುಚ್ಚಿ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು).

೩ ಫುಫ್ಫುಸ, ಜಠರ, ಕರಳುಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಾಗುವ ರಕ್ತಸ್ರಾವ.

೪ ಬಹಳ ದಿವಸದ ರೋಗದಿಂದಾಗಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಆಗುವ ಹೃದಯಶಕ್ತಿಪಾತ. ದಿವಸೊಂದಕ್ಕೆ ೧ ರಿಂದ ೧|| ಡ್ರಾಮದಂತೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಚುಚ್ಚಿ ಹಾಕಬೇಕು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:— ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಿರಾಸೆ; ಬಿನ್ನ ಚಿತ್ತ; ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತು ಹೇಳಿದರೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗದೆ ರೋಗಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಸಮಾಧಾನವಾಗೋಣ, ಅದರಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಡದಡಿಸುವದು ಸಹ ಇರುತ್ತದೆ. ಉದಾಸೀನತೆ; ಯಾವಾಗಲೂ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗ; ಬಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ. ಯುಂಟಾಗುವದೆಂಬ ವಿಚಾರಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರೋಣ; ಸಲ್ಪ ಕಾರಣದಿಂದ ರೋಗಿಯು ಅಳುತ್ತಾನೆ; ಹಿಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಉತ್ಸಾಸಭಂಗ ಮಾಡಿಕೊಂಬೋಣ; ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರಾಸೆ; ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ದಣುವಿಕೆ; ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗೋಣ; ಯಾವದೇ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದ ದಣುವಿಕೆ ಆಗೋಣ; ಭ್ರಮ; ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಾತಾಡುವದು (ಪುಟಪುಟಿಸುವದು) ಕೆಲಕಾಲ ಬಹಳ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತ ಭ್ರಮಿಷ್ಠ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗಾಡೋಣ ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಬುರುಗು ಇದ್ದು ಅಥವಾ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಣಗಿದ್ದು ಇದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಗುಣಕರವು. ನವಜ್ವರ, ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಕಂಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸುಂದಾಗಿ ಮಲಗೋಣ.

ಮಸ್ತಕ:—(ಆತಪ) ಮೂರ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ನೇತ್ರಂ. ಮೂರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಶುಷ್ಕತೆ ಬಹಳಾದ್ದರಿಂದ ಈ ರೋಗವು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ತಲೆಸೂಲಿ; ಅರತಲೆಸೂಲಿ; ರಕ್ತಸಂಚಯದಮೂಲಕ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅದು ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚು ಇರುತ್ತದೆ; ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಇದು ವಿಶೇಷತಃ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಆಗುವದು. ತಲೆ ಜಡವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಕಂಠಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರೋಣ. ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದು ನಿದ್ರೆ ಮುಗಿದನಂತರ ಸಹ ಸಮಾಧಾನವಾಗದೆ ಇದ್ದರೆ, ಜಾಡ್ಯವು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಇದ್ದರೆ, ಈ ಔಷಧವು ಗುಣಕರವು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದಂತೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ; ಮುಂಜಾನೆ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರೋಣ; ಅವರೋಧವಿರೋಣ; ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ;

ಬುರುಗು ಇದ್ದು ಮನಿಸ್ಸು ಚಿಂತೆಯುಕ್ತವಿದ್ದಲ್ಲಿ; “ ನೇಟ್ರಂಮೂರ ” ಗುಣಕರವು. ಸ್ವಚ್ಛ, ಬುರುಗು ಇದ್ದು ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಕಫದ ವಾಂತಿ ಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ತಲೆನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪೆ. ಫಾಸ ಕೊಡಬೇಕು. ಅರತಲೆ ಶೂಲಿ ಪ್ರಬಲವಿದ್ದರೆ ೩೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವಂಥ ಹುಡುಗೆಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ತಲೆ ಶೂಲಿ; ತಲೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವು ಇರೋಣ; ಶೀರ್ಷ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದ ಮೇಲೆ ತಿಂಡಿ ಇದ್ದು ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವವು ಹೋಗೋಣ; ಬಿಳಿ ಹಕ್ಕಿಗಿಟ್ಟುತ್ವವೆ. (ಕಾಲೀಸಲ್ಪ, ಕಾಲೀಮೂರ) ಕೂದಲುಗಳು ಉದುರಿಬೀಳುತ್ತವೆ.

ನೇತ್ರ:— ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ: ಕಂಣುಗುಡ್ಡಿಯಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆ, ಬಿಳಿ ಕಲೆಯೂ ಹುಣ್ಣೂ, ಓದುವಾಗ ಅಕ್ಷರಗಳು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ; ವಿಶೇಷತಃ ಕ್ಷಯ ಬೇನೆಯ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ (ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ) ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಕಂಣಿನಿಂದ ನೀರುಸೋರುತ್ತಿದ್ದು ನೇತ್ರಶೂಲಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.) ಆಗಲೇ ಆದ ಚಳಿಯ ಮೂಲಕ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುತ್ತದೆ, ತಲೆನೋವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಕಂಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುವ ಯಾವದೇ ನೇತ್ರವಿಕಾರದ ಮೇಲೆ; ಕಂಣೊಳಗೆ ಹುಣ್ಣಾಗಿದ್ದರೆ (ಫೆರಂಫಾ ಮತ್ತು ಕಾಲೀಮೂರ) ಕಂಣೊಳಗೆ ಹುಣ್ಣು ಇದ್ದು ನೀರು ಸೋರುವದು ಒಂದು ವೇಳೆ ಸೋರುವದೂ ಇಲ್ಲ. ಕಂಣು ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಜಡ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಕಂಣಿನಿಂದ ಉರುವುಳ್ಳ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗು ತ್ತದೆ. ಸ್ರಾವ ಹೋಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣು ಇರುತ್ತವೆ. ಅರತಲೆಶೂಲಿ ಯಂತೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ನೋಯಲು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದನಂತರ ನೋವು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾಯುಗತ ದೃಷ್ಟಿಕ್ಷೀಣ ತೆಯಮೇಲೆ (Muscular Asthenopia) ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು (ಮ್ಯಾ. ಫಾಸ) ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಅತಿ ಒಣಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ ಇದ್ದು ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಉರಿವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಕಂಣು ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಗಳಿಂದ ನೀರು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಕಂಣಿನಮೇಲೆ ದಪ್ಪ ಕೆನೆಯಂಥ ಪಟು (ಪರದೆ) ಬಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಕಿವಿ:— ಕರ್ಣ ಸಲಿಕೆಯು ಬಾತದ್ದರಿಂದ ಬಧಿರತೆಯು (ಕಾಲೀ ಮೂರ; ಕಾಲೀಸಲ್ಪ); ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ; ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೀವ ವುಳ್ಳ ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದು ಅದೇಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಗುಣಕರವು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಉರುವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ತಿನ್ನುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರಕರ ಅಂತ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂಗು:— ಚಳಿಯಾಗಿ ಮೂಗಿನಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಂಥ ಪಾರ ದರ್ಶಕ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ಬರುತ್ತವೆ; ನಾಸಿಕೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರದಿಂದ ತೆಳ್ಳನ್ನ ಉಪ್ಪುಪ್ಪಾದ ಸ್ರಾವವು ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಳಿಯುವದು. (ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ). ಕ್ಷೀಣರಕ್ತ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುದಿವಸದ ಚಳಿ. ಸುಂಬಳ ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಇರುತ್ತದೆ. ಇನ್‌ಫ್ಲುವೆಂಯಾ ಬೇಸೆಯಲ್ಲಿ ನೀನುಗಳು ಬರು ತ್ತಿದ್ದು ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದಲೂ, ಕಣ್ಣಿನೊಳಗಿಂದಲೂ, ತೆಳ್ಳಗೆ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮೂಗಿಗೆ ವಾಸನೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹಕಳಿ ಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮುವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ನೀನುವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಮೂಗಿನಿಂದ ರಕ್ತವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. (ಫೆರಂ. ಫಾ.) ಮೂಗು ಒಣಗಿದ್ದು ಒಳಗೆ ಹಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯ ಬಾಧೆಯು ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೂಗು ಕೆಂಪಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಒಪ್ಪಾರೆ ಮೂಗು ತಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಸೀತದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೀನುಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಮೂಗಿನಿಂದ ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದರೆ ೩೦x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ಲೇಸು.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಕಳೆಗುಂದಿದ್ದು, ಹಳದಿ ಚರ್ಯೆ; ಕ್ವಿನೀನದ (Quinine) ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ; ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ನೀರಿನ ಧಾರೆ; ತಿನ್ನುವಾಗ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಮೀಸೆಯ ಕೂದಲು ಉದುರಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ರಸಿಕೆಯುಳ್ಳ ಬೊಕ್ಕೆಗಳೂ ಏಳುತ್ತವೆ.

ಮುಖ:— ಯಾವದೇ ರೋಗವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ರೋಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಬಾಯಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುತ್ತಿನ ಕಾಳಿನಂತೆ

ಬಿಳೇ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಬಾಯಿಯು ಬಂದಿದ್ದು ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತದೆ. (ಕಾ. ಮೂ.); ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಕುಗಳು, ಅಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹಾಗೂ ಉರುಪು; ಜಿವ್ವಾಗ್ರಂಥಿ ಹಾಗೂ ಲಾಲಾಗ್ರಂಥಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಗುಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ. ಉಗುಳು ಬುರುಗು ಸಹಿತ.

ನಾಲಿಗೆ:— ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಚ್ಛ, ಜಿಗಟು, ಹಾಗೂ ತೆಳ್ಳಗೆ ತರ (ಥರ-Layer) ನಾಲಿಗೆಯ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ನೊರೆಯು ಗುಳ್ಳಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ನಾಲಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬಾಯಿಯು ಒಣಗಿದ್ದು ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂದಲು ಹತ್ತಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣಮುಕ್ಕುಳು ತಡವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಹತ್ತಿದರೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು.

ಹಲ್ಲು:— ದಂತಶೂಲಿ. (ಹಲ್ಲು ಬೇನೆ); ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುವದೂ ಜೊಲ್ಲುಸೋರುವದೂ ಇದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಗುಣಕರವು. ಒಸಡಿಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ ಹೋಗೋಣ; ಪ್ರಣಗಳು ಸಹ ಇರೋಣ; ಹಲ್ಲು ಸಡಿಲು; ಒಸಡಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು ಇರೋಣ, ಚಿಕ್ಕಮುಕ್ಕುಳಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಗಂಟಲು:— ಕಿರನಾಲಿಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದು ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತದೆ (ಕಲ್ಟಿ. ಫ್ಲೂ.) ಗಲಗಂಡ (Goitre = ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ) ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ (ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ) ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು, ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿದಹಾಗೆ ಇರೋಣ ಅಥವಾ ಬಹಳ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರೋಣ, ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವವು. ತೆಳ್ಳಗೆ ನೀರಿನಂತೆ ರೇಷವಾಗೋಣ, ಅದೇ ತರದ ವಾಂತಿಯಾಗೋಣ, ಚರ್ಯೆ ನಿಸತ್ತ, ಬಾವು ಇದ್ದಂತೆ ಬಾಯಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧವಿರೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ, ಘಟಸರ್ಪದ (ಡಿಪ್ತೀರಿಯಾ (Diphtheria) ಒಂದುತರದ ಗಂಟಲ ಬಾವಿನ ಬೇನೆಯು) ಮೇಲೆ ಸಹ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಗಂಡನಾಲೆ (ಕಾ. ಮೂ.)

ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದಂತೆ ಹಾಗೂ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಉಪ-
ಜಿಪ್ಪಿಕೆ, ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಾವು, ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾ ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆ-
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಂಥಿಗಳಿಗೆ ಬಾವು ಬರೋಣ. ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆಯು ಸೋರಗೋಣ.

ಜಠರ:— ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದು ನೀರಿನಂತೆ
ತೆಳ್ಳಗೆ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಜಠರರೋಗದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು
ಕೊಡಬಹುದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಚ್ಛ, ಪಾರದರ್ಶಕ, ಬುರುಗುಳ್ಳ
ಲೇಪವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಅಪಚನದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಂಥ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅದು
ಉಪ್ಪಿನಂತೆ ಇರುವದು; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ; ಬಾಯಿ
ನಾರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಬಾಯಿಗೆ ನೀರುಬಿಡೋಣ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬಿದಂತೆ
ಇದ್ದು ಜಡವಾಗೋಣ; ಉಪ್ಪನ್ನು, ಉಪ್ಪುಹಾಕಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ಅಥವಾ ಕಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ ಬಹಳ ಇರೋಣ;
ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳ; ನೀರು ಬಹಳ ಕುಡಿಯುವ ಇಚ್ಛೆ. ಹಸಿವೆಯು ಬಹಳ
ಇರೋಣ: ತಿಂದನಂತರ ಎದೆಗೆ ಬಂದು ಹಾಯುತ್ತದೆ; ಹುಳಿ ಹುಳಿ
ಹತ್ತೋಣ, ಒಪಳ ದಿವಸ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯವಿರೋಣ; ತಿಂದನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆ
ಶೂಲಿ; ಪಾರದರ್ಶಕ, ತೆಳ್ಳಗೆ, ಹಾಗೂ ಬುರುಗು ಇದ್ದ ವಾಂತಿಯಾಗೋಣ,
ಕಾಮಣಿ ಇರೋಣ ಬಾಡ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಂಣುಗಳು ಮುಚ್ಚುಹಾಕೋಣ;
ಜೊಲ್ಲು ಇರೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವನ್ನು
ಅಪಶ್ಯ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಉದರ ಹಾಗೂ ಮೇ:— ನೀರಿನಂಥ ರೇಚ; ರೇಚವು ಕಡಿಮೆ
ಯಾದನಂತರ ಅವರೋಧ ಮತ್ತು ಅವರೋಧದನಂತರ ರೇಚ; ಕರಳುಗಳ
ಶುಷ್ಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರೋಧವಿದ್ದು ಶರೀರದ ಇತರ ಭಾಗದಿಂದ
ತೆಳ್ಳಗೆ ಸ್ರಾವ (ವಾಂತಿ; ಜೊಲ್ಲು; ಮೂಗು ಸೋರೋಣ) ವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದು
ಹಿತಕರವು. ತಲೆ ಮಂದವೂ ಜಡವೂ ಇದ್ದು ನೋಯುತ್ತಿರುವದು; ಕಂಣಿ
ನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ ಬುರುಗುಸಹಿತ ವಾಂತಿಯಾಗೋಣ
ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರೋಧದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ
ವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲವು ಗಟ್ಟಿ, ಒಣ ಹಾಗೂ ಗಂಟುಳ್ಳದ್ದಾಗುತ್ತದೆ.

ಅದರಿಂದ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಜರುಗುಗಳಾಗುತ್ತವೆ: ಉರುಪು ಜಡುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ರಕ್ತವು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶೌಚದನಂತರ ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ಬಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ರೇಚದಲ್ಲಿ ಬುರುಗು ಸಹ ಇರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಜಿಗಟು ಇರುತ್ತದೆ. ಶೌಚದನಂತರ ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ರೇಚಗಳು ತಿಳಿಯದಲೇ ಆಗುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಆದನಂತರ ಉರುಪು ಜಡುತ್ತದೆ. ರಕ್ತ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೋಧವಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಉರುಪು ಇದ್ದ ಮೊಳಕೆಗಳು ಇರೋಣ. ಯಕೃತ್ ಮತ್ತು ಪ್ಲೀಹೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ (ನೇಟ್ರಂಮೂರ) ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿದ ಜಿಪಿ ನೀರಿನ ಬಸ್ತಿ (Enema) ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರಳುಗಳೊಳಗಿಂದ ಆಗುವ ತೆಳ್ಳೆನ್ನು ಸ್ನಾವನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟು ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿದೆ.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ:—ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿಯಿಂದ ನೀರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು ರೋಗಿಯು ಕ್ಷೀಣನಾಗಹತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಎಶೇಷವಾಗುವದು: ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳ; ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ಶೀತ, ಅದರಿಂದ ಮೂತ್ರವು ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಇದ್ದು ಸ್ವಚ್ಛ ಪಾರದರ್ಶಕವಿರುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದನಂತರ ವೇದನೆಯೂ ಉರುವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಎರಡನೆಯವರ ಬದುರಿಗೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕೂತನಂತರ ಬಹಳ ವೇಳೆಯನಂತರ ಮೂತ್ರವಾಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ನಡೆಯುವಾಗ, ಕೆಮ್ಮುವಾಗ, ತಿಳಿಯದಲೇ ಮೂತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದ್ವಾರದಿಂದ ರಕ್ತವೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:—ಬಹಳ ದಿವಸದ ಮೇಹ; ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಂಥ ಪಾರದರ್ಶಕ ಜಿಗಟು ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಗ್ಗೆ ಉರಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಹಳ ಜಡುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಉಪದಂಶ; ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿ ನೋವು; ವ್ಯಷಣಗಳು ಬಾತಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಕೂದಲು

ಉದುರಿಬೀಳುತ್ತವೆ. ರೇತಸ್ವ ಲನವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ದಣುವಿಕೆಯಾಗು-
ತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರ ಮಾಡಿದ-
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕೀಕಚ್ಚಿನಂಥ ಬಿಳೀ ಕಲೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿ
ಜಲವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:—ಪ್ರಮೇಹ, ಉಪದಂಶಗಳಲ್ಲಿ ತೆಳ್ಳಗೆ,
ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಾರದರ್ಶಕ, ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು
ಗುಣಕರವು. ಮುಟ್ಟು ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ; ಮುಟ್ಟು ಆಗುವಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿ
ಯಾಗಿ ಆಗದೆ ಬಹಳ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಆಗುವದು; ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರೋಗಿಗೆ ತಲೆಶೂಲಿ
ಇದ್ದು ಅವಳು ಬಿನ್ನ ಕಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.
ಮುಟ್ಟಿನ ಸಂಗಡ ಪ್ರದರವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ವಿಶೇ-
ಷತಃ ಅಶಕ್ತ ಹಾಗೂ ಪಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟು ತಡವಾಗಿ ಆಗೋಣ.
ಸ್ತ್ರೀಯರ ರಕ್ತಸ್ರಾವದಲ್ಲಿ ಉರುಪುಳ್ಳ, ತೆಳ್ಳನ್ನ, ಜಿಗಟು, ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವ
ವಿರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಣಗಿದಂತೆ ಇದ್ದು ಉರುಪು
ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ: ಸಂಭೋಗದನಂತರ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೋವು ಬಹಳ
ಇರುತ್ತದೆ. ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ರೋಮಗಳು ಉದುರಿ
ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಜಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ೧|| ಔಂಸ ನೇಟ್ರಂಮೂರನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು
ಮೂತ್ರಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜೀಕಳಿ (ಪಿಚಕಾರಿ)ಯಿಂದ ಚೆಮ್ಮಿದಲ್ಲಿ ಗುಣ-
ಕರವು. ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವಾಂತಿ ತೆಳ್ಳಗಿನದೂ ಬುರುಗು ಇದ್ದದ್ದೂ
ಇದ್ದು ಕಫವೂ ಕಾರಿಹೋಗುತ್ತದೆ; ಪ್ರಸೂತಿಯನಂತರ ಕೂದಲುಗಳು
ಉದುರಿಬೀಳುತ್ತವೆ. ಹಾಗೂ ಸ್ತನಗಳು ಸಂಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಗರ್ಭಾ-
ಶಯದ ಬೇನೆಯ ಮೂಲಕ ರೋಗಿಗೆ ತಲೆದಿಂಬಿನಮೇಲೆ ತಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು
ಹೊಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ:—ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ತೆಳ್ಳಗೆ, ಬುರುಗುಳ್ಳ ಕಫವು
ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಶ್ವಾಸನಳಿಕೆಯದಾಹ; ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಬುರುಗು
ಇದ್ದ ಕಫ ಉಗುಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಕಫ ಬಿಡಬೇಕಾದರೆ
ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒಣಕೆಂಪು ಇದ್ದು ನಿಂತು ನಿಂತು ಹಗಲಿರುಳು

ಸರ್ವಕಾಲ ಬರುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ಬರುವಂಥ ಕೆಮ್ಮು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ತಿಳಿಯದಲೇ ಮೂತ್ರ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಜಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೋವು ಇರುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುತ್ತದೆ, ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ನೀರು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಶರದ್ಯತುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಬರುವಿಕೆಯು; ಬುರುಗಿನಂಥ ಉಪ್ಪು ಕಫ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಬುರುಗಿನಂಥ ಸ್ವಚ್ಛ ಕಫ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ನ್ಯೂಮೋನಿಯದಲ್ಲಿ (ಶ್ವಸನಕ ಜ್ವರ) ಮೇಲಿನ ಪ್ರಕಾರದ ಕಫವಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಕಫವು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದು ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘರಘರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಕೆಂಪು ಕೆಂಪು ಧ್ವನಿಯು ಕೂತುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕೆಂಪುವಾಗ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. (ವೇರಂಘಾಸ) ಪುಪ್ಪುಸಾ ವರಣದಾಹದ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ.

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣಃ— ರುಧಿರಾಭಿಸರಣವು ಮುಂದವಾಗಿರುವದು; ಕ್ಷೀಣಶಕ್ತಿ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ, ಹೃದಯವೃದ್ಧಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರುವದರ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಮುಂದ ರಕ್ತಾಭಿಸರಣವೂ ಅದರಿಂದ ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗೆ ಇದ್ದು ಬಧಿರತೆಯೂ ಇರುವದು (ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.) ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವಿದ್ದು ತಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಿ ಹಾರುತ್ತದೆ. ಎಡಗಡೆಯ ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಹೃದಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಅದು ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದು ರಿಂದಲೂ ದೀರ್ಘ ಶ್ವಾಸದಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ರಕ್ತವು ನೀರಿಸಂತೆ ತೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಬೆನ್ನು ಮತ್ತು ಕುತ್ತಿಗೆ— ಮಕ್ಕಳ ಕುತ್ತಿಗೆ ಸಣ್ಣದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಬೆನ್ನು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಗಟ್ಟಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಚಳಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೈಕಾಲುಗಳು— ಕೈಯಮೇಲೆಯೂ ಬಟ್ಟಿನಮೇಲೆಯೂ ಹುಣ್ಣುಗಳು, ಅದರೊಳಗಿಂದ ನೀರಿಸಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಸ್ರಾವವು ಹರಿಯೋಣ, ಕಾಲುಗಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಅಲ್ಲಾಡೋಣ, ಕಾಲುಗಳು ಗದಗದ ನಡುಗು

ತ್ತವೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಲು ಆಗುವದಿಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರುತ್ತವೆ (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.) ನೇಟ್ರಂಸೂರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಾಲಿಗೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದು ಸ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತ, ಅಂಗುಲಿವಾತ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ, ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕರಕರವೆಂಬ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂದುಗಳು ಜಿರುಸು ಇದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ; ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ನೋವು; ಗೃಧ್ರಸಿ (ಕಟಿಪಶ್ಚಾತ್ಪಾಗದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಅಂಗಾಲಿನ ವರೆಗೆ ಯಾವತ್ತು ಹಿಂಭಾಗದ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು; ವೇದನೆ ಇರೋಣ. (ಗೃಧ್ರಸಿ=Eng. Sciatic) ; ಮಂಡಬೇನೆ; ಮೊಳಕಾಲಿಗೆ ಬಾವು; ಬೊಕ್ಕೆಗಳೂ; ಸಂದುಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಎತ್ತದ ಗಾದರಿಗಳು;

ನಿದ್ರೆ ಮುಂತಾದ್ದು:— ನಾಡಿಗತ ವೇದನೆ (ಮ್ಯಾ. ಫಾ.) ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ನಿಯಮಿತಕಾಲಕ್ಕೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲೂ, ಕಂಠಿನಿಂದ ನೀರೂ, ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹಿತಕರವು. ನೋಯುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆಯು; ಸ್ಪರ್ಶವು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶೈಥಿಲ್ಯವೂ ಆಶಕ್ತತೆಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೋತಂತೆ ಇರುವದು, ಯಾವದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಇಚ್ಛೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾಯುಪ್ರೇಕ್ಷಣ: ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರುವವು; ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು: ಹಿನ್ನೀಲಿಯಾ (ಉನ್ನಾದವಾಯು) ದ ಭಾವನೆಗಳು, ವಿಶೇಷತಃ ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚು ಇರುವವು; ಅಪಸ್ಮಾರದಲ್ಲಿ ದಾಯಿಗೆ ಬುರುಗು ಬರುವದು, ಶೀತವು ತೀವ್ರ, ತುಂಬುತ್ತದೆ; ಯಾವಾಗಲೂ ನಿದ್ರೆಯುಳ್ಳವು; ಸಾಧಾರಣತಃ ಇತರರಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ನಿದ್ರೆ ಸಾಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದನಂತರ ಸೋತಂತೆ ಇರುವದು; ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜಾಡ್ಯವು; ಯಾವಾಗಲೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಜಾಡ್ಯ ಮಂದತನ ಮುಂತಾದ್ದು; ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕಳ್ಳರು ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾವನೆ; ಸ್ವಪ್ನ; ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಅಂಜಿ ಏಳುವದು.

ಜ್ವರ:— ಸುಸ್ತಿ; ಆಲಸ್ಯ; ಕಂಠುಮುಚ್ಚಿ ರೋಣ; ನೀರಿನಂತೆ ವಾಂತಿ; ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರೋಣ; ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ

ಎಲ್ಲ ತರದ ಜ್ವರದ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಶರೀರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಚಳಿಯಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೇ ನೀರಜಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಸಂಧಿವಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂನಿಪಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಔಷಧವು ಹಿತಕರವು. ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮ, ವಾತ ಮುಂತಾದ ಬಾವನೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ರೋಗಿಯು ತುಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಾತ ನಾಡುವನು; ಕೊಯನಲ್ಲಿನ ದುರುಪಯೋಗದಿಂದಾಗಲೀ ಹೆಚ್ಚು ಸೇವನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಾಗಲೀ ಬರುವ ಜ್ವರ; ಕೊಯನಲ್ಲಿನ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಬಹು ಉತ್ತಮವಾದ ಔಷಧವು. ತೇವಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದರಿಂದ ಬರುವ ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ರೋಗ (ನೇಟ್ರಂ ಸ.) ಚಳಿ (ಪಿಮ) ಜ್ವರ; ಮುಂಜಾನೆ ೪ ತಾಸಿನ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಚಳಿಯು ತುಂಬಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವರೆಗೆ ಹಾಗೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಮುಂದೆ ಬಳಿ ಭರದಿಂದ ಜ್ವರ ತುಂಬುತ್ತದೆ; ತಲೆಶೂಲಿ ಬಹಳ; ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಸಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ ತರುವ ಹಾಗೂ ಹುಳಿವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ; ನಡದಲ್ಲಿ ನೋವು ಬಹಳ; ಮೈಯಲ್ಲಿ (ಸುಸ್ತ) ಅಲಸ್ಯ ತುಂಬ ಹೋಗುತ್ತದೆ ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಚರ್ಯೆ ನಿಷತ್ತ; ತುಟಿಯಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ; ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶೀತಜ್ವರದ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹಿತಕರವು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೋಲು ಸೋರುತ್ತದೆ;

ತ್ವಚಿ:— ಯಾವ ತ್ವಗ್ರೋಗದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಮಂಣುಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ, ಇಲ್ಲವೆತ್ತಚೆಯು ಅತಿಶಯ ಒಣಗಿದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಯಾವದೇ ತ್ವಗ್ರೋಗದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಸಬಿನಲ್ಲಿ ತೆಳ್ಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೆಳ್ಳೆ ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವು ಆಗುವದು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಈ ಔಷಧದ ಲೇಪಮಾಡಬಹುದು; ತೆಳ್ಳಗೆ ಸ್ರಾವವಿರುವಂಥ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು; ಮೊಳಕಾಲಿನ ಮೇಲೆಯಾಗಲಿ ಮೊಳಕೈಯಲ್ಲಾಗಲಿ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು; ಸಂಣಮಕ್ಕಳು ಸ್ವಲ್ಪ ತುರಿಸಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ತ್ವಚೆಯು ತೆರೆದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. (ನೇಟ್ರಂಫಾ), ನೇಟ್ರಂಮೂರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದರೆ

ನಿಸಂಶಯ ಗುಣವಾಗುವದು. ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹುಂಣುಗಳು; ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಹಳಗೆಟ್ಟುತ್ತವೆ. (ಕಾ. ಸ.) ಇದು ಕೃಮಿದಂಶದ ಮೇಲಿನ (ಹುಳಗಳ ಕಡಿತದ) ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ದಂಶವಾದ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪಮಾಡಬೇಕು. ಶೀತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದ ಗಾದರಿಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಬಹಳ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮಮಾಡಿದರೂ ಗಾದರಿಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ರೂಪಾಯಿಯ ಆಕಾರದ ಹುಂಣುಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಸ್ರಾವವು ಸೋರುತ್ತದೆ; ವೃಷಣ ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಂಣುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರಿಂದ ಉರುವುಳ್ಳ ತೆಳ್ಳನ್ನ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಉಪ್ಪು ಅಥವಾ ಉಪ್ಪಿನ ಪದಾರ್ಥ ಬಹಳ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಇಸಬೂ ಪೃಣ ಅಗುತ್ತವೆ. ಸಂದುಗಳ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ, ಹಣೆಯಮೇಲೆ, ಶೀರ್ಷ ಪೃಷ್ಠ ಭಾಗದಲ್ಲಿ; ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೂದಲಿನಲ್ಲಿ; ಕಿವಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಕಂಠಿನ ರೆಪ್ಪೆಯಮೇಲೆ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪೃಣಿನ ಹುಂಣುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕೂದಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವು ಎಂಥೆ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕೂದಲುಗಳು ಉದುರುತ್ತವೆ. ಉಗುರುಗಳು ಬಣಗಿದಂತೆ ಇದ್ದು ಕರಕರ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತವೆ. ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ನರೋಲಿಗಳೇಳುತ್ತವೆ.

ಇತರ ಅವಯವ:— ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಲಶೋಧ (ಬಾವು) (ನೇಟ್ರಂ. ಸಲ್ಫ.) ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಲ ತ್ವಚೆಯು (ಶರೀರದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ತ್ವಚೆ) ಒಂದು ಭಾಗವು ಬಣಗಿದಂತಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ತ್ವಚೆಯಿಂದ ತೆಳ್ಳನ್ನ ನೀರಿನಂಥ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ರಕ್ತವು ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪೀತ ಪಂಡು ರೋಗವು, ತ್ವಚೆ ಹೊಲಸಿರೋಣ, ಚರ್ಯೆ ಹಳದಿ, ಸಪ್ಪಗಿರೋಣ ಮುಂತಾದ ರೋಗದ ಮೇಲೆ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಶಕ್ತರೋಗಿಗೆ ಪೀತ ಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಫೇರಂ. ಫಾಸದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸ ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂಮೂರ. ಇವುಗಳನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಧುಮೇಹ, ನಾಳಗುದ (ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ದಾಹ Brights disease), ಜಂತು; ಉಪ್ಪು ಬಹಳ ತಿಂದದ್ದರಿಂದಾಗುವ ಪಂಡುರೋಗ, ತ್ವಚೆಯು ನಿಸ್ಸೇಜವಿದ್ದು, ಹೊಲಸು ಇರುವದು.

ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುವದು. ತಿನಸು, ಉಣಸು ಸೆಟ್ಟಾಗಿದ್ದರೂ ರೋಗಿಯು ಸವೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ವಿಶೇಷತಃ ರೋಗಿಯು ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಬಡಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶೀತಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಯಸಲದ ಅತಿರೇಕದಿಂದ ಒಂದ ಅಶಕ್ತತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಬಹಳ ಗುಣಕಾರಿಯು. ಕಂಕುಳಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾತದ್ದು ಇರುತ್ತವೆ. ಗಂಟಲ ವಾಳ, ಗಂಟಲು ಉಬ್ಬು (Goitre) ನಾಲಿಗೆಯು ಜಿಗಟು, ಸ್ತಚ್ಚ, ಅದರ ಮೇಲೆ ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳೆನ್ನ ಗುಳ್ಳೆಗಳು, ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಯೋಣ ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳೆನ್ನ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗೋಣ ಇವು ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಉಗುರು ಬೆಳೆಯುವದಿಲ್ಲ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಂಣುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯುವದಿಲ್ಲ, ಕೂದಲು ಉದುರುತ್ತವೆ.

ವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಯ:— ಸಾಧಾರಣತಃ ಮುಂಜಾನೆ ಸಮುದ, ದಂಜೆಯ ಕ್ಷಾರಯುಕ್ತ ಹವೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತವೆ, ನಡುನಡುವೆ ನಿಯಮಿತ ವೇಳೆಗೆ ರೋಗವು ಪುನಃ ಪುನಃ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ, ಇದು ಸಹ ಇದರ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ, ಸಾಯಂಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಹಗುರು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಠಿಣ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವದರಿಂದ ಟೊಂಕು ನೋಯುವದು ಇದರಿಂದ ಹಗುರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೊಯಸಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ವಿಷವದಾರ್ಥದ ಸೇವನ ಬಹಳ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ರೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಸಹ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಒಲವತ್ತರ ಇರುತ್ತವೆ.

ಉಪಯೋಗ:— ೬ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದರೂ ೩೦ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣ ಕೊಡು ತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾನೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಬಹಳ ದಿವಸದ ಮಸ್ತಕಶೂಲಿಯು. ೨೦೦ × ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೋಗುವದು, ನಾಡೀಗತ ರೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ ೧೨ × ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು, ಮುಟ್ಟಾಗಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ನಿರುತ್ಸಾಹ ಮುಂತಾದ್ದಕ್ಕೆ ೩೦ × ದಿಂದ ಗುಣ ಬರುವದು, ಅರತಲೆ (ಆರ್ಥರಲೆ),

ಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು. ದಮ್ಮು, ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು, ಬಹಳ ದಿವಸದ ಉಪದಂಶ, ಮೇಹ, ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರೋಣ, ಅಪಸ್ವಾರ, ಹಿಸ್ವೇರಿಯಾ (ಉನ್ಮಾದವಾಯು), ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ೨೦ × ಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿದರೇನೇ ಗುಣಬರುತ್ತದೆ. ಅವರೋಧವನ್ನು ಕಳೆಯ ಬೇಕಾದರೆ ೩೦ × ಯನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು, ಕೃಮಿದಂಶ, ಬಾಯಿ ಬರೋಣ, ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಸು ಶಕ್ತಿಯ (೨×, ೩×, ಮುಂತಾದ) ಔಷಧದ ನೀರು ಮಾಡಿಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕುಳಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಹೊರಗೆ ಇದರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಿದ ಬಟ್ಟೆಯ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಕೂದಲು ಉದುರುವ ಬೇನೆಗೆ ೧ × ಶಕ್ತಿಯ ನೀರು ಮಾಡಿಯಾಗಲಿ ಮಲಮವಾಗಲಿ ಮಾಡಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:— ಕರ್ಣನಲಿಕೆಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬಧಿರತೆಗೆ ಕಾಲೀಸಲ್ಫ ಕಾಲೀಮೂರ ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು. ಬರಹ ಹಾಗೂ ಆಂತ್ರಗತ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂ ಸ. ಹಾಗೂ ಹುಡಿಗೆಯರ ಮುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ತಲೆನೋವಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಚಿ. ಫಾ, ಫೇರಂ. ಫಾಸ, ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು. ಮುಟ್ಟು ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರವು ಗುಣಕೊಡುವದು. ಕೃಮಿ ದಂಶದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರದಂತೆ ಫೆರಂ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲಿ. ಫಾ., ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಸಹ ಗುಣಕರವಾಗುವದು. ಕಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂ. ಸ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀಮೂರಗಳ ನಂತರ ನೇಟ್ರಂ. ಮೂರದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಮಾಣ:— ೪೫ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ೩೪ ಗುಂಬೆ ಚೂರ್ಣ ವನ್ನು ರೋಗದ ತೀವ್ರತೆಯ ಮಾನದ ಮೇಲಿಂದ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ೨೩ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇಟ್ರಂ ಸಲ್ಫೂರಿಕಂ

(Natrum Sulphuricum)

ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು:— ಸೋಡಿಯಂ ಸಲ್ಫೇಟ, ಸಲ್ಫೇಟ ಆಫ್ ಸೋಡಾ, ಗ್ಲಾಬರ್ಸ್ ಸಾಲ್ಟ್ ಇವು ಇದರ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಈ ಕ್ಷಾರವು ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ರಸದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಛಾತು, ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಇತರ ದ್ರವಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಿಯಮಿತ ಮಾಡುವದು ಈ ಕ್ಷಾರದ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಕೆಳಗಿನ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಈ ನೀರು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು.

(೧) ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ್ ಆಸಿಡದ ಪೃಥಕ್ಕರಣ (೨) ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಫುಫ್ಫುಸ್ ದ್ವಾರದಿಂದ ತೀತ ಹವೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು; ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನೀರು ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಫದ ಕಾರ್ಯವು ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು; ಎರಡೂ ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು; ಆದರೆ ಎರಡೂ ಕ್ಷಾರಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ: ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗವಾಗಬೇಕು; ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪಿಂಡಗಳ ದ್ವೈಧೀಕರಣವಾಗಬೇಕು; ಅವುಗಳ ಸಂವರ್ಧನವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬೆಳೆಯಬೇಕು; ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೇಟ್ರಂಮೂರವು ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದ ನೀರನ್ನೂ, ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುವಂಥ ನೀರನ್ನೂ ಶರೀರದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೀರನ್ನು ಎಳೆಕೊಳ್ಳುವದು ನೇಟ್ರಂ. ಸಲ್ಫದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಪಿಂಡಗಳ ದ್ವೈಧೀಕರಣಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಸಂವರ್ಧನ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಫ ಇದು ಬೇರ್ಪಡುವಂಥ ಶ್ವೇತಕಣಗಳಲ್ಲಿಯ ನೀರನ್ನು ದೂರಸರಿಸಿ ಅದರ ಪೃಥಕ್ಕರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಶ್ವೇತ ಪಂಡುರೋಗವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಸಹಾಯಕರವಾಗು

ತ್ತದೆ. ನೇಟ್ರಂ ಮೂ. ನೇಟ್ರಂ ಫಾ. ನೇಟ್ರಂಸ. ಈ ಮೂರು ಕ್ಷಾರಗಳಿಗೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ನೀರಿಗೂ ಬಹಳ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ. ನೇಟ್ರಂ ಫಾ. ಇದು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ್ ಆಸಿಡ್‌ನ (ದುಃಗ್ವಾಸ್ತುತೆ) ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಡಿ ನೀರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಇದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ನೀರು ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತದೆ, ನೇಟ್ರಂಸ. ಇದು ನೀರನ್ನು ಶರೀರದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ ಕೆಲಸವಾಡಿ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಿಯಮಿತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಸ್ತರ ಧಾತು (Epithelia tissue) ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನತಂತು ಇವುಗಳಿಗೆ “ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಫು” ಕ್ಷಾರವು ಉತ್ತೇಜಕವೆಂದು ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಲ್ಲಿಯೇ ಅಸ್ತಿರಪಿಂಡಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟು ಮೂತ್ರವನ್ನು ಮೂತ್ರಪಿಂಡನಲಿಕೆಯೊಳಗಿಂದ ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ತಂದುಬಿಡಲು ಸಹಾಯಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಫು ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಜ್ಞಾನತಂತುಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಮೂತ್ರಾಶಯದೊಳಗಿಂದ ಮೂತ್ರವು ತಿಳಿಯದಲೇ ಹೋಗುವುದು, ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದರೋಣವು ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಪಿತ್ತ, ಕರಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆಸಹ ಇದರ ಕಾರ್ಯವು ಆಗುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತೆಳ್ಳಗಾಗಲಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಲಿ ಮಾಡಗೊಡದೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕ ಅದರ ಘನತೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿಡುವ ಕೆಲಸವು ಈ ಕ್ಷಾರದ್ದೇ ಸರಿ. ಇದರ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲವೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಲಿ ತೆಳ್ಳಗಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಅವರೋಧವಾಗಲಿ ವಾತಯುಕ್ತ ಶೂಲಿಯಾಗಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. “ಪ್ಯಾಂಕ್ರಿಯಾ” ಎಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲೆ ಸಹ ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಪಾಚಕರಸವು ಆಗತಕ್ಕ ಸ್ವರಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಮಧುಮೇಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದರದಲ್ಲಿ “ಪ್ಯಾಂಕ್ರಿಯಾ” ಎಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವು

ಜಠರದ ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಚನ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಹಾಯ ವಾಗುವಂಥ ರಸವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ರಸವು ಸಲಿಕಾ ದ್ವಾರದಿಂದ ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲಾಂತದಲ್ಲಿ ತರಲ್ಪಡುತ್ತದೆ; ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ನೀರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗದೇ ಇದ್ದಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚಿತವಾದ್ದರಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ರೋಗಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ- ಹಿಮಜ್ವರ, ಪಿತ್ತಜ್ವರ, ಪೈತ್ತಿಕವಾಂತಿ, ಮಧುಮೇಹ, ಪೈತ್ತಿಕರೇಚ, ದುರ್ಗೀಬೇನೆ; ಜಲಶೋಥ (ಉದರ, ಜಲಯುಕ್ತಬಾವು ಮುಂತಾದವು), ಇನ್‌ಫ್ಲುಯೆಂಝಾ, ವಿಸರ್ಪ (ಸರ್ಪ ಮತ್ತು Erysipelas) ಮುಂತಾದವು; ಹಳದಿ ನೀರುಳ್ಳ ಹುಣ್ಣು ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ಹಸಿ ಪೈಣು; ಸರೋಲಿ, ಯಕೃತವಿಕೃತಿ; ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯ; ಶೀತದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ, ಅಥವಾ ಹಸರು ಸ್ರಾವವು ಹೊಗೋಣ ಮುಂತಾದವು.

ಫೋಪಶಾಃ:— ಕಫ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನೇಟ್ರಂ. ಸ. ಇದು ವಿಶೇಷ ಗುಣಕರವು. ಇಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಶೀತ, ತೇವು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ನೀರಿನ ಸಮೀಪದ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಧೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆಸಿಸುತ್ತದೆ. ನೇಟ್ರಂ. ಸ. ಇದರಿಂದ ರೇಚವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವೆಂದು ಇದರ ಉಪಯೋಗವು. ಕರಳು, ಕರಳಿನ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣು, ಯಕೃತ, ಪ್ಯಾಂಕ್ರಿಯಾ, ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯ ರಸೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಇದು ಸಹಾಯಕರವು. ಜಠರಗತ ಪೈತ್ತಿಕ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ, ತ್ವಚೆಯ ಕೆಳಗೆ ನೀರು ಸಂಚಿತವಾಗಿರೋಣ ಮತ್ತು ಬಾವು ಇರೋಣ (ನೀರು ತುಂಬಿದ ಬಾವು); ತ್ವಗ್ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ತೆಳ್ಳನ್ನ ರಸಿಕೆ ಹರಿಯೋಣ, ಹಳದಿ ಹಳಳಿಗಟ್ಟುವಂಥ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾ ಗೋಣ, ಪಿತ್ತವು ಹೆಚ್ಚಿಗಾಗೋಣ, ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ (ಪಿತ್ತದಿಂದಾಗುವ ಹರಳು ಗಳು-ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಖಡಾ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ), ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಸುಕಿ ನಂಥ ಕಣಗಳು ಸಂಚಿತವಾಗೋಣ, ಮಧುಮೇಹ, ಅಂಗುಲಿವಾತ (gout) ಸರೋಲಿ ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಶೀತಜ್ವರದ ಮೇಲೆ ಇದು ಉತ್ತಮ ಔಷಧವು. ನಾಲಿಗೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಹೊಲಸು, ಬಿಳ್ಳಗೆ, ಹಸರು, ಅಥವಾ ನೀಲವರ್ಣದ ಲೇಪ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿ

ರೋಣ, ಎಡಮಗ್ಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಭಾರಹಾಕಿ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ರೋಗವೃದ್ಧಿ ಯಾಗೋಣ, ಇವು ಈ ಕ್ಷಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ತೇವು (ಶೀತ) ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ತಣ್ಣಿನ್ನ ಹವೆಯಲ್ಲಿರೋಣದಿಂದಲೂ ಆಗುವ ರೋಗಗಳನ್ನು ಈ ಔಷಧವು ನಿವಾರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣವು ವಾತುಲ, ಕಫ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ. ತೀವ್ರವಾಗಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶೀತ ಸೇರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲವೆ ದಮ್ಮಿಸ (ಉಬ್ಬಿಸ) ರೋಗಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ ಅಂಥ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಈ ಔಷಧವು ತೀವ್ರ ಗುಣಕಾರಿಯು. ರಕ್ತಸ್ರಾವವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಕ್ಷಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಅತ್ಯಾತೃವ (ಮುಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಾಗುವದು) ದಲ್ಲಿಯೂ, ಯಾವದೇ ಅಪಘಾತದಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಆಗುವ ರಕ್ತಸ್ರಾವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸ್ರಾವವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಇದು ಉಪಯುಕ್ತ ಔಷಧವು. ಬಹಳ ದಿವಸ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಲಿತಿರುವ ಜಂತುಗಳು ಹೊರಬೀಳುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:— ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ; ಆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಬಹು ಶ್ರಮವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಸಿಡುಕೆ ಸ್ವಭಾವದವನೂ ಉನ್ಮತ್ತನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. 'ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ; ಧೈರ್ಯವು ಕುಂದುತ್ತದೆ; ಕರ್ತವ್ಯಶೂನ್ಯತೆ; ಭ್ರಮ; ನಿರಾಶೆಯುಳ್ಳ ವಿಚಾರಗಳು ತಲೆಸೇರಿದ್ದರಿಂದಲೂ; ಸೀತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ; ಅಪಘಾತದಿಂದಾಗಲೀ ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಲೀ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು.

ಮಸ್ತಕ:— ತಲೆನೋವು, ವಿಶೇಷತಃ ಸೆತ್ತಿಯಮೇಲೆ; ಸಿರಗಳು ಟಣಟಣ ಹಾರುತ್ತವೆ. ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಬರುವ ಬವಳಿ, ಕಣ್ಣಿಗೆ

ತ್ತಲೆ ಬರುವದು, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಲಸು, ಹಸರು, ಅಗ್ರವು; ಯಿಯು ಕಹಿ ಆಗೋಣ; ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಗಳೂ ರೇಚಗಳೂ ಮುಂತಾದವನೆಗಳಿದ್ದು ತಲೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗುಣಿಸುವದು. ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನಾತಿರೇಕವು; ತಲೆಗೆ ಅಪಘಾತವಾದಾಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮವು; ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡತಕ್ಕ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವಿದು. ತಲೆಗೆ ರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ತಲೆನೋವು; ತ್ರಮವೂ, ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ದಾಹವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. (ಫೆರಂ. ಫಾ. ಮ್ಯಾ. ಫಾ.)

ನೇತ್ರ:— ಕಣ್ಣು ಹಳದಿ; ಕಣ್ಣರೆಪ್ಪೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು ಎದ್ದು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುತ್ತದೆ; ದೊಡ್ಡ ಹುಣ್ಣಿನಂಥ ಕುರುವು; ಉರಿಯುವಂಥ ಸ್ತಾವವು. ಮುಂಚಾನೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತಿಹಾಕುವವು. ಬಿಳಕು ನೋಡಕೂಡದು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ನೇತ್ರಾಭಿಷ್ಯಂದವು (ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಪಿಚ್ಚು ಸೋರುವದು). ಹುಣ್ಣುಗಳಿದ್ದು ಹಸರು ಕೀವೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಕಿವಿ:— ಕಿವಿಗಳು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಚಮಕಾ ಹೊರಡುತ್ತವೆ. ಶೀತಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಏನಾದರೂ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವನೆ; ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಟಿಬಡದಂತೆ ಘೂಘೂಣ ಸಪ್ಪಳು ಆಗುತ್ತದೆ.

ಮೂಗು:— ಉಪದಂಶದಿಂದ ಆಗುವ ಪಿಸಿ, ತೇವು ಶಾವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಗುವದು; ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ನೆಗಡಿ; ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸುವದು; ಮೂಗು ಒಣಗಿದ್ದಿದ್ದು ಉರಿಯುತ್ತದೆ; ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ; ಗಂಟಲೊಳಗಿಂದ ಸವುಳು ಸುಂಬಳ ಗೊಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಉಗುಳಿ ಚಲ್ಲಬೇಕಾಗುವದು; ಮುಟ್ಟಾದಾಗ್ಯೆ ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಮೂಗಿನಿಂದ ಬಿದ್ದ ಸುಂಬಳವು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಸರಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ನಿಸತ್ವ, ಹಳದಿ; ಕಾಮಣಿಯಾದಂತೆ, ಚರ್ಯೆ ಬಾತದ್ದು; ಬಾವು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕೆಂಪು, ಮತ್ತೆಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊಳೆ ಪುಳ್ಳದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ. (ಜ್ವರವಿದ್ವಲ್ಲಿ ಫೇರಂ. ಫಾ.) ನೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು.

ನೋರೆ:— ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗಿದ್ದು; ಬಾಯಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಗಟು; ದಟ್ಟ, ತಂತುಯುಕ್ತ, ಬಿಳೇ, ಹಸರು ಉಗುಳು, ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಗುಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ; ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ದುರ್ಗಂಧ, ಬಿಗಟು ಬೇಕರಿಸಿ ಉಗುಳಬೇಕಾಗುವದು.

ನಾಲಗೆ:— ನಾಲಗೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹೊಲಸು. ಬಿಳಿಗೆ, ಹಸರು, ಕೆಂಪು, ಬಿಗಟು ಕೂತಿರುವದು; ನಾಲಗೆಯು ಬಿಗಟಾಗಿರುವದು. ನಾಲಗೆಯು ಕಹಿಯಾಗಿರುವದು; ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಉರುಪುಳ್ಳ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು; ನೆತ್ತಿಯು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದಕೂಡಲೆ ನೋಯುವದು; ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.

ಹಲ್ಲು:— ಹಲ್ಲುನೋವು; ಮೊಗೆಮೊಪ್ಪು (ತಂಬಾಕು) ಸೇದಿದಲ್ಲಿ, ತಣ್ಣಗೆ ಗಾಳಿ ಹತ್ತಿದರೆ, ಹಾಗೂ ತಣ್ಣೀರು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಒಸತಿಯಲ್ಲಿ ಉರುವು.

ಗಂಟಲು:— ಘಟಸರ್ಪದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ್ನ ಹಸರು ವಾಂತಿ ಯಾಗಲಾರಂಭಿಸಿದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಇತರ ಔಷಧದ ಸಂಗಡ ನಡು ನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು; (ಕಾ. ಮೂ.) ಗಂಟಲು ನೋವು; ನುಂಗುವಾಗ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಗುಂಡುಸಿಕ್ಕಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಸೀತವಾದ್ದರಿಂದ ಗಂಟಲದಿಂದ ದಟ್ಟ, ಬಿಗಟು, ತಂತುಯುಕ್ತ ಬಿಳೇ ಕಫದ ಗಂಟುಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಕಫದ ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಬೇಕರಿಸಿ ಹೊರದಬ್ಬಬೇಕಾಗುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ.

ಜಠರ:— ಪಿತ್ತವು ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ತೊಂದರೆ; ಮೈತ್ರಿಕ ಭಾವನೆ. ಹಸರು, ಬಿಳಿಗೆ, ಅಥವಾ ಹಸರು, ಕೆಂಪು ನಾಲಿಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ

ಪಿತ್ತವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು; ನಾಲಿಗೆಯು ಬಳೇದೂ ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ್ದೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಪಿತ್ತವು ಹೆಚ್ಚಾದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂ. ಸ. ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಪಿತ್ತವು ಸ್ವಲ್ಪವಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಮೂರ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ನಾಲಿಗೆ ಬಹಳೇ ಕಹಿ ಹಾಗೂ ಜಿಗಟು ಆಗಿದ್ದರೆ ದಿನಾಲು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರಡಿಕೆಯು ಆಗೋಣ; ಜಠರವು ಜಡ ಹಾಗೂ ಬಾತಂತೆ ಭಾವನೆ; ಒಂದೇಸವನೆ ಮಳಮಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ತವಾಗಿ ಕಾರಿಕೆಯು ಬರುತ್ತದೆ; ಆಗ್ಗೆ ಬಾಯಿಯು ಕಹಿಯಾಗಲೀ ಹುಳಿಯಾಗಲೀ ಆಗುತ್ತದೆ; ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬವಳಿಬರುತ್ತದೆ; ಉಪ್ಪು, ಹಸರು ನೀರಿನಂತೆ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ತವು ಹೆಚ್ಚಾದ್ದು ಋಂದ ಕಹಿ ನೀರು ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪೈತ್ರಿಕಶೂಲಿಯಿದ್ದು ಮೇಲಿನ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದು ಮಲವು ಕರೇಬಣ್ಣದ್ದೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷೇಮಕರವಾಗುವದು. ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿದ ಅನ್ನವು ಪಚನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಕಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಸರು ರೇಚಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ತ್ವಚೆ ಹಳದಿಯಿದ್ದು ಕಣ್ಣುಗಳು ಹಳದಿ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಬಣ್ಣದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೂ ಮುದ್ರಣಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಜೋಡಿಸುವವರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸೀಸಿನ ಮೊಳೆಗಳನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವದರಿಂದಲೂ ಆಗುವ ಶೂಲಿ; ೧ x ಅಥವಾ ೨ x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಸುಡುತ್ತದೆ; ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ಅಪಾನವಾಯು ಹೋಗುತ್ತದೆ; ವಾತಜನ್ಯಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಕರುಳಿನ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕೊಡ ಕೆಳಗೆ ಕುಂಡಲಿಕಾಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು ಇರುತ್ತಿದ್ದು ಮುಂಜಾನೆ ಉಸವಾಸ ಎದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಯಕೃತವೃದ್ಧಿ; ಎಡಗಡೆ ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ನೋವು ಹೆಚ್ಚು; ಎಡಗಡೆಯ ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವೂ, ಕೆಮ್ಮೂ, ಇದ್ದು ಕಫವೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ತವೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಉದರವೂ ಮಲವೂ:— ಅತಿಸಾರ; ಕರೇ ಹಸರು ಬಂಣ್ಡ ಪೈತ್ರಿಕ ರೇಚವು; ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿ; ಮುಂಜಾನೆ ಶೌಚವು ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ತಂಣನ್ನ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಶೌಚವು ತೆಳ್ಳ

ಗಾಗುವದು ಇಲ್ಲವೆ ಹಾಗೆ ಆಗುವದು ಅನುವಂಶಕವಿದ್ದಲ್ಲಿ; ನೇಟ್ರಂಮೂರು ಬಹಳ ಕ್ಷೇಮಕರವು. ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಲಿ ಇತರ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮವಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಯಕೃತವು ಕೆಡುತ್ತದೆ. (ಕಾ. ಫಾ.) ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಾಣ ಬಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ; ಸ್ವರ್ಶವು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಂಚಯ; (ಫೇರಂ. ಫಾ). ಉದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ. (ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಫೇರಂಫಾ.) ಫೇರಂಫಾ. ಇದು ಉಂಡಕವುಚ್ಚ ಎದ್ರಧಿಯ ಮೇಲಿನ (ಅಪ್ಪೆಂಡಿಸ ಸಾಯಿಟಿಸ Appendicitis) ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವಿದ್ದು ಇದನ್ನು ನೇಟ್ರಂ ಸಲ್ಫದ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದರನಂತರ ಎರಡು ನೇದು ಹೀಗೆ ಕೊಡಬೇಕು; ವಾತಜನ್ಯ ಶೂಲಿಯು ಮೊದಲು ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅನಂತರ ಎಲ್ಲ ಉದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಗುದದ್ವಾರ ಹಾಗೂ ತೊಡೆ ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸರೋಲಿಯಂಥ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ; ತಂಪು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳ ವೃದ್ಧಿಯು;

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳು:— ಮಧುಮೇಹದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಶರ್ಕರಾ (ಸಕ್ಕರೆ) ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು ಅಶಕ್ತತೆ ಬಹಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳ ಹಿತಕರವು. ಇಟ್ಟಂಗಿಯ ಕಣಗಳಂತೆ ಸಣ್ಣ ಕಣಗಳು ಮೂತ್ರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವು. ವಿಶೇಷತಃ ಅಂಗುಲ ವಾತದಲ್ಲಿ (gout) ಕಂಡುಬರುವವು. ಪಿತ್ತ ಪುಕೃತಿಯುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಆಶ್ಮರಿ (ಮ. ಮೂತಖಡಾ); ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಹಾತಿಕೆಯೂ ಇರುವದು. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದ ಅಂಶವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಹುದಿವಸದ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ದಾಹವಿದ್ದು ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ, ಹಸರು ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉರುವು ಇದ್ದರೆ, ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ— (ಮಧುಮೇಹದ ಮೂಲಕ).

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ವೃಷಣ ಜಲವೃದ್ಧಿ; (ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ) ಬಹಳ ದಿವಸದ ಉಪದಂಶದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸರೋಲಿಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಬಹಳ ದಿವಸದ ಪ್ರಮೇಹವಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಪದಂಶದಲ್ಲಿ ಹಸರು ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಆಡಗಿದ ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಜನನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿಯೂ ಬಾವೂ ಇರುವದು.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಬಾತಿದ್ದು ಹಾಗೂ ದಾಹವು ಇದ್ದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಣುಗಳು ಆದಲ್ಲಿ; ಮುಟ್ಟಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಮುಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಬಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿ ಗಾದಲ್ಲಿ ಉರುವು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೂ; ಸ್ತ್ರಾವವು ಬಹು ತಿಂಡಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರೋಧವಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಮುಳ್ಳುಮುರಿದಂತೆ ಶೈತ್ಯವಿದ್ದು ಶೌಚಕ್ಕೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ನೀರಿನಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಪ್ರದರದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವಂಥ ಹಾಗೂ ತಿಂಡಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ಸ್ತ್ರಾವವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರಾವವು ಹೋಗತಕ್ಕ ಭಾಗವು ಕೆಂಪಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಗರ್ಭದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೈತ್ಯದ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಬಾಯಿಯು ಕಹಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹುಣು ಇದ್ದು ತಿಂಡಿಯು ಇರುತ್ತದೆ; ಗರ್ಭದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಗೆ ಬಾಪು ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; (ಶ್ವೇತಸರ್ಧಿ = Phlegmecia alba Dolens)

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯಗಳು:—ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಬ್ಬಿಸು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಹಸರು ಕೀವು ಸಹ ಕಫವು ದಟ್ಟಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ; ತೇವು, ಶೀತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶೌಚವು ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ, ಹಸಿ ದಮ್ಮು; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘರಘರಿಸುತ್ತದೆ; ಲಘುಶ್ವಾಸನಲಿಕಾವಾಹ, ಕೆಮ್ಮು ಮತ್ತು . ಅದರಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ, ತಂತು ಯುಕ್ತ ಹಸರು ಕೀವಿನಂಥ ಕಫವೂ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಆಗ್ಗೆ ಎದೆ ಒತ್ತಿಹಿಡಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಕೆಮ್ಮುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದೆ ಹಿಡುಕೊಂಡು ಕೆಮ್ಮುತ್ತಾನೆ; ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ತೀವು ವೇದನೆ; ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ, ಕೆಮ್ಮು ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ;

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದಂತೆ ಅನಿಸಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಇರುತ್ತದೆ, ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಕೂತಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಭವಳಿ, ಕಂಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ.

ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆ, ಬೆನ್ನು:— ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯಲ್ಲಿ ಜಜ್ಜಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನೋಯುತ್ತದೆ; ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ, ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೆಯು ಹಿಂದೆ ಎಳೆದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಸೆಟೆಬೇನೆ (ಸೆಟೆಸುವದು=convulsion)

ಕೈಕಾಲು:— ಪೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತದಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ಇಲ್ಲವೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಇತರ ಔಷಧದ ಜೊತೆಗೆ ಇದನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು, ಬಹಳ ದಿವಸದ್ದಾಗಲೀ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಲೀ ಅಂಗುಲಿವಾತದಲ್ಲಿ (gout) ಇದು ಹಿತಕರವು. (ಫೇರಂಫಾ. ರೋಗಿಯು ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಪರ್ಜಪಡಿಸುವದು) ಕಂಕುಳದಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವು ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಉಗುರಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ದಾಹವೂ ಕೀವೂ, ಉಗುರಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುಪು, ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ನೋವು ಇರುತ್ತದೆ, ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಎಡ ಗಡೆಯ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ನೋವು, ಕೈಗೆ ಕಂಪ (ನಡುಗು) ಕಾಲಿಗೆ ಬಾವು, ಗೃಧ್ರಸಿ (Sciatica) ಮಲಗಿದಾಗ, ಎಳುವಾಗ ಇದ್ದು ಮಗ್ಗಲಾಗುವಾಗ ವೇದನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಕಟಿ ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾಗದಿಂದ ಮೊಳಕಾಲಿನ ವರೆಗೆ ಭರದ ವೇದನೆ ಅಥವಾ ಕಳೆ. ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕರ. ವೆಂಬ ಸಪ್ಪಳ, ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಉರುಪು, ಮೊಳಕಾಲಿನ ವರೆಗೆ ಸಹ. ಹಬ್ಬುವದು, ನಡೆಯುವಾಗ ಜೋಲಿಯು ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ಬಿದ್ದಂತೆ ಭಾವನೆ.

ನಿದ್ರೆ ಮುಂತಾದ್ದು:— ಅತಿಶಯ ದಣುವಿಕೆ, ದಣಿದಂತೆ ಭಾವನೆಯು, ವಿಶೇಷತಃ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ, ಕಾಮಣಿ ಮುಂತಾದ ಪೈತ್ತಿಕ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ, ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕಂಪ (ನಡುಗು), ಬರೆಯುವಾಗ ಕೈ ನಡುಗುವದು, ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತವೆ, ಮಾಂದ್ಯ ಹಾಗೂ ಮ್ಲಾನತೆ ಇವೆರಡೂ ಮುಂದೆ ಆಗತಕ್ಕ ಕಾಮಣಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ

ದಲ್ಲಿಯೂ ಓದುವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಮಾಂದ್ಯ ಬಹಳ ಅನಿಸುತ್ತದೆ, ಸಾಯಂಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿ ಮುಂಚಾನೆ ಬೇಸೆ ಹೆಚ್ಚು. ಬಹಳ ಅಸ್ವಸ್ತತೆ ಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ಸ್ವಪ್ನ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಏಳುತ್ತಾನೆ, ದಮ್ಯನ ಉಬ್ಬಿಸದಿಂದಾಗಲಿ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿನಿಂದಾಗಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗುವದು.

ಜ್ವರ:— ಸೀತಜ್ವರದ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಔಷಧವಿದು; ಸೀತಜ್ವರದ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಯು; ಹಸರು, ಹಳದಿ, ಕರೇ, ಕೆಂಪು ವಾಂತಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಬಾಯಿಯು ಕಹಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಪೈತ್ತಿಕ ಜ್ವರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಟ್ಟಿನ ಜ್ವರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಹಸರು, ಹಳದಿ, ಕೆಂಪು, ಕರೇ ಬಣ್ಣದ ವಾಂತಿಯು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು: (ಫೆರಂ ಫಾ.) ಜ್ವರದ ಮೇಲೆ ಫೆರಂ ಫಾ. ದ ಚೊತೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು; ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಚಳಿ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ; ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಮುರಿದಂತೆ ಚಳಿಯು ತುಂಬುತ್ತದೆ; ಸರ್ವಾಂಗವು ಬರ್ಫನಂತೆ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತದೆ; ತಲೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಸಿ ಇರುತ್ತದೆ; ಸೀರಡಿಕೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಯಕ್ಕತಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು; ಶಾಚಕ್ಕೆ ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ; ಹೊಲಸು; ಹಸರು, ಕೆಂಪು ಈ ಪುಕಾರ ನಾಲಿಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದು ನಿಸಂಶಯ ಹಿತಕರವು.

ತ್ವಚೆ: — ಕಂಣು, ಚರ್ಯೆ, ಎದೆ, ತಲೆ, ಗುದದ್ವಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ನರೋಲಿಗಳು ಏಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು; ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದು ಪೈಣವಾದಲ್ಲಿ; ತ್ವಚೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ತುರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬೆವರುಗೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. (ನೇಟ್ರಂಮೂರ ನೇಟ್ರಂಫಾಸ. ಉರಿ ಪೈಣ ಮುಂತಾದ ಹುರುಕಿನ ಹುಂಣುಗಳು, ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳಗೆ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಇಂಥ ಯಾವದೇ ತ್ವಚೆರೋಗದಲ್ಲಿ ಇದು ಉಪಯುಕ್ತವು. ಜತೆಗೆ ಪೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದೇ ಸರಿ, ಬೊಟ್ಟುಗಳು ಬಾತಿದ್ದು ಸೆಬೆದಿದ್ದು, ಅಂಗೈಗಳು ತಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಇದ್ದು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ

ತಿಳಿ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತದೆ, ತ್ಯಗ್ವಾಹ (Erisipelas) ಎದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು, ಮೆತ್ತಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊಳೆಯುವ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೂ ವೇದನೆಗಳು ಬಹಳೇ ತೀಕ್ಷ್ಣವಿರುತ್ತವೆ. (ಫೇರಂಫಾ.) ಗಜಕರ್ಣ; ತುರಿಸಿ ದಲ್ಲಿ ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ ಹಳಕೆಗಳು ಹೊರಡುತ್ತವೆ. ತ್ವಚೆಯು ಹಸಿ ಯಾದಂತೆ ಇದ್ದು ಕಾಣುಣಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ. ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವಾಗ್ಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುವದು ಈ ಬೇನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವಿರುತ್ತದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ನರೋಲಿ ಯಂಥ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಹಳೇ, ಬಹಳ ವರ್ಷದ ಭಗಂದರವು (Fistula) ಅದರೊಳಗಿಂದ ನೀರಿಸಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಹುಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ನೀಲವರ್ಣದ ಗೆರೆ ಕೊರೆದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಅವಯವ:— ಜಲಶೋಧ; ತ್ವಚೆಯ ಕೆಳಗೆ ಜಲಸಂಚ ಯವೂ, ಕೀವೂ; ಉದರ, ಕೈ, ಕಾಲು, ಕಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಬಾವು. ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಅವಯವದೊಳಗಿಂದ ಹಳದೀ, ತೆಳ್ಳನ್ನು ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಶ್ವೇತಪಂಡುರೋಗ ಕಫ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗ ಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಹಿತಕರ. ಕಫವು ಹಳದಿ, ತೆಳ್ಳನದೂ ಹಸರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿಯ ಕೆಮ್ಮಿನಮೇಲೆ ಸಹ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು; ಉಪಯೋಗ ವಾಗುವದು. ಗೃಧ್ರಸಿ (Sciatica); ಕೀವು ಸಹಿತ ರಕ್ತವಿಕಾರ, (ಮೈಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುರುವು ಆಗುವವು; ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ರಕ್ತಹೋಗೋಣ ಮುಂತಾದವು)

ವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಯ:— ತೇವು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ತೀತ ಮಳೆಗಾಲದಂಥ ಹವೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಂಜಾನೆಯೂ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತವೆ; ಊಷ್ಣ, ಬೈಲು, ಒಣ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ಕೊಳಚೆ ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ ನೀರಿನ ಸಮೀಪದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಯುವಂಥ ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಲ್ಲಾಗಲೀ ಮೀನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ರೋಗಗಳಮೇಲೆ ಉಪ ಯೋಗವಾಗುವದು . ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಎಡಮಗ್ಗಲ

ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ವೇದನೆ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಂದೇಸವನೇ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲ ಮೇಲಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಮಗ್ಗಲಮೇಲೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ:— ಸಾಧಾರಣತಃ ೬×ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು; ಬಂಣದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೂ, ಮೊಳೆ ಜೋಡಿಸುವವರೂ (Compositors) ೧× ಅಥವಾ ೨× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು; ಆದರಿಂದ ಗುಣಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೆ ೨೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು; ಗಜಕರ್ಣದ ಬೇನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯು ಅಂದರೆ ೨೦೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಗುಣಬರುವದು. ಮಾತ್ರ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬಾರದು;

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸುಬಂಧ:— ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಘಾಸದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು: ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲಿಕಾದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವದೆ; ಯಕೃತ್ತರೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಉದರ ಬೇನೆಯಮೇಲೆ ಕಾಲೀಮೂರ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಗ್ನೆ ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಕಾಮಣಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ. ಫಾ; ಮ್ಯಾಗ್ನೆ ಫಾ. ಕಾಲೀಮೂರ ನೇಟ್ರಂಮೂ ಇವುಗಳ ಸಂಗಡ ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಫದ ಸಂಬಂಧವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಹದಲ್ಲಿ (ಬಹುಶಃ ಹಳೆಯ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ) ಕಾಲೀ ಸ. ಕಾಲೀಮೂರ ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧ ಬರುತ್ತದೆ. ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಫ ಕೊಡತಕ್ಕ ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಹಾಗೂ ಸ್ವಾವವು ಗಟ್ಟಿ ಹಸರು ಹಳದೀ ಬಣದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ. ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಹಾಗೂ ಅಂಡಾಶಯದ (ಜಲಶೋಧ) ಬಾವಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ ಫಾ; ಸಿ.; ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಇವುಗಳ ಸಂಗಡ ನೇಟ್ರಂ ಸ. ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. “ಉಂಡಕವುಚ್ಛವಿದ್ರಧಿ (Appendicitis) ಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪದಂಶದಲ್ಲಿಯೂ ಘೆರಂಫಾ; ಕಾಲೀಫಾ ಕಾಲೀಮೂ; ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಇವುಗಳ ಭಾವನೆಗಳ ವಿಚಾರ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಪ್ರಮಾಣ:—೪-೫ ವಡೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ೩-೪ ಗುಂಜಿ ವುಡಿಯನ್ನು ೨ ೩ ತಾಸಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ೩-೪ ಸಾರೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಫೇರಂ. ಫಾಸ್ಫಾರಿಕಂ.

Ferrum Phosphoricum

ಇತರ ಹೆಸರು:— ಫಾಸ್ಫೇಟ ಆಫ ಆಯರ್ನ್; ಫೆರಿ ಫಾಸ್ಫಸ್. ಇವು ಇದರ ಎರಡನೇ ಹೆಸರುಗಳು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಶರೀರದ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಯುವದು. ಮಾತ್ರ ಇದರ ಕೆಲಸವೆಂದು ಅನ್ನಕೂಡದು; ಆದರೆ ಶರೀರದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಹ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು. ಹೇಮೋಗ್ಲೊಬಿನವೆಂಬ ರಕ್ತರಂಜಕ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ (ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು ಬಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದ್ರವ್ಯ) ಫೇರಂ. ಫಾ. ಈ ಕ್ಷಾರವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ; ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಯಾವದೇ ಧಾತುವಿನಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಕೂದಲಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾರಣತಃ ೧೬ನೇ ವೃಂದ ತೂಕವಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇದರ ತೂಕವು ೪೪ ಗ್ರೇನ ಇಷ್ಟೇ ಆಗುತ್ತದೆ; ಅಲ್ಪಮಾನವೆಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಿಂಡದ ತಳಹದಿಯೇ ಸರಿ. ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಇದ್ದೇ ಇರುವದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಮಾನದಲ್ಲಿ ಲೋಹವಿರುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ಲೋಹಕ್ಷಾರವು ಇರಲೇಬೇಕು ಎಂದೂ ಬೇರೆ ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಶ್ವಾಸದ ಸಂಗಡ ಘೃವ್ಯನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಕ್ಷಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದೊಳಗಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ಕಾರ್ಯವು ಅವ್ಯಾಹತ ರೀತಿಯಿಂದ ಬೆಟ್ಟುಬಿಡದೆ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವು ಇದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಅವಯವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನೂ ಪೋಷಕದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಕ್ಷಾರವು ರಕ್ತದ ದ್ವಾರಾ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಮಂದರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದ ಜ್ವಲನ: ಕ್ರಿಯೆಯ ನೋಲೆ ಶರೀರದ ಬಾಳುವಿಕೆಯೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಜ್ವಲನಕ್ಕೇನೇ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಒಯ್ಯುವ ಕ್ಷಾರವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಆ ಕೊರತೆಯು ಪರಿಣಾಮವು ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಆಗದೇ ಇರಲಾರದು. ಜ್ವರಒರೋಣವು ಲೋಹದ ಕೊರತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವು. ಲೋಹದ ಸಂಖ್ಯೆಯು (ಪ್ರಮಾಣವು) ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಇದ್ದ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡುವದರ ದೆಸೆಯಿಂದ ರಕ್ತಾಭಿಸರಣದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಕಸುವಿನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರ್ಯವಸಾನವು ಜ್ವರದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ನಾಯುಗಳ ತಂತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಹಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಶಿಥಿಲ ಹಾಗೂ ಲಿಪಿಲಿಪಿ ಆಗುತ್ತವೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶೈಥಿಲ್ಯದಿಂದ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳು ವಿಸ್ತಾರ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಸ್ನಾಯುಗಳು ಈ ವಾಹಿನಿಗಳ ಗೋಡೆಗಳ ಒಂದು ತರವು ಇದ್ದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಶಿಥಿಲತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರ ಹೊಂದಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಸಂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ರಕ್ತಸಂಚಯದ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತರದ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗುವದೇ ದಾಹವಾಗುವ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ರಕ್ತಸಂಚಯವು ಹೆಚ್ಚಾದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಗುವು ಬಹಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವು ಒಡೆದು ಸಹ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಆಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸ್ನಾನ ಪರತ್ವದಿಂದ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಸಹ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಲೋಹವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಲೋಹದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಆಕುಂಚನಶಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ರಕ್ತಸಂಚಯ ಎಲ್ಲದಾಗುತ್ತದೆ; ದಾಹವೂ ಸ್ರಾವವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಲೋಹದ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೊರತೆಯುಂಟಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷತಃ ಕಾಲ್ಸಿಯೂರದ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಆದರ (ಕೊರತೆಯು) ಪರಿಣಾಮವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಿತವಾದ ನೆಗಡಿಯು ಅದರ ಉದಾಹರಣವೇ ಸರಿ. ಲೋಹವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತೆಂದರೆ, ಹೃದಯ, ಜಠರ, ಫುಫ್ಫುಸ ಮುಂತಾದ ಮಹತ್ವದ ಇಂದ್ರಿಯ

ಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಸವನಾಗಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ತ್ವಚೆ, ಹಾಗೂ ಶರೀರದ ಇತರ ಬಾಹ್ಯ ಭಾಗಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಹೆಚ್ಚು ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ತ್ವಚೆಯ ಛಿದ್ರಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಿಜಾತೀಯ ಹಾಗೂ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಚಿಕ ರೀತ್ಯಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಸ್ರಾವರೂಪದಿಂದ ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬಿಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನ ಪರತ್ವದಿಂದ ನೆಗೆಡಿ, ಪ್ಲೂರಿಸಿ (ಫುಪ್ಪುಸಾವರಣದಾಹ) Pneumonia (ಶ್ವಸನಕ ಜ್ವರ) ಮುಂತಾದ ಹೆಸರು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸ್ರಾವವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಫೇರಂಫಾಸದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆಗ್ಗೆ ಕಾಲೀಮೂರ ಮುಂತಾದ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಕ್ಷಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣತಃ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಏಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಪ್ರಾಣ ವಾಯುವಿನ ಮತ್ತು ಇದರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪಂಡುರೋಗ (ಶ್ವೇತ ಹಾಗೂ ಪೀತ) ದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಸ್ರಾವವು ಆರಂಭವಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತಸಂಚಯಜನ್ಯ ದಾಹದ ಮೇಲೆ (ಅಂದರೆ ದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ನಡೆದಾಡುವದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ, ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವ ವೇದನೆ; ರಕ್ತಸ್ರಾವ; ಅಪಘಾತದಿಂದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಗಾಯ, ಜ್ವರ, ಕೆಮ್ಮು, ಉರುವು; ಉಷ್ಣತೆ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗುವದು. ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ (ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ಫೇರಂಫಾಸದ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:— ಮಿತಿಮೀರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯುಳ್ಳವ; ಆನಂದವೃತ್ತಿ ಯುಳ್ಳವ; ಬಡಬಡಿಸುವ ವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವ; ವಿಚಾರದ ವಿಕಾಗ್ರತೆಯು ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಹೆಸರುಗಳ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಸ್ಮರಣ.

ಮಾತಾಡುವಾಗ ಸರಿಯಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಬರದೇ ಇರೋಣ; ಧೈರ್ಯವು ಗಲಿತವಾದ್ದು; ನಿರಾಶೆ; ನಿರ್ದೆಯಾದನಂತರ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು; ಯೇಕೆಚಿತ್ ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಹತ್ವವೆನಿಸುವದು ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಆಗುವ ಮನಸ್ತಾಪ; ಮಿದುಳಿನ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಸಂಚಯ; ಅದರಿಂದ ಭ್ರಮೆ. ವಾತವಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಾನೆ, ಹಾಸಿಗೆಯೊಳಗಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ; ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಲೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ರಕ್ತಸಂಚಯ ವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಮಸ್ತಕ:— ರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹವು ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕಸುವಿನಿಂದ ಏರಿದರೆ; ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಬಹಳಾಗಿದ್ದರೆ (ನೇಟ್ರಂ ಫಾ.) ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲಿನಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ ಬಹಳ ಇದ್ದರೆ (ನೇಟ್ರಂ ಸ.) ಚಳಿಯ ಮೂಲಕ ಮುಟ್ಟು (ಮುಟ್ಟಿನ ಸ್ಪರ್ಶವು) ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೋಗು ತ್ತಿದ್ದು ತಲೆಯು ನಿಶ್ಶೇಷ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಮುಖ ಭಾಗವು ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ಜ್ವರವೂ ಇರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ತಲೆಶೂಲಿಯೂ ಇರುವದಾದರೆ; ಕಣ್ಣಿನ ಪ್ರಾಂತದ ನಾಡಿಗಳು ಹಾರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತಲೆಗೆ ಕೈ ಸಹ ಹತ್ತಿಗೊಡುವದಿಲ್ಲ; ವಿಶೇಷತಃ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಬಡೆದಂತೆ ಶೂಲಿಗಳು; ತಣ್ಣೀರು ಗೊಬ್ಬಿದಲ್ಲಿ ಸುಖವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ಸಹ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು; ಆನ್ನವು ಕಾರಿಕೆಯ ರೂಪ ದಿಂದ ಬಿದ್ದುಹೋದನಂತರ ತಲೆನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. (ನೇಟ್ರಂ ಫಾ.) ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಗಳಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ತಲೆನೋವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದ್ದರಿಂದಾಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ. ವನ್ನು ಚತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು; ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳ ತಲೆನೋವಿನ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯಾಷಧವಿದು. ಮುಖಚ್ಛಾಯೆಯು ಕೆಂಪು; ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಕೆಂಪು; ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಬಗ್ಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಥವಾ ನಡೆದಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾದಲ್ಲಿ; ಮಸ್ತಿಷ್ಯದಾಹದಲ್ಲಿ ಮಾಂದ್ಯವಿದ್ದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದು ಜಾಡ್ಯವೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತಲೆ ಬುರುಡಿಯಲ್ಲಿಯ ದಾಹವಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ನೇತ್ರ:— ಕಣ್ಣು ಬಂದಿರುವವು. ನೇತ್ರದಾಹವು (ಕಾಲೀ ಮೂ.) ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪು; ಹಾಗೂ ವೇದನೆಯುಳ್ಳವು; ಅಲ್ಲಾದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆಯ ಪ್ರಕೋಪವು; ಗೊಬ್ಬರ ಮುಂತಾದ ವಿಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ನೇತ್ರದಾಹವು; ಅದರಿಂದ ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಕೂಡದು; ನೇತ್ರದರ್ಪಣದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ; ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೋವು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿಗಳಾದಲ್ಲಿ; ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಉಸುಕಿನ ಕಣಗಳು ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಅನಿಸುವದು (ಕಾಲೀ. ಮೂ.) ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿರುವವು, ನೋಯುವವು, ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವವು (ನೇಟ್ರಂ ಮೂ.) ಬಲಗಣ್ಣಿನ ಕೆಳರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ (ಕಣ್ಣು) ಚಿಟ್ಟೆ.

ಕಿವಿ:— ದಾಹಮೂಲಕ ಕಿವಿಯ ಬೇನೆಗಳು; ಚಳಿಮೂಲಕ ಕಿವಿ ನೋವು; ತೀವ್ರ ಹಾಗೂ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ಕಠಿಣ ವೇದನೆ; ಉರುಪೂ ಇರುತ್ತದೆ; ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳ; ಕಸುವಿನಿಂದ ನೀರೂ ಹರಿಯುತ್ತದೇನೋ ಅಂತ ಅನಿಸುವದು; ಕರ್ಣದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ, ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು, ಹಾಗೂ ಉರುಪೂ ಇರುವದು; ದಾಹಮೂಲಕ ಬಧಿರತೆ ಒಳಗೆ ಕೀವುಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ ಎಳೆದಂತೆ ಆಗುವ ವೇದನೆಗಳು; ಕಿವಿ ಒಡೆಯುವದು; ಕೀವು ಸೋರಿದರೂ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿ. ಸ. ಜತೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಕಿವಿಯ ಪರದೆಯಲ್ಲಿ (tympanum) ದಾಹ.

ಮೂಗು:— ಶೀತದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ; ಚಳಿಯಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಚಳಿಸಹಿತ ಜ್ವರ; ಅಪಘಾತದಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಮೂಗಿನಿಂದ ಕೆಂಪು ರಕ್ತವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದು ಉತ್ತಮ ಔಷಧವು, ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ; ಅಶಕ್ತ ಹಾಗೂ ಪಂಡುರೋಗವಿದ್ದ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ (ಕಾಲೀ. ಫಾ., ಕಲ್ಕಿ ಫಾ. ನೇಟ್ರಂ ಸ.) ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉರುಪು ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸ ಒಳಗೆ ಎಳೆಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಖಚಯೆ:— ಸತೇಜ ಹಾಗೂ ಹೊಳೆಯುವಂಥಾದ್ದು; ಮುಖ ಚ್ಚಾಯೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ತಲೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬೆವರೂ ವೇದನೆಯೂ; ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೈಯಲ್ಲಿ ತಣಿಸ್ಸ ಭಾವನೆ ಇದ್ದು ಮುಖವು ಕೆಂಪಗೆ. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಕಣ (ಕೆಂಪು ಕಣಗಳು) ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕಾರಣ ಮುಖವು ನಿಸ್ತೇಜವೂ ಕಳೆಗುಂದಿದಂತೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. (ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.) ಕಂಠಿಸ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕರೆ ವರ್ತುಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖಚ್ಚಾಯೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಉಷ್ಣೋಪ ಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಾಡಿದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖದಮೇಲೆ ಎದ್ದ ಬೊಕ್ಕೆಗಳ ಪ್ರಥಮಾಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ (ನೇಟ್ರಂ ಸ.)

ಮುಖ:— ಮುಖಪಾಕ; ಒಸಡೆಗಳು ಬಾತಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಆಗುವ ದಾಹ.

ನಾಲಿಗೆ:— ಸ್ಪಷ್ಟ; ಕೆಂಪು; ನಾಲಿಗೆಯು ಕೆಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಇತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಬಾತದ್ದು ಕಾಲೀ. ಮೂರ ಮತ್ತು ಇದು ಒಂದರನಂತರ ಎರಡನೇದು ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು.

ಹಲ್ಲು:— ದಂತಶೂಲಿ; ಮುಖವು ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವದು. ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಹಲ್ಲು ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿ ಫಾ. ದಿಂದ ಪೂರ್ಣಗುಣ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹಲ್ಲುಗಳ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಾಗಲಿ ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ ನೋಯುವವು. ಹಲ್ಲುಗಳು ಉದ್ವಾದಂತೆ ಭಾವನೆ.

ಗಂಟಲ:— ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು; ಅದು ಒಣಗಿದಂತೆ ಇದ್ದು, ಕೆಂಪು ಹಾಗೂ ದಾಹವುಳ್ಳದ್ದೂ ಇರುತ್ತದೆ; ಗಂಟಲದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾ ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ಕೆಂಪಾಗಿರೋದು; ಉಷ್ಣತೆ; ಈ ಏಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲೀಮೂರದ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕೀವು ಇದ್ದರೆ ಕಲ್ಕಿ. ಸ. ದ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಗಳಿದ್ದು ಜ್ವರ ಹಾಗೂ ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ; ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯ ದಾಹ (ಕಲ್ಕಿ. ಸ. ಹಾಗೂ ಕಾಲೀಮೂ.) ಗಮಯ, ಪುರಾಣೀಕ; ವಕ್ತ್ಯ ಮುಂತಾದವರ ಗಂಟಲಬೇನೆಯ ಮೇಲೆ

ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಗವಯಿಗಳ ಗಾಯನದ ಸಂತರ. ಹಾಗೂ ವಕ್ತ್ರಗಳ ಭಾಷಣದ ಸಂತರ ಗಂಟಲ ಕೂತಿದ್ದರೆ; ಗದ್ದದ ಕೆಳಗಿನ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಜಿಳಿದಿದ್ದರೆ; ಗಂಟಲದೊಳಗಿಂದ ಆಗುವ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು. ಘಟಿಸರ್ಪದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜ್ವರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ದಕ್ಷೋಸ್ಕರ ಇದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಜಠರ:— ಮಾಂಸ ಹಾಗೂ ಹಾಲು ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇವನ. ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಸರಿಕೆ; ತಣ್ಣೀರಿನ ನೀರಡಿಕೆ; ಮಧ್ಯದಂಥ ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥದ ಸೇವನದ ಇಚ್ಛೆ; ಕಮರುತೇಗು; ಜಠರದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ; ಜಠರದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ಬಾವು. ಸ್ಪರ್ಶಾಸಹಿಷ್ಣುತೆ; ಹಾಗೂ ಉರುಪು ಇರುತ್ತವೆ; ಅನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂದರೂ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿಸುಡುವುದು; (ಕಲ್ಕ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂ ಫಾ.) ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ; ಮುಖಚರ್ಯೆ ಕೆಂಪು; ಸುಡುವಂಥಾದ್ದು, ಅಶಕ್ತ, ಅನ್ನದ ವಾಂತಿ; ವಾಂತಿಯು ಬಹಳಾಗುವದು ಅದರಲ್ಲಿ ಅನ್ನದ ಅಂಶಗಳು ಜೀಳುವವು; ತಿಂದ ಅನ್ನದ ತೇಗು; ತಣ್ಣನ್ನು ಪೇಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವು. ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲುವದು; ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕಾಸಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗುವದು; ಚಳಿಯಿಂದ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳ ಹೊಟ್ಟೆ ಕೆಡುವದು; ಅದರಿಂದ ಶಾಚವು ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ; ಕ್ವಧಾನಾಶ; ತಿಂದಕೂಡಲೆ ಮಳಮಳಿಸುವದು ಇಲ್ಲವೇ ವಾಂತಿ; ಕಾರಿಕೆ ಬಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹುಳಿನಾಶ ಇದ್ದದ್ದು; ಕೆಂಪು ರಕ್ತದ ಗಂಟು ಸಹ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ.

ಉದರ ಮತ್ತು ಮಲವು:— ಅಂತ್ರ (ಕರುಳು) ದಾಹ; ಅಂತ್ರ ಜ್ವರ; ಪಟಿಕೇಬೇನೆ (ದುರ್ಗೀಬೇನೆ); ಆಮಾಂಶ; ಉದರಾವರಣದಾಹ; ಮುಂತಾದವುಗಳ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ; ಚಳಿಯಾಗಿ ನಡುಗುಹುಟ್ಟುತ್ತದೆಂದು ರೋಗಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ; ನಳದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆಯೂ ಶುಷ್ಕತೆಯೂ ಇದ್ದ ಮೂಲಕ ಅವರೋಧ; ಹೊಟ್ಟೆಜಾಡಿಸುವದೂ ಇರುವದು. ಶೀತ ಮೂಲಕ ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನದ ಅಥವಾ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನ್ನು ರೇಷವಿರುವದಾದರೆ; ಆಮಾಂಶ (ಕಾಲೀಮೂ. ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು); ಲೋಳೆಯಂಥ ಅಥವಾ

ರಕ್ತಯುಕ್ತ ಆವು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬೇಕಾಗುವದು ಆದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಮುರಿಯುವದಿಲ್ಲ; ರಕ್ತಮೂಲವ್ಯಾಧಿ; ರಕ್ತವು ಬಹು ಕೆಂಪವರ್ಣದ್ದು ಬೀಳುವದು. ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವದು; ಮೊಳಕೆಗಳು ನೋಯುತ್ತವೆ; ನೋವು ಬಹಳ; (ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ ವ್ಯಾಸೆಲಿನದಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ಲೇಪ ಮಾಡಬಹುದು); ಗುದಭ್ರಂಶದ (ಮೈ ಹೊರಬೀಳುವದು) ಪ್ರವೃತ್ತಿ (ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.); ಅಪಚನದಿಂದ ಜಂತುಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. (ನೇಟ್ರಂ ಫಾ. ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು); ಸಳಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತವೆ. (ಕಾಲೀಮೂ.) ಯಕೃತದಾಹ; ದಾಹಯುಕ್ತ ಅಂತರ್ಗತ.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ:— ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ; ಕೆಮ್ಮುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು; ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಹೋಗುವದು; ಮೂತ್ರಾಶಯದಾಹದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ಕಾವು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡುವದು. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರದಿಂದ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ರಕ್ತಸಂಚಯ, ಒತ್ತಾಯ, ಕಾಫು ಮುಂತಾದವು ಇದ್ದು ಮಧುಮೇಹವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದು ಹಿತಕರವು. ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶಿಥಿಲತೆಯ ಮೂಲಕ ಮೂತ್ರವು ತಿಳಿಯದಲೇ ಆಗುವದು. (ಕಾ. ಫಾ.); ಜಂತುವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಭಾವನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂ, ಫಾ. ದ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೂತ್ರಾಶಯದಾಹವಾದ್ದರಿಂದ ಮೂತ್ರ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ ಹಾಗೂ ಉರುವು ಆಗುವದು. ಅಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (ನೇಟ್ರಂ. ಮೂರ). ಏನಾಕಾರಣ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರವನ್ನು ತಡೆದು ಹಿಡಿಯುವ ಚಟ ಇದ್ದವರಿಗೆ ಮೂತ್ರಾಶಯದಾಹವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೂತ್ರವನ್ನು ತಡೆದುಹಿಡಿಯಬಾರದು ಅಂದರೆ ಈ ಚಟ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವದು ಲೇಸು). ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಕೆಲಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕಾಫು ಕೊಡಬೇಕು. ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ (Brights disease) ದ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರವಿದ್ದು ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪು

ಬಣ್ಣದ್ದು ಇದ್ದರೆ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವಾದನಂತರ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಬಹಳ ವೇಳೆ ನಿಂತರೆ ತಾಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ವೃಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸಿರಗಳು ದಪ್ಪಾಗುತ್ತವೆ; ವೇದನೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ; ಉಡುಚು, ವೃಷಣದಾಹ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರ, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಪ್ರಮೇಹದ ದಾಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ. ಮೂರದ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದರ ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಇದರಂತೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ರೇತಸ್ಸಿನ ವಿಧಲ್ಲಿ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಗರ್ಭಾಶಯ ಹಾಗೂ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಮಾರ್ಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ದಾಹ, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯಮಾರ್ಗವು ಒಣಗಿದಂತಿದ್ದು ಸೆಟಿಬೇನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ. ಪ್ರಮೇಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ರಕ್ತಸಂಚಯ, ಜ್ವರ ಹಾಗೂ ತಿಂದ ಅನ್ನವೇ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಸಪೀಡ ಆರ್ತವ (ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ ಇರುವದು) ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಸಪೀಡಾರ್ತವ ಇದ್ದ ರೋಗಿಯು ಮುಟ್ಟುಮುಗಿದ ನಂತರ ಪುನಃ ಮುಟ್ಟಿಗುವ ದಿವಸ ಬರುವ ವರೆಗೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಸೀಡಾರ್ತವ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವದು (ಕಾಲೀ. ಫಾಸ). ಮುಟ್ಟು ಬಹಳೇ ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ತೀವ್ರವೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಮೂರು ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮುಟ್ಟು ಆಗುವದು. ಮುಟ್ಟು ಮಿತಿಮೀರಿ ಆಗುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜಡವೆನಿಸುವದು ಹಾಗೂ ತಲೆತೂಲಿ ಇರುವದು. ರುತು (ಮುಟ್ಟು) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. ಸಂಭೋಗವಾದನಂತರವಾಗಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಆಗೋಣ; ಗರ್ಭಿಣಿ ಇದ್ದಾಗ್ಯೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕ ವಾಂತಿ; ತಿಂದ ಅನ್ನವೇ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ; ವಾಂತಿಯಾದ ನಂತರ ಬಾಯಿಯು ಹುಳಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; (ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ.); ಸ್ತನವಿದ್ರವ್ಯ(ಮೊಲೆಹುಣ್ಣು) ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ; ಪ್ರಸೂತಿ ನಂತರದ ವೇದನೆಯ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು; ಪ್ರಸೂತಿ

ಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಕೂಸು ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ
ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗಿರುವ ನೋವೂ ಕೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಆದ ಗರ್ಭಾಶಯದ
ಭಾಗವೂ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಜ್ವರ, ಪೂಯದುಷ್ಟ
ರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಾಗುವ ಹೆದರಿಕೆ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ.

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ:— ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಯಾವದೇ
ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಆದ ದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಜ್ವರ, ವೇದನೆ ಮುಂತಾ
ದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು; ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದ ಮೇಲೆ;
ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗತಕ್ಕ ಹೊಟ್ಟೆಹಾರುವ ಬೇನೆ, ಫುಪ್ಪುಸಾವರಣದಾಹ
ಶ್ವಾಸನಲಿಕಾ ದಾಹ, ಕಂಠದಾಹ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧದ
ಉಪಯೋಗ ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗುವದು. ವೇದನೆ ಇರುವವರೆಗೆ ಇತರ ಔಷಧದ
ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಲೇಬೇಕು; ಕಫ ಬಹಳ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ; ಬೀಳುವ
ಕಫವು ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕಫ ಬೀಳುವಾಗ ನೋಯುತ್ತದೆ.
ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ; ಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗುವಾಗ್ಗೆ
ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಬೆವರು
ಬಂದು ಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಆಗಿರುವ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲದಂತಾಗುವ ವರೆಗೆ ಇದನ್ನು
ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಬಣಕೆಮ್ಮು, ಕಠಿಣ, ವೇದನೆ ಸಹಿತ, ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ
ಬರುವದು, ಕ್ಷೋಭದಾಯಕ, ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಪರ್ಯಂತರ
ವುನಃ ವುನಃ ಬರತಕ್ಕಂಥಾದ್ದು, ಹಾಗೂ ಚಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಮ್ಮಿನಲ್ಲಿಯೂ
ಪ್ರಥಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದಲೇ ಆರಂಭ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಮ್ಮುವ
ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂತ್ರ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ, ಗಂಟಲು ಘರಘರಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಹಿತವಾಗುವದು; ಕೋಡಗಗೆಮ್ಮು
ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಸಹ ಇದ್ದಲ್ಲಿ; ದಮ್ಮಿನ ಮೇಲೆ ಸಹ ಇದನ್ನು
ಕೊಡಬಹುದು; ಎದೆಯೊಳಗಿಂದ ಕೆಂಪು ರಕ್ತವು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇದು
ಕ್ಷಯದ ಪೂರ್ವಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಫುಪ್ಪುಸದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ
ಸಂಚಯವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ವಾಸ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ
ಸಹ ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ (ಫುಪ್ಪುಸ ಸಂಬಂಧಿ) ಪ್ಲೂರಿಸಿ
(ಪಕ್ಕಶೂಲಿ) ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಶ್ವಾಸೋಚಾ ಸವು

ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ; ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಒಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಶಕ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವೇದನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಸಿ ನೀರೊಳಗೆ ಕಲಸಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ ನಂತರ, ಗಾಯನ ಮಾಡಿದ ನಂತರವೂ ಸ್ವರವು ಕೂತಿದ್ದು ಇಲ್ಲವೆ ಒಡೆದದ್ದೂ ಇದ್ದರೆ; ಕಂಠದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಇರುವುದು ಹಾಗೂ ವೇದನೆ ಇರುವುದು;

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ಹೃದಯ, ಹೃದಯಾವರಣ, ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳು ಇವುಗಳ ದಾಹದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರವು (ಅನ್ಯೂರಿಜಂ ಇದರ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಪಿಪ್ಲೂ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು) ಹಾಗೂ ಹೃದಯ ವಿಸ್ತಾರದ ಮೇಲೆ ಇದು ಒಳ್ಳೆ ಗುಣಕರ ಔಷಧವು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವುದು, ನಾಡಿಯು ತುಂಬಿದ್ದು ಬಹು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ; ನಾಗಮೋಡೀ ಆಕಾರದ ಸಿರಗಳು; ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಕಣಗಳ ನ್ಯೂನತೆ (ಪಂಡುರೋಗ ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.)

ಕುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನು:— ಜಳಿಯ ಮೂಲಕ ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೈಯು ಸೆಟಿದದ್ದು; ಈ ಸೆಟಿಯುವದರಿಂದಾಗುವ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬೆನ್ನು, ಟೊಂಕ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಟೊಂಕಶೂಲಿ (ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.).

ಕೈಕಾಲು:— ಸಂಧಿವಾತ ಜ್ವರ, ಅದರಿಂದ ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇದ್ದು ಸೋವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೊಳಕಾಲುಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲಿನ ಹರಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೀವ್ರ, ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ; ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ಕಾಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನ; ಬಲಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಧಿವಾತ, ಕಳೆಗಳು ಎದೆಯವರೆಗೆ ಬರುವವು; ಒಂದು ಸಂದು ಒಮ್ಮೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ; ಇನ್ನೊಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರೆ ಹೀಗೆ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ; ಶೀತದಿಂದಾಗುವ ಸಂಧಿವಾತ; ಜಘನಾಸ್ಥಿ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ದಾಹ. ಶೂಲಿ ಮುಂತಾದ್ದು. ಅಸ್ಥಿಭಂಗ; ಸಂದು ತವ್ವೋಣ, ಮೃದು ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಅಪಘಾತಗಳು; ವೇದನೆ, ಜ್ವರ, ರಕ್ತಸಂಚಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಮೇಲೆ; ಕೈ ಬಾತದ್ದು ಹಾಗೂ ವೇದನೆ ಇರುವುದು. ಅಂಗೈಗಳು

ಪಿಸಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬೇನೆ ಇದೆಯೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶಕ್ತವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪಿಸಿ ನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಈ ಔಷಧದ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು,

ನಿಜ್ಜೆ:— ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಸಂಚಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಗೇಡಾಗುವದು; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯು, ಚಿಂತಾಜನಕ ಸ್ವಪ್ನಗಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಮೈ ಬಡವಿರುತ್ತದೆ. ದಣಿವಿಕೆ; ಅಲಸ್ಯ; ಸೆಟಿಬೇನೆ ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು (ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ) ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅಪಸ್ಮಾರ; ಚಳಿ ಮೂಲಕ ರಕ್ತಸಂಚಯಜನ್ಯ ವಾತಶೂಲಿ.

ಜ್ವರ:— ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮೈ ಮುಕ್ಕು, ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹಾರುತ್ತದೆ. ವೇದನೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಯಾವದೇತರದ ಜ್ವರದಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧವು ಹಿತಕರವು; ಶೀತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಶೀತವೆನಿಸಿ ಜ್ವರ ಬಂದು ತಿಂದ ಅನ್ನ ಕಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧ ಬಹಳ ಗುಣಕಾರಿಯು. ಜ್ವರದ ಮಾನವು ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಚನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ತ್ವಚೆ:— ತ್ವಚೆಯ ಯಾವದೇ ದಾಹವುಳ್ಳ ರೋಗದ ಪ್ರಥಮಾ ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಹುಂಣು, ಕುರುವು, ಉಗುರುಸುತ್ತ, ಸರೋಲಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ವೇದನೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರ, ತ್ವಚೆಯ ದಾಹ ಇವುಗಳ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಮೂರದ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದರನಂತರ ಎರಡನೇದು ಹೀಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ತಾರುಣ್ಯದ ಬೊಕ್ಕೈಗಳು (ಮಡಿಬೊಕ್ಕೈ) ಜ್ವರಯುಕ್ತ ವ್ರಣ, ವಿಸರ್ಪ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಇತರೆ ಅವಯವ:— ಮೈದು ಭಾಗದಮೇಲೆ ಆಗುವ ಯಾವದೇ ಅಪಘಾತದ (ಸಂದುತವ್ವೋಣ, ಎಡವಿದಗಾಯ, ಬೊಟ್ಟು ಒಡೆಯೋಣ, ಪೆಟ್ಟು ಗಾಯ ಮುಂತಾದ್ದು) ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು ಹಾಗೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪ ಸಹ ಮಾಡಬಹುದು. ಪೆಟ್ಟು ತಾಕಿ ಬಹಳ ದಿವಸ

ವಾಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕೀವು ಆಗಿರದಿದ್ದರೆ ಇದರಿಂದ ಗುಣ ಅವಶ್ಯ ಬರುವದು. ಅಸ್ಥಿಭಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗುವ ಅಸ್ಥಿರೋಗದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಮೃದುಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಾಹವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಪಂಡುರೋಗ, ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಕಣಗಳ ಕೊರತೆ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಆಗುವ ಪಂಡುರೋಗ; ಸ್ರಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತಸಂಚಯದಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಿಂದಾಗುವ ರಕ್ತಸ್ರಾವದ ಮೇಲೆ. ರಕ್ತವು, ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು. ಮೂಗು ಬಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ; ವಿಶೇಷತಃ ಸಂಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಶಕ್ತ ಜನರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡುವದು, ಹಾಗೂ ಮೂಗಿನೊಳಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಹಾಕುವದು. ಗಾಯದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಹುಣ್ಣಿನಮೇಲೆ ಹಚ್ಚುವದು, (ಮೆತ್ತುವದು), ಗಾಯವನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸಹಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು. ರಕ್ತದ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗುವ ಜಲಶೋಧ. (ಜಲೋದರ=Dropsy) ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.ಸದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡುವದು; ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಗಮೋಡಿಯ ಆಕಾರದ ಸಿರಗಳು (Varicose veins) ಅಸ್ಥಿ ದಾಹ, ಪೀತಪಂಡುರೋಗವಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಪೆಫಾಸದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯ:— ರಕ್ತಸಂಚಯಜನ್ಯ ಬೇನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವು ಅಲ್ಲಾಪೋಣ ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಮಾನಸಿಕ ಕ್ಷೋಭದಿಂದಲೂ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ಮಂದ ಮಂದ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ವೃದ್ಧರಿಗೆ ಆಗುವ ಬೇನೆಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳೇ ಗುಣಕರವು.

ಉಪಯೋಗ:— ೬× ಮತ್ತು ೧೨× ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗ. ಸಾಧಾರಣತಃ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೂ ಪಂಡುರೋಗದಂಥ ಬೇನೆಗಳ

ಮೇಲೆ ೧× ಅಥವಾ ೨× ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಗುಣವಾಗುವದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಡುವದಾದಲ್ಲಿ ೧೨× ಗಿಂತ ಕೆಳಗಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ನಿದ್ರೆಯ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲ ವೈದ್ಯರ ಮತವಿದೆ. ಶೈತ್ಯ; ಉಷ್ಣಕಾಲದಲ್ಲಾಗುವ ಬೇನೆಗಳು ಪ್ರಮೇಹ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳ ಮೇಲೆ ೨೦೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರಕ್ತಯುಕ್ತ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವೇದನೆ ೨× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಿಂದಲೇ ನೆಟ್ಟಗಾದ ಉದಾಹರಣಗಳುಂಟು. ಅತ್ಯಾತೃಪ (ಮುಟ್ಟು ಬಹಳಾಗೋಣ), ರಕ್ತಸಂಚಯ, ಟೊಂಕಶೂಲಿ, ರಕ್ತಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಮಾನಸಿಕ ತಾಪವು ೬× ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ರಾನಾಶದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಜಲಶೋಧ (ಉದರ) ಇವುಗಳಿಗೆ ೩೦× ಔಷಧ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಬಾಹ್ಯೋಪಚಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ೬× ಶಕ್ತಿಯದಾಗಲೀ ಆದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯದಾಗಲೀ ಔಷಧ ಉಪಯೋಗಿಸುವದು ಅವಶ್ಯಕ.

ಇತರ ಔಷಧದ ಸಂಬಂಧ:— ಫೇರಂಫಾಸದ ನಂತರ ಬಹಳವಾಗಿ ಸರ್ವರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲೀಮೂರದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಫಿಟಿಸರ್ಪ (Diphtheria) ಸ್ಕೂಮೋಸಿಯಾ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಫೇರಂಫಾ. ನಂತರ ಕಾಲೀಮೂರದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೀತ ಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ನಂತರವಾಗಲಿ. ಫೇರಂಫಾ. ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ರಕ್ತಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫೂದ ಜತೆಗೆ ಮತ್ತು ಮಧುಮೇಹದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂ. ಸಲ್ಫದ ಜತೆಗೆ ಈ ಔಷಧವು ಬಹಳ ಗುಣಕರವು. ತಲೆಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಫೇರಂ. ಫಾದ ನಂತರ ನೇಟ್ರಂ ಫಾ. ನೆಟ್ಟಗೆ ಗುಣಕೊಡುವದು. ಆಸ್ತುಸಿತ್ತ ಮೂಲಕ ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಫೇರಂ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದರ ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಇಲ್ಲವೆ ಎರಡೂ ಕೂಡಿಸಿ ಬಹಳ ದಿವಸ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು.

ಪ್ರಮಾಣ:— ಒಂದಿಂಚರ ವರೆಗೆ ವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ೩/೪ ಗುಂಬಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಹಾಗೇ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ

ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಹಾಗೆ ೧೫ ಮಿನೀಟಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ೨ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಗುಣಬರಲು ಹತ್ತಿದನಂತರ ಔಷಧ ಕೊಡುವ ಕಾಲದ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಬೇಕು. ದಾಹವಿದ್ದ ಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಔಷಧದ ೩x ಶಕ್ತಿಯ ಧಾವನಜಲದ ಪಟ್ಟಿ ಇಡಬೇಕು.

ಮ್ಯಾಗ್ನೀಶಿಯಾ ಫಾಸ್ಫೋರಿಕಂ

(Magnesia Phosphoricum)

ಇತರ ಹೆಸರು:— ಫಾಸ್ಫೇಟ ಆಫ ಮ್ಯಾಗ್ನೀಸಿಯಾ ಎಂಬುದು ಇದರ ಎರಡನೇ ಹೆಸರು—

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ಈ ಕ್ಷಾರವು ಜ್ಞಾನತಂತುವಿನಲ್ಲಿಯ ಶ್ವೇತ ವರ್ಣದ ತಂತುಗಳ ಘಟಕವಿದೆ. ರಕ್ತಕಣ, ಸ್ನಾಯು: ಮಿದುಳು, ಪೃಷ್ಠ ವಂಶದೊಳಗಿನ ಮಗಜು (ಗರ್ಭ, ಸತ್ತ್ವ) ಜ್ಞಾನತಂತು, ಅಸ್ಥಿ, ಹಲ್ಲು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವದು. ಜ್ಞಾನತಂತುಗಳೂ ಸ್ನಾಯು ಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಣದ ತಂತುಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಂತುವಿನಲ್ಲಿ ತಾರಾಯಂತ್ರದ ತಂತಿಗಳಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯ ಶ್ವೇತವರ್ಣದ ತಂತುಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಮ್ಯಾಗ್ನೀಶಿಯಾಫಾಸದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನತಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಸಟಿಬೇನೆ, ವೇದನೆ, ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿಗಳು (ಸಂಕಟಗಳು) ಹುಟ್ಟುವವು. ಉರುಪು ಇಲ್ಲದ ಬೇರೆ ಯಾವತ್ತು ತರಹದ ವೇದನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವ ವೇದನೆ, ಒಳಗೆ ಚುಚ್ಚುವ ವೇದನೆ, ನಿಂತು ನಿಂತು ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಂದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಿಂತು ಹೋಗುವಂಥ ವೇದನೆ, ತೂತು ಕೊರೆಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಭಾವನೆ ಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವ ವೇದನೆ— ಇಂಥ ವೇದನೆಯಮೇಲೆ ಇದು

ಉತ್ತಮ ಔಷಧವು. ತೀವ್ರವಾದ, ಅತಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬರುವಂಥ ಹಾಗೂ ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿರುವ ವೇದನೆಯು ಇದ್ದು ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಘಾಸದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ವೇದನೆ ಇದ್ದಾಗ ಎಳೆದಂತೆ; ಜಗಿದು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು ಹಾಗೂ ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಕಾಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನ ಪೆಸುವದು. ಇಂಥ ವೇದನೆಯು ಮ್ಯಾ. ಘಾ. ಕೈ ಒಳಪಡತಕ್ಕಂಥ ವೇದನೆಯ ಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ.

ಮ್ಯಾ. ಘಾ. ದ ಕಾರ್ಯವು ಫೇರಂ ಘಾ. ದ ಕಾರ್ಯದ ತೀರವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು ಎಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಫೇರಂ. ಘಾ. ದ ಅಣುಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತೆಂದರೆ ಸ್ನಾಯುತಂತುಗಳು ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ರಕ್ತಸಂಚಯ, ಚ್ಚರ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಮ್ಯಾ. ಘಾ. ದ ಅಣುಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಆಕುಂಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಸೆಟಿಬೇನೆ, ಮುಂತಾದವುಗಳಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಚರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಘಾ. ದ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಕಷ್ಟು ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಆಕುಂಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ. (ಮುದುರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ) ಅದರಿಂದ ಚರದಲ್ಲಿ ಸಹ ಸೆಟಿಬೇನೆ ಆಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನತಂತುಗಳ ಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಬೇನೆಗಳ ಮೂಲ ಕಾರಣಗಳು ವಾಸಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುವವು ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ಬೇನೆಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಆಕುಂಚನದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವದೇ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಾಗುವದು— ಕುಸಿಬೀಳೋಣ, ಬಿಕ್ಕು, ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರೋಣ, ಸೆಟಿಬೇನೆ, ಬಾಲ್ಯಗ್ರ, ಧನುರ್ವಾತ, ಮೂತ್ರ ಕಟ್ಟೋಣ (ಆಗದಿರೋಣ) ಕೋಡಗ್ಗಿಮು, ಹಲ್ಲು ಕಟಕರಿಸೋಣ (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹತ್ತಿಕೊಂಡಿರೋಣ), ಅಪಸ್ಮಾರ, ಹಸ್ತಕಂಪ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸಂಕಟಗಳಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಹಾಗೂ ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬರುವಂಥ

ಕಠಿಣ ವೇದನೆಗಳೂ ವಾತ ಜನ್ಯ ಶೂಲವೂ, ವ್ಯಥೆಯುಳ್ಳ ಆರ್ತವ(ಮುಟ್ಟು) ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಔಷಧವು ಗುಣಕೊಡುವದು. ತೆಳ್ಳನ್ನ, ಬಡಕ, ಸೊರಗಿದ, ಕ್ಷೀಣ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಅಂಜುಬುರಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಜನರಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಔಷಧವು ನಾಟುವದು. ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಕಷ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಬಳ್ಳೇ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಸಾಧಾರಣತಃ ಶೀತ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧದ ಆಟ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾವು ಕೊಡುವದು, ಬತ್ತುವದು ಮುಂತಾದ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ವೆನಿಸುವದು; ಸೆಟಿಬೇಸೆ, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗದ ಮಾನದಿಂದ ನೋಡಲಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಬಹಳೇ ಸೋತಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ- ಮತ್ತು ಎಷ್ಟೋ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ರೋಗವು ಹಳೇದಿರಲಿ ಹೊಸದಿರಲಿ ರೋಗಿಯು ಮ್ಲಾನ, ಮಂದ, ಸೋತವನಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಕೂಡೋಣಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನಮೇಲೆ ಮ್ಯಾಗ್ನೀಶಿಯಾ ಫಾಸದ ಅಮಲು ನಡೆಯುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಕ್ಷಾರದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಂದು ತಿಳಿಯ. ತಕ್ಕದ್ದು. ಮ್ಯಾ. ಫಾಸ ಇದನ್ನು ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣವಾಗುವದು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿಡುಳು:— ಮ್ಯಾ. ಫಾಸಕ್ಕೂ, ಕಾಲ್ಸೀಫಾಸಕ್ಕೂ ಮಿಡುಳಿನ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಕಾಲ್ಸೀಫಾ. ಇದು ಜ್ಞಾನ ತಂತುಗಳೊಳಗಿನ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ತಂತುಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಶ್ವೇತ ತಂತುಗಳ ಮೇಲೆ ಮ್ಯಾಗ್ನೀ. ಫಾ. ದ ಕಾರ್ಯವಿದೆ. ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಬಹಳೇ ನಿಕಟವಿರುವದು. ಒಂದು ಕ್ಷಾರದ ಅಣುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಅಣುಗಳು ಸಹ ಕಡಿಮೆಯಾಗು ತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇನೆ ಉಭಯ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ

ಬಹಳೇ ಸಾಮ್ಯತೆ ಇದೆ. ಆದರೂ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಭಾವನೆಗಳು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಇವೆ. ಆಭಾಸ, ಭ್ರಾಮಕ ಕಲ್ಪನೆ, ಮರೆಗೊಳಿತನ, (ಮರೆವು), ಮಂದಬುದ್ಧಿ, ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ಅಸಾತ್ಯತೆ, ಮಾನಸಿಕಶ್ರಮ ಮಾಡಲು ಬೇಸರಿಕೆ. ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದು ರೋಗಿಯು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ, ಅಥವಾ ಉದಾಸೀನ ಹಾಗೂ ಮೌನನಿರುತ್ತಾನೆ.

ಮಸ್ತಕ:— ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳ ಮಿದುಳಿನ ವಿಕಾರ, ಈ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅರುವು ತಪ್ಪುವದು ಮೈ ಸೆಟಿಸೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ವಿಶೇಷವಾಗುವದು. ಮಸ್ತಕ ಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ, ತೀವ್ರ ಚುಚ್ಚಿದಂಥ, ಎಳೆಯುವಂಥ ನೋವು ಉಂಟಾಗುವದು. ಹಾಗೂ ಚಳಕು ಹಿಡಿಯುವದು. ವೇದನೆ (ನೋವು) ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಬಲವಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ಹಾಗೂ ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ ಯಾವದೇ ತಲೆಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತರುಣ ಸಶಕ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ, ಜೋರಿನ ಸಳಕು ತುಂಬುತ್ತದೆ (ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ) ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ನೆತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ, ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನುಹುರಿಯಲ್ಲುದ್ಭವಿಸುವಂಥ ವೇದನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಎರಡೂ ಹೆಗಲಿನ ನಡುವೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವೇದನೆಯು ಶೀರ್ಷಪೃಷ್ಠಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ತಲೆ ತುಂಬ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಈ ವೇದನೆಯಿಂದ ಮಳಮಳೆ ಉಂಟಾಗಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಮುಳ್ಳುಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ತಲೆಯು ಒಂದೇಸವನೆ ನಡಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ (ಕಾ. ಫಾ.)

ನೇತ್ರ:— ಕಂಣ ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಮುಚ್ಚು ಹಾಕುತ್ತವೆ. (ಕಾಲಿ. ಫಾ) ಕಂಣ ಗೊಂಬೆಗಳು ಆಕುಂಚಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ದೃಷ್ಟಿಯು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದು, ಕಂಣದೊರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಂಣಗಳೂ, ಚಿಕ್ಕೆಗಳೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಕಂಣ ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಹಾರುತ್ತಿರುತ್ತವೆ (ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ.); ದೃಷ್ಟಿಯು ಡೊಂಕಾಗಿರುವದು;

ನೇತ್ರಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕಾವುಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಂಠಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುತ್ತದೆ; (ನೇಟ್ರಂ ಮೂ.) ನೇತ್ರನಾಡಿಗಳ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ (ಕಾ. ಫಾ.)

ಕಿವಿ:— ಕರ್ಣನಾಡಿಯ ರೋಗದಿಂದಾಗುವ ಬಧಿರತೆ, ಕರ್ಣಶೂಲ (ಕಿವಿನೋವು); ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬರುವ ವೇದನೆ, ಶೀತೋಷಚಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣೋಷಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ವೇದನೆ ಬಲಗಿವಿಯ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ತಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದು; ತಂಢನ್ನು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವದರಿಂದಲೂ, ಮೋರೆಗಾಗಲೀ ಹಿಂಗುತ್ತಿಗಾಗಲೀ ತಂಢೀರಿಸ ಸ್ಪರ್ಶವಾದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು;

ಮೂಗು:— ಯಾವದೇ ತರದ ಶೀತದಿಂದಾಗುವ ರೋಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮೂಗಿಗೆ ವಾಸನೆಯು ಬಾರದೇ ಇರೋಣವೂ ಅಥವಾ ಬೇರೊಂದು ವಾಸನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದಿವಸ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸಿದ್ದೂ ಒಣಗಿದಂತೆಯೂ ಇರುವದು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮೂಗಿನಿಂದ ಸ್ರಾವವು ಹರಿಯುವದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ನಡೆದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಗುಣ ಕೊಡುವದು.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ, ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವ ವೇದನೆಗಳು; ಚಕುಕುಹಿಡಿಯೋಣ; ಉಷ್ಣೋಷಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ; ಆದರೆ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೂ, ಶೀತೋಷಚಾರದಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು; ಬಲಗಡೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು; ಮಧ್ಯಾನ್ಹದ ೨ ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾಗ್ಯೂ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬಲಗಣ್ಣಿನ ತೆಗ್ಗಿನಿಂದ ಹಲ್ಲಿನ ವರೆಗೆ ವೇದನೆ ಮುಖದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿತೆರೆಯುವಾಗ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೂ ಶೀತೋಷಚಾರದಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ವೇದನೆಯಿದ್ದು ಕಣ್ಣೊಳ

ಗಿಂದ ನೀರುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂ ಮೂರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ವೇದನೆಯು ದಾಹಜನ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಫೇ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಬಲಗಡೆಯ ಗದ್ದದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಿಂದ ತಲೆ ಹಾಗೂ ಕಿವಿಯ ವರೆಗೆ ಮುಟ್ಟುವ ಚಳುಕು ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣವಾಗುವದು.

ಮೋರೆ:— ತುಟಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರೋಣ, ಧನುರ್ವಾತದ ಸೆಟಿಯೋಣ, ಮಾತಾಡುವಾಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಗುಗ್ಗೋಣ, ಹಲ್ಲು ಕಟಗರಿಸೋಣ, ಬಾಯಿಯು ಒಣಗಿದ್ದು ಜಿಗಟುಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು; ತುಟಿಯ ಕೊನೆಗಳು ಹುಳಮೈದದ್ದು; ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವೇ ಗುಣಬರುವದು.

ನಾಲಗೆ:— ಸಾಧಾರಣತಃ ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿನಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಿರುತ್ತದೆ. ಹೊರಕಡೆಯ ಬೇನೆಯಿದ್ದಾಗ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಅಗ್ರವಿರುತ್ತದೆ.

ಹಲ್ಲು:— ಹಲ್ಲು ಒಡೆಯುವಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೆಟಿಬೇನೆ ಆದಲ್ಲಿ (ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.); ಹಲ್ಲುಶೂಲೆ; ತೀವ್ರ ಹಾಗೂ ನಿಂತುನಿಂತು ಬರುವ ಸಳುಕು; ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಫೇರಂಫಾಸದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನ. ಮಲಗಿದ ನಂತರ ಅಥವಾ ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಹಲ್ಲು ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವೇದನೆ; ಹುಳತ ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ; ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣ ಬರದಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಹಲ್ಲುಗುರುವು, ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಒಡೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಜ್ವರವಿಲ್ಲದೆ ಸೆಟಿಬೇನೆ ಆಗೋಣ; ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಗಂಟಲು:— ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸೆಟಿಬೇನೆ; ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮುಚ್ಚಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನುಂಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಸಿಕಿಬಿಗಿದಂತಾ

ಗುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲದೊಳಗೆ ಬಿಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂ
ದೊಂಮ್ಮೆ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು. ಮಾತಾಡುವಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಗಾಯನ
ಮಾಡುವಾಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕರ್ಕಶ ಸ್ವರ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. (ಕಾ. ಫಾ.)
ಗಂಟಲವಾಳ (Goitre) ಗಂಟಲ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ
ನೋವು ಇರುತ್ತದೆ.

ಜಠರ:— ಜಠರಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಠರ
ದಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆಯಾಗುವದರಿಂದಲೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳು
ವದರಿಂದಲೂ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಜಠರ
ದಲ್ಲಿ ಒರಟು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುರಿಯುವದು ಅಥವಾ ಬಿಗಿದಂತೆ
ಆಗೋಣ; ಅಪಚನದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಸ್ವಚ್ಛವಿದ್ದಲ್ಲಿ (ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ;
ಫೇರಂ ಫಾ.) ಬಿಕ್ಕು; ಜಠರ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಆಕುಂಚನದಿಂದ ಆಗುವ
ಒಕರಿಕೆ; ಬಿಕ್ಕು ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಸಹ ಹಗಲಿರುಳು ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.
ಆಮ್ಲಸದಾರ್ಥಗಳು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಕಾಫಿಯ ದ್ವೇಷ (ಬೇಸರಿಕೆ);
ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಪ್ರಬಲೇಚ್ಛೆ; ತಿಂದ ಅನ್ನವು ಗಂಟಲಿಗೆ ಹಾಯು
ತ್ತದೆ; ತೇಗು; ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ
ಹುಳಿಸುಡುವದು; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶೂಲಿಗಳು ನಿಂತುನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂ
ದೊಂಮ್ಮೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ;
ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋಯುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ
ಬಿಗಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ವಾತಜನ್ಯ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ; ವಾತಜನ್ಯಶೂಲೆ;
(ವಾತದಿಂದ ಆಗುವ ಮಾಂದ್ಯ ಮತ್ತು ಶೂಲೆ.)

ಉದರ ಮತ್ತು ಮಲ:— ಆಮಾಂಶ; ಪ್ರಬಲ, ತೀವ್ರ, ಸಹನ
ವಾಗದಂಥ ಹೊಟ್ಟೆಮುರಿಯುವದು, ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸುವದು,
ತಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ, ಕಾಸಿದ್ದರಿಂದ, ಕಾಲುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದ
ರಿಂದಾಗಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮಿಂದೊಂಮ್ಮೆ ನಿಂತು ನಿಂತು
ಬರುವ ವೇದನೆ. ವಾಯು ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನ
ವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಶೌಚದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಾಯು ಜೋರಿನಿಂದ ಸರಿಯುತ್ತದೆ.

ವೇದನೆಯುಕ್ತ ಹೊರಕಡಿಗೆ ಆಗೋಣ; ತೆಳ್ಳನ್ನ ರೇಚಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ರಕ್ತಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಲವತ್ತರ ಸೆಟಿಬೇನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಜಾಡಿ ಸೋಣ; ಆಮಾಂಶ; ಆಂತ್ರದಾಹ (ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಾಯಿಲೆ); ಶೂಲ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಗ್ನಿಷಿಯಾ ಘಾಸವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬಸ್ತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಅವರೋಧ. ಶಾಚಕ್ಕೆ ಕೂಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶೂಲೆಯಿದ್ದದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು ಜೋರಿನಿಂದ ಒದರುತ್ತವೆ, ಚೀರುತ್ತವೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಗುರಗುರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಲವು ಶುಷ್ಕ (ಒಣಗಿದ್ದು), ಗಟ್ಟಿ, ಕರೇದು, ಸಾಧಾರಣ ಕೆಂಪ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮಲವು ತ್ರಾಸವಾಗಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ:— ಮೂತ್ರವಾಗುವದು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. (ಫೇರಂ ಘಾಸ) ಮತ್ತು ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದರ ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಟ್ಟಿಹಿಡಿಯೋಣ; ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿಣುಕ ಬೇಕಾಗುವದು, ಅದರಿಂದ ನೋವು; (ಫೇರಂ ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀಫಾ.) ನಿಂತಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುವಾಗಲೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಮಾಡಬೇ ಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಆಶ್ಮರಿಯು (ಮೂತಖಡಾ) ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; (ನೇಟ್ರಂ ಸ.) ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಘಾಸ್ಪೇಟ ಗಳು ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಪ್ರಮೇಹದಿಂದ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದ ಸಂಕೋಚನವಾಗಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ, ಅದರಿಂದ ಮೂತ್ರದ ಧಾರೆಯು ಸಂಣದಾಗಿರುವದು. ಪ್ರಮೇಹದ ಮೂಲಕ ಮೂತ್ರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ವೇದನೆ ಆಗೋಣ. ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಬಲವತ್ತರ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಸಪೀಡಾರ್ತವ (ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ), ಮುಟ್ಟು ಶೂಲೆ; ವೇದನೆಯಾಗಲಿ ಕಳೆಯಾಗಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವವು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷತಃ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವು; ಕಾವು

ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು; ಮುಟ್ಟಿನಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತ. ಹೋದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. (ಕಾ. ಫಾ.) ಮುಟ್ಟುಶೂಲೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ಫೆರಂಫಾಸದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಮುಟ್ಟಿನ ಸಂಗಡ ಸುಟ್ಟಂಥ, ಕೊಳೆತಂಥ ಚೂರುಗಳು ಹೊರಬೀಳುತ್ತವೆ. ಮುಟ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದು ಕರ್ರಿಗೆ ಇದ್ದು ತಂತುಯುಕ್ತವಿರುತ್ತದೆ. ನಿಂತು ನಿಂತು ಹೋಗುವಂಥ ಮುಟ್ಟು ಇದ್ದು ಅದು ತೀವ್ರವೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂಥಾದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ. ಹೊಕ್ಕಳ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ ನೋಯುತ್ತದೆ. ನಿಂತು ನಿಂತು ತೀವ್ರ ಕಳೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಮತ್ತು ಉರುವು ಗರ್ಭಾಶಯವು ಅಕುಂಚಿತವಾಗಿ ರಕ್ತವು ಹೊರಚಿಮ್ಮಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸೂತಿ ಸಮಯದ ಶೂಲೆಗಳೂ ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿದೊಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೋವು; ಪ್ರಸೂತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೆಟೆಯೋಣ; ಪ್ರಸೂತಿಯನಂತರ ಒಳಗೆ ಮಾಂಸವು ನಿಂತಹ ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಜೋರಿನಿಂದ ಶೂಲೆಗಳು ಬಂದು ಮಾಂಸ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿಯನಂತರ ಬರುವ ಶೂಲೆಗಳು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ:— ದಮ್ಮು; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ದಮ್ಮಿನ ಕಷ್ಟವು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮಿದೊಮ್ಮೆ ಭರದಿಂದ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿಯೆ ಸೆಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕಫ ಸರಿಯುವದಿಲ್ಲ; ಕೋಡಗ ಕೆಮ್ಮು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. (ಕಾ. ಮೂ.) ಬಹಳ ದಿವಸದ ಕೋಡಗ ಕೆಮ್ಮು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಗುಣವಾಗುವದು; ಒಮ್ಮಿದೊಮ್ಮೆ ಚೀರಿದಂತೆ ಕರ್ಕಶ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡುತ್ತದೆ; ಎದೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ವೇದನೆ; ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ, ಶ್ವಾಸವು ಮಂದವಿದ್ದು ಒಳಗೆ ಎಳೆಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. (ಫೆರಂ ಫಾ.) ಒಮ್ಮಿದೊಮ್ಮೆ ಕೆಮ್ಮು ಎಳುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ; ಗಂಟಲು ಒಣಗಿದಂತೆ ಇದ್ದು ತಿಂಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ..

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ಹೃದಯಶೂಲೆ; (Anjina Pectoris) ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬಿಸಿನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು; ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಧಡಧಡಿಸುತ್ತದೆ; ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಹ ಹೃದಯ ಕ್ರಿಯೆಯು ತೀವ್ರದಿಂದ ಆಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ; ಎಡಗಡೆ ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲು; ಬೆನ್ನು; ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೈಯಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತೀವ್ರವೇದನೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಸ್ಥಳಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಾಗುವ ವೇದನೆ. ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಕೈಸ್ಪರ್ಶವಾದಲ್ಲಿ ಸಹ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೈಕಾಲು:— ಪೆಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷತಃ ಬಲ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶೂಲೆಗಳೇಳುತ್ತವೆ. ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ನೋವು; ಹಸ್ತಕಂಪ (ಕೈನೆಡುಗು) ನಡುಗು ಇದ್ದ ಅರ್ಧಾಂಗವು; ಕಂಪವಾಯು; ಸರ್ವಾಂಗವು ನೋವು (ಉರುಪು) ತುಂಬಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ; ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೂಲೆಗಳು; ಕುಂಡೆಯ ತಿಗದಿಂದ ಹರಡಿಯ ವರೆಗೆ ಇರುವ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಪ್ರಾಣಾಂತಕ ವೇದನೆಯಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸಂಧಿ ವಾತದಲ್ಲಿ ಶೂಲೆಗಳು ಬಹಳ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೈಸ್ಪರ್ಶವಾದಲ್ಲಿ ಸಹ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳ ಚಲನಶಕ್ತಿಯ ದೋಷದಮೇಲೆ ಸಹ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ನಿಡ್ಡಿ ಮುಂತಾದ್ದು:— ನಾಡಿ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಪೋಷಣದಾಯಕವೂ ಕಾರ್ಯಕ್ಕನುತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳಂಥಾದ್ದೂ ಈ ಔಷಧ ಎದೆ. ರೋಗಿಯು ಮ್ಲಾನ, ಮಂದ, ದಣಿವವನಂತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಕೂದಲಾರನು; ಸರಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಮಾದಕವದಾರ್ಥಗಳ ಸೇವನಾತಿರೇಕ ಬಂದ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ದುಷ್ಪ್ರೀಣಾಮ; ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿದ್ವಾಗ ಎಲ್ಲ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಪಾರಿಕೆ; ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಬರುವ ವೇದನೆ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು ವೇದನೆ ಇರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ

ಸ್ಮಾಯುಗಳ ಆಕುಂಚನ ಸಹ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ; ಮೈ ಸೆಟಿಸೋಣ, ಸರ್ವಾಂಗವೂ ಸೆಟಿದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗೋಣ; ಮುಷ್ಟಿಗಳು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿರುವವು; ಕೈಕಾಲು ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪ (ನಡುಗು); ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬುರುಗು ಅಪಸ್ಮಾರ; ವಿಶೇಷತಃ ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದಂಥ ಘಾತುಕ ಚಟಗಳಿಂದೂಟಾಗುವ ಸೆಟಿಬೇನೆ; ಅಪಸ್ಮಾರದಲ್ಲಿ ಮುಷ್ಟಿಗಳು ಡೊಂಕಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಹಲ್ಲು ಕಟಗರಿಸುತ್ತವೆ. ಲೇಖಕರಿಗೂ ತಂತುವಾದ್ಯ ಬಾರಿಸುವವರಿಗೂ ಆಗುವ ಹಸ್ತಕಂಪ; ಅರ್ಧಾಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞಾನಾಶವಿದ್ದಲ್ಲಿ (ಎಚ್ಚರಿಕೆ ತಪ್ಪಿದ್ದರೆ) ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಕಳಿಕೆ ಬರುತ್ತವೆ; ಕಂಠು ಮುಚ್ಚುಹಾಕೋಣ; ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ವಪ್ನಗಳು; ದಣುವಿಕೆಯಿಂದಾಗುವ ನಿದ್ರಾನಾಶ; (ನಿದ್ದೆಗೇಡು).

ಜ್ವರ:— ಶೀತಜ್ವರ; ಊಟವಾದ ನಂತರ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಳಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಹಳೇ ಚಳಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಬೆನ್ನೊಳಗಿಂದ ಮುಳ್ಳು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಉಸುರು ಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚಳಿ ಬಹಳೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲುಕಟಗರಿಸುತ್ತವೆ. ಹಲ್ಲುಕಟಗರಿಸುವಾಗ ಸಪ್ಪಳ ಸಹ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲೊಳಗೆ ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಫೆರಂಘಾಸದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬೆವರು ಬಹಳ ಬರುತ್ತದೆ. ಪೈತ್ತಿಕ (ಪಿತ್ತ) ಜ್ವರದ ಮೇಲೆ ಸಹ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ತೃಚಿ:— ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಉರುವೂ ವೇದನೆಯೂ; ಬಳೇ ಹುಳಿಗಟ್ಟುವ ಬೊಕ್ಕೆಗಳೂ; ಹುಂಣುಗಳೂ; ಪಿತ್ತದ ಗಾದರಿಗಳೂ; ವಿಶೇಷತಃ ಮುಂಗೈ, ಮೊಳಕೈ, ಮೊಳಕಾಲು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥವು.

ಇತರ ಅವಯವ:— ಸೆಟಿಬೇನೆ; ವೇದನೆ; ಧನುರ್ವಾತ, ಮೈ ನಡುಗುವದು; ಆಪಾಯಕಾರಕ ಹಾಗೂ ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸೇವನ ದಿಂದಾಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ.

ವೃದ್ಧಿ, ಕ್ಷಯ:— ಈ ಔಷಧ ಕೊಡತಕ್ಕಂಥ ವೇದನೆಗಳು ಬಲಗಡೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ, ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾ

ಗಿರುತ್ತವೆ. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರ, ಒತ್ತೋಣ; ತಿಕ್ಕೋಣ, ಕಾಲು ಎತ್ತಿ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರೋಣ ಇವುಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ತಲೆ ದಿಮ್ಮುಹಿಡಿಯೋಣ, ಮಸ್ತಕಶೂಲ (ತಲೆನೋವು) ಇವು ಬೈಲ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಔಷಧ ಕೊಡತಕ್ಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಯೋಗ:— ೬ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಸಾಧಾರಣತಃ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ೬× ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಗುಣಬರದಿದ್ದರೆ ೧× ವಾಗಲಿ ೨× ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ೨× ರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು; ಪ್ರಸೂತಿಕಾಲದ ಸೂಲಿಗಳೂ ಮೈ ಮುಳ್ಳುಹಿಡಿಯೋಣವೂ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ೧× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲದ ವೇದನೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಇತರತ್ರ ಆಗುವ ವೇದನೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಒಂದು ಸರತಿ ಯೋಜನೆಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲಿಯಲ್ಲಿ ೩೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ವಿಹಿತವೆಂದು ಹಲವು ಜನರ ಮತವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ೩× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಿಂದಲೂ ಗುಣಬರುತ್ತದೆಂಬ ಅನುಭವ ನಮ್ಮದಿದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮೊದಲು ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಗುಣಬರದಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಸಂಬಂಧ:— ವಿಶೇಷತಃ ಜ್ಞಾನತಂತುಗಳ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ; ಜ್ಞಾನತಂತುಗಳ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದರಂತೆಯೇ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಔಷಧವೆಂದರೆ ಕಾಲೀ. ಫಾ. ಕಾ. ಫಾ. ಇದು ಮಿದುಳಿನ ಪೋಷಕ ದ್ರವ್ಯವು. ಚಲನ ಶಕ್ತಿಯು ನಷ್ಟವಾದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಫಾಸ ಇದು ಚನ್ನಾಗಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವದು; ಆದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಇದು ಸ್ನಾಯುಗಳ ಆಕಂಚನ, ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವ ವೇದನೆ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ವೇದನೆ ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಕಾಲೀ ಫಾ.

ಕೊಡತಕ್ಕ ವೇದನೆ ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಚಂತು ಗಳಾಗಿದ್ದು ದೃಷ್ಟಿಯು ಹೊಂಕಾಗಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂ ಘಾಸದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳೆನ್ನು ಅತಿಸಾರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು. ಅಪಸ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ. ಮೂ., ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ., ಸಿಲಿಸಿಯಾ ಇವುಗಳ ಸಂಗಡ ಸಂಬಂಧ ಬರುತ್ತದೆ. ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬದಲಾಗುವ ವೇದನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ ಸ್ವಲ್ಪದ ಸಂಗಡ ಇದರ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ವಾತಜನ್ಯ (ಶೂಲೆ ಮುಂತಾದವು) ವಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣ ಬರದಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. (ಗುಣಧರ್ಮ ಪ್ರಕರಣ ಪುಟ ೮೪ ನೋಡಿರಿ)

ಪ್ರಮಾಣ:— ದರಸರ್ತೆ ಅಂಶ ವಡೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಒಳ ಗುಂಜಿ. ಚೂರ್ಣವನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಳೆ, ಸೆಟೆಬೇನೆ ಮುಂತಾದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬರುವ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ೧೦|೧೫ ಮಿಸಿಟೆಗೊಮ್ಮೆಯಂತೆ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಾರಂಭವಾದಲ್ಲಿ ನಡುವಿನ ಕಾಲದ ಅಂತರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಈ ಔಷಧ ಬಿಸಿನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಗುಣವು ತೀವ್ರ ಬರುವದು. ಹಳೇಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ದರ ೩ ತಾಸಿ. ಗೊಮ್ಮೆಯಂತೆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಅಂಶ ಸಾರೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿಲಿಕಾ

Silica

ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು:— ಸಿಲಿಕಂ ಆಕ್ಸಾಯಿಡ್, ಆಸಿಡಂ. ಸಿಲಿಕಂ, ಸಿಲಿಕೈ; ಫ್ಲಿಂಟ್ (ಗಾರಗಲ್ಲು ಬೆಣಚಗಲ್ಲು), ಕ್ವಾಟ್ಸ್ (ಸ್ಫಟಿಕ); ಇವೇ ಇದರ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು.

ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ:— ತ್ವಚೆ; ಕೂದಲು; ಉಗುರು; ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು; ಅಸ್ಥಿಕವಚ; (ಎಲುವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಪರಿ) ಜ್ಞಾನತಂತು, ಇವು.

ಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಘಟಕದ್ರವ್ಯವೆಂದು ಇರುತ್ತದೆ. ರಕ್ತ, ಮೂತ್ರ, ಪಿತ್ತ, ಕೇವಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕ್ಷಾರವು ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಹುಲ್ಲು, ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದ ಉದ್ದಿಬ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲಿಕಾ ಕ್ಷಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುವದು; ಆದರೆ ಆ ಮಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ಮಾನವೀಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾರದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಆಯಾ ಕ್ಷಾರದ ಮಹತ್ವವು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವದೇ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಆ ಕ್ಷಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಇತರ ಅವಶ್ಯಕ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದ ಕ್ಷಾರದಷ್ಟೇ ಅದರ ಮಹತ್ವವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಕ್ಷಾರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಲು ಶಕ್ಯವಿರುವವರೆಗೆ ಮೂಳೆ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿ ಅದರ ವಿಚಾರಮಾಡುವದು ಅನವಶ್ಯಕವು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬದು ಇನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳ ಆಗುತ್ತದೆಂಬದು ಅನುಭವದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ.

ಸಿಲಿಕಾದ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿಯು ಅನುಭವವನ್ನೂ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಂದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಅಸ್ಥಿ, ಸಂದು, ಗ್ರಂಥಿ, ತ್ವಚೆ, ಕ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಗುಣಕೊಟ್ಟಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳಂಥ ಹಾಗೂ ವಾಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿಗದೇ ಇದ್ದಂಥ ಮತ್ತು ತಿಂದ ಅನ್ನ ಮೈಗೆ ಹತ್ತದಂಥ ರೋಗಿ ಜನರ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಹಿತಾನಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧದ ಕಾರ್ಯವು ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮವು ಬಹುದಿವಸ ಬಾಳುವಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹುದಿವಸದ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡದೇ ಇರುವದು ಲೇಸು.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲಿ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿರೋಣ, ಬಹಳ ದಿವಸದ ಮತ್ತೂ ಕೀವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವರೋಗ, ಬಹಳ ಒಳತನಕ ಹೋದ ಗಾಯಗಳು, ವ್ರಣ, ಭಗಂದರ ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧವು ನಿಸ್ಸಂಶಯ ಗುಣಕೊಡುವದು. ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ (ಅಸ್ಥಿ ಮುಂತಾದವು) ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ದಾಹ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಕೀವು ಆಗುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಲಿಕಾ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಗಂಡ ಮಾಲಾ ಪ್ರಕೃತಿ; ಬಹುದಿವಸದ ಹಾಗೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಭೇದಿಸಿದ ಅಶಕ್ತತೆ. ಪೂಯಜನ್ಯ ವಿಕೃತಿ ಇವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಹತ್ವದ ಔಷಧವಿದು. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಾಗಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಕುರುವು, ಹುಣು, ನರೋಲಿ, ಉಗುರುಸುತ್ತ, ಸೋರುವ ಗಾಯಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಕೀವು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಿಲಿಕಾದ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಆದನಂತರ ಕೀವನ್ನು ಸೋರಿಸಿ ಹುಣ್ಣು ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇದು ಬಹಳೇ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಹುಟ್ಟಲಾರಂಭವಾದನಂತರ ಅಂದರೆ ಒಳಗೆ ತುಸು ತುಸು ಅನ್ನ ಹತ್ತಿದನಂತರ ಕೀವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಯಾರಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ಹುಣುನ್ನು ಹಣುಮಾಡಿ ಶಸ್ತ್ರದವಿನಃ ಹುಣಿಗೆ ಬಾಯಿಮಾಡಿ ಕೀವು ಹರಿಯಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊಳೆಯುವಂಥ ಭಾಗವನ್ನು ಹಣು ಮಾಡಿ (ಕೀವು) ಹರಿಯಲಾರಂಭಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಇದರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು, ಕೀವು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಸ. ಹಾಗೂ ಸಿಲಿಕಾ ಈ ಎರಡು ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ ನಿಕಟವದೆ. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವಂಥ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ (ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ) ವು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಸಿಲಿಕೆಯು ಹುಣುಗಳನ್ನು ಹಣುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕೀವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಯಾರಮಾಡಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಕೆ. ಸಲ್ಫ ಇದು ಕೀವು ತಯಾರಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸೋರುವ ಹುಣುಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಸಲ್ಫ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗುವ ಕಾರ್ಯವು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಆಗುವ ಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಸಿಲಿಕಾ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಕೀವು

ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ದಾಹಯುಕ್ತ ಬಾವಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಫೇರಂ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀಮೂರ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಕೀವಾ ಗುವದು ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಿಲಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಅಂತಃಸೇಕ ಅಥವಾ ಅಂತರ್ಗಲನದ (ಒಳಗೆ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ) ಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿರುವ ವರೆಗೆ ಕೀವು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ಸಿಲಿಕೆಯನ್ನೇ ಕೊಡ ತಕ್ಕದ್ದು. ಕೀವು ಸಿದ್ಧವಾದ ನಂತರ ಅಂತರ್ಗಲನದ ಕಾರ್ಯವು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂತರ್ಗಲನದ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯುವವರೆಗೆ ಸಿಲಿಕೆಯನ್ನೇ ಕೊಡುವದು ಅವಶ್ಯಕವು. ಗಾಯವು ತುಂಬಿ ಬರದೇ ಇದ್ದ ಕೀವು ಒಳಗೆ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕಿ. ಸ. ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು.

ಅಸ್ಥಿಕವಚದ (ಎಲುಪಿನ ಮೇಲಿನ ಪರಿ) ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳೇ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಹುಂಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಪ್ಪು ಹಾಗೂ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಕೀವು ಉಂಟಾಗುವ ಹುಂಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅವು ಮಾಯದೇ ಒಳ ಗಿಂದೊಳಗೆ ಮೇಯುತ್ತ ಹೋಗಿ ವ್ರಣ, ಭಗಂದರ, ಮಾಂಜರೀಬೇನೆ (ಕೊಂಕಳದಲ್ಲಾಗುವ ಕುರುವು), ಕಂಣುಚಿಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ಕುರುವು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷತಃ ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಗುರುವು, ಉಪದಂತದ ಕುರುವು, ಗ್ರಂಥಿಶೋಧ ಮುಂತಾದ ಹುಂಣು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಕೇವಲ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗಲಿ ಜಲಮಿಶ್ರಿತ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರಸವಾಹಿನಿಗಳ (Lymphatics) ದ್ವಾರದಿಂದ ಶೋಷಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಏಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿರಿಯಾ ಫಾ. ನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹಳೇ ಅಂಗುಲಿವಾತದಲ್ಲಿಯೂ (gouts) ಸಂಧಿವಾತ ದಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಕಾಲಿಗೆ ಬಿಡುವ ಬೆವರು ನಿಂತಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಅದು ಪೂರ್ವವತ್ ಬಿಡಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲಿಗೆ ಬಿಡತಕ್ಕ ಬೆವರು ನಿಂತುಹೋದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಕಾಲ ಬೆವರು ನಿಂತದ್ದರಿಂದಾಗುವ ದೃಷ್ಟಿ ದುರ್ಬಲತೆ ಮೋತೀಬಿಂದು (ಕಂಣುಪರೆ) ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು, ನಷ್ಟಾರ್ತನ, ಕ್ಷಯ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು.

ಗುಣ ಕೊಡುವದು. ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿಯ ಸಂಯೋಜಕ ಪರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲಿಕಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಮಿದುಳಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಶಕ್ತಿಯು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಂದ್ಯ, ಮ್ಲಾನತೆ, ಯಾವತ್ತೂ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಇರೋಣ, ಕಾಳಜಿ ಹುಟ್ಟುವಂಥ ಸ್ವಪ್ನಗಳು. ಮಾನಸಿಕ ಕ್ಷೋಭ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ನಷ್ಟವಾಗೋಣ, ತಲೆಶೂಲಿ, ಕಂಪ; ಅರ್ಥಾಂಗವಾತದ ಭಾವನೆಗಳು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಂಯೋಜಕ ಪರಿಯಲ್ಲಿಯ ಸಿಲಿಕಾದ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೊರತೆಯ ದ್ಯೋತಕಗಳೇ ಸರಿ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗುವವು.

ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮಿದುಳು:— ರೋಗಿಯು ನಿರಾಶನಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಬೇವವು ತನಗೆ ಬೇಸರವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ವಿಚಾರ ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲ; ಶರೀರದಿಂದ ಶಕ್ತಿಹೀನನು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಶಕ್ತ ಹಾಗೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಚಿಂತಾತುರ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಸಿಡುಕ; ಮಿದುಳಿನ ದಣುವಿಕೆ; ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾನಸಿಕಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ದಣುವಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ತೈಕ್ಯಾಗ್ರತೆಯಾಗದ ಕಾರಣ ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹುಡುಗೆಯ ರಲ್ಲಿ ಪಠಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವವು; ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ಆಗುವದಿಲ್ಲ.

ಮಸ್ತಕ (ತಲೆ):— ಕಂಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರೋಣ, ಭವಳಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಆಗಲೀ ಎಡಭಾಗವಲ್ಲಾಗಲೀ ಬೀಳುವೆನೆಂಬ ಭಾವನೆ; ಕಂಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬಂದು ತಲೆಶೂಲಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟಗಡಲಿ ಯಷ್ಟು ಸಂಣ ಸಂಣ ಗಂಟುಗಳು ಎಳುತ್ತವೆ; ತಲೆಶೂಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ, ನಾಡಿಗಳು ಹಾರಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ; ತಲೆ ತಂಣಗಾಗುತ್ತದೆ; ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಗಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಶೀರ್ಷ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದು ಬರಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು

ಗಾರುತ್ತುವೆ; ಗದ್ದಲ, ಶ್ರಮ, ಬೆಳಕು, ಓದೋಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ; ಕಾಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಲೂ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಕ್ಷಿಪ್ರಸಂಸೆ (ಗಾಢ ಮೂರ್ಛೆ-Apoplexy) ಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ನೇದನೆ ಹೊರಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕೈಗಳು ಜಡವಾಗಿ ನೋಯಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ತಲೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕೀವು ತುಂಬುವಂಥ ಬೊಕ್ಕೈಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಅಕಾಲಕ್ಕೆ ನೇದನೆ ಸಹ ಇರುತ್ತದೆ. ಸೋರುವಂಥ ಹುಣ್ಣಿನೊಳಗಿಂದ ಗಟ್ಟಿ ಹಳದಿ ಕೀವು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬರುತ್ತದೆ, ನೆತ್ತಿ ತುಂಬಿದ್ದು ಇರುವದಿಲ್ಲ (ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.) ತಲೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಉಂಟೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೂದಲುಗಳು ಉದುರಿಬೀಳುತ್ತವೆ. (ಕಾ. ಸ.) ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು.

ನೇತ್ರ:— ಅಶ್ರುನಾಡೀ ವ್ರಣ; (Lacrimal fistula = ನೇತ್ರ-ಭಗಂದರ); ಈ ನಾಡೀ ವ್ರಣದಿಂದ ಕೀವು ನೀರೂ ಸೋರುತ್ತದೆ: ಕಂಣಿ ನಲ್ಲಿ ಚಿಟ್ಟೆ; ಕಂಣು ಹಾಗೂ ಕಂಣು ರೆಪ್ಪೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಕುರುವು ಗಳು; ಕಂಣು ಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲೆ ವ್ರಣ; ಕೊಳೆತು ಕಡಿದು ಬೀಳುವಂಥ ವ್ರಣ; ಮೋತೀಬಂದು; ಕಾಲಿಗೆ ಬಿಡುವ ಬೆವರು ಬರದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ದೃಷ್ಟಿ ದುರ್ಬಲತೆ; ಓದುವಾಗ ಬರೆಯುವಾಗ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬಂದರಲ್ಲೊಂದು ಕೂಡಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಮೈಲಿ ಬಂದು ಹೋದನಂತರ ಕಂಣಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವ್ರಣ ಹಾಗೂ ಸೋರುವ ಪಿಚ್ಚು; ಕಂಣು ಬರೋಣ; ಕಣ್ಣೊಳೆ ಗಿಂದ ದಟ್ಟ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು; ಕಂಣುಸೂಲಿ; ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ.

ಕಿವಿ:— ದೊಡ್ಡ ಧ್ವನಿಯು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಘಣಿ ಘಣಿಸುವ ಸಪ್ಪಳ; ಕರ್ಣನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀತವಾದ್ದರಿಂದ ಬಂದ ಬಧಿರತೆ; ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಕುರುವುಗಳು; ಒಡೆದ ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಸೋರುವ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಸ್ರಾವವು. ಈ ಔಷಧದ ಧಾವನಜಲದಿಂದ ಕಿವಿ ತೊಳೆಯ

ಬೇಕು; ಕರ್ಣಾಸ್ಥಿಯು ಕೊಳೆತಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವು ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾನದ ನಂತರವಾಗಲಿ ಈಸಿದ ನಂತರವಾಗಲಿ ಕರ್ಣದಾಹ.

ಮೂಗು:— ಮೂಗಿನ ತುದಿಯು ಕೆಂಪಗೆ; ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ; ಸೀನು; ಚಳಿ; ನೆಗಡಿ; ದಟ್ಟ ಹಾಗು ಹೊಲಸು ಸುಂಬಳ; ಪಿನ್ನಸಿ ಯಿದ್ದು ಹೊಲಸು ಸುಂಬಳ; ಉಪದಂಶದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಕ್ಷಯದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಮೂಗಿನ ಎಲುವು ಕೊಳೆತಿದ್ದು ಹೊಲಸು ಸ್ತ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಹಿತಕರವು. ಮೂಗಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು. ಹಳೆಯ ವ್ರಣವಿದ್ದು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಉರಿಯುವಂಥ ಸ್ತ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಮುಖದಮೇಲೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಂಟುಗಳು. ಅವುಗಳಿಂದ ನೋವು ಆಗುವದು. ಮೋರೆಯಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು. ಅವು ಗಳೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟನ್ನ ಹಳದಿ ಸ್ತ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಗದ್ದದ ಎಲುವು ಕೊಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಮೋರೆ:— ಲಾಲಾ ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವು. (ಗಟ್ಟಿ ಹಳದಿ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ.) ಬಾಯಿ ಬರುವದು. ಬಾಯಿಯ ತುದಿ ಎಲುವಿನಲ್ಲಿ ವ್ರಣ.

ನಾಲಿಗೆ:— ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿರುಸಾಗಿಯೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು. ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಕೂದಲು ಇದ್ದಂತೆ ಅನಿಸುವದು.

ಹಲ್ಲು:— ಹಲ್ಲುಗಳು ಸಡಿಲಾಗುವವು; ಸ್ವಲ್ಪ ಒತ್ತಿದರೆ ಒಸಡಿ ಗಳು ನೋಯುವವು; ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ನೋವು; ಅದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು; ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಸೀತೋಪಚಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಕಾಲಿಗೆ ಚಳಿ ತಾಕಿ ಹಲ್ಲುಬೇನೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಒಸಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುರುವು; ಹಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ವ್ರಣ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಹಲ್ಲುಬೇನೆ; ವೇದನೆ ಬಹಳ, ಒಳಗಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಭಾವನೆ; ಹಲ್ಲಿನೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುವದು.

ಗಂಟಲಾ:— ಗಂಟಲ ವಾಳವು ಬೆಳೆಯುವದು; ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯು. ದಾಹ; ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಇಳಿಯುವದು; ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗಹತ್ತಿದರೆ ಅದನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹಣ್ಣುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು; ಇದರಿಂದ ಗುಣ ಬರದಿದ್ದರೆ, ಅಂತರ್ಗಲನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ, ಕಲ್ಕಿ. ಸ. ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ; ದಟ್ಟವಾದ ಹಳದೀ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಜಠರ:— ಕೂಸುಗಳು ತಿಂದಕೂಡಲೆ ಕಾರುತ್ತವೆ; ಕಾರಿಕೆ ಹುಳಿ ಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ; (ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಫೇರಂ. ಫಾ.) ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮೈಗೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ; ಬಹಳ ದಿನದ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಸುಡುತ್ತದೆ; ಹುಳಿ ತೇಗು ಬರುತ್ತವೆ; ಮೈಗೆ ಮುಳ್ಳು ಬರುವದು; ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. (ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ. ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.) ಮುಂಜಾಸ್ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು; ಬಿಸಿ ಅನ್ನದ ಹಾಗು ಮಾಂಸದ ಬೇಸರ; ಅರುಚಿ; ಹಸಿವೆ ಬಹಳ ಆಗುತ್ತದೆ;

ಉದರವೂ ಮಲವೂ:— ಯಕೃತ ವಿದ್ರಧಿ (ಯಕೃತದಮೇಲೆ ಆಗುವ ಕುರುವು); ಯಕೃತವು ಗಟ್ಟಿ ಹತ್ತುತ್ತದೆ, ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ತುಟಿ ಬಾಯುವದು; ಬಹಳ ಹೊಲಸು ಜುಲಾಬವಾಗಿ ತಲೆಗೆ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗುಣಕಾರಿಯು. ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗುವವು; ಮೈಲೀ ಚುಚ್ಚಿದನಂತರ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗುವ ಹೊಲಸು ಅತಿಸಾರವು; ಮಲಕ್ಕೆ ಕೊಳೆತ ನಾತ ಬರುತ್ತದೆ; ತಲೆಗೆ ಹುಳಿ ಬೆವರು ಬರುತ್ತದೆ; ಉದರ ಭಾಗವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪಾತಂತೆ ಬಿಸಿ ಇರುತ್ತದೆ; ಜುಲಾಬು ತೀನೀರಿನಂತೆ ಹೊಲಸಾಗಿಯೂ ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಇರುತ್ತದೆ; ಅವರೋಧಕ್ಕೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ವಿಸರ್ಜನ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವ; ಮಲವು ತಿಣಕಿದನಂತರ ಹೊರಬಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ವೇದನೆ ಬಹಳಾಗುವದು; ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ಬಿಡುವದು; ಭಗಂದರ ಹಾಗು ಕೃಮಿಜನ್ಮ ಶೂಲವು.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯ:— ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ಚಳಿ; ಮೂತ್ರದೊಳ ಗಿಂದ ಕೀವು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತದೆ; ರಕ್ತವೂ ಸೋರುತ್ತದೆ; ಜಂತಿನ.

ಮೂಲಕ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ; ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಸದರುಗಳು ಕೂಡುತ್ತವೆ.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಮೂತ್ರವು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಣಗಿದನಂತರ ಅಕ್ಕಿಯ ಕಚ್ಚಿನಂತೆ ಬುಳೆಬಣ್ಣದ ಕಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ; ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಬಹಳವಾಗುವದರಿಂದ ಬರುವ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ; ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಭೋಗದ ವಿಚಾರಗಳೇ; ಸಂಭೋಗದನಂತರ ದಣುವಿಕೆ; ನವುಂಸಕತ್ತ; ವೃಷಣದಮೇಲೆ ತಿಂಡಿಯೂ ಬೆವರೂ; ರೇತಸ್ಸು ಲಸ; ವೃಷಣ ಜಲವೃದ್ಧಿ; ಬಹಳ ದಿನದ ಉಪದಂಶ; ಇಂದ್ರಿಯವು ಬಿರುಸಾಗಿ ಅದರೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುವದು; ಬಹುದಿನದ ಪ್ರಮೇಹವಿದ್ದು ದಟ್ಟಗೆ ಚಳದೀ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ:— ಮುಟ್ಟಾದಾಗ ಕಾಲಿಗೆ ಹೊಲಸು ಬೆವರು; ಅವರೋಧವಿದ್ದು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬರ್ಫಿನಂತೆ ತಣ್ಣಗೆ; ಮುಟ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುವದು; ಮುಟ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆಗುವದು; ಅದು ಬಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ಮುಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು (ಅತ್ಯಾರ್ತವ): ಮುಟ್ಟಿನ ಏವಸಗಳು ಬಂದು ಹೋದಬಳಿಕ ಮುಟ್ಟಾಗುವದು; ಜನನೇಂದ್ರಿಯದಮೇಲೆ ತಿಂಡಿಯೂ ಉರಿವೂ ಇರುವದು ಕಾಮೇಚ್ಛೆಯು ಪ್ರಬಲ; ಸರಗು ಬಹಳ ಹೋಗುವದು; ಸ್ರಾವವು ಉರಿಯುವದು; ತಿಂಡಿ ಬಡಿಸುವದು; ಬಂಜೆತನ; ಸ್ತನವಿದ್ಯುಧಿ (ಸ್ತನದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಗಂಟು ಅಥವಾ ಕುರುವು) ಸ್ತನವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ನೋವು ಬಹಳ; ಸ್ತನದ ತುದಿಯಮೇಲೆ ಸೀಳಿದಂತಾಗಿ ವ್ಯಥವಾಗುತ್ತದೆ; ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಬಿರುಸು ಗಂಟುಗಳಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ; (ಕಾ. ಮೂ.) ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ನಾಡೀವ್ರಣ (Fistula) ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಭಗಂದರವು; ಅದರೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟಾದ ಹಳದೀ ಕೀವು ಸೋರುವದು

ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ:— ಸ್ವಮೋನಿಯಾದ ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆಯೇ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; (ಕಲ್ಕಿ. ಸ) ಎದೆಯ ಯಾವದೇ ಬೇನೆಯೇ ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಹಸರು ಸ್ರಾವವು ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಗಂಟಲಿನ;

ಘರಘರಿಸುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಕಫವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಡಿಲಾಗುತ್ತದೆ; ಬೇರ್ಣ ಜ್ವರವಿರುತ್ತದೆ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ; (ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ; ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ.) ಕಫಕ್ಷಯ; ಒಂದು ದಿವಸದ ಶ್ವಾಸನಳಿಕಾದಾಹ; ಸಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಅಶಕ್ತ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗುವ ಕೆಮ್ಮು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು; ದಸಿ ಕೂಡುವದು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ; ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದಾಗಲೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾಗಲೂ ಕೆಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲು ನೋಯುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ; ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಫದ ಹೊಲಸು ಗಂಟುಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅಶಕ್ತತೆಯಿದ್ದು ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ ಕೀವಿನಂಥ, ಕಫವು ಬಹಳ ಬೀಳುತ್ತದೆ; ಇದೇ ಇದರ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವು.

ರುಧಿರಾಭಿಸರಣ:— ಒಂದು ದಿವಸದ ಹೃದಯದ ರೋಗವು; ಬಹಳ ಜೋರಿನಿಂದ ಚಲನವಲನವು ನಡೆದಾಗಲೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಾಗಲೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಡದಡಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಡಿಯಾದರೂ ವೇಗದಿಂದ ಹಾರುತ್ತದೆ.

ಕುಸ್ತಿಗೆಯೂ ಬೆನ್ನೂ:— ಎರಡೂ ಹೆಗಲುಗಳ ನಡುವೆ ನೋಯುತ್ತದೆ; ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ, ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯು ಮನೆಯುವದು; ಅದರಲ್ಲಿ ಉರುಪು ಕ್ಷೋಭೆಯೂ; ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯ ಮೇಲೆ ನರೋಲಿಗಳು; ಜಘನಾಸ್ಥಿ ಸಂದುಗಳ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕೈಕಾಲು:— ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗುವಂಥ ಬಹಳ ಬಳಗಿನ ಗಾಯಗಳು; ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ದಟ್ಟಾದ ಕೀವು ಸೋರು ವದು; ಉಗುರುಸುತ್ತ; ಉಗುರು ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇಗನೆ ಕೀವು ಆಗುವದಕ್ಕೂ ಆಗಿರುವ ಕೀವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಉಗುರು ಬೇಗನೆ ಬಿಳಿಯ ಲಿಕ್ಕೂ ಉತ್ತೇಜಕ ಔಷಧವೆಂದು ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದುಂಟು. ಹಳೆಯ ವ್ರಣವು; ಅದರಲ್ಲಿ ಕಳೆ ಹಾಗೂ ಉರಿಪು, ಒಂದು ದಿವಸ ಮುಂದೆಬೇನೆ, ಬಹಳ ಬಾಧಿನಿಂದ ಕಾಲು ಮಡಿಚಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲಂಬಾಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಎಲುವುಗಳಿಗೆ ಮಳೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ; ನಾಡೀವ್ರಣ;

(ಭಗಂದರ=Fistula); ನಾಡೀವ್ರಣದೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳನ್ನ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ; ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕುರುವುಗಳೂ ನಾಡೀವ್ರಣಗಳೂ; ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತದ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು, ಬೆವರು ಇಂಗಿ ಹೋದರೆ ಕ್ಷಯ, ನಷ್ಟಾತ್ಮವ, ಮೋತೀಬಿಂದು ಮುಂತಾದ ಕೆಟ್ಟ ರೋಗಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ, ಬಗಲೊಳಗೆ ಹೊಲಸು ಬೆವರು ಬಿಡುವದು; ಉಗುರುಗಳು ಒಡಕಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆಯದೆಯೂ ಇದ್ದು ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಕಲೆಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ; ಬರೆಯುವಾಗ ಕೈಗೆ ಒರಟಿ ಬರುತ್ತವೆ; ಬಹಳ ನಡೆದಬಳಿಕ ಕಾಲುಗಳಿಗೂ ಬೆರಳುಗಳಿಗೂ ನೋವಾಗಿ ಒರಟಿ ಬರುತ್ತವೆ; ಕೈಕಾಲುಗಳು ದಣಿದಂತೆ ಚಡವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಡಿದು ಬೀಳುವಂತೆ ಆನಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿದ್ಧಿ ಮುಂತಾದ್ದು:— ಅಪಸ್ಮಾರ; ಅಪಸ್ಮಾರ ಸೂಲಿಗಳು (Fits) ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ; ಸೂಲಿಗಳು ಬರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ; ಸೂಲಿಗಳು ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರಲಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ (ಕಲ್ಪಿ. ಘಾ; ಕಾ. ಘಾ; ಮ್ಯಾ. ಘಾ.) ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಪಸ್ಮಾರದ ಸೂಲಿಗಳಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯ ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಸೀತೋಪಚಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಿಸ್ಪೀರಿಯಾ; ಕಂಪ; ಸ್ನಾಯು ಮೈಕಲ್ಯ; ನಡೆಯುವಾಗ ಜೋಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸವಾದರೂ ಕೂಡ ಸೂಲಿಗಳು ಬರುತ್ತವೆ; ದಣಿವು ಬಹಳದ್ದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ನಿದ್ರಾನಾಶ; ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಬಡಿಸುವದು; ಕೆಟ್ಟ ಕನಸುಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ; ವೃದ್ಧ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಯದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯು ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲ; ನಿದ್ರೆಯ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರುತ್ತವೆ.

ಜ್ವರ:— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಬಹು ದಿವಸದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪೀರ್ಣಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ಕಾಲಿಗೆ ಉರುವು ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಇದ

ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲ್ಲಾಡಿದರೂ ಮೈತುಂಬ ಮುಳ್ಳು ಬರುತ್ತವೆ; ತಂಪು ಹವೆ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತವೆ; ಕಾಲಿಗೆ ಉರುಪು; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರುಬಿಡುತ್ತದೆ; ಕ್ಷುಧಾ ನಾಶವೂ ದಣುವಿಕೆಯೂ; ಕ್ಷಯಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಟ್ಟು ದಣುವಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಲೆಯ ಸುತ್ತು ಮತ್ತು ಹೊಲಸು ನಾತದ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು; ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧವಾದ ಕೀವು ಮೈಯೊಳಗೆ ಇಂಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ಜ್ವರಕ್ಕೂ ಇದರಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀವಿನಿಂದ ರಕ್ತವು ಕೆಟ್ಟು ಬರುವ ಜ್ವರ.

ತ್ವಚೆ:— ತಿಂಡಿ; ಉರುಪು; ಬೊಕ್ಕೆ; ಗಂಟು; ಹುಣ್ಣು; ವ್ರಣ; ನರೋಲಿ; ಉಗುರುಸುತ್ತು; ಕೀವು ಬರುವಂಥ ಹುಣ್ಣುಗಳು; ಉರಿ ಪೈಣು; ಮಡಿಬೊಕ್ಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಕೀವು ಆಗುವಂಥ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಬಹಳ ನೋಯುತ್ತವೆ; ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ; ವ್ರಣದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಮಾಂಸವು ಬರುತ್ತದೆ; ವ್ರಣದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಭಾಗವು ಕಪ್ಪಾಗಿಯೂ ಎದ್ದಂತೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಉರಿಯುವಂಥ ಹೊಲಸು ಕೀವು ಬರುತ್ತದೆ; ಉಗುರಿನ ಸುತ್ತುಮುತ್ತ ವ್ರಣ; ತ್ವಚೆಯ ಬೇನೆಯು ಬೇಗನೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಕೀವು ಮಾತ್ರ ಕೂಡಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಮೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆದನಂತರ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು; ಮೈಲಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಉಂಟಾಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮದ ಮೇಲೆ ಸಹ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು; ಮಹಾರೋಗ (ಲೆಪ್ಟಿಸಿ) ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೂಗು ಕೊಳೆತು ಕಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ; ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗಿ ಕೆಂಪು ಕಲೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ; ಮುಳ್ಳು ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಜು ಬಳಿಗೆ ಮುದಿದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆಡವಲಿಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಅವಯವಗಳು:— ಹುಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು (ಕಾ. ಮೂ.); ಗ್ರಂಥಿಗಳ ಬಾವು (ಕಾ.

ಮೂ.); ಕಾಲೀಮೂರದಿಂದ ಗಂಟು ಕರಗದಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಕೀವು ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ; ಕೀವು ಆಗುವಂಥ ಗ್ರಂಥಿಯೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟಾದ ಹಳದೀ ಹೊಲಸು ಸ್ರಾವವು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಉರುವುಳ್ಳ ಬಾವು; ಭಗಂದರ; ನಾಡೀವ್ರಣ; ಎಲುವಿಗೆ ಹುಳ ಹತ್ತಿ ಅದು ಕೊಳೆಯುವದು; ಸ್ರಾವವು ಹೊಲಸಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಜಲಶೋಧ; ಉದರ; ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಶಕ್ತ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯ:— ಹುಣ್ಣಿವೆಯ ದಿವಸ ಹಗಲೂ ಇರುಳೂ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ; ಕಾಸುವದು; ಬೆಚ್ಚನ್ನು ಕೋಣೆಯೊಳಗೂ ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವನೆಗಳು ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತವೆ; ತಲೆಗೆ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದ ತಲೆಯು ನೆಟ್ಟಗಾತ್ತದೆ; ಉದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ, ಕೆಮ್ಮು, ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ವೇದನೆಯಿದ್ದರೆ ಕಾಸುವದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ಬಿರುಗಾಳಿ ಬಿಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೀತೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಡುವ ಬೆವರು. ಇಂಗಿದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ.

ಉಪಯೋಗ:— ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೬ × ಅಥವಾ ೧೨ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಹಳೆಯ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಿಂದಲೇ ಗುಣ ಬರುವದು. ನರೋಲಿ, ವ್ರಣ, ಪಿನ್‌ಸಿ, ಕುರುವು ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಿದ್ದರೆ, ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹಚ್ಚಬೇಕು; ಧಾವನಜಲಮಾಡಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಕೀವಾಗುವಂಥ ಬಾವವುಳ್ಳ ಗ್ರಂಥಿಗೂ ಬಹಳ ದಿವಸದ ವಿದ್ರಧಿಗೂ “ಸಿಹಿಕಾ”ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಕೀವು ಆಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಆಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ, ೩೦ × ಇಲ್ಲವೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಳೆಯ ರೋಗವಿದ್ದರೆ ದಿನಾಲು ಒಂದು ಸಾರೆ, ಶೀಘ್ರಪರಿಣಾಮಿ ರೋಗವಿದ್ದರೆ ೨-೩ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಸನ್ಯಾಸ (ಮೂರ್ಛಿ) ಅಪಸ್ಥಾರ ಮುಂತಾದ ಬೇಸಿಗೆಗಳಿಗೆ

೩೦ × ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ನೆಟ್ಟಗೆ. ಈ ಔಷಧದ ಪರಿಣಾಮವು ಬಹುದಿವಸ ತಡೆಯುವಂಥ ದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಬಂಧ:— ಕೀವು ಆಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಸಲ್ಫದ ಸಂಬಂಧವು ಬರುತ್ತದೆ; ಸಿಲಿಕಾ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೀವು ಬೇಗನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ; ಕಲ್ಕೆ. ಸಲ್ಫವು ಕೀವು ಆಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ಗಾಯವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಮಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಮೈಲಿಯನ್ನು ತೆಗೆದದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ದುಷ್ಟಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಕಾಲೀಮೂರದಿಂದ ಗುಣ ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಆಶ್ರುನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ನಾಡಿವ್ರಣದ ಮೇಲೆ ನೇಟ್ರಂ ಮೂರದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತರತಕ್ಕದ್ದು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂ. ಫಾಸದನಂತರ, ನಿದ್ರಾನಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಫಾಸದ ನಂತರ, ಹಾಗೂ ನೃಷಣಜಲವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂ. ಸಲ್ಫದ ನಂತರ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಕಿವಿ ಒಡೆದು ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ಕಾಲೀ. ಮೂರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ರಮಾಣ:— ೪-೫ ವಡೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ೩-೪ ಗುಂಪಿ ಪುಡಿಯನ್ನು ದಿನಾಲು ೩-೪ ಸಾರೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕುರುವು ಹಣ್ಣು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬಾರದು.

ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಕಲ್ಕಿರಿಯಾ ಫ್ಲೂರ ಹಾಗೂ ಸಿಲಿಕಾ ಎಂಬ ಎರಡು ಕ್ಷಾರಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಿದ್ದು ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾವೇಶ ವಾಗುವಂತೆ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಮೂರು ಭಾಗಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆಯಾ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದಾಗ ಆಯಾ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆ ಯಾಗಿರುವವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಆತನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಬೇಕು.

ಮೊದಲು ಫಾಸ್ಫೇಟಗಳ ಭಾಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾ. ಫಾಸ್ಫೇಟ ಗಳ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ.

ಫಾಸ್ಫೇಟದ ರೋಗಿಯು ತ್ರಾಸಿಕ ಸ್ವಭಾವದವ, ಅಂಜುಬುರುಕ, ಉತಾವಳಿ, ಚಿಂತೆಮಾಡುವವ, ಮ್ಲಾನ, ಹಾಗೂ ನಿರುತ್ಸಾಹಿಯಾಗಿದ್ದು ಆತನಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಚೈತನ್ಯವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಯೂ ಬಲಹೀನ ವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಭಾವವು ಸಿಟ್ಟಿನದಾಗಿರುತ್ತದೆ; ತೊಗಲು ಮೆತ್ತಗೆ; ಕೂದಲು ಮೆತ್ತಗೆ ಹಾಗೂ ಮಿಂಚುತ್ತವೆ; ತ್ವಚೆಯು ಹಳದಿ ಹಾಗೂ ನಿಸಿತ್ತು; ಸಿಟ್ಟುಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದು ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ; ಮುಖಚರ್ಯೆ ಬಾತಿರುವದು; ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಳನಟ್ಟಿರುವವು; ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲು ನೀಲವರ್ಣದ ವರ್ತುಲ; ರೋಗಿಯ ಅಶಕ್ತತೆಯು ಬಹು ಬೇಗ ಬೆಳೆಯುವದು; ಆತನು ಬೇಗನೆ ಸೊರಗುತ್ತಾನೆ.

ಮೇಲಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಈ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟ ಏದೂ ಕ್ಷಾರಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕ್ಷಾರಗಳ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

ಕಲ್ಕಿರಿಯಾ ಫಾಸಃ— ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕ ರಂತೆ ಕೃಶವಿರುತ್ತದೆ. ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ತೊಗಲು ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದ್ದು.

ಮತ್ತು ನಿರಿಗೆಗಟ್ಟಿದ್ದು. ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಮುಂತಾದ ಮಹತ್ವದ ಬೇರೆ ವ್ಯಥೆಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗಿರುವವು. ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು; ಕಲೆಗಳು; ಜುಕ್ಕಿಗಳು; ಹಾಗೂ ಪ್ರಣಗಳು; ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹುಡುಗೆಯರಿಗೂ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಮೋರೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಳಗಿನ ತುಟಿಯಿಗಿಂತ ಮೇಲಿನ ತುಟಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಮಾತ್ರ ಸಣ್ಣದೂ ಸೊರಗಿದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಿಯೂ ಕಾಲುಗಳು ಸಣ್ಣಾಗಿಯೂ ಪ್ರಮಾಣಶೂನ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಸಂದುಗಳು ಸದ್ಭಾವದಿಂದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮವಾದರೂ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣಗೆ ಬೆವರುಬಿಡುವದು. ರೋಗಿಯು ಅಸ್ವಸ್ಥನಿರುವದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಾಂತರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆತನು ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯು ಹಾಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಿರಗಳು ಉಬ್ಬಿದಂತೆಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

೩೩೫ ಘನಃ— ಕಾಲೀ ಘಾಸ ಕೊಡತಕ್ಕ ರೋಗಿಯು ಅರ್ಧ ಮರ್ಧ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಅಥವಾ ಒಂದೇ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಜಿನಂತೆ ಲಕಲಕ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಮುಖ ಚರ್ಯೆಯು ಸುಂದಾಗಿ ಮಾದಕಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವರಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಚರ್ಯೆ ಸೊರಗಿದ್ದು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಳನಟ್ಟಿದ್ದು, ತೊಗಲು ಕಪ್ಪು, ನೀಲಿ, ಹಾಗೂ ಹೊಲಸು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ನೇಟ್ರಂಘಾಸ — ರೋಗಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಂದಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಚ್ಚಿದಂತಿರುತ್ತವೆ. ಅಂಜಿಕೆ, ಅಳದಕ್ಕಿಂತ, ಬೆದರಿಕೆ, ಚಿಂತೆ, ಗಾಬರಿ ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಮುಖದಮೇಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಹಕತನವು ಕಾಣುವದೇ

ಇಲ್ಲ. ಸ್ನಾಯುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಅಸ್ಥಿಗಳೇ ಬೆಳೆದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಗೂ ಮೂಗಿಗೂ ಒಂದೇಸವನೆ ತಿಂಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಫೆರಂಫಾಸ:— ಮುಖವು ನೀಲಿ, ಕರ್ರಗೆ, ಹಾಗೂ ಸಪ್ಪಗೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೆಂಪಾಗಿರುವವು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ನಾಡಿಗಳು ಟಣಟಣ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಉಸುರು. ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ ಕಷ್ಟದಾಯಕವೂ. ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳು ಹಾರುತ್ತವೆ. ಹಣೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಗದ್ದದ ಮೇಲೆಯೂ ಬೊಕ್ಕೈಗಳು. ಮಡಿಬೊಕ್ಕೈಗಳು. ಮುಖದಮೇಲೆ ಶಿಥಿಲತೆ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಹಾಗೂ ಹೆದರಿಕೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಜ್ವರ ಮತ್ತು ದಾಹ. ಇಂಥ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖವು ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಗ್ನ ಶಿಯಾ ಫಾಸ:— ಮುಖವು ದುಃಖ, ಕಷ್ಟ, ಅಂಜಿದಂತೆ. ಸಪ್ಪಗೆ, ಹಾಗೂ ಚಿಂತಾತುರವಿರುತ್ತದೆ. ಬಾಳುವೆಯ ಬೇಸರ. ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಬೇಡಾಗುವದು. ರೋಗಿಗೆ ಆಗುವ ವೇದನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂಥ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ತೊಗಲು. ಜೋತುಬಿದ್ದದ್ದು. ರೋಗಿಯು ಸೊರಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ತ್ವಚೆ ಕಳೆ ಯಿಲ್ಲದ್ದು. ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಬಹಳವಿದ್ದರೂ ಬೇಗನೆ ದಣಿಯುತ್ತಾನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕೈಯಿಂದ ಕೆಲಸವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಗಡಿಬಿಡಿ ಬಹಳವಿದ್ದರೂ ವಿಚಾರವು ಕಡಿಮೆ. ವಿಚಾರಗಳು ಬೇಗನೆ ತೋಚುವದಿಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಕೈಕಾಲ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯು ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ನೋವು ತಾಳಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜಿಗಟು ತನವು ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಂತದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಬೇರೆ ಜನರಿಗೆ ಬೇಗನೆ ವಶನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅನುಕರಣಶೀಲನು.

ಸಲ್ವೇಟೆಗಳು:— ಫಾಸ್ಫೇಟೆ ಅಥವಾ ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ ಕೊಡತಕ್ಕ ರೋಗಿಗಳಿಗಿಂತ ಸಲ್ವೇಟೆಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ರೋಗಿಗಳ ಶರೀರವು ಕಡಿಮೆ ನಾಜೂಕ ಇರುತ್ತದೆ; ಅಂದರೆ ಬಿರುಸಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಚ್ಚಲ್ಪಡುವ ದ್ರವ್ಯಗಳು (ಅಂದರೆ ಬೆವರು, ಸ್ರಾವ, ಉಸುರು ಮುಂತಾದ

ವಿಸೃಷ್ಟ ದ್ರವ್ಯಗಳು) ಹೊಲಸು, ದುರ್ಗಂಧ, ಕೊಳೆತ ನಾತವುಳ್ಳವು ಇರುತ್ತವೆ. ಮುಖವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಪ್ಪಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ, ಕಿವಿ, ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೆಂಪಾಗಿರುತ್ತವೆ. ತಲೆಯನ್ನು ಹೊರುವ ತ್ರಾಣವು ಗೋಣಿನಲ್ಲಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಲೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾಗಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಸಣ್ಣ ತಲೆದಿಂಬಿನ ಮೇಲೆಯಾಗಲಿ ತಲೆದಿಂಬು ಇಲ್ಲದೆಯಾಗಲಿ ಮಲಗುತ್ತಾನೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರೂಕ್ಷಾರಗಳಿಗೆ ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಾರದ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

ಕಲ್ಪಿರಿಯಾ ಸಲ್ಫ:— ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮುಖದಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಾಗಲಿ ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಮುಖದ ಮೇಲಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಯಾವದೋ ಬಂದುತರದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಹನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಗಳು ನೋಯುತ್ತವೆ. ತುಟಿಯ ಕೆಳಗೆ ಹುಣ್ಣುಗಳು. ಮುಖದ ಮೆಲಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಾಗಲಿ ಬಹು ದಿವಸದ ಉರುವುಳ್ಳ ಒಣ ಪೈಣು ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತ್ವಚೆ ತ್ವಗ್ರೋಗವುಳ್ಳದ್ದು.

ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫ:— ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ; ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡುವನು. ಮುಖದಮೇಲಿಂದ ಬಲಹೀನನಂತೆಯೂ ಕೈಲಾಗದವನಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೋರೆಯು ಬಾತಿರುತ್ತದೆ. ಎಡಗಣ್ಣಿನ ಹತ್ತರ ಹೆಚ್ಚು ಬಾತಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಮುಖಕ್ಕೂ ಸರ್ವಾಂಗಕ್ಕೂ ಹಳದಿಬಣ್ಣವು ಬರುತ್ತದೆ. ತುಟಿಗಳು ನಿರಿಗೆಗಟ್ಟಿದಂತೆ ನಾಲಿಗೆಯು ಕೆಂಪಾಗುವದು. ಗೋಣು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡುವದಿಲ್ಲ.

ನೇಟ್ರಂ ಸಲ್ಫ:— ಪಿತ್ತಪ್ರಕೃತಿ. ಮುಖವು ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆಗೆ ಬಾತಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಸಪ್ಪಗೆ, ಹಳದಿ, ಉದಾಸೀನ, ರಾತ್ರಿ ಬೆಳತನಕ ಜಾಗರಣ ಮಾಡಿದವರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ದೃಷ್ಟಿಯು ಮಂದ

ವಾಗಿದ್ದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಸಮಸಕು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ತುಟಿಗಳು ಒಣಗಿ ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಡುತ್ತದೆ.

ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ:— ಕ್ಲೋರಾಯಿಡದ ರೋಗಿಯು ಫಾಸ್ಫೇಟದ ರೋಗಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅಂಜುಬುರುಕನಾಗಿಯೂ ಕಡಿಮೆ ಉತಾವಳಿ ಯಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಸಲ್ಫೇಟದ ರೋಗಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಗಟ್ಟಿಗನೂ ಹೆಚ್ಚು ನಾಜೂಕನೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಶರೀರದೊಳಗಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವ ದ್ರವ್ಯಗಳು (ಬೆವರು, ಸ್ರಾವ, ಮುಂತಾದವುಗಳು) ಕಡಿಮೆ ಉಗ್ರವಿರು ತ್ತವೆ. ಸಲ್ಫೇಟದಷ್ಟು ಹೊಲಸು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಖವು ಬೇಸೆಯವ ರಂತೆ ಬಾತಿರುತ್ತದೆ. ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ರೋಗಿಯು ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಚಡ, ಮಂದ, ಸುಸ್ತ, ಕ್ರಿಯಾಶೂನ್ಯನಂತೆ ಕಾಣಿಸು ತ್ತಾನೆ. ಮೈಕಟ್ಟು ಕೊರೆದು ತೆಗೆದಂತೆಯೂ ಪ್ರಸಾಣಬದ್ಧವೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎರಡೂ ಕ್ಲಾರಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಲಾರದ ಎಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಕಾಲೀಮೂರ:— ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಅವು ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ನೇಟ್ರಂಮೂರ ರೋಗಿಯ ವ್ರಣಕ್ಕಿಂತ ಕಾಲೀಮೂರ ರೋಗಿಯ ವ್ರಣವು ಹೆಚ್ಚು ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ದಷ್ಟು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಕಾಲೀಮೂರದ ರೋಗಿಯು ಪಾಷ್ಣಿಕ ಅನ್ನ ಉಂಡು ಬೆಳೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಕೂದಲು ಕರ್ರಗೆ ಮಿಂಚುತ್ತವೆ. ಮೋರೆಯಮೇಲೆ ಚಿಂತೆಯ ಕೆಳೆ. ಸರಿಡಾಡಿದರೆ ರೋಗಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿದರೆ ಆತನಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ತನ್ನ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಏನಾದರೂ ಆಟವಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಲೀಮೂರದ ಸ್ರಾವವು ಎಳೆಯುಳ್ಳದ್ದಿರುವದು. ಅದು ನೇಟ್ರಂಮೂರದ ಸ್ರಾವಕ್ಕಿಂತ ದಟ್ಟಾಗಿರುವದು. ಮುಖವು ಬಾತಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಭಾವವು ಮಂದ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನೇಟ್ರಂ ಮೂರ:— ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ಕಪ್ಪು, ನೀಲಿ, ಎಣ್ಣೆ
ಗಮಟ, ಹಾಗೂ ಮಿಂಚುವದು. ಕೆಲವು ಸಾರೆ ಅದು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ್ದೂ
ಇರುವದುಂಟು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎಡಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಬಾವು ಇರುತ್ತದೆ.
ವ್ರಣಗಳು ಸಮನಾಗಿದ್ದು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದವಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳಿ
ಚಿಕ್ಕಿಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ
ಸೋರುತ್ತವೆ. ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪೆಯ ಕೂದಲುಗಳ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಿದ್ದು
ಅಲ್ಲಿಯ ತ್ವಚೆಯು ತಿಕ್ಕಿದಂತೆಯೂ ತೊಗಲು ಸುಲಿದಂತೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.
ತುಟೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ನೀರಿನ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು,
ಸ್ರಾವವು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ, ತಿಳಿನೀರಿನಂತೆ, ಪಾರದರ್ಶಕ, ಉರುವುಳ್ಳ
ನೋಯುವಂಥದಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಭಾವವು ಸಚಿಂತ, ಏಕಾಂತಪ್ರಿಯ,
ಮುಂದೆ ಸರಿಯದಂಥದು, ಅಳುಬುರುಕ, ನಿರುತ್ಸಾಹಿ, ಮಾತಿನ ಬೇಸರ.
ಶರೀರಯುಷ್ಣಿಯು ತೆಳ್ಳಗೆ, ಬಡಕ.

ಮೇಲಿನ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾವಿಷ್ಟವಾಗದೆ ಇರುವ ಬೇರೆ
ಎರಡು ಕ್ಷಾರಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಕಲ್ಕೇರಿಯಾ ಫ್ಲೂ಼ಿರ:— ಮುಖವು ಸಂಗಮರವರಿ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ
ಸ್ವಚ್ಛ ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬೇರೆ ಅವಯವದೊಳಗಿಂದಲೂ
ತೊಗಲಿನೊಳಗೆ ಸಿರಗಳ ನೀಲವರ್ಣದ ಚಾಲಿಗೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸು
ತ್ತದೆ. ತೊಗಲು ಹುರಬರಕವಿದ್ದು ಒಣಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೊರಳೊಳಗಿನ
ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಿರುಸಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂದ ರೋಗಿಯು
ಕಾಣಿಕೆ ಎಬಡನಂತೆಯೂ ಹುಚ್ಚನಂತೆಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಸಿಲಿಕಾ:— ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ಸಪ್ಪಗೆ ಹಳದಿ. ತೊಗಲಿಗೆ
ನೀಳುಗಳೂ ತೂತುಗಳೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಗದ್ದದ ಮೇಲೆ
ಮಡಿಬೊಕ್ಕೆಗಳು. ಮೋರೆಯು ಗಂಡಮಾಲೆ ಪ್ರಕೃತಿಯದು ಇಲ್ಲವೆ
ಕ್ಷಯಪ್ರಕೃತಿಯದು. ರೋಗಿಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸುಂದ, ಸುಸ್ಥ,
ಸೋಮಾರಿ, ಹಟಮಾರಿ, ಹಾಗೂ ನಿಗ್ರಹಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನು
ದಣಿದವರಂತೆ ಕಾಣುವನು. ಆದರೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಒಡ

ಗಿದರೆ ಭರದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುವದು. ಆತನ ಪಂಚ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಬಹಳೇ ಚುರುಕಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ರೋಗಗಳೂ ಅವುಗಳ ನಿದಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳೂ

ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದಂತೆ ರೋಗನಿದಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವೆವು. ಮೊದಲು ಮುಖದ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಯಾವ ರೋಗವಿದೆಯೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗುವಂಥ ಕೆಲವು ಉಪಯುಕ್ತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

ಮುಖಚರ್ಯೆ:— ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಕಳೆಗುಂದಿದ, ಮೇಣದಂತೆ ಮೆತ್ತಗೆ, ಬಾತಿದ್ದ ಮುಖವಿದ್ದರೆ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ಬೇನೆಯಿರುತ್ತದೆಂದು ಊಹಿಸಬೇಕು. ಪೀತ ಪಂಡುರೋಗದ ರೋಗಿಗಳ (ಹೆಂಗಸರ) ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಹಳದಿ ಇರುವದು. ಅದು ಅಚ್ಚ ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಹಸರು ಇದ್ದರೆ ಕಾಮಣಿ ಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೃದಯ ರೋಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಮುಖವೂ ತುಟಿಗಳೂ ಬಹಳ ಮಾಡಿ ನೇರಲ ಬಣ್ಣದ್ದಿರುತ್ತವೆ. ಶರೀರವು ದಣಿಯಲು ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕಪ್ಪು ವಲಯಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ನಿದ್ರಾನಾಶ, ಕರುಳಿನ ರೋಗ, ಅಪಚನ, ಚಳಿಜ್ವರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವದುಂಟು. ಹೃದಯಸೂಲಿ, ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಹೃದಯಾವರಣದಾಹ, ಪುಪ್ಪುಸಾವರಣ ದಾಹ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಚಿಂತಾತುರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕಣ್ಣು:— ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಗುಡ್ಡೆಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಗಂಟಲವಾಳವು

(ಗಾಯಿಟರ) ಆಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. (ಕೊರಳಿನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಲಗಂಡ ಅಥವಾ ಗಂಟಲವಾಳವೆಂಬ ಗ್ರಂಥಿಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಿಗೆ ರೋಗವಾದರೆ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಮಿದುಳೂ ಬೆಳೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಕೂಸು ಎಬಡನಂತೆಯೂ ಹುಚ್ಚನಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.)

ಜ್ವರವು ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ತೇಜವೂ ಹೊಳವೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಯರೋಗಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಸ್ವಚ್ಛವಿದ್ದು ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಜಿನಂತೆ ಸುಣುಪಾಗಿಯೂ ಪಾರದರ್ಶಕವೂ ಇದ್ದರೆ ಆಂತ್ರಗ್ರಂಥಿಯ ದಾಹವಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ತುಟೆ, ನಾಲಿಗೆ, ಹಾಗೂ ತೊಗಲು ಒಣಗಿರುವದು; ಬಹಳ ಅಸ್ವಸ್ಥ ವೆನಿಸುವದು; ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳು ಪಾರದರ್ಶಕವಿರುವದು-ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಚರದಾಹದ ನಿದರ್ಶಕಗಳು. ಜ್ವರವು ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹೀಗೆ ಇರುವದು ಅನಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ದಣುಕೆ ತರುವಂಥ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿಪಾತದಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಳಗೆ ಹೋದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಪಂಡುರೋಗಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿಸ್ತೇಜವಿರುತ್ತವೆ. ಕಾನುಣಿಯಾದ ವರ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡಿಗಳೂ ಮುದುಕರ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡಿಗಳೂ ಹಳದಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಅನುವಂಶಿಕ ಹೃದಯ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಧಿವಾತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣುಗಳು ನೀಲವರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ತುಟೆಗಳು ನಿಸ್ತೇಜವಿರುವದು ಪಂಡುರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವಿದ್ದಂತೆ ಅದು ಹೃದಯ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಬಂದಾಗ ಹಾಗೂ ಚರ ವಿಕೃತಿಯಾದಾಗ ತುಟೆಗಳು ಒಣಗುತ್ತವೆ.

ಮೂಗು:— ಮೂಗು ಮುಕುರಾಗಿರುವದು ಒಹಳವಾಗಿ ಉಪದಂಶದ ಲಕ್ಷಣವು. ಇಂಥ ಜನರ ಮೂಗು ಅಗಲು, ಸಪಾಟ, ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿ ಕೂತಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಮುಖಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ವೇದನೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹಣೆಗೆ ಗಂಟು ಹಾಕುವದು,

ನಿರಿಗೆಗಟ್ಟುವದು, ಹುಬ್ಬು ಮೇಲೆ ಏರಿಸುವದು, ಇವು ತಲೆನೂಲಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದರೆ ಮೋರೆಯ ತುದಿಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಹಿಗ್ಗುವದು, ಹುಬ್ಬು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರುವದು, ಇದು ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೋವಿನ ಲಕ್ಷಣವು. ಜ್ವರದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರ ಚರ್ಯೆಯು ನಿಶ್ಚಿಂತ ವಿಧದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂಗು ಅಗಲಾಗಿರುವದು, ಬಾಯಿ ತೆರೆದಿರುವದು, ಇವು ಮಿದುಳಿನ ಬೆಳೆಗೆಯಾಗದ್ದರ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಎಬಡ ಹಾಗೂ ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಟ್ಟುಬೋಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಸುಗಳ ನೆತ್ತೆಯು ಬೇಗನೆ ತುಂಬಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಿರೋಗಿ ಹುಡುಗರ ನೆತ್ತೆಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಥವಾ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತುಂಬುತ್ತದೆ.

ಆಸನ ಅಥವಾ ಕೂಡುವದು:— ರೋಗಿಯು ಕುಳಿತ ಸ್ಥಿತಿಯ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಆತನು ಕೂಡುವ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ರೋಗವಾಗಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಎದುರಿಗೆ ತಲೆದಿಂಬನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ತಲೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕುಳಿತಿರುವ ರೋಗಿಯು ದಮ್ಮಿನ ವಿಕಾರದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೃದಯ, ಫುಫ್ಫುಸ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ಇವುಗಳ ರೋಗದಿಂದ ಈ ವಿಕಾರಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಒಂದೇ ಮಗ್ಗಲ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡರೆ ಬಹಳ ಮಾಡಿ ಫುಫ್ಫುಸದ ವಿಕಾರವು ಆಗುವದು, ಇದು ಫುಫ್ಫುಸ ವಿಕಾರದ ಲಕ್ಷಣವು.

ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗುವದು ಶೂಲವಿಕಾರದ (ವಾತನೂಲಿಯ) ಅಥವಾ ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹದ ಚಿಹ್ನವು. ಬೆನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ಮಲಗುವದು ಬಹುಶಃ ದಣುವಿಕೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ರೋಗದಲ್ಲಿ (ವಿಷಮಜ್ವರದಂಥ ದೋಷಯುಕ್ತ ರೋಗದಲ್ಲಿ) ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದರಾವರಣದಾದಲ್ಲಿಯೂ ರೋಗಿಯು ಸೋತಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ

ರೋಗದಲ್ಲಿ ಉದರದ ಸ್ನಾಯುಗಳ ನೋಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತಾಯ ವಾಗಬಾರದೆಂದು ರೋಗಿಯು ತನ್ನ ತೊಡೆಗಳನ್ನು ಮಡಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗುತ್ತಾನೆ.

ಧನುರ್ವಾತ, ಹಿಸ್ಪೀರಿಯಾ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಸೆಟಿಬೀನೆ, ಬಾಲಗ್ರಹ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಬಿಲ್ಲಿನಾಕಾರವಾಗಿರುವನು. ಅಂದರೆ ಅವನ ತಲೆಯು ಅವನ ಕಾಲಿನ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಕಾಲನ್ನು ಮೊಳಕಾಲಲ್ಲಿ ಮಡಿಚಿ ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಡದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಎರಡನೆಯ ಕಾಲನ್ನಿಟ್ಟು ಮಲಗಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೂ ಆ ರೋಗಿಗೆ ಮಾರಿಕೆಯೂ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಆತನು ಬದುಕುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಹೃದಯ ವಿಕಾರ:— ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು; ಉದರ (ಜಲಶೋಥ) ಹಾಗೂ ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕರಗಿ, ನೀಲಿಯಾಗುವದು, ಇವು ಮೂರು ಹೃದಯವಿಕಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಡದಡಿಸುವದು, ನೋಯುವದು, ಮೂರ್ಛೆ ಬರುವದು, ಹಾಗೂ ಕೆಮ್ಮುವದು ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದರೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಜತೆಗೆ ಇರುವವು. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮೂರ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿ ಸಾವು ಬರುವದು ಬೇರೆ ಯಾವ ರೋಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೃದಯವಿಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಂಡುಬರುವದು.

ನಾಡಿ:— ನಿರೋಗಿ ಹಾಗೂ ಸಡುವಯಸ್ಸಿನ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಿನಿಟಿಗೆ ೭೦ರಿಂದ ೭೫ರ ವರೆಗೆ ನಾಡಿಯು ಹಾರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಆಬಾಧಿತವಾದ ನಿಯಮವಲ್ಲ. ಹಲವು ಸಶಕ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೆಂದರೆ ೪೦ ರ ವರೆಗೆ ಹಾರುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ೯೦ ರ ವರೆಗೆ ಸಹ ಇರುವದುಂಟು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಲಗುವದರಿಂದಲೂ ನಾಡಿಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ನಾಡಿಯ ಹಾರಿಕೆಯು ಪ್ರಮಾಣವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ..... ೧೩೦ ರಿಂದ ೧೪೦.
 ೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೫೦ ,, ೧೬೦.
 ೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೭೦ ,, ೧೮೦.
 ೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೯೦ ,, ೨೦೦.
 ೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೨೧೦ ,, ೨೨೦.
 ೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೨೩೦ ,, ೨೪೦.
 ೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೨೫೦ ,, ೨೬೦.
 ೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೨೭೦ ,, ೨೮೦.
 ೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೨೯೦ ,, ೩೦೦.
 ೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೩೧೦ ,, ೩೨೦.
 ೧೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೩೩೦ ,, ೩೪೦.
 ೧೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೩೫೦ ,, ೩೬೦.
 ೧೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೩೭೦ ,, ೩೮೦.
 ೧೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೩೯೦ ,, ೪೦೦.
 ೧೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೪೧೦ ,, ೪೨೦.
 ೧೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೪೩೦ ,, ೪೪೦.
 ೧೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೪೫೦ ,, ೪೬೦.
 ೧೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೪೭೦ ,, ೪೮೦.
 ೧೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೪೯೦ ,, ೫೦೦.
 ೧೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೫೧೦ ,, ೫೨೦.
 ೨೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೫೩೦ ,, ೫೪೦.
 ೨೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೫೫೦ ,, ೫೬೦.
 ೨೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೫೭೦ ,, ೫೮೦.
 ೨೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೫೯೦ ,, ೬೦೦.
 ೨೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೬೧೦ ,, ೬೨೦.
 ೨೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೬೩೦ ,, ೬೪೦.
 ೨೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೬೫೦ ,, ೬೬೦.
 ೨೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೬೭೦ ,, ೬೮೦.
 ೨೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೬೯೦ ,, ೭೦೦.
 ೨೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೭೧೦ ,, ೭೨೦.
 ೩೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೭೩೦ ,, ೭೪೦.
 ೩೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೭೫೦ ,, ೭೬೦.
 ೩೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೭೭೦ ,, ೭೮೦.
 ೩೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೭೯೦ ,, ೮೦೦.
 ೩೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೮೧೦ ,, ೮೨೦.
 ೩೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೮೩೦ ,, ೮೪೦.
 ೩೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೮೫೦ ,, ೮೬೦.
 ೩೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೮೭೦ ,, ೮೮೦.
 ೩೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೮೯೦ ,, ೯೦೦.
 ೩೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೯೧೦ ,, ೯೨೦.
 ೪೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೯೩೦ ,, ೯೪೦.
 ೪೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೯೫೦ ,, ೯೬೦.
 ೪೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೯೭೦ ,, ೯೮೦.
 ೪೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೯೯೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೪೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೪೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೪೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೪೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೪೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೪೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೫೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೬೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೭೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೮೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೧ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೨ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೩ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೪ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೫ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೬ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೭ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೮ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೯೯ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.
 ೧೦೦ನೆಯ ವರ್ಷ..... ೧೦೦೦ ,, ೧೦೦೦.

ಹೆಂಗಸರ ನಾಡಿಗಳು ಗಂಡಸರ ನಾಡಿಗಳಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು ೧೦-೧೫ ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವು. ಕುಳಿತವರ ನಾಡಿಗಿಂತ ನಿಂತವರ ನಾಡಿಯು ೧೦-೧೨ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರಮವಾದಾಗ, ಉಂಡಬಳಿಕ, ನೀರು ಕುಡಿದ ನಂತರ, ಮುಂಜಾನೆಗಿಂತ ಸಂಜೆಗೆ, ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಇರುತ್ತದೆ; ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೃದಯವು ನಿರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಜ್ವರವು ಬಂದಾಗ ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ನಾಡಿಯು ಪ್ರಮಾಣವೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಕ್ಷಯದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ, ಇನ್‌ಫ್ಲೂಯೆನ್ಸಾ ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಕೃಮಿಜನ್ಯ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹಾರುವದು. ದಾಹಜನ್ಯ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ೧೫೦ ರ ವರೆಗೆ ಏರುವದು. ನಾಡಿಯ ಬಡೆತಗಳು ೧೭೦ ರ ವರೆಗೆ ಬಿಳಿದರೆ ಬೇಸಿಯು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ದಾಹಜನ್ಯ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ನಾಡಿಯು ತುಂಬಿ ವೇಗದಿಂದ ಹಾರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾಡಿಯು ತುಂಬಿದಂತೆ ಇದ್ದರೂ ಮಂದವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ನಿರುತ್ಸಾಹದ ಲಕ್ಷಣವು; ಅಥವಾ ಮಿದುಳಿನ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವು. ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು, ಪಂಡುರೋಗ, ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಾಡಿಯು ಬಹಳೇ ಮಂದವಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಮಣಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸುಧುಮೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡಿಯು

ಮಂದವಾಗುತ್ತದೆ, ಸನ್ನಿ ಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ (ಟಾಯಿಫಾಯಿಡ)ನಾಡಿಯು ಜ್ವರದ ಮಾನದಿಂದ ಮಂದವಾಗಿಯೇ ಹಾರುತ್ತದೆ. ನಾಡಿಯು ಅನಿಯಮಿತವಿರುವದು ಹೃದಯವಿಕಾರದ ಲಕ್ಷಣವು. ಹೃದಯಶಕ್ತಿಪಾತದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ಅನಿಯಮಿತತನವು ಅಸಾಧ್ಯರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ. ಕ್ಷೀಣವೂ, ಬಲಹೀನವೂ, ಕೈಗೆ ಸಹ ಹತ್ತದಂಥ ನಾಡಿಯು ಇರುವದು ಬಹಳಮಾಡಿ ಮರಣದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬಹಳ ದಣಿದರೂ ಹೀಗೆ ಆಗುವದು. ಹೃದಯವಿಕಾರವಿದ್ದರೆ ನಾಡಿಯು ನಡುನಡುವೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ಹಾರುತ್ತದೆ.

ಫುಫ್ಫುಸವಿಕಾರ:— ಕೆಮ್ಮುವದೂ ಉಸುರಾಡಿಸುವದೂ ಕಷ್ಟದಾಯಕವಾಗುವದು; ಕಫವು ಬೀಳುವದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು; ಎದೆಯಿಂದ ರಕ್ತವು ಸೋರುವದು; ಇವು ಫುಫ್ಫುಸವಿಕಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಜ್ವರವೂ, ಅಶಕ್ತತನವೂ, ಸೊರಗುವದೂ ಇವೆಲ್ಲ ಅದರ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಅಹುದು.

ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸೊಂಯಿ ಸೊಂಯಿ ಎಂತಲೂ ಘರ ಘರ ಎಂತಲೂ ದನಿಯಾಗಿ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಾಹವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕೆಮ್ಮಿ ಕೆಮ್ಮಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಉಬ್ಬಸ ಬಂದು ಕಾರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ಕೋಡಗ ಕೆಮ್ಮಿನ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕಫ ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಭಾವನೆಯಿರುವದು. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿಯೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗಲೂ ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ತುರಿಸಿದಂತಾಗಿ ಬಹುದಿನವ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಫ ಕ್ಷಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯು ಆರಂಭವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜಂತು ಆಗಿದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮಿ ಕೆಮ್ಮಿ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಗಿದನಂತರವೂ ಕೆಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯು ಇಳಿದೆಯೋ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಅಪಚನದಿಂದಾಗುವ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೃದಯವಿಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಮ್ಮಿನ ಉಪದ್ರವವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮು, ಬುರುಗಿನಂಥ

ಕಫವು, ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರವು, ಇವಾದರೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೀಘ್ರ ಶ್ವಾಸನಲಿಕಾ-
ದಾಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ.

ಉಸುರನ್ನು ಒಳಗೆ ಎಳೆಯುವಾಗ ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯಾಗುವದು;
ಒಣ ಕೆಮ್ಮು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರುವದು; ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರವು ಬರುವದು;
ಇವು ಪುಷ್ಪಸಾವರಣದಾಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಚಳಿಯಾಗಿ ಜ್ವರ ಬರುವದು, ಉಸುರಾಡಿಸುವಾಗ
ತೊಂದರೆಯಾಗುವದು, ಹಾಗೂ ಕೆಂಪು ಕಫ ಬೀಳುವದು, ಇವು ಸ್ಕಂಧೋನಿ-
ಯಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಬಹು ದಿನಸದ ಕೆಮ್ಮು ಇದ್ದು ಜ್ವರವು ಬರದಿದ್ದರೆ,
ಅದು ಬಹಳಮಾಡಿ ಶ್ವಾಸನಲಿಕಾದಾಹದ ಲಕ್ಷಣವಿರಬಹುದು. ರೋಗಿಯು
ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸೊರಗುವನು, ಬೆವರು ಬಿಡುವದು, ಕೆಮ್ಮು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ
ಇರುವದು, ಜ್ವರವು ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವದು, ಇವೆಲ್ಲ ಕಫಕ್ಷಯದ
ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ಬೋರಿನಿಂದ
ಆಗುವದು, ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಹಾರುವವು, ಹಾಗೂ ಕೆಮ್ಮು
ಇರುವದು, ಇವು ಲಘುಶ್ವಾಸ ನಲಿಕಾದಾಹದ (ಕ್ಯಾಪಿಲರಿ ಬ್ರಾಂಕಾ-
ಯಿಟೈ) ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಪ್ರೌಢ ಜನರಿಗೆ ಆಗುವಂಥ ಸ್ಕಂಧೋನಿಯ
ದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು.

ಗಂಟಲು:— ಗಂಟಲು ನೋಯುವದೂ ದನಿಯು ಕೂಡುವದೂ
ಇವು ಗಂಟಲರೋಗದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಗಂಟಲದಾಹ, ಕಿರಿನಾಲಿ-
ಗೆಯ ದಾಹ, ಘಟಿಸರ್ಪ, ಉಪದಂಶ, ಕ್ಷಯ, ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿಯೂ
ಹುಣ್ಣೂ ಆಗುವದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಟಲು
ನೋಯುತ್ತದೆ. ದನಿ ಕೂಡುವದು ಕಂಠನಲಿಕೆಯ ಇಲ್ಲವೆ ಧ್ವನಿನಲಿಕೆಯ
ಲಕ್ಷಣವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಗಂಟಲನೋವೂ ಇರುವದುಂಟು.

ದನಿ ಕೂಡುವದು, ಗೊಗ್ಗರ ದನಿ, ಒಣ ಕೆಮ್ಮು, ನುಂಗುವಾಗ
ನೋವು, ಇವು ಶೀಘ್ರ ಹಾಗೂ ಹಳೆಯ ಕಂಠನಲಿಕಾದಾಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಮುಖ:— ತುಟಿ ಒಣಗುವದು ಅಪಚನದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ
ವಾಗಿದೆ. ಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ಬಿಳ್ಳಗಾಗುವವು. ಹೃದಯದ

ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ (ಹೃದಯವೃದ್ಧಿ, ಅನುವಂಶಿಕ ಹೃದಯರೋಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ) ತುಟಿಗಳು ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ನೀಲಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ತುಟಿಗಳು ಸೀಳಿದ್ದು ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಭಾಗವು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಉಪದಂಶದ ನಿಚ್ಚಳವಾದ ಲಕ್ಷಣವು. ಸುತ್ತಲಿನ ಭಾಗವು ಕೆಂಪಾಗದೆ ಬರೇ ತುಟಿಗಳು ಸೀಳಿದ್ದರೆ ಉಪದಂಶವಾಗಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕೆಳಗಿನ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಲಸು ಉಸಿರು ಇರುವದು.

೧. ಮೋರೆಯನ್ನೂ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆಯದೆ ಇರುವದು. ಅದರಿಂದ ಹಲ್ಲಿಗೆ ಹುಳ ಹತ್ತುತ್ತವೆ, ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೂ ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ.

೨. ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯ ರೋಗ, ಗಂಟಲಿನ ರೋಗ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಅವರೋಧ, ಮತ್ತು ಅಪಚನದ ತಕರಾರು.

೩. ಮೂಗಿನ ರೋಗ, ಪಿಸು.

೪. ಫುಫ್ಫುಸರೋಗ, ಫುಫ್ಫುಸ ಕೊಳೆಯುವದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮಧುಮೇಹದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಗೆ ಮಧುರ ವಾಸವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯ ಪಾನ ಮಾಡುವವರ ಬಾಯಿಗೆ ಬರುವ ಹೊಲಸು ನಾತವಂತೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವದೆ.

ಜೊಲ್ಲು:— ಬಾಯಿ ಬರುವದು, ದೀರ್ಘಜಠರದಾಹ, ಬಸುರು, ಅರ್ಧಾಂಗದ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳು, ಗಂಟಲಬೇನೆ, ನಾಯಿ ಕಚ್ಚುವದು, ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವದು, ಪಾದರಸ (ಪಾರಜ) ದಂಥ ಔಷಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜೊಲ್ಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೋರುತ್ತದೆ.

ಮಧುಮೇಹ, ತೀವ್ರ ಅತಿಸಾರ, ಬಹುದಿನದ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ. ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೊಲ್ಲು ಕಡಿಮೆ ಸೋರುತ್ತದೆ.

ಒಸಡಿ:— ಮುಖಪಾಕ ಅಥವಾ ಬಾಯಿ ಬರುವದು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಒಸಡಿಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಪಂಡು ರೋಗದಲ್ಲಿ ಅವು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿಯೂ, ಛಾಪಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಳೆ ಬೋಡಿಸುವವರ ಒಸಡಿಗಳು ಸೀಸಿನ ವಿಷದಿಂದ ನೀಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ನಾಲಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರೋಗಗಳೂ ಅವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ “ನಾಲಿಗೆಯೂ ರುಚಿಯೂ” ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಓದಬೇಕು.

ಉದರವಿಕಾರ:— ಜಠರ, ಯಕೃತ, ಅಗ್ನಿ ಆಶಯ (ವ್ಯಾಂಕ್ರಿಯಾ), ಲಘು ಆಂತ್ರ, ಬೃಹದಾಂತ್ರ, ಪ್ಲೀಹಾ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡ, ಉದರಾವರಣ, ಮುಂತಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವೆಷ್ಟೋ ರೋಗಗಳು “ಉದರವಿಕಾರ”ವೆಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದು. ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬಹುನಿಧವಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಉದರವಿಕಾರದ ನಿಚ್ಚಳವಾದ ದ್ಯೋತಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಉದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ಇಂದ್ರಿಯವೃದ್ಧಿ (ಯಕೃತ, ಪ್ಲೀಹಾ, ಜಠರ, ಮುಂತಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವೃದ್ಧಿ), ಮತ್ತು ಗುಮ್ತ, ಇವು ಆ ಮೂರು ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಕಾರಿಕೆಯೂ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವಾಗಬಹುದು. ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅತಿಸಾರ, ಅವರೋಧ, ಈ ಭಾವನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ರೋಗಿಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಿರೋಗಿಯಾಗಿರುವನು, ಯಾವದೇ ತರದ ತಕರಾರು ಇರುವದಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಈ ಏಳುವದು, ನಾಡಿಯು ೧೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಕಳೆಯುವಾನದಿಂದ ಅತಕ್ಕತೆ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿಪಾತ ಇರದೆ ಇರುವದು, ವಾಂತಿಯೂ ಅನರೋಧವೂ ಒಮ್ಮೆ ಇರುವದು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಲಿಯುಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಯಾಗಲಿ, ನಿಂತುನಂತಾಗಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯಾಗುವದೇ ಸೂಲಿ. ಸೂಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳುಂಟು; ಆಂತ್ರಸೂಲಿ, ಯಕೃತಸೂಲಿ, ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರಸೂಲಿ. ಈ ಮೂರೂ ಸೂಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ.

೧. ಕಳೆಯು ಬಹಳ ತೀವ್ರವಿರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅದರ ಕಲ್ಪನೆ ಸಹ ಇರದೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ವಾಂತಿಯು ಬಹಳಸಾರೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

೩. ಮೋರೆಯು ಸಪ್ಪಗೆ, ನೀಸೇಜ, ಸಚಿಂತವಾಗಿದ್ದು ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ಹಾಗೂ ತೀಕ್ಷ್ಣವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಬಡಿತಗಳು ೧೦೦ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದಿಲ್ಲ.

೪. ಜ್ವರವಿರುವದಿಲ್ಲ.

೫. ಒತ್ತಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೂರೂ ಸೂಲಿಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

ಆಂತ್ರಸೂಲಿ:— ಒಳಗೆ ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಆಂತ್ರಸೂಲಿ ಏಳುತ್ತದೆ. ಅದರ ವೇದನೆಗಳು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬರುವಂಥವೂ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬರುವಂಥವೂ ಇರುವವು. ಬೇರೆ ಸೂಲಿಗಳಂತೆ ಅವು ಉದರದ ಹೊರಭಾಗಕ್ಕೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಹೊಕ್ಕುಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುತ್ತವೆ. ಒತ್ತಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹಳಮಾಡಿ ವಾತದಿಂದಲೇ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿರುತ್ತದೆ.

ಯಕ್ಕತ ಸೂಲಿ:— ಪಿತ್ತ ನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದ ಕರಣಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಂಡದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಸೂಲಿಯು ಏಳುತ್ತದೆ; ಕಳೆಯು ಬಲಭುಜದ ಹತ್ತರ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತದೆ. ಉದರಭಾಗದ ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಕಳೆಯ ಜೋರು (Fit) ಬಂದು ಹೋದರೂ ಸಹ ಯಕ್ಕತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದೆರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಣಿಯು ಕಾಣ ಹತ್ತುತ್ತದೆ.

ಮೂತ್ರಸೂಲಿ:— ಮೂತ್ರನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ಮರಿಗಳು ನಿಂತಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಸೂಲಿಯು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಕೆಳಗಳು ಟೊಂಕದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ತೊಡೆಯವರೆಗೂ ಅದೇ ಮಗ್ಗಲಿನ ವೃಷಣದಲ್ಲಿನೂ ಇಳಿಯುತ್ತವೆ.

ವೃಷಣವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಎಳೆದಂತೆಯೂ ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿದಂತೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವೇದನೆಯ ಜೋರು ಒಂದೆರಡು ದಿವಸ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಬಂದನಂತರ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರದ ಬಾಧೆಯಾಗುವದುಂಟು. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರವು ಹನಿಹನಿಯಂತೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದು ಅಗುವಾಗ ನೋಯುತ್ತದೆ.

ಹೊಕ್ಕುಳು ಮತ್ತು ಗೆಜ್ಜೆ ಇವುಗಳ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಆ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ಜ್ವರವು ನಡುನಡುವೆ ಬರುವದು, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ರೋಗಿಯು ಹರೆಯ. ಧವನಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಬಹಳ ಮಾಡಿ ಉಂಡಕಪುಚ್ಚವಿದ್ದು (ಅಪೆಂಡಿಸಾಯಿಟಿಸ್) ಆಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಜಠರರೋಗ:— ಮಳಮಳಿಸುವದು ಹಾಗೂ ಓಕರಿಸುವದು ಇವೆರಡು ಜಠರರೋಗದ ನಿಶ್ಚಿತ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಬಹಳ ದಿವಸದ ಜಠರದಾಹ, ಜಠರವ್ರಣ, ಜಠರಗುಲ್ಮ, ಈ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನದ ಸಂಗಡ ರಕ್ತವೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆ ರಕ್ತವು ಕೆಂಪಾಗಲೀ ನಸುಗೆಂಪಾಗಲೀ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿಗೆ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ. ತುಟಿಗಳು ಒಣಗಿದ್ದು ವಾಯು ತುಂಬಿರುವದು (ತೇಗು ಬರುವದು, ವಾಯು ಸರಿಯುವದು), ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಪು, ಎದೆ ಸುಡುತ್ತದೆ, ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಹಸಿವೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಬಹಳ ಹಸಿವೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತ ಬರುತ್ತದೆ, ಇವೆಲ್ಲ ಜಠರವಿಕ್ಯತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಜ್ವರವಿರುವದಿಲ್ಲ, ಮಳಮಳಿಸುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಇರುವದು, ತಲೆ ನೋಯುವದು, ಉದಾಸೀನತೆ, ಮ್ಲಾನತೆ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಶವು ತಾಳುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮಿ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮೇಲಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ವೇದನೆಯೂ ಇದ್ದರೆ, ಶೀಘ್ರ ಜಠರದಾಹವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಬಹಳ ದಿವಸದ ಅಪಚನ ರೋಗ, ಜಠರದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ಒತ್ತಿದರೆ ನೋಯುವದು; ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬಹುತರವಾಗಿ ಜಠರವ್ರಣ, ಜಠರಗುಲ್ಮ, ಹಾಗೂ ಬಹುದಿವಸದ ಜಠರದಾಹ ಈ ಮೂರು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಅತಿಸಾರ, ಅವರೋಧ, ಹಾಗೂ ವೇದನೆ ಈ ಮೂರು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕರುಳಿನ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೆಳಗಿನ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ರಕ್ತವು ಬೀಳುತ್ತದೆ.

೧. ರಕ್ತಮೂಲವ್ಯಾಧಿ.

೨. ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ಬಿಡುವದು.

೩. ಗುದಕ್ಷತ ಅಥವಾ ವ್ರಣ.

೪. ಬದ್ಧಾಂತ್ರ. (ಇಂಟಿಸ್ಟಾಯಿನಲ್ ಇಂಟರಸೆಪ್‌ಶನ್. ಕರುಳಿನ ಮೇಲೆ ಕರುಳು ಬರುವದು)

೫. (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ) ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಜೋತಾಡುವ ಗ್ರಂಥಿ (ಪಾಲಿಪ್ಸ್).

೬. ವಿಷಮಜ್ಜರ.

ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಶ್ಲೇತ ಪಂಡುರೋಗ, ಯಕೃತರೋಗ, ಹಾಗೂ ಕೃಶತೆ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ರಕ್ತವು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಗುದಕ್ಷತ ಹಾಗೂ ಬದ್ಧಾಂತ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತವಷ್ಟೇ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಗುದವ್ರಣದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಕೇವಲಮಿಶ್ರಿತವೂ ಅಥವಾ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲಮಿಶ್ರಿತವೂ ಇರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಬದ್ಧಾಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದು ಕೇವಲ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ಮಿಶ್ರಿತವಿರುತ್ತದೆ.

ಯಕೃತ:— ಹೃದಯ ಹಾಗೂ ಪುಪ್ಪುಸ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯ ರೋಗಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳಂತೆ ಯಕೃತ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯಿರುವದು ಹಾಗೂ ಕಾಮನಿಯಾಗುವದು, ಇವು ಯಕೃತರೋಗದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ, ಯಕೃತ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರುತ್ಸಾಹಿಯೂ, ನಿರಾಶನೂ,

ಉದಾಸೀನನೂ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅಪಚನದ ಉಪದ್ರವಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಯಕೃತದಾಹದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯು ಬಲಗಡೆಯ ಹೆಗಲಿನವರೆಗೆ ಇರುವದು. ಇದೂ ಒಂದು ಯಕೃತವಿಕಾರದ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ.

ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆಗದಿರುವದು, ಆಲಸ್ಯ, ಬಹಳ ಮಾಂದ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ, ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಅಗ್ರವೂ ಬಿರುಕೂ, ಅಪಚನದ ತಕರಾರು, ಅವರೋಧ, ತಲೆನೂಲಿ, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ, ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪ್ಲೀಹಾ:— ಎಡಗಡೆಗೆ ಪ್ಲೀಹೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹಾಗು ಆಸ್ವಸ್ಥತೆ; ತ್ವಚೆಯು ಅತಿಶಯ ನಿಃಸ್ತೇಜವಾದದ್ದು; ಅಶಕ್ತತೆಯ ಅತಿರೇಕವು; ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬಹುತರವಾಗಿ ಪ್ಲೀಹಾವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರದಿದ್ದರೂ ಪ್ಲೀಹಾವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು ಎಂಬದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಪ್ಲೀಹಾ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಪಂಡುರೋಗವು ಇದ್ದೇ ಇರುವದು. ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ವಿಕಾರಗಳಿದ್ದರೆ ಪ್ಲೀಹಾವೃದ್ಧಿ ಯಾಗುವದು.

೧. ರಕ್ತವಿಕಾರ. (ಪಂಡುರೋಗ ಮುಂತಾದವು)

೨. ಚಳಿಜ್ವರದಂಥ ಕೃಮಿರೋಗಗಳು.

೩. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೂಡ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಕಾರಗಳು ಇರದಿದ್ದರೂ, ಪ್ಲೀಹಾವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು. ಆನುವಂಶಿಕ ಉಪದಂಶ, ಮತ್ತು ಕ್ಷಯ, ಈ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಬಹುತರವಾಗಿ ಪ್ಲೀಹಾವೃದ್ಧಿಯು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡ:— ಕಳೆಯಿಲ್ಲದ ತ್ವಚೆ, ಹಾಗು ಜಲಶೋಧ (ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬಾವು) ಇವೆರಡು ಮೂತ್ರಪಿಂಡರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಜಲಶೋಧ (ಉದರ)ವೆಂಬ ರೋಗವು ಹೃದಯ, ಯಕೃತ, ಅಥವಾ ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ಈ ಮೂರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು. ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ವೃತ್ಯಾಸವಾದರೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೃದಯಜನ್ಯ ಜಲಶೋಥದಲ್ಲಿ ಹೃದಯದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕೈಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬಾವು ಬರುವದು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಗಳ ಸುತ್ತುಮುತ್ತೂ ಬಾವು ಬರುತ್ತದೆಂದು ರೋಗಿಯು ದೂರು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೃದಯದ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಬಾವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಕೃತಜನ್ಯ ಜಲಶೋಥದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೀರು ನಿಂತು ಅದು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ಇದಕ್ಕೇ ಉದರವೆನ್ನುವರು. ಅನಂತರ ಕಾಲು ಬಾಯುತ್ತದೆ. ಯಕೃತ ವೃದ್ಧಿಯ ಅಥವಾ ಯಕೃತ ವಿಕೃತಿಯ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ನೀರು ತುಂಬಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ ಬಳಿಕ ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೃದಯಜನ್ಯ ಶೋಥದಲ್ಲಿ ಉಸುರಾಡಿಸುವ ತೊಂದರೆಯು ಬಾವು ಬರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಕೃತಜನ್ಯ ಶೋಥದಲ್ಲಿ ಅದು ಬಾವು ಬಂದನಂತರ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡಜನ್ಯ ಜಲಶೋಥದಲ್ಲಿ ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಬಾವು ಇರುತ್ತದೆ; ಅಂದರೆ ಅದು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಮುಂಬಾನೆ ಎದ್ದುಬಳಿಕ ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲು ಬಾವು ಇದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿ ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಮುಖದಮೇಲೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮೇಣದಂಥ ಕಳೆಯಿಲ್ಲದ ಹೊಳಪು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮೂತ್ರವು ವಾಡಿಕೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಅದು ಹೊಗೆಯ ಬಣ್ಣದ್ದಿರುವದು, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬಾಯುವದು, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅದೇ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮೂತ್ರದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗಲಿ ಕೆಂಪು ರಕ್ತವಾಗಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೂತ್ರನಲಿಕೆಯ ರೋಗವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಮೂತ್ರದ ಕೊನೆಗೆ ಕೀವಾಗಲಿ ರಕ್ತವಾಗಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೂ ಅದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮೂತ್ರಾಶಯದ ಯಾವದೋ ಒಂದು ರೋಗವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುವದು, ಬಹಳ ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುವದು, ಬಹಳ ಹಸಿವೆಯಾಗುವದು, ಮತ್ತು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೊರಗುವದು, ಇವೆಲ್ಲ ಮಧು ಮೇಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಜ್ವರ:— ಜ್ವರವು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೋಗವಲ್ಲ. ಅಸಂಖ್ಯ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಾವನೆಯೇ ಜ್ವರವು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೋಗವೆಂದೇ ಜನರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ—ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರ, ಸಂತತಜ್ವರ, ಚಳಿಜ್ವರ, ವಿಸ್ಫೋಟಕಜ್ವರ ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಮಾನವಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. (೧) ವಿಸ್ಫೋಟಕಜ್ವರಗಳು. (ಯಾವ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗಲಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಾಗಲಿ ಏಳುತ್ತವೆಯೋ ಆ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ವಿಸ್ಫೋಟಕಜ್ವರವೆಂದು ಹೆಸರು.) ಮೈಲಿ, ಗೊಬ್ಬರ, ಗಣಜಲಿ, ಮಧುರಾ ಮುಂತಾದವು ವಿಸ್ಫೋಟಕಜ್ವರಗಳು. (೨) ಮೈಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣಾಗಲಿ ಬೊಕ್ಕೆಯಾಗಲಿ ಏಳದಿರುವ ಜ್ವರಗಳು. ಚಳಿಜ್ವರ, ದಾಹಜನ್ಯಜ್ವರ, ಸ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಪ್ಲೂರಿಸಿ, ಪುಪ್ಪುಸಾಪರಣದಾಹ ಮುಂತಾದವು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದ ಜ್ವರದ ಉದಾಹರಣಗಳು.

ಒಮ್ಮೆಲೆ ತುಂಬಿಬರುವ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮೊದಲು ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಬಳಿಕ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ. ಚಳಿಜ್ವರ, ಪೂಯದುಷ್ಪ್ರರಕ್ತಜನ್ಯಜ್ವರ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸನ್ನಿವಾತಜ್ವರ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ವಿಸ್ಫೋಟಕಜ್ವರ, ಸ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಇನ್‌ಫ್ಲುಯೆಂಝಾ, ದಾಹಜನ್ಯಜ್ವರ, ಮುಂತಾದ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಚಳಿಯು ಭರದಿಂದ ತುಂಬುವದು. ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಚಳಿ ತುಂಬುವದೂ, ಜ್ವರವು ೧೦೪ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏರುವದೂ, ಇದು ಬಹುತರವಾಗಿ ಪೂಯದುಷ್ಪ್ರರಕ್ತಜನ್ಯಜ್ವರದ ಲಕ್ಷಣವು. ಅಂಚೆಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸದಿಂದಾಗಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳುಬರುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮೈಲಿ, ಗೊಬ್ಬರ

ಮುಂತಾದ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಚಳಿ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಬಿಕ್ಕು ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯು ಭರದಿಂದ ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜ್ವರವು ಬಾರದೆ ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಬಾರದೆ ಕೇವಲ ಚಳಿಯಾಗುವದು ಹಿಸ್ಪೇರಿಯಾದ ಲಕ್ಷಣವು. ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮೈಯೊಳಗಿನ ಕಾವು:— ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಉಷ್ಣತೆಯಮಾನವು ನಿರೋಗಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ೯೭ ರಿಂದ ೯೮ ರ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯು ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದು ಅದು ೧೦೦ ರ ವರೆಗೆ ಸಹ ಇರಬಹುದು. ವ್ಯಾಯಾಮದಿಂದಲೂ ಹೊರಗಿನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳೆಯಬಹುದು. ನಿದ್ರೆಮಾಡುವಾಗ ಅದು ೧-೨ ಅಂಶದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಮೈಯೊಳಗಿನ ಕಾವು ಸಂಜೆಗೆ ೬ ರಿಂದ ೮ ಅಂಶಗಳ ವರೆಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ; ಹಾಗೂ ಮುಂಜಾನೆ ೪ ರಿಂದ ೬ ಅಂಶಗಳ ವರೆಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣತೆಯು ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ; ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮಾಮಿಟರ ಎಂಬದೊಂದು ಜ್ವರವನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಕಾಚಿನ ಸಲಿಕೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬಗಲಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಎಷ್ಟಿದೆ ಎಂಬದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಬಗಲಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕಿಂತ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದರೆ ಉಷ್ಣತೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ೯೮ ರಿಂದ ೯೮.೬ ರ ವರೆಗೆ ಇದ್ದರೆ ಅದು ನಿರೋಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಉಷ್ಣತೆಯ ಆಳತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೯೯ ರಿಂದ ೧೦೨ ರ ವರೆಗೆ ಇರುವ ಜ್ವರವು ಮಧ್ಯಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ೧೦೨ ರಿಂದ ೧೦೪ ರ ವರೆಗೆ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ೧೦೫ ರಿಂದ ೧೦೬ ರ ವರೆಗಿನ ಜ್ವರವು ಚಿಂತಾಜನಕವೇ ಸರಿ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜ್ವರವು ಬಂದರೆ, ಅಥವಾ ೯೫ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ರೋಗಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾದನಂತರ ನೆಟ್ಟಗಾದ ರೋಗಿಯ ಆರೋಗ್ಯಸ್ಥಾನವನಾಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹೃದಯಶಕ್ತಿಪಾತದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಾರಿಕಾ, ಮಧುಮೇಹ ಮುಂತಾದ ಶಕ್ತಿಪಾತಮಾಡುವಂಥ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ವರದ ಮಾನವು ೯೮ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ.

೯೭ ಅಂಶಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಉಷ್ಣತೆಯು ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಉಷ್ಣತೆಯಿರುವದು, ಇದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅಶಕ್ತ. ತನದ, ಮುಪ್ಪಿನ, ಕ್ಷಯರೋಗದ ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯ, ಹಾಗೂ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ರಕ್ತಸ್ರಾವದ ಲಕ್ಷಣವು. ಮೈಯೊಳಗಿನ ಕಾವು ದಿನಾಲು ಮುಂಜಾನೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆಗೆ ೯೭ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೂ ಈ ಕ್ರಮವು ಒಂದು ದಿವಸದ ವರೆಗೆ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆದರೆ, ಕ್ಷಯದ ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯು ಆರಂಭವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ವಿಷಮಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ, ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಆರಂಭವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಿಷಮಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಏರುತ್ತದೆ. ಚಳಿಜ್ವರ, ನ್ಯೂನೋನಿಯಾ, ಪೂಯ. ದುಷ್ಟರಕ್ತಜನ್ಯಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಏರುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾನೆ ಜ್ವರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಸುಚಿಹ್ನವು. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿಯಿಂದ ಬೆಳತನಕ ಜ್ವರವು ಏರುವದು ಒಳಿತಲ್ಲ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಜ್ವರವು ಒಂದು ಅಂಶದಷ್ಟು ಏರಿದರೆ, ನಾಡಿಯ ಹಾರಿಕೆಯು ಹತ್ತರಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಜ್ವರವು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ೧೦೫ ರಿಂದ ೧೦೬ ರ ವರೆಗೆ ಇರುವದು ಅಸಾಧ್ಯಬೇನೆಯ ಲಕ್ಷಣವು.

ಮಿದುಳಿನ ರೋಗ:— ನಡುನಡುವೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪುವದು ಮೂರ್ಛೆಯ ಹಾಗೂ ಅಪಸ್ಮಾರದ ಲಕ್ಷಣವು.

ರೋಗಿಗೆ ಬಹು ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಸನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಮೂರ್ಛೆಯ ರೋಗವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗು ತ್ತದೆ. ಮಿದುಳು ದಣಿಯುವದು, ಶಕ್ತಿಕ್ಷೀಣ ಮಾಡುವ ರೋಗ, ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತ ಪ್ರಕೃತಿ, ಮುಷ್ಟಿಮೃಧುನ, ಮಿತಿಮೀರಿ ಸ್ತ್ರೀ

ಸಂಗ, ಇಳಿವಯಸ್ಸು, ಮದಾತ್ಮಯ, ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವದು, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಏನೂ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಅನಿಸುವದು, (ನ್ಯೂರಾಸ್ಟೆನಿಯಾ) ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಧಕ್ಕೆಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.

ವಧಾಂಗ (ಅರ್ಥಾಂಗವಾಯು):— ವಧಾಂಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳುಂಟು. ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬರುವದು ಒಂದು; ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಬ್ಬುವದು ಮತ್ತೊಂದು. ವಧಾಂಗವಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ತಾಸುಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ಕೆಲವು ಮಿನಿಟುಗಳ ಮುಂಚೆ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣವೂ ಕಾಣಿಸದೆ ರೋಗಿಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅದು ಬರುವದು.

ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ವಧಾಂಗದ ಪೂರ್ವ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸಗಳ ಅಥವಾ ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳುಗಳ ಮುಂಚೆಯೇ ಕಾಣಹತ್ತುತ್ತವೆ. ವಧಾಂಗದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಜುಮ್ಮು ಹಿಡಿಯುವದು, ಕೈಕಾಲು ಮರಕಟ್ಟುವದು, ಅವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೋಯುವದು, ಹಾಗು ಬಲಹೀನವಾಗುವದು, ಇವೆಲ್ಲ ಆದರ ಪೂರ್ವ ಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಒಂದು ಕೈ, ಒಂದು ಕಾಲು, ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಕೈಗಳು, ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳು, ಮೋರೆ, ಹಾಗು ಶರೀರದ ಯಾವ ದಾದರೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಧಾಂಗವು ಆಗುವದು.

ವೇದನೆ: — ಇನ್‌ಫ್ಲ್ಯುಯೆಂಯಾ, ಮೈಲಿ, ಆಂತ್ರೈಟಿಸ್, ಚಳಿಜ್ವರ, ಈ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನೋಯಲಾರಂಭಿಸಿ ಜ್ವರವು ಬರುವದು.

ಸಂಧಿವಾತ. ಅಂಗುಲಿವಾತ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ಸಂಧಿವಾತ ಮತ್ತು ಅಂಗುಲಿವಾತ ಇವುಗಳ ನಡುವಿನ ಭೇದವನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಅಂಗುಲಿವಾತ.

ಸಂಧಿವಾತ.

೧. ಬಹುತರವಾಗಿ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ ಮೀರಿದ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

೧. ಗಂಡಸರಿಗೂ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

೨. ಬಹಳಮಾಡಿ ಬೆರಳು ಮುಂದೆ ತಾದ ಸಣ್ಣ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ವೇದನೆಯು ಒಂದು ಸಂದಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದಿಗೆ ಹರಿದಾಡುವದಿಲ್ಲ.
೩. ಬಾವು ಕೆಂಪಗೂ ಗಟ್ಟಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒತ್ತಿದರೆ ತಗ್ಗು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಸ್ಪರ್ಶವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೋಯುವದು.
೪. ಬಹಳಮಾಡಿ ದೊಡ್ಡ ಸಂದುಗಳು ಬಿಗಿಯುತ್ತವೆ. ವೇದನೆಯು ಸಂದಿನಿಂದ ಸಂದಿಗೆ ಹರಿದಾಡುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಳ ಬದಲಿಸುತ್ತದೆ.
೫. ಬಾವಿನ ಸ್ಥಳವು ಕಾದಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಕಳೆಗುಂದಿರುತ್ತದೆ. ಒತ್ತಿದರೂ ಅಗಲಾಡಿಸಿದರೂ ನೋಯುತ್ತದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ:— ಈ ಭಾವನೆಯು ಹಲವು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೈಲಿ, ಇನ್‌ಫ್ಲುಯೆನ್ಸಾ, ಮುಂತಾದ ಕಟ್ಟಿನ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ಕಸುಬಿಲ್ಲದವರಿಗೂ, ದಣಿದಾಗ, ಹಡಿದಾಗ, ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾದಾಗ, ಉಸುರುಗಟ್ಟುವದು, ಸಂಧಿವಾತ, ಡೂಗು ಹಾಯುವದು, ಮೂತ್ರಸಿಂಡದ ಕೆಲವು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಹೆಂಗಸರ ಬೇನೆಗಳು

ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ ಅಥವಾ ಯೋನಿಭ್ರಂಶ:— ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವಸದ ವರೆಗೆ ನೋಯುವದು ಹಾಗೂ ಜ್ವರವು ಇರದಿರುವದು, ಇದು ಗರ್ಭಾಶಯದ ಬಾವಿನ ಅಥವಾ ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶದ ಲಕ್ಷಣವು. ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶವಾಗಿ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳು ಆಗಿರದಿದ್ದರೆ (ಅಂದರೆ ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶದ ಆರಂಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ) ಜಗ್ಗಿದಂತೆ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ

ದಾಹವೂ ಬಾವೂ ಇರುವದು, ಅಥವಾ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಂಟು. ಆಗುವದು, ಇವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶದ ಕಾರಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನಷ್ಟಾರ್ಥವ:— (ಮುಟ್ಟು ಆಗದಿರುವದು.) ಗರ್ಭೇಂದ್ರಿಯದ ಬೆಳಿಗೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಗಿರದಿದ್ದರೆ ಮುಟ್ಟು ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಕೆಲ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಮುಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವದರ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಗರ್ಭಧಾರಣ, ಕ್ಷಯರೋಗ, ಸಂಡುರೋಗ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೀತ ಸಂಡುರೋಗ, ಬಹು ಜೋರಿನ ಮತ್ತು ಬಲಗುಂದಿಸುವ ರೋಗದನಂತರ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಾಕಿದನಂತರ, ಕೂಸು ಮೊಲೆಕುಡಿಯುವಾಗ, ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಆದಾಗ, ಮತ್ತು ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ದಾಹವೂ ಬಾವೂ ಇರುವಾಗ, ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಮುಟ್ಟಿನ ಸರತಿಯು ಬಂದಾಗ ಚಳಿ ಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಮ್ಮೆಮ್ಮ ಮುಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವದು. ವಯಸ್ಸಿನ ೪೫ ಅಥವಾ ೪೭ನೆಯ ವರುಷದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದು.

ರಕ್ತಸ್ರಾವ:— ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಂತಸ್ ತ್ವಚೆಯ ದಾಹ, ಯೋನಿಕಂದ, ಗರ್ಭಪಾತದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಗರ್ಭಪಾತದ ನಂತರವೂ, ಗರ್ಭಾಶಯವು ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದದಿರುವದು (ಅಕುಂಚಿತ ವಾಗದಿರುವದು), ಗರ್ಭಾಶಯವು ತಿರುಗುವದು, ಈ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವದುಂಟು. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಸ್ತೂಲವಿರುವಂಥ ಹಾಗು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ರಕ್ತವಿರುವಂಥ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಹಳ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಸಿರಾಗುವಂಥ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿವಸ ಹಾಲು ಬರುವಂಥ, ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವಂಥ, ಹೆಚ್ಚು ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡುವಂಥ, ಹಿಸ್ಟೀರಿಯಾ ರೋಗವಿದ್ದಂಥ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಿನ ಜ್ವರವು ಬಂದನಂತರವೂ ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವ ವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಹೀದಾರ್ತವ:— ಗರ್ಭೇಂದ್ರಿಯದ ಸ್ನಾಯುಭಾಗದ ಬೆಳಿಗೆಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗದಿರುವದು, ಗರ್ಭಾಶಯದ ಅಂತಸ್ ತ್ವಚೆಯ ದಾಹ, ಹೆಂಗಸರ ಅಂಡಾಶಯದ ದಾಹ, ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯುಳ್ಳ ಗಂಟು ಆಗುವದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು.

ಪ್ರದರ:—(ಬಿಳೀ ಸೆರಗು ಹೋಗುವದು.) ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಹವಾಗುವದರಿಂದ ಈ ಬೇನೆ ಬರುವದು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯರ ಯೋನಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಡಲೆಯಂಥ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಜಂತುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಸೆರಗು ಹೋಗ ತೊಡಗುವದು. ದೊಡ್ಡ ಹೆಂಗಸರ ಯೋನಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪೇಸರಿ, ಕಂಕಣ ಕಾರ, ಕಾಗದ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೋಭದಾಯಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಡುವದು, ಯೋನಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಖರ ಔಷಧಗಳಿಂದ ತೊಳೆಯುವದು, ಮಿತಿಮೀರಿ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡುವದು, ಪ್ರಮೇಹವಾಗುವದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಸೆರಗು ಹೋಗುವದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅಶಕ್ತತೆ, ಕ್ಷಯದ ಪ್ರಕೃತಿ, ಮಧುಮೇಹ, ಮುಪ್ಪು, ಮದಾತ್ಮಯ, ಪಂಡುರೋಗ, ಉಪದಂಶ, ಸಂಧಿವಾತ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರೋಗಗಳು; ಜ್ವರದಿಂದ ಎದ್ದ ನಂತರ, ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಯೋನಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಂಟುಗಳಾದರೆ, ಯೋನಿಮಾರ್ಗವು ಬಾಯುವದು ಹಾಗೂ ಉರಿಯುವದು, ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ, ಯೋನಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟು ತಾಕುವದು, ಯೋನಿಯು ಅಕುಂಚನವಾಗದಿರುವದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರದರರೋಗವಾಗುವದು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗಗಳೂ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ

Common Diseases & Bio—Chemic Treatment.

ಯಾವದಾದರೊಂದು ರೋಗದ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕಾದರೆ, ರೋಗದ ಸ್ಥೂಲ ವಾಖ್ಯೆ, ಅದರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾರಣಗಳು, ಆ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವಿಕೃತ ಶಾರೀರ (ಮಾರ್ಬಿಡ್ ಅನಾಟಮಿ), ವಿಕೃತಿ ವಿಜ್ಞಾನ (ಪ್ಯಾಥಾಲಜಿ), ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಅದರ ನಿದಾನ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯ ವಿಚಾರ, ಔಷಧೀಯ ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಮುಂತಾದ ಯಾವತ್ತು ವಿಷಯಗಳ ಸವಿಸ್ತರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವದಾದರೆ, ಆ ರೋಗದ ಇತಿಹಾಸ, ಅದು ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಯಾವ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು, ಅದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕ ಸಂಭವನೀಯ ಉಪದ್ರವಗಳಾವವು, ಕ್ರಮಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದರ ಉಪಪತ್ತಿ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದೆಂದರೆ, ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಬರೆಯಬೇಕಾಗುವದು. ಆದರೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಉದ್ದೇಶವು ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಮಗೆ ವೈದ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿಯ “ಚಿಕಿತ್ಸೆ”ಯೆಂಬ ಒಂದೇ ಅಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆಯತಕ್ಕದ್ದದೆ. ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯಾಗಲಿ ಇವೆರಡೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ ಅಹುದು. ಅಂದರೆ, ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯಕ ಅಂಗವಾಗಿರುವ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೇ ಈ ಎರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳದೆ ಅದರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರವಷ್ಟೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಾವಾದರೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು

ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳ ಭಾವನೆ ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳದೆ, ಆಯಾ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯಭಾಗವನ್ನು ತೀರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅರಿಯದ ವೈದ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ರೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿರುವದರಿಂದ, ರೋಗಗಳ ಕಾರಣಗಳ ಹಾಗೂ ಭಾವನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಕೊಡುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಹತ್ವದ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ, ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ರೋಗಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ, ಅವುಗಳಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಬರುವಷ್ಟು ವಿವೇಚನ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಅಷ್ಟರಿಂದ ವಾಚಕರ ಕಾರ್ಯಭಾಗವಾದೀತೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳ (ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳ) ಗುಣಧರ್ಮಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆ ಗುಣಧರ್ಮ ಜ್ಞಾನದಮೇಲೆ ವಾಚಕರು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಬೇನೆಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗಬೇಕಾದರೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳ ಕೊರತೆಯಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಆ ಕೊರತೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವವು ಎಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಕೇವಲ ರೋಗದ ಹೆಸರು, ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ ಇವುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ, ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಯಶಸ್ವಿ ಬರಲಾರದೆಂಬದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಕಾರಣಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ಆಯಾ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಆಯಾ ಔಷಧಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವೆವು. ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಷ್ಟೇ ಔಷಧಗಳು ಆಯಾ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವವೆಂದು ತಿಳಿಯ

ಬಾರದು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ರೋಗದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಕ್ಷಾರದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಆ ಕ್ಷಾರದ ಅಥವಾ ಔಷಧದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಆ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಅನುಭವದಮೇಲಿಂದ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನರ ಅನುಭವಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇರುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಂಬಿಗೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡಬಹುದು.

ಬೇನೆಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹಾಗೂ ಔಷಧಗಳ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಔಷಧಗಳ ಮುಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೊಡಕೂಡದು ಎಂದು ತಿಳಿಯ ಬಾರದು. “ಗುಣಧರ್ಮ” ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧಗಳ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಆ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಬಳಿಕ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವದಾದರೆ, ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇಂಥಿಂಥ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಎಂದು ಬರೆದದ್ದು ಕೇವಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು; ಅಲ್ಲದೆ ತ್ರಿಕಾಲಾ ಬಾಧಿತವಾದ ನಿಯಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು.

ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ಕಂಡುಬರುವ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ರೋಗಗಳ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಯಾವತ್ತೂ ರೋಗಗಳ ವಿವೇಚನ ಮಾಡುವದು ಶಕ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಇಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ತತ್ವದ ಪರಿಚಯವೂ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮದ ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನವೂ ಇರುವಂಥ ಜನರಿಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೊಡದೇ ಇದ್ದು

ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡುವುದು ಕಠಿಣವಾಗಲಾರದು. ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ಕ್ವಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದರೆ, ರೋಗದ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ರೋಗದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಸಮುಚ್ಚಯದ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಸಮುಚ್ಚಯದ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದರೂ, ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಆಗಲಾರದು. ಮುಂದೆ “ಭಾವನಾಕೋಶ”ವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ಯಾದರೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಉಪಯೋಗ ವನ್ನಾದರೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಕರಿಗೆ ಜಂತು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸಮೃತವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಜಂತುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ ಎಂಬದನ್ನು ಅವರು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಆ ರೋಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದು ಅವರು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೆ ಅವಶ್ಯಕ ಘಟಕ ಕ್ವಾರಗಳ ಕೊರತೆಯೇ ರೋಗದ ಮೂಲ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಅವರ ಮಹತ್ವದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು. ಕೆಲವು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಜಂತುಗಳಾಗುವದಾದರೂ ಈ ಕೊರತೆಯ ದೋಷಕವೆಂದೇ ಅವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆಗಳು ಆಗುವಂತೆಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜಂತುಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ, ಅಷ್ಟೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲೆಂದು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೇಚ್ಚರ, ದುರ್ಗೀಬೇನೆ, ಕ್ಷಯ, ವಿಷಮಜ್ಜರ, ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ರೋಗಗಳು ಜಂತುಜನ್ಯವಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ನಾವು ಈ ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ರೋಗವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಚಕರಿಗೆ ಅದರ ಉಪಯೋಗವೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ರಕ್ತ, ಕಫ, ಮೂತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುವ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಸಾಧನಗಳು ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಡಾಕ್ಟರ ಜನರ ಹತ್ತರ ಕೂಡ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅಂದಬಳಿಕ ಹಳ್ಳಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಅವು ದೊರೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಆದುದರಿಂದ ನಿದಾನ

ಹಾಗೂ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪಯೋಗವಾಗದಂಥ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಪುಸ್ತಕದ ಪುಟಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವದು ಸರಿದೋರಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಜಂತುಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಹತ್ವವು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಅಥವಾ ನಾವು ಅದನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತೇವೆಂತಲೂ ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಬಾರದು.

ಸ್ನೇಹಾಸ್ಯೋಪ:— ಹೃದಯ ಪರೀಕ್ಷೆನಲಿಕೆ— ಇದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪುಪ್ಪಸದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಸಪ್ಪಳದ ಮೇಲಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪುಪ್ಪಸದಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗಿರುವ ರೋಗಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಕೇವಲ ಪುಸ್ತಕದ ವಾಚನದಿಂದ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವು ಆಗುವವೆಂದು ನಮಗೆ ಅನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅನುಭವಿಕರಿಂದ ಮೊದಲು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದನಂತರವೇ ಪುಸ್ತಕದೊಳಗಿನ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಔಷಧಗಳ ಗುಣದರ್ಮ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಲಾಭವಾಗಲಾರದು, ಎಂಬದೇ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವು.

ಔಷಧಗಳ ಪ್ರಮಾಣದ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದೆ “ ವಿಷಯ ಪ್ರವೇಶ ” ಮತ್ತು “ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ ” ಈ ಎರಡು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ “ ಔಷಧಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ”ವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.

ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ

Dyspepsia

ಡಿಸ್‌ಪೆಪ್ಸಿಯಾ

ಕ್ಷುಧಾನಾಶ, ಕ್ಷುಧಾತಿಶಯ, ಹುಳಿ, ಕಾರ ಮತ್ತು ಕಮ್ಮಿಗೆ ಮಸಾಲೆಹಾಕಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಆಸೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು, ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವದು, ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಸುಡುವದು, ಕಮರು ತೇಗು ಬರುವದು, ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವದು,

ಮಳಮಳಿಸುವದು, ಉಂಡಬಳಿಕ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜಡವೂ ಅಸ್ವಸ್ಥವೂ ಆಗಿಸುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದರೆ ನೋಯುವದು, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತೆವ್ವುಗಟ್ಟುವದು, ಬಾಯಿ ನಾರುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟುಹಿಡಿಯುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿ ತುಂಬಿದಂತೆ ಕಾಣುವದು, ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಅನಿಸುವದು, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ತ್ರಾಸಿಕ ಸ್ವಭಾವ, ಅರನಿದ್ದೆ ಇಲ್ಲವೆ ಕನಸು ಬೀಳುವದು, ಉಂಡಬಳಿಕ ಎವೆಯಲ್ಲಿ ದಡದಡಿಸುವದು, ಅತಿಸಾರ, ಆವರೋಧ, ತಲೆಸೂಲಿ, ಇವೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. (ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಪಚನದಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಚಳಿ ತುಂಬಿ ೨, ೩ ಅಂಶಗಳ ವರೆಗೆ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ.)

ಕರಕಾದ, ಅಪಕ್ವ ಅಥವಾ ಕಮ್ಮನ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಹಳ ತಿನ್ನುವದು, ಸೆರೆ ಕುಡಿಯುವದು, ಆಳತೆಗೆಟ್ಟು ಚಹ ಕುಡಿಯುವದು, ಶ್ರಮ ಒಹಳ ಮಾಡುವದು (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಂಡಬಳಿಕ), ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಬಹಳ ಮಾಡುವದು, ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ತಂಬಾಕು ತಿನ್ನುವದು, ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯದ ಸ್ಥೂಲ ಕಾರಣಗಳು.

ಫೇ. ಘಾ:— ನೋವು, ಬಾವು, ಸ್ಪರ್ಶವು ತಾಳದಿರುವದು. ಮುಂತಾದ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ. ಕ್ಷುಧಾಮಾಂದ್ಯ. ತಿಂಧ. ಅನ್ನವು ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಸೂಲಿ. ಕಾಸಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ಜಳಜಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೋರೆಯು ನಡುನಡುವೆ ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಲಿನ ಬೇಸರಿಕೆ. ಹಾಲು ಕುಡಿದ ಬಳಿಕ ಮಳಮಳಿಸುವದು, ಕಾರಿಕೆಯೂ ಆಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪ. ನಾಲಿಗೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳೇಬಣ್ಣದ್ದೂ ಬೂದೀಬಣ್ಣದ್ದೂ ಆಗುವದು. ಬದ್ಧ ಕೋಷ್ಠ. ಅಪಚನ. ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಡವೆನಿಸುವದು. ಪಚನಕ್ರಿಯೆ ಮಂದವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬುವದು, ಹೋಳಿಗೆ, ಪಕ್ವಾನ್ನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಿಂದನಂತರ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು. ಚಹಾ, ಕಾಫಿ ಮುಂತಾದ ಅತ್ಯಂತ ಉಷ್ಣ ಪೇಯದಿಂದಾಗುವ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯವು ಈ

ಔಷಧವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟಂಥ ಅಂತಸ್ ತ್ವಚೆಯು ಬೇಗನೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ನೀ. ಫಾ:— ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ. ಉಂಡಬಳಿಕ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಕ್ಷುಧಾನಾಶ; ಹುಳಿ ತೇಗು; ತಿಂದ ಅನ್ನ ಎದೆಗೆ ಹಾಯುವದು. ಜಂತಿನಿಂದ ಎದೆ ಸುಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಸಿಡುಕ, ತ್ರಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಅಸ್ತಸ್ಥ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಪಚನವಾಗಿ ತೆಳ್ಳಗೆ ಹುಳಿ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು; ಮಲವು ಹಸರು ಆಗುವದು; ಬಾಯಿಗೆ ಹುಳಿ ನಾತವು ಬರುವದು; ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಗುಣವು ಬರುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯ ಸುತ್ತುಮುತ್ತೂ ಹಳದಿ ಪಟಲ. ಹುಳಿರುಚಿ. ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ. ಉಟವಾಗಿ ಎರಡು ತಾಸಿನ ಬಳಿಕ ಅಪಚನದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಲಿ. ಜಠರವ್ರಣ. ಫೇರಂಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಮೂ:— ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವದು. ಅಪಚನ. ನೀರು ಬಿಟ್ಟನಂತರ ಕಾರಿಕೆಯಾಗಿ ಬುರುಗೂ ನೀರೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಹುಳಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಶೌಚದ ಬಗ್ಗೆ ತಕರಾರು. ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸುನಾತ. ಹಸಿವೆ ಬಹಳ. ಹುಳಿ ಅನ್ನ ತಿಂದರೆ ಚಳಿಯಾಗಿ ಜ್ವರವು ಬರುವದು; ಬೆವರುಬಿಟ್ಟು ದಣುವಾಗುವದು; ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಾಗ ನೇತ್ರಂಮೂರ ವನ್ನು ಬಹು ದಿವಸ ಕೊಟ್ಟರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಅಪಚನದ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುನೆ ಉಂಡಕೂಡಲೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳಾಗುವದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನ ಅಥವಾ ತಣ್ಣೀರು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯುವದು. ಅಗ್ನಿಪ್ರದೀಪವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ಹಿಡಿಯುವದು ಬಹಳಾಗಿದ್ದರೆ ಇದು ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವು. ಪಚನವು ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ೧ x ಶಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಕೆಫಾಸವನ್ನು ಉಂಡಬಳಿಕ ಅರ್ಧ ತಾಸಿನ ಮೇಲೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರದೀಪವಾಗಿ ತಿಂದ ಅನ್ನವು ಮೈಗೆ ಹತ್ತಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ವಿಷಮಜ್ವರದಂತೆ ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪಿಮಾಡುವ ರೋಗಗಳ ಸಂತರ ಬಹಳ ಹಸಿವೆಯಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೆ ಉಂಡರೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉಣ್ಣಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಭಸ್ಮಕವೆಂಬ ರೋಗಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ಉಗಯೋಗವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲಸಿದಂತಾಗುವದು. ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯುವದು. ಅತಿಶಯ ಅಶಕ್ತ ರೋಗಿಗೆ. ಅಪಚನದ ಮೇಲೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು. ಹೃದಯವು ಅಶಕ್ತವಿದ್ದರೆ, ಉಂಡಕೂಡಲೆ ಮಳಮಳಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವದು; ತೇಗಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತವೂ ಹೊಲಸು ರುಚಿಯೂ ಇರುವದು; ತೇಗು ಬಂದನಂತರ ಮಳಮಳವು ನಿಲ್ಲುವದು; ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಫಾಸದಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಗುಣ ಬರುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ಹೊಕ್ಕಳವೂ ಉಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬಿದಂತೆ ಜಡವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಜಠರದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಕಳೆಗಳು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸದಿದ್ದರೆ ಇದರ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುದಿವಸದ ಜಠರಶೈತ್ಯ. ಅಪಚನ. ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಮೆತ್ತಗೆ. ಬಹಳ ದಿನದ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ. ಅಪಚನ, ಹೊಟ್ಟೆಸೂಲಿ ಹಾಗೂ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು, ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಮತ್ತು ಕಾಲೀಮೂರ ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟು, ಅದರಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫ ಕೊಡಬೇಕು, ನೀರಡಿಕೆ ಆಗದಿರುವದು, ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿದರೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಚಳಿಯಾದರೂ ಜಠರದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯಾಗುವದು, ಮತ್ತು ಅದು ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುವದು, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫದಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ನಾಲಿಗೆಯು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿದ್ದು ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಿಕ್ಕು ಬರುವದು. ಜಠರದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬುಗಿದಂತೆಯೂ ಜಗ್ಗಿದಂತೆಯೂ ಅನಿಸುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣ ಪೇಯದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ತೇಗು ಬಂದರೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವ ದಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಸ:— ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪ. ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗುವದು. ಕಹಿ ಪಿತ್ತದ ಅಥವಾ ಹಸರು ಪದಾರ್ಥದ ವಾಂತಿ. ನಾಲಿಗೆಯು ಹಸರು ಮತ್ತು ನೀಲಿ. ಪಿತ್ತಯುಕ್ತ ಕವ್ವು ಮತ್ತು ಹಸರು ಮಲವು. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಗೆ ಕಹಿ ರುಚಿ. ತಲೆಸೂಲಿ. ಬವಳಿ. ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ.

ಕಲ್ಪಿ. ಸ:— ಹಣ್ಣುಹಂಪಲ, ಚಹಾ, ಹಸರು ಹಾಗೂ ಹುಳಿಯಾದ ಪಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ ಬಹಳ. ಹಸಿವೆಯೂ ನೀರಡಿಕೆಯೂ ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಮಳಮಳಿಸುವದು. ತಲೆ ತಿರುಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು.

ಸಿ:— ಬಹಳ ದಿನದ ಅಗ್ನಿನಾಂದ್ಯ. ಹುಳಿ ತೇಗು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಸುಡುವದು. ಬಿಸಿ ಅನ್ನ ಹಾಗೂ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವ ಬೇಸರಿಕೆ. ಹಸಿವೆ ಬಹಳ. ಸೆರೆ ಮುಂತಾದ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತಾಳುವದೇ ಇಲ್ಲ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಅನ್ನವನ್ನು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಚ್ಚಿ, ತುತ್ತು ಜೊಲ್ಲಿನಕೂಡ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಇಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಉಟಮಾಡಬೇಕು. ಆವಸರದಿಂದ ಉಣ್ಣಬಾರದು. ಅಜೀರ್ಣವಾಗುವಷ್ಟು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಚಹಾ, ಸೆರೆ ಮುಂತಾದ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಜಡಾನ್ನವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ಹೊತ್ತಿಗೆನೇ ಉಣ್ಣಬೇಕು. ಉಂಡಬಳಿದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಉಟವಾದ ಬಳಿಕ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆಯದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಅನ್ನದ ಕಣಗಳು ಹಲ್ಲಿನ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಅಪಚನ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಉಣ್ಣುವಾಗ ನೀರು ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಉಂಡಬಳಿಕ ಎರಡು ತಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ನೀರು ಕುಡಿದರೂ ಅಪಾಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಉಂಡಬಳಿಕ ಎರಡು ತಾಸು ಬಿಟ್ಟು ಮಲಗಬೇಕು. ಬೇಗನೆ ಮಲಗಿ ಬೇಗನೆ ಎಳಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ

ಸ್ವಲ್ಪ ತಿರುಗಾಡಿ ಬರಬೇಕು. ಬಹುತರವಾಗಿ ದಿನಾಲು ತಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಜಳಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಪಚನವಾಗುವಂಥ ಅನ್ನವನ್ನು ಎರಡು ತುತ್ತು ಕಡಿಮೆ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಹಸಿಬಿಸಿ, ತಂಗಳ, ಕರಕಾದ ಹಾಗೂ ತಡೆಯದಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆಮ್ಲ ಪಿತ್ತದ ಹೊಟ್ಟೆಕಡಿತವಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂಫಾಸ ಮತ್ತು ಫೇರಂಫಾಸ ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ದಿನಾಲು ಅದಲುಬದಲುಮಾಡಿ ೩/೪ ಸಾರೆಯಂತೆ ೪/೬ ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆ ರೋಗವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅನುಭವವಿದೆ. ಆಮ್ಲಪಿತ್ತದ ರೋಗಿಯು (ಅಕ್ಕಿಯ) ಅನ್ನವನ್ನು ತೀರ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.

ಅತಿಸಾರ

Diarrhoea

ಡಾಯೆರಿಯಾ

ಶಾಚಕ್ಕೆ ತೆಳ್ಳಗಾಗುವದೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವದೂ ಈ ರೋಗದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವು. ಬಿಳೀ, ಹಳದಿ, ಹಸರು, ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಶಾಚವೂ ಆಗುವದು. ಶಾಚದ ಮೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಗುರು ಅನ್ನುವದು, ವೇದನೆಯಾಗುವದು, ಗಡಿಬಿಡಿಯಾಗುವದು, ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುತ್ತವೆ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವದು. ಮಲವು ಹುಳಿ ಅಥವಾ ಕೊಳಕು ನಾರುವದು. ಕಳೆ ಬಂದರೆ ಅದು ಶಾಚದನಂತರ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕ್ಷಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸಿ ರೋಗಿಯು ದಣಿಯುತ್ತಾನೆ. ಜಿಗಟು, ಲೋಳೆ ಯುಳ್ಳ ಜುಲಾಬಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಜುಲಾಬಿನಲ್ಲಿ ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನವೂ ಬೀಳುವದುಂಟು. ವಿಶೇಷ ಜೋರಿಸ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಬರುವದು, ತಲೆ ನೋಯುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿಯುವದು, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪುಟ ಬರುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಈ ರೋಗವು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಅಪಚನ, ತಂಗಳ ಹಾಗೂ ಕರಕು ಅನ್ನ ತಿನ್ನುವದು, ತಾಳಲಾರದಷ್ಟು ತಿನ್ನುವದು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗುವದು, ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜಳಿ ಇಲ್ಲವೆ ಶಕೆ, ತೇವಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರುವದು, ಇವು ಅತಿಸಾರದ ಕಾರಣಗಳು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಜುಲಾಬು ಆಗುತ್ತದೆ. ವೇದನೆಯುಕ್ತ ಜುಲಾಬು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ವಾಂತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ, ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹಸರು ಹಾಗೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ಮಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೂಸು ನೆರಳುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಒಂದೇಸವನೆ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಮಗ್ಗಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜಳಿಯಿಂದ ರೇಚವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮಾತಿಸಾರ (ಅಪಚನವಾಗಿ ತಿಂದ ಅನ್ನವು ಹಾಗೆಯೇ ಜಾಡಿಸುತ್ತದೆ.) ಜ್ವರ, ನೀರಡಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಾಗುವವು.

ನೇ. ಫಾ:— ಹಸರು ಹುಳಿ ಜುಲಾಬು. ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಜುಲಾಬು. ಗ್ರೀಷ್ಮ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಕಸಕು ಫಲಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವದರಿಂದಲೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜಂತುಗಳು ಆಗುವದರಿಂದಲೂ ಆಗುವ ರೇಚ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆನೆಯಂಥ ದಟ್ಟವಾದ ಹಳದೀ ಪುಟವಿದ್ದರೆ ಗುಣವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬರುವದು. ಪಿತ್ತವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗುವ ಅತಿಸಾರವು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಜುಲಾಬು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ಸ್ನಿಗ್ಧ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಂದಿದ್ದರೆ, ರಕ್ತಯುಕ್ತ ಅಥವಾ ಜಿಗಟು ಮೆತ್ತಸ್ಸು ರೇಚ. ವಿಷಮಜ್ವರದಲ್ಲಿಯ ಅತಿಸಾರವು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಕ್ಕಿಯ ಕಚ್ಚಿನಂತೆ ಬಿಳೀ ರೇಚವು. ಹೊಲಸು ನಾರುವ ಜುಲಾಬು. ವೇದನೆಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವದು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಜುಲಾಬಿನಿಂದ ರೋಗಿಯು ದಣಿಯುವನು. ಹೆದರಿಕೆ ಮುಂದಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಆಗುವ ಅತಿಸಾರವು.

ನೀ. ಮೂ:— ಒಮ್ಮೆ ಮಲಾವರೋಧ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅತಿಸಾರ-
ಬಹಳ ಉವ್ವು ತಿಂದದರಿಂದ ಆಗುವ ಜಿಗಟು, ಅಳ್ಳಕೆ, ಬುರುಗು ಇದ್ದ
ರೇಚ. ಬಳಿಕ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಳೆಯ
ಅತಿಸಾರದಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಸಣ್ಣಾಗುವದು; ಮುಖವು ಜಿಗಟಾಗಿ ಎಣ್ಣೆಣ್ಣೆ
ಸುರಿಯುವದು; ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು.

ನೀ. ಸ:— ಬಹು ದಿವಸ ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು. ಮುಂಜಾನೆ
ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು. ಕರ್ರಗೆ, ಹಳದಿ, ಹಸರು, ತಿಳಿನೀರಿನಂಥ ರೇಚವು.
ತಿನ್ನುವದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ತಂಪು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವೃದ್ಧಿಯಾಗು-
ವದು. ಮುದುಕರಿಗೆ ಆಗುವ ಅತಿಸಾರವು. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆ
ಯಿಂದ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಲನವಲನವಾದರೂ ಬೇಗನೆ ಶೌಚದ
ಭಾವನೆಯಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಜಾಡಿಸುವಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ
ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಒಡೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ
ಅತಿಸಾರದ ಮೇಲೆ ಇದು ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವು. ಎಸರು ಬಂದ
ನೀರಿನಂತೆ, ಹೊಲಸು ನಾರುವ, ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡುತ್ತ, ಒಮ್ಮೆಲೆ ಜೋರಿನಿಂದ
ಬರುವ ಅತಿಸಾರವು. ಒಮ್ಮೆ ಹಸರು ಬಣ್ಣದ್ದು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆವಿನಿಂದ
ಕೂಡಿದ್ದು.

ಸಿ:— ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗುವ ಅತಿಸಾರ. ತಲೆ ಬೆವರುವದು. ಆ
ಬೆವರಿಗೆ ಹುಳಿ ನಾತ ಬರುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿ ಬಿರುಸಾಗುವದು.
ಮೈಲೀ ಚುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಹೊಲಸು ಅತಿಸಾರ.

ಕಾ. ಸ:— ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು, ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ, ಹಾಗೂ ಕೀವವುಳ್ಳ
ಅತಿಸಾರ. ನಾಲಿಗೆಯ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಪುಟವು. ಕರ್ರಗೆ, ತೆಳ್ಳಗೆ,
ಹಾಗೂ ಹೊಲಸು ಜುಲಾಬು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಲಿಗಳು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ದಿಂದ ಗುಣಬರದಿದ್ದರೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿದು ರೇಚವಾಗುವದು. ರೇಚವು
ತೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಜೋರಿನಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯುತ್ತದೆ.

ಕಾವು ಕೊಟ್ಟರೆ ವೇದನೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಕಾ ರಿ ಕೆ ಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಕಾಲಿಗೆ ಕಳೆ ಬರುವದು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿದು ಜುಲಾಬು ಆಗುತ್ತದೆ; ಒಂದೇಸವನೆ ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವದು; ಮುಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವದು; ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದೀ ಅಥವಾ ನೀಲಿಯಾಗುವದು; ನೀರಡಿಕೆಯು ಆಗದಿರುವದು; ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಹಾಗು ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಈ ಎರಡು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:— ಕೀವ್ರಾ ರಕ್ತವ್ರಾ ಇದ್ದ ರೇಚವಾಗುವದು. ನಾಲಿ ಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ; ಫೇರಂ. ಫಾ; ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ. ಈ ಮೂರು ಔಷಧಗಳಿಂದಲೇ ಬಹುತರವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಅತಿಸಾರವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಮುಪ್ಪಿನವರ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ನೇಟ್ರಂ ಸಲ್ಫದಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ನಡುನಡುವೆ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು (ಎನಿಮಾ) ಕೊಟ್ಟು ಗುದದ್ವಾರವನ್ನು ತೊಳೆಯುವದು ನೆಟ್ಟಗೆ. ಅಪು ಮೊದಲಾದ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರೇಚವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವದು. ಯಾವ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಅತಿಸಾರವು ಆಗುವದೋ ಆ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಪುರಯಿಸಿಯೇ ರೋಗವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವು ಮತ್ತು ಹಿತಕರವು.

ನುಚ್ಚು ದುರಿದು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ಹೆಗುರು ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಜಡವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ವಾತುಲ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬಾರದು. ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವವರು ಅದನ್ನು ಕೆಲವು ದಿವಸ ಬಿಡಬೇಕು. ಜವೆಗೋದಿಯ ನೀರು, ಅಂಟಿನ ಪೇಯ, ಅಗಸಿಯ ಚಹ, ಇವು ಇಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ತಡೆಯುತ್ತವೆ. ಹಾಲು, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಸುಣ್ಣದ ಮೇಲಿನ ತಿಳಿ ನೀರು ಇವುಗಳಿಂದ ಹಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಇಡಬೇಕು; ನೀರು ಇದ್ದ ಹಾಗು ತೇವು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಾರದು, ನಿದ್ರೆ ಕಟ್ಟುವದರಿಂದಲೂ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಂಪು ಹವೆಯಲ್ಲಿ

ತಿರುಗಾಡುವದರಿಂದಲೂ ಅತಿಸಾರದ ಉಪದ್ರವವು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು.

ಅತ್ಯಾತೃವ

Menorrhagia.

ಮೆನೊರ್ಹೆಜಿಯಾ

ಅತ್ಯಾತೃವವೆಂದರೆ ಮುಟ್ಟು ಬಹಳ ಹೋಗುವದು. ಮುಟ್ಟು ಬೇಗನೆ, ತಡಮಾಡಿ, ಅಥವಾ ಸರಿಯಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವದು. ಆದರೆ ಸ್ತ್ರಾವವು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ದಿವಸ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ, ಯೋನಿಕಂದ, ಅತಿಸಂಗ, ಅಥವಾ ಅತಿಶಯ ಸಂಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ವಿಕಾರವು ಉಂಟಾಗುವದು. ರಕ್ತದ ಕೆಲವು ದೋಷಗಳು ಹಾಗೂ ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದಂಥ ದೋಷಯುಕ್ತ ಜ್ವರವು ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಈ ರೋಗವು ಆಗುವದುಂಟು. ರಕ್ತವು ತೆಳ್ಳಗಾಗಿದ್ದೂ ಗಂಟುಗಟ್ಟಿದ್ದೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಇರುವದು.

ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾಲೀಮೂರ ಎಂಬ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಫಿಬ್ರಿನ್ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಫಿಬ್ರಿನ್‌ದಿಂದ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ರಕ್ತಸ್ತ್ರಾವವಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋನಿಭಾಗದ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಎಂಬ ಕ್ಷಾರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಅಕುಂಚನಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಲೂ ರಕ್ತಸ್ತ್ರಾವವು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ತಂತುಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಅಕುಂಚನ ಶಕ್ತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ತಂತುಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಕೂಡಲೆ ರಕ್ತ ಸ್ತ್ರಾವವು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಲ್ಲ:— ಇದು ಈ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಇದು ಗರ್ಭಾಶಯದ ಅಕುಂಚನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೇನೆಯನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗಿಂದ ಏನಾದರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಂದು ಅನಿಸಿ ಬಹಳ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಮುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶವೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಮುಟ್ಟು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮುಟ್ಟಾ ಗುವ ಕಾಲವು ಬರುವ ವರೆಗೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ತೆಳ್ಳಗಿರುವ ಹಾಗು ಕ್ಷೀಣ ರಕ್ತರಾಗಿರುವ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಏಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಮುಟ್ಟು ಕರಗಿ, ಬಿಗಟು, ಹಾಗು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮುಟ್ಟು ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿದಾಯಕವೆಂದು ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

“ಮುಟ್ಟು” ಎಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಅಂಗವಧ (ಅರ್ಧಾಂಗ)

Paralysis.

ಪ್ಯಾರಾಲಿಸಿಸ್

ಒಂದಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಏಚ್ಛಿಕವಾದ ಗತಿದಾಯಕ ಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದಿದರೆ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಂಗವಧವೆಂತಲೂ ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯುವೆಂತಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಎಡಗಡೆಯ ಅಥವಾ ಬಲಗಡೆಯ ಅರ್ಧಾಂಗದಲ್ಲಿ ಆಯಾಭಾಗದ ಒಂದು

ಕೈ ಅಥವಾ ಒಂದು ಕಾಲು ತೀರ ಬಲಹೀನವಾಗುವದು. ಅದೇನೇರಿಗೆ ಶರೀರದ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಅವಯವದಲ್ಲಿ (ನಾಲಿಗೆ, ಮುಖ, ಕಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ) ಅಂಗವೈಕಲ್ಯವು ಬರುವದು. ವೈಕಲ್ಯವುಂಟಾದ ಭಾಗವು ನಿರ್ಜೀವವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಯಾ ಭಾಗದ ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಅಂಗವಧವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಮಗ್ಗಲಿನ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು (ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು ಮುಂತಾದವು) ಕಾರ್ಯಹೀನವಾಗುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮುಖವು ಸೊಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿಯೊಳಗೆ ಆ ಭಾಗದಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಆ ಭಾಗದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುತ್ತದೆ. ರೆಪ್ಪೆಯು ಮುಚ್ಚಿದ್ದಾಗಲಿ ತೆರೆದದ್ದಾಗಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಚಲನವಲನವು ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆ ಭಾಗದ ತುಟಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡುವಾಗ ತಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಸಿಟ್ಟಿನವನೂ ನಿರುತ್ಸಾಹಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಇವು ಈ ರೋಗದ ಸ್ಥೂಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಅಂಗವಧದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಎರಡು. ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಗುವದು ಒಂದು, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಆಗುವದು ಮತ್ತೊಂದು. ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಯು ಒಡೆಯುವದೂ ಅವಘಾತವಾಗುವದೂ ಇವೆರಡು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಗುವ ಪಕ್ಷಘಾತದ ಕಾರಣಗಳು. ಮಿದುಳು ಮೆತ್ತಗಾಗುವದು, ಮಿದುಳಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುರುವಾಗಲಿ ಗ್ರಂಥಿಯಾಗಲಿ ಆಗುವದು, ಮಿದುಳು ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಧಮನಿಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು, ಇವು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಪಕ್ಷಘಾತದ ಕಾರಣಗಳು.

ನಾಡಿಗಳ ಹಾಗು ಸ್ನಾಯುಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಯಾಗುವದೇ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಂಗವಧದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಇದರ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು, ಸ್ನಾಯುತಂತು ಅಥವಾ ನಾಡೀಕಂಡ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಅಲ್ಪ

ಮಿನ್ ಅಥವಾ ಫಿಬ್ರಿನ್ ಇವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಾಭಿಸರಣದ ಕಾರ್ಯವು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಪೂರಯಿಸುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಅಂಗವಧವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:—ಇದು ಎಲ್ಲ ತರದ ಅಂಗವಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಗುವ ಪಕ್ಷಿಘಾತವಿರಲಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಗುವ ಪಕ್ಷಿಘಾತವಿರಲಿ. ಸ್ವರಭಂಗ; ಮುಖಪಕ್ಷಿಘಾತ (ಬಾಯಿ ಸೊಟ್ಟಾಗುವದು); ಬಾಲಪಕ್ಷಿಘಾತ (ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗುವ ಅರ್ಥಾಂಗ).

ನ್ಯಾ. ಫಾ:— ಕಾಲೀ ಘಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು; ಸಳಕು ಇದ್ದರೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕೈಯೂ ತಲೆಯೂ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ನಡುಗುತ್ತವೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳ ಸಿಥಿಲತೆ. ಕಂಪವಾಯು. ರೋಗಿಯು ಸುಂದನೂ ದಣಿದವನೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಕೆಳಗೆ ಕೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಂತದ್ದರಿಂದ ಬರುವ ಅರ್ಥಾಂಗವು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಕಾಲು ನಿಂತುನಿಂತು ತಣ್ಣಗಾಗುವದು, ಬಧಿರವಾಗುವದು, ಹಾಗೂ ಜುಮ್ಮುಹಿಡಿಯುವದು. ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಡುನಡುವೆ ಇದನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಬರುವ ಅಂಗವಧ. ಮಾನಸಿಕ ಅಶಕ್ತತೆ. ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಜಜ್ಜಿದಂತೆ ನೋಯುವದು. ಪ್ರೇಮಭಂಗದಿಂದ ನಿರಾಶನಾಗಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿಷ ತಕ್ಕೊಂಡರೂ ಸಾವು ಬರದೆ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಲಹೀನವಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ರೋಗಿಯು ಕಲ್ಕೆ. ಘಾಸದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾದನು.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹಜನ್ಯ ಅಂಗವಧವಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನೂ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ಸಂದುಗಳು ಬಲಹೀನವಾಗುವದರಿಂದ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ: — ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಗುವ ಅಂಗವಧವಿದ್ದರೆ ತಜ್ಞರಾದ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕರೆಕಳಿಸಿ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ರೋಗವು ಬಹಳ ಅಪಾಯಕಾರಕವಿರುವದರಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವೈದ್ಯ ಜನರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಆದರಿಂದ ದುಷ್ಟರೀಣಾಮವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಬೇರೆ ಯಾವ ಔಷಧಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳೇ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಅಂಗವಧದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುವವು. ಔಷಧಗಳನ್ನು ಬಹು ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಉತ್ತೇಜಕ ಹಾಗೂ ಅಜೀರ್ಣವಾಗುವಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು.

“ಹಸ್ತಕಂಪ” ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಅಂಗುಲಿವಾತ

Gout

ಗಾವುಟ

ಅಂಗುಲಿವಾತವು ಒಂದು ತರದ ಸಂಧಿವಾತವು. ಇದು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ ಮೀರಿದವರಿಗೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಂಡಸರಿಗೆ, ಆಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂಥ ಹಾಗೂ ಮಿಷ್ವಾನ್ನವನ್ನು ಉಣ್ಣುವಂಥ ಶ್ರೀಮಂತ ಜನರಿಗೆ ಆಗುವ ರೋಗವಿದು. ಇದು ಬಡ ಜನರಿಗೆ ಸಹಸಾ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಸಂಧಿವಾತವು ಬಡಜನರ ರೋಗವು. ಅಂಗುಲಿವಾತದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಂದುಗಳು ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಅಪಚನ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವದು, ವಾಯು ಸರಿಯುವದು. ಉಂಡಬಳಿಕ ದಣಿವು, ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬಿದಂತೆ ಭಾರವೆನಿಸುವದು, ಬಾಯಿ ನಾರುವದು, ಮುಂಜಾನೆ ಬಹಳ ಉಗುಳು ಬರುವದು, ಮೂತ್ರವು ಕಡಿಮೆಯೂ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಆಗುವದು, ನಾಡಿಯ ಹಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನಿಯಮಿತತನವೆನಿಸುವದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಗಾಳಿ ತಾಕಿದರೆ ಚಳಿಯಾಗುವದು, ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನೋಯಹತ್ತು

ತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬಟ್ಟು ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ನೋಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾಗಿ ಮಿಂಚುವ ಬಾವು ಬರುತ್ತದೆ. ಒತ್ತಿದರೆ ತಗ್ಗುಬೀಳುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಸಂದುಗಳೂ ಬಿಗಿಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಂಧಿವಾತವಂತೆ ನೋವೂ ಬಾವೂ ಒಂದು ಸಂದಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದಿಗೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಜ್ವರವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ೧೦೨ ಅಂಶದ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ರೋಗವು ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಎರಡು ಮೂರು ವಾರಗಳ ವರೆಗೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಈ ರೋಗದ ಉಪದ್ರವವು ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಆಗುವದು. ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ರೋಗದ ಉಪದ್ರವವು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗತೊಡಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಜೀರ್ಣ ಅಂಗುಲಿವಾತದ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.

ಬಹು ದಿವಸದ ಅಂಗುಲಿವಾತದಲ್ಲಿ ಸಂದು ಸೆಟೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಾಡಿದರೆ ವೇದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಸ್ಪರ್ಶವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡ ತಾಳುವದಿಲ್ಲ. ಸಂದು ಕೆಂಪಾಗುವದು. ಅಪಚನವಾಗುವದು. ಸ್ವಭಾವವು ಸಿಟ್ಟಿನದಾಗುವದು. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಸಶಕ್ತ, ಸೂಳಿ, ವಾತುಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಜನರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹದ ಆರಂಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ; ಅಲ್ಲಾಡುವದರಿಂದ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಹಾಗೂ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೇಲಿನಿಂದಲೂ ಲೇಪ ಮಾಡಬೇಕು.

ನೇ. ಫಾ:— ಶೀಘ್ರ ಅಥವಾ ದೀರ್ಘ ಅಂಗುಲಿವಾತದಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬಂಗಾರದಂತೆ ಹಳದಿಯಾಗುವದು.

ನೇ. ಸ:— ಶೀಘ್ರ ಅಂಗುಲಿವಾತದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಫೇರಂಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಿಷ್ಕಾನ್ನ ವನ್ನು ಉಣ್ಣುವಂಥ ತ್ರೀಮಂತ ಜನರ ಕಾಲಿನ ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಶೀಘ್ರ ಅಥವಾ ದೀರ್ಘ ಅಂಗುಲಿವಾತಕ್ಕೆ

ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ದೀರ್ಘಾಂಗುಲಿವಾತಕ್ಕೆ ಇದೊಂದೇ ಔಷಧವು ಸಾಕು. ನೇಟ್ರಂಸಲ್ಯದ ನಾಲಿಗೆಯ ಬಣ್ಣವನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಮೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಘಾ;— ತಣ್ಣನ್ನ ಕೆಟ್ಟ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಪುಲ;— ಅಂಗುಲಿವಾತದ ಮೂಲಕ ಬೊಟ್ಟುಗಳ ವಿಸ್ತಾರ ವಾಗಿದ್ದರೆ.

“ ಸಂಧಿವಾತ ” ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಅಂಡಾಶಯದಾಹ

“ ವೃಷಣದಾಹ ” ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು

“ ಅಂಗವಧ ” ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಅಸ್ಥಿಗತ-ರೋಗ

Diseases of Bones.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ಬೋನ್ಸ್.

ಅಸ್ಥಿಗಳ ರೋಗಗಳು ಬಹಳವಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಒಳ್ಳೆಯ ಜಾಣರಾದ ವೈದ್ಯರ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಜನರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಲಾರದು. ಅಸ್ಥಿರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಅಸ್ಥಿಗಳು ಬೆಳೆಯುವದಿಲ್ಲ; ಅಸ್ಥಿಯು ಮೆತ್ತಗಿರುವದು. (ಎಶೇಷ ವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಅಸ್ಥಿ); ಅದು ನೋಯುವದು; ಕೊಳೆಯುವದು; ಕಳಚಿ ಬೀಳುವದು; ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ರಣವಾಗುವದು; ಕೀವು ಸೋರುವದು; ಅಸ್ಥಿಯು ಸವೆಯುವದು; ಜಾಯುವದು; ಅದರ ಮೇಲೆ ಗಂಟಾಗುವದು;

ಅಸ್ಥಿಯು ಡೊಂಕಾಗುವದು (ಬಂಗಡಿಗಾಲು ಆಗುವದು, ಬೆನ್ನಿಗೆ ಡೂಗು ಬರುವದು); ಅಸ್ಥಿಭಂಗವಾಗುವದು (ಎಲುವು ಮುರಿಯುವದು); ಇವು ಅಸ್ಥಿರೋಗಗಳು.

ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಅನ್ನವು ಸಿಗದಿರುವದು ಅಸ್ಥಿಯ ದಾಹ, ಪ್ರಮೇಹ, ಉಪದಂಶ, ಸಂಧಿವಾತ, ಕ್ಷಯ, ಅಪಘಾತ, ಇವು ಅಸ್ಥಿರೋಗದ ಸ್ಥೂಲ ಕಾರಣಗಳು.

ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲಾಗಿ, ಅಪಘಾತ ಛಿಂದಾಗುವ ಅಸ್ಥಿರೋಗದ ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾವತ್ತು ಅಸ್ಥಿರೋಗಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪೆ. ಫಾಸ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೇ ಮೂಲ ಕಾರಣವು. ಅಸ್ಥಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಲ್ಯೂಮಿನ್ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ಸಿಮೆಂಟಿನಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಯೂಮಿನ್ ಪದಾರ್ಥವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ಕಲ್ಪೆ. ಫಾಸದ ಕಣಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದರಿಂದ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಕೊಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಲ್ಪೆ. ಫಾಸ ಔಷಧವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದೇ ಅಸ್ಥಿಗತ ರೋಗವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ಮಾರ್ಗವು.

ಕಲ್ಪೆ ಫಾ:— ಅಸ್ಥಿಗತ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಪೆ. ಫಾಸವು ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವು. ಅಸ್ಥಿಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪೆ, ಫಾಸವು (ಅಂದರೆ ಸುಣ್ಣವು) ಬಹಳವಿರುತ್ತದೆಂಬದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಎಲುವು ಮೆತ್ತಗೆ ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಪೆ. ಫಾಸವನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಅನು ಬಿರುಸಾಗಿಯೂ ಕನು ವುಳ್ಳವೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಮುರಿದಿದ್ದ ಎಲುವು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪೆ. ಫಾಸದಿಂದ ಬಹಳ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟುದೋಷ, ಹುಡುಗರ ಬಂಗಡಿಗಾಲು, ಡೂಗು ಬೆಳೆಯುವದು ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಗನೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ಗೋಣು ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ, ನೆತ್ತಿಯು ತುಂಬಿರುವದಿಲ್ಲ, ಹಲ್ಲುಗಳು ಬೇಗನೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ಇವೆಲ್ಲ ಅಸ್ಥಿದೋಷದ ಲಕ್ಷಣಗಳು; ಈ ಔಷಧದಿಂದ

ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರ ಸಂಗಡ ಕಾಲೀಫಾಸವನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಯಾವದೇ ಅಸ್ಥಿಗತ ರೋಗವಿದ್ದರೂ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಎಲುವಿನ ವ್ರಣಕ್ಕೂ, ವ್ರಣದ ತುದಿಗಳು ಬಿರುಸಾಗಿದ್ದು ಒಳಗಿನಿಂದ ಹೊಲಸು ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ಅಸ್ಥಿಗಳ ಅನೇಕ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ದಟ್ಟಾದ, ಹಳದಿ, ಹೊಲಸು ಕೀವು ಸೋರುವದೇ ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವು. ಅಸ್ಥಿವ್ರಣ, ಜಘನಾಸ್ಥಿಸಂಧಿಗೆ (Hip joint) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಸ್ರಾವವು ಬಹಳ ಹೊಲಸು ಇರುತ್ತವೆ. ಎಲುವು ಕೊಳೆಯುವದು, ಹಾಗೂ ಕಳಚಿ ಬೀಳುವದು.

ಕಲ್ಕ. ಸ:— ರಕ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ; ಸ್ರಾವವಾಗುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ; ಅಸ್ಥಿವ್ರಣ; ತಲೆಯ ಬುರುಡೆಯು ಸಣ್ಣದಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕ. ಪ್ಲೂ:— ಸ್ರಾವವು ಎಲುವಿನೊಳಗಿಂದ ಸೋರುತ್ತಿರುವದು. ಎಲುವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿರುಸು ಹಾಗೂ ಹುರಬರಕ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಎಲುವಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಗಂಟುಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ನಾಸಿಕ ಅಸ್ಥಿಯ (ಮೂಗಿನ ಎಲುವಿನ) ರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೂಗು ಬಹಳ ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಈಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸುಗಳ ತಲೆಯಮೇಲೆ ರಕ್ತಗುಲ್ಮವಿರುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿವ್ರಣದಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಪಾರಜವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದಲೂ ಉಪದಂಶದಿಂದಲೂ ಎಲುವು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ ಫಾ:— ಎಲುವು ಸವೆದು ಸಣ್ಣಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಹೊಲಸು ಅತಿಸಾರದ ಉಪದ್ರವವಿದ್ದರೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಫೇ ಫಾ:— ಯಾವದೇ ಅಸ್ಥಿರೋಗದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಮಾಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎಲುವಿನ ಮೃದುಭಾಗವೂ ಅಸ್ಥಿ

ಕವಚವೂ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಅಸ್ಥಿಯಿಂದ ಸೋರುವ ಸ್ರಾವದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೆ ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಸ:— ಎಲುವಿನಲ್ಲಿ ನೋವು; ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಸಪ್ಪಳ; ಮೊಳಕಾಲು ಸೆಟಿಯುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಅಸ್ಥಿಯ ರೋಗಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಔಷಧವನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ—ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ—ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ರೋಗಿಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಗೂ ಪಚನಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗುವಂಥ ಹಗುರು ಅನ್ನವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು. ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊರಗಿಸಿದಂಥ ಲೇಪ ಮಾಡಬಹುದು. ಮಲಮವನ್ನೂ ಧಾವನಜಲವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅದನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ

Rickets.

ರಿಕೆಟ್ಸ್.

ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆಯೆಂಬ ರೋಗವು ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆರು ತಿಂಗಳ ಮುಂಚೆಯಾಗಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರವಾಗಲಿ ಅದು ಬಹುತರವಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಕ. ಫಾಸದ (ಸುಣ್ಣದ) ಪ್ರಮಾಣವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಇರದ್ದರಿಂದ ಕೂಸುಗಳ ಎಲುವುಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಅವು ಮುತ್ತಾಗಿರುವವು ಹಾಗೂ ಡೊಂಕಾಗುವವು. ನೆತ್ತಿಯು ತುಂಬಿ ಒರುವದಿಲ್ಲ. ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯು ಮಗಿಯುತ್ತದೆ. ಸಂದುಗಳು ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಕೈಕಾಲುಗಳು ಸಣ್ಣಾಗುತ್ತವೆ. ರೋಗವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ತಲೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ. ಎದೆಯ ಎಲುವುಗಳು ಮುಂದೆ ಹಾಯುತ್ತವೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಬಿರುಸು ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಒಳಗೆ ಗಾಳಿಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ ಅದು ನಗಾರಿಯಂತೆ ಬಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಯಕ್ಷತವೂ ಪ್ಲೀಹೆಯೂ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತವೆ. ಸ್ನಾಯುಗಳು ಮತ್ತೆಗೆ ಹಾಗೂ

ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತವೆ. ತ್ವಚೆಯು ರುಕ್ಷ ಮತ್ತು ಹುರುಬರಕ ಆಗುತ್ತದೆ. ತಿಗದ ಹತ್ತರದ ತೊಗಲಿಗೆ ಗೆರೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಹಸಿವೆಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಹಕಾಗುತ್ತದೆ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು; ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವರೋಧವಾಗುವದು. ಕೆಮ್ಮೂ ಇರುವದು. ತಲೆಗೆ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು. ಕೂಸು ತ್ರಾಸಿಕ ಸ್ವಭಾವ ದ್ದಾಗುವದು. ಹಲ್ಲುಗಳು ಬೇಗನೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಬೇಗನೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದಾಗಲೀ ಕುಪಥ್ಯದಿಂದಾಗಲೀ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ಅಥವಾ ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹವುಂಟಾಗಿ ಕೂಸು ಸಾವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುವದು.

ಸಾಕಷ್ಟು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನವು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ದೊರೆಯದಿರುವದೇ ಈ ರೋಗದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಈ ರೋಗವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಸಿರಾಗುವ ಹೆಂಗಸರ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಸುಣ್ಣದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆಯ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೂಸುಗಳ ಔಷಧವು. ಕೂಸುಗಳ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ವಿಶೇಷ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ನೆತ್ತಿಯು ತುಂಬದಿರುವದು, ಅತಿಸಾರ, ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ನವೆಯುತ್ತ ಹೋಗುವದು, ಇವು ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿಯ ಈ ಔಷಧದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ನೆ. ಫಾ:— ತಿಂದ ಅನ್ನವು ಪಚನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪಿತ್ತಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳು. ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನವು ಸಿಗದ್ದರಿಂದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಗುವದು. ಬಹಳ ಸಾರೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಜಾಡಿಸುವದು. ಸರತಿಗೆ ೧೦ ಗ್ರೇನಿನಂತೆ ದಿನಾಲು ನಾಲ್ಕು ಸಾರೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ತಲೆಗೆ ಬಹಳ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಹೊಲಸು ಜುಲಾಬು ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕಲ್ಕಿ. ಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲವೆ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನೆತ್ತೆಯು ತುಂಬುವ ದಿಲ್ಲ. ತಲೆಯು ದೊಡ್ಡದು; ಆದರೆ ಬೇರೆ ಅವಯವಗಳು ಸೊರಗಿ ಸವೆಯುತ್ತವೆ. ಮುಖವು ಕಳೆಗುದಿದ್ದು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿ ಬಿಸಿ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಸುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾವು, ಉರಿವು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಮಿತಿಮೀರಿ ಅಶಕ್ತತನವು ಬಂದಿದ್ದರೆ; ಬಡಕತನ; ಹೊಲಸು ಅತಿಸಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ.

ನೀ. ಮೂ:— ಬೇನೆಯ ಆರಂಭಕ್ಕೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೊಡೆಗಳು ಬಹಳ ಸೊರಗಿದ್ದರೆ; ಎಲುವುಗಳು ಮೆತ್ತಗೂ ಮಣಿಯುವಂಥವೂ ಇದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾಸವು ಈ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಅದನ್ನು ಬಹು ವಿವರದ ವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರ ಸಂಗಡ ಕಾ. ಫಾ. ಹಾಗೂ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಚೊಚ್ಚಲ ಕೂಸಿಗೆ ಈ ರೋಗ ವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮರುಚಲ ಕೂಸಿಗೆ ಅದು ಆಗಬಾರದೆಂದು ತಾಯಿಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಆಕೆಗೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾಸ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಮುಂದಾಗುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ರೋಗವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಕೂಸಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ತಿರುಗಾಡಿಸಬೇಕು. ಪಚನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾದಾ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಸುಣ್ಣದ ಮೇಲಿನ ನೀರೂ ಹಾಲು ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೂರು ಭಾಗ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗ ನೀರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.

“ಮುಟ್ಟುನೋಷ” ಪೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥ ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಆತಪಮೂರ್ಛೆ

Sun-Stroke.

ಸನ್‌ಸ್ಟ್ರೋಕ್.

ಆತಪಮೂರ್ಛೆಯೆಂಬ ರೋಗವು ಕೇವಲ ಬಿಸಿಲಿನ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆಂತಲ್ಲ. ಅತಿಶಯ ಉಷ್ಣತೆಯ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಕೂಡ ಈ ರೋಗವು ಆಗುವದುಂಟು. ಇದು ಉಷ್ಣ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ರೋಗದ ಬೋರು ಬಹಳಾಗಿದ್ದರೆ ರೋಗಿಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ತಾಸಿನ ಒಳಗೇ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಹೃದಯಶಕ್ತಿಪಾತ, ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸ, ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುಹಾಕುವದು ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ರೋಗವು ಸೌಮ್ಯಸ್ವರೂಪದ್ದಿದ್ದರೆ, ತಲೆನೋಯುವದು, ಕತ್ತಲೆಬರುವದು, ಎದೆಯು ತುಂಬಿದಹಾಗೆ ಅನಿಸುವದು, ಮಳಮಳಿಸುವದು, ಓಕರಿಸುವದು, ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ತರತರದ ಬಣ್ಣಗಳು ಕಾಣಿಸುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಜಾಡಿಸುವದು, ಮೂತ್ರವು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಮೊದಲು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುಹಾಕುತ್ತವೆ; ಬರಬರುತ್ತ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ರೋಗಿಗೆ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಮುಖವು ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ; ತೊಗಲು ಬಿಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುತ್ತದೆ; ಜ್ವರವು ೧೦೬ ಅಂಶಕ್ಕಿಂತ ವೆಚ್ಚಿಗಿರುತ್ತದೆ. ತಲೆಯು ಮಿತಿಮೀರಿ ನೋಯುವದು ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣಿನ ನಾಡಿಗಳು ಟಣಟಣ ಹಾರುವವು.

ಜೀವನರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲಾಗಿ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೇಟ್ರಂಮೂರವೆಂಬ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದುದರಿಂದ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಆದ್ರ್ವತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಶುಷ್ಕತೆಯು ಬೆಳೆಯುವದೇ ಈ ರೋಗದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು.

ನೀ. ಮೂ: - ಇದು ಈ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಭ್ರಮ ಮುಂತಾದವು ಆಗಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಫಾಸ ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗಿಗೆ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪುತ್ತದೆ, ಉಸುರುಕಟ್ಟುತ್ತದೆ, ಮುಖವು ಕೆಂಪೇರುತ್ತದೆ, ಉಸುರುಸಿಕ್ಕಂತೆಯೂ ಕಷ್ಟದಾಯಕವೂ, ನಾಡಿಯು ಅಶಕ್ತವಿದ್ದರೂ

ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂಮೂರದಿಂದ ಗುಣವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬರುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರವು ಬಹಳ ಇರುವದು; ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುವದು; ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ಮಳಮಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಷ್ಣ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಸಿಲಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಬಹಳ ಬಿಸಿಲಿನೊಳಗಿಂದ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಈ ರೋಗವು ಬಂದಬಳಿಕ ನೇಟ್ರಂ ಮೂರ ಹಾಗೂ ಫೇರಂಫಾಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ಅದಲು ಬದಲುಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

“ಜ್ವರ”ವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಆಮಾಂಶ

Dysentery.

ಡೀಸೆಂಟ್ರಿ.

ಬೃಹದಾಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ (ನಳಗಳಲ್ಲಿ) ದಾಹವಾಗಲಿ ವ್ರಣವಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುವದು, ತಿಣುಕುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಮುರಿಯುವದು, ಅಮವೂ ರಕ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಲವೂ ಹೋಗುವದು, ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರವೂ ಬರುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಆಮಾಂಶದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಈ ರೋಗವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆರಂಭವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಅದು ಆರಂಭವಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಹಸಿವೆಯು ಆಗದಿರುವದು, ಅವರೋಧ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಎನಿಸುವದು, ಜ್ವರವು ಬರುವದು, ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು, ಮುಂತಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಮೊದಲು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಮಲವು ಬಹಳ ಹೋಗುವದು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ

ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಮಲವು ನಿಂತು ಬಿಳಿಯ ಆಮವೂ ರಕ್ತವೂ ಬೀಳಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಶೌಚಕ್ಕೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವದು. ಎಷ್ಟು ತಿಣುಕಿದರೂ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಉರುವೂ ಇರುವದು. ಮಲವು ಬಹಳ ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಬಹಳ ದಿವಸ ನಡೆದರೆ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷತಗಳಾಗುವವು ಹಾಗೂ ಕರುಳು ಕೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಕ್ಷತದ ಮತ್ತು ಕೊಳೆಯುವದರ ಅಂಚಿಕೆಯೇ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಜೋರಿನಿಂದ ಮುರಿಯಹತ್ತಿದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸೆಟೆಬೇನೆಯೂ ಆಗುವದುಂಟು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಗುದದ್ವಾರವು ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರವಾಗುವದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಹೊಲಸು ನೀರು ಕುಡಿಯುವದು, ತೇವಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರುವದು, ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿದ ನೀರು ಕುಡಿಯುವದು. ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಚಳಿಯುಂಟಾಗುವದು, ಕಸಕು ಇಲ್ಲವೆ ಕೊಳೆತ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವದು, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ರೋಗವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆಂತ್ರಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ (ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ) ಆಮಾಂಶವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆ ಏಳುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಮರಿದು ಮೂತ್ರಕ್ಕೂ ಶೌಚಕ್ಕೂ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವದು. ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮಡಚಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರೆ ಅಥವಾ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ವೇದನೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ರೋಗದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಬರುವದು ಮತ್ತು ದಾಹಯುಕ್ತ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. ಮಲವು ತೆಳ್ಳಗೆ ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವದು. ಕಾಲೀ ಮೂರವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ರೋಗದ ಆರಂಭದಿಂದ ಸರಿಯಾದ ವೇಳೆಗೆ ಫೇರರ ಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಈ ಎರಡು

ಪ್ರೇಷಧಗಳಿಂದಲೇ ಬಹುತರವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಿದಂತೆ ಬಂದೇಸವನೆ ಬಹಳ ನೇದನೆಯಾಗುವದು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವದು. ಮೊದಲು ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿದು ಬಳಿಕ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಗುವದು. ಮಲವು ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಜಿಗಟು ಇರುವದು. ಅಮವೂ ರಕ್ತವೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಪುಟ ಬರುವದು. ಕಳೆಯೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನೂ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನೂ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಹೊಲಸು ಮತ್ತು ಕೊಳಕು ಜುಲಾಬು. ಒನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೇವಲ ರಕ್ತದ ರೇಷಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬಣಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಶಾಚ ಮಾಡಿ ಬಂದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಮುರಿಯುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕಿ ಸ:— ಕಾಲಿಮೂರದನಂತರ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಅಮವಿದ್ದರೆ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ನಡುನಡುವೆ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರೇಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಪಾಷ್ಠಿಕ ಪ್ರೇಷಧವೆಂದು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಈ ಬೇನೆಯು ಕಾಲೀ ಮೂರದಿಂದಲೇ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ, ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಜಿಗಟು, ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ, ಕೀವಿನಂತೆ ಮಲವು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕಲ್ಕಿ ಸಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬಣಗುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬುವದು, ವಾತ, ಭ್ರಮ ಮುಂತಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಾಗುವದು, ಮತ್ತು ಮಲವು ತೀರ ಹೊಲಸು ನಾರುವದು, ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಘಾಸದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಕೇವಲ ರಕ್ತವೇ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಾಲೀ ಘಾಸದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬಂದೇಸವನೆ ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದು ಒತ್ತುವದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಫೇರಂ ಘಾಸದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ನೇದನೆಯು ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ಒತ್ತುವದರಿಂದ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಾಲು ಹಚ್ಚಿ

ಕೊಡುವದರಿಂದ, ಹಾಗೂ ಮಲಗುವದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ವೇದನೆ, ಸೆಟೆಬೇನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಔಷಧವನ್ನು ಬೀಸಿಸೇರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕಲಸಿ ಅದರ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು; ಅಥವಾ ಆ ನೀರನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಚುಚ್ಚಬೇಕು. ರೋಗಿಯು ತೀರ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಯಾವದೇ ತರದ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ವ್ಯಾಯಾಮವನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಬಲವತ್ತರವಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬೇನೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬಾರದು. ಅಂಥ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮೈಯೊಳಗಿನ ವಿಷಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊರದೂಡುವ ಮಾರ್ಗಗಳು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಅವೆಲ್ಲ ಮೈಯೊಳಗೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಆಮುವು ನಿಂತಬಳಿಕ ಆವರೋಧವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹಾಗಾಗಬಾರದೆಂದು ಔಷಧದಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾದಕ ಹಾಗೂ ಹುಳಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ಜವೆಗೋದಿಯ ನೀರು, ಅಕ್ಕಿಯ ಕಚ್ಚು, ಗಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಪಚನಕ್ಕೆ ಹಗುರಾದ ಅನ್ನವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಗುಣವಾಗುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ದಿನದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ದನಿ ಕೊಡುವದು

Hoarseness.

ಹೋರ್ಸನೆಸ್.

ಶಬ್ದೀಂದ್ರಿಯದ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ರಚೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗುವದು, ಹಾಗೂ ಶಬ್ದರಬ್ಬುಗಳು ಸಡಿಲಾಗುವವು. ಇದರಿಂದ ದನಿಯು ಗೊಗ್ಗರವಾಗುತ್ತದೆ, ಚಳಿಯೇ ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಶ್ವಾಸನಳಿಕಾದಾಹ, ಕಂಠನಳಿಕಾದಾಹ, ಬಹಳ ಮಾತನಾಡುವದು, ದನಿಗೆ ಶ್ರಮ ಕೊಡುವದು ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳೂ ಇರುವದುಂಟು.

ಫೇ. ಫಾ:— ದನಿಗೆ ಬಹಳ ಶ್ರಮ ಕೊಡುವದರಿಂದ ಹಾಡುವವರ. ಗಂಟಲವು ನೋಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದನಿಯು ಗೊಗ್ಗರಾಗುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯಿಂದಲೂ ಹೀಗೆ ಆಗುವದುಂಟು. ಇದು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದನಿಯು ಚಳಿಯಿಂದ ಕರ್ಕಶವೂ ಗೊಗ್ಗರವೂ ಆಗುವದು. ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಹೀಗಾದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಸಂಗಡ ಕಾಲೀಸಲ್ಫವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಸ:— ಕಾಲೀಮೂರದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಶಕ್ತನವೂ ಮಾನಸಿಕ ದಣುವಿಕೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ದಣಿಂತೆಯೂ ಸೋತಂತೆಯೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಫೇರಂ. ಫಾಸದ ನಂತರ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:— ಹಳೆಯ ಮೇಲೆಯ ಮೇಲೆ; ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಗಂಟಲು ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಖೇಕರಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಮತ್ತು ಬಿಳಿಯ ಸ್ವಚ್ಛ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಫೇರಂ ಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕ್ಷೋಭಕಾರಕ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಪೇಯಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಗಂಟಲಿಗೆ ಚಳಿಯೂ ಗಾಳಿಯೂ ಹತ್ತಗೊಡಬಾರದು. ಗಂಟಲಿಗೆ ಶ್ರಮವಾಗದಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಉಷ್ಣ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾರು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎರಡು ಮೂರು ಪದರು ಮಡಿಚಿ, ಅದನ್ನು ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿ, ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಸುತ್ತಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗ ಇಂಥ ಉಪಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ಲಾಭವಾಗುವದು. ಮನೂಕೆಯನ್ನೂ ಅದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ದ್ರಾಕ್ಷಾಸವನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ದನಿಯು ಸುಧಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸೆಟಿಬೇನೆ

Convulsions.

ಕನ್ವಲ್ಷನ್ಸ್.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಎಲ್ಲ ತರದ ಸೆಟಿಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾಸ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಎರಡು ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದರಿಂದ ಗುಣವು ಬರುತ್ತದೆಂಬದು ತಿಳಿಯದಂತಾದರೆ ಎರಡೂ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ಅಥವಾ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡುವದು ಒಳಿತು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಸೆಟಿಯುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಾಗಿ ಬಿಗಿಯಬೇಕು, ಅಥವಾ ಹಿಡಿಯಬೇಕು.

“ಬಾಲಗ್ರಹ”ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಬಿಕ್ಕು

Hiccough.

ಹಿಕ್ಕುಫ್.

ಎದೆ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸ್ನಾಯುಮಯ ಪಟಲವಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾಪ್ರಾಚೀರ (Diaphragm) ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಬಹಳ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಈ ಇಂದ್ರಿಯವು ನಿಂತು ನಿಂತು ಅಕುಂಚನವಾಗುವದೇ ಬಿಕ್ಕು. ಅದರ ಅಕುಂಚನದಿಂದ ಹವೆಯು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಒಳಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಒಂದು ತರದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಬಿಕ್ಕು.

ಮಿದುಳಿನ ಕೆಲವು ರೋಗಗಳು, ಬಹು ದಿವಸದ ಕ್ಷೀಣ ರಕ್ತತೆ, ಶಕ್ತಿಪಾತ ಮಾಡುವ ರೋಗಗಳು, ಅಪಚನದಿಂದ ಜಠರದಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬುವದು, ಕಮ್ಮಿಗೆ ಮಸಾಲೆ ಹಾಕಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಅಡಿಕೆಯನ್ನೂ ತಿನ್ನುವದು, ಇವು ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣಗಳು. ಕೊಸುಗಳಿಗೆ ಚಳಿಯಾಗಿ ಬಿಕ್ಕು ಬರುತ್ತದೆ.

ದೂಷಿತ ಭಾಗದ ಸ್ನಾಯುತಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಬಿಕ್ಕು ಬರುತ್ತದೆಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಇದು ಬಿಕ್ಕಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಅತಿ ಬಲವತ್ತರ ಹಾಗೂ ಬಹು ದಿವಸ ತಡೆಯುವಂಥ ಬಿಕ್ಕು; ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಎದೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಿಕ್ಕಿನ ತೆರೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅಫುವನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಕ್ಕು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬೇಗನೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೀ. ಮೂ:— ಕೊಯನಲದ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮದಿಂದ ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಬಿಕ್ಕು (ಕೊಯನಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ಭರದಿಂದ ಬರುವ ಬಿಕ್ಕು) ಇದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದರಾವರಣದಾಹ

Peritonitis.

ಪೇರಿಟೋನಾಯಿಟಿಸ್.

ಉದರ ಭಾಗದ ಪೊಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಪಟಲದಲ್ಲಿ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾವು ನೋವು ಇರುವದು. ಜಗ್ಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ಸ್ಪರ್ಶವಂತೂ ಸಹನವಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಲವು ಸಾರೆ ಮಲಾವರೋಧವೂ ಮೂತ್ರಸ್ತಂಭನವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಜ್ವರವು ಬರುವದು, ನಾಡಿಯು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಹಾರುವದು, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುವದು, ಓಕರಿಸುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಉದರದ ಪೊಳ್ಳಿನಲ್ಲಿರುವ ಯಕೃತ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡ, ಜಠರ, ಕರುಳು ಮುಂತಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೂಷಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ

ವೇದನೆಯುಳ್ಳ ಬಾವು, ಸ್ಪರ್ಶವು ತಾಳದಿರುವದು, ಜ್ವರವು ಬರುವದು, ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುದುಡಿಕೊಂಡು ಅಂಗಾತ ಮಲಗುವದು, ಕಾಲು ಚಾಚಿದರೆ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು, ಇವು ಈ ರೋಗದ ಮುಖ್ಯ ಭಾವನೆಗಳು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ. ವೇದನೆ, ಜ್ವರ, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ಮೈಗೆ ಮುಳ್ಳು ಬರುವದು, ಸ್ಪರ್ಶವು ತಾಳದಿರುವದು, ಓಕರಿಸುವದು, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಬಾವು. ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬಿ ಬಿರು. ಸಾಗುವದು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ಅವರೋಧ. ಫೇರಂ ಫಾಸ ವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ ಮೂರವನ್ನೂ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನು ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದ ಬಹಳ ಲಾಭವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಾಸುವದಾದರೂ ಒಳಿತು. ತೆಳ್ಳಗಿನ ಅನ್ನವನ್ನೇ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಸಿ ನೀರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಿಸಿ ನೀರಿನಿಂದ ವೇದನೆ, ದಾಹ, ಸೆಟೆಯುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಔಷಧವು ಮೈತುಂಬ ಬೇಗನೆ ಹಬ್ಬುವದೆಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

“ ಉಂಡುಕವುಚ್ಛನ್ನಿದ್ರಧಿ ” ಎಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಉನ್ನಾದವಾಯು

Hysteria.

ಹಿಸ್ಟೀರಿಯಾ.

ಹಿಸ್ಟೀರಿಯಾ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಬ್ದದ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಕೆಲವರು ಉನ್ನಾದವಾಯು ಎಂದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಬೇಸೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಂದರೆ, ಉನ್ನಾದವಾಯುವೆಂಬ ಭಾಷಾಂತರವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಪ್ಪುವದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಸ್ಟೀರಿಯಾ ಎಂಬುದು ರೋಗವಲ್ಲ; ಅದು ಒಂದುತರದ ವಾತಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕೃತಿ. ಅದು ಇಂಥದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಇಂದ್ರಿಯದ ರೋಗವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಹಿಸ್ಟೀರಿಯಾದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರದಂಥ ಚಿಹ್ನೆವುಳ್ಳ ರೋಗವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವದು. ರೋಗದ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರದರೆ, ಇಂದ್ರಿಯದ ವಿಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರದಿದ್ದರೆ. ಅಂಥ ರೋಗಕ್ಕೆ ಹಿಸ್ಟೀರಿಯಾ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಒಂದೇಸಮನೆ ನಗುವದು, ಅಳುವದು, ಕೆಲೆಯುವದು, ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವದು, ತೇಗು ಬರುವದು, ಸೆಟೆಯುವದು, ಸಳಕು ತುಂಬುವದು, ದಾಹವೂ ರಕ್ತಸಂಚಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವರ್ತವನ್ನು ತಾಳದಿರುವದು, ಅಪಚನ ಹಾಗೂ ಮುಟ್ಟಿನ ಬಗ್ಗೆ ತಕರಾರು, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲತರದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಈ ರೋಗವು ಮನೋವಿಕಾರಜನ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾಲೀ ಘಾಸವೇ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು.

ಕಾ. ಘಾ:— ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಬರುವದು. ನಗುವದು, ಅಳುವದು, ಒದರುವದು, ಆಕಳಿಸುವದು ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಇವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಆಗುವವು.

ನೇ. ಮೂ:— ರೋಗಿಯು ಮಿನ್ನನೂ, ಉದಾಸೀನನೂ, ವಿಚಾರ ಮಗ್ನನೂ ಆಗಿರುವನು. ಮುಟ್ಟು ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಬರುವ ಪಂಡು ರೋಗದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ. ಬೆವರು ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ: — ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕಾಲೀ ಫಾಸವು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಭಾವನೆಗಳು ನಿಂತಬಳಿಕ ಸಹ ಅದನ್ನು ಬಹು ದಿವಸ ನಿಯಮದಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು. ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಇದರ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗಿಗೆ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದರೆ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರು ಸಿಂಪಡಿಸಬೇಕು. ಉಲ್ಕೇಗಡ್ಡೆಯ ಮೂಸಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಗನೆ ಮಲಗುವದು, ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಜಿಟ್ಟುಜಿಡುವದು, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನಿಯಮಿತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿನ್ನುವದು, ಈ ಮೇಲೆಗೆ ನಡೆದರೆ ಬೇನೆಯು ಬೇಗನೆ ನೆಚ್ಚುಗಾಗುವದು.

ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ರೋಗ

Diseases of Tonsils

ದಿಸೀಜಸ್ ಆಫ್ ಟಾನ್ಸಿಲ್ಸ್.

ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಟಲ ಎಂಬುದು ಕಮಾನದ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗುಲಿಗೆ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆ ಎಂಬದೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಇಂದ್ರಿಯವು ಬೋರೆಯ ಬೀಜದಷ್ಟು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ದಾಹಜನ್ಯ ಭಾವನೆಯು ಉಂಟಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯವು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಈ ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು. ದಾಹಜನ್ಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ಕೆಂಪು, ಜಾವು ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗಿ ಅದು ಬಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಹಬ್ಬುತ್ತ ಹೋದರೆ ಅನ್ನ ಸುಂಗಲಿಕ್ಕೆ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಈ ರೋಗದಿಂದ ಸೆಟಿಬೇನೆ ಯಾಗುವದು.

ಇದರ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಚಳಿ. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಿಗೆ ಈ ರೋಗವು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ; ವೇದನೆ; ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು ಕೆಂಪಾಗುವದು; ಸುಂಗುವಾಗ ನೋಯುವದು; ದಾಹವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಬಾವು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು; ಹಾಗು ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಬಾವು ಬಂದನಂತರ, ಕೀವಾಗುವದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳೀ ಕಲೆಗಳು ಕಾಣುವವು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು ಬಾತು ಬಹಳ ದಿನಸವಾಗಿದ್ದರೆ. ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುವಾಗಲೂ ತುತ್ತು ಸುಂಗುವಾಗಲೂ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ದನಿಯು ಗೊಗ್ಗರಾಗುವದು. ೨× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಬಹಳ ದಿನಸ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಹುಡುಗರ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:— ಕೀವು ಸೋರಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಫಾ:— ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ಬಹು ದಿನಸದ ಬಾವು. ಚತರದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತವು ಬೆಳೆದು ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಗೆ ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವು ಸೋರುತ್ತದೆ.

ನೇ. ಮೂ:— ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಬಾಯುವದು. ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯು ಸ್ವಚ್ಛವಿದ್ದು ನೇಟ್ರಂಮೂರಸ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ೩೦× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವಿನ ಬಹಳ ದಿನಸ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು ನೆಟ್ಟಗಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಬಲಗಡೆಯ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆ ಬಾಯುವದು. ಗಂಟು ಕೆಂಪಾಗಿ ನೋಯುತ್ತದೆ; ಹಾಗು ಬಾಯುತ್ತದೆ. ತಲೆಯಾದರೂ ಕೆಂಪಾಗಿ ನೋಯುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಬಣ್ಣದ ಕಲೆಗಳು ಕಾಣುವವು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಮೊದಲಿನಿಂದ ಫೇರಂಫಾಸ ಹಾಗೂ ಕಾಲೀಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆ ಯಾವ ತ್ರಾಸವೂ ಆಗದೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ೩x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು; ಅಥವಾ ಆ ನೀರಿನ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು.

“ ಗಂಟಲುನೋವು ” ಎಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಉಪದಂಶ

Syphilis.

ಸಿಫಿಲಿಸ್.

ಉಪದಂಶವು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವು. ಅದು ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಡಸರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉಪದಂಶದ ರೋಗಿಗಳ ಸಂಗದಿಂದಲೂ ಈ ಬೇನೆಯು ಬರುವದು. ಸಂಗವಾದ ಬಳಿಕ ಎಂಟು ದಿವಸದಿಂದ ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲೆ ತಿಂಡಿಯೂ ಉರುವೂ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಹುಣ್ಣು ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯವು ಬಾಯುವದು ಮತ್ತು ನೋಯುವದು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಗೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಉರಿಯುತ್ತವೆ. ಅವು ಬಾಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಉಡುಚು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಜಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳುಂಟು. ಕೆಲವು ಮೆತ್ತಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮೆತ್ತಗಿನದು ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಉಪದಂಶದ ವಿಷವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಹಬ್ಬುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಉಡುಚಿನಲ್ಲಿ ಕೀವು ತುಂಬಿ ಅದು ಒಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಿರುಸು ಚಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷವು ಮೈತುಂಬ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ರೋಗಿಯು ಬಹು ದಿವಸ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಆತನ ಸಂತತಿಗೆ ಸಹ ಅದರ ವಿಷವು ಬಾಧಿಸುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಉಡುಚಿನ ಗಂಟುಗಳು ಬಾಯುವವು. ಆದರೆ ಕೀವು ತುಂಬಿ ಒಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ವ್ರಣಗಳು ಹೆಂಗಸರ ಹಾಗೂ ಗಂಡಸರ ಇಂದ್ರಿಯದ ಕೆಳಗಿ ಮೃದು ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಏಳುವವು. ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಕೀವಿನಂಥ ಸ್ರಾವವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲಿನ ತೊಗಲನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ

ಜಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ರಣಗಳಾಗುವವು. ಯೋಗ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಾಗಿ ವಿಷದ ನಿರ್ಮೂಲನವಾಗದಿದ್ದರೆ ಒಳ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷವು ಮೈತುಂಬ ಹಬ್ಬಿ ಭೇದಿಸುವ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸ್ವಲ್ಪಿಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ. ರಕ್ತಕ್ಷೇಣತೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಮುಖವು ಕರಗಿ ಕಳೆಗುಂದಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಳದೀ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಶ್ಲೇಷ್ಮಾ ತ್ವಚೆಯು ಕೆಂಪಾಗಾಗಿ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕೆಂಪು ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಕ್ಷತಗಳೂ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಕೂದಲೂ ಉಗುರೂ ಉದುರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಿರುಸಾಗಿದ್ದರೂ ನೋಯುವದಿಲ್ಲ. ಎಲುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ನೋಯುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಎಲುವುಗಳು ಕೊಳೆತು ಕಳಚಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ತ್ವಚೆ, ಸ್ನಾಯು (ಫುಫ್ಫುಸ, ಮಿದುಳು ಮೊದಲಾದ) ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗಂಟುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿನಾಶವು ಕೂಡ ಆಗುವದು. ಅಂಡವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:- ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯಾದರೆ ಫಿಬ್ರಿನ್ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಹರಿಯಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಚೂ ಕಾದ ಅಂತಸ್ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ, ನಾಡಿಕಂದದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲೆ ಚಟ್ಟಿಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆಯೆಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಲೀಮೂರ ಅಥವಾ ಪೊಟ್ಯಾಶಿಯಂ ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ ಎಂಬುದೇ ಈ ರೋಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:- ಉರುವು. ಕೆಂಪಾಗುವದು. ಒಂದೇಸವನೆ ಸಣ್ಣಾಗಿ ನೋಯುವದು. ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಚಾಗುವದು. ಸ್ಪರ್ಶವು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥವುಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:- ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಉಡುಚು ಬಾತಬಳಿಕ ಮೆತ್ತನ್ನು ವ್ರಣವಾಗುವವು. ಉಡುಚಿಗೂ ವ್ರಣಕ್ಕೂ 2×3 ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪ ಮಾಡಬೇಕು. ಉಪದಂಶದಿಂದ ಒಸಡಿಯೊಳಗೆ ವ್ರಣವಾಗುವದು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಕಾವು. ಪಾರಜದಂತೆ ಈ ಔಷಧವಾದರೂ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಮದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಚಟ್ಟಿಯೊಳಗಿಂದ ಒಂದಿಬಿಡದ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. ಕಾಲೀಮೂರದ ನೀರಿನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ನೀ. ಸ:- ಉಪದಂಶದ ಏಕಾರದಿಂದ ಆಗುವ ತ್ವಚಾಂತರ್ಗತ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನರೋಲಿಯಾಗುವದು. ಮೇಲಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ನೀ ಮೂ:- ಹಳೆಯ ಕಾವು. ಕೆಂಪು ನೀರು ಸೋರುವದು. ನೇಟ್ರಿಂಮೂರದ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಫಾ:- ಬಹಳೇ ಹೊಲಸು ನಾರುವ ಹಾಗು ಕೊಳೆಯುವ ಹುಣ್ಣಾಗಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಸ:- ಈ ಔಷಧದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಮೇಹ. ಭಾವನೆಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಿ:- ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಬೇಗನೆ ಕೀವಾಗಿ ಸೋರ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಂಗಡ ಕಲ್ಕೆ. ಸಲ್ಫವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಕೀವವುಳ್ಳ ಉಪದಂಶ. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಉಡುಚುಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಪಾರಜವು ಹೆಚ್ಚಾದುದರಿಂದ ಆಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಉಪದಂಶದಿಂದ ವ್ರಣವಾಗುವದು. ಎಲುವಿಗೆ ಹುಳಹತ್ತಿ ಅದು ಕಳಚಿಬೀಳುವದು. ಮತ್ತು ಹೊಲಸು ಕೀವು ಸೋರುವದು.

ಕಲ್ಕೆ ಸ:- ಕೀವು ಬಹಳ ದಿವಸ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಂಗಡ ಸಿಲಿಕಾ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಮೆ. ಫ್ಲೋ:— ಬಿರುಸಾಗಿದ್ದ ವ್ರಣ. ಎಲುವಿನ ಮೇಲಿನ ವ್ರಣ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಉಪದಂಶದ ಸಂಸರ್ಗವಾಗದಂತೆ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು. ಉಪದಂಶದ ರೋಗಿಗಳ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿದರೂ, ಅಥವಾ ಅಂಥವರ ಮುದ್ದುತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ, ಕೆಟ್ಟ ಚಾಳಿ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕೂಡ, ಈ ರೋಗವು ಆಗುವದುಂಟು.

ಉಂಡುಕಪುಚ್ಚವಿದ್ರಧಿ

Appendicitis.

ಅಪೆಂಡಿಸಾಯಿಟಿಸ್.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಕೆಳಗೆ ಬಲಗಡೆಗೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪವು ಸಹನ ವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಗೆಜ್ಜೆಯ ನಟ್ಟನಸುವೆ ಬಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಎನೋ ಕಡಿದಂತೆ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. ಜ್ವರವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಸ್ಥಳವು ಕೆಂಪಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪವು ಸಹನ ವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಬಿಸಿ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇದ್ದು ಅದು ಮೆತ್ತಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸರಿದಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದು ಬಹಳ ಬಿರುಸಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುರುವು ಸಹ ಆಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಕೆಲವು ಸಾರೆ ವೇದನೆಯು ಬಹಳ ತೀವ್ರವಾಗುವದು, ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಗುವದು, ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸರಿದಾಡಿದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರೋಧವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಶಾಚಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಹಾಗು ಜಿಗಟು ಆಗುತ್ತದೆ. ಓಕರಿಕೆಯೂ ಇರುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಸಗಾರಿಯಂತೆ ಉಬ್ಬಿ ತೇಗು ಬರುವು; ಬಿಕ್ಕೂ ಇರುವದು. ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈಚೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬೇನೆಯು ಬಹಳ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತದೆ. ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಹೊರತಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಜನರಲ್ಲಿ ರೂಢವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಈ ರೋಗವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದ ಕೂಡಲೆ

ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಲಾರಗಳ ಉಪಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಬೇನೆಯು ಬೆಳೆಯದೆ ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವನು. ಕುರುವು ಆಗುವ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಉಂಡಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಂಡಕವುಚ್ಛದಲ್ಲಿ ಮಲವಾಗಲಿ ಇತರ ಪದಾರ್ಥವಾಗಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವದೇ ಈ ಬೇನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತುವದು, ಭಾರ ಎತ್ತುವದು, ಅದೇಮೇರೆಗೆ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಟಾಯಿಫಾಯಿಡ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಬೇನೆಯು ಬರಬಹುದು. ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೨೦ ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಸು ವಯಸ್ಸಿನ ಜನರಿಗೆ ಈ ಬೇನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ, ನೋವು, ಬಾವು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಭಾವನೆಗಳು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಬಾವು. ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ತಾಳುವ ದಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರಾವವು ಆರಂಭವಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ. ಆ ಭಾಗವು ಬಿರುಸು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಸ್ತ್ರಾವದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೀವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಸಂಗಡ ಫೇರಂ ಫಾಸ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ ಮೂರವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಅದರ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಸ:— ಜೋರಿನಿಂದ ಚುಚ್ಚುವಂಥ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ

ಸಿ:— ಕುರುವು ಆಗಿ ಕೀವು ತುಂಬಿದ್ದರೆ.

ಕಲ್ಟಿ. ಸ:— ಕಟಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆಗೆ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ.

ನೇ. ಸ:— ಉಂಡುಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಾಗಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಸ್ಪರ್ಶವು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪುಟ ಬರುತ್ತದೆ. ವಾಯು ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಒಂದೇಸವನೆ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಟಿ. ಫ್ಲೂ:— ಹಳೆಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಒತ್ತಿದರೆ ನೋಯುತ್ತದೆ.

“ ಕುರುಹು ” ಎಂಬ ಸದರಿನಲ್ಲಿಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವು ಕಂಡುಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಫೇರಂಫಾಸವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ನೋವಾಗಿ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯು ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಮೂರವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಕೆಲವು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ರೋಗವು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ; ಕುಸಫ್ಯವಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ರೋಗವು ಹಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗದ ಭರವಿದ್ಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಫೇರಂ ಫಾಸ ಹಾಗೂ ಕಾಲೀಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕುರುವು ಆಗಿ ಕೀವು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಿಲಿಕಾ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೆ. ಸಲ್ಫ ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗಮಾಡಬೇಕು. ವೇದನೆಯು ತೀವ್ರವಿದ್ದು ಉದರದ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಬಿರುಸು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ೧×೨ ಕ್ಷಿಯ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಮಲಾವರೋಧವಿದ್ದು ಶೌಚಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂ ಸಲ್ಫ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಲಾವರೋಧದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದು ದರಿಂದಲೇ ಈ ರೋಗವು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಮಲಾವರೋಧದ ಕಾಟವು ತಪ್ಪಿದರೆ ಈ ರೋಗವೂ ನಿಂತು ಬಿಡುವದು. ಬಹಳ ಅಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಮತ್ತು ಕಾಲೀಫಾಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಡುನಡುವೆ ಬಹಳ ಜ್ವರವು ಬರುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಫಾಸ ಮತ್ತು ಫೇರಂಫಾಸ ಇವುಗಳಿಂದ ಗುಣವಾಗುವದು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಕೊಳೆಯುವದು, ಕಳಚಿ ಬೀಳುವದು ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಫಾಸವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸವನ್ನು ಶಕ್ತಿದಾಯಕವೆಂದು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ದಾಹಯುಕ್ತ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ ಇಡಬೇಕು. ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಪೋಟೀಸ ಮಾಡಿ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಸಿ ನೀರು ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಫಕ್ಷಯ

Pulmonary Tuberculosis.

ಪಲ್ಮನರಿ ಟ್ಯೂಬರ್ಕ್ಯುಲೋಸಿಸ್.

ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತ ನವೆಯುವದು, ಬಹುದಿವಸದ ವರೆಗೆ ಒಣಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತಿರುವದು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಸಣ್ಣಾಗಿ ಬರುವದು, ಇವು ಕಫಕ್ಷಯದ ಆರಂಭದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಎದೆಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಬೀಳುವದು, ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಅಪಚನವಾಗುವದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದರೂ ಅಶಕ್ತತೆ ಬರುವದು, ಮನಸ್ಸು ದಣಿಯುವದು, ಜಡವೆನಿಸುವದು, ಶರೀರದ ತೂಕವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಪಂಡುರೋಗವಾಗುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ಇವಾದರೂ ಕಫಕ್ಷಯದ ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳೇ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತ ವೆಂತಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಕೆಲವು ಇದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಇರಬಹುದು. ಈ ರೋಗದ ನಿಧಾನ ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶರೀರದೊಳಗಿನ ಉಷ್ಣತೆಯು ಮಾನವು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ದಿನಾಲು ಸ್ವಲ್ಪಿಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕ್ಷಯದ ಬೀಜವದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಬೆಳೆಯಹತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ಬಹುತರವಾಗಿ ಮುಂಜಾನೆ ಜ್ವರವು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಅದು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗು ವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದುಂಟು. ಕ್ಷಯದ ಸಂಶಯವು ಬರುತ್ತಿ ದ್ದರೆ, ಧರ್ಮಾಮಿಟರನ್ನು ಎರಡು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಹಚ್ಚಿ ಉಷ್ಣತೆಯ ಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೊದಮೊದಲು ಸಾಯಂ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಳಿ ಮಾತ್ರ ಆಗುತ್ತದೆ; ಜ್ವರವು ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಂತರ ಜ್ವರವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ರೋಗವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಬೆವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ದಣಿದು ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಕಫಕ್ಷಯವು ಫುಫ್ಫುಸದ ರೋಗವು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಫುಫ್ಫುಸ ದೊಳಗೆ ಆಗುವ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಫುಫ್ಫುಸದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಂಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮಮಾಡಿದರೂ ದಣಿಯುವದು, ಮಾಂದ್ಯ ಬರುವದು, ಮುಂಜಾನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒಣಕೆಮ್ಮು ಬರುವದು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎದೆಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಬೀಳುವದು, ಪಂಡುರೋಗವಾಗುವದು, ಸಣ್ಣಾಗಿ ಜ್ವರವು ಬರುವದು, ಇವು ಕಫಕ್ಷಯದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಫುಫ್ಫುಸಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಫುಫ್ಫುಸಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ಪಂಜದಂತೆ ಛಿದ್ರಗಳಿದ್ದು ಮೆತ್ತಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ಅವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಬಹಳ ಅಶಕ್ತನಾಗುವನು. ಅವನು ಭರದಿಂದ ನವೆಯುತ್ತಾನೆ. ಜ್ವರವು ಸಂಜೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುವದು. ಪಂಡುರೋಗವು ಬೆಳೆಯುವದು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಕಫವು ಸಡಿಲಾಗುವದು.

ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಫುಫ್ಫುಸದ ಘಟಕಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಸಣ್ಣ ಛಿದ್ರಗಳು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೊಳ್ಳು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಬಲಿಯುತ್ತವೆ. ಕೆಮ್ಮು ಕೆಮ್ಮು ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀವಿನಂಥ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಕಫದ ಲೊಟ್ಟಿಗಳು ನಾತ್ರೆಯ ತುಂಬ ಬಂದೇಸವನೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಕಫದ ಲೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಜಲ್ಲಿದರೆ ಅದು ನಾಣ್ಯದಂತೆ ದುಂಡಾಗುತ್ತದೆ. (ಇದು ಕಫಕ್ಷಯದ ಲೊಟ್ಟಿಯ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವು). ಕಫವು ಬಹಳ ಬೆಗಟಾಗಿಯೂ ಇರುವದುಂಟು. ಉಸಿರು ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ. ಎದೆಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಬಹಳ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಏರಿಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ವಿಕಾರವೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಜುಲಾಬು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವು ಬಹಳ ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತವೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಗುರು ಸಪ್ಪಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಕಳೆಯುಂಟಾಗಿ ಬಳಿಕ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಗುವದು. ರೋಗಿಯು ತೀರ

ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ಕೇವಲ ಅಸ್ಥಿಪಂಜರದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾಲಿಗೆ ಬಾವು ಬರುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಗೆ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಮೂರೂ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆಯು ಮಂದವಾಗುವದು, ಅಜೀರ್ಣದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಕಾಣುವದು, ನಾಡಿಯು ಭರದಿಂದ ಸಾಗುವದು, ಮಾನವನಿರುವದು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೊಗಸೇ ಇರದಿರುವದು, ಕೆಮ್ಮಿನ ಉಪದ್ರವದ ಮೂಲಕ ನಿದ್ರೆಯು ಬರದಿರುವದು, ಶರೀರದ ಶೂಕವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಸ್ವಲ್ಪ ನಡೆದರೂ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ದಡದಡಿ ಸುವದು, ದಮ್ಮು ಬರುವದು, ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು, ಹೆಂಗಸರು ಮುಟ್ಟು ಆಗದಿರುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ರೋಗಿಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೆಟ್ಟಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದ ರೋಗಿಯು ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಬದುಕಬಹುದು. ಆದರೆ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿದ ರೋಗಿಯು ಬದುಕುವದು ಮಾತ್ರ ಕಠಿಣವಿರುತ್ತದೆ. ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಬದುಕುವದು ಅಶಕ್ಯವೇ ಸರಿ. ರೋಗವು ಆರಂಭ ವಾದನಂತರ ಅದು ಮೂರನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲವು ಬೇಕು. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೋಗದ ಜೋರು ಬಹಳವಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಪಾಲಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ರೋಗವು ಅನುವಂಶಿಕವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಂಸರ್ಗಜನ್ಯವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಯದಿಂದ ಬಳಲುವ ಆಕಳು ಎಮ್ಮೆಗಳ ಹಾಲು ಕುಡಿದವರಿಗೆ ಕೂಡ ಅದು ಆಗುವದುಂಟು. ನ್ಯೂವೋನಿಯಾ, ಪ್ಲೂರಿಸಿ, ಈ ರೋಗಗಳಾದನಂತರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯ ರೋಗದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುವದು. ಸ್ವಚ್ಛ ಹವೆಯಿಲ್ಲದ ಕತ್ತಲೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರುವದು, ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅನ್ನವು ಸಿಗದಿರುವದು, ಬಹಳ ದಿವಸ ಚರತೆ ಮಾಡುವದು, ಶಾರೀರಿಕ ಇಲ್ಲವೆ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ಬಹಳ ಮಾಡುವದು, ಬಹಳ ನಿದ್ರೆ ಕಟ್ಟುವದು, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಬಹಳ ಮಾಡುವದು,

ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗಕ್ಕೆ ಆರಂಭ ಮಾಡುವದು. ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನ, ಉಪದಂಶ, ಮಿದುಳಿನ ರೋಗ, ಇವೆಲ್ಲ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಕಾರಣಗಳೇ.

ತೂಕವು ಬೆಳೆಯುವದು, ಜ್ವರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಹಸಿವೆಯಾಗುವದು, ಉಂಡ ಅನ್ನವು ಪಚನವಾಗುವದು, ಪಂಡುರೋಗವು ನಾಶವಾಗುವದು, ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ದಣುವಿಕೆಯೂ ಅನಿಸದಿರುವದು, ಇವು ಶುಭಚಿಹ್ನೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರವು ಬರುವದು; ಮುಖವು ಕೆಂಪಾಗುವದು; ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮತ್ತು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಆಗುವದು; ಬಹಳ ಮಾತಾಡಿದರೆ ದನಿ ಕೂಡುವದು; ಕೆಮ್ಮು ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ಒಣ ಕೆಮ್ಮು ಹಾಗೂ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ತುರಿಸಿ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು; ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು; ಪುಪ್ಪುಸದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವದು; ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಕಫವು ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಲು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರೆ ರೋಗವೃದ್ಧಿಯಾಗದೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಕಫಕ್ಷಯದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಅಶಕ್ತತೆ ಸವೆಯುವದು. ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಬಿಳಿಯ ಅಂಟಿನಂಥ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕಫವು. ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಕೆಮ್ಮು. ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಮಂದವಿರುವದು. ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದು ತಲೆಗೆ ಹಾಗೂ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತವೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡತಕ್ಕ ಬೆವರಿನ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ದನಿಯು ಗೊಗ್ಗರಾಗುವದು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬಿಕ್ಕುಬರುವದು. ಉಸುರು ಕಟ್ಟುವದು. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಅತಿಸಾರವು. ಕ್ಷಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಭಗಂದರವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಅದು ಮಾಯಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕ್ಷಯದ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಸಿ:— ಕ್ಷಯದ ಮೇಲಿನ ಮಹತ್ವದ ಔಷಧವು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ತುರಿಸಿದಂತಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುವದು. ಕಾಲಿಗೆ ಹೊಲಸು ಬೆವರು ಬಿಡುವದು. ಮಲಾವರೋಧ. ಹಸಿ ಕೆಮ್ಮು, ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಘರಘರ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು. ದಟ್ಟನ್ನ, ಹಳದಿ, ಹಸರು, ಕೀವವುಳ್ಳ ಹೊಲಸು ಕಫವು ಬಹಳ ಬೀಳುವದು. ಜೀರ್ಣಜ್ವರವು ಬರುವದು. ಅಂಗಾಲು ಉರಿಯುವದು. ಬಾಯಿಗೆ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ. ಹಸಿವೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನಿರುತ್ತಾನೆ; ಯಾವಾಗಲು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಚಳಿಯಾಗುವದು. ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಯಾವತ್ತು ಭಾವನೆಗಳು ಸಿಲಿಕಾದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅನುವಂಶಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ದೋಷಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಕ್ಷಯದ ಪ್ರಕೃತಿಯವನಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಅವನಲ್ಲಿ ಅನುವಂಶಿಕ ಬೀಜವಿದ್ದು ಅದು ಮುಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ಬೆಳೆಯುವ ಸಂಭವವಿದ್ದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ (ಅಂದರೆ ೨೦೦ × ಶಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ) ಸಿಲಿಕಾವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ರೋಗದ ಕೊನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ (೧೦೦ × ಶಕ್ತಿಯ) ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:— ಕೀವವುಳ್ಳ ಕಫವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಫದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಘರಘರ ಸಪ್ಪಳಾಗಿ ಹಸರು, ಹಳದಿ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಕಫವು ತೆಳ್ಳಗೆ ಹಳದಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಅದು ಹೊರಗೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ; ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ನುಂಗಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ತ್ವಚೆಯು ಒಣಗಿ ಹುರಬರಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಬರುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಕಫವು ಬೆಳ್ಳಗೆ ದಟ್ಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ದಿಳಿಯ ಅಥವಾ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ ಪುಟ ಬರುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಮೂ:— ಕಫವು ಹಸಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಘರ ಘರ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ. ತಿಳಿನೀರಿನಂಥ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತದೆ; ಬನ್ನೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತವೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ರಕ್ತಸ್ರಾವವಿದ್ದ ರೋಗಿಗೆ ಫೇರಂಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಈ ಔಷಧವನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹಗಲು ಸುಸ್ತಿ ಇರುಳು ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದರೂ ದಣವು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದಿವಸದ ನೆಗಡಿಯಿರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿಯೂ ಮೂಗಿಗೆ ವಾಸವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಮುದ್ರದಂಡೆಯ ಕ್ಷಾರ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಕೆಮ್ಮು. ಕಫವು ಬುರುಗಿ ಸಂತೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಎದೆಯಲ್ಲಿ ದಡದಡಿಸುವದು. ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಉಸಿರು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ತೀರ ನೋತಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಲಸು, ಕೊಳೆತ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಸ:— ಪಿತ್ತದ ಭಾವನೆಯಿರುವದು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ದಂತಾಗುವದು. ಹಸರು, ಹಳದಿ, ಕೀವವುಳ್ಳ ಕಫವು ಬೀಳುವದು. ಎಡಗಡೆಯ ಘ್ರಮದ ಕೆಳಭಾಗವು ಕೆಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕ್ಷಯದ ರೋಗಿಯು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಬಣ ಹವೆಯುಳ್ಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಅದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹವೆಯಾಡುವ ಸ್ಥಳ ದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಬೇಕು. ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಡಬೇಕು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೆಗಡಿಯಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕು. ಕ್ಷಯದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ಮುಂಜಾವಿನ ಎಳೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶಾಚವು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪಾಷ್ಠಿಕವಾದ ಹಾಗೂ ಹಗುರಾದ ಅನ್ನವನ್ನೇ ಉಣ್ಣಬೇಕು. ಉಣ್ಣುವಾಗ ನೀರು

ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಒಂದೆರಡು ತಾಸು ಬಿಟ್ಟು, ಬೇಕಾದಾಗ ನೀರು ಕುಡಿಯಬಹುದು. ಒಂದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ತಿನ್ನ ಬಾರದು. ಸರತಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿಂದರೂ ಆಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಜೀರ್ಣವಾಗುವಷ್ಟು ತಿನ್ನಬಾರದು. ದಿನಾಲು ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ನೆಲಗಡಲೆಯ (ಸೇಂಗಾದ) ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕಬ್ಬಿಣ ಹಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಹುಡುಕಿ ಉಪ್ಪು ಹಚ್ಚಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಕ್ಷಯರೋಗಿಗೆ ಬಹಳ ಲಾಭವಾಗುವದು. ಇದು ಬಡವರ “ಕಾಡ್ಡಿವ್ವರ ಆಯಿಲ” ಎಂದು ಬಲ್ಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದಲೂ ಬಹಳ ಲಾಭವಾಗುವದು. ದಿನಾಲು ನಿಯಮದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಗುರಾದ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಭಾವನಾಸುಸಾರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಆ ಭಾವನೆಗಳು ನಿಂತಬಳಿಕಲೂ ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.

ಕಫಕ್ಷಯವು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವು. ಈ ರೋಗದ ಸಂಸರ್ಗವು ಕುಟುಂಬದ ಬೇರೆ ಜನರಿಗೆ ಆಗದಂತೆ ಅದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಶ್ವಾಸವು ಪ್ರಶ್ನಾಕ್ಷ ತಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವಂತೆ ಅವನ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಫಿನಾಯಿಲ, ಪೊಟ್ಯಾಶ ಪರಮ್ಲಾಂಗಿನೀಚ ಮುಂತಾದ ಚಿಂತುಷ್ಣ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯ ಕಫವು ಬೀಳುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಊಟದ ಹಾಗೂ ಮಲಮೂತ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಇಂಥ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಆತನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಇಡಬೇಕು. ಅವುಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬಾರದು. ರೋಗಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಜಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕುದಿಸಿ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಹತ್ತರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಅದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯಿಡಬೇಕು. ಆತನ ಕಫದ ಮೇಲೆಯೂ ಮಲದ ಮೇಲೆಯೂ ನೋಣಗಳಿಗೆ ಕೂಡಗೊಡಬಾರದು.

“ಕ್ಷಯರೋಗ”ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಟೊಂಕಸೂಲಿ

Backache.

ಬ್ಯಾಕ್ ಏಕ.

ಅವರೋಧ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಮುಟ್ಟಿನ ಸಂಬಂಧದ ರೋಗಗಳು, ಸಳುಕು ಹಿಡಿಯುವದು, ಸಂಧಿವಾತ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ನೋವು ಆಗುವದು.

ಸಿ:— ಬೆನ್ನುಹುರಿಯ ನಡುವೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಳೆ ಬರುವದು. ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರದೆ ಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ನಿಂತು ನಿಂತು ಬೆನ್ನು ಬಿಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೋ:— ಬದ್ಧಕೋಷ್ಠ. ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗವು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜಾಡ್ಯವಿರುತ್ತದೆ; ಸೋತಂತೆಯೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಾಡುವದರಿಂದ ಮೊದಲು ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ನಡೆಯಹತ್ತಲು ಅದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ನೇ. ಮೂ:— ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ಕಸುವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚು ತಾಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದಣುವಿಕೆಯೂ ಬೇಸರಿಕೆಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಗೋಣು ಸಣ್ಣಾಗಿದ್ದು ಮಣಿಯುವದಿಲ್ಲ.

ನೇ. ಸ:— ಬೆನ್ನುಹುರಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಬೆಳತನಕ ಸಟಸಟ ಹೊಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಲಮಗ್ಗಲಾಗಿಯೇ ಮಲಗಬೇಕು.

ನೇ. ಫಾ:— ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದಕೂಡಲೆ ಬೆನ್ನುಹುರಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಅಲ್ಲಾಡುವಾಗ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ, ಟೊಂಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಫೇರಂ ಫಾಸದ ಉಪಯೋಗವಾಗದಿದ್ದರೆ ಫೇರಂಫಾಸದ ಸಂತರ ಕಾಲೀಮೂರ ಕೂಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ನೋಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ಸೆಟೆ ದಂತೆಯೂ ಇರುವದು. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆದರೆ ಅದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಬಹಳ ನಡೆದರೂ ಬೇಗನೆ ನಡೆದರೂ ವೇದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳುವಾಗಲೂ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ವೇದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದು.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:— ನೋಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆಯು, ಚಳಿ ಯಾಗುವದು, ಅಥವಾ ಜುಮ್ಮುಹಿಡಿಯುವದು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಾದ ಬಳಿಕ ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಫೇರಂಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಕಾ. ಸ:— ಸ್ಥಲಾಂತರ ಮಾಡುವ ವೇದನೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬಯ ಲೋಕಗಿನ ತಂಪು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತುನಿಂತು ಜಗ್ಗಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಔಷಧವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡ ಬೇಕು; ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಕಾಸುವದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭ ವಾಗುವದು. ತಂಪು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಜನರು ತಮ್ಮ ಟೊಂಕದ ಸುತ್ತಲು ಉಣ್ಣೆಯ ಹೊಸ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಬೇಕು. ಟೊಂಕವು ಬಹಳ ನೋಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಉಣ್ಣೆಯ ಅರಿವೆಯನ್ನು ಹಂಚಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಟೊಂಕವನ್ನು ಕಾಸಬೇಕು; ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದ ರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಣರೋಗ

Diseases of the ear.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ ದಿ ಇಯರ್.

ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಕರ್ಣ, ಮಧ್ಯಕರ್ಣ, ಮತ್ತು ಅಂತಃಕರ್ಣ ಎಂಬ ಮೂರು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊರಮಗ್ಗಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವದು ಬಾಹ್ಯಕರ್ಣವು. ಬಾಹ್ಯಕರ್ಣದೊಳಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಮಾನಾಕೃತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಕುಹರವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಣಕುಹರದ ಈ ಭಾಗವು ಕಿವಿಯೊಳಗೆ ಶ್ರುತಿಪಟಹದ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಬಾಹ್ಯಕರ್ಣ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕರ್ಣ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಶ್ರುತಿ ಪಟಹ ಅಥವಾ ಕರ್ಣಪಟಹ (ಟಿಂಪ್ಯಾನಂ) ಎಂಬದೊಂದು ಪಡದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ದನಿಯ ತೆರೆಗಳು ಕರ್ಣಕುಹರದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಶ್ರುತಿಪಟಹದ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಶ್ರುತಿಪಟಹದ ಒಳಭಾಗವು ಪೊಳ್ಳು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಹೆಸರು ಮಧ್ಯಕರ್ಣ. ಗಂಟಲಿನೊಳಗಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಹೋಗುವದೊಂದು ನಲಿಕೆಯಿರುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಯುಸ್ಪೇಜಿ ಯನ್ ಟ್ಯೂಬ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಕರ್ಣನಲಿಕಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಧ್ಯಕರ್ಣನಲಿಕೆಯಿಂದ ಮಧ್ಯಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನ ಹವೆಯ ಕೂಡ ಸಂಬಂಧವು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯ ಕೂಡ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದ ಅಸ್ತಿಗಳಾದರೂ ಇದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಇದರ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಂತಃಕರ್ಣವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪೊಳ್ಳುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನಾಡಿಯೂ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ದಾಹವು ಉಂಟಾಗಿ ಅದು ಬಾಯುತ್ತದೆ, ನೋಯುತ್ತದೆ; ಕಿವಿಯು ಒಡೆದು ಒಳಗಿನಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುವದು; ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತರತರದ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು; ಕೇಳಿಸದೆ ಇರುವದು; ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಾಗುವದು; ಬೊಕ್ಕಿಯಾಗುವದು; ಕರ್ಣಪಟಹವು ದಪ್ಪಾಗುವದು; ಇವು ಕಿವಿಯ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ರೋಗಗಳು.

ಈ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳು ಬಹುತರವಾಗಿ ಚಳಿಯಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಕಿವಿಯೊಳಗೆ ಹರಳು, ಹುಣಸೆಯ ಜೀಜ ಮುಂತಾದವು ಸೇರಿ

ಮಲವು ಕೂಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತುರಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಕೆದರುವದರಿಂದಲೂ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಕೊಯಿನೆಲಿಸಂಧ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಿವಿಯು ಒಡೆದರೆ, ಕಿವುಡುತನವು ಬರಬಹುದು. ಗೊಬ್ಬರ ಮೊದಲಾದ ರೋಗವಾದ ಬಳಿಕ ಕಿವಿ ಒಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯ ವಿಷಯದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ “ಕರ್ಣರೋಗ” ವೆಂಬ ಒಂದೇ ಸದರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ರಕ್ತಸಂಚಯ ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಭಾವನೆಯಿದ್ದ ರೋಗಗಳಿಗೆ. ಚಳಿಯಾಗಿ ಕಿವಿ ನೋಯುವದು; ಉರಿಯುವದು; ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಗುವದು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕಾವು ಕೊಟ್ಟರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುವದು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಡೆದಂತೆಯೂ ಬಡೆದಂತೆಯೂ ಆಗುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಿವಿಸೂಲಿ ಹಾಕಿ ಬಳಗಿಸ ಪಡದೆಯು ಉಬ್ಬುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಕಿವಿಯು ಗಡಚಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಯುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಕೀವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಕಿವಿ ಒಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾದರೆ ೩x ಅಥವಾ ೬x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರ ಸಂಗಡ ಬೇರೆ ಯಾವ ಔಷಧವನ್ನೂ ಕೊಡಬಾರದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದಾಹಾವಸ್ಥೆಯ ನಂತರ ಪಡದೆಯು ದಪ್ಪವಾಗಿ ಅಥವಾ ಕರ್ಣಸಲಿಕೆಯು ಉಬ್ಬಿ ಬರುವ ಕಿವುಡುತನ. ಆದರೆ ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಗಳ ಗಲಾಟೆಯಾದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಬರುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಗಂಟುಗಳು ಉಬ್ಬುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಕಿವಿಯು ನೋಯುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯಾಗಿ ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಳಿಯ ಸ್ರಾವವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಸುಂಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಎಂದು ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:— ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಕೀವು ದಟ್ಟವಾಗಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೋರುತ್ತದೆ. ಕಿವುಡುತನವಿರುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಆಗುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ.

ಸಿ:— ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಹೊಲಸು ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಕೀವು ಬೇಗನೆ ಆಗುವದು. ಮುಂದೆ ಕಲ್ಕೆ, ಸಲ್ಫು ವು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವು ಸೋರುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣಸಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಳಿಯೂ ಬಾವೂ ಇದ್ದು ಹೊಲಸು ನಾರುವ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸುವದಿಲ್ಲ. ವೇದನೆಯಿದ್ದು ಬಿಸಿನೀರಿನ ಚೀಲದಿಂದ ಕಾವು ಕೊಟ್ಟರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣರೋಗದ ಈ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಮಾ. ಫಾ:— ನಾಜೂಕು, ತ್ರಾಸಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಯ ನಾಡಿಗಳ ಅಶಕ್ತತೆಯಿಂದ ಬರುವ ಕಿವುಡುತನ, ಕಿವಿಯ ಒಳಗೂ ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಬಹಳ ನೋಯುವದು. ಗಂಟುಗಳು ಉಬ್ಬುವವು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಕಿವಿಯು ಬಹಳ ದಿವಸ ಒಡೆಯುವದು. ಕಾಲೇ ಘಾಸದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಎಲುವು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಪಂಡುರೋಗದ ರೋಗಿಗಳ ಕಿವಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಉಬ್ಬುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯಾಗಿ ಕಿವಿ ಒಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಮೂ:— ಬಧಿರತೆ. ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳಗೆ ಸಾವುವು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುಗುರು ಸಪ್ಪಳ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬುರುಗುಳ್ಳೆ ಜೊಲ್ಲು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತುರಿಸುವದು, ಉರಿಯುವದು, ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ನೋಯುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಕಿವಿಸೂಲಿ. ತೆಳ್ಳಗೆ ಹಳದಿ, ಹಸರು, ಕೀವು ಸೋರುವದು; ಕೀವು ಹೊಲಸಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ದೇಟಿನ ಆಕಾರದ ಗ್ರಂಥಿ (ಪಾಲಿಪಸ್=ಮೊಳಕೆ) ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಬಧಿರತೆ ಇದರಿಂದ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕಾ. ಘಾ:— ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ; ಅಶಕ್ತತೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಎನೂ ತೋಚುವದಿಲ್ಲ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ವ್ರಣವಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಹೊಲಸಾದ ಕೊಳಕು ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತುರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮುದುಕರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಗುಣ ಮಾಡುವ ಸಪ್ಪಳವು ಕಾಲೀಘಾಸದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಘಾ:— ಕಿವಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಕಿವಿಯ ಹೊರಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೆತ್ತಗೆ, ತೆಳ್ಳಗೆ, ಕನೆಯಂಥ ಹಳದಿ ಹಳಕಳಗಳು ಆಗುವವು. ಒಂದು ಕಿವಿಯು ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ 'ಒಂದೇಸವನೆ' ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ಬಹಳಮಾಡಿ ಅಪಚನವಾಗಿರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುವದು. ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುವದು..

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕಿವಿಯು ಒಡೆದು ಸೋರುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧವನ್ನು ಬೆಚ್ಚಗಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಕಿವಿಯನ್ನು ದಿನಾಲು ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಜೀರ್ಣದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಜೋರಿನಿಂದ ತೊಳೆದರೆ ಕಿವಿಯೊಳಗಿನ ಪಡದೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ರೋಗಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು. ದಾಹಜನ್ಯ ಕರ್ಣಶೂಲಿಯಿದ್ದರೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕಾವು ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹಳ ಲಾಭವಾಗುವದು. ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಗಂಟು ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು. ಕರ್ಣ ಬಧಿರತೆಯನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಔಷಧವನ್ನು ತಿಂಗಳಗಟ್ಟಲೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು; ಅಂದರೇನೇ ಗುಣವು ಬರುವದು. ಕಿವಿಗೆ ಚಳಿಯಾಗಲಿ ಗಾಳಿಯಾಗಲಿ ಹತ್ತಗೊಡಬಾರದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಡಬೇಕು.

ಕಾಮಣಿ

Jaundice.

ಜಾಂಡಿಸ್.

ತ್ವಚೆಯೂ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳೂ ಹಳದೀ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ; ಮೂತ್ರವು ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಮಲವು ಬಿಳೀ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಆಗುತ್ತದೆ; ಇವು ಕಾಮಣಿಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅದು ಅನ್ನದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗದೆ ಇರುವಾಗ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಹೀರಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮೈತುಂಬ ಹರಿದಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ತ್ವಚೆಯೂ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳೂ ಹಳದೀ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರ ಕೆಲವು ಭಾಗವು ಮೂತ್ರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕಾಮಣಿಯಾದಾಗ ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. ಪಿತ್ತವು ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಒಳಿಯ ಬಣ್ಣವು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಕೃತ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪಿತ್ತನಲಿಕೆಯ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಮಣಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಮಣಿಯಾದಾಗ ನಾಡಿಯು ಮಂದವಾಗಿ ಹಾರುವದು.

ಚಳಿ, ಅಜೀರ್ಣ, ಅಪಚನ, ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸ ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಪಿತ್ತದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಕಾಮಣಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಕಾಮಣಿ. ಯಕೃತಮಾಂಧ್ಯ. ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆ ಭುಜದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಬಿಳ್ಳಗಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಳದಿಯಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಸ:— ತ್ವಚೆಯು ಹಳದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ತದ ಪ್ರಮಾಣವು ನಿಯಮಿತ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲೀ ಮೂರವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಪಿತ್ತದ ಹಸರು ಜುಲಾಬು. ನಾಲಿಗೆಯು ಹಸರು ಅಥವಾ ನೀಲಿ. ಕಣ್ಣು

ತ್ವಚೆಯೂ ಹಳದಿ. ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:—ಉಣ್ಣುವ ಅನ್ನವು ಹಗುರಾಗಿರಬೇಕು. ತತ್ತಿ, ಮೀನ, ಬೆಣ್ಣೆ, ಮುಂತಾದ ತೈಲಮಯ ಹಾಗೂ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಮಿತವಾಗಿ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

“ಯಕೃತವಿಕೃತಿ”ಯೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಗಣಜಲಿ

Chicken-Pox.

ಚಿಕನ್-ಪಾಕ್ಸ್.

ಇದು ಮೈಲಿಯಂಥ ಒಂದು ವಿಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರವು. ಮುನ್ನಾ ದಿವಸ ಸಣ್ಣಾಗಿ ಜ್ವರವು ಬರುವದು. ಮರುದಿವಸ ಎದೆ, ಬೆನ್ನು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಗೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುವವು. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಬಿಳ್ಳಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ಅವು ಒಣಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ದಿವಸ ಹಳಳಿ ಉಚ್ಚಿ ರೋಗಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ದೂರದೂರ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಕೀವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಹುಣ್ಣಿನ ಕಲೆಯೂ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಇದು ಹುಡುಗರ ಬೇನೆ. ಈ ಬೇನೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಮೈಲಿಯಂತೆ ಉಗ್ರವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮೈಲಿಯ ಹುಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲಿನ ಭಾಗವು ಬಿರುಸಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಡುವೆ ತಗ್ಗು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಗಣಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.

“ಮೈಲಿ”ಯೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಫೇ. ಫಾ:—ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಮುಂತಾದ ದಾಹ ಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಗೂ ಬೊಕ್ಕೆ

ಗಳಿಗೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿದ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳೆಬಣ್ಣದ ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಪುಟವು ಇದ್ದರೂ ಸರಿ, ಇರದಿದ್ದರೂ ಸರಿ.

ನೇ. ಮೂ:— ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕುವದು; ಮಾಂದ್ಯ; ಮತ್ತು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಗಣಜಲಿಯ ಬೊಕ್ಕೆಯೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟಾದ ಹಳದಿ ಕೀವು ಸೋರಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ. ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ. ಬೆವರು ಬಿಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಫೇರಂ. ಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗಿಯು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಬೇಕು. ಗಾಳಿಹತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಅಡಗಗೊಡಬಾರದು. ಹಗುರು ಅನ್ನವನ್ನು ಉಣ್ಣಬೇಕು.

“ಜ್ವರ”ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ದಡ್ಡು

Corn.

ಕಾರ್ನ.

ಈ ರೋಗವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂಗಾಲಿಗೇ ಆಗುವದು. ಅಂಗಾಲಿಗೆ ಬಿರುಸು ಗಂಟು ಆಗಿ ಬಹಳ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಆದರಿಂದ ಬಹಳ ತ್ರಾಸ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬೂಟು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಲೂ ಅಂಗಾಲಿನ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೋಷದಿಂದಲೂ ಈ ಬೇನೆಯು ಆಗುವದುಂಟು. ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಗಂಟು ಆಗುವದು. ಆದರೆ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೆತ್ತಗಿರುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಬಹಳ ನೋಯುವದು; ಜುಣುಜುಣು ಅನ್ನುವದು; ಮತ್ತು ಉರಿಯುವದು. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಇದನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ ಗಂಟು ಕರಗುವದು. ಬಹು ದಿವಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಇದನ್ನು ಕೊಯ್ಯುವದರಿಂದಲೂ ಕಿತ್ತುವದರಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷ ಲಾಭವಾಗಲಾರದು. ಅದರಿಂದ ಗಂಟು ಬೆಳೆಯುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಗಂಟಿನ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ಕುರು ಮತ್ತು ರಾಜಗುರು

Boils and Carbuncles.

ಬಾಯಿಲ್ಲ ಅಂಡ ಕಾರ್ಬನ್ ಕಲ್ಸ.

ಮೊದಲು ತ್ವಚೆಯಮೇಲೆ ದಾಹವುಳ್ಳ ಬಿರುಸು ಗಂಟು ಏಳುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕುರುವು ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಶರೀರದ ಬೇರೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಆಗಬಹುದು. ಕುರುವಿಗಿಂತ ರಾಜಗುರುವು ದೊಡ್ಡದಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಮೋರೆಗಳು ಇರುವವು. ರಾಜಗುರುವು ಬಹಳ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಕುರುವಿಗಿಂತ ರಾಜಗುರುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು. ಅದು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರೋಗವು; ಬಲಹೀನರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು, ವೇದನೆ, ರಕ್ತಸಂಚಯ, ಉಷ್ಣತೆ, ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೀವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ರೋಗವು ಮಾತ್ರ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಮೂ:—ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ. ಕೀವಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅದು ಆಗಬಾರದೆಂದು ಇದನ್ನೂ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ಕೀವು ಆಗಹತ್ತಿದನಂತರ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುತ್ತದೆ.. ಮತ್ತು ಹುಣ್ಣನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹಣ್ಣುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಒಡೆದು ಸೋರಿಸುತ್ತದೆ.

“ಹುಣ್ಣು” ಎಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಬಾವು ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಆಗಸಿಯ ಅಥವಾ ಕಣಕಿನ ಪೋಟೀಸ ಮಾಡಿ ಕುರುವಿನಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬದಲಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು, ಪೋಟೀಸಿನಿಂದ ಅದು ಬೇಗನೆ ಒಡೆಯುವದು. ಹುಣ್ಣು ಒಡೆದು ಗಾಯವಾದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು “ಕೆಲೆಂಡುಲಾ”ದ ಧಾವನಜಲದಿಂದ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಮಧುಮೇಹದ ರೋಗಿಗೆ ರಾಜಗುರುವಾದರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಯ್ಯುವದು ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೊಯ್ಯುವ ಗೋಬೆಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಅದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದನ್ನು ಔಷಧದಿಂದಲೇ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಿಕರಾದ ಡಾಕ್ಟರ ಜನರಿಂದ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕೆಮ್ಮು

Cough.

ಕಫ್.

ಕೆಮ್ಮು ಎಂಬುದು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೋಗವಲ್ಲ; ಅದು ಒಂದು ಭಾವನೆ. ಪುಪ್ಪುಸ ಮತ್ತು ಗಂಟಲ ಇವುಗಳ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಕಂಡು ಬರುವದು. ಜಠರ ವಿಕೃತಿ, ಅಥವಾ ಹೃದಯರೋಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಇರುವದುಂಟು. ಆದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಈ ರೋಗಗಳ ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರದೆ ಕೆಮ್ಮು ಎಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಭಾವನೆಯಿರುವದು. ಆದುದರಿಂದ ಇದೊಂದೇ ಭಾವನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಮಾಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಇದರ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಬಹಳ ಜೋರಿನ ಕೆಮ್ಮು. ಕೋಡಗ ಕೆಮ್ಮಿನಂತೆ ಉಬ್ಬಸದಿಂದ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸೊಂಯಿ ಸೊಂಯಿ ಎಂದು ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ವಾಸ ಕಟ್ಟುವಂಥ ಕರ್ಕಶವಾದ ಕೆಮ್ಮು. ದಟ್ಟಗೆ, ಹಾಲಿನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಜಿಗಟು ಕಫವಿರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದೀ ಬಣ್ಣದ್ದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಬಹು ಜೋರಿನ ಕೆಮ್ಮು; ಒಣ ಕೆಮ್ಮು; ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮಿಯಾದ ಕೆಮ್ಮು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ; ಗಂಟಲು ತುರಿಸುತ್ತದೆ; ಜ್ವರವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಫವು ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಮೂತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕೆಮ್ಮಿನ ತೆರೆ ಬರುವದು. ಮೈ ಸೆಟೆಯುವದು. ಕಫವು ಸಡಿಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮು. ಉಷ್ಣ ಪೇಯದಿಂದಲೂ ಎದ್ದು ಕುಳಿತರೂ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮಿನ ಕಾಟವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಮಲಗಿದ ಬಳಿಕ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಹಳದೀ ಜಿಗಟು ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಕರ್ಕಶವಾದ ಜೋರಿನ ಕೆಮ್ಮು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಕೆಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಕಫವು ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ನುಂಗಲ್ಪಡುವದು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸೋತಂತೆ ಅನಿಸುವದು.

ಸಿ:— ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿಯ ಕೆಮ್ಮು; ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಸೀತ ಪೇಯದಿಂದ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು. ಉಷ್ಣ ಮತ್ತು ಸೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಸರು ಕಫವು ಬಹಳ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅದು ಬಹಳ ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಹಿಯಾದ ರುಚಿ ಇರುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿದರೆ

ಕಫವು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತೇಲದೆ ತಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮಿನ ಮೂಲಕ ನಿಂದೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಗೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಬಾಯಿಯು ಜಿಗಟಾಗುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ರುಚಿಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ನೇ. ಮೂ:— ಕಫವು ಉಪ್ಪುಪ್ಪು, ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ, ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಮತ್ತು ಬಾಯಿ ಇವು ಒಂದೇಸವನೆ ಸೋರುತ್ತವೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ತುರಿಸಿ ತ್ರಾಸಕೊಡುವ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ತಡೆಯುವ ಒಣ ಕೆಮ್ಮು. ಸಮುದ್ರದಂಡೆಯ ಕ್ಷಾರಯುಕ್ತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಫೇರಂ ಘಾಸದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂ ಮೂರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಪ್ಲೂ:— ಹೊಲಸು, ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಕಫದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಂಟುಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳೆದು ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಲಗಿಕೊಂಡರೆ ಕೆಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ನೇ. ಸ:— ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಸಿದಂತಾಗುವದು. ಎದೆಯು ತೆರವಾದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ದಟ್ಟಾದ ಹಳದಿ, ಹಸರು, ಜಿಗಟು, ಮತ್ತು ಎಳೆಯುಳ್ಳ ಕಫವು ಬೀಳುವದು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎದೆಯು ಬಹಳ ನೋಯುವದು; ಅದಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುವದು. ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಭಾರಹಾಕಿ ಬಲಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಿದರೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ದಟ್ಟಾದ, ಸ್ವಚ್ಛವಾದ, ಬಿಳಿಯ ಕಫವು ಬೀಳುವದು. ಕಫಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು, ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಮ್ಮು ಬರುವದು. ಮಲಗಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುವದು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬೇಗನೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರದಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ನೆತ್ತೆಯು ಬೇಗನೆ ತುಂಬದಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಒಣ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸುಣ್ಣದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ:— ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿಯಾದ ಮತ್ತು ರಕ್ತದಿಂದಾಗಲಿ ಕೀವಿನಿಂದಾಗಲಿ ಕೂಡಿದ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕೆಮ್ಮು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೋಗವಲ್ಲ. ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯ, ಹೃದಯ, ಗಂಟಲ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದರಿಂದ ಈ ಭಾವನೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಯಾವ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ರೋಗವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅದರ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಔಷಧ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಭಾವನೆಯು ಕಂಡುಬರುವಂಥ ರೋಗಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಚ್ವರವಿಲ್ಲದ ಕೆಮ್ಮು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬರುವಂಥ ಜನರು ತಣ್ಣೀರಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಮೈಯನ್ನು— ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎದೆಯನ್ನು — ಒಳಿತಾಗಿ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ಲಾಭವಾಗುವದು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಲಿಂಬಿಯ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅದನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕುಡಿದರೆ ಗುಣವು ಬರುವದೆಂದು ಬಹುಜನರ ಮತವಿದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಚ್ಛ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಬೇಕು. ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಹಣ್ಣುಹಂಪಲ, ಕಾಯಿಪಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಆಹಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ತಿನ್ನಬೇಕು.

ಗಜಕರ್ಣ

Ringworm.

ರಿಂಗವರ್ಮ.

ಗಜಕರ್ಣವು ತ್ವಚೆಯ ರೋಗವು. ಅದು ಆಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ವರ್ತುಲಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಎದ್ದುಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ತ್ವಚೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೂ ವರ್ತುಲಾಕಾರವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ವರ್ತುಲದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಅವು ದಂಡೆಗುಂಟ ಹಬ್ಬುತ್ತವೆ. ಈ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಒಡೆಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಳಳಿಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ, ಬೆನ್ನು, ತೊಡೆ, ಗೆಜ್ಜೆ, ಮೊಳಕ್ಕೆ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮುದುಕ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ

ಅದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಕೈಮೇಲೆಯೂ ಆಗುವದುಂಟು. ತಿಂಡಿ ಬಹಳ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ತುರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಉರಿಯುತ್ತದೆ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೀರೂ ಸೋರುತ್ತದೆ. ಕೂದಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಾದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೂದಲು ನಾಶವಾಗುವವು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಜಕರ್ಣವಾದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೂದಲು ಉದುರಿ ಹೋಗಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ದುಂಡನ್ನ ಕಲೆಗಳು ಬೀಳುವವು. ಈ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ನೆಗಳು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಗಜಕರ್ಣದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣವು ಬರುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಫಾ:—ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕೊಡಬೇಕು; ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ದಿನಾಲು ಬಹಳಸಾರೆ ಉಪಯೋಗಮಾಡಬೇಕು. “ತ್ವಗ್ರೋಗ” ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ. ಅದರಲ್ಲಿಯ ಲಕ್ಷಣಾನುಸಾರವಾದ ಔಷಧ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನೇಟ್ರಂಫಾಸದ ಮಲಮು ಮಾಡಿ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಇದೇ ಔಷಧದ ಧಾವನಬಲದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಕಟ್ಟಬೇಕು.

ಗರ್ಭಪಾತ

Miscarriage.

ಮಿಸ್ ಕ್ಯಾರೆಜ.

ಗರ್ಭದ ಪೂರ್ಣ ಬೆಳೆಗೆಯಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ, ಅಂದರೆ ಏಳು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಆಗುವ ಗರ್ಭದ ಪತನಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಪಾತವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು ತಿಂಗಳೊಳಗಿನ ಗರ್ಭದ ಪತನಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಸ್ರಾವವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಆಗುವಂಥ ಎಲ್ಲ ತರದ ಗರ್ಭಪತನಕ್ಕೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಗರ್ಭಪಾತವೆಂಬ ಒಂದೇ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೆಂಗಸು ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಗರ್ಭಪಾತವಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭ ಧಾರಣವಾದ ನಂತರ ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಗರ್ಭಪಾತವು (ಗರ್ಭಸ್ರಾವವು) ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಬಲ ಮನೋವಿಕಾರಗಳು (ಬಹಳ ದುಃಖ, ಹರ್ಷ, ಸಿಟ್ಟು ಮುಂತಾದವುಗಳು), ಅಪಘಾತ, ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಗುವ

ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ, ಕೃಮಿಯಾಗುವದು; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು, ಮಲಾವರೋಧ, ತಿಣುಕುವದು, ಶರೀರದ ಬೇರೆ ಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುವದು, ಪ್ಲೇಗ, ಇನ್‌ಫ್ಲುಯೆಂಯಾ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳು, ರೇಚಕ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ವಿಷಾರಿ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು, ಇವೆಲ್ಲ ಗರ್ಭಪಾತದ ಕಾರಣಗಳು. ಗರ್ಭಪಾತವಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೂ ಜಗ್ಗಿದಂತೆ ಬಹಳ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮವೃ ರಕ್ತವೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ರಕ್ತಸ್ರಾವದ ಸಂಗಡವೇ ಗರ್ಭವೂ ಹೊರಬೀಳುವದು. ಒಮ್ಮೆ ಗರ್ಭಪಾತವಾದ ನಂತರ ಅದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಹೆಂಗಸಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತದೆ; ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಹೆಂಗಸು ತೀರ ಅಶಕ್ತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಗರ್ಭಪಾತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವದೇ ಹೆದರಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಿರುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಗರ್ಭಪಾತದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ದಿನಾಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗಟ್ಟಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೋ:— ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗಿನ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಅಕುಂಚನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಹಳ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವದು ಮತ್ತು ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗಿಂದ ಏನಾದರೂ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆಂದು ಅನಿಸುವದು, ಇವೇ ಎರಡು ಈ ರೋಗದ ಪ್ರಮುಖ ಭಾವನೆಗಳು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಗರ್ಭಪಾತದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಇದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಈ ಔಷಧವನ್ನೂ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗಿಗೆ ಶಾಂತವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಗೊಡಬೇಕು. ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಇರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಟೊಂಕದ ಕೆಳಗೆ ತಲೆಗಿಂಬವನ್ನಿಟ್ಟು ರೋಗಿಯ ಕಾಲು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿಸಬೇಕು. ಗರ್ಭಪಾತವಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಜಾಣರಾದ ಡಾಕ್ಟರ ಜನರನ್ನು ಕರೆ

ಕಳಿಸಿ ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಗರ್ಭಪಾತದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ “ಗರ್ಭಿಣಿಮಿತ್ರ”ವೆಂಬ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡಬೇಕು. ತಾವಾಗಿ ಗರ್ಭ ಪಾತ ಮಾಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬಾರದು. ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಕೆಡಕಾದ ಹಾಗೂ ಬಹುದಿವಸ ಬಾಳುವಂಥ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವದು. ಆದರೂ ಗರ್ಭವು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಮೃತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕಟಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳವಾಗಿ ಗರ್ಭದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಗರ್ಭೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ದೋಷವಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಪಂಡುರೋಗದಂಥ ರೋಗಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಹೆಂಗಸಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ಚಾಣರಾದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜನರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗರ್ಭಪಾತ ಮಾಡಿಸುವದೇ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವಶ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹ

Metritis.

ಮೆಟ್ರಾಯಿಟಿಸ್.

ಗರ್ಭಾಶಯದ ಅಂತಸ್ತಚ್ಚೆ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಲತ್ವಚ್ಚೆ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ದಾಹದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾವು ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಒಂದೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರದಾಹ ವೆಂತಲೂ ಹಳೆಯ ದಾಹವೆಂತಲೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳುಂಟು. ಟೊಂಕದ ಕೆಳಗೆ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೋಯುವದು, ಕಟಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಡವಾಗಿ ತುಂಬಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು, ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ ಯಾಗುವದು, ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರವಾಗುವದು, ಹೊಕ್ಕಳ ಕೆಳಗೆ ಒತ್ತಿದರೆ ನೋಯುವದು, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಶೀಘ್ರದಾಹದಲ್ಲಿ ಇರುವವು. ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವೂ ಇರುವದು. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳನಂತರ ಸೆರಗು ಹೋಗತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಸಾವುವು ಜಿಗಟೊ ಪಾರದರ್ಶಕವೂ ಇದ್ದು ಉಟ್ಟ ಸೀರೆಯ ಮೇಲೆ ಹಳದಿ ಕಲೆಗಳು ಬೀಳು ತ್ತವೆ. ಬರಬರುತ್ತ ಆದರ ಪಾರದರ್ಶಕತನವು ಹೋಗಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ

ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಕೂಡುವದು. ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನಗಳನಂತರ ಇದೆಲ್ಲ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ; ಸ್ತ್ರಾವನೂ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಹಳೆಯ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಸ್ತ್ರಾವನ ವಾಗುವದು. ಅದು ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ್ದಿರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜಿಗಟು ಕರಣಿಗಳು ಬೀಳುವವು. (ಗ್ರಂಥಿಯುಕ್ತ ಜಿಗಟು ಸ್ತ್ರಾವನು ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯ ಶೈತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವು. ಕೀವನುಳ್ಳ ತುರಿಸುವಂಥ ಸ್ತ್ರಾವವಿದ್ದರೆ, ಗರ್ಭಾಶಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶೈತ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.) ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿ ಕಾಲದಂಥ ಸೂಲಿಗಳು ಎಳುವವು. ಹಾಗೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದು; ಮತ್ತು ಆಮಯುಕ್ತ ಕರಣಿಗಳು ಹೊರಬೀಳುವವು. ಮುಟ್ಟು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಹಳೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಆಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಟ್ಟೆಸೂಲಿಯೂ ಇರುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ದಾಹವಿರುವ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅಕಾಲ ಗರ್ಭಪಾತವಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಈ ರೋಗವು ಬಹುದಿವಸ ಉಳಿದರೆ ಮುಂದೆ ಮುಖವು ಬಾಡುವದು. ಮೈಯೊಳಗಿನ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಸ್ನಾಯು ಶಿಥಿಲವಾಗುವದು. ಪಂಡುರೋಗವೂ ಆಗುವದು. ಸ್ವರ್ಶವು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ನೋಯುವದು. ಇವಲ್ಲದೆ ಹಿಸ್ಪಿರಿಯಾದ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳೂ ಕಂಡುಬರುವವು.

ಸೀತ ಹವೆ, ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮ ಮಾಡುವದು, ಹಳೆಯ ಅಸರೋಧ, ಅತಿಸಂಗ, ಹಸ್ತಮೈಥುನ, ಕಂಕಣಕಾರವನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದು, ಸೀತ ಪಂಡುರೋಗ, ಗಂಡಸಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ, ಕ್ಷಯ, ಮಾಂಸಾಬರದ, ಅಶಕ್ತತೆಯನ್ನು ತರುವ ರೋಗಗಳು, ಮುಂತಾದವು ಈ ವಿಕೃತಿಯ ಕಾರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ರಕ್ತಸಂಚಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಬಾವು ಹಳೆಯದಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಗರ್ಭಾಶಯದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಗರ್ಭಾಶಯವು ಬಿರುಸು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂದ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:—ಶೀಘ್ರದಾಹದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದರ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗರ್ಭಾಶಯದ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು, ಅದು ಮೆತ್ತಗಾಗುವದು, ಕೊಳೆಯುವದು, ಕೀವಾಗುವದು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ದೀರ್ಘದಾಹವು ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಇರುವದು. ಮುಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಅಂದರೆ ವಯಸ್ಸು ೪೫-೪೭ ವರ್ಷಗಳಾದ ಬಳಿಕ, ಹಲಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೂ, ಈ ರೋಗವು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದುಂಟು. ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಗೂ ಪಚನವಾಗುವಂಥ ಸಾದಾ ಅನ್ನವು, ಸ್ವಚ್ಛವೂ ಶುದ್ಧವೂ ಆದ ಹವೆ, ನಿಯಮಿತ ಸಡಾವಳಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುವದು. ಬಹಳ ತಿರುಗಾಡುವದು, ಉಗೆಬಂಡಿ, ಮೋಟಾರ ಗಾಡಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವದು, ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡುವದು, ಯಂತ್ರದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹೊಲೆಯುವದು, ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಶೀಘ್ರದಾಹವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಾಸಬೇಕು. ರೋಗಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಗೊಡಬೇಕು. ಬಾಣತಿಸದಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥ ಶೀಘ್ರದಾಹದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಭಯಂಕರವಿರುವವು ಎಂಬದನ್ನು ನೆನಪಿಸಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು; ಮತ್ತು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ

Uterine Displacement.

ಯುಟರಾಯಿನ ಡಿಸ್‌ಪ್ಲೇಸಮೆಂಟ್.

ಗರ್ಭಾಶಯವು ತನ್ನ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಸರಿಯುವದಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶವೆಂತಲೂ ಯೋನಿಭ್ರಂಶವೆಂತಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಮೇಲೆ,

ಕೆಳಗೆ, ಮುಂದೆ, ಹಿಂದೆ, ಅಥವಾ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಸರೆದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಡಬ್ಬುಹಾಕುವದು (ಅಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಮೈ ಕೆಳಗೆ ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಮೈ ಮೇಲೆ ಆಗುವದು) ಅಥವಾ ಮುರಿಗೆ ಹಾಕುವದು; ಇದಕ್ಕಾದರೂ ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶವೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗರ್ಭಾಶಯವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಪ್ರಸೂತಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಡಬ್ಬುಹಾಕುವದು. ಅದರಿಂದ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಶಕ್ತಿಪಾತವಾಗುವದು; ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾದರೂ ಬಹಳಾಗುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಯಾವವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಭ್ರಂಶವಾಗುವದೋ ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ದಾಹವು ಉಂಟಾಗುವದು, ಗಂಟುಗಳು ಏಳುವವು, ಗುದವೂ ಮೂತ್ರಾಶಯವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಬ್ಬಿರುವವು, ಗರ್ಭಾಶಯದ ಕಟ್ಟುಗಳು ಸಡಿಲಾಗುವವು, ಅಪಘಾತವಾಗುವದು, ವಿಟ್ಟುತಾಕುವದು, ಇವು ಇದರ ಕಾರಣಗಳು.

ಗರ್ಭಾಶಯವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಳಗೆ ಗರ್ಭಾಶಯಮಾರ್ಗದ ವರೆಗೆ ಇಳಿಯುವದು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು.

ಕಟಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಡವಾಗಿ ಜಗ್ಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ವೃಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ಮಗ್ಗಲಿಗೂ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. ಮೂತ್ರವು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುವದು; ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು. ಮೂತ್ರಸ್ತಂಭವೂ ಅವರೋಧವೂ ಇರುವವು. ಕಾರಿಕೆಯೂ ಅಪಚನವೂ ಇರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವ್ರಣವಾಗುವದು. ಅದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದರೆ ಕೀವಿನಂತೆ ಹೊಲಸು ಸ್ರಾವವಾಗುವದು. ಸೆರಗು ಹೋಗುವದು, ಮುಟ್ಟು ಬಹಳಾಗುವದು, ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋಯುವದು, ಅವರೋಧ ವಿರುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು. ಇವಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆಬರುವದು, ಕೈಕಾಲು ಎದೆ ನೋಯುವದು, ಗಂಟಲು ಉಬ್ಬುವದು, ಉಸುರು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಾದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಂಡುಬರುವವು.

ಕಲ್ಕಿ. ಪುಣ್ಣ:— ಇದು ಈ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶಿಥಿಲತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರುವದು, ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಬಂದಂತಾಗುವದು, ಉಸಿರುಕಟ್ಟುವದು, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಇದನ್ನು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನ್ಯಾ. ಫಾ:— ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಳೆ ಏಳುವದು, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೋಯುವದು ಇವುಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೇ. ಮೂ:— ಅಶಕ್ತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸೋತಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಸೆರಗು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ ಮೊದಲಾದ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿಯೇ ಇದೆ. ಹೆಂಗಸರು ಹಡೆದ ಬಳಿಕ ಬಹಳ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣಕಾರವನ್ನಿಟ್ಟು ಈ ರೋಗವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಬಹುದು.

“ ಪ್ರಸೂತಿ ” ಯೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯದ ರೋಗ

Diseases of the uterus.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ ದಿ ಯುಟರಸ್.

ಗರ್ಭಾಶಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯದಿರುವುದು, ಗರ್ಭಾಶಯದ ಭ್ರಂಶವಾಗುವುದು, ತೀಕ್ಷ್ಣ ಅಥವಾ ದೀರ್ಘದಾಹವಿರುವುದು, ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಾಬುರದ (ಯೋನಿಕಂದ) ವಾಗುವುದು, ಇವು ಗರ್ಭಾಶಯದ ರೋಗಗಳು. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯವಾಗುವುದು, ಅಪಘಾತಜನ್ಯ ರೋಗವಾಗುವುದು, ಇವಾದರೂ ಗರ್ಭಾಶಯದ ರೋಗಗಳೇ ಅಹುದು.

ಅನಾರ್ತವ, ಪೀಡಿತಾರ್ತವ, ಅಲ್ಪಾರ್ತವ, ಸಂಭೋಗ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಥೆ, ಗರ್ಭಧಾರಣವಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಪ್ರಸೂತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೂಸು ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೂ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವುದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಗರ್ಭೇಂದ್ರಿಯವು ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರದಿದ್ದರೆ ಕಂಡುಬರುವವು.

ಗರ್ಭಾಶಯವು ತನ್ನ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಸರಿಯುವುದು; ಇದಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

“ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ”ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹ, ಗುಲ್ಮ, ರಕ್ತಸ್ರಾವ, ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ಸದರುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಒಗ್ಗಿ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳ ಮಾಹಿತಿಯು ಸಿಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸ್ಕೂಲ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ರಕ್ತಸಂಚಯ ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ. ಮೂತ್ರಾಶಯಮಾರ್ಗದ ದಾಹ. ಸಂಭೋಗದ ನಂತರ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯಾಗುವುದು. ಗರ್ಭಾಶಯಮಾರ್ಗವು ತೀರ ಒಣಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶವು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೂತ್ರಾಶಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒರಟಿ ಬರುವವು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಗರ್ಭಾಶಯದ ಈ ಔಷಧ ಹಾಕಿದಂಥ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಸ್ತ್ರಾವವು ಆರಂಭವಾದ ಬಳಿಕ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಬಾಯಿ ಹಾಗೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ನಡುವೆ ವ್ರಣ. ಅದರೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟಗಿ, ಬೆಳ್ಳಗಿ, ಉರುಪಿಲ್ಲದ, ಸಾಮ್ಯವಾದ ಸ್ತ್ರಾವವಿದ್ದರೆ ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಬಹುದಿವಸ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯವು ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಸ್ಥಳವು ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ತ್ರಾವವಾಗುವದು. ಅದು ತೆಳ್ಳಗೂ, ಅಚ್ಚ ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ನಸುಗೆಂಪಾಗಿಯೂ ಇರುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶವಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ಅಂಜುಬುರುಕನೂ ಉತಾವಳಿಯೂ ಆಗಿರುವನು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ:— ಇದು ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶಿಥಿಲತೆಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ರೋಗವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲು ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಔಷಧವು. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಜಗ್ಗಿದಂತೆ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾಶಯವು ಬೆಳೆಯುವದು. ಹೀಗೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಭಾಗವು ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಿರುಸು ಹತ್ತುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯದ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಭಾಗವು ತಿಕ್ಕಿದಂತೆಯೂ ಚಿವುರಿದಂತೆಯೂ ಆಗುವದು. ಬಹು ದಿನದ ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ. ಅಶಕ್ತತೆ. ತೀರ ಸೋತ ಹಾಗೆ ಅನಿಸುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶದ ಮೂಲಕ ಸಂಧಿವಾತದಲ್ಲಿ ಏಳುವಂತೆ ಕಳೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಗರ್ಭಾಶಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯಾಗುವದು. ಪಾಕೃತಿಕ ಉಪಾಯವೆಂದು ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯದ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಈ ಔಷಧವನ್ನೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಸಹೀಡಾರ್ತವ, ಅತ್ಯಾರ್ತವ, ಮುಟ್ಟು, ಪ್ರದರ, ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹ, ಗರ್ಭಧಾರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಮುಂತಾದ ಸದರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಗರ್ಭಧಾರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ

Pregnancy and labour.

ಪ್ರೆಗ್ನನ್ಸಿ ಅಂಡ ಲೇಬರ್.

ಬಯಕೆಯಾಗುವದು, ಕಾರುವದು, ತಲೆ ನೋಯುವದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರುವದು, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳೇ ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವವು. ಒಯಕೆ, ಕಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವವು. (ಕಾರಿಕೆ, ತಲೆನೋವು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಆಯಾ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು.) ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು, ಮೊಲೆಗಳು ಉಬ್ಬುವವು; ಮತ್ತು ಅವು ನೋಯುವವು; ಒರಟಿ ಬರುವದು; ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು; ಅದರಿಂದ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು, ಹಲ್ಲುಬೇನೆ, ಅಪಚನದ ತಕರಾರು, ಅವರೋಧ ಅಥವಾ ಅತಿಸಾರ, ಜನನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುವದು, ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯದ ತಕರಾರು ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಪ್ರಸೂತಿಯ ಸೂಲಿಗಳು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಬರುವದರಿಂದ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು, ಪ್ರಸೂತಿಕಾಲದ ಸೂಲಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಬಾರದಿರುವದು, ಪ್ರಸೂತಿಯಾದನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬಹಳ ಕಡಿಯುವದು, ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಬಹಳಾಗುವದು, ದುಗ್ಧಜ್ವರವು ಅಥವಾ ಪೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರವು ಬರುವದು, ಒರಟಿ ಬರುವದು, ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪುವದು, ಗರ್ಭಾಶಯದ ಅಕುಂಚನವಾಗಿ ಆದು ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದು, ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು, ಮಾಂಸ ಬೀಳುವ ತಕರಾರು

ಬರುವದು, ಹಾಲು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಅಥವಾ ಕೆಡುವದು, ಸ್ತನ ವಿದ್ಯುಧಿಯಾಗುವದು, ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವಿಕೃತಿ ಕಂಡುಬರುವದು, ಮುಂತಾದ ಹಲವು ತಕರಾರುಗಳು ಪ್ರಸೂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸೂತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವ ತಕರಾರುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕ ವಿಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಯಾವ ಔಷಧಗಳು ಯಾವ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತವೆಂಬದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಒಂದೇಕಡೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಬಸಿರಾದಾಗ ಅನ್ನದ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಹಡೆದ ಬಳಿಕ ಸೂಲಿಗಳು ಬರುವವು. ದುಗ್ಗಿಜ್ವರ. ಕೂಸು ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವಾಗ ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಕೊರೆದಂತೆಯೂ ಜಜ್ಜಿದಂತೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೊಂದು ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ದಾಹಯುಕ್ತ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. ಸ್ತನಗಳ ಬಾವು ಮತ್ತು ನೋವು. ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರದ ಮೇಲೆ ಕಾಲೀ ಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರಸೂತಿಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಫೇರಂಫಾಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಪ್ರಸೂತಿಯ ನಂತರದ ವೇದನೆಗಳೂ ದುಗ್ಗಿಜ್ವರವೂ ನಿಲ್ಲುವವು. ಮೊಲೆ ಕುಡಿಯುವ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಜ್ವರವು ಬಂದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕಾಲೀ ಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಪ್ರಸೂತಿಯ ವೇದನೆಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಬಹಳ ಸಾರೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಅಶಕ್ತತನದಿಂದಲೂ ಮಾನಸಿಕ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಸೂತಿಯು ಮಂದವಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಅಸ್ವಸ್ಥ, ಬೆದರಬಡಕಳೂ, ಅಳುಬುರುಕಳೂ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರಸೂತಿಯ ನಿಜವಾದ ಸೂಲಿಗಳು ಜೋರಿನಿಂದ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ. ಇಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ಮಿನಿಟಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಲೀ ಫಾಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಪ್ರಸೂತಿಯೂ ಬೇಗನೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಪಾತದ ಹೆದರಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ವೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರದಮೇಲೆ (ಸೆಪ್ಟಿಕ್ ಫೀವರ). ಪ್ರಸೂತಿಯು ಕೆಂತ ಮುಂಚೆ ಬಹಳ ದಿವಸದಿಂದ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಎಟ್ಟರೆ ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯವಾಗುವದು.

ನ್ಯಾ. ಫಾ:— ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹಾಗು ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವ ವೇದನೆ. ಕಾಲಿನ ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒರಟೆ ಬರುವವು. ಗರ್ಭಾಶಯದ ದ್ವಾರವು ಬಿರುಸಾ ಗುವದು. ಅದರ ತುದಿಗಳು ತೆಳ್ಳಗೆ ಆಗುವವು. ಸೂಲಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಯಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಬಹಳ ವೇಳೆ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅವು ಭರದಿಂದ ಬಂದು ಗರ್ಭದೊಳಗಿನ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊರದೂಡಲು. ಜೋರಿನಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ಒರಟೆಗಳೂ ಬರುವವು. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಮೊಲೆ ಕುಡಿಯುವ ಕೂಸಿನ ಜ್ವರದ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರದ ಮೇಲೆಯೂ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಸ್ತನಗಳ ಬಾವು ನೋವುಗಳ ಮೇಲೆ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಕೀವು ಆಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹಿತ ವಾಗುವದು. ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರದ ಮೇಲೆ. ಬಸಿರಾದ ಹೆಂಗಸರ ಕಾರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ. ಕಫವು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:— ಮೊಲೆಗಳು ನೋಯುವವು, ಉರಿಯುವವು, ಬಿರು ಸಾಗುವವು. ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆಹಾಲು ಕೆಟ್ಟು ನೀಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಅದು ಉಪ್ಪುಪು ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಕೂಸು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸೂತಿಯ ವೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂತರವೂ ಬರುವಂಥ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೇಲೆ ಶಕ್ತಿದಾಯಕ ವೆಂದು ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಗರ್ಭಪಾತವಾಗುವದು. ಇನ್ನೂ ಬಾಣತಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಮುಟ್ಟು ಹೋಗುವದು. ಬಸಿರಾದಾಗ ಯಾವತ್ತು ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ದಣುವಿಕೆ ಇರುವದು.

ಕಲ್ಟಿ. ಫ್ಲೂ:— ಪ್ರಸೂತಿಯ ನಂತರ ಬರುವ ವೇದನೆಗಳು ಬಹಳ ಮಂದವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಕುಂಚನ ಕ್ರಿಯೆಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸೂತಿಯಾದ ಬಳಿಕ ರಕ್ತಸ್ರಾವವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮೊಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಗಂಟುಗಳು ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಹಾಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶೈಥಿಲ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸೂಲಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮಂದವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಟ್ಟಿ. ಫ್ಲೂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಜ್ಜಾತಂತುಗಳ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಮೂಲಕ (ಅಂದರೆ ಮಾನಸಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಮೂಲಕ) ಸೂಲಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಬರದಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಫಾಸವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶವಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಗುಣವು ಬರುವದು.

ನೀ. ಸ:— ಹಾಲು ವಾಡಿಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವು ಅದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದು. ಬಸಿರಾದಾಗ ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಬಾಯಿಯು ಕಹಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು..

ಸಿ:— ಸ್ತನವಿದ್ರಧಿ. ಕಾಲೀ ಮೂರದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗದೆ ಕೀವು ತುಂಬುವದು. ಮೊಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿರುಸಾದ ಗಂಟುಗಳು ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಕೂಸು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಕುಡಿದರೂ ಅದನ್ನು ಕಾರಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮೊಲೆಗಳು ಸೀಳುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕೊಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಬಸಿರಾದಾಗ ಹಡೆಯುವಾಗ, ಮತ್ತು ಹಡೆದ ಬಳಿಕ, ಬೀವನರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಬಹಳೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕವಾದ ಗುಣವು ಬರುತ್ತದೆಂದು ಅನುಭವವಿದೆ. ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸವೂ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಕಾಲದ ತ್ರಾಸವು ಸಹನವಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಧಾರಣವಾದಂದಿನಿಂದ ಹಡೆಯುವ ವರೆಗೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಒಂದು ತರದ ಮಾನಸಿಕ ವೃಥೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನತಂತುವಿನ ಕೆಲಸವು ಭರದಿಂದ ನಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬಸಿರಾದಾಗ ಕಾಲೀಫಾಸವನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು..

ಪ್ರಸೂತಿಯ ಸೂಲಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲೀಘಾಸವೇ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಔಷಧವು. ಬರಟೆಗಳು ಭರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರ ಸಂಗಡ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಬಸಿರಾದಾಗ ಅವಚನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಘಾಸವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗರ್ಭದೊಳಗಿನ ಕೂಸಿನ ಮೇಲೆ ಅದರ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದರ ಎಲುವುಗಳ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಪೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರವಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಮೂರ, ಕಾಲೀಘಾಸ ಮತ್ತು ಫೇರಂ ಘಾಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಪ್ರಸೂತಿಕಾಲದ ಸೂಲಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಹಾಗು ಭರದಿಂದ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀ ಘಾಸವನ್ನು ೧೦-೧೫ ಮಿನಿಟೆಗೊಮ್ಮೆ ಸರತಿಗೆ ೪೫ ಗುಂಜಿಯಂತೆ ಒಣ ಪುಡಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೩೪ ಸಾರೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೆಲಸವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟರಿಂದ ಕೆಲಸವಾಗದಿದ್ದರೆ ಇದರ ಸಂಗಡ ಕಲ್ಕೆ. ಪ್ಲೂ. ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಘಾಸವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಅವಶ್ಯವಿದ್ದರೆ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರಸೂತಿಯಾದ ಕೂಡಲೆ ೬x ಶಕ್ತಿಯ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಸಾರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ೩x ಶಕ್ತಿಯ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಅದರಿಂದ ಗರ್ಭಾಶಯವನ್ನು ತೊಳೆದುಬಿಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕಾಲೀಘಾಸ, ಫೇರಂ ಘಾಸ, ವಾಗ್ನೀಶಿಯಾ ಘಾಸ, ಕಲ್ಕೆರಿಯಾ ಘಾಸ, ಕಲ್ಕೆರಿಯಾ ಪುಟರಿಕಂ ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ದಿನಾಲು ಎರಡು ಸಾರೆ ಎರಡೆರಡು ತಾಸಿನ ಅಂತರದಿಂದ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಜ್ವರವು ಬರುವದಿಲ್ಲ; ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ನಿಲ್ಲುವದು; ಮತ್ತು ಗರ್ಭಾಶಯದ ಅಕುಂಚನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುವದು. ನಡುವೆ ನಡುವೆ ಕಲ್ಕೆ. ಘಾಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮೈಯೊಳಗಿನ ಅಶಕ್ತತನವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಕಡಿಯುವದು ನಿಂತಕೂಡಲೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಕೊಡುವದನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಬೇಕು. ಕಲ್ಕೆ. ಪ್ಲೂ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀಘಾಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ೧೫-೨೦ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪ್ರಸೂತಿ ಸ್ರಾವವು (ಪ್ರಸೂತಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು

ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ ಸ್ರಾವವು. Lochia = ಲೋಚಿಯಾ) ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀ ಮೂರ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಸ್ರಾವವು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಗರ್ಭಾಶಯವನ್ನು ತೊಳೆಯುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸುತ್ತಲು ಶಾಂತತೆ ಇಡಬೇಕು. ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಡಬೇಕು. ರೇಚಕ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ವಿಶೇಷ ಚಿಂತೆಯ ಪ್ರಸಂಗವಿದ್ದರೆ ತಜ್ಞರಾದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜನರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಔಷಧೋಪಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರ. ದುಗ್ಧಜ್ವರ, ಪೂಯದುಷ್ಪರಕ್ತಜನ್ಯಜ್ವರ, ಗರ್ಭಪಾತ ಮುಂತಾದ ಸದರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬಸಿರಾದಾಗ ವಾಂತಿಯ ಉಪದ್ರವವು ಬಹಳಾಗುವದು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಜಡವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಾರದು. ಹಣ್ಣು, ಹಾಲು ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಹಳ ಕೊಡಬಾರದು; ಸರತಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕುರು

Abscess.

ಅಬ್ಸೆಸ್.

ಶರೀರದ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಾಹಯುಕ್ತ ಬಾವು ಆಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೀವು ತುಂಬಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕುರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕುರುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳುಂಟು; ಶೀಘ್ರಪರಿಣಾಮಿ ಅಥವಾ ಉಷ್ಣಕುರು ಒಂದು, ಹಳೆಯ ಅಥವಾ ತಣ್ಣಗಿನ ಕುರು ಮತ್ತೊಂದು. ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಕಾರದ ಕುರುವಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾಗುವದು, ವೇದನೆಯಿರುವದು, ಮುಂತಾದ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದ ಕುರುವಿನಲ್ಲಿ ಅವು ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ; ಬಾವು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಒಡೆಯುವದಿಲ್ಲ.

ಕುರುವಾಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗಿ ಬಾವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಸ್ಥಳವು ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ; ಬಿಸಿಹತ್ತುತ್ತದೆ; ನೋಯುತ್ತದೆ; ಕೈಹಚ್ಚಿದರೆ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಒತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ ತಗ್ಗುಬೀಳುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಒಳಗೆ ನೀರು ಇರುವದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಅದೇ ನೀರು ಕೀವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಶೀಘ್ರ ಕುರುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ದೀರ್ಘಕುರುವಿನಲ್ಲಿ ಬಹುತರವಾಗಿ ವೇದನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ದಾಹದ ಬೇರೆ ಚಿಹ್ನೆಗಳೂ ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕುರು ಒಡೆದರೂ ಬೇಗನೆ ತುಂಬಿಬರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಣ್ಣಾಗಿ ಜ್ವರ ಬರುವದು ಮೊದಲಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಕುರುವಿನ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಜೀವನರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರೆ ಕುರುವು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಕೀವು ಸೋರುವ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಪೆಟ್ಟು, ಧಕ್ಕೆ, ಅಪಘಾತ, ಮುಳ್ಳು, ಗುಂಡು ಮುಂತಾದ ವಿಜಾತೀಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವವು, ಇವು ಬಾಹ್ಯಾಂಗದ ಮೇಲೆ ಕುರುವಾಗುವ ಕಾರಣಗಳು. ಬಾಯಿ, ಗಂಟಲ, ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕಡೆಗಿನ ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕುರುವಾಗುವದುಂಟು. ಆದರೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಚಳಿಯೇ ಅದರ ಕಾರಣವಿರುತ್ತದೆ. ಗಂಡಮಾಲೆಯಂಥ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೋಷಗಳಿಂದಲೂ ದೀರ್ಘಕುರು ಆಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರ, ದಾಹ, ನೋವು, ರಕ್ತಸಂಚಯ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇರುವಾಗ ಕೀವು ಆಗಬಾರದೆಂತಲೂ ಕೀವಿನಿಂದಾಗುವ ಹಲವು ತರದ ತ್ರಾಸವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ತೀರ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಈ ಔಷಧವನ್ನೂ ಕಾಲೀಮೂರವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ. ಬಾವು ಬಂದ ಬಳಿಕ. ಕೀವು ಆಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇದನ್ನೂ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಅದಲು

ಋದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಧಾವನದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮೇಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಬೇಕು.

ಸಿ:— ಕೀವು ಆಗಹತ್ತಿ ಒಳಗೆ ನೋಯಲಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಕೀವು ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರದ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಒಡೆದು ಸೋರಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕೀವಾಗುವ ಕ್ರಿಯೆಯು ಇನ್ನೂ ನಡೆದಿರುವಾಗಲೇ ಕಾಲೀಮೂರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗದಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೀವು ಸೋರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಗಾಯದೊಳಗಿಂದ ಬಹಳ ದಿವಸ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಕುರುವಾಗುವದು (ಪ್ರಾಯದುಷ್ಕ ರಕ್ತವಿಕಾರ)

ಕಲ್ಪಿ. ಸ:— ಗಾಯವು ಬೇಗನೆ ಮಾಯದಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಕೀವು ಬಹು ದಿವಸ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೀವಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ೧೨× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಕೀವಾಗಗೊಡದೆ ಹುಣ್ಣನ್ನು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಕರಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿದೆ. ಕಲ್ಪಿ. ಸಲ್ಫ. ಮತ್ತು ಸಿಲಿಕಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಭೇದವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ; ಅದನ್ನೂ ಓದಿರಿ.

ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ:— ಗಾಯವು ಎಲುವಿನ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿದರೆ; ಕುರುವಿನ ದಂಡೆಗಳು ಬಿರುಸಾಗಿಯೂ ಬಧಿರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಸ:— ಬಹಳ ದಿವಸದ ಹಳೆಯ ಕುರುವು. ಸ್ತ್ರಾವವು ನಿರಿಸಂತೆ ತೆಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ದಂಡೆಗಳು ಕವ್ವು, ನೀಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಒಳಗೆ ಮೇಯುತ್ತ ಹೋಗುವ ಹುಣ್ಣು. ೩ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ರಕ್ತವಿಕ್ರಿಯ, ಕೊಳಿತ, ಹೊಲಸು ನಾರುವ ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಯದುಷ್ಕ ರಕ್ತಜನ್ಯ ಭಾವನೆಗಳು ಆರಂಭವಾದ ಕೂಡಲೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕುರುವಿನಂಥ ರೋಗದ ಮೇಲೆ ಪೋಟೇಸದ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳ ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಆಗಹತ್ತಿದರೆ ಅದು ಬೇಗನೆ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಆಗಿರುವ ಕೀವು ಸೋರಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೋಟೇಸ ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಕಾವು ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪೋಟೇಸಿನ ಮೇಲೆ ಸಿಲಿಕಾ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇರೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಔಷಧದ ಪುಡಿಯನ್ನು ಉದುರಿಸಿ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಸಿಲಿಕಾ ಎಂದರೆ ಗಾರಗಲ್ಲು. ಗಾರಗಲ್ಲಿನ ಪುಡಿಯನ್ನು ಅರಿವೆಯೊಳಗಿಂದ ಸೋಯಿಸಿ ಪೋಟೇಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದರೂ ಕುರುವು ಬೇಗನೆ ಹಣ್ಣಾಗಿ ಬಡೆಯುವದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಕುರುವು ಬಡೆದು ಕೀವು ಹೊರಬಿದ್ದ ನಂತರ ಆ ಗಾಯವನ್ನು “ಕಲೆಂಡುಲಾ” ದ ಧಾವನ ಜಲದಿಂದ ದಿನಾಲು ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಒಂದು ಚಮಚೆಯ ತುಂಬ ಕಲೆಂಡುಲಾವನ್ನು ಮೂರು ಚಮಚೆಯ ತುಂಬ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ತಿಳಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಈ ಧಾವನಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಅರಿವೆಯ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೋಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಹುಣ್ಣು ಬೇಗನೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಹಗುರಾದ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು.

ಗೃಧ್ರಸಿ

Sciatica.

ಸಾಯೆಟಿಕಾ.

ಎಡಬಲದ ತಿಗಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಿಂದ, ತೊಡೆಗಳ ಮತ್ತು ಪಿಂಡರಿಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಅಂಗಾಲಿನ ವರೆಗೆ ಹೋಗುವ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು, ಭಯಂಕರ ನೋವು ಆಗುವದೇ ಗೃಧ್ರಸಿ ಬೇನೆಯು. ಈ ಉರುವೂ ನೋವೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇಡೀ ನಾಡಿಯ ತುಂಬ ಇರುತ್ತವೆ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ

ಪಿಂಡರಿಯ ವರೆಗಿನ ಭಾಗವಷ್ಟೇ ನೋಯುತ್ತದೆ. ತಿಗದ ಭಾಗವು ಬಹಳ ನಾಜೂಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುತರವಾಗಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು - ತಿಗದಲ್ಲಿ, ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಿಂಡರಿಯಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ವೇದನೆಯು ಮೊದಲು ಮಂದವಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಬೆಳೆದು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಆದರೆ ಒತ್ತಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುವದು; ನಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸುಖವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಡೆದರೆ, ತಿಣುಕಿದರೆ, ಅಥವಾ ಸೀತರೆ ವೇದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ತೇವು, ತಂಪು ಹವೆ, ಸಂಧಿವಾತ ಇವು ಈ ಬೇನೆಯ ಕಾರಣಗಳು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ತಿಗದಿಂದ ಮೊಳಕಾಲ ವರೆಗಿನ ಭಾಗವಷ್ಟೇ ದೂಷಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಭಾಗವು ಸುಂದಾಗಿಯೂ ಸೆಟೆದಂತೆಯೂ ಇದ್ದು ಜಗ್ಗಿದಂತೆ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನಸಿಕ ದುರ್ಬಲತೆಯು ಬಹಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಪ್ರಾಣಸಂಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ತಾಳಲಿಕ್ಕಾ ಗುವದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಸಂಗಡ ಈ ಔಷಧವನ್ನೂ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ನೇ. ಸ:— ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತವಿದ್ದು ಗೃಧ್ರಸಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತಿಗದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಳುವಾಗಲೂ ತಿರುಗಾಡುವಾಗಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರದ ಭಾವನೆ ಇದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು; ಇದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನೂ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ತೇವಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗು ತಂಪು ಹವೆಯಲ್ಲಿ

ಬೇನೆಯು ಮರಕಳಿಸುವದು. ಕಡಿದಂತೆಯೂ ಬಾಣ ಬಡಿದಂತೆಯೂ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನೋಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉರುವು ಇರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಇರಿವೆ ನಡೆದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಿ:— ಹಳೆಯ ಗೃಧ್ರಸಿ. ನಡೆಯುವಾಗ ವೇದನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ತಿಗದಲ್ಲಿ ಕಳೆ ಏಳುವವು. ನಡೆಯುವಾಗ ಪಿಂಡರಿಗಳು ಬಿಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಮೂ:— ಬಲಗಡೆಯ ತಿಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಜಗ್ಗಿದಂತೆಯೂ ಹಾರಿದಂತೆಯೂ ವೇದನೆಗಳು ನಡುವನಡುವೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಭಾಗವು ಸೊರಗಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒತ್ತಿದರೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಕಾವು ಕೊಟ್ಟರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಧ್ಯಾನ್ಹದಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಿದರೆ ಕಳೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಉಪ್ಪಿನ ಗಂಟಿನಿಂದ ಕಾವು ಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗಿಗೆ ಹಲವು ಸಾರಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು; ನೋಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣಹಂಚಿನಿಂದ ಕಾವು ಕೊಟ್ಟರೂ ಬಹಳ ಸುಖವಾಗುವದು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರವು ತಾಳುವದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸೀತೋಪಚಾರ ಮಾಡುವದೇ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಲೇ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ತಣ್ಣೀರಿನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ತಣ್ಣೀರಿನ ಚೀಲವನ್ನು ಇಡುವದರಿಂದಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಕಾಲು ಚಾಚಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ನೋಯುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಭಾಗವನ್ನು ಅಂಜಿಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಗಿಯಬೇಕು. ಮೊಳಕಾಲು ಮಡಿಚಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡರೆ ಈ ನಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರವು ಬೀಳುತ್ತದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಸಿಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಕಾಲು ಚಾಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗುವದು ಅವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹಳೆಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕಾಲ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಸೆಚಿಸಿ, ತೊಡೆಯನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುವದು.

ಗುಲ್ಮ

Cancer, Tumor.

ಕ್ಯಾನ್ಸರ, ಟ್ಯೂಮರ.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಭಾಗವು ಬೆಳೆದು ಬಾವು ಬಂದಂ ತಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಗಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ದಾಹಜನ್ಯ ಬಾವು ಬೇರೆ; ಈ ಬಾವು ಬೇರೆ. ಇಂಥ ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳುಂಟು. (೧) ಸಾದಾ ಗಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಗುಲ್ಮವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. (೨) ದುಷ್ಟ ಗಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ದೋಷಕ ಗಂಟು ಎಂತಲೂ ಮಾಂಸಾರ್ಬುಕದವೆಂತಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಾದಾ ಗಂಟು ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವದು. ಅದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಬೆಳೆಯು ತ್ತದೆ. ಅದು ಚಲನಶೀಲವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಅಪಾಯವೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ವೇದನೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ದಾಹಜನ್ಯ ಭಾವನೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತೆಗೆದರೆ ಅದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಮಾಂಸಾರ್ಬುಕವಾದರೂ ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವದು. ಅದರೂ ಅದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಣ್ಣು, ತುಟಿ, ಮೊಲೆ, ಗರ್ಭಾಶಯ ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಅವುಗಳ ಬೆಳೆಗೆಯು ಬೇಗನೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣ ದಲ್ಲಿ ಅಚಲವೂ ಸ್ಥಿರವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ದುಷ್ಟ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಕೊಳೆಯು ತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಾಹಜನ್ಯ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅವು ಹಣ್ಣಾಗಿ ಒಡೆಯುತ್ತವೆ. ಒಳಗಿನಿಂದ ಹೊಲಸು ರಕ್ತವೂ ಕೀವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಗಂಟನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕೊಯ್ದು ತೆಗೆದರೂ ಅದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಲೀ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಾಗಲೀ ಆಗುತ್ತದೆ. ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಬಹು ಬೇಗ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ನವೆಯಹತ್ತುತ್ತಾನೆ. ಇದೇನು ಕ್ಷಯರೋಗವಾಗಿದೆಯೋ ಎಂದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ೩೫ ವರ್ಷಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಈ ರೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗಂಟಿನ ಘಟಕಾವಯವ

ಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಈ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲದೆ ಮೂರನೆಯದೊಂದು ಪ್ರಕಾರವುಂಟು. ಅದಕ್ಕೆ ಜಲಯುಕ್ತ ಅಥವಾ ಪ್ರವಾಹಿ ಗ್ರಂಥಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಸ್ಟ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಅಪಘಾತ ಅಥವಾ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸ್ಥಾನಿಕ ಕ್ಷೋಭದಿಂದಲೂ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಸೇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಿಂದಲೂ, ತುಟಿಯನ್ನು ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಚ್ಚುವುದರಿಂದಲೂ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲಾಗಲಿ ತುಟಿಯ ಮೇಲಾಗಲಿ ಕ್ಷೋಭವುಂಟಾಗಿ ದೋಷಿಕ ಗುಲ್ಮವು ಆಗುವದು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಪ್ರಸೂತಿಯಾಗುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಈ ರೋಗವು ಆಗುವದುಂಟು. ಈ ಬೇನೆಯು ಬಂಜೆಯಾದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇದು ಆನುವಂಶಿಕ ರೋಗವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ರೋಗವು ಅಸಾಧ್ಯವೂ ಗಂಡಾಂತರವುಳ್ಳದ್ದೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಇದರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಜಾಣರಾದ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಮಾಡಿಸುವದೇ ಲೇಸು.

ಕಾ. ಸ:— ಮೂಗು, ತುಟಿ, ಗುದದ್ವಾರ ಮುಂತಾದ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲತ್ವಜೆಯ ಸಮೀಪದ ತ್ವಜೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾಂಸಾಬುರಗಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳಗೆ ಹಳದಿ ಕೀವವುಳ್ಳ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ಕೊಡಬೇಕು; ಮೇಲಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಪುಣ್ಣ:— ಇದೇ ಈಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ರಕ್ತಗುಲ್ಮಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಮೊಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಗಂಟುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಬಿರುಸಾದ ಬಾವು ಇರುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಘಾ:— ದೋಷಿಕ ಗುಲ್ಮ (ಕ್ಯಾನ್ಸರ್). ಹೊಲಸು ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ವೇದನೆಯಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಗುಲ್ಮವಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣವು ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಗಂಟನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತೆಗೆದ ನಂತರ ಗಾಯವು ಮಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಮೂ:— ನಾಲಿಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಲ್ಮವಾಗುವದು. ಈ ಗುಲ್ಮವು ಮೆತ್ತಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿರುವದು. (ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸ.)

ಫೇ. ಫಾ:— ಗುಲ್ಮದ ಮೇಲೆ ಇದು ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಗುಲ್ಮವು ಈ ಔಷಧದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾದ ಉದಾಹರಣಗಳಿವೆ. “ಲ್ಹಾಸೆ” ಎಂಬ ರೋಗದ ಮೇಲೆಯೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— (ಅಶಕ್ತ, ಕ್ಷಯಿ, ಮುಂತಾದ) ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ದೋಷಿಕಗುಲ್ಮವಾಗುವದು. ಗಲಗಂಡ, ಜಲಗುಲ್ಮ, ಮೊಳಕಾಲಮೇಲಿನ ಗುಲ್ಮ, ಅಸ್ಥಿಗಳ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದೆ ಇರುವ ಮಕ್ಕಳ ತಲೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಗುಲ್ಮ, ದೋಷಿಕಗುಲ್ಮ ಅಥವಾ ಪ್ರವಾಹಿಗುಲ್ಮ ಮುಂತಾದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಸಿ:— ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ದೋಷಿಕ ಗುಲ್ಮವಾಗುವದು. ಮೇಲಿನ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿರುಸಾದ ಗುಲ್ಮವಾಗುವದು. ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಗಂಟುಗಳು ಬಾಯುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕುರು ಆಗುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಆಗುವ ಹೆದರಿಕೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಫಾ:— ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ದೋಷಿಕ ಗುಲ್ಮವು ಇದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:— ಜಲಗುಲ್ಮ. ಗುಲ್ಮದೊಳಗೆ ಗಾಯವಾಗಿ ಬಹಳ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಈ ರೋಗವು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ರೋಗವು ಕಂಡುಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿಯೂ ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಮೇಲಿನ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ರೋಗಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಿನಾಲು ಶೌಚಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಪಚನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಗೂ ಪಚನಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಗ್ರಂಥಿರೋಗ

Diseases of Glands.

ಡಿಸೀಜಸ್ ಆಫ್ ಗ್ಲಾಂಡ್ಸ್.

ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಂತೆ ಲಸಿಕಾವಾಹಿನಿ (ರಸವಾಹಿನಿ=ಲಿಂಫಾಟಿಕ್ಸ್) ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಿ (ಲಸಿಕಾಗ್ರಂಥಿ ಅಥವಾ ರಸಗ್ರಂಥಿ) ಇವುಗಳ ಮಹತ್ವವಾದರೂ ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಶರೀರದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುವದು. ಈ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ರಸವು ತಯಾರಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸರ್ಜಕ ಗ್ರಂಥಿಯೆಂತಲೂ (ಸೆಕ್ರೆಟರಿ), ವಿಸರ್ಜಕ ಗ್ರಂಥಿಯೆಂತಲೂ (ಎಕ್ಸೆಕ್ರೆಟರಿ) ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಗ್ರಂಥಿಗಳ ರಸವು ಆಹಾರವನ್ನು ಪಚನಮಾಡಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಶರೀರಸಂವರ್ಧನದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದೋ ಆ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಉತ್ಸರ್ಜಕ ಗ್ರಂಥಿಗಳು. ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿಯ ವಿಸರ್ಜಕವಾದ (ಅಂದರೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾದ) ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಶರೀರದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಗ್ರಂಥಿಗಳೇ ವಿಸರ್ಜಕ ಗ್ರಂಥಿಗಳು. ಬಾಯಿಯೊಳಗಿನ ಲಾಲಾಗ್ರಂಥಿ, ಜಠರ, ಕರಳು ಮುಂತಾದ ಅಂತರಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಉತ್ಸರ್ಜಕ ಗ್ರಂಥಿಗಳು. ಮೂತ್ರಪಿಂಡವು ವಿಸರ್ಜಕ ಗ್ರಂಥಿಯು. ಯಕೃತವಾದರೂ ವಿಸರ್ಜಕ ಗ್ರಂಥಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಮಿದುಳಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಗದ್ದದ ಕೆಳಗೆ ಕೊರಳಿನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುವ

ಉತ್ಸರ್ಜಕ ಗ್ರಂಥಿಯೆಂದರೆ ಗಲಗ್ರಂಥಿಯು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಥಾಯರಾಯಿಟ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾದರೆ ಮಗುವು ಬೇನೆಕೊಳಕವೂ ಹುಚ್ಚು ಸಂತೆಯೂ ಎಬಡಸಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಗಲಗಂಡವೆಂಬ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಗಂಟು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ; ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಭರದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಖ, ಕಿವಿ, ಕುತ್ತಿಗೆ, ಗೆಜ್ಜೆ ಮುಂತಾದ ಶರೀರದ ಬಾಹ್ಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಗ್ರಂಥಿಗಳಾಗುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಲಸಿಕಾ ವಾಹಿನಿಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವದರಿಂದಲೇ ಈ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಗ್ರಂಥಿಯು ಈ ರೋಗಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಬಾಯುವದು, ನೋಯುವದು, ಮತ್ತು ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ರೂಪಾಂತರವಾಗುವದು, ಇವು ಈ ಗ್ರಂಥಿರೋಗದ ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣ ಸ್ವರೂಪಗಳು. ಗಂಡಮಾಲೆಯಾದರೂ ಗ್ರಂಥಿಗಳ ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವೇ ಆಹುದು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಿವಿಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಕಿವಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಗಲ್ಲದ ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಲಾಲಾಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ಬಾವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಗಲ್ಲವು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಬಾಯುತ್ತದೆ; ಬಳಿಕ ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಾಯುತ್ತದೆ; ಹಸಿವೆಯಾಗುವ ದಿಲ್ಲ; ನಾಲಿಗೆಯು ಬೂರಸಗಟ್ಟುತ್ತದೆ; ಬಾಯಿ ನಾರುತ್ತದೆ; ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಜ್ವರವು ಅನಿಯಮಿತವಿದ್ದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೫೬ ದಿವಸ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗಂಡಮಾಲೆಯು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರಿಗೆ ಗಂಡಮಾಲಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳೆನ್ನು ತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಯ ಶೋಧದ ಮೇರೆಗೆ ಗಂಡಮಾಲೆಯಾದರೂ ಒಂದು ತರದ ಕ್ಷಯರೋಗವೆಂದೇ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬಗಲೊಳಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗಂಟುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಯರೋಗವಾಗುವ ಸಂಭವ ಬಹಳ. ಕ್ಷಯದ ಬೀಜಗಳು ಲಸಿಕಾ ವಾಹಿನಿಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಯೋಗ್ಯ

ಸಮಯವು ಒದಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸಣ್ಣಾಗಿ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ; ಅಶಕ್ತನವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾತ ಬಳಕೆ ಒಳಗೆ ಕೀವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವು ಕೀವಾಗದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಬಾತಿರುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಅವು ದೊಡ್ಡವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರಣವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ವ್ರಣಗಳು ಬೇಗನೆ ತುಂಬುವದಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗಂಡಮಾಲಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮನುಷ್ಯನೆಂಬ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯಿಂದ ಅದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂಬದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಗಂಡಮಾಲೆಯಿಂದ ತ್ರಾಸವಾಗುವದೇ ಇಂಥ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಯ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಹೊರತಾಗಿ ಶರೀರದ ಮಾನದಿಂದ ತಲೆಯು ದೊಡ್ಡದಿರುವದು, ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಿಯೂ ಬಿರುಸಾಗಿಯೂ ಇರುವದು, ಮೂಗೂ ಮೇಲಿನ ತುಟಿಯೂ ದಪ್ಪಾಗಿ ಬಾತಂತೆ ಇರುವದು, ಗಲ್ಲದ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಅಗಲಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವದು, ತುಟಿಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿರುವದು, ಸ್ನಾಯುಗಳು ಮೆತ್ತಗಿರುವದು, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು. ಅಲ್ಲದೆ, ರೋಗಿಯು ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಂದನಾಗಿರುವದು, ತ್ವಚೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕಳೆಗುಂದಿದಂತೆ ಕಾಣುವದು, ಆದರೂ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರಣದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಒಳಗಿನ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವದು, ತುಟಿಯೂ ಗಲ್ಲವೂ ಕೆಂಪಗೆ ಕಾಣುವದು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀಲಿ ಬಣ್ಣವು ಬರುವದು, ಶರೀರದ ಆಕಾರದ ಮಾನದಿಂದ ಅದರ ತೂಕವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಕೂದಲು ಮೆತ್ತಗಾಗುವದು, ಹಲ್ಲುಗಳು ಉದ್ದಾಗಿರುವವು ಮತ್ತು ಹೊಳೆಯುವವು, ರೋಗಿಯು ಚುರುಕನೂ ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಇರುವನು, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇರುವವು. ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ರೋಗಿಯು ಗಂಡಮಾಲಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ತರದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಗಂಡಮಾಲಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳೆಂದು

ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಈ ರೋಗಿಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಮತ್ತು ಬಗಲಿನಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕಾ. ಮೂ:- ಇದು ಬಾವಿನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಗಂಟು ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಿರುಸಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೂ ಕೊರಳಿನ ಕೆಳಗಡೆಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾತು ದೊಡ್ಡವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಗಂಡಮಾಲಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾದವರಿಗೂ ಈ ಔಷಧ ವನ್ನೂ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಫೇರಂ ಫಾಸ ಹಾಗೂ ಕಾಲೀಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಬೇನೆಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:- ಜ್ವರವು, ಬಾವು, ನೋವು, ಕೆಂಪಾಗಾಗುವದು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ $೧ \times$ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಟಿ. ಫ್ಲೂ:- ಗಂಟುಗಳು ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಿರುಸಾಗಿದ್ದು ಬಾತಿರು ತ್ತವೆ. ಹಳೆಯ ಮತ್ತು ದಾಹಯುಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಿರುಸು ಗಂಟು ಗಳು. ಹೆಂಗಸರ ಮೊಲೆಗಳೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ, ಕಾಲೀ ಮೂರವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಮೂ:- ಗಂಟುಗಳು ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವೃಷಣವೂ ಬಾಯುತ್ತದೆ. ಶ್ಲೇಷ್ಮುಲ ತ್ವಚೆಯು ಒಣಗಿ ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರವು ತಿಳಿಯದೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಕೂಡ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಗಲಗಂಡವು ನೇಟ್ರಂಮೂರದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಆದರೆ ಔಷಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವರ್ಷಾರು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ನೇ. ಫಾ:- ಗಲಗಂಡ. ನಾಲಿಗೆಯ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗವು ಅಚ್ಚ ಹಳದಿಯಾಗಿದ್ದು ಪಿತ್ತದ ಹುಳಿ ಭಾವನೆಗಳಿರುವವು.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:- ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಗ್ರಂಥಿವೃದ್ಧಿ. ಗಂಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬಹಳ ದಿವಸವಾಗಿದ್ದರೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಗಂಟಲವಾಳ. ಗಂಡ

ಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗಂಟುಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿರುತ್ತವೆ-
ಗ್ರಂಥಿರೋಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ
ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ಗಂಡಮಾಲೆ. ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು
ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿದ್ದರೆ
ಇದರಿಂದ ಅದು ಬೇಗನೆ ಆಗುವದು.

ಕಲ್ಕೆ ಸ:— ಕೀವು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೆ. ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ವ್ರಣವಾಗುವದು.
ವ್ರಣದ ದಂಡೆಗಳು ಬಿರುಸಾಗಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೀ. ಸ:— ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳ ಬಹಳ ದಿನದ ಬಾವಿನಮೇಲೆ.
ಗ್ರಂಥಿಗಳ ಬಾವಿನಿಂದ ಉದೀ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸ
ಎಂಬ ಕ್ಷಾರದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಗಂಡಮಾಲಾ
(ಅಥವಾ ಗಂಟಲವಾಳ) ಎಂಬ ರೋಗವು ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ
ವಿಕೃತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸವೇ ಮುಖ್ಯ
ಔಷಧವು. ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಕೊಡ
ಬೇಕಾಗುವದು. ಗಲಗಂಡ ರೋಗಕ್ಕೆ ನೇಟ್ರಂ ಫಾಸ ಔಷಧದಿಂದಲೂ
ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾದ ಬಳಿಕಲೂ ನೇಟ್ರಂ
ಫಾಸವನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪೌಷ್ಟಿಕವಾದ
ಮತ್ತು ಪಚನಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾದ ಅನ್ನವು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿಗದೆ ಇದ್ದ
ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗಂಡಮಾಲೆಯು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ
ಅಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಿಸುವ
ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು. ಶಕ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧ
ವನ್ನು ಮೇಲಿನಿಂದಲೂ ವ್ಯಾಸಲಿನದೊಳಗೆ ಅರೆದು ಹಚ್ಚಬೇಕು;
ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು.

ಗೊಬ್ಬರ

Measles.

ಮೀಜಲ್ಸ್.

ಗೊಬ್ಬರವು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗುವ ವಿಸ್ಫೋಟಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ಜ್ವರವು. ಮೊದಲು ನೆಗಡಿಯಾಗುವದು; ಬಳಿಕ ಸ್ವಲ್ಪ ತ್ರಾಸದಾಯಕವಾದ ಒಣ ಕೆಮ್ಮು ಬರುವದು; ೧೦೨ ರಿಂದ ೧೦೪ ಅಂಶದ ವರೆಗೆ ಜ್ವರವು ಬರುವದು; ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿವಸ ಜ್ವರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆ ನೋಯುವದು, ಬೆಳಕಿನಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಕ್ಕೆ ಬೇಡಾಗುವದು, ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದ ನೀರಾಗಲಿ ರಕ್ತವಾಗಲಿ ಸೋರುವದು, ನೀಸು ಬರುವದು, ದನಿ ಕೂಡುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಗಂಟಲು ಕೆಂಪಾಗುವದು. ಗಂಟಲಿನ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಉಬ್ಬುವವು ಹಾಗೂ ನೋಯುವವು. ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಅಥವಾ ನೀಲಿ ಕಲೆಗಳು ಕಾಣುವದು ಗೊಬ್ಬರದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎರಡನೆಯ ಅಥವಾ ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ, ಆದರೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಥವಾ ಐದನೆಯ ದಿವಸ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ, ಕಿವಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಎದ್ದು ಬಳಿಕ ಅವು ಮೈತುಂಬ ಹಬ್ಬುತ್ತವೆ. ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದ ಬೆವರಸಾಲಿಯಂತೆ ಸಣ್ಣಗೆ ಕೆಂಪು ಬೊಕ್ಕೆಗಳಾಗುವವು. ಬರಬರುತ್ತ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಅರ್ಧಜಂದ್ರಾಕೃತಿ ಮಂಡಲಾಗುವದು. ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳ ನಂತರ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಬಾಡಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಜ್ವರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ: ಮತ್ತು ಮೈ ತುರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಳಮಳಿಸುವದು, ಓಕರಿಸುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು, ಇವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಒಣಗಿದಬಳಿಕ ಸಹ ಕಿವಿ ಒಡೆಯುವದು, ಕಣ್ಣು ನೋಯುವದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಹೂ ಬೀಳುವದು, ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾಯುವದು ಮುಂತಾದ ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಒಳಗಿನ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ಬೇನೆಯು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಕೂಸಿಗೆ ಅದು ಆಗುವದು. ಒಮ್ಮೆ ಗೊಬ್ಬರವು ಬಂದು ಹೋಯಿತೆಂದರೆ ಅದು ಬಹಳಮಾಡಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಕಾ. ಮೂ: — ಕಾಲೀ ಮೂರ ಅಥವಾ ಪೊಟ್ಟಾಶಿಯಂ ಕ್ಲೋರಾಡ್ ಎಂಬ ಕ್ವಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದರ ಮೂಲಕ ಈ ರೋಗವು ಉಂಟಾಗಿ ಕೆಂಪು ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆಯೆಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತವಿದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಬರುವದು, ಉರುಪು ಬಿಡುವದು, ಮೋರೆ ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗುವದು, ನೀರಡಿಕೆ ಯಾಗುವದು, ಮೈ ಕೈ ನೋಯುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಫೇರಂ ಫಾಸದನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಟುಗಳು ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಗೊಗ್ಗರಾದ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೂದೀಬಣ್ಣದ ಬೂರಸು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಗೊಬ್ಬರದ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ, ಕಿವುಡತನ, ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾವು. ತೆಳ್ಳಗೆ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಜುಲಾಬು.

ಕಾ. ಸ:— ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅಡಗುತ್ತವೆ. ತ್ವಚೆಯು ಒಣಗಿ ಹುರಬರಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆವರು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕು.

ನೇ. ಮೂ:— ಕಣ್ಣಿನೊಳಗಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ಬಹಳ ನೀರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬುರುಗಿನ ಗುಳ್ಳೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:— ಗೊಬ್ಬರವು ಬಂದು ಹೋದಬಳಿಕ ಕ್ಷೀಣ ಧಾತುಗಳ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೊಂದು ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ: — ಫೇರಂ ಫಾಸ ಮತ್ತು ಕಾಲೀ ಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹಳಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ರೋಗಿಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವರು; ಬೇನೆಯ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮವೂ ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಬೊಕ್ಕೆ ಗಳು ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಫೇರಂಫಾಸ ಮತ್ತು ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದು

ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು; ಬೊಕ್ಕೆಗಳೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೊರಬೀಳುವವು. ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಾವಿಯ ಅರಳಿನ ನೀರನ್ನಾಗಲಿ ಶುದ್ಧ ನೀರನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಯಾವ ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಕೊಡಬಾರದು. ಜ್ವರವು ಇಳಿದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲು ಹಾಲು ಅನಂತರ ಅನ್ನ ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯು ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಗಾಳಿಯೂ ಬೆಳಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬರಗೊಡಬೇಕು. ಆದರೆ ರೋಗಿಯ ಕಣ್ಣಿನಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಬೀಳಗೊಡಬಾರದು. ಕೆಮ್ಮು, ಅಪಚನ, ಅತಿಸಾರ ಮುಂತಾದ ಉಪದ್ರವಗಳು ಆಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕು. ಅಂಥ ಉಪದ್ರವಗಳಾದರೆ ಆಯಾ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಗೊಬ್ಬರದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವು ಬೇಗನೆ ತ್ರಾಸ ವಾಗದಂತೆ ಹೊರಬೀಳಲಿಕ್ಕೆಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು, ಹಪ್ಪಳ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವು ಜನರ ಮತವಿದೆ. ಗೊಬ್ಬರವು ಹೊರಬಿದ್ದು ಬಾಡಹತ್ತಿದನಂತರ ಆಕಳ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದರಿಂದ ಹಿತ ವಾಗುವದು.

ಘಟಿಸರ್ಪ

Diphtheria.

ಡಿಫ್ಥರಿಯಾ.

ಘಟಿಸರ್ಪವು ಒಂದು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವು. ಅದು ಆದಾಗ ರೋಗಿಯ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಕಲೆಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಜ್ವರವೂ ಅಶಕ್ತ ತನವೂ ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಮೊದಲು ೧೦೧ ರಿಂದ ೧೦೫ ಅಂಶಗಳ ವರೆಗೆ ಏರುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏರುವದು. ಜ್ವರದ ಮಾನದಿಂದ ನಾಡಿಯ ಬಡತಗಳು ೧೨೦ ರಿಂದ ೧೪೦ ರ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಥವಾ ಆರನೆಯ ದಿವಸ ಜ್ವರವು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಡಿಮೆ.

ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಬಂದಿರುವಾಗ ತಲೆನೂಲಿ, ಟೊಂಕನೂಲಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಕರಿಕೆ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರದ ಪಡದೆಯು ತಯಾರಾಗಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೋಗಿಯು ಈ ಬೇನೆಮಿಂದ ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು, ನುಂಗುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಯಾಗುವದು, ಹಸಿವೆಯಾಗದಿರುವದು, ನೋತಂತೆ ಅನಿಸುವದು, ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಬರುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯೂ ಅಂಗಳವೂ ಕೆಂಪಾಗುತ್ತವೆ, ಬಾಯುತ್ತುವೆ, ಮತ್ತು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಬಳಿಕ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಕಲೆಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಬಿಳಿಯ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣವು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಲೆಗಳು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿ ಒಂದು ಪಡದೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಬಾಯಿಯು ಬಹಳ ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ; ಜೊಲ್ಲೂ ನೋರುತ್ತದೆ. ಬೇನೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಪಡದೆಯು ಬೇಗನೆ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ರೋಗಿಯು ೫ ರಿಂದ ೧೫ ದಿವಸಗಳೊಳಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬೇನೆಯು ಉಗ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಥವಾ ಆರನೆಯ ದಿವಸ ಜ್ವರವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ತೀರ ಅಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಶಕ್ತಿಹೀನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ರೋಗಿಯು ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವು ಸಾರೆ ನೆತ್ತಿ, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಕಿವಿ, ಕುತ್ತಿಗೆ, ಕೈಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷುಘಾತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಫೇ. ಘಾ:— ದಾಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಜ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಕಾಲೀಮೂರದ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಫೇರಂ ಘಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ನೆತ್ತಿ, ಕಿರಿ ನಾಲಿಗೆ, ಮತ್ತು ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆ ಇವು ಬಾಯುವವು. ನುಂಗುವಾಗ ಬಹಳ ನೋಯುವದು. ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಬಿಳಿಯ ಕಲೆಗಳು ನಾಶವಾಗು

ತ್ತವೆ. ೩× ಅಥವಾ ೬× ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ೧೦/೧೫ ಗ್ರೀನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸರತಿಗೆ ಎರಡು ಚಮಚಿಯಂತೆ ಎರಡು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಮೂ:—ಮುಖವು ಬಾಯುವದು ಹಾಗು ಕಳೆಗುಂದುವದು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುಹಾಕುತ್ತವೆ. ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತದೆ; ಅಥವಾ ನಾಲಿಗೆಯು ತೀರ ಬಣಗುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಂತೆ ರೇಚವೂ ವಾಂತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಸ:— ಪಿತ್ತದ ಹಸರು ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಬಾಯಿಯೂ ನಾಲಿಗೆಯೂ ಕಹಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಘ:— ಅಶಕ್ತತನ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಪಾತದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ದೋಷಿಕ ಭಾವನೆಗಳಾಗುವವು. ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾದ ಬಳಿಕ ಅದರ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ-ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ, ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದ ಮಾತನಾಡುವದು, ವಧಾಂಗ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕಲ್ಕೆ. ಪು:— ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ರೋಗದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉಸುರು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಘಾಸದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಘ:— ರೋಗವು ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯ ವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಘ್ನ. ದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾದ ಬಳಿಕ ಶಕ್ತಿಯು ಬೇಗನೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ನೀ. ಘ:— ಅಂಗಳ, ನಾಲಿಗೆಯ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗ, ಮತ್ತು ಉಪ ಜಿವ್ವಿಕೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಿಯಾದ ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಪುಟವು ಬಂದಿದ್ದರೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಈ ರೋಗವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿನಿಂದ ಫೇರಂ ಘಾಸ ಮತ್ತು ಕಾಲೀ ಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ೧೦/೧೫ ಗ್ರೀನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ

ಅರ್ಧ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಕಾಲು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋದರೆ, ಬೇನೆಯು ಬಲಿಯುವದರೊಳಗಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ರೋಗವು ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯತನಕ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ೧ x ದಿಂದ ೩ x ದ ವರೆಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ೧೫ ಗ್ರೇನ ಕಾಲೀಮೂರವನ್ನು ಅರ್ಧ ಬಟ್ಟಲ ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ಸಾದಾ ಗ್ಲಿಸರಿನ ವನ್ನು ಸಹ ಕಲೆಗಳು ಬಿದ್ದಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — ಅಂದರೆ ಪಡದೆಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ — ಹಚ್ಚುವದರಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಪೌಷ್ಟಿಕವಾದ ಹಗುರು ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಪಡದೆಯು ಬೆಳೆದದ್ದರಿಂದ ಬಾಯಿಯೊಳಗಿಂದ ಅನ್ನವು ಹೋಗದಂತಾದರೆ ಅದನ್ನು ವೈದ್ಯ ಜನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ಹಾಕಬೇಕು. ಈ ಬೇನೆಯು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕವಿದ್ದುದರಿಂದ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಬೇರೆ ಜನರಿಗೆ ಅದು. ಆಗದಂತೆ ಕೈಲಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕು.

ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು.

Sore-Throat.

ಸೊಅರ-ಥ್ರೋಟ.

ಗಂಟಲು ಬಾಯುವದು, ನೋಯುವದು, ಕೆಂಪಾಗುವದು; ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷುತಗಲಾಗುವದು, ಹುಣ್ಣು ಆಗುವದು; ದನಿ ಕೊಡುವದು; ಉರಿಯುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಘಟಸರ್ಪ, ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ರೋಗ, ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಬೀಳುವದು, ಅಂಗಳವು. ಕೆಂಪಾಗುವದು ಮತ್ತು ನೋಯುವದು, ಕಂಠನಲಿಕೆಯ ರೋಗ, ಇವಾದರೂ ಗಂಟಲರೋಗಗಳೇ ಅಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಆಯಾ ರೋಗಗಳ ಕೆಳಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಗಂಟಲಿನ ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಚಳಿ, ಹವೆಯಲ್ಲಿಯ ಬದಲಾವಣೆ, ಕೆಟ್ಟ ಹವೆ ಅಥವಾ ಧೂಳು ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುವದು, ಉಷ್ಣ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವದು, ಉಪದಂಶ, ಮಾತಾಡುವಾಗ ಆಯಾಸವಾಗುವದು, ಮುಂತಾದವು ಗಂಟಲರೋಗದ ಕಾರಣಗಳು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಗಂಟಲು ಒಣಗಿದ್ದರೆ, ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಬಾತಿದ್ದರೆ; ಜ್ವರ, ಕಾಂಪು, ನೋವು ಇದ್ದರೆ: ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಾಗಲಿ ಪ್ರಣವಾಗಲಿ ಇದ್ದರೆ ಫೇರಂ ಘಾಸದಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಉರಿಯುವದು ಮತ್ತು ನೋಯುವದು. ಗಾಯಕರು, ಪುರಾಣಿಕರು, ಭಾಷಣಕಾರರು ಮುಂತಾದವರ ಗಂಟಲ ನೋಯುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ದನಿ ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಂಗಡ ಕಲ್ಕಿ-ಘಾಸವನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದಾಹದ ದ್ವಿತೀಯಾಸನ್ನೆ. ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಗಂಟುಗಳೂ ಗಂಟಲಲ್ಲಿಯ ಗಂಟುಗಳೂ (ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆ) ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವಾಗುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ ಹಾಗು ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಕಲೆಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ದಟ್ಟಾದ ಪರಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಸುಂಗುವಾಗ ಗಂಟಲು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಗಂಟಲನೋವು ಆಗಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೆದರಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಫವು ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ, ದಟ್ಟಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಗಾಯಕ, ಪುರಾಣಿಕ, ಮುಂತಾದವರ ಗಂಟಲು ನೋಯುತ್ತದೆ.

ನೇ. ಮೂ:— ಫೇರಂ ಘಾಸದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾವೂ ನೋವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲು ಒಣಗುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಜೊಲ್ಲಿನ ಬುರುಗು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲಿ

ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಬುರುಗುಳ್ಳ ಪಾರದರ್ಶಕ ಪದಾರ್ಥವು ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಒರಟಿ ಬರುತ್ತವೆ. ನುಂಗುವಾಗ ಉಸುರು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಸ:— ಗಂಟಲು ನೋಯುತ್ತದೆ. ನುಂಗುವಾಗ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಟಿ. ಸ:— ದಟ್ಟವಾದ ಹಳದಿ ಕೀವು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೀವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದು ನೋಯುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಟಿ. ಫ್ಲೊ:— ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ತುರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಜೋತಾಡುತ್ತದೆ. ಮಲಗಿದನಂತರ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಗಂಟಲು ಕೊಳೆತು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಒಣಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಂದೇಸವನೆ ನುಂಗಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಉಸುರು ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲದೊಳಗಿಂದ ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಜೊಲ್ಲು ಬರುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಫಾ:— ಗಂಟಲು ಮತ್ತು ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದಾಹ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಅಚ್ಚ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ, ದಟ್ಟವಾದ, ಕನೆಯಂಥ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತೆಳ್ಳೆನ್ನು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನುಂಗುವಾಗ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಗಂಟಲನೋವು ಬೇಗನೆ ನಿಲ್ಲುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ಚಳಿಯಾಗಿ ಗಂಟಲು ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ಗಂಟಲನ್ನು ಖೇಕರಿಸಿ

ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡುವದು, ಕೆರೆಯುವದು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು ಬಾತದ್ದರಿಂದ ನೋವು ಬಹಳ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಗಂಟಲಿಗೆ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು; ಅದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ.

“ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ರೋಗ ” ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಬೆವರು

Sweat.

ಸ್ವೆಟ್.

ಬೆವರು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೋಗವಲ್ಲ. ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಶಕ್ತತನದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಭಾವನೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾವ ರೋಗವೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಬೆವರು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅಶಕ್ತತನ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾರಗಳಾಗುವವು. ಕೆಲವು ಸಾರೆ ಮೈತುಂಬ ಬೆವರು ಬಿಡದೆ, ಅಂಗೈ, ಅಂಗಾಲು, ತಲೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಸೂಚನೆಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬೆವರು ಹಾಗೂ ದಣುವಿಕೆ. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಲೆಯ ಸುತ್ತಲು ಬೆವರು. ಕಾಲಿಗೂ ಬಗಲೊಳಗೂ ಬರುವ ಹೊಲಸು ಬೆವರು. ಯಾವದೇ ರೋಗವು ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಬಹಳ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು.

ನೀ. ಮೂ:— ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬೆವರು; ದಣಿಸುವಂಥ ಬೆವರು. ಬೆವರು ಹುಳಿ ನಾರುವದು. ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿ ದಣಿಸುವಂಥ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಮಾನಸಿಕ ಅಶಕ್ತತೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಕ್ಷೀಣತೆಯನ್ನು ತರುವಂಥ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಿಲಿಕಾದ ಉಪಯೋಗವಾಗದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮೈತುಂಬ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಖದ ಮೇಲೆ, ತಣ್ಣಗೆ ಜಿಗಟು ಬೆವರು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಯಾವದೇ ರೋಗದ ಚಿನ್ನವಿರದೆ ಬರುವಂಥ ಬೆವರು ಮುಂದೆ ಬರತಕ್ಕ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕಾಲಿಗೆ ಬಿಡುವ ಹೊಲಸು ಬೆವರು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಿಂತರೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವವಾಗುವದು; ಒಮ್ಮೆಮ್ಮೆ ಕ್ಷಯರೋಗವು ಸಹ ಆಗುವದು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಿಲಿಕಾ ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸ್ ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದಾಗ ತಲೆಗೆ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಂದು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೋಷವು. ಇಂಥ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೋಷವಿರುವ ಹುಡುಗರ ನೆತ್ತಿಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕೆಲವು ತಕರಾರುಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಔಷಧಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಆ ತಕರಾರುಗಳು ಬೇಗನೆ ದೂರಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಔಷಧಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು.

ಮೂಗು ಒಡೆಯುವದು

Epistaxis.

ಎಪಿಸ್ಟಾಕ್ಸಿಸ್.

ಮೂಗಿನಿಂದ ರಕ್ತವು ಸೋರಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಗು ಒಡೆಯಿತು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆ ರಕ್ತವು ಅಚ್ಚ ಕೆಂಪು ಇಲ್ಲವೆ ಕಪ್ಪು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೂಡಲೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಳ್ಳಕಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಹರೆಯುವದೂ ಇಲ್ಲ. ರಕ್ತವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಮೂಗಿನ ಒಂದೇ ಹೊಳ್ಳೆಯಿಂದ ಸೋರುತ್ತದೆ.

ಅಪಘಾತ, ಮೂಗಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಾಕುವದು, ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಆಯಾಸ ವಾಗಿ ಆಗುವ ಸ್ವಾಭಾವ, ಮುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಅನಿಯಮಿತತನ, ಇವು ಇದರ ಕಾರಣಗಳು. ಪೀತ ಪಂಡುರೋಗಗಳಿಗೂ ಕ್ಷೀಣರಕ್ತ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತಲೆ ನೋಯುವದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೃದಯ, ಪುಪ್ಪುಸ, ಪ್ಲೀಹಾ ಇವುಗಳ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅನಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವು. ಮುಪ್ಪಿನತನದಲ್ಲಿ ಮೂಗಿನಿಂದ

ರಕ್ತವು ಸೋರಿದರೆ, ಅದು ಮುಂದೆ ಆಗಲಿರುವ ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ರಕ್ತಜಮೂರ್ಛೆಯೆಂಬ ರೋಗದ ಪೂರ್ವಚಿಹ್ನವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಮೂಗಿನಿಂದ ತೀರ ಕೆಂಪು ರಕ್ತವು ಸೋರುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಕಾಫಿಯ ಬೀಜದಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಕಪ್ಪು ರಕ್ತ; ಹೊಲಸು ರಕ್ತವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಮೂಗು ಒಡೆಯುವಂಥ ಅಶಕ್ತ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಮುದುಕರಿಗೂ ಇದರಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

“ರಕ್ತಸ್ರಾವ”ವೆಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ಮೂಗಿನಿಂದ ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸೆಟೆಯಿಸಿ ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ಹಾಗೆಯೇ ಕೂಡಬೇಕು. ಮೂಗಿನ ಕೆಳಗೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬರ್ಫವನ್ನಾಗಲೀ ತಣ್ಣೀರಿನ ಒದ್ದೆಯ ಅರಿವೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಇಡಬೇಕು. ಉರುಳುಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು; ಅದನ್ನು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಕಟ್ಟಬೇಕು.

ಜಠರರೋಗ

Diseases of Stomach.

ಡಿಸೀಜೆಸ್ ಆಫ್ ಸ್ಟಮಕ್.

ಜಠರ ವಿಕೃತಿಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೂ “ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ”ವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿರಿ. ಜಠರದೊಳಗಿನ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರ ಚಳಿ, ದೀರ್ಘ ಚಳಿ, ಅಥವಾ ದಾಹವಾಗುತ್ತದೆ; ನಾಡಿಯ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಬರಟೆ ಬರುತ್ತವೆ; ವ್ರಣಗಳೂ ಕ್ಷತಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ; ದುಷ್ಟ ಗುಲ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ; ಜಠರದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತದೆ; ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳೂ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಆಗುವದುಂಟು.

ಜಳಿಯಾಗುವದು, ತೀರ ತಣ್ಣಗಿರುವ ಇಲ್ಲವೆ ತೀರ ಬಿಸಿಯಾದ ಅನ್ನಪಾನಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವದು, ಜಡಾನ್ನ ಉಣ್ಣುವದು, ನೆಣಯುಕ್ತ. ಅನ್ನವಾಗಲಿ ಮಾಂಸವಾಗಲಿ ತಿನ್ನುವದು, ಸೆರೆ ಕುಡಿಯುವದು, ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರ್ಫ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಕುಡಿಯುವದು, ಇವು ಜಠರದಾಹದ ಕಾರಣಗಳು. ತಂಬಾಕು ತಿನ್ನುವದೂ ಸೇರುವದೂ, ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡದಿರುವದು, ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮವೂ ತ್ರಾಸವೂ ಆಗುವದು, ಈ ಕಾರಣಗಳೂ ಇದ್ದರೆ ದೀರ್ಘದಾಹವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ ಅಪಚನ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಜಡವಾಗಿ ತುಂಬಿದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಒತ್ತಿದರೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ನೀರಡಿಕೆಯು ಇರುತ್ತದೆ; ಜ್ವರವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಜಠರದಾಹವಿದ್ದರೆ ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನೂ, ಸಿಡುಕನೂ, ಕೆಟ್ಟ ಮೋರೆ ಮಾಡಿದವನೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಮುಂಜಾವಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯ ತನಕ ಕುಂಭಕರ್ಣನಂತೆ ನಿದ್ರೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಬರಬರುತ್ತ ತ್ವಚೆಯು ಕಳೆಗುಂದುತ್ತದೆ; ಕ್ಷಯದ ಭಾವನೆಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕ್ಷಯವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಆಗಿರುವದಿಲ್ಲ.

ಜಠರದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಬಹಳ ವೇದನೆಯಾಗುವದು ನಾಡಿಗತ ವಿಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷಣವು. ಆಕಳಿಕೆ ಬರುವದು, ಕೈಕಾಲು ತಣ್ಣಗಾದಂತೆ ಅನಿಸುವದು, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯ ಮೂಲಕ ಮೈ ಮುರಿಯುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವದು, ಇವು ಈ ಬೇನೆಯ ಪೂರ್ವಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ವೇದನೆಯು ಆ ಮೇಲೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಳೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ; ಒರಟೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಉಸುರುಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪಂಡುರೋಗ, ಪೀತ ಪಂಡುರೋಗ ಮತ್ತು ಕ್ಷಯವಾಗಿದ್ದ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯದ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ಜಠರ ವ್ರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದು ಬೆನ್ನಿನ ವರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ವೇದನೆಗಳು ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಬರುತ್ತವೆ. ಜಿಗಟು, ಎಳೆಯುಳ್ಳ, ತಿಳಿನೀರಿನಂಥ, ರುಚಿಯಿಲ್ಲದ ಅಥವಾ

ಹುಳಿ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ನಸುಗೆಂಪು ತುಣುಕುಗಳು ಇರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಂಪು ರಕ್ತದ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಕಾರಿಕೆಯಾದನಂತರ ವೇದನೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಇಲ್ಲವೆ ನಿಲ್ಲುವದು. ಜಡಾನ್ನವು ಪಚನವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಹಾಲು ಪಚನವಾಗುತ್ತದೆ. ತೇಗು ಬರುವದು, ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವದು, ಮುಂತಾದ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯದ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ವ್ರಣದ ಕಾರಣವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.

ಜಠರಾರ್ಬುಧದಲ್ಲಿಯೂ ಜಠರ ವ್ರಣದಂತೆಯೇ ಭಾವನೆಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಜಠರಾರ್ಬುಧದ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಅರ್ಬುಧವು ಬಹುತರವಾಗಿ ನಾಲ್ವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಅದರ ವೇದನೆಗಳು ಸ್ಥಾಸಿಕವಿರುತ್ತವೆ; ಅವು ಜಠರ ವ್ರಣದಂತೆ ಬೆನ್ನಿನವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಬುಧದ ರೋಗಿಯು ಬಹುಬೇಗ ಅಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ವ್ರಣ, ಅರ್ಬುಧ, ಜಠರದಾಹ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಜಠರದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗಬಹುದು. ಬಹಳ ರಕ್ತವು ಕಾರಿದ ಬಳಿಕ ರೋಗಿಯ ಮುಖವು ಕಳೆಗುಂದಿದಂತಾಗುವದು. ನಾಡಿಯು ಅಶಕ್ತವಾಗುವದು, ಕೈಕಾಲು ತಣ್ಣಗಾಗುವವು; ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು, ಬವಳಿ ಬರುವದು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಅಶಕ್ತತನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ, ಗುಲ್ಮ, ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಮುಂತಾದ ಸದರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಇಲ್ಲಿ ಜಠರದ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.

ಫೇ. ಫಾ. - ಜಠರದಾಹವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ನೋಯುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಬಾಯುತ್ತದೆ. ಸ್ಪರ್ಶವು ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅನ್ನದ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖವು ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಕೆಂಪಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ಕಾಸಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ತಿಂದ ಅನ್ನದ ತೇಗು

ಬರುತ್ತದೆ. ಹಸಿವೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಾಲಿನ ಬೇಸರಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಉಂಡ ನಂತರ ಮಳೆಮಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅನ್ನದ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಳಿ ಕಾರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಚರರ ವ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕಾಫಿಯ ಬೀಜದಂತೆ ಕಪ್ಪು ಗಂಟಿನ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಮೂ:- ಪಿತ್ತದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಂಚಾವಿನಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳೇ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಬೂದೀ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಯಕೃತಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬಲಭುಜದ ಕೆಳಗೂ ಚಡವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಲಾವರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಣ್ಣೆಯ ಹಾಗೂ ಕಮ್ಮಗಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದಬಳಿಕ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಹೇಗೆಹೇಗೋ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣ ಸೇಯದಿಂದ ಚರರದಾಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಘಾ:- ಹುಳಿ ರುಚಿ. ಹುಳಿ ತೇಗು. ತಿಂದನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕಳೆಯೂ ಉರುವೂ. ಕ್ವಾಧಾನಾಶ. ಮುಂಚಾವಿನಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದ ಬಳಿಕ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತೆಳ್ಳಗೆ, ಹಸಿಯಾದ, ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಮಲವು ಹಸರು ಆಗುತ್ತದೆ. ಆಮ್ಲ ಪಿತ್ತಜನ್ಯ ಹೊಟ್ಟೆಸೂಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವಾದ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಈ ಔಷಧವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಬಹು ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊಟ್ಟೆಸೂಲೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದೆಂದು ಅನುಭವವಿದೆ. ಚರರವ್ರಣ. ಉಂಡಕೂಡಲೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ತಾಸಿನ ನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಹುಳಿಯು ಎದೆಗೆ ಹಾಯುತ್ತದೆ. ಜಂತಿ ನಿಂದಲೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಎದೆಗೆ ಹಾಯುತ್ತದೆ. ಎದೆ ಸುಡುವದು, ಎದೆಗೆ ಹಾಯುವದು, ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವದು, ಕಾಫಿಯ ಬೀಜದಂತೆ ಕರ್ರಗೆ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕ. ಘಾ:- ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಅಪ ಚನಕ್ಕೆ ಸಡುನಡುವೆ ಉಟವಾದ ಕೂಡಲೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಉಪಯೋಗವಾಗು

ವದು. ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಪಚನಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಬಹಳವಿರುತ್ತದೆ. ಉಂಡ ಅನ್ನವು ಮೈಗೆ ಹತ್ತದಿದ್ದರೆ, ೧× ಶಕ್ತಿಯ ಕಟ್ಟಿ. ಫಾಸಪಸ್ಸು ದಿನಾಲು ಊಟವಾದ ಕೂಡಲೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದದ್ದರಿಂದಾಗಲೀ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನ ಉಂಡದ್ದರಿಂದಾಗಲೀ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗು ಮೈತ್ರಿಕ ಭಾವನೆಯು ಇರದಿದ್ದರೆ. ನಳಗಲಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಾಯು ತುಂಬಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧವು ರಾಮಬಾಣವು. ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಡುನಡುವೆ ಇದನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಜಠರದ ಬೇರೆ ತಕರಾರುಗಳು ದೂರಾದ ಬಳಿಕ ಆರೋಗ್ಯಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯು ಬೇಗನೆ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಫಾ: -- ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕಲಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಸಿವೆ ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಊಟ ಮಾಡಿದರೂ ಹಸಿವೆಯು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಬೇರೆ ತ್ರಾಸದಿಂದಾಗಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನೂ, ಅಸ್ವಸ್ಥನೂ, ಸಚಿಂತನೂ, ತ್ರಾಸಿಕನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರಕ್ಕೆ, ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಶಕ್ತಿಕ್ಷೀಣ ಮಾಡುವಂಥ ರೋಗದ ನಂತರ ಉಂಟಾಗುವ ಸುಳ್ಳು ಹಸಿವೆಗೆ, ಮತ್ತು ಭಸ್ಮಕವೆಂಬ ರೋಗಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಡಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿರುವದರಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಹೃದಯದ ಸುತ್ತಲು ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಅಸ್ವಸ್ಥವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಜಠರದಲ್ಲಿ ವ್ರಣವಾಗಲಿ ಮಾಂಸಾಬರ್ಷದವಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಹಿ ಅಥವಾ ಹುಳಿ ತೇಗು ಬರುತ್ತವೆ.

ಕಾ. ಸ:— ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬಿದಂತೆ ಜಡವೆನಿಸುವದು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬಹಳ ಕಡಿಯುವದು. ಬಹಳ ಹಳೆಯ ರೋಗವಿದ್ದು ನಾಲಿಗೆಯು ಜಿಗಟು ಮತ್ತು ಹಳದಿಯಾಗುವದು. ಅಪಚನವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವಾಗಿ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದು ಕಾಲೀಮೂರ ಮತ್ತು

ನೇತ್ರಂಮೂರ ಈ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಂತಾದರೆ ಕಾಲೀಸಲ್ಪದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನ್ಯಾ. ಫಾ:— ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಿಕ್ಕು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆ, ಯೊಳಗೆ ಕಳೆ ಎಳುತ್ತವೆ, ಬರಬೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಜಗ್ಗಿದಂತೆಯೂ, ಬಿಗಿದಂತೆಯೂ, ಕಡಿದಂತೆಯೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಜಳಜಳವಿರುತ್ತದೆ. ತೇಗು ಬಂದು ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ವೇದನೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ನೇ. ಸ:— ಬಾಹಿ ಕಹಿಯಾಗುವದು. ಪಿತ್ತದ ಕಹಿ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಮಲವು ಪೈತ್ತಿಕ, ಕರ್ರಗೆ ಅಥವಾ ಹಸರು. ತಲೆ ನೋಯುವದು; ಬವಳಿ ಬರುವದು; ಗ್ಲಾನ್ಸಿ ಬರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯು ಹಸರು, ಕಂದು, ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ನೋಯುವದು. ಹುಳಿ ತೇಗು ಬರುವವು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವದು. ವಾಯು ಬಹಳ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಮಾಂಸಾಹಾರದಿಂದ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬಲಗಡೆಯ ನಳದಲ್ಲಿಯೂ, ಎಡಗಡೆಗೆ ಹೊಕ್ಕಳ ಕೆಳಗಿನ ನಳದಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಳಿಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಸೂಲಿ ಎಳುವದು. ಕಾಲು ಮಡಚಿ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಧೋತರವನ್ನು ಉಡುವದು ಕೂಡ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಉಂಡ ಅನ್ನವು ಮೈಗೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಸಂಗಡ ಕಾಲೀಫಾಸವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಮೂ:— ಅಪಚನ, ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಸೂಲಿ, ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುವದು, ಬುರುಗುಳ್ಳ ತಿಳಿನೀರಿನ ಅಥವಾ ಎಳೆಯುಳ್ಳ ಜೊಲ್ಲಿನ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು, ಬಾಯಿ ಹೊಲಸು ನಾರುವದು, ಹಸಿವೆ ಬಹಳಾಗುವದು, ತಂಬಾಕು ಸೇದಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಾಗುವದು, ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳಾಗುವದು, ರೊಟ್ಟಿಯ ಬೇಸರಿಕೆ ಬರುವದು, ಹುಳಿ ರುಚಿ, ಹುಳಿ ಅನ್ನ ಉಂಡರೆ ಚಳಿಯಾಗಿ ಜ್ವರವು ಬರುವದು, ಬೆವರು ಬಹಳ ಬರುವದು, ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಆಗುವದು.

ಕಲ್ಪಿ. ಸ:— ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲ, ಚಹ, ಹಚ್ಚ ಗಿನ ಹುಳಿಯಾದ ಪಲ್ಟೆ ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವದು. ಹಸಿವೆಯೂ ನೀರಡಿಕೆಯೂ ಬಹಳಾಗುವದು. ಮಳಮಳಿಸುವದು. ಬವಳಿ ಬರುವದು. ತಿನ್ನುವಾಗ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಉರಿಯುವದು.

ಸಿ:— ಬಹಳ ದಿನದ ಅಪಚನದ ವಿಕಾರವಿರುವದು. ಹುಳಿ ತೇಗು ಬರುವದು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವದು. ಮಾಂಸಾಹಾರದ ಹಾಗು ಬಿಸಿ ಅನ್ನದ ಬೇಸರಿಕೆ ಬರುವದು. ಹಸಿವೆ ಬಹಳಾಗುವದು. ಸೆರೆ ಕುಡಿದರೆ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ದಾಹಯುಕ್ತ ಜಠರರೋಗದಲ್ಲಿ ಫೇರಂ ಫಾಸ ಮತ್ತು ಕಾಲೀಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ಆರಂಭದಿಂದ ಎಚ್ಚರದಿಂದಲೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಔಷಧವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡು ಔಷಧಗಳಿಂದಲೇ ಬೇಸೆಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅಫುವಿನಂಥ ಅಮಲಿನ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕೊಡಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಲವಾದ ಕಳೆಗಳು ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಾಸಬೇಕು. ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದರಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಗುವವರೆಗೆ ಅಳ್ಳಕಿನ ಅನ್ನವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು.

ಜಲಶೋಧ

Dropsy.

ಡ್ರಾಪ್ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ, ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ, ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಜಲಶೋಧವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉದರವೆನ್ನುವ ಸೂಚಿಯುಂಟು. ಜಲಶೋಧದ ಗಣನೆಯು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ, ಇದು.

ಬೇರೆ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಒಂದು ಭಾವನೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮಸ್ತಿಷ್ಕದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ (ಜಲಯುಕ್ತ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ), ಫುಫ್ಫುಸದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಹೃದಯ, ಉದರ, ಅಂಡಾಶಯ ಇವುಗಳ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೋರೆ, ಕೈ, ಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾವು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಉದರವಾಗಲಿ ಶೋಧವಾಗಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಬಾವೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೀರು ತುಂಬದೆ ಬಾವು ಬರುವುದುಂಟು. ಬಾವಿನ ಮೇಲೆ ಬೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಒತ್ತಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ತಗ್ಗುಬೀಳುವದೂ, ಮತ್ತು ಅದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಉಬ್ಬುವದೂ ಜಲಶೋಧದ ಲಕ್ಷಣವು. ಬೇರೆ ತರದ ಬಾವಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೃದಯ, ಯಕೃತ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡ, ಸ್ಲೀಹಾ, ಫುಫ್ಫುಸ, ರಕ್ತವಾಹಿನಿ ಇವುಗಳ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಗುಲ್ಮ ಅಥವಾ ಚಳಿಜ್ವರದಂಥ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉದರದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಉದರರೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದರ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿ ಒಳಗಿನ ನೀರು ತೆರೆಗಳ ಹಾಗೆ ತಾಕಲಾಡುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಲವೂ ಮೂತ್ರವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆವರು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎದೆಯ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಒತ್ತಿದಂತಾಗಿ ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒರುವದಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಬೊಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಡೆದರೆ “ಬದ್ ಬದ್” ಎಂದು ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದಡದಡ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಿರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಯಾವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವೃತ್ತಾಸದಿಂದ ಜಲಶೋಧವಾಗಿರುವದೋ ಆಯಾ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಆಯಾ ಭಾವನೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಎದೆಯೊಳಗಿನ ಜಲಶೋಧವನ್ನು ಡಾಕ್ಟರ ಜನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸ, ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಲಭವಾಗುವದು, ಮಲಗಿಕೊಂಡರೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು, ಉಸುರು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುವದು, ಮತ್ತು

ಅದರಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವದೇ ಅವಶ್ಯವಾಗುವದು, ಇವು ಈ ರೋಗದ ಸ್ಥೂಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಜಲಯುಕ್ತ ಮಿದುಳ ರೋಗವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳುಂಟು. ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗೋಣು ನೆಟ್ಟಗೆ ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ತಲೆಯ ಬೆಳಿಗೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೂ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚು ಕಳೆ ಸುರಿಯುವದು, ಬಾಯಿಯಿಂದ ನೀರು ಸೋರುವದು, ಬಾಯಿಯು ಅರ್ಧಮರ್ಧ ತೆರೆದಿರುವದು, ಕೂಳಬಾಕನಂತೆ ಗಪಗಪ ತಿನ್ನುವದು, ಒರಟಿ ಬರುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಕೂಸಿಗೆ ಜಲಯುಕ್ತ ಮಿದುಳಿನ ರೋಗವು ಜನ್ಮತಃ ಆಗಿರುವದೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸ ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಿಂಮೂರ ಈ ಕ್ಷಾರಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೇ ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ನೀರೂ ಅಲ್ಪವು ಮೀಸವೂ ಮುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅವು ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ರೋಗವು ಬಲಿಯುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಬೇರೆ ಕ್ಷಾರಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತವಿದೆ.

ಕಾ. ಮೂ:- ಯಾವದಾದರೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ (ಹೃದಯ, ಯಕೃತ, ಮೂತ್ರಪಿಂಡ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯದ ಏಕಾರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ) ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಜಲಶೋಧವಾಗುವದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿರುವ ನೀರು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವದು. ಪಿತ್ತನಲಿಕಾಮಾರ್ಗವು ಮುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ಯಕೃತವು ಬೆಳೆದಿರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ಬಾವು ಮಿಂಚುವದು. ಎದೆಯು ದಡದಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಹೃದಯ ರೋಗದ ಮೂಲಕ ಜಲಶೋಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಇದರ ಸಂಗಡ ಕಾಲೀಫಾಸ ವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು.

ನೀ. ಸ:— ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ತುಂಬಿ ಕೊಂಡಿರುವ ನೀರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿ ನೀರು ಇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಮೂ:— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೀರು ಎಲ್ಲಕಡೆಗೆ ಸಮವಾಗಿ ಹಂಚಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನೀಟ್ರಂ ಸಲ್ಫದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ, ತೆಳ್ಳೆನ್ನ, ಬುರುಗುಳ್ಳ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುವದು. ಉದರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ಇರುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:— ಪಂಡುರೋಗ, ರಕ್ತನಾಶ, ಪಚನಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಬೇನೆ ಬರುವದು. ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಟಿ. ಫ್ಲೊ:— ಹೃದಯವು ಅಶಕ್ತವಾಗಿರುವದು. ಧಾತುಗಳ ಅಕುಂಚನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವದಕ್ಕೆ. ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿ ನೀರು ಇರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಜಲಶೋಧವು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೋಗವಲ್ಲ. ಅದು ಒಂದು ಭಾವನೆಯೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎದೆಯು ದಡದಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀ ಫಾಸವನ್ನೂ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾಗ್ನೀಸಿಯಾ ಫಾಸವನ್ನೂ, ಬಹಳ ಅಪಚನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಟಿ. ಫಾಸ ಹಾಗೂ ನೇಟ್ರಂ ಫಾಸ ಇವುಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಯಾವ ರೋಗದ ಮೂಲಕ ಜಲ ಶೋಧವಾಗಿರುವದೋ ಆ ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ರೋಗಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಅನ್ನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬೇಕು; ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಔಷಧ ಯೋಜನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಾಲಿಗೆಯೂ ರುಚಿಯೂ

Tongue and Taste.

ಟಂಗ್ ಅಂಡ್ ಟೇಸ್ಟ್.

ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತಿರುವ ಬೂರಸಿನ ಬಣ್ಣದ ಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಮೇಲಿಂದಲೂ ರುಚಿಯ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಔಷಧವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವದು ಸರಿಯಾಗ ಲಾರದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಳೆಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆ ಗಳೂ ಕಂಡುಬರದಿದ್ದರೆ ನಾಲಿಗೆಯ ಬಣ್ಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಸರಿಯಾದ ಔಷಧವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಜಠರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಳೆಯ ವಿಕಾರವು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ಬೇರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಶೀಘ್ರ ರೋಗವು ಉಂಟಾದರೆ, ಅಂಥ ರೋಗವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾಲಿಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸುವದು ತಪ್ಪಾಗುವದು. ಬಹುತರ ವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೋಗದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬೂರಸವು ಕೂತೇ ಇರುವದು. ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳ ಸದರುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯ ಬಣ್ಣವು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಒಗ್ಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. “ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ” ವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಓದಬಹುದು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವದು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಅಥವಾ ಬೂದೀಬಣ್ಣದ್ದು. ನಾಲಿಗೆಯು ಒಣಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದಪ್ಪಾದ ಬೆಳ್ಳನ್ನು ಕಿಟ್ಟು ಕೂತಿರು ತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬಾಯುತ್ತುದೆ. ಅದು ಉರಿಯುತ್ತುದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಖಪಾಕ ರೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಫೇ. ಘಾ:— ನಾಲಿಗೆಯು ಉರಿಯುತ್ತುದೆ. ಅದು ಕರ್ರಗೆ ಮತ್ತು ಕೆಂಪಗೆ ಬಾಯುತ್ತುದೆ. ಕಾಲೀ ಮೂರದ ಜತೆಗೆ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಾಲಿಗೆಯು ಕೆಂಪಾಗುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಟ ಗುಲ್ಮವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಸಾಸಿವೆಯಂತೆ ಕರ್ರಿಗೆ ಕೆಂಪಗೆ ಕಿಟ್ಟು. ಮುಂಜಾವಿ ಸಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ತೀರ ಒಣಗುತ್ತದೆ; ಬಾಯಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ರುಚಿಯಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಬಾಯಿ ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಒಣಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ದಂಡೆಗಳು ಕೆಂಪಾಗುವವು ಹಾಗೂ ನೋಯುವವು.

ನೀ. ಮೂ:— ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ, ಜಿಗಟಾದ, ಅಥವಾ ತೆಳ್ಳಗೆ ಬೂರಸವಿರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ತುದಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬುರುಗುಳ್ಳ ಜೊಲ್ಲಿನ ಗುಳ್ಳೆಗಳು ಕೂಡುತ್ತವೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಯೂ ಹಸಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಾಲಿಗೆಯು ಸೆಟೆದು ಬಧಿರವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಕೂದಲು ಇದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ ತಡಮಾಡಿ ಮಾತು ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಹಳದೀ ಜಿಗಟು ಬೂರಸ. ನಾಲಿಗೆಯ ದಂಡೆಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವವು. ಅದಕ್ಕೆ ರುಚಿಯಿರುವದಿಲ್ಲ.

ನೀ. ಫಾ:— ನಾಲಿಗೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಕೆನೆಯಂತೆ ದಟ್ಟಾದ, ಹಸಿಯಾದ, ಅಚ್ಚ ಹಳದೀ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುವದು. ಹುಳಿ ರುಚಿ. ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂದಲೂ ಹುಣ್ಣೂ ಇದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು. ದುಷ್ಟ ಗುಲ್ಮವಾಗುವದು.

ನೀ. ಸ:— ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ, ಹಸರು, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುವದು. ಕಹಿ ಅಥವಾ ಹುಳಿ ರುಚಿ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಜಿಗಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿಯು ಬಹಳ ಜಿಗಟಾಗಿದ್ದು ಎಳೆಯುಳ್ಳ ಜಿಗಟು ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಕೆಂಪಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕಲೈ. ಫಾ:— ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿ ಬಾಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಸೆಟೆದು ಬಧಿರವಾಗುತ್ತದೆ, (ಕಾಲೀ, ಮೂರ), ದುಷ್ಟ ಗುಲ್ಮವಾಗು. ತ್ತದೆ, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಕಲ್ಕಿ. ಪುಣ್ಯ:— ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿರುಸಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಸೀಳುತ್ತದೆ. ವೇದನೆಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ:— ನಾಲಿಗೆಯ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗಹತ್ತುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಜಿಗಟು ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುವದು. ಹುಳಿ ಅಥವಾ ಕಾರ ರುಚಿ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬಾತು ಮೆತ್ತ ಗಾಗುವದು.

ಮಾ. ಫಾ:— ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬಿ ದಂತೆ ಜಡವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದಿ, ಕೆಂಪು ಅಥವಾ ಜಿಗಟು ಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಿ:— ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿರುಸಾಗುವದು. ದಾಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆದನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗಿಯ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ಔಷಧ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಅನ್ನಪಾನಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಜಂತುಗಳು

Worms.

ವರ್ಮ.

ಈ ರೋಗವು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಅದು ಆಗುವದುಂಟು; ಸಣ್ಣ ದಾರದಂತೆ, ದುಂಡಗೆ, ಉದ್ದಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿ, ಹೀಗೆ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಜಂತುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ದಾರದಂಥ ಸಣ್ಣ ಕೈಮಿಗಳಿಂದ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಈ ಜಂತುಗಳಾಗಲು ಅವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯೂ ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂಗು ತುರಿಸುವದು, ಅದನ್ನು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗುದದ್ವಾರವೂ ಜನನೇಂದ್ರಿಯವೂ ತುರಿಸುವದು, ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳು ಅಗಲಾಗುವದು, ಸೊಟ್ಟಾಗಿ ನೋಡುವದು, ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು, ನಿದ್ರೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದಿರುವದು, ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಂಜುವದು ಮತ್ತು ಹಲ್ಲು ತಿನ್ನುವದು, ಹಸಿವೆಯು ಒಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು ಒಮ್ಮೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯುವದು, ವಾಂತಿಯಾಗುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು, ಶೌಚದೊಳಗೆ ಆಮುವು ಬೀಳುವದು ಇವು ದುಂಡು ಚಂತ್ರುಗಳ ಪುಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇವಲ್ಲದೆ ಜ್ವರ ಬರುವದು, ಬರಟೆ ಬರುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗುವದು, ಮುಖವು ಕಳೆಗುಂದುವದು, ಕಣ್ಣಿನ ಕೆಳಗೆ ಕಪ್ಪು ನೀಲಿ ವಲಯಗಳು ಕಾಣಿಸುವದು, ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವವು ನೀಡಕಾಗುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಚಂತ್ರುಗಳಾದಾಗ ಸನ್ನಿಪಾತದಂಥ ಜ್ವರವೂ ಅದರ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಅವರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕು.

ಚಪ್ಪಟೆಯಾದ ಕೃಮಿಗಳು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಆಗುತ್ತವೆ. ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯುವದು, ಮಳಮಳಿಸುವದು, ಹಸಿವೆ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಒಮ್ಮೆ ಅವರೋಧವಾದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಅತಿಸಾರವಾಗುವದು, ಮೂಗಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುವದು, ತಲೆ ನೋಯುವದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರುವದು, ಕಿವಿಯೊಳಗೆ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು, ಬವಳಿ ಬರುವದು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಪಸ್ಮಾರದ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಜೋರಿನ ಒರಟೆ ಬರುವದು, ದುರ್ಗೀಬೇನೆಯ ಭಾವನೆಗಳಾಗುವದು, ಇಂಥ ಪ್ರಕಾರಗಳೂ ಜಂತಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ನೀ. ಫಾ:— (ನಾರು, ಕೃಮಿ ಮುಂತಾದ) ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಚಂತ್ರುಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ನೋಯು

ತ್ತದೆ. ಆಮ್ಲಪಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು ತಮ್ಮ ಗುದದ್ವಾರವನ್ನೂ ಮೂಗನ್ನೂ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಧಮರ್ಧ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲು ಕಟಿಯುವದು. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಬೆಳ್ಳಗೆ ದಾರದಂತೆ ಸಣ್ಣ ಜಂತುಗಳು ಆಗುವವು. ಗುದದ್ವಾರಕ್ಕೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುವದು. ನಾಲಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ನೇಟ್ರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಕರಳಿನೊಳಗಿನ ಜಂತುಗಳು ಅನ್ನದ ಕೊಡ ವಾಂತಿ ಯಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನದ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ವರಾಂಶ ವಿರುತ್ತದೆ. ದಾರದಂಥ ಜಂತುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೇಚಕ ಔಷಧದಿಂದ ಜಂತುಗಳು ಹೊರಬೀಳುವವು. ಅದರಂತೆ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಔಷಧದಿಂದ ಅವು ಹೊರಬೀಳಲಾರವು. ಅವು ಹಾಗೆ ಹೊರಬೀಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅವು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಕರಗಿ ನಾಶಹೊಂದುವವು. ೩x ಶಕ್ತಿಯ ನೇಟ್ರಂ ಘಾಸವು ಜಂತು ವಿಕಾರದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು, ಅದನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ದಿನಾಲು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಾರಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕೊಡುವ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ (ಹತ್ತು ಔಂಸ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ದ್ರಾಢು ಔಷಧವನ್ನು ಹಾಕಿ) ಅದರ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬೆಂಡು ಬತ್ತಾಸಿನಂಥ ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಾರದು. ಗುದದ್ವಾರ, ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗ ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಇಡುವದರಿಂದಲೂ ಹಾಗೂ ಔಷಧ ಹಾಕಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದಲೂ ಕೃಮಿಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಜ್ವರ

Fever.

ಫೀವರ.

ಮೊದಲು ಚಳಿಯಾಗುವದು, ಅಥವಾ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳುಬರುವದು, ಬಳಿಕ ಜ್ವರ ತುಂಬುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ನೀರಡಿಕೆ, ಅಸ್ತಸ್ಥತೆ, ಸುಸ್ತಿ, ಗ್ಲಾಸಿ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಎಲ್ಲತರದ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ (ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರ, ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ಮುಂತಾದವು) ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜ್ವರದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇದೇ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸದರುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವೇಚನವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನಿದಾನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯ ಜ್ವರವೆಂಬ ಸದರು, ಮತ್ತು ಫೇರಂ ಫಾಸದ ಗುಣಧರ್ಮವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜ್ವರವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ವಿವೇಚನವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಜ್ವರವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕಾವು ಇರುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ಚಳಿಯಾಗುವದು, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವಾಗ— ಯಾವದೇ ತರದ ಜ್ವರವು ಯಾವದೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ— ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಚಳಿಯಾಗಿ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂಗೈ, ಅಂಗಾಲು, ಎದೆ, ಮೋರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಫೇರಂ ಫಾಸದ ನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟಗೆ ಬೂರಸು ಕೂಡುವದು. ಮಲಾವರೋಧ. ಫೇರಂ ಫಾಸದ ಜತೆಗೆ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯಾಗಿ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಂಪು ಹವೆ

ತಾಕಿದರೂ ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಷ್ಟಿಗೆಯ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೂ ಚಳಿಯು ತಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗಿನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಸ:— ಯಾವ ತರದ ಜ್ವರವಿದ್ದರೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಬೆವರು ಬಿಡುವದಕ್ಕೆಂದು ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ತೊಗಲು ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೂ, ಹುರಬರಕಾಗಿಯೂ, ಒಣಗಿ ದಂತೆಯೂ ಇರುವದು. ಪೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸದಿಂದ ಜ್ವರ ಬರುವದು. ಜ್ವರ ಬಹಳ ಬರುವದು. ನಾಡಿಯು ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಹಾರುತ್ತದೆ. ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಂಗಡ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರವಿದ್ದರೆ ಜಾಯಿ ಒಣಗುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೆಟ್ಟು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ತುಟಿಯ ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುತ್ತದೆ. ವಾತವೂ ಬಡಬಡಿಸುವದೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ನೇ. ಮೂ:— ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ನೀರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯು ಬಹಳ ಒಣಗಿದ್ದರೆ. ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಜ್ವರವು ಬಂದಾಗ ನಡುನಡುವೆ ಉಪಔಷಧವೆಂದು ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ತರದ ಜ್ವರವು ನಿಂತ ಬಳಿಕ ಪಾಷ್ಠಿಕವೆಂದು ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಜ್ವರವು ಆರಂಭವಾದ ಕೂಡಲೆ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಬೆವರು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವದು ಒಳಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಸಾಸಿವೆ ಹಾಕಿದ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಬರೇ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಕಾಲು ಇಟ್ಟು

ಜ್ವರ

Fever.

ಫೀವರ.

ಮೊದಲು ಚಳಿಯಾಗುವದು, ಅಥವಾ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳುಬರುವದು. ಬಳಿಕ ಜ್ವರ ತುಂಬುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ನೀರಡಿಕೆ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಸುಸ್ತಿ, ಗ್ಲಾಸಿ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಎಲ್ಲತರದ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ (ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರ, ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ಮುಂತಾದವು) ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜ್ವರದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇದೇ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸದರುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವೇಚನವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನಿದಾನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯ ಜ್ವರವೆಂಬ ಸದರು, ಮತ್ತು ಫೇರಂ ಫಾಸದ ಗುಣಧರ್ಮವೆಂಬ ಸದುವಿನ ಕೆಳಗೆ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜ್ವರವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ವಿವೇಚನವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಜ್ವರವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕಾವು ಇರುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ಚಳಿಯಾಗುವದು, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವಾಗ— ಯಾವದೇ ತರದ ಜ್ವರವು ಯಾವದೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ— ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಏನಾಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಚಳಿಯಾಗಿ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂಗೈ, ಅಂಗಾಲು, ಎದೆ, ಮೊರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬಿಸಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಫೇರಂ ಫಾಸದ ನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟಗೆ ಬೂರಸು ಕೂಡುವದು, ಮಲಾವರೋಧ. ಫೇರಂ ಫಾಸದ ಜತೆಗೆ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಚಳಿಯಾಗಿ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಂಪು ಹವೆ

ತಾಕಿದರೂ ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಷ್ಟಿಗೆಯ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೂ ಚಳಿಯು ತಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗಿನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಸ:— ಯಾವ ತರದ ಜ್ವರವಿದ್ದರೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಬೆವರು ಬಿಡುವದಕ್ಕೆಂದು ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ತೊಗಲು ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೂ, ಹುರಬರಕಾಗಿಯೂ, ಒಣಗಿ ದಂತೆಯೂ ಇರುವದು. ಪೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸದಿಂದ ಜ್ವರ ಬರುವದು. ಜ್ವರ ಬಹಳ ಬರುವದು. ನಾಡಿಯು ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಹಾರುತ್ತದೆ. ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಂಗಡ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರವಿದ್ದರೆ ಜಾಯಿ ಒಣಗುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ತುಟಿಯ ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುತ್ತದೆ. ವಾತವೂ ಬಡಬಡಿಸುವದೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ನೇ. ಮೂ:— ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ನೀರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯು ಬಹಳ ಒಣಗಿದ್ದರೆ. ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಜ್ವರವು ಬಂದಾಗ ನಡುನಡುವೆ ಉಪಔಷಧವೆಂದು ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ತರದ ಜ್ವರವು ನಿಂತ ಬಳಿಕ ಪಾಷ್ಪಿಕವೆಂದು ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಜ್ವರವು ಆರಂಭವಾದ ಕೂಡಲೆ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಬೆವರು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವದು ಒಳಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಸಾಸಿವೆ ಹಾಕಿದ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಬರೇ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಕಾಲು ಇಟ್ಟು

ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಬೆವರು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆವರು ಬಂದ ನಂತರ ಗಾಳಿ ಹತ್ತಗೊಡಬಾರದು. ರೋಗಿಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿಯೂ ಶಾಂತವಾಗಿಯೂ ಮಲಗಗೊಡಬೇಕು. ಆತನ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹವೆಯೂ ಬಿಸಿಲೂ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ರೋಗಿಗೆ ಗಾಳಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿ ಮಲಗಗೊಡಬಾರದು. ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಸಾದಾ ನೀರು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಸೋಡಾವಾಟರ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಉತ್ತೇಜಕವಾದ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕೊಡಬಾರದು. ಹಸಿವೆಯು ಬಹಳ ಮಾಡಿ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಜಡವಾದ ಹಾಗೂ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ಅನ್ನದ ಗಂಜಿ, ಪಾವಿನ ನೀರು, ಸಾವೆಯ ಅರಳಿನ ನೀರು, ತವಕೀಲ ಮುಂತಾದ ತೆಳ್ಳಗಿನ ಹಗುರಾದ ಆಹಾರ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಜ್ವರವು ಮರಕಳಿಸಿ ಬರುವ ಸಂಭವವುಂಟು.

ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮು

Whooping Cough.

ಹೂಪಿಂಗ್ ಕಘ್.

ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವು. ಅದು ಬಹುತರವಾಗಿ ೧೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಒಳಗಿನ ಹುಡುಗರಿಗೇ ಬರುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬರುವದುಂಟು. ಮೊದಲು ನೆಗಡಿ ಬಂದಂತಾಗಿ ಜಳಿ, ಜ್ವರ, ಮತ್ತು ತ್ರಾಸದಾಯಕವಾದ ಒಣಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ. ಬರಬರುತ್ತ ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಉಬ್ಬಸದ ಮೇಲೆ ಉಬ್ಬಸವು ಬರುತ್ತದೆ. ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಜೋರಿನಿಂದ ಕೆಮ್ಮೂ ಉಬ್ಬಸವೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಮೋರೆ ಕಂಪಾಗುತ್ತದೆ. ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಸಿರಗಳು ಉಬ್ಬುತ್ತವೆ. ಕಣ್ಣು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಮ್ಮು ಕೆಮ್ಮು ಕೂಸು ಸಾಯುವಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮುವದು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಳೆಯುಳ್ಳ ಬೆಗಟು ಕಘವು ಬೀಳುತ್ತದೆ; ಹಾಗೂ

ಒಂದು ತರದ ದನಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮುವದು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ರೋಗಿಗೆ ಗುಣವು ಬರಹತ್ತಿ ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಬೇನೆಯ ಅವಧಿಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿದ ಬಳಿಕ ಈ ರೋಗವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಕೆಲವು ಜನರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿದೆ. ಇದು ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಹೋದನಂತರ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥವೂ ಫಿಬ್ರಿನವೂ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ಈ ಬೇನೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಾಲೀ ಮೂರವೆಂಬ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಈ ಕ್ಷಾರಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಸ್ನಾಯು ಧಾತುಗಳ ಅಕುಂಚನವಾಗಿ ಉಬ್ಬಸದ ಕೆಮ್ಮು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಿ ಗಾಗುವದು. ಬಿಳೀ ಕಫವು ದಟ್ಟಾಗಿ ಬೀಳುವದು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಬ್ಬಸವು ಬರುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಇದಾದರೂ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವೇ. ರೋಗಿಯು ಬಹು ದಿವಸ ಕೆಮ್ಮಿ ಕೆಮ್ಮಿ ದಣಿದಿರುವನು. ಕೆಮ್ಮಿನ ತೆರೆಯ ಮೇಲೆ ತೆರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಔಷಧವು. ಕಾಲೀ ಮೂರವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಕೆಮ್ಮಿನ ತೆರೆಗಳು ಜೋರಿನಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ರೋಗವು ಮೈಯುಂಡಿರುವದು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಲೋಳಸರದೊಳಗಿನ ಜಿಗಟಿನಂತೆ ಕಫವು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಪಂಡುರೋಗವಿದ್ದ ಹುಡುಗರಿಗೂ

ಎಲುವಿನ ಬೆಳಿಗೆಯು ಆಗದಿರುವ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಆಗುವ ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮಿಗೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಮೂ:— ತೆಳ್ಳಗೆ, ಬುರುಗುಳ್ಳ, ಎಳೆಯುಳ್ಳ, ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕಫವು ಬೀಳುವದು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರು ಸೋರುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಸ:— ಕಫವು ತೆಳ್ಳಗೆ ಹಳದಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಿಗಟು ಎಳೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಫವು ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವದರಿಂದ ನುಂಗ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಕೆಮ್ಮಿನ ಸಂಗಡ ರಕ್ತವು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಜ್ವರ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಬೇರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಶಕ್ತತೆ ಹಾಗೂ ದುಣುವಿಕೆ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ. ತ್ರಾಸಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಅಳದಕ್ಕಿ ಹುಡುಗರಿಗೆ. ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನೂ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಮೊದಮೊದಲು ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮಿನ ಭಾವನೆಗಳು ಚಳಿಯಾಗಿ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮಿನ ಭಾವನೆಗಳಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಅದರ ನಿಜಸ್ವರೂಪವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಉಸುರು ಕಟ್ಟುವಂಥ ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲೀಮೂರ ಹಾಗೂ ಮ್ಯಾಗ್ನೀಸಿಯಾ ಫಾಸ ಇವೆರಡು ಈ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧಗಳು. ಅವುಗಳನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ತಪ್ಪದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೋಡಗಕೆಮ್ಮು ಬೇಗನೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ರೋಗವಲ್ಲ. ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮೂರು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಔಷಧವನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಉಬ್ಬುವವು ಬರಹತ್ತಿದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಔಷಧದಿಂದ ನೂರರಲ್ಲಿ ತೊಂಬತ್ತು ಜನ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಗುಣವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಕೆಮ್ಮಿನ ಜೋರು ಬಹಳ ಇದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸ
ವನ್ನಾದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಶಕ್ತನದ ಮೇಲೆ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಟ್ಟರೆ
ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಫದ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ ಬೇರೆ
ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು
ಮಾಡಬೇಕು. ಪಚನವಾಗುವಂಥ ಹಗುರಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.
ಹುಡುಗರಿಗೆ ಚಳಿ ಹತ್ತದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಉಣ್ಣೆಯ
ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಬೇಕು. ಮುಂಜಾನೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆಗೆ ಹತ್ತು
ಹದಿನೈದು ಮಿನಿಟುಗಳ ವರೆಗೆ ಎದೆಗೂ ಬಿನ್ನಿಗೂ “ಅಲಿವ್ವ” ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು
ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ಆಗುವ ಸಂಭವವು
ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ರೋಗವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾ
ಗುವ ತನಕ ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.
ಹಾಗೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳು ಉಳಿಯುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ
ಹುಡುಗರು ಮೈ ಹಿಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕಡೆತನಕ ಅಶಕ್ತರಾಗಿ
ಉಳಿಯುವ ಸಂಭವವಿದೆ.

“ಕೆಮ್ಮು” ಎಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ತಲೆಸೂಲಿ

Headache.

ಹೆಡ್-ಏಕ್.

ತಲೆಸೂಲಿಯೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗು
ತ್ತದೆ. ರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹವು ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು ಅಥವಾ
ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು, ಅಪಚನದ ತಕರಾರು, ಚಳಿ, ಅಂಗುಲಿವಾತ,
ಸಂಧಿವಾತ, ಅವರೋಧ, ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ, ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸ ಮುಂತಾದ
ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಮನೆತನ
ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಆನುವಂಶಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಿದುಳು, ಕಣ್ಣು,
ಶಿರೋಸ್ಥಿ ಇವುಗಳ ರೋಗಗಳೂ ತಲೆಸೂಲಿಯ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು.

ತಲೆಯು ಸಣ್ಣಾಗಿ ನೋಯುವದು, ಜಜ್ಜಿದಂತೆ ನೋಯುವದು, ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದಂತೆ ನೋಯುವದು, ಅರ್ಧ ತಲೆ ನೋಯುವದು, ಒತ್ತಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗಿನಿಸುವದು, ಕಣ್ಣಿನ ಸಿರಗಳು ಟಣಟಣ ಹಾರುವವು, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವವು.

ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ತಲೆಸೂಲಿಯ ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಸಂತಾಪದಿಂದ ತಲೆ ನೋಯುವದು. ಮಸ್ತಕ ಸೂಲಿ. ಜಜ್ಜಿದಂತೆಯೂ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆಯೂ ನೋಯುವದು. ನಡೆದಾಡಿದರೂ ಕೆಳಗೆ ಬಾಗಿದರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ತಲೆ ನೋಯುವದು; ಅದರಿಂದ ಹುಬ್ಬುಗಳು ನೋಯುವವು. ಸೀತೋಪಚಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಒತ್ತಿದರೂ ನೆಟ್ಟಗಿನಿಸುವದು. ಅಪಚನದಿಂದ ಸಣ್ಣಾಗಿ ತಲೆ ನೋಯುವದು; ಮತ್ತು ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನದ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ತಲೆಯ ಬುರುಡೆಗೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಿದರೂ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅತಿಶಯ ಚಳಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದಾಗಲಿ ಬಲಗಡೆಯ ಅರತಲೆಸೂಲಿ ಏಳುವದು. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಲೆ ನೋಯುವದು. ನೆತ್ತಿಗೆ ಕೈ ಹತ್ತಿಗೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಪೆಟ್ಟು ತಾಕಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಅಪಘಾತವಾದದ್ದರಿಂದಲೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ತಲೆ ನೋಯುವದು. ಅದು ಫೇರಂಫಾಸದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಔಷಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅತಿಶಯ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ತಲೆ ನೋಯುವದು. ಅಪಚನದ ತಕರಾರು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ದಣಿಯುವದು. ನಿದ್ರಾನಾಶವಾಗುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಸಿವೆಯು ಲೇಪದಂತೆ ಹಳದಿ ಕಿಟ್ಟುಕೊಡುವದು. ಬಾಯಿ ನಾರುವದು; ವಿಚಾರ ಶಕ್ತಿಯು ನಾಶವಾಗುವದು; ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ತಲೆಯು ನೋಯುವದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಚಲನವಲನದಿಂದಲೂ ಆಲ್ಪಾದಕರವಾದ ಆಟ.

ನೋಟಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹುಬ್ಬುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಏನಾದರೂ ತಿಂದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದಾಗ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಯಕೃತದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಮಂದಾಗುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೇ ಬಣ್ಣದ ಅಥವಾ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಬೂರಸ ಕೂಡುತ್ತದೆ. ತಲೆಯು ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು ಹಾಲಿನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಸಿವೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ನೇ. ಮೂ:— ತಲೆಯು ಸುಂದವಾಗಿ ಜಡವಾಗಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುತ್ತವೆ. ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುತ್ತದೆ. ಬದ್ಧಕೋಷ್ಠವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲಗಿ ಎದ್ದರೂ ಚಟುವಟಿಕೆ ಅನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಪ್ರಾಯವು ಬರುವಾಗ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟು ಅನಿಯಮಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಅರತಲೆಸೂಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹಳೆಯ ತಲೆಸೂಲಿ. ಮುಟ್ಟಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ, ಮುಟ್ಟಾದಾಗ ಮತ್ತು ಮುಟ್ಟಾದ ಬಳಿಕ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಉಪದಂಶ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ವಾತಜನ್ಯ ಮಸ್ತಕಸೂಲಿ. ಪ್ರಾಣಹಾರಕವಾದ, ಚೇಳು ಕಡಿದಂತೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಬಾಣ ಬಡಿದಂತೆ, ನೋವು ಆಗುತ್ತದೆ. ನಿಂತು ನಿಂತು ಸೂಲಿ ಎಳುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಮಿಂಚಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಬೇನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ ಮಾಡುವಾಗ ತಲೆಯು ಒಂದೇಸವನೆ ನೋಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ನೇ. ಸ:— ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ

ಹಸರು ಬಣ್ಣದ ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಬವಳಿ, ಜಾಡ್ಯ, ತಲೆ ತಿರುಗುವದು. ತಲೆಯ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗವಾಗಲೀ ಮೇಲಿನ ಭಾಗವಾಗಲೀ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರುಷದ ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಸ್ತಕಸೂಲಿಯಿಂದ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಅರತಲೆಸೂಲಿ; ಮಲಗಿ ಎದ್ದನಂತರ ಆರಂಭವಾಗುವದು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು, ಮುಂದೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತಾಗುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮಲಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವದು. ಬೆಳಕೂ ಸಪ್ಪಳವೂ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗ ಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ತಲೆಸೂಲಿಯು ಬಹಳ ಹಳೆಯದಿದ್ದರೆ ೨೦೦ x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜುಮ್ಮು ಹಿಡಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಚಳಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕೈ ಹಚ್ಚಿದರೂ ತಣ್ಣಗೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ಸೀತೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ತ್ರಾಸಿಕ, ಸಿಡುಕ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹುಡುಗೆಯರಿಗೂ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವಾತ ಜನ್ಯ ಮಸ್ತಕಸೂಲಿಗೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಸಂಗಡ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾಸವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಸ:— ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾರವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಯಲೊಳಗಿನ ತಂಪು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ನೇ. ಫಾ:— ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದಕೂಡಲೆ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಸುಡುತ್ತದೆ, ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಹುಳಿ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆನೆಯಂತೆ ಅಚ್ಚ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಬೂರಸ ಕೂಡುತ್ತದೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಭಾವನೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದಾಜಿನ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡ

ಬಾರದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಯಾ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಪೂರಯಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಶಿರೋಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯವಾಗಿ ಮೋರೆಯು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದರೆ, ಪಿತ್ತದ ಹುಳಿ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ವಾಂತಿಯಾಗದೆ ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿದ್ದರೆ, ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಫೇರಂ. ಫಾಸ, ನೇಟ್ರಂ. ಫಾಸ, ಮತ್ತು ಕಾಲೀ ಮೂರ ಈ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇ. ಫಾ. ಅಥವಾ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಮೂ. ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ನೋಡಬೇಕು. ವೈದ್ಯರ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ರೋಗಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗದಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು.

ಚಹಾ, ಕಾಫಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಆಹಾರವು ನಿಯಮಿತವಿರಬೇಕು. ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿರುಗಾಡಬೇಕು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವಂಥ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ತಲೆನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಲೆಯು ನೋಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಏನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಅದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು ಹಸಿವೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಹಾಲು, ಲಿಂಬಿಯ ಹಣ್ಣಿನ ಪಾನಕ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿದರೆ ಅರತಲೆಸೂಲಿಯು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ವೇದನೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ತ್ವಗ್ರೋಗ

Diseases of skin.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ಸ್ಕಿನ್.

ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರದ ಹಣ್ಣುಗಳು ಏಳುವವು, ತ್ವಚೆಯು ತುರಿಸುವದು, ತುರಿಸಿದನಂತರ ಉರಿಯುವದು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರದ ಸ್ರಾವ.

ವಾಗುವದು, ರಸಿಕೆ ತುಂಬುವದು, ಅದು ಸೋರುವದು, ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುವದು, ತವಡು ಉದುರುವದು, ಅಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲೆ ಬೀಳುವದು, ಬಣ್ಣವು ಬದಲಾಗುವದು, ತೊಗಲು ಸೀಳುವದು, ದಪ್ಪಾಗುವದು (ಆನೆಯ ಕಾಲು), ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಭಾವನೆಗಳು ತ್ವಗೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವವು. ಹುಣ್ಣಿನ ಆಕಾರ, ಸ್ರಾವಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಅನುಷಂಗಿಕ ಭಾವನೆಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ತ್ವಗೋಗಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಣ ಹುರುಕು, ಹಸಿ ಕಜ್ಜಿ, ಇಸಬು, ಪೈಣ, ಗಜಕರ್ಣ, ತದ್ದು, ಪಿತ್ತದ ಗಾಢರಿ, ಬೆವರಸಾಲಿ, ಸಿಡುಬು ಮುಂತಾದ ತ್ವಗೋಗಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ. ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಇಂಥ ರೋಗಗಳು ನಾಶವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯು ದೊರೆಯುವದು.

ತ್ವಗೋಗಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದು. ಕೆಲವು ಸಾಂಸಾರಿಕವಿರುತ್ತವೆ, ಕೆಲವು ಕೃಮಿಜನ್ಯವಿರುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕೆಲವು ರಕ್ತದೋಷದಿಂದಲೂ ಪಚನದೋಷದಿಂದಲೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಉಪದಂಶವೂ ತ್ವಗೋಗದ ಕಾರಣವಿರುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ತ್ವಚೆಯು ಬೆಚ್ಚಗೂ ಕೆಂಪಗೂ ಆಗಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ.

ಕಾ ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಫೇರಂ ಘಾಸದ ನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹುಣ್ಣು ಆಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಗೆ ದಟ್ಟಾದ ಕೀವು ಇರುತ್ತದೆ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ಅಪಚನವಾಗಿದ್ದರೆ ಇದರ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಖದಮೇಲೆ ಮಡಿಬೊಕ್ಕೆಗಳಾಗುವವು. ಅವು ಬೇಗನೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬಹಳಮಾಡಿ ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಕಾರದಿಂದಲೂ ಅಥವಾ ಪಚನೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಕಾರದಿಂದಲೂ ಮಡಿಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಕಾಲೀ ಮೂರದಿಂದ ಕೀವು ತುಂಬದೆ ಹುಣ್ಣು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ

ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಸಬು; ಉರಿಪೈಣು. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೈಗಳೇಳುವವು. ಅವನ್ನು ತುರಿಸಿದರೆ ಬಹಳ ತವಡು ಉದುರುವದು. ಕೆಟ್ಟ ರಸಿಕೆಯಿಂದ ಮೈಲಿ ಚುಚ್ಚಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಆಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುವದು. ಫೇರಂ ಘಾಸ ಮತ್ತು ಕಾಲೀ ಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಆಣಿ; ನರೋಲಿ; ಮೈಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಬೊಕ್ಕೈಗಳೇಳುವವು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದುಂಡಗೆ ಅಗಲಾದ ಹುಣ್ಣು ಆಗುವದು; ಆ ಹುಣ್ಣು ಬಹಳ ತುರಿಸುವದು, ತುರಿಸಿ ಕೊಂಡನಂತರ ತವಡು ಉದುರುವದು ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳಾಗುವದು. ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಹಾಗೂ ಅಪಚನದ ವಿಕಾರಗಳು ನಾಶವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ತ್ವಗೋಗಗಳೂ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದರಂತೆ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಔಷಧದ ಮಲಮು ಮತ್ತು ಧಾವನ ಮಾಡಿ ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಬಗ್ಗೆ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಬಗ್ಗೆ) ಮತ್ತು ಅಪಚನದ ಬಗ್ಗೆ ತಕರಾರು ಇದ್ದು ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳ್ಳಗಾಗಿದ್ದರೆ, ಹುಣ್ಣಿ ನೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟಾದ ಬಿಳಿ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ತವಡು ಉದುರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಯಾವದೇ ತರದ ತ್ವಗೋಗವಿದ್ದರೂ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಬೊಕ್ಕೈ, ಇಸಬು, ಪೈಣು. ಇಸಬಿನಿಂದ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಹಳದಿ ಹೊಲಸು ರಸಿಕೆ ಹೋಗುವದು. ಬೊಕ್ಕೈಯಾಗಲಿ ಇಸಬಾಗಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅಡಗಿ ಮೇಲಿನ ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುತ್ತದೆ. ತವಡು ಬಹಳ ಉದುರುವದು. ರಸಿಕೆ ಜಿಗಟಾಗುವದು. ತುಸು ಹಳದಿ ತುಸು ಬಿಳಿ ಹಳಳಿಗಟ್ಟುವದು. ಪಿತ್ತದ ಗಾದರಿಗಳು ಎಳುವವು. ತುರುಸಿದ ನಂತರ ಉರುವು ಬಿಡುವದು. ಧಾವನ ಜಲವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ತ್ವಗೋಗದಲ್ಲಿ ಔಷಧವನ್ನು ಅರಿಸುವಾಗ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಿಟ್ಟಿನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡಬೇಕು.

ನೀ. ಮೂ:- ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೈ; ಹುಣ್ಣು. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ತಿಳಿನೀರು ಸೋರುವದು. ಇಸಬು ಆಗುವದು. ಬಿಳೀ ಹಕಳೆಗಳು ಹಿಡಿಯುವವು; ಮತ್ತು ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳಗೆ ರಸಿಕೆ ಸೋರುವದು. ಉಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚು ತಿನ್ನುವದರಿಂದ ಇಸಬು ಆಗುವದು. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕ ಜ್ವಿಯಾಗುವವು; ತೊಗಲು ನೋಯುವದು. ನೀರಿನಂತೆ ಅಳ್ಳಕಿನ ಸ್ರಾವವಾಗುವದು. ಒಣ ಹುರುಕು ಆಗುವದು. ತುರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತವಡು ಬಹಳ ಹೋಗುವದು. ಕಾಲೀ ಸಲ್ಫದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವಿಷವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದಂಶ. ಔಷಧವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಆದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ವೇದನೆ ನಿಲ್ಲುವದು. ವಿಷಮಜ್ಜರದಲ್ಲಿ ಏಳುವಂಥ ಬೊಕ್ಕೈಗಳು. ಪಿತ್ತದ ಗಾದರಿಗಳು. ಕೈ ತೊಗಲು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಗುರಿನ ಹತ್ತರ, ಒಣಗಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸೀಳಿರುತ್ತದೆ. ತಿಳಿನೀರಿನಂತೆ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು, ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲಿನ ಹಕಳೆಯು ಬೇಗನೆ ಉಚ್ಚುವದು, ಮತ್ತೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಹಕಳೆಗಟ್ಟುವದು, ಇವು ಈ ಔಷಧದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ನೀ. ಫಾ:- ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಮೈ ಉರಿಯುವದು. ಇಸಬು ಆಗುವದು. ಅದರೊಳಗಿಂದ ಕೆನೆಯಂಥ ದಟ್ಟಾದ, ಜೇನುತುಪ್ಪದ ಬಣ್ಣದ ಅಥವಾ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಅಚ್ಚ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು; ಹಕಳೆಯಾದರೂ ಅದೇ ಬಣ್ಣದ್ದಿರುವದು. ತಲೆಹುಣ್ಣು, ಗಜಕರ್ಣ, ಕಜ್ಜಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಆಗುವವು. ಕೈವಿದಂಶದಂತೆ ಗುಲಾಬೀ ಬಣ್ಣದ ಬೊಕ್ಕೈಗಳು ಏಳುವವು. ಅದರಿಂದ ಮೈಯೆಲ್ಲ ತುರಿಸುತ್ತದೆ, ನಾಲಿಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ಕೆನೆಯಂತೆ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಕಿಟ್ಟು ಕೂಡುವದು; ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಮೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು, ಎಲ್ಲ ತರದ ತ್ವಗ್ರೋಗಗಳಿಗೂ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:- ಇಸಬು; ಆ ಇಸಬಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹುಣ್ಣು. ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಹಾಗೂ ತ್ರಾಸ. ಇಸಬಿನಿಂದ ಹರಿಯುವ ಸ್ರಾವವು

ಹೊಲಸು ನಾರುವಂಥದೂ, ಉರಿಯುವಂಥದೂ, ತುರಿಸುವಂಥದೂ ಇದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಹಕ್ಕಿಯು ಎಣ್ಣೆ ಗಮಟಾಗಿಯೂ ಹೊಲಸಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ, ತೊಗಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಾಡಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಮೇಲೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ತುರಿಸಿದರೆ ಸುಖವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜೋರಿನಿಂದ ತುರಿಸಿದರೆ ಉರಿಯುತ್ತದೆ, ಜಜ್ಜಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ರಕ್ತದಂಥ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತದೆ. ರಾಜಗುರು ಆಗುತ್ತದೆ, ಕೈ, ಹೆಬ್ಬೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ಕಿವಿ ಇವು ಸೀಳುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉರಿಯುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ತುರಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀಮೂರವನ್ನೂ ಕಾಲೀಫಾಸವನ್ನೂ ಅದಲು ಬದಲುವಾದಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ತ್ವಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣಾಗುವದು. ಬಿಳೀ ಹಳದಿ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಟ್ಟುವದು. ಅದರಿಂದ ದಟ್ಟಾದ ತಿಳಿಯಾದ ರಸಿಕೆ ಸೋರುವದು. ಪಾಂಡುರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಶಕ್ತಿ ಕ್ಷೀಣವಾದ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಇಸಬು ಆಗುವದು. ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಯಾದರೂ ಇಸಬು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ತೊಗಲಿನಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಲೆಗಳು ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವು. ಪಾಂಡುರೋಗಿಗಳಿಗೂ ತರುಣ ಜನರಿಗೂ ಮಡಿಬಕ್ಕೆ ಗಳಾಗುವವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ತ್ವಜೆಗೆ ಬಹಳ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕಾಲೀ ಫಾಸವನ್ನೂ (೪× ಶಕ್ತಿಯ) ಕಲ್ಕೆ ಫಾಸವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲುವಾದಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಕೊಟ್ಟರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದು.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:— ದಟ್ಟಾದ ಹಳದಿ ರಸಿಕೆ ಸೋರುವಂಥ ಅಥವಾ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಟ್ಟುವಂಥ ಯಾವದೇ ತ್ವಗೋಗದ ಮೇಲೆಯೂ ಕಾಲೀಮೂರದ ನಂತರ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೂದಲುಗಳು ಹಾರಿಹೋಗಿದ್ದರೆ ಇದರಿಂದ ಗುಣವು ಬರುವದು.

ಸಿ:— ಮೈಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕೂದಲುಗುರುಗಳು ಬಂದೇ ಸವನೆ ಎಳುತ್ತವೆ. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗಿ ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ರಸಿಕೆ

ಸೋರುತ್ತದೆ. ರಕ್ತಪಿತ್ತಕ್ಕೂ ಮಹಾ ರೋಗಕ್ಕೂ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ನೇ. ಸ:-- ಹಸಿ ಕಜ್ಜಿ; ಇಸಬು; ಅದರೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳಗೆ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು. ಹಳೆಯಾದರೂ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ್ದೇ ಇರುವದು. ತೋಗಲಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುವದು. ಶೋಧಯುಕ್ತ ದಾಹವಿದ್ದು ಪೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರುವವು.

ಕಲ್ಪ. ಫ್ಲೂ:-- ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೈ ಹಾಗೂ ಗುದದ್ವಾರಗಳು ಸೀಳುತ್ತವೆ. ತೋಗಲು ದವ್ವಾಗುತ್ತದೆ, ಹುರಬರಕಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಇಸಬು ಆಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತಂಪು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಇಸಬಿನ ಸ್ಥಳವು ಕೆಂಪಗೆ ಅಥವಾ ಕರಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ತಿಂಡಿಯಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ವ್ಯಾಸಲಿನದಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:-- ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ (೨ x ಅಥವಾ ೩ x ಶಕ್ತಿಯ) ಔಷಧವನ್ನು ಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ವ್ಯಾಸಲಿನ ದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಅರೆದು ಅದನ್ನು ಕಜ್ಜಿ, ಇಸಬು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ತೋಗಲು ಮೆತ್ತಗಾಗುವದು; ತಿಂಡಿಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಬರೇ ನೀರಿನಿಂದಾಗಲಿ ಅರಿವೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಸಬ ಕಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಕಜ್ಜಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಕ್ಯಾರ ಬಾಲಿಕ್ ಸೋಪದಂಥ ಕ್ಷೋಭಕಾರಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬಾರದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೇರೆಗೆ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ತರದ ತ್ವಗ್ರೋಗಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವವು.

“ಸ್ರಾವ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ದಮ್ಮಿ

Asthma.

ಅಸ್ಥಮಾ.

ದಮ್ಮಿ ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯದ ರೋಗವು. ಉಸುರಾಡಿಸುವ ಕೆಲಸವು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ ನಡೆಯುವದೇ ದಮ್ಮಿ. ಉಸುರನ್ನು ಒಳಗೆ ಎಳೆಯುವದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಡುವದು ಹೀಗೆ ಶ್ವಸನಕ್ರಿಯೆಯ ಎರಡು ಅಂಗಗಳಿವೆ. ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಉಸುರನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಡುವ ಕೆಲಸವು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸಾಗುವದು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಒಳಗೆ ಎಳೆಯುವ ಕೆಲಸವು ಮಾತ್ರ ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಯುವದು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಬ್ಬುವ ಬರುವದೇ ದಮ್ಮಿ. ಹೃದಯದ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯದ ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಭಾವನೆಯು ಕಂಡು ಬರುವದು. ಕೆಲವು ಜನರಲ್ಲಿ ದಮ್ಮಿನ ರೋಗವು ಆನುವಂಶಿಕವಾಗಿರುವದು. ಎಲ್ಲ ವಯಸ್ಸಿನ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಗೂ ಅದು ಬರುವದು. ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿಗಿಂತ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ದಮ್ಮಿನ ಉಬ್ಬುವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬರುವದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಆಗ ಉಸುರು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುವದು. ಉಸುರನ್ನು ಒಳತನಕ ಎಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುವದು. ಉಸುರಾಡಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಎಲ್ಲ ಸ್ನಾಯುಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಜೋರಿನಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಯು ಕುಳಿತುಕೊಂಡೇ ಇರುವನು. ಆತನು ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಚೆಲ್ಲುವನು; ಇಲ್ಲವೆ ಮುಂದೆ ಲೋಡಿನ ಮೇಲೆ ಇಡುವನು. ಆತನ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ ಜೋರಿನಿಂದಲೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎದೆಯು ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಂ ಸೂಂ ಎಂದಾಗಲೀ ಘರ್ ಘರ್ ಎಂದಾಗಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು. ಕಿಡಿಕಿ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆರೆದಿಟ್ಟು ಗಾಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮೋರೆ ಮಾಡಿ ಕೂಡಬೇಕೆನಿಸುವದು. ಮುಖವು ಕಳೆಗುಂದಿ ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ನೀಲಿಯಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ಹೆದರಿರುವನಂತೆಯೂ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವನಂತೆಯೂ ಕಾಣುವನು.

ಶ್ರಮದಿಂದ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣಗೆ ಬೆವರು ಬರುವದು. ಕೈಕಾಲು ತಣ್ಣಗೆ ಗಾಗುವವು; ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು; ಬಾಯಿ ತೆರೆದಿರುವದು; ಕಿಮ್ಮು ಬರುವದು; ಮತ್ತು ಕಫವೂ ಬೀಳುವದು.

ಉಗ್ರ ವಾಸವಿರುವ ಪದಾರ್ಥ, ತಂಬಾಕು ತಿನ್ನುವದು ಅಥವಾ ಸೇದುವದು, ಧೂಳಿ ಹಾರುವದು, ಊಟದಲ್ಲಿ ಅನಿಯಮಿತತನ, ಅಪಚನ ನಾಗುವದು, ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮ ಮಾಡುವದು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು, ಮುಟ್ಟು ಮೊದಲಾದ ನಿಯಮಿತ ಕ್ರಮವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಿಲ್ಲುವದು, ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವಮ್ಮಿನ ಉಬ್ಬುವವು ಬರುವದುಂಟು. ದಮ್ಮು ಯಾವದೇ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ದಮ್ಮಿನ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯು ಸಣ್ಣಾಗುವದು; ಅದುದರಿಂದಲೇ ಉಸುರು ಒಳಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಒಂದು ತರದ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವೂ ಶ್ಯಾಜ್ಯವೂ ಆದ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೊರಗೆ ಹೋಗದೆ ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಒರಟೆಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕತೆಯು ಗುಣವುಳ್ಳ ತಂತುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯ ಪ್ರಸರಣವಾಗುವದಿಲ್ಲ (ಅದು ಹಿಗ್ಗುವದಿಲ್ಲ); ಅಂತೆಯೇ ಸಲಿಕೆಗಳ ಬಾಯಿಗಳು ಸಣ್ಣವಾಗಿ ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರ ಮತವಿದೆ.

ಕಾ. ಘಃ:— ಶ್ವಾಸದ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ೩ × ಅಥವಾ ೨ × ೪ಕ್ಕೆಯ ಔಷಧವನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ಊಟ ಮಾಡಿದರೂ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಶಾರೀರಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ದುರ್ಬಲತೆ ಇರುವದು. ಬೇನೆಯ ಜೋರು ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಐದೈದು ಇಲ್ಲವೆ ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಮಿನಿಟಿಗೊಮ್ಮೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಮೊದ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ: — ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಕೆಟ್ಟಿರುವದು; ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಿಗಿರುವದು; ಯಕೃತ ಶೈಥಿಲ್ಯವಾಗುವದು; ಹೊಟ್ಟೆಯು ಜಡವಾಗುವದು. ಕಫವು ದಟ್ಟಾಗಿಯೂ ಬೆಳ್ಳಿಗಾಗಿಯೂ ಜಿಗಟಾಗಿಯೂ ಬೀಳುವದು; ಅದು ಸಡಿಲಾಗಲಿಕ್ಕೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು. ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪುಪ್ಪುಸದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಗಿದಂತಾಗುವದು. ಶ್ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನೂ ಕಾಲೀಘಾಸವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ: — ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ವಾಯು ತುಂಬುವದು; ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು. ಎದೆಯು ಬಿಗಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ತುರಿಸಿದಂತಾಗಿ ಒಂದೇಸವನೆ ನಿಂತು ನಿಂತು ಕೆಮ್ಮು ಬರುವದು. ಮಲಗಿಕೊಂಡರೆ ಹೆಚ್ಚು ತ್ರಾಸವಾಗುವದು.

ನೇ. ಮೂ: — ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಬುರುಗುಳ್ಳ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ಕಫವು ಬೀಳುವದು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಒಂದೇ ಸವನೆ ನೀರು ಸೋರುವದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರೆ ಉಸಿರನ್ನು ಒಳಗೆ ಎಳೆಯುವಾಗ ಒಮ್ಮೆಲೆ ತಟ್ಟಿಸುವದು. ಈ ಔಷಧವನ್ನೂ ಕಾಲೀಘಾಸವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಸ: — ಪಿತ್ತಪ್ರಕೃತಿಯ ತರುಣ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ತಂಪು ಹವೆಯಿಂದಲೂ ಅಪಚನದಿಂದಲೂ ದಮ್ಮಿನ ಬೇನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಸರು, ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಹೊಲಸು ಬೂರಸವು ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಕಫವು ಬಹಳ ಬೀಳುತ್ತದೆ; ಅದು ಹಸರು ಬಣ್ಣದ ಕೀವಿನಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಐದರಿ ವರೆಗೆ ದಮ್ಮಿನ ಉಬ್ಬಸಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದಮ್ಮು ಬರುತ್ತದೆ. ೩ × ಮತ್ತು ೨೦೦ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಸ: — ಕಫವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಡಿಲಾಗುವದು; ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಲೊಟ್ಟಿಗಳು ಬೀಳುವವು. ಕೋಣೆಯೊಳಗೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಊಷ್ಣ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೇನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಗುವದು. ತಂವು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಘರ್‌ಘರ್‌ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು. ಊಟವಾದ ನಂತರ ದಮ್ಮಿನ ಉಬ್ಬುವವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ರೋಗಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ತನಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದರೆ ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಳನಟ್ಟಂತೆ ಆಗುವವು. ೩ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಪಿ. ಘಾ:— ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ದಮ್ಮು ಬರುವದು. ಕಫವು ತೆಳ್ಳಗೆ, ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ತೊಟ್ಟಿನೊಳಗಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಉಸುರುಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಇದನ್ನು ಸಡುಸಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳೇ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ದಮ್ಮು ಬಹಳ ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಬಯಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಶ್ವಾಸದ ಸಲುವಾಗಿ ಇದರ ಸಂಗಡ ಕಾಲೀಫಾಸವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡುವ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಉಪಾಯವೆಂದು ಈ ಔಷಧವನ್ನು ನೇಟ್ರಂ ಸಲ್ಫದ ಕೂಡ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಪಿ. ಪ್ಲು:— ಕಫದ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಲೆಣ್ಣೆಗಳು ಬಹು ಆಯಾಸದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವವು. ಉಸಿರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ ತ್ರಾಸವಾಗುವದು. ಕಾಲೀ ಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ದಮ್ಮಿನ ವಿಕಾರವು ಜೋರಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತರೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಸಕ್ಕರೆ ಅಥವಾ ಹಾಲು ಹಾಕದೆ ಮಾಡಿದ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಕಾಫಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ದಮ್ಮಿನ ವಿಕಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಸೋರುಪ್ಪಿನ ಧಾವನ ಜಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿ ತೆಗೆದಂಥ ಮೊಳವುದ್ದ ಒತ್ತುಕಾಗದವನ್ನು (ಬ್ಲಾಟಿಂಗ ಪೇಪರ) ದೀಪದ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ಸುಡಬೇಕು; ಆ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದಲೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುವದು. ಕಾಲು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಣಗಿರಬೇಕು. ತಣ್ಣಗಿನ ಅಥವಾ ಒದ್ದೆಯಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬಾರದು.

ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು; ಮನೆಯೊಳಗೇ ಇರಬೇಕು. ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವದು, ಪಾವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಏರುವದು, ಇವುಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಚಡಾಸ್ಸನ್ನು ತಿನ್ನುವದೂ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವದೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಊಟದ ವೇಳೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬೇಕು; ಅವುಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿಸಬಾರದು. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಾಳಲಾರದಷ್ಟು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಹಸಿವೆಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ತಿನ್ನಬೇಕು.

ದಾಹ

Inflammation.

ಇನ್‌ಫ್ಲೇಮೇಶನ್.

ಯಾವ ರೋಗಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್‌ಫ್ಲೇಮೇಶನ್ ಎಂದು ಅನ್ನುವರೋ ಅಂಥ ರೋಗಕ್ಕೆ ನಾವು ದಾಹವೆಂದು ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂಥ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ದಾಹವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಆ ಭಾಗದ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳು ಹಿಗ್ಗುತ್ತವೆ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ರಕ್ತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದು ಜೋರಿನಿಂದ ಹರಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹವು ಮಂದವಾಗಿ ಬರಬರುತ್ತ ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಹರಿಯುವದೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ರಕ್ತವು ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಸಿರಗಳೊಳಗಿಂದ ವಿಕೃತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೋರಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗಿ ಅನಂತರ ಸ್ರಾವವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೇ ದಾಹ ಅಥವಾ ಉರಿ.

ತ್ವಚೆ, ಅಸ್ಥಿ, (ಮಸ್ತಿಷ್ಕ, ಪುಪ್ಪುಸ, ಹೃದಯ, ಚರ, ಯಕೃತ, ಕರುಳು, ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ಮುಂತಾದ) ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಕಲೆಗಳು, ಅವರಣೆಗಳು, ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಅವಯವಗಳು, ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅದು

ಆಗುವದು. ಪೆಟ್ಟುಹತ್ತುವದು, ಸುಡುವದು, ವಿಷಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದರಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುವದರಿಂದಲೂ, ಅಥವಾ ದುಷ್ಟ ಜಂತುಗಳ ಕ್ಷೋಭಕಾರಕ ಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಕೃತಿಯು ಉಂಟಾಗುವದು. ಈ ಜಂತುಗಳನ್ನು ಮೈಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ದಾಹವೆಂಬುದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೆಲವೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿತಕಾರವೂ ಆಹುದು. ದಾಹದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗುವದು ಅವಶ್ಯವೇ ಸರಿ. ದಾಹವಾಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ, ಕೆಂಪಾಗುವದು, ನೋವು, ಬಾವು ಇವು ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ದಾಹವಿದ್ದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಹೊಸ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಯ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಹಾಗೂ ಸ್ನಾನಪರತ್ವದಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಭಾವನೆಗಳು (ಉಷ್ಣತೆ, ಕೆಂಪಾಗುವದು, ನೋವು, ಬಾವು) ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಜ್ವರವು ಮತ್ತು ಅದರ ಅನುಷಂಗಿಕವಾದ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳೂ (ಕ್ಷುಧಾನಾಶ, ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪಾಗುವದು, ನೀರಡಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳೂ) ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ದಾಹದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯವೂ ಮತ್ತು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಭಾವನೆಗಳೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸರಿಯಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಚಾರಮಾಡಿ ಅದು ನೆಟ್ಟಗಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡಿರುವ ರಕ್ತವೇ ಮುಂದೆ ಏಕೈಕಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೋರ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯೆಂತಲೂ ಸ್ರಾವಾವಸ್ಥೆಯೆಂತಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ಉಪಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಸ್ರಾವವು ಹೀರಲ್ಪಟ್ಟು ಬೇನೆಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದೇ ಸ್ರಾವವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಹಳದಿ ಒಣ್ಣುವು ಒಂದು, ಕೊನೆಗೆ ಕೀವು ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ; ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವೇದನೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಾಹವಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ

ತ್ವಚೆಯ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಉರುವೂ ವೇದನೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪೊಳ್ಳಿನ ಮೇಲಿನ ಆವರಣದ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆಯೂ ಇರಿದಂತೆಯೂ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ವೇದನೆಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಅದು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಆಗುವದು, ಮತ್ತು ಒಳತನಕ ಹೋಗುವಂತೆ ಆಸಿಸುವದು, ಇವು ಅಸ್ಥಿದಾಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಒಂದೇಸವನೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು ಹಾರುವಂತೆ ಭಾವನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅದು ಕೀವಾಗುವ ಲಕ್ಷಣವು. ದಾಹದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದಂತಲ್ಲ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೆ ನಾಡಿಗಳಿಗೂ ಬೇರೆ ನಾಡಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ದೂರದೂರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ದಾಹವು ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರ ಔಷಧಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶೇಷ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ದಾಹವು ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಸ್ರಾವವು ಆರಂಭವಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಊಷ್ಣತೆ, ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಜ್ವರ, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದವು ಈ ಔಷಧದ ಭಾವನೆಗಳು. ಇದನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ಕೊಡಬೇಕು; ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಸ್ರಾವಾವಸ್ಥೆ. ಫೇರಂ ಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಅಥವಾ ಅದರ ನಂತರ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಾವು ಇರುವದು. ಬಿಳೀ ಬಣ್ಣದ ಅಪಾರದರ್ಶಕ ಸ್ರಾವವಿರುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ, ಸ್ರಾವವಿರುವದು. ದಾಹಜನ್ಯ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬರಲಿಕ್ಕಿಂದು ಫೇರಂಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಟ್ಟಿ. ಸ:— ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ದಟ್ಟಾದ ಹಳದಿ ಕೀವು ಮೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತವಿರುತ್ತದೆ.

ಸಿ:— ಕೀವು ಆಗಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅಶಕ್ತ ಪ್ರಾಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೀ. ಮೂ:— ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಫೇರಂ ಘಾಸದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಫೇರಂ ಘಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ದಾಹವು ಆರಂಭವಾದ ಕೂಡಲೆ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಾಯಲಿಕ್ಕೂ ಸೋರಲಿಕ್ಕೂ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರೆ ಫೇರಂ ಘಾಸದ ಸಂಗಡ ಕಾಲೇಮೂರವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧಗಳನ್ನೇ ಬೀಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಹೊರಗೆ ನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚ ಬೇಕು. ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಜ್ವರದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಆಹಾರವನ್ನು ದಾಹದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ದಾಹದ ಬಗ್ಗೆ ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.

ಮೈಲಿಬೇನೆ

Small-Pox.

ಸ್ಮಾಲ್-ಪಾಕ್ಸ್.

ಮೈಲಿಯು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ, ಸಂಕ್ರಾಮಿಕ, ಹಾಗೂ ವಿಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರವು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ವಿಸ್ಫೋಟಕ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಭಯಂಕರವಾದದ್ದು. ಮೈಲಿಯು ಒಮ್ಮೆ ಬಂದಿತೆಂದರೆ ಅದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮೈಲಿಯ ರಸವನ್ನು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದರೆ ಮೈಲಿಯು ಜ್ವರವು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಜೋರಿನಿಂದ ಚಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಭರದಿಂದ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ೧೦೩°-೧೦೪° ಅಂಶದ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಅಥವಾ ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ ಅದು ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏರುತ್ತ ಏರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಲೆ, ಗಂಟಲು.

ಮತ್ತು ಮೈಯೆಲ್ಲ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಬೊಂಕವು ಅತಿಶಯ ನೋಯುವದೇ ಈ ರೋಗದ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಜ್ವರವು ಬಂದಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭ್ರಮವಾಗುವದು, ಬರಟೆಗಳೂ ಬರುವವು. ಮೂರು ದಿವಸಗಳಾದ ಬಳಿಕ ತೀರ ಕೆಂಪಾದ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಕಾಣಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಅವು ಮೊದಲು ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ. ಬಳಿಕ ಎದೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಅವಯವಗಳ ಮೇಲೆ ಎಳೆಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರವು ಬಾರದೆ ಮೈಲಿಯ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಕಾಣಿಸುವವು. ಅವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಂತೆ ಬೇನೆಯ ಬೋರು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸೌಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಯ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ದೂರದೂರಾಗಿ ಎಳುತ್ತವೆ. ಅವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ, ಹೊಂದಿ ಇದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಕೂಡಿ ಇದ್ದರೆ, ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಉಗ್ರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಆದ ಮರುದಿವಸ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಹುಣ್ಣು ಆಗುತ್ತವೆ. ಅವಕ್ಕೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ತುರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ರಕ್ತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನಂಥ ಬಿಳಿಯ ನೀರು ಇರುವದೆಂದು ಕಾಣಬರುವದು. ಹುಣ್ಣುಗಳ ನಡುವೆ ತಗ್ಗುಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಒಂದೆರಡು ದಿವಸಗಳ ನಂತರ ಹುಣ್ಣಿನೊಳಗಿನ ನೀರು ಕೀವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಎರಡು ದಿವಸಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಕೆಂಪು ಭಾಗವು ಕಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಮೈಲಿಯ ಹುಣ್ಣುಗಳು ಒಣಗುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಒಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ಕೈದು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕ್ಕೆ ಹಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಆದನಂತರ ರೋಗಿಯ ಮೈಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಹೊಲಸು ನಾತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಕಳಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಮುಖವು ಚಂದ ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಮೈಲೀಬೇನೆಯು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಕೂಸುಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳೇ ಕುರುಡಾಗುತ್ತವೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹೂ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗಿ ಹಕಳಿಗಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒಂಬತ್ತು ದಿವಸಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಬಕ್ಕೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಆಗುವದು ಉಗ್ರ ಪ್ರಕಾರವೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬೊಕ್ಕೆಗಳಾಗಿ ಅನ್ನ ನುಂಗುವದು ಕೂಡ ಕಠಿಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಎಳುವಾಗ

ಜ್ವರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀವು ಆಗುವಾಗ ಅದು ಮತ್ತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮೈಲಿಯು ಉಗ್ರ ಸ್ವರೂಪದ್ದಿದ್ದರೆ ರೋಗಿಯು ಸಾಯುವ ಹೆದರಿಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೮ ರಿಂದ ೧೧ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂಯುಕ್ತ ಮೈಲಿಯ ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾದರೂ ಆತನು ಕಡೆತನಕ ಕುರುಡನಾಗಿಯೂ ಕಿವುಡನಾಗಿಯೂ ಉಳಿಯುವನು.

ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗತಕ್ಕ ವಿಸ್ಪೋಟಕ ಜ್ವರವೆಂದರೆ ಮೈಲಿ. ಗೊಬ್ಬರ, ಗಣಜಲಿ ಇನೇ ಅಹುದು. ಈ ಮೂರೂ ರೋಗಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಆಯಾ ವಿವರಗಳ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಅವುಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೂರೂ ರೋಗಗಳೂ ಹುಡುಗರಿಗೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಆಗುವವು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಈ ಬೇನೆಗಳು ಒಂದು ಸಾರೆ ಒಂದು ಹೋದರೆ ಆತನಿಗೆ ಅವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೂರೂ ರೋಗಗಳು ಸ್ವರ್ಣ ಜನ್ಯವಿರುತ್ತವೆ. ಮೂರೂ ಬೇನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ ಅನಂತರ ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುತ್ತವೆ. ಜ್ವರವೂ ಬೊಕ್ಕೆಗಳೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಅವಧಿಯ ನಂತರ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಇವು ಸಾಮ್ಯ ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇನ್ನು ಭೇದ ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಗೊಬ್ಬರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಬಂದ ಬಳಿಕ ೭೨ ತಾಸುಗಳ ನಂತರ, ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರವು ಬಂದು ಬಕ್ಕೆಗಳು ಕಾಣಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ, ಅಂದರೆ ಆರಂಭದಿಂದ ಎಳನೆಯ ದಿವಸ, ಅವು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಮೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಬಂದಬಳಿಕ ೪೮ ತಾಸುಗಳ ನಂತರ, ಅಂದರೆ ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ, ಬಕ್ಕೆಗಳು ಕಾಣಹತ್ತುತ್ತವೆ; ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಥವಾ ಹತ್ತನೆಯ ದಿವಸ ಅವು ಬಾಡಹತ್ತುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಥವಾ ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿವಸ ಹಳಳಿಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಗಣಜಲಿಯಲ್ಲಿ ೨೪ ತಾಸುಗಳ ನಂತರ, ಅಂದರೆ ಎರಡನೆಯ ದಿವಸ, ಬಕ್ಕೆಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಅವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ಬಾಡುತ್ತವೆ. ಟೊಂಕವು ಬಹಳ ನೋಯುವುದು ದೇವಿಯ ಲಕ್ಷಣವು. ನೆಗಡಿ ಬರುವುದು,

ಮೂಗು ಸೋರುವದು ಗೊಬ್ಬರದ ಲಕ್ಷಣವು. ಇನ್ನುಳಿದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಫೇ. ಫಾ:—ಜ್ವರವು ಬರುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು, ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ಬೆನ್ನಿನೊಳಗೂ ಟೊಂಕದೊಳಗೂ ಕಳೆ ಏಳುವದು. ತಲೆ ನೋಯುವದು. ಎದೆಯಮೇಲೆ ಭಾರ ಹೇರಿ ದಂತಾಗುವದು. ಇದರ ಸಂಗಡ ಕಾಲೀ ಮೂರವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಗಂಟುಗಳು ಏಳುವವು ಹಾಗು ಬಾಯುವವು. ಈ ಔಷಧವು ಮೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗಗೊಡುವ ದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೂ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಮೈಲಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವೆಂದು ೩ × ಶಕ್ತಿಯ ಕಾಲೀ ಮೂರವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕು. ಮೈಲೀ ಬೇನೆಯ ಪಿಡುಗಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಹುಡುಗರಿಗೆ. ಕಾಲೀ ಮೂರ ಔಷಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಂದಕವೆಂದು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟತ್ತೋ ಆಯಾ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮೈಲಿಯ ರೋಗವು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಲಂಡನದಲ್ಲಿಯ. ಡಾಕ್ಟರ ಸಾವುಂಡರ ಸಾಹೇಬರು ಜಾಹೀರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ನೀ. ಸ:— ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪವಿದ್ದರೆ,

ಕಾ. ಸ:— ಹಕಳಿಗಟ್ಟಲಿಕ್ಕೂ ಹೊಸ ತೊಗಲು ಬರಲಿಕ್ಕೂ ಕಾಲೀ ಮೂರದ ನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಫಾ:— ಮೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೀವಾದ ಬಳಿಕ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದಿಯಾಗಿದ್ದು ಬೇರೆ ಪೈತ್ರಿಕ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೂ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:— ಬಕ್ಕೆಗಳು ಹಣ್ಣಾದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತು ಕೀವು ಸೋರ ಹತ್ತಿದನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಮೂ:— ಏಕಾರದ ಜೋರು ಕಡಿಮೆಯಿರುವದು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕುವವು. ಮಾಂದ್ಯವಿರುವದು. ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು. ಮೈಲಿಯ ಬಕ್ಕೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಹ ತ್ತಿದನಂತರ ನಾಲಿಗೆಯೂ ಬಾಯಿಯೂ ಒಣಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕುವದು. ದಣಿವಿಕೆ ಅನಿಸುವದು. ಬಾಯಿ ಹೊಲಸು ನಾರುವದು. ಎಲ್ಲವೂ ಹೊಲಸಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಬೇನೆ ಬಂದಾಗ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚುವದರಿಂದ ಆಗುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ರಸಿಕೆಯು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಇಸಬೂ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಬಾವು ಬಹಳ ಬರುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ತಂಪಾದ, ಸ್ವಚ್ಛವಾದ, ಬಯಲು ಹವೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಇವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಹುಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಇರುವದು ಒಳಿತು. ಅದರಿಂದ ಮೈಲಿಯ ಕಲೆಗಳು ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಕುರೂಪತನವು ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಹಾರವು ಅಳ್ಳಕಿನದೂ ಹಗುರಾದದ್ದೂ ಇರಬೇಕು; ಮತ್ತು ಅದು ತಣ್ಣಗೂ ಇರಬೇಕು. ಬೊಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ತುರಿಸಬಾರದೆಂದು ಕೈಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬಿಡಬೇಕು. ಮೈಲಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂತಲೂ ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂತಲೂ ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಮತಗಳಿವೆ. ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ತೀರ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ತೀರ ಅಪಾಯಕರವೆಂದು ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಮತ್ತಷ್ಟು ಜೋರಿನಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಆಗಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರು ಕೆಳಗಿನ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಮೈಲಿಯನ್ನು ಇಂತಿಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ

ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಅರ್ಧತಾಸಿನ ಒಳಗೆ ಮೈಲೀ ಚುಚ್ಚಿದ ಉದಾಹರಣಗಳಿವೆ. ಆದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಒಳಗೆ ಅದನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೇ ಅಥವಾ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚುವದು ನೆಟ್ಟಗೆ. ಚುಚ್ಚುವಾಗ ತಾಜಾ ರಸಿಕೆಯನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ರಸಿಕೆಯು ಒಳ್ಳೆಯದಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಪಾತ್ರಿನಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಕಡೆತನಕ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆಂತಲ್ಲ. ೧೫-೨೦ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಚುಚ್ಚಿದ ಬಳಿಕ ೧೦-೧೫ ಮೆನಿಟುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹುಡುಗರು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆಡಹತ್ತು ತ್ತಾರೆ. ಚುಚ್ಚಿದನಂತರ ಒಂದೆರಡು ದಿವಸ ಜಳಕ ಮಾಡಬಾರದು. ನಾಲ್ಕೈದು ದಿವಸಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಂಟನೆಯ ದಿವಸ ಹಳಗಿಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಣ್ಣುಗಳು ಉಬ್ಬಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಲು ಅವಕ್ಕೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ಚುಚ್ಚಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತುರಿಸಗೊಡಬಾರದು. ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದುಂಡಗೆ ಒಳತನಕ ಕಲೆಗಳು ಬಿದ್ದರೆ ಅದು ಸರಿಯಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮೈಲಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಸದವರು ಪಿಡುಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೩ x ೨ ಕ್ರಿಯೆ ಕಾಲೀ ಮೂರನನ್ನಾಗಲೀ ಹೋಮಿಯೊ ವಧಿಯಲ್ಲಿಯ “ವೊರಿಬಲಿನಂ” ಎಂಬ ಔಷಧವನ್ನಾಗಲೀ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ದುಗ್ಧ ಜ್ವರ

Milk-Fever.

ಮಿಲ್ಕ್-ಫೀವರ್.

ಈ ಜ್ವರವು ಬಹುತರವಾಗಿ ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಹಾಲು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಸದಿದ್ದರೆ

ಬರುವದು. ದುಗ್ಧಜ್ವರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರ ಇವುಗಳ ನಡುವಿನ ಭೇದವನ್ನು “ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರ”ವೆಂಬ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿರಿ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಚಳಿಯಾಗುವದು, ಜ್ವರ ಬರುವದು, ನಾಡಿಯು ಬೇಗನೆ ಹಾರುವದು ಮುಂತಾದ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಮೊಲೆಗಳು ಉಬ್ಬಿ ನೋಯುವವು. ಹಾಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಇದನ್ನೂ ಫೇರಂ ಫಾಸವನ್ನೂ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಸ್ತನಗಳಿಂದ ಹಾಲು ಬರುವ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಕಾಲೀಮೂರ ಹಾಗೂ ಫೇರಂಫಾಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ದುಗ್ಧಜ್ವರವು ಬಹಳಮಾಡಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಾಲು ಉಳಿಯುಗೊಡಬಾರದು. ಮೊಲೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಹಾಲು ಕೂಸಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಆದರೆ ವಿನಾಕಾರಣ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಚಯವಾಗಗೊಡಬಾರದು. ಜ್ವರವು ಬರುವದರಿಂದ ಹಾಲು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದಾಗಲಿ ನಿಂತುಹೋಗಿದೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಅನಿಸಿದರೆ ಕಲ್ಕೆ, ಫಾ, ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ದುಗ್ಧಸ್ತಾವು ಮತ್ತೆ ಆರಂಭವಾಗುವದು. ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಜ್ವರಗದಂತೆಯೇ ಕೊಡಬೇಕು.

“ಗರ್ಭಧಾರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ” ಯೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಹಲ್ಲುಬೇನೆ

Diseases of Teeth.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ಟೀಥ್.

ಹಲ್ಲು ನೋಯುವದು, ಹಲ್ಲಿಗೆ ಕಳೆ ಹಿಡಿಯುವದು, ಹುಳ ಹತ್ತುವದು, ಕೀವು ಸೋರುವದು, ಹಲ್ಲು ಅಗಲಾಡುವದು, ತಗ್ಗು ಬೀಳುವದು ಇವು ಹಲ್ಲಿನ ರೋಗಗಳು.

ಹಲ್ಲಿಗೆ ಹುಳ ಹತ್ತುವದು, ಚಳಿಯಾಗುವದು, ಸೀತ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಕುಡಿಯುವದು, ಇವು ಹಲ್ಲುಸೂಲಿಯ ಕಾರಣಗಳು. ಕಾಫೀ ಕುಡಿಯುವದರಿಂದಲೂ ತಂಬಾಕು ಸೇದುವದರಿಂದಲೂ ಹಲ್ಲುಸೂಲಿ ಏಳುವದು. ಹಲ್ಲಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನದ ಕಣಗಳು ಉಳಿದರೂ ಹಲ್ಲು ನೋಯುವವು. ಹಲ್ಲಿನ ವೇದನೆಯು ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಗಲ್ಲಗಳ ವರೆಗೆ ಹೋಗುವದು. ಹಲ್ಲಿನ ಬೇರಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕ್ಷೋಭವಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ದಾಹವುಂಟಾಗಿ ಕುರುವು ಸಹ ಆಗುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲುಗಳು ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು ಒಸಡಿಗಳು ಉಬ್ಬುತ್ತವೆ; ಇದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು.

ಹುಳಹತ್ತುವದು ಹಲ್ಲಿನ ಎರಡನೆಯ ರೋಗವು. ಹಲ್ಲಿನ ಸಂರಕ್ಷಣವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಪೋಷಕ ಅನ್ನವು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿಗದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಈ ವಿಕೃತಿಯು ಆಗುವದುಂಟು. ಕೆಲವು ರೋಗಿಗಳ ಹಲ್ಲುಗಳೇ ಹುಟ್ಟಾ ಕೆಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ.

ಹಲ್ಲಿನೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುವದಾದರೂ ಚಿಂತಾಜನಕ ರೋಗವಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಕೀವು ಹಲ್ಲಿನೊಳಗಿಂದ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲು ಒಸಡಿಯೊಳಗೆ ಕೂತಿರುವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವೃಣವಾಗಿ ಅದರೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುವದು. ಅದರಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತವು ಬರುವದು. ಈ ಕೀವನ್ನು ನುಂಗಿದರೆ ಅದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹೀರಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅನೇಕ ತರದ ತಾಪದಾಯಕ ರೋಗಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ತಲೆಶೂಲಿ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರುವದು, ಮೈ ನೋಯುವದು, ಅಶಕ್ತತೆ, ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಜಲಯುಕ್ತ ಬಾವು, ಸಂಧಿವಾತ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಖಿನ್ನತೆ, ರಕ್ತಕ್ಷೀಣತೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸುವವು. ಜ್ವರವು ಸಣ್ಣಾಗಿ ಬರುವದು. ಕ್ಷಯದ ಭಾವನೆಯಾದಂತೆಯೂ ಆನಿಸುವದು.

ಹಲ್ಲುಗಳು ಅಗಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ತಗ್ಗುಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ದಂತವೈದ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅವಶ್ಯವಿದ್ದರೆ ಅಗಲಾಡುವ ಹಲ್ಲನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ತೆಗೆಯಿಸಬೇಕು; ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಹಲ್ಲು ಕೂಡಿಸಬೇಕು.

ತಗ್ಗುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಬೇಕು. ಹಲ್ಲುಬೇನೆಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಔಷಧಗಳ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಒಸಡಿ ಉಬ್ಬಿ ಹಲ್ಲು ನೋಯುತ್ತದೆ. ಬಯಲಿನ ತಂಪು ಹವೆಯಿಂದಲೂ ಸೀತ ಪೇಯದಿಂದಲೂ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಸು ತ್ತದೆ. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಕಳೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಒಸಡಿಗಳು ಉಬ್ಬುತ್ತವೆ, ಕೆಂಪಾಗುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ನೋಯುತ್ತವೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಹಲ್ಲುಸೂಲಿಯ ಸಂಗಡ ಒಸಡಿಗಳೂ ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಫೇರಂ ಘಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ವಾತಜನ್ಯ ಹಲ್ಲುಸೂಲಿ. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಲೂ ಒತ್ತುವದರಿಂದಲೂ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಸು ತ್ತದೆ. ಸೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. (ಫೇರಂ ಘಾಸದ ವಿರುದ್ಧ) ಅತ್ಯಂತ ಅಸಹ್ಯ ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒತ್ತಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಸು ತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಾಡಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ದಾಹರಹಿತ ಹಲ್ಲುಸೂಲಿ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಶಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನ, ದುರ್ಬಲ, ನಿಸತ್ತ್ವ, ರಕ್ತಹೀನ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಕ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹಕ ಆಟನೋಟಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಒತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಒಸಡಿಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಬರುತ್ತದೆ. ಹುಳಹತ್ತಿದ ಅಥವಾ ಕೃತ್ರಿಮ ಉಪಾಯದಿಂದ ತುಂಬಿದಂಥ ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಜೋರಿನ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಹುಳತ ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇನೆಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಲ್ಲುಗಳು ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ಹುಳಕಾಗುತ್ತವೆ.

ಕಾ. ಸ:— ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಲ್ಲುಸೂಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬಯಲೊಳಗಿನ ಸೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಸುವದು.

ನೀ. ಮೂ:— ಹಲ್ಲುಸೂಲಿ ಎದ್ದಾಗ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುವದು ಹಾಗೂ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೋಲು ಸೋರುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ:— ಹಲ್ಲು ಅಗಲಾಡುವವು. ಹಲ್ಲಿಗೆ ಅನ್ನ ಹತ್ತು ಗೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಸುಮ್ಮನುಸುಮ್ಮನೆ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ಅಪಾಯವಾಗುವದು.

ಸಿ:— ವೇದನೆಯು ಒಳತನಕ ಇರುವದು. ಕುರುವು ಆಗುವದು. ಒತ್ತಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುವದು. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಚಳಿಯಾದರೆ ಅಥವಾ ಕಾಲಿನ ಬೆವರು ಮೈಯೊಳಗೆ ಇಂಗಿದರೆ ಹಲ್ಲು ನೋಯುವದು. ರಾತ್ರಿ ಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಗಳು ಬಹಳ ಬರುತ್ತವೆ. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಸೀತೋಪಚಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಯಾರ ಹಲ್ಲುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಯುತ್ತಿವೆಯೋ ಅಂಥವರು ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಉಷ್ಣ ಅಥವಾ ಸೀತ ವೇಯಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಸಿಹಿ ಅಥವಾ ಹುಳಿ ಪದಾರ್ಥ ಗಳನ್ನೂ ಬಹಳ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ತಿಕ್ಕಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಹಲ್ಲಿಗೆ ಹುಳ ಹತ್ತಿ ಅದು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಮತ್ತು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಔಷಧ ದಿಂದ ಗುಣವು ಬರದಿದ್ದರೆ, ಜಾಣರಾದ ದಂತವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಹುಡುಗರ ಹಲ್ಲಿಗೆ ಹುಳ ಹತ್ತಿದರೆ, ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ದ ಸಂಗಡ ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ. ದ ಉಪಯೋಗವು ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗುವದು. ಔಷಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಹು ದಿವಸದ ವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟತಕ್ಕ ಹುಡುಗರ ಹಲ್ಲುಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಇರುವದ ಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಹಲ್ಲು ಹುಳಿತಿದ್ದ ತಾಯಂದಿರು ಹಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕ ವಾಗುವಂಥ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು (ಸುಣ್ಣವಿದ್ದ ಕ್ಷಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು) ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ದಂಥ ಅಸ್ಥಿ ಸಂವರ್ಧನದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ವಾಗಿ ತಿಕ್ಕಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಅನ್ನದ ಕಣಗಳು ಹಲ್ಲಿನ ಸಂದಿಸಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಬಾರದೆಂದು ತಿಂದಕೂಡಲೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಾತ್ಕಾರಿ ಮಾಡಬಾರದು. ತಿಂದ ಪದಾರ್ಥದ ಕಣಗಳು

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದರೆ ಅವು ಕೊಳೆತು ಹಲ್ಲಿಗೆ ಅಪಾಯ ಮಾಡುವವು. ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಹಳ ತಿಂದರೆ ಹಲ್ಲಿನ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಾದಾ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಣ್ಣಬೇಕು. ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥ ವನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಂಸವನ್ನಾಗಲೀ ಬಹಳ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳು ಕೆಡುವ ಸಂಭವವು ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ. ಶಾಕಾಹಾರಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಕೂಡ ನಿಯಮದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕಾಕುಳ್ಳಿನ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ವೇಟಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ದಂತಧಾವನ ಚೂರ್ಣದಿಂದ ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಬದಾಮಿನ ಸೊಟ್ಟೆಯ ಬೂದಿಯು ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಆದರೆ ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರಕಲಾರದು. ಅದುದ ರಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಕುಳ್ಳಿನ ಬೂದಿಯನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕೆ ಬ್ರಶ್‌ದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬರ ಬ್ರಶ್‌ನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದು ಸುರಕ್ಷಿತವಲ್ಲ. ಹಲ್ಲುಗಳೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಸೋರುವದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಸಿ; ಕಲ್ಟಿ. ಸ. ಮುಂತಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಜಡಾನ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾಲಿನಂಥ ಅಲ್ಪಕಿನ್ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ದೊರಕುವದು; ಅನ್ನದ ಕಣಗಳು ಹಲ್ಲಿನ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಾರವು; ಮತ್ತು ಬೇಗನೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸು ವದು. ಇದರಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗದಿದ್ದರೆ ದಂತವೈದ್ಯರ ಅನುಮತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಹುಳ ಹತ್ತಿದ ಹಲ್ಲನ್ನು ಕಿತ್ತಿಸಿ ತೆಗೆಯುವದೇ ಲೇಸು. ಹೀಗೆ ಹಲ್ಲನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ತೆಗೆಯದೆ ರಸಿಕೆಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ಬೇನೆಯನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅದು ಖಾತ್ರಿಯ ಉಪಾಯವಲ್ಲ. ಹಲ್ಲು ತೆಗೆಯುವದೇ ಒಳಿತು.

ದಂತೋದ್ಭವ

Dentition.

ಡೆಂಟಿಶನ್.

ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಹಲ್ಲುಬರುವಾಗ ವಾಂತಿ, ಅತಿಸಾರ ಮುಂತಾದವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಕೂಸಿಗೆ ಅಸ್ವಸ್ಥವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಕ್ಕೆ ಸೊಗಸು ಅನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಹಚ್ಚಗೆ ಅಥವಾ ಹಳದಿ ರೇಚಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಲಸು ನಾತ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ಕುಡಿದಂತೆಯೇ ಅಥವಾ ಮೊಸರಿನಂತೆ ಗಂಟು ಗಂಟಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ; ಬರಟೆ ಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೂಸಿಗೆ ಸುಮಾರು ಏಳೆಂಟು ತಿಂಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಇಂಥ ವಿಕಾರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಶಕ್ತ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ತ್ರಾಸವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಕೃತಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಹಲ್ಲುಗಳು ತಡಮಾಡಿ ಒಡೆಯುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಒಡೆದ ಮೇಲೂ ತಡಮಾಡಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಸತ್ತಿಯು ತುಂಬುವದಿಲ್ಲ. ಶೌಚಕ್ಕೆ ಬೇಗನೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ಬರಟೆ ಬರುವವು ಅಥವಾ ಬೇರೆ ವಿಕಾರಗಳಾಗುವವು. ರೇಚವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಜೋರಿನಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಿಕೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ಬರಟೆ ಬರಹತ್ತಿದರೆ ಇದನ್ನೂ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಫೇರಂಫಾಸದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ ಬರುವದು, ಒಸಡಿ ಉಬ್ಬಿ ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಗಳು ಆಗಲಾಗುವವು, ರೋಗಿಯು ತೀರ ಅಸ್ವಸ್ಥನಾಗುವನು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ತಲೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ಔಷಧದ ಕೂಡ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಮಲಾವ

ರೋಧ ತಲೆಯೂ ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ದೊಡ್ಡವಾದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೀ. ಮೂ:- ಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಯಿ ಯಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ:- ಈ ಔಷಧವು ಹಲ್ಲು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲು ಮೇಲಿನ ಒಸಡಿಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲು ಹೊರಬರಕ ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಒತ್ತಿದರೆ ಮುರಿದುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಹುಳ ಹತ್ತುತ್ತವೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:- ಯಾವ ಹೆಂಗಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುವದೋ ಅಂಥ ಹೆಂಗಸು ಬಸಿರಾದಾ ಗಲೇ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಔಷಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ, ಹಲ್ಲು ಬರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ತ್ರಾಸ ವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ಬರಟೆಗಳು ಬರಹತ್ತಿದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಹಾಕಿದ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಕಾಲು ಮುಳುಗಿಸಬೇಕು; ಮತ್ತು ತಲೆಯಮೇಲೆ ತಣ್ಣೀರಿನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು.

“ ಬಾಲಗ್ರಹ ” “ ಬರಟೆ ” ಇವೆರಡು ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ದಂಶ

Bites of Insects.

ಬಾಯಿಟ್ಟ ಅಫ ಇನ್‌ಸೆಕ್ಟ್ಸ್.

ನೀ. ಮೂ:- ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ಕೊಡಬೇಕು; ಹೊರಗಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಅದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ೬ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ

ಹಾಕಿ ಅದರಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಿದ ಒವ್ವೆಯ ಅರಿವೆಯನ್ನು ಕಡಿದ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಇಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಔಷಧದ ಒಣ ಪುಡಿಯನ್ನು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಿ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ಧನುರ್ವಾತ

Tetanus.

ಟೆಟಾನಸ್.

ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ, ಕೈ, ಕಾಲು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕಡೆಯ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಒರಟಿ ಬಂದು ಸೆಟಿಯುತ್ತವೆ; ಅದರಿಂದ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೋಗಿಯು ಮರಣಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ನೊದಲು ಗೋಣಿನಲ್ಲಿ ಜಗ್ಗಿದಂತಾಗಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಸೆಟಿಯುತ್ತದೆ. ತುತ್ತು ಸುಂಗುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ತಲೆ ಅಶ್ಲಾಢಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ದಲ್ಲು ಕಡಿವೊರುತ್ತವೆ. ತರುವಾಯ ಎದೆ, ಬೆನ್ನು, ಉದರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸೆಟಿಯುತ್ತವೆ; ಮತ್ತು ಶರೀರಯಷ್ಟಿಯು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಸೆಟಿಯುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೈ ಕಾಲುಗಳ ಸ್ನಾಯುಗಳಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೊಳಗಿನ ಗೊಂಬೆಗಳು ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ರೋಗಿಯು ತನ್ನ ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ತನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನೇ ಕಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಗದ್ದದ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸೆಟಿಯುವದೇ ಈ ಬೇನೆಯ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವು. ಜೋರಿಸ ಧನುರ್ವಾತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸೆಟಿದು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಿಲ್ಲಿನ ಅಂದರೆ ಧನುಷ್ಯದ ಆಕಾರವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಧನುರ್ವಾತವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ನಡುನಡುವೆ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸಡಿಲಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಆಕುಂಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ವೇದನೆಯು ಅಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ದಣಿದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬೆವರು ಒಂದೇಸವನೆ ಹರಿಯಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಉಸುರಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಹುಬ್ಬುಗಂಟು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಹಲ್ಲು ಕಡಿವೊರುತ್ತವೆ. ಮಾತನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಕುತ್ತಿಗೆ ಸರಿದಾಡುವದಿಲ್ಲ.

ನೀರು ನುಂಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎದೆ ಚಬ್ಬಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಶೌಚಕ್ಕೆ ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ವೇದನೆಯು ಅಸಹ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ನಿದ್ರೆಯೇ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ರೋಗಿಯು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ರೋಗಿಗೆ ಕಡೆತನಕ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚ್ಚರವೂ ಬರುವದು. ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಉಗ್ರವಾಗಿದ್ದು ಸ್ನಾಯುಗಳ ಆಕುಂಚನವು ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದರೆ ರೋಗಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯುವನು. ಸೆಟಿಬೇನೆಯು ಸೌಮ್ಯವಾಗಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆತನು ಬದುಕುವ ಸಂಭವವಿದೆ.

ಈ ರೋಗವು ಗಾಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಚಳಿಯಾಗಿ ಬರುವದು. ಪುಸೂತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಗಾಯ, ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸಿನ ಹೊಕ್ಕಳ ಹುರಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ಯುವಾಗ ಆಗುವ ಗಾಯ, ಮತ್ತು ಎಡವಿದ್ದರಿಂದ ಕಾಲೊಳಗೆ ಮುಳ್ಳು ಮೊಳೆಗಳು ಚುಚ್ಚಿ ಆಗುವ ಗಾಯ, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಈ ರೋಗವು ಆಗುವದುಂಟು. ಧನುರ್ವಾತದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಕುಂಚನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೆಟಿರಿಸುತ್ತವೆ. ಸೆಟಿಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ಮೊದಲು ಆಕುಂಚನವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತೀರ ಸಡಿಲಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಧನುರ್ವಾತದಲ್ಲಿ ಅವು ಸಡಿಲಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಡಿಲಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೆಟಿಯುತ್ತವೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ :— ಬಾಲಗ್ರಹ, ಸೆಟಿಬೇನೆ ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳ ಉಪಯೋಗವು ಈ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಗಾಯವನ್ನು ಜಂತುಘ್ನ ಔಷಧದಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು ಕಟ್ಟುವದು ಅವಶ್ಯವದೆ. ಗಾಯದೊಳಗೆ ಮಣ್ಣೂ ಧೂಳೂ ಹೋಗಗೊಡಬಾರದು.

ವಿಸರ್ಪ

Erysipelas.

ಇರಿಸಿಪೇಲಸ್.

ವಿಸರ್ಪವು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವು. ಶೀಘ್ರಪ್ರಸರಣ ಶೀಲವಾದ ತ್ವಚೆಯ ದಾಹವೇ ವಿಸರ್ಪವು. ಗಾಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಣದಿಂದಲೂ ಅಥವಾ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಅದು ಆಗುವದು. ಮೊದಲು ಚಳಿಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರವು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷುಧಾನಾಶನೂ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯೂ ಆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ದೂಷಿತ ಭಾಗವು ಬಿಸಿಯಾಗುವದು; ಮತ್ತು ಬಿಗಿಯುವದು. ಅದು ಕೆಂಪಾಗುವದು; ಮತ್ತು ಬಾಯುವದು; ಅದಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚ ಗೊಡುವ ದಿಲ್ಲ. ಜ್ವರವು ೧೦೪° ಅಂಶದ ವರೆಗೆ ಬರುವದು. ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ಲಸಿಕಾಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾಯುವವು. ಮಿಂಚುವಂಥ ಮೆತ್ತಗಿನ ಕೆಂಪು ಗುಳ್ಳೆಗಳು ಎದ್ದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಹಬ್ಬುವವು. ಅಲ್ಲಿ ನೋವು ಬಹಳಿರುವದು. ತಲೆನೂಲಿ, ಮುಳುಮಳಿಸುವದು, ವಾಂತಿ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿರುವವು. ವಿಸರ್ಪದ ಹುಣ್ಣು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಕಂಡುಬರುವದು. ಗಂಟಲ, ತಲೆ, ಕಾಲು, ಟೊಂಕ, ಹೊಟ್ಟೆ, ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಅದು ಆಗುವದುಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಇರುವದು. ಅದು ಒಡೆಯುವದು. ಮುಖವು ಬಹಳ ಬಾಯುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಡಿಯು ವೇಗದಿಂದ ಹಾರುತ್ತದೆ. ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತ ನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವೇದನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ವಯಸ್ಸಿನ ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಈ ಬೇನೆಯು ಬರಬಹುದು. ವಿಸರ್ಪವು ಒಮ್ಮೆ ಆದರೆ ಅದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ತೀವ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹ, ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಫುಪ್ಪುಸಾವರಣ ದಾಹ ಮುಂತಾದ ಉಪದ್ರವಗಳೂ ಆಗಬಹುದು.

ಘೇ. ಘಾ:— ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಜ್ವರ ಬರುವದು, ಬಾಯುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿರುವವು. ಇದನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೂ ಕೊಡಬೇಕು, ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಪೈತ್ತಿಕ

ಭಾವನೆಯಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನೂ ನೇತ್ರಂ ಸಲ್ಪವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಸ:— ತೋಗಲು ಬಾಯುವದು; ಮೆತ್ತಗೂ ಕೆಂಪಗೂ ಆಗಿ ಮಿಂಚುವದು. ನೋಯುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಬಕ್ಕೆಯುಳ್ಳ ವಿಸರ್ಪ. ಫೇರಂಫಾಸವನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಸ:— ಗುಳ್ಳೆಯುಳ್ಳ ವಿಸರ್ಪ. ಹಕಳಿ ಉದುರಿ ಹೋಗಿ ಲಿಕ್ಕೆಂದು ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು-

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ತೃಚೆಯು ಕ್ಷೋಭದಾಯಕವೂ ಉಷ್ಣವೂ ಇದ್ದರೆ, ಅರಿವೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಯಿಸಿದ ಒಣ ಪುಡಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಅದರ ಮೇಲೆ ಉದುರಿಸಿದರೆ ಸಹ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಕೀವಾಗುವ ಲಕ್ಷಣವಿದ್ದರೆ ಪೋಟೀಸಿನಿಂದ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು. ವಿಸರ್ಪವು ಬೆಳೆಯಬಾರದೆಂದು ಒಂಟಿಯ ಕೂದಲಿನ ಕುಂಚಿನಿಂದ ಆಯೊಡಾಯಿಸದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೋವಿನ ಸ್ಥಳದ ಕೆಳಗೆ ಎಳೆಯಬೇಕು. ಬಯಲು ಹವೆಯು ತೀರ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ೨× ಅಥವಾ ೩× ಶಕ್ತಿಯ ಫೇರಂಫಾಸವನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪ ಮಾಡಿದರೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಉಗ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಭ್ರಮೆ ವಾತ ಮುಂತಾದ ಸನ್ನಿವಾತದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಕಾಲೀ ಘಾಸ ಹಾಗೂ ನೇತ್ರಂ ಮೂರ ಇವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರದರ

Leucorrhoea.

ಲ್ಯುಕೋರಿಯಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ಹೋಗುವ ಬಿಳಿ ಸ್ರಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರದರವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸ್ರಾವವು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಳಿಯದೇ ಇರುತ್ತದೆಂತಲ್ಲ. ಅದು ಬೇರೆ

ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದ್ದಿರಬಹುದು. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದ ಅಂತಸ್ತತ್ವಜೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗಿ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಳಿ ಯಾಗಿ) ಈ ರೋಗವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಬುದ, ಗ್ರಂಥಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಉಂಟಾದಾಗಲೂ ತಿಳಿನೀರಿಸಂಧ ಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟೂ ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರದರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸ್ರಾವವೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಗಟು, ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ, ಕೀವಿಸಂಧ, ಅಪಾರದರ್ಶಕ, ಕೆನೆಯಂಥ ದಟ್ಟಾದ ಸ್ರಾವವೂ ಹೋಗುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಾಗಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಉಂಟಾದರೆ ಇಂಥ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು. ಜಿಗಟು, ಕೆನೆಯಂಥ ದಪ್ಪಾದ ಸ್ರಾವವು ಬಹಳ ಹೋಗುವದು, ಅಥವಾ ಮಿಂಚುವಂಥ ಹೆಡಸುಳ್ಳ ಗಂಟುಳ್ಳ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು, ಇದು ಬಹುತರವಾಗಿ ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೆ ಮಿಂಚುವಂಥ ಹೆಡಸುಳ್ಳ ಗಂಟುಳ್ಳ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಹಳದಿ, ಹಸರು, ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತ, ಹೊಲಸು, ಉರುಪುಳ್ಳ, ತಿಂಡಿಯುಳ್ಳ, ಬಕ್ಕೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ, ಉಷ್ಣ ಅಥವಾ ತಣ್ಣೆ ಸ್ರಾವವು ಪ್ರದರದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವದು.

ಚಳಿ, ಗರ್ಭಾಶಯದ ದಾಹಯುಕ್ತ ರೋಗ, ಅರ್ಬುದ, ಯೋನಿಕಂದ, ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ, ಯೋನಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣಕಾರವಿಡುವದು; ಅತಿಶಯ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡುವದು, ಇವು ಪ್ರದರದ ಕಾರಣಗಳು.

ಕಲ್ಪಿ. ಘಾ:— ಸ್ವಚ್ಛ, ದಪ್ಪ, ಪಾರದರ್ಶಕ, ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಬಿಳೀ ಲೋಳೆಯಂಥ ಸ್ರಾವವು. ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ ಮುಟ್ಟಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಪ್ರದರದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪೌಷ್ಟಿಕವೆಂದು ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ರೋಗಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಚಳಿಯಾಗುವದು. ಆಗ ಇದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಹಾಲಿನಂತೆ ಬಿಳ್ಳಗೆ ದಪ್ಪ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಉರಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಬಹುದಿವಸದಿಂದ ಮೈಯೊಳಗೆ ಭೇದಿಸಿದ ರೋಗಿ ಗಳಿಗೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೀ. ಮು:— ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗೆ, ಉರುವುಳ್ಳ, ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುವ, ತಿಂಡಿಬಿಡುವ ಸ್ರಾವವಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ಮೆತ್ತಗೂ, ಅಳದಕ್ಕಿಯೂ, ಉದಾಸೀನನೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಗರ್ಭಾಶಯವು ತಿಂಡಿಯಿಡುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಜಾಡ್ಯವಿದ್ದು ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ.

ನೀ. ಫಾ:— ಸ್ರಾವವು ಹಳದಿ, ಬೇಸುತುಪ್ಪದಂತೆ ನಸುಗೆಂಪು ಅಥವಾ ನೀರಿನಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಉರಿಯುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಹೊಲಸು ನಾರುತ್ತದೆ.

ಸಿ:— ಸ್ರಾವವು ಬಹಳಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಟ್ಟು ಆಗದೆ ಬರೇ ಸೆರಗು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಯೋಗ್ಯ ಪೋಷಣವಾಗದೆ ಇದ್ದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಉರುವುಳ್ಳ ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಕಿತ್ತಳೆ ಬಣ್ಣದ ಸ್ರಾವವಾಗುವದು. ಇದನ್ನೂ ನೇತ್ರಂ ಮೂರವನ್ನೂ ಅದಲುಬದಲುಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಸ:— ಚಿಗಟು, ತೆಳ್ಳಗೆ, ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವಾಗುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಸರು ಬಣ್ಣವೂ ಬರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗವು ಬೇಗನೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ಸ್ವಚ್ಛವಿರುವದು ತೀರ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅರ್ಧ ಬಟ್ಟಲ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧವನ್ನು ೨೦ ಗ್ರೇನದಷ್ಟು ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಗರ್ಭಾಶಯವನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಇಪ್ಪತ್ತು ಔಂಸ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಮಚೆಯ ತುಂಬ ಕಲೆಂಡುಲಾ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದಲೂ ಗರ್ಭಾಶಯವನ್ನು ತೊಳೆಯಬಹುದು. ಸ್ರಾವದಿಂದ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಾಯಡ್ರಾಸ್ಟಿಸವೆಂಬ ಔಷಧದ ಧಾವನದಿಂದ ತೊಳೆಯುವದೂ ಹಿತಕರವು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ರೋಗವು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುವದು.

ಉಗುರು ಸುತ್ತು

Whitlow-Felon.

ವ್ಹಿಟ್‌ಲೋ-ಫೇಲನ್.

ಹೆಬ್ಬೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಅವುಗಳ ಉಗುರಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಾಹವು ಉಂಟಾಗುವದೇ ಉಗುರುಸುತ್ತು. ಬಾಯುವದು, ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಭಯಂಕರ ನೋಯುವದು ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ; ಕೀವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬೇನೆಯು ಭರದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಬೊಟ್ಟುಗಳ ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಕೃತಿಯು ಸೇರಿ ಬಹಳ ತ್ರಾಸ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲೊತ್ತು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ವೇದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬಹಳ ದಿನಸ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಥಿನಾಶವೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಉಗುರುಸುತ್ತು ಆಗುವ ಸಂಶಯವು ಬಂದಕೂಡಲೆ ಉಪ್ಪುಹಾಕಿದ ದಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೊಟ್ಟು ಇಡಬೇಕು. ಕೈಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯ ಬೇಕು. ಕೀವು ಆಗ ಹತ್ತಿದರೆ ಕಣಕಿನ ಪೋಟೀಸ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಬೊಟ್ಟು ಬೇವಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೂ ಅದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಫೇರಂ ಫಾಸ ಮತ್ತು ಸಿಲಿಕಾ ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ೧೦೦ ರಲ್ಲಿ ೯೦ ಜನರಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ. ಶಸ್ತ್ರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕುರುವಿನ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಉಗುರು ತಿರುಗಿ ಬೇಗನೆ ಒರಲಿಕ್ಕೊಂದು ಸಿಲಿಸಿಯಾವನ್ನು ಬಹುದಿನಸ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಟ್ಟಿನ ಜ್ವರ

Remittant Fever.

ರೆಮಿಟಂಟ್ ಫೀವರ್.

ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ “ತರುಣಜ್ವರ,” ಅಥವಾ “ಸಾಮಜ್ವರ”ವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ೯ ದಿನಸ ಅದನಂತರ ನಿಂತುಹೋಗುವಂಥ ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರಕ್ಕೆ “ನವಜ್ವರ”ವೆನ್ನುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು. ಪು ಚಾ ರ ದ ಳ್ಲಿ

“ನವಜ್ವರ”ವೆಂದರೆ ೯ ದಿವಸದ ದೋಷಿಕ ಅಥವಾ “ವಿಷಮಜ್ವರ”ವೆಂಬ ಅರ್ಥವು ರೂಢವಾಗಿದೆ. ಆಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ತರುಣ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ವೇನಂದರೆ, ನವಜ್ವರದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೋಷವು ಆಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಔಷಧಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ, ದೋಷದ ಶಮನವಾಗದೆ ಬೇನೆಯು ಬೆಳೆಯುವದು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯುಂಟು. ಇಂಗ್ಲಿಷ ವೈದ್ಯಕ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಲ್ಪನೆಯು ರೂಢವಿರುವದಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯ ವೈತ್ಯಾಸವು ಕಂಡಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಅದರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಲಾಗುವದು.

ವಾಂತಿಯಾಗುವಂತೆ ಭಾಸವಾವಾಗುವದು, ಜೊಲ್ಲುಸೋರುವದು, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಗಿದಂತೆ ಎಸಿಸುವದು, ಮಾಂದ್ಯವೂ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಹಾಕುವದೂ, ಜಾಡ್ಯವೂ, ಅರುಚಿಯೂ, ಬಾಯಿಕೆಡುವದೂ, ಹಸಿವೆಯಾಗದಿರುವದೂ, ಜ್ವರದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೂ, ಮೂತ್ರಾತಿರೇಕವೂ ಮುಂತಾದವುಗಳು ತರುಣ ಅಥವಾ ಸಾಮಜ್ವರದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ, ಫೇ. ಫಾ; ಸೇ. ಮೂ; ಕಾ. ಮೂ. ಮುಂತಾದ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷಣಾನುಸಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಯುರ್ವೇದ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದ ಅವಧಿಯು ೭, ೯, ಇಲ್ಲವೆ ೧೧ ದಿವಸ ಇರುವದು; ಇಲ್ಲವೆ ಇದರ ಎರಡುಪಟ್ಟು ಅಂದರೆ ೧೪, ೧೮, ಇಲ್ಲವೆ ೨೨ ದಿವಸ ಇರುವದು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವನು ಇಲ್ಲವೆ ಮರಣಹೊಂದುವನು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೯ ದಿವಸದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂತುಹೋಗುವ ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ನವಜ್ವರ ವೆನ್ನುವರು. ಇದನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ರೆಮಿಟೆಂಟ್ ಫೀವ್ಡರ ಅಂದರೆ ಕಟ್ಟಿನಜ್ವರವೆನ್ನುವರು. ಅಥವಾ ೯ ದಿವಸದ ಟಾಯಿಫಾಯಿಡ ಜ್ವರ (ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ) ವೆಂದು ಸಹ ಅನ್ನಬಹುದು.

ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ದಾಹವಾಗೋಣ, ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಚಳಿಸೇರೋಣ, ತಲೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಾಂಗವು ನೋಯೋಣ,

ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿ ವರಟಾದಂತೆ ಇರೋಣ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕೋಣ, ಅಶುದ್ಧಿ, ಬಡಬಡಿಸೋಣ, ಕೆಮ್ಮು, ಶ್ವಾಸ, ಅರುಚಿ, ನಾಲಿಗೆಯು ಕರ್ರಗೂ ಹುರಬರಕೂ ಇರೋಣ, ಉಗುಳಿನೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತಬೀಳೋಣ, ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡುವದು, ನಿದ್ರಾಭಂಗ, ನೀರಡಿಕೆ, ನಿತ್ಯಾಣವಾಗೋಣ, ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಗುರಗುರಿಸೋಣ, ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರದಿರೋಣ, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈ ಜ್ವರದಲ್ಲಿರುವವು.

ಈ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಏಷಮಜ್ಜರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳು ಉಪಯೋಗವಾಗುವವು. ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಗಳೆಂಬ ವಿವರವನ್ನು ಸಹ ನೋಡಿರಿ.

ನಷ್ಟಾರ್ತವ

Amennorrhoea.

ಆಮೆನೋರ್ರಿಯಾ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗದಿರೋಣ, ರಜೋದರ್ಶನ ಆಗದೇ ಇರೋಣ, ಅಂದರೇನೇ ನಷ್ಟಾರ್ತವವು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಯಸ್ಸಿನ ೧೩-೧೪ ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ವಯಸ್ಸಿನ ೪೫-೪೭ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ, ಮತ್ತು ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಟ್ಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಈ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಾರ್ಯಾದೆಹೊತಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಮುಟ್ಟಾಗುವದು ಅವಶ್ಯಕವಿರುವದು. ಹೀಗೆ ಮುಟ್ಟಾಗದಿದ್ದರೆ ಏನಾದರೂ ವಿಕೃತಿಯಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ನಷ್ಟಾರ್ತವವಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು.

ತಲೆನೋವು, ವಿಶೇಷತಃ ನೆತ್ತೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು, ಅರ್ಧ ತಲೆಶೂಲಿ ಕಾಲು ಜಡವಾಗುವದು, ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸ, ಅಪಚನ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಗಲಿತಸ್ಥಿತಿ, ನಿದ್ರಾಲುತೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಷ್ಟಾರ್ತವದಲ್ಲಿರುವವು. ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಜೋದರ್ಶನವಾಗದೇ ಮೂಗು, ಕಣ್ಣು, ಗುದದ್ವಾರ, ಕಿವಿ, ಎದೆ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವ ಭಾವನೆಯು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಹಿಂದೆ ನಿದಾನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯ ನಷ್ಟಾರ್ತವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.— ಅನ್ನದೋಷದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಪಾಂಡುರೋಗದಿಂದ ಕ್ರಮಕ್ರಮದಿಂದ ಮುಟ್ಟು ಆಗದಿದ್ದರೆ ನಿರುತ್ಸಾಹ ಹಾಗೂ ನಿಸ್ತೇಜ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಾಗಿರುವಾಗ್ಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ಕಾ. ಫಾ.— ಮಾನಸಿಕಶ್ರಮಾಧಿಕ್ಯ, ಉತ್ಸಾಹಭಂಗ, ಬೇಸರ ಬರುವಂಥ ವ್ಯವಸಾಯ; ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ, ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಬರುವ ನಷ್ಟಾರ್ತವ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಸಿವೆ ಅರೆದು ಮಾಡಿದ ಲೇಪದಂತೆ ಕಾಣುವ ಅಶುದ್ಧತೆ, ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತ, ನಾಲಿಗೆಗೆ ಅರುಚಿ ಇದ್ದರೆ, ಸ್ವಭಾವ ತ್ರಾಸಿಕವಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಮೂ.— ಶೀತದಿಂದಲೂ ಶೀತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ (ಒಗೆಯುವದು ಮುಂತಾದ್ದು) ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳ್ಳಗಾಗಿದ್ದರೆ.

ನೇ. ಮೂ.— ರಕ್ತಭಾವದಿಂದಾಗುವ ನಷ್ಟಾರ್ತವ, ತಲೆಶೂಲಿ, ಮಾಂದ್ಯ, ಮ್ಲಾನತೆ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಸ.— ಮುಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಥವಾ ತೀರ ಇಲ್ಲದಂತಾದರೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬಿ ಜಡವಾದಂತಿದ್ದರೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವದರ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಬರೋಣ, ಮುಖಮುದ್ರೆ ಕೆಂಪಾಗೋಣ, ತಲೆನೋವು, ಕಾಲು ತಣ್ಣಗಾಗೋಣ, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಹ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವವು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟಾರ್ತವದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಔಷಧಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಈ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗುವ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಕೆಂಪು ಮುಖಮುದ್ರೆ ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಫೇ. ಫಾ. ಮುಂತಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಣಾನುಸಾರ ಕೊಡುವದು.

ಮೂಗಿನ ರೋಗಗಳು

Diseases of the Nose.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ದಿ ನೋಜ.

ಮೂಗು ದಪ್ಪಾಯಿಯೂ ಬಾತದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವದೇ ನಾಸಿಕಾ ದಾಹ, ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ, ಹಾಗೂ ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಜನ್ಯರೋಗಗಳ ಲಕ್ಷಣವು. ಮುಟ್ಟು ದೋಷದಲ್ಲಿ ಮೂಗಿನ ತುದಿಯು ಮುಂದೆ ಬಂದಂತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸೆಟಿಬೇನೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳ ಮೂಗು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸೂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂಗು ಚೂಪಾಗುವದು (ಮುಂದೆ ಬಂದಂತೆ) ಇದ್ದರೆ ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾದ ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಸೆಟಿಬೇನೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶಕ್ತಿವಾತವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಹ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಕಂಡುಬರುವದು. ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪದ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಅನಿಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೂಗಿನ ತಳದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರಬಣ್ಣದ ಹೊಳವು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಉಪದಂಶ ಜನ್ಯ ವ್ರಣವಾಗಿರುವವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮುಟ್ಟಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಪುದರವು ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಪೀತಪಾಂಡುರೋಗ ದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗು ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿ ಕಾಣುವದು. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮೂಗು ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಗರ್ಭವು ಮೃತವಾಗಿ ದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ನಸುಗೆಂಪಾದ ಕಲೆ ಕಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ ಯಕೃತ ರೋಗವೂ ಬಹು ದಿವಸದ ಪುದರರೋಗವೂ ಆಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ಸೆಟಿಬೇನೆ, ತಂಡಿಯಾಗೋಣ, ಓಕರಿಕೆ, ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವದು, ಶಕ್ತಿವಾತ, ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ದಾಹ— ಈ ವಿಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಗು ತಣ್ಣಗಾಗಿರುವದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನೆಗಡಿ, ರಕ್ತಜನ್ಯ ಮೂರ್ಛೆ ಮಾಂದ್ಯ, ಭ್ರಮೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗುಬಿಚ್ಚುವ ಪೂರ್ವ ದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗು ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವದು. ಮೂಗು ತುರಿಸೋಣ, ಕೆರೆಯೋಣ— ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜಂತುಗಳು ಆಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷಣವು. ಸಸ್ತಿವಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವು ಮೆದುಳಿನ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಕಂಡುಬರುದು.

ನೆಗಡಿ (ಶೀಘ್ರ ಹಾಗೂ ಬಹು ದಿವಸದ್ದು), ಪಿನಸಿ, ಮೂಗು ಬಿಜ್ಜೋಣ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯಾಗೋಣ, ದೇಟಿನ ಆಕಾರದ ಗ್ರಂಥಿ ಎಳೋಣ (Polypus) ಅಸ್ಥಿ ಕೊಳೆಯೋಣ, ಮೂಗುಸೋರೋಣ ಮುಂತಾದವು ಮೂಗಿನ ರೋಗಗಳಿರುವವು.

ಪಿನಸಿಯೆಂದರೆ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯ ಶೀತವೇ ಸರಿ. ಶೀಘ್ರಶೀತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದ ಕೀವಿನಂಥ ಸಿಂಬಳು ಸೋರುವ ಶೀತದ ಯೋಗ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಈ ಬೇನೆಯ ತಾತ್ಸರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಈ ರೋಗವು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಡುಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಸಹಜ ಅಗತ್ಯ ಕಂಡುಬರುವದು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೂಗಿನ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯು ದಪ್ಪಾಗಿಯೂ ನಸುಗೆಂಪಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವದು. ನಂತರ ಅದು ತೆಳ್ಳಗೂ ನಿಶ್ವೇಜಕವೂ ಕಾಣಹತ್ತುವದು. ಮೂಗಿನಿಂದ ಸೋರುವ ಸಿಂಬಳು ಕೀವಿನ ಉಪಾದೆಯಲ್ಲಿರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಹಳಿರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. ಸಿಂಬಳು ಹಕ್ಕಳಿ ಗಟ್ಟುವದು ಮತ್ತು ಮೂಗಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವದು. ಬಹಳವಾಗಿ ಅವು ಹಸರು ಇರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತವೂ ಕೂಡಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮೂಗಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧವುಂಟಾಗುವದು. ರೋಗಿಯ ಹತ್ತರ ಕೂಡಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಗೆ ಸಹ ದುರ್ಗಂಧವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂಗಿಗೆ ವಾಸನೆಯು ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅದು ಹುಳಿಯಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಹುಣ್ಣುಗಳೂ ಆಗಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಮೂಗಿನಿಂದ ಕೀವೂ ಸೋರಹತ್ತುವದು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ಚನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಎಲುಬು ಕೊಳತದ್ದರಿಂದ ಮೂಗಿನ ತುದಿಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಡೆದು ಸಹ ಬೀಳುವದು. ತಾಳುವಿ ಸಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಛಿದ್ರಗಳು ಬೀಳುವವು. ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹುಳಗಳೂ ಬೀಳುವದುಂಟು. ಈ ರೋಗದ ಮೇಲೆ ಕ. ಫ್ಲೂ. ಕಾ. ಫಾ. ಕಾ. ಸ. ನೇ. ಸ. ಮತ್ತು ಸಿ. ಈ ಔಷಧಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. "ನೆಗಡಿ" ಎಂಬ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

“ ನೆಗೆಡಿ,” “ ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವದು” ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಪಿಸಿನಿಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ಉಪದಂಶ ಜನ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ಅದರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಪಥ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡಬೇಕು. ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿಯು ಕೊಳೆತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಕೀವು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಿ. ಕೊಡಬೇಕು. ಮೂಗಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಿ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಫಾ. ಇದರುಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಸಿಂಬಳು ಗಂಟುಗಂಟಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಕೊಡಬೇಕು. ಉಪದಂಶಜನ್ಯವಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರ. ಸ. ಅವಶ್ಯ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ

Bright's' Disease.

ಬ್ರಾಯಿಟ್ಟಿ ದಿಸೀಜ.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡ (ವೃಕ್ಕ)ದ ದಾಹವೆಂಬ ಬೇನೆಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲಗುದವೆನ್ನುವರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ Brights' Disease ವೆನ್ನುವರು. ಈ ಬೇನೆಯು ಶೀಘ್ರ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ದಾಹವೆಂದು ಎರಡು ತರದ್ದು ಇರುವದು. ಶೀಘ್ರ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು.

ಜ್ವರವಿರುವದು. ಶೀತದಿಂದ ಈ ರೋಗವಾಗದಿದ್ದರೆ ಜ್ವರವು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವರೆಗೆ ಏರುವದು. ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೋಯುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವೃಕ್ಕ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಜೋರಿನಿಂದ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವದು ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪೇ ಹಸಿಗಳು ಉದರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತಸಹ ಬೀಳುವದು. ಮೂತ್ರದ ಸಂಗಡ ಅಲ್ಪುಸಿನ್ನವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗುವದು.

ಮೂತ್ರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂತ್ರ ಸ್ತಬ್ಧವೂ ಇರುವದು. ಮೊದಲು ಮೂತ್ರವು ಮಣ್ಣು

ಕಲಸಿದಂತೆ ಇರುವದು. ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದಿದ್ದರೆ ಅದು ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಉಗ್ರವಿದ್ದರೆ. ಕೈಕಾಲು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾವು (ಜಲಶೋಧ) ಇರುವದು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ವಟಿಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಮೂತ್ರ ಸ್ತಬ್ಧತೆಯ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು ಇರುವವು. ವಾಂತಿಯ ಭಾವನೆಯೂ ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಕಂಡುಬರುವದು. ಮೂತ್ರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದರೆ ರೋಗವು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅಡ್ಡಿಇಲ್ಲ. ದೀರ್ಘದಾಹದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ಅವಾವವೆಂದರೆ—

ರೋಗಿಯು ಕಳೆಗುಂದಿ ಪಾಂಡುರೋಗಿಯವನಂತೆ ಕಾಣುವನು. ಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ಗುಣಗುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಮೂತ್ರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಣ್ಣು ಕೂಡಿದಂತೆಯೂ, ಹಳದಿ, ಹೊಗೆಯಂತೆ ಕಪ್ಪು ಕಾಣುವದು. ಜಲಶೋಧವು ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಭಾವನೆಯು. ಮೊದಲು ಕಾಲು, ಮುಖಚರ್ಯೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು ಬರುವದು ಮುಂದೆ ಅದು ಸರ್ವತ್ರ ಹಬ್ಬುವದು. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಬ್ಯುಮಿನ್ ಇರುವದೇ ನಿಶಂದೇಹ; ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳೂ ಇರುವವು. ಮೊದಲು ಮೊದಲು ನಾಡಿಯು ತುಂಬಿದಂತೆಯೂ ಬಹು ಮಂದವೂ ಇರುವದು. ಮುಂದೆ ಅದು ತೀವ್ರವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿಶಕ್ತವಿರುವದು. ವಾಂತಿ, ರೇಚ, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಸಹ ಇರುವವು. ಆದರೆ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯದ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೂಡದು.

ಶೀತ ತಂಪು ಸ್ಥಳದ ಹವೆ, ಗೊಬ್ಬರ, ಸನ್ನಿಪಾತದಂಥ ಜ್ವರ, ಉಪದಂಶ, ಕ್ಷಯ, ಮುಂತಾದವುಗಳೇ ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣಗಳು. ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು ಕಂಡುಬರುವದು. ಶರೀರದಿಂದ ಬಹುಕಾಲ ಕೇವು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವದೂ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವದುಂಟು. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ತರುಣರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೋಗವು ವಿಶೇಷತಃ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಕಲ್ಪಿ ಫಾ:— ಈ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಈ ರೋಗವಾಗುವದುಂಟು. ಹಿಂದೆ ಕಂಡುಬರುವ ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ. ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಕಲ್ಕಿ. ಘಾ:— ಈ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವಿದು. ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನಿದ್ದು ಸವೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಸಿವೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಲ್ಬ್ಯುಮಿನದ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದು. ಗರೋದರ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಆಲ್ಬ್ಯುಮಿನೂರಿಯಾ. (ನಾಳಗುದ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇರುವದು ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಲ್ಬ್ಯುಮಿನ ಪದಾರ್ಥ ದೊರೆಯುವದು) ಇದ್ದರೆ,

ಕಾ. ಘಾ:— ಮಾನಸಿಕ ತಾಪದಿಂದಂಥವಿರುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿದ್ರಾನಾಶ, ಗಲಿತಸ್ಥಿತಿ, ಉತಾವಳಿಸ್ವಭಾವವು. ಚಿರಡಖೋರ ಸ್ವಭಾವವು. ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಮುಂತಾದವು.

ಫೇರಂ. ಘಾ:— ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆ ಇದ್ದರೆ ಇದರ ಹೊರ್ತಾಗಿ ನೇಟ್ರಂ ಮೂ. ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂ ಘಾ. — ಈ ಔಷಧಗಳು ಅವುಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವವು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಶಾರೀರಿಕ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಬಹಳೇ ಇರುವದು. ಕೆಟ್ಟ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವದು ತೀರ ವರ್ಜ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಬೆಚ್ಚನ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡೋಣ, ರಕ್ತಾಭಿಸರಣ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ಮೈಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ತಿಕ್ಕೋಣ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳೋಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷತೆ ಇಡಬೇಕು. ಹವೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ರೋಗಿಯು ಶಕ್ತ್ಯಾಸಾರವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗಬೇಕು. ಹಾಲು, ಕಾಶಿ ಮೇಲಿನ ಕೆನೆ ತೆಗೆದು, ಬೆಣ್ಣೆತೆಗೆದು ಮಜ್ಜೆಗೆ ಇವುಗಳ ಹೊರ್ತು ಬೇರೆ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡಲು ಹಾಲಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಇರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಹೋಗುವದು. ಹಾಲುಸಹ ಕೊಡದೇ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಿತಕರ. ಉಪ್ಪು ಅಂತೂ ಕೊಡಲೇಬಾರದು. ಈ

ರೋಗದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಬರ್ಷಣವು. ಅದರಿಂದ ಅಪಾಯವೇ ಆಗುವದು-
“ಮೂತ್ರಪಿಂಡಗಳ ರೋಗ” “ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ” ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು
ನೋಡಿರಿ.

ನಿದ್ರಾಭಂಗ

Sleeplessness.

ಸ್ಲೀಪಲೆಸ್ನೆಸ್.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕ್ಷಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತಿನ್ನೋಣ, ಸಾಕಷ್ಟು ತಿನ್ನ
ದಿರೋಣ, ಪಚನಾಗದಂಥದ್ದನ್ನು ತಿನ್ನೋಣ, ಚಹ, ಕಾಫಿ ಇವುಗಳನ್ನು
ಮಿತಿಮೀರಿ ಕುಡಿಯೋಣ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾಪವಾಗುವಂಥ ಸಂಗತಿಗಿ-
ಳಾಗೋಣ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ತಗಲೋಣ, ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮಾತಿರೇಕ,
ಪ್ರಬಲಕಾಮೇಚ್ಛೆ, ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ನಿದ್ರಾನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು.
ಶರೀರಕ್ಕುಂಟಾದ ಇತರ ವಿಕೃತಿಗಳಿಂದ ಸಹ ನಿದ್ರಾನಾಶದ ಭಾವನೆ
ಉಂಟಾಗುವದು. ಸಾಧಾರಣತಃ ಯಾವತ್ತು ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಇರುವ
ದಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಬೇಕಾದರೆ ಮೆದುಳಿನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ಅಭಿಸರಣ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ತ್ರಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ನಿರುತ್ಸಾಹೀ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ,
ನಿದ್ರೆಯ ಸಂಬಂಧದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಅತ್ಯಂತ
ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ, ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿಯೂ ಆಡಚಣೆಯ ಮೂಲಕ ಚಿತ್ತದ
ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಆಪ್ತ ಇಷ್ಟರ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆ;
ಅಥವಾ ಇತರ ಮಾನಸಿಕ ತಾಪದಿಂದಂಟಾಗುವ ನಿದ್ರಾನಾಶ; ಆಕಳಿಕೆ
ಗಳೂ ಆಲಸ್ಯವೂ ಬರುವವು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಅಂಜಿ ಏಳೋಣ;
ಚೀರೋಣ; ದೆವ್ವದ ಅಂಜಿಕೆ, ತುಡುಗರು ಬರುವ ಅಂಜಿಕೆ, ಮುಂತಾದ
ಅಂಜಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ಸ್ವಪ್ನಗಳು. ಕಾಮೋದ್ದೀಪಕ ಸ್ವಪ್ನ; ನಿದ್ರೆ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗಾಡೋಣ, ಮುಂತಾದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯೋಣ,
(Somnambulism); ನಿದ್ರಾಭ್ರಮ.

ಫೇ. ಫಾ:— ತಲೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಆಗುವ ನಿದ್ರಾನಾಶ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಚಿಂತೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ಸ್ವಪ್ನ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ನಂತರ ಆಲಸ್ಯ. ಕಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದು ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನಿದ್ರೆ ತರತಕ್ಕ ಉತ್ತಮ ಔಷಧವು. ಸಹಸಾ ನಿದ್ರಾಭಂಗವಾಗದಂಥವರು ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾಭಂಗವಾಗುವದು. ೧೨ × ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಮಾನಸಿಕ ತಾಪದಿಂದ ಮೆದುಳಿನ ಆಕುಂಚನವಾದಂತೆ ಅನಸೋಣವೂ ಅದರಿಂದಾಗುವ ನಿದ್ರಾಭಂಗವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ:— ನಿದ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಬಲ ಇಚ್ಛೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಬಹಳ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಾಗ್ಯೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವಿರದಿರೋಣ. ಒಂದೇ ಸವನೆ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುವದೂ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅಂಜಿ ಏಳೋಣವು.

ನೇಟ್ರಂ. ಸ:— ಕಂಠ ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕೋಣ; ಜಾಡ್ಯ ಇದ್ದು ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೂದಿ ಬಂಜಿದ, ಅಥವಾ ಬಿಳಿ, ಹಸರು ಕಿಟ್ಟಿ ನಾಲಗೆಯು ಕಹಿಯಾಗಿದ್ದು; ಪೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಮಣಿ ಆಗುವ ಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಲ್ಟೆ. ಫಾ:— ವೃದ್ಧರಿಗೆ ಆಗುವ ಜಾಡ್ಯ. ಬಿನ್ನ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಏಳೋಣಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ಮಕ್ಕಳು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತವೆ. ಆಕಳಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಟೆ. ಫ್ಲೂ:— ಸುಸ್ವಪ್ನ ಬೀಳುವವು. ಆದರೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮರಣದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಂಕಟದ ಅಂಜಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ನಿದ್ರೆಯ ಅಭಾವ-ಸ್ಥಳ ಬದಲಿಸಿದರೂ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತದಿರೋಣ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಡ ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡಬಾರದು. ಮಲಗುವಾಗ ಒಂದು ಬಟ್ಟಲ ತುಂಬ ನೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧ ಬಹಳ ದಿವಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ನೇತ್ರರೋಗ

Diseases of the eye.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಆಯ್.

ಕಣ್ಣಿನ ರೋಗಗಳು ಬಹಳು ಇದ್ದು ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಮಾಚಾರ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿನ ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೇತ್ರ ರೋಗ ವಿಶಾರದರ ಕಡಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವೂ ಹಿತಕರವೂ ಇರುವುದು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೋಯುವುದು, ಚುಚ್ಚುವುದು, ಬೆಳಕಿನ ಕದಿಗೆ ನೋಡಗೊಡಬರೋಣ, ಕಣ್ಣು ಬರೋಣ. ಅವು ಕೆಂಪಾಗೋಣ, ಅವು ಮೆತ್ತಿಯಾಗೋಣ. ಅವುಗಳಿಂದ ನೀರೂ ಕೀವೂ ಸೋರೋಣ, ಅರಿ ಬರೋಣ, ಕಣ್ಣು ಚಿಟ್ಟಿ ಆಗೋಣ, ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ದಾಹವಾಗೋಣ. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆಹಿಡಬರೋಣ, ದೃಷ್ಟಿ ಡೊಂಕಾಗೋಣ, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವಾಗೋಣ, ಕಲೆಬೀಳೋಣ. ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಬರೋಣ, ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯವಾಗೋಣ, ಮೋತಿಬಿಂದು ಬರುವುದು, ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಣ್ಣಿನ ರೋಗಗಳಿರುವವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಬೇನೆ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗಗಳು. ಅರಿಬರೋಣ ಮುಂತಾದವು ಆಸುಪಂಶಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ (ಔತ್ಪತ್ತಿಕ) ಇರುವವು. ಬಿಸುಲಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡೋಣ, ಗಾಳಿ ಬಹಳ ಹತ್ತೋಣ, ಹೂಗೆ ಹತ್ತೋಣ, ಬಹಳ ಓದೋಣ, ಹೊಲೆಯುವ ಕೆಲಸ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾಡೋಣ, ಉಷ್ಣ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸೋಣ ಮುಂತಾದವು ಕಣ್ಣು ಕೆಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು. ಉಪದಂಶವು ಎಷ್ಟೋ ಕಣ್ಣು ರೋಗಗಳಿಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತವಾಗುವುದು.

ಕಣ್ಣು ಬರುವುದು, ನೇತ್ರಾಭಿಷ್ಯಂದ (ಮೋತಿ ಬಿಂದು) ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಇರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಔಷಧಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ರೋಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಗುಡ್ಡಿಗಳೂ ಕೆಂಪಾಗುವವು, ವೇದನೆ ಮತ್ತು ಉರುಪು, ಅರಿ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೂ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಸುಗೆಂಪು ಆಗುವವು. ಬೆಳಕಿಗೆ ಕಣ್ಣು

ಕುಕ್ಕುವವು. ಕಂಣುಗಳಿಂದ ಸ್ರಾವ ಹೊರಡುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಂಣಿಗಳಿಗೆನ ವೇದನೆ. ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:- ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ, ಬಿಳೀಬಣದ, ಬೂದಿಬಣದ, ಹಳದೀ ಬಣದ ಅಥವಾ ಹಸರು ಬಣದ ಸ್ರಾವ ಕಾಲೀ ಫಾ. ಚತುರ್ಥಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಂಣು ನೋಯುವವು. ಕಂಣು ರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳೀ ಇಲ್ಲವೆ ಹಳದಿ ಕಲೆ ಅರಿಗಳು ಉಸುಕು ತುಂಬಿದಂತೆ ಜುಜ್ಜುವದು. ಫೇರಂಫಾ. ಚತುರ್ಥಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹುಣು ಆಗಿ ಹಬ್ಬಿದಂಥ ವ್ರಣ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಸ:- ತ್ರಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ; ಹಳದೀ, ಹಸರು ಸ್ರಾವವು ಅಥವಾ, ಬಿಗಟು ಹಳದೀ ತೆಳ್ಳನ ಸ್ರಾವ ಪಿಚ್ಚು ಕಣ್ಣು ಬರುವವು. ಮೋತೀ ಬಿಂದು ಇದ್ದರೆ ಇದು ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಸರ್ತಿಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ೩ x ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು ಕೊಡುವದು. ಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲೆ ಹಳಬೀ, ಹರಕ ಹರಕ ಹಳಕೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:- ಕಂಣು ಕೆಂಪು; ದಟ್ಟ ಹಳದೀ ಕೀವು ಕಂಣು ಗೊಂಬೆಯ ಮೇಲಿನ ಕುರು (ಹುಣು) ಕಂಣು ಗೊಂಬೆಯಮೇಲೆ ಆದ ಹುಣು ಒಳತನಕ ಹೋದದ್ದು. ಅದರಿಂದ ಹಳದೀ ರಸಿಕಿ (ಪಿಚ್ಚು) ಹರಿಯುವದು. ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಭಾವನೆ.

ಸಿ:- ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ ಕೀವು (ಪಿಚ್ಚು) ಕಂಣ ರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಟ್ಟಿ. ಕಂಣ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಸಂಣ ಸಂಣ ಕುರುಗಳು ಕಂಣುಗಳೊಳಗಿನ ವ್ರಣ ಒಳತನಕ ಹೋದದ್ದು. ಚಿಟ್ಟಿ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸಿರಿಕಾದ ಧಾವನ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಕಂಣಿನಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ.

ನೇ. ಫಾ:- ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದೀ ಬಣದ ಕೀವು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಣು ಮತ್ತು ಹಾಕುತ್ತವೆ. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹಳದೀ ಕಿಟ್ಟಿವಿರುವದು. ಚತುರ್ಥ ಮೂಲಕ ವಕ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯು. ಕಂಣು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಕಂಣು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದರೆ ಉರಿಯುವಂಥ ಸ್ರಾವವು. ಕಂಣಿನ ಮುಂದೆ ಕಿಡಿ

ಹಾರಿದಂತಾಗುವದು, ಕಂಣು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಇದರ ಧಾವನಜಲದಿಂದ ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ನೇ. ಮೂ:— ಕಂಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುವದು; ಕಂಣಿನಿಂದ ಜೆಗಟು ತೆಳ್ಳನ ಸ್ರಾವ (ಪಿಚ್ಚು) ಹೋಗುವಂಥ ಯಾವದೇ ಕಂಣು ಬೇನೆ ಇದ್ದರೆ ಫೇರಂಫಾಸದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ರಾವವು ಉರಿಯು ವದು ಅದರಿಂದ ಬಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುವವು. ಅರಿಬರುವವು. ಕಂಣುಗೊಂಬಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಕಲೆಗಳೂ ಬಕ್ಕೆಗಳೂ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ನೀರು ಸೋರು ವದು. ಅರಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುಡದು. ಮೋತಿ ಬಿಂದು (ಕಂಣು ಪರಿ) ಪಕ್ವ ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದ ಧಾವನ ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಕಂಣು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ದೃಷ್ಟಿ ಕ್ಷೀಣತೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ಷೀಣಮಾಡುವ ರೋಗದನಂತರ ದೃಷ್ಟಿ ಮಾಂದ್ಯ ನೇತ್ರನಾಡಿಯ ರೋಗದ ಮೂಲಕ ಕಂಣು ಹೋಗೋಣ; ಕಂಣು ಗುಡ್ಡೆಗಳು ವಿಸ್ತಾರಹೊಂದಿದ್ದು ರೆಪ್ಪೆ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು ಕಂಣು ಹಾರುವವು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಕಂಣಿನಮೇಲೆ ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಬೀಳೋಣ; ಕಾಲಿಫಾ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತಿ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಂಣು ಗೊಂಬೆಗಳು ಸಂಕು ಚಿತವಾದರೆ, ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವದಾಗದಿದ್ದರೆ; ದೃಷ್ಟಿಕೆಟ್ಟಿದ್ದು; ಅದರಿಂದ ಕಂಣಿನ ಮುಂದೆ ಕಿಡಿ ಹಾರಿದಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ; ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆ; ನೇತ್ರನಾಡಿಯ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮಾಂದ್ಯವು; ನೇತ್ರಶೂಲೆ; ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಾಣಿಸುವದು. ನಡುನಡುವೆ ದೃಷ್ಟಿಯು ಡೊಂಕವಾಗುವದು ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಹಾರುತ್ತವೆ.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:— ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ದೃಷ್ಟಿಯು ಮಸುಕಾಗಿದ್ದರೆ ಮೋತಿಬಿಂದುವಿನ ಬೆಳಿಗೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದು. ಕಂಣುಗೊಂಬಿಯ ದಾಹ. ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದಾದರೆ.

ನೀ. ಸ:—ಯಕ್ಕೃತ ವಿಕಾರದಿಂದ ಕಂಣು ಹಚ್ಚುಗಾಗುವವು. ಕಂಣಿ ಸಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ಕಂಣು ಬರುವವು. ಅರಿ ಬರುವವು. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಯವರಿಗೆ ಕಂಣುಬಂದರೆ, ಕಂಣು ಕುಕ್ಕುವವು. ಕಂಣು ರೆಪ್ಪೆಯ ಕೊನೆಗೆ ಉರುವು. ದೊಡ್ಡ ಹುಣಿನಂಥ ಅರಿ (ಅರಿಗಳೇ ಹುಣಿನಂತೆ ದೊಡ್ಡ ವಿರುವವು.)

ಕಟ್ಟಿ. ಪೂ:— ಕಂಣ ಮುಂದೆ ಕಿಡಿ ಹಾರಿದಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಕಂಣು ಗೊಂಬೆಯಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕಿಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಮೋತಿಬಿಂದು ವಿಶೇಷತಃ ವಾರ್ಧಕ್ಯದಲ್ಲಾಗುವಂಥಾದ್ದು. ಕಂಣು ಚಿಟ್ಟಿಗಳು. ಕಂಣು ರೆಪ್ಪೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿರಸು ಗಂಟು, ಬಕ್ಕೆಗಳು ಬಹಳ ಶ್ರಮವಾದ್ದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮಸಕು ಆಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧವನ್ನೇ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಕಂಣು ತೊಳಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ನೇತ್ರಾಭಿಷ್ಯಂದ

Ophthalmia.

ಅಪ್ಫಾಲ್ಕಿಯಾ.

ಕಂಣು ಕೆಂಪಾಗುವದು, ರೆಪ್ಪೆ ಬಾಯುವದು, ಹರಳು ಕಂಣಲ್ಲಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಚುಚ್ಚುವದು, ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಗೊಡದಿರೋಣ, ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಮೆತ್ತು ಹಾಕೋಣ. ಕಂಣು ಸೋರೋಣ, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ವೇದನೆ ಇರೋಣ, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಂಣು ಬಂದವೆ ಎಂದೆನ್ನುವದು. ಮೊದಲು ತೆಳ್ಳನ್ನು ನೀರು ಸೋರುವದು, ನಂತರ ಕಂಣೊಳ ಗಿಂದ ಬಿಳೇ ಕೀವು ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಕಂಣು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಗಟ್ಟಿ ಕೀವು (ಪಿಚ್ಚು) ಬರುತ್ತದೆ. ಕಂಣು ತೆಗೆಯಲು ಬಾರದು. ಕಂಣು ತೆರೆದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಧಾರಿಯು ಹರಿಯಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಉಗ್ರ ಸ್ವರೂಪದ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಬಹಳಿರುವವು. ಇದು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವು. ತೀತ, ಗಾಳಿ, ಬಿಸಿಲು, ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಧೂಳಿಯ ಕಣಗಳು ಸೋರೋಣ, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳ

ಮೂಲಕ ಈ ರೋಗವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಗೊಬ್ಬರ, ಮೈಲಿ ಇವು ಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಣು ಬರುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಕಾರದ ಉಪದ್ರವ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹ ಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಣು ಕೆಂಪಾಗುವವು ಬಾವು ಬಂದದ್ದು ಇದ್ದು ನೋವೂ ಇದ್ದರೆ.

ನೇ. ಫಾ:— ತೀರ ಆಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ನೇತ್ರ ರೋಗದ ಮೇಲೆ ಕಂಣಿನಿಂದ ಕೀವಿನಂಥ ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳ ನೇತ್ರಾ ಭಿಷ್ಯದ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವಿದು. ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವಿರುವದು.

ಕಾ. ಸಿ:— ಕಂಣೋಳಿಗಿಂದ ಕೀವಿನದೂ ಹಸರ ನೀರಿನದೂ ಸ್ರಾವ ವಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ:— ದಟ್ಟ ಕೀವುಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸ್ರಾವ ದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಹ ಕೂಡಿರುವದು.

ನೇ. ಮೂ:— ಕಂಣಿನಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರು ಸೋರುವದು, ಅರಿ ಆಗಿರುವದಾದರೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಕಂಣು ನೋಯುವವು. ಸ್ರಾವವು ದಪ್ಪು ಹಳ ದಿಯೂ ಇರುವದು. ಅರಿ. ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಸಂಣ ಕಣಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಅನಿಸುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧ ವನ್ನು ಬಿಸಿಸೇರಿಸಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಕಂಣು ಕಾಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅನೇ ನೀರು ಆರಿದ ನಂತರ ಅದರಿಂದ ಕಂಣು ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಈ ರೋಗವು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಇತರ ಮಕ್ಕಳುಗಳಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಉಪಸರ್ಗವಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಿಡಬೇಕು. “ನೇತ್ರ ರೋಗ”ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ನೆಗಡಿ, ಶೈತ್ಯ, ಜಲದೋಷ

Cold, Catarrh, Coryza.

ಕೋಲ್ಡ್, ಕಟಾರ್, ಕೊರಾಝಾ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯ ಶೈತ್ಯವೆಂದರೇ ನೆಗಡಿ. ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯ ದಾಹವೆಂದರೇ ಜಲದೋಷ. ಇಂಥ ತರದ ನೆಗಡಿ ಅಥವಾ ಶೈತ್ಯವು ಮೂಗಿನ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಹೀಗಲ್ಲ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಆದದ್ದು ಕಂಡುಬರುವದು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಶೈತ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಚರದಾಹ, ಅಂತ್ರದಾಹ, ಪುಪ್ಪಸಾವರಣದಾಹ.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹ ಇವೆಲ್ಲವು ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯ ಶೈತ್ಯವೇ ಸರಿ. ಉದರ, ಮೇಹ-ಇವು ಆಯಾ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯ ಶೈತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಸರಿ. ಶೈತ್ಯದ ಭರವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದ ಮಾನದಿಂದ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವವು. “ನೆಗಡಿ” ಎಂಬ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಆದ ಶೈತ್ಯವನ್ನು ದ್ವೇಶ್ಯವಾಗಿಯೇ ಆ ರೋಗಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಜೀವನ ರಸಾಯನದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೂ ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಗಿನ ಶೈತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಆ ಔಷಧಗಳು ಸರಿ ಯಾಗುವವು ಎಂಬದನ್ನು ಮರೆಯಕೂಡದು. ಈ ರೋಗವು ಸಾಮಾನ್ಯವಿದ್ದು ಎಲ್ಲರ ಪರಿಚಯದ್ದೇ ಇರುವದು. ತಲೆನೋವು, ಶೀತ, ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಕಂಠಗಳಿಂದಲೂ ನೀರು ಸೋರೋಣ, ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರ ಸಹ ಇರೋಣ, — ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಇರುವವು. ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸುವದು, ಒಂದು ಹೊಕ್ಕೆ ಒಣಗಿರೋಣ, ಎರಡನೇದರೊಳಗಿಂದ ನೀರು ಹರಿಯೋಣ, ಮುಂದೆ ಜಿಗಟು ಬಿಳೀ ಅಥವಾ ಹಳದಿ ಸಿಂಬಳು ಸುರಿಯುವದು ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಸಾಧಾರಣ ನೆಗಡಿಯು ೨-೩ ದಿವಸ ಇರುವದು. ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪಾಯ ಮಾಡದೆ ತಾತ್ಕರ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ ತಡೆಯುವದು. ಈ ಬೇನೆಯು ಚಿಂತೆಯುಂಟುಮಾಡುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ಇದು ನಿಜವಾದರೂ.

ಅದನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರಗೊಟ್ಟರೆ ಶೈತ್ಯವು ಎದೆಯಲ್ಲಿಳಿದು ಲಘು ಶ್ವಾಸನಲಿಕಾ ದಾಹ (ಬಾಕಾಯಿಟಿಸ್) ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ನೆಗೆಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಗಟ, ಕೀವಿನಂಥ ಸಿಂಬಳು ಬರುತ್ತಿರುವದು. ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸಿದಂತಾಗುವದು ಮತ್ತು ಧ್ವನಿಯೂ ಬದಲಾಗಿರುವದು. ನಿದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುಕೆ ಹಾಕಿದಂತೆ ಸಪ್ಪಳು.

ಬಹುತರವಾಗಿ ಥಂಡಿಯಿಂದಲೂ ತಂಪು ಸ್ಥಳದ ಹವೆಯಿಂದಲೂ ನೆಗೆಡಿ ಬರುವುದು. ಹೃದಯದ ರೋಗ, ಪುಪ್ಪುಸದ ರೋಗ ಇರುವವರಿಗೂ ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಇದ್ದವರಿಗೂ, ಸರಾಯಿ ಕುಡಿಯುವ ಚಟ ಇದ್ದವರಿಗೂ ನೆಗೆಡಿ ಆಗುವ ಸಂಭವವು ಬಹಳ. ಕಿರಿನಾಲಿಗೆಯು ಇಳದವರಿಗೂ ನೆಗೆಡಿಯ ತಾಪವು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವದು. ಗೊಬ್ಬರ, ಇನಫ್ಲುಎಂಜಾ, ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನೆಗೆಡಿ ಬರುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ನೆಗೆಡಿಯ ಮತ್ತು ಮೂಗಿನ ಇತರ ರೋಗಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವಂಥ ಔಷಧಗಳ ವಿವೇಚನವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಶೈತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸುವದು. ತಲೆನೋವು ಮೈಯಲ್ಲಿಯೂ ನೋವು ಉಸುರು ಎಳೆಯುವಾಗ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ೩ x ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಕಫ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ನೆಗೆಡಿಯು ಹಂಣಾದಮೇಲೆ, ಬಿಳಿ, ದಪ್ಪ ಬೆಗಟು ಸಿಂಬಳು. ಕಂಣುಗಳು ಸುಂದ ಇರುವವು. ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸುವದು ಮೂಗು ತೀರ ತುಂಬಿದಂತೆ ಇರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದಿ ಬಂಣದ ಅಗ್ರವಿದ್ದರೆ. ಯಾವದೇ ಅಂತಸ್ತ್ವಜೆಯ ಶೈತ್ಯವಿರಲಿ ಬಿಳೀಬಂಣದ ಹಾಗೂ ಉರಿಯದಂಥ ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದರೆ ಇದು ಹಿತಕರ ಪಿಸಿಸಿಗೂ ಇದರಿಂದಪಯೋಗ.

ನೇ. ಮೂ: — ನೀರಿನಂಥ ಸ್ವಚ್ಛ ತೆಳ್ಳನ್ನ ಸ್ರಾವ ನೊರೆಯಂತಿರುವ ಹಾಗೂ ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಇರುವ ಸ್ರಾವವು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗಲೂ ಕೆಳಗೆ ಬೊಗ್ಗಿದಾಗೆಯೂ ಮೂಗಿನಿಂದ ರಕ್ತ ಹರಿಯುವದು. ಒಂದೇಸವನೆ ಸೋರುವದು ಶೀನುಗಳು ಮುಂಜಾನೆ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಕೂಡ್ಲೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬರುವವು. ಪಾಂಡು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಶೈತ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ವಾಸನೆಯು ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ೩೦ × ಅಥವಾ ೧ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಮಿ. ಘಾ: — ಬಹುದಿವಸದ ನೆಗಡಿ, ಪಂಡು ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಿಂಬಳು ತತ್ತಾಯಲ್ಲಿಯ ಬಿಳೀ ಲೋಳಿಯಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಿರುವದು. ಇತರ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಡು ನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯ ಗುಲ್ಮ (ಬಾವು) ಅಥವಾ ಅರ್ಶವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೂಗಿನ ತುದಿಯು ಬಹಳೇ ತಂಣಗಾಗಿರುವದು ಇದ್ದರೆ.

ಕಾಲೀಸ: — ನೆಗಡಿಯು ಹಂಪಾಗಿದ್ದು ಹಳದಿ, ತೆಳ್ಳನ ಬಿಗಟು ಸ್ರಾವ (ಸಿಂಬಳು)ದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀಮೂರದ ನಂತರ ಕೊಡುವದು. ಶೈತ್ಯ ಜ್ವರ, ತ್ವಚೆ ಒಣಗಿದಂತೆಯೂ ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೆ ಫೇರಂಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು. ಬೆಚ್ಚನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ದಲ್ಲಿಯೂ ರೋಗವು ಬೆಳೆಯುವದು. ಪಿನಸಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿಯು ಹುಳತಿದ್ದಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಗಂಧ, ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ.

ಮ್ಯಾ. ಘಾ: — ಮೂಗಿಗೆ ವಾಸನೆ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಕ್ಕೆಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಸಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಣಗಿರೋಣವು. ಮೂಗಿನಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಹಳ ಸಿಂಬಳು ಬರುವುದು.

ನೇಟ್ರಿಂ. ಸ: — ತಂಪಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದರಿಂದ ನೆಗಡಿ ಬೆಳೆಯುವದು. ಹಸರು ಸಿಂಬಳು ಹರಿಯುವದು. ಉಸರಂತ್ರಜನ್ಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಪಿನಸಿ; ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಶೀತವಾದಲ್ಲಿ ಸಹ ನೆಗಡಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ಕಲ್ಮಿ. ಫ್ಲೂ: ಮೂಗು ತುಂಬಿದ್ದು ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಒಣ ನೆಗಡಿ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯ ಎಲುಬುಗಳಿಗೆ ರೋಗವಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಬರುವ

ದುರ್ಗಂಧಿ, ಶೀನುಬಂದಂತೆ ಅನಸುವದು. ಆದರೆ ಶೀನು ಬರುವದಿಲ್ಲ-
ಪಿಸಸಿ.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ:— ದಪ್ಪ ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ ಸಿಂಬಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತ-
ಮಿಶ್ರಿತವೂ ಇರುವುದು.

ಸಿ:— ಬಹು ದಿವಸದ ನೆಗಡಿ, ಸ್ರಾವವು, ಹೊಲಸು ನಾತವುಳ್ಳದ್ದಾದರೆ ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳು ಒಣಗಿದ್ದು ಇರುವವು. ಹಾಗೂ ತಿಂಡಿಯುಳ್ಳವೂ ಇರುವವು.

ಕಾಲಿ. ಫಾ:—ಬಹು ದಿವಸದ ನೆಗಡಿ, ದುರ್ಗಂಧ ಇದ್ದ ಸ್ರಾವವು ಹಾಗೂ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವೂ ದುರ್ಗಂಧಿಯುಕ್ತ ಇದ್ದರೆ ಮೂಗು ಒಡೆಯುವದು. (ಬಿಚ್ಚುವದು) ಮೂಗಿನಿಂದ ಹಳದೀ ಸಿಂಬಳು ಶೀನು ಬಹಳ ಬರುವವು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— “ ಇನ್‌ಫ್ಲೂಎಂಜಾ ” ಬೇನೆಯು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನೆಗಡಿಯಂತೆಯೇ ಇರುವುದು. ಬಹಳೇಕೆ ಭರದ ನೆಗಡಿ ಅಂದರೇ ಇನ್‌ಫ್ಲೂಎಂಜಾ ಬೇನೆಯು. ಇನ್‌ಫ್ಲೂಎಂಜಾ ೧೨ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದ ಸ್ವರೂಪವು ಬರುವುದು. ಆದರೆ ನೆಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ, ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿಯುವದು ಇಂಥ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಊಟ ಹಗುರ ಇರಬೇಕು. ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ನಂತರ ಹೊದ್ದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಸ್ವಸ್ಥ ಮಲಗಬೇಕು. ಫೇರಂಫಾ ಹಾಗೂ ಕಾಲೀಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಶೀತವಾಗುವಂಥ ರೋಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತರೂ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಫೇರಂ ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಶೈತ್ಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೆಂದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ನೆಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ರಾವದ ಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ
ನೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆ
ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೇಟ್ರಂ ಮೂ. ಎಂಬ ಕ್ಷಾರವು ಮಾಡುವದು.
ಮೂಗಿನಿಂದ ನೀರಿನಂಥ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗಹತ್ತಿದರೆ ನೇಟ್ರಂ ಮೂರ ಕಡಿಮೆ
ಯಾಗಿದೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ತುಸು ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಜಿಗಟು ತಂತುಯುಕ್ತ
(ದಾರ ಅಥವಾ ಎಳೆ ಇದ್ದ) ಸ್ರಾವವು ಹೋದರೆ ಕಾಲೀ ಮೂರದ ಕೊರತೆ
ಯಾಗಿದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಲ್ಪಸ್ವಾಮಿನಯುಕ್ತ ಸ್ವಚ್ಛ ಬಿಳಿ ದಟ್ಟ
ಸ್ರಾವ ಹೋದರೆ ಕಲ್ಕೆ. ಸ. ದ ಕೊರತೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ಹಳದಿ
ಸ್ರಾವವು ಕಾಲಿ. ಸ. ದ ಕೊರತೆಯು ಲಕ್ಷಣವು. ಸ್ರಾವವೆಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ. ಸ್ರಾವದ ಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇರುವವು
ಇದನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತಮಾಡಿ ಆ ಕ್ಷಾರವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ರಮೇಹ

Gonorrhea.

ಗೊನೋರಿಯಾ.

ಪ್ರಮೇಹವು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವು. ಪ್ರಮೇಹವಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ
ಅಥವಾ ಪುರುಷನ ಸಂಗಡ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು.
ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳುಂಟಾಗುವವು.
ರೋಗದ ಬೀಜವು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಶೇರಿದ ೧-೨-೪-೮ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ
ಹೇಳುವ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಮೂತ್ರ ಮಾರ್ಗದ ಮುಂದಿನ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಂದಂತಾಗುವದು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ
ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ ಸ್ರಾವವು ಹರಿಯಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಉರುಪೂ
ಆಗಹತ್ತುವದು. ಸ್ರಾವವು ದಪ್ಪ, ಪಾರದರ್ಶಕ, ಬಿಳಿ, ಹಳದಿ, ಹಸರು,
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತಕೂಡಿದ್ದೂ ಇರುವದು ಮತ್ತು ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ
ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಹತ್ತುವದು. ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಬರುವದು.
ಅಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಬರಹತ್ತುವವು. ವೇದನೆ ವೃಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ

ಆಗಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರವು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವದು. ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋಯುವದು. ಇಂದ್ರಿಯವು ಶೆಟದದ್ದು ಇರುವದು. ಮೂತ್ರವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಗಟೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರವು ಹನಿ ಹನಿ ಸೋರುವದು. ಇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲಿನ ತ್ವಚೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಸರದಾಡಲಾರದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮೇಹವಾಗುವವರಿಗೆ ವೇದನೆ ಬಳಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ರಾವ ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಇರುವದು. ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಮೇಹವು ೫೬ ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಪ್ರಮೇಹವು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಭೇದಿಸಿದ್ದರೆ ಅದು ಹಳೇ ಸ್ವರೂಪ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಹಳೇ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸ್ರಾವವು ತೆಳ್ಳಗಿರುವದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಗಟ್ಟಿ ಹಳದಿ ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸ್ರಾವದ ಹಸಿಯೇ ಬರುವದು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾರಣವಾದಲ್ಲಿ ಸ್ರಾವವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳ ಅಥವಾ ವರ್ಷವೂ ಸಡಿಯುವದು. ಹಳೇ ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತದಂಥ ತಾಪದಾಯಕ ರೋಗಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯ ದಾಹವು ಪ್ರಮೇಹದಿಂದಲೇ ಆಗುವದಂತಲ್ಲ, ಸಂಭೋಗಾತಿರೇಕದಿಂದಲೂ, ಮುಟ್ಟಾದ ಸ್ತ್ರೀಯಳ ಸಂಗಡ ಸಂಭೋಗಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗೂ ಉರುಳು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ಪ್ರದರವಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗದಿಂದಲೂ ಶೈತ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಮೇಹದಂಥ ಸ್ರಾವವು ಆಗುವದುಂಟು; ಆದರೆ ಇಂಥ ರೋಗವು ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪದಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾನೇ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಬಿಳೀ, ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಸ್ರಾವವು. ಬಹುದಿವಸದ ಪ್ರಮೇಹವು. ಇಸಬು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹಯುಕ್ತ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾ. ಮೂ. ದ ಸಂಗಡ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ರಕ್ತಸ್ರಾವಯುಕ್ತ ಪ್ರಮೇಹ.

ಕಲ್ಕಿ. ಸಃ— ಕೀವೂ, ರಕ್ತವೂ, ಇವುಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಪ್ರಮೇಹ.

ನೀ. ಮೂಃ— ಬಹುದಿವಸದ ಪ್ರಮೇಹ, ನೀರಿನಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛ, ಪಾರದರ್ಶಕ, ಉರಿಯುವಂಥ ಸ್ರಾವವು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ಕ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾಃ— ಜಿಗಟುಳ್ಳ ಸ್ವಚ್ಛ ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಬಿಳೇ ಲೋಳೆ ಯಂತಿರುವ ಕೀವು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಪ್ರಮೇಹ. ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು.

ಕಾ. ಸಃ— ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ, ಹಸರು ಕೀವು. ಹಳೇ ಪ್ರಮೇಹ ದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವು.

ನೀ. ಸಃ— ಹಳೇ ಪ್ರಮೇಹ, ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಹಸರು ಸ್ರಾವ. ವೇದನೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಇರುವವು. ೩ × ೫ ಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಎರಡು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆಯಂತೆ ನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಕೊಡುವದು.

ಸಿಃ— ತೀವ್ರವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗದ ರೋಗದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ, ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವು. ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಹ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಬರುವದು. ಹಳೇ ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ಅವರೋಧವಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪದೇ ಗುಣ ಬರುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾಃ— ಬಾಣಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ. ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗ ಸಂಕೋಚನ. (Stricture) ಸ್ರಾವಕ್ಕೆ ನುಸರಿಸಿ ಕೊಡಲು ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಃ— ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಕೀವು ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಬಂದು ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ ವಾಗುತ್ತದೆ. ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಯಾಮದಹೊರ್ತು ಇತರ ವ್ಯಾಯಾಮ ಬಿಡಬೇಕು. ಚಹ, ಕಾಫಿ, ಸರಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಬಿಡ

ಬೇಕು. ಹಾಲು, ಅನ್ನ, ಸಿಹಿ, ಹಣ್ಣು, ಭಕ್ಷ್ಯರೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದು. ನೀರು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ಪರಿವರ್ತನ ಜ್ವರ (ಮರಕಳಿಸಿಬಂದ ಜ್ವರ)

Relapsing Fever.

ರಿಲಾಪ್ಸಿಂಗ್ ಫೀವರ್.

ಈ ಜ್ವರವು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕವಿದ್ದು ಬಹುತರವಾಗಿ ದುಷ್ಕಾಳದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಇದು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ೫ನೇ, ೬ನೇ, ೭ನೇ, ದಿವಸ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಪ್ತಕದ ನಂತರ ಪುನಃ ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬರುವದು. ಆಗ್ಗೆ, ತಲೆ, ಟೊಂಕ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೂಲೆ ಇರುವದು. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ೧೦೨º ಅಂಶದ ವರೆಗೆ ಇರುವದು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏರುವದು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೦೫º-೧೦೬º ಅಂಶದ ವರೆಗೆ ಏರುವದು. ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುವದು. ನಾಡಿಯ ಬಡೆತಗಳು ಮುಂಜಾನೆ ೧೧೨ ರ ವರೆಗೆ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೨೦ ರ ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇರುವವು. ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ನಿದ್ರಾನಾಶ, ಮಳಮಳ ಅನ್ನೋಣ, ವಾಂತಿ, ತೆಳ್ಳನ ಭೇದಿ (ಜುಲಾಬು) ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿರುವವು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರವೆನಿಸುವದು, ನೋವೂ ಇರುವದು. ಪ್ಲೀಹ, ಯಕೃತ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ವಾತ, ಭ್ರಮ, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಬಹುತರವಾಗಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚಿಗಿದ್ದು ತ್ವಚೆಯು ರುಕ್ಷವಿರದಿರುವದು, ಈ ರೋಗದ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವು. ಅಶಕ್ತತೆ ಬಹಳಿರುತ್ತದೆ. ಬೆವರು ಬಹಳಬಿಟ್ಟು ಜ್ವರ ಇಳಿಯ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವಿಲ್ಲದ ದಿವಸ ರೋಗಿಯು ಬಹಳ ಸೋತವನಂತೆ ಇರುವನು. ನಾಡಿಯು ಬಹು ಸುಂದ ನಡೆಯುವದು. ೩೪ ದಿವಸ ಜ್ವರ ತುಂಬಿ ಮುಂದೆ ಪುನಃ ಇಳಿಯುವದು. ಬಹುಶಃ ೨೩ ಸಾರೆಯಾದರೂ

ಹೀಗೆ ಆಗುವದು. ಕಾಮದಿ, ಮೂಗುಬಿಚ್ಚುವದು, ರಕ್ತಕಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿರುವವು. “ಜ್ವರ, ಚಳಿಜ್ವರ,”ಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಔಷಧಗಳು ಈ ಬೇನೆಗಾದರೂ ಸರಿಯಾಗುವವು. ಆ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಪಾಂಡುರೋಗ

Anemia.

ಎನಿಮಿಯಾ.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿಯೂ, ರಕ್ತದ ಘಟಕಾವಯವಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಂಡುರೋಗವಾಗುವದು. ರಕ್ತದ ಪ್ರಮಾಣವು ಇರತಕ್ಕಷ್ಟು ಇದ್ದು ರಕ್ತದ ಘಟಕದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತರಂಜಕದ್ರವ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿಯೂ, ರಕ್ತಕಣದ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ವೇತಕಣದ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಲ್ಪುಮಿಸ ಫಿಬ್ರಿನ ಇವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿಯೂ— ಈ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ತ್ವಚೆಯು ಪಾಂಡುರ ಹಾಗೂ ಕಳೆಗುಂದಿದ್ದು ಇರುವದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣ ಮೂಲಕ ಈ ಬೇನೆಗೆ ಕಾರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪಂಡುರೋಗ ಶ್ವೇತಪಂಡುರೋಗ ಪೀತಪಂಡುರೋಗ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳು ಇರುವವು. ರಕ್ತಕಣದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತರಂಜಕದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಪೀತಪಂಡುರೋಗವಾಗುವದು. ಶ್ವೇತಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತಕಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಮಿತವೀರುವದು. ಕೇವಲ ಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ನೋಡಲಾಗಿ ರಕ್ತಕ್ಷೀಣತೆ ಇರುವದು ಅಂದರೆ ರಕ್ತದ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. ಪೀತಪಂಡುರೋಗವು ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆಗುವದು. ಮುಖ ಚರ್ಯೆಯು ಕಳೆಗುಂದಿದ್ದೂ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಇರುವದು. ಹಸರು ಛಾಯೆಯೂ ಇರುವದು. ತುಟಿ, ಒಸಡಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಂತಾದವು ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿಯೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀಲ ಛಾಯೆಯೂ ಇರುವದು. ಹೃದಯದ ಉಪದ್ರವವೂ ಇದ್ದು ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು ಕಂಡು

ಬರುವವು. ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ, ಅವರೋಧ ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇರುವವು. ತಲೆನೋವು, ಭ್ರಮಣ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಗಾಬರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರುವವು. ಹಾಗೂ ನಷ್ಟಾರ್ತವ, ಸಪೀಡಾರ್ತವಗಳೂ ಇರುವವು. ನಡುನಡುವೆ ಜ್ವರವೂ ಬರುವದು.

ಶ್ವೇತ ಪಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯು ಬಹಳಿದ್ದು ರೋಗಿಯು ಸೊರಗುತ್ತಿರುವನು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕಳೆ ಇಲ್ಲದ್ದು ಇರುವದು. ಕಷ್ಟ ಶ್ವಾಸ ಮುಂತಾದ ಹೃದಯದ ವಿಕಾರಗಳೂ ಇರುವವು. ಕಾಲು, ಮುಖಚರ್ಯೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು ಸಹ ಕಂಡುಬರುವದು. ಜ್ವರವೂ ಇರುವದು. ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆದದ್ದು ಇರುವದು.

ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸ, ಹೃದಯ ಕ್ರಿಯೆ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವದು, ತಲೆ ತಿರುಗುವದು, ಶ್ಲೇಷ್ಮೆ ತ್ವಚೆ ನಿಸಿತ್ವ ಕಾಣಿಸೋಣ, ನಿರುತ್ಸಾಹವು. ತೀವ್ರ ದಣಿಯುವಿಕೆ. ಅಪಚನದ ವಿಕಾರಗಳು, ಕಾಲುಬಾವು ಮುಂತಾದ ಪಂಡುರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು.

ಮಿತಿಮೀರಿ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ, ಕದನ್ನು ತಿನ್ನುವದು, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಅನ್ನ ತಿನ್ನದಿರೋಣ, ತಿಂದನ್ನ ಮೈಗೆ ಹತ್ತು ದಿರೋಣ, ಅಪಚನ, ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ, ಚಳಿಜ್ವರ, ದುರ್ಗಿ ಬೇನೆ ಮುಂತಾದ ಶಕ್ತಿ ಕ್ಷೀಣ ಮಾಡುವ ರೋಗಗಳು. ಸಂಭೋಗಾತಿರೇಕ, ಉಪದಂಶ, ಅತ್ಯಾರ್ತವ ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಾಗೋಣ, ಬಹುದಿವಸ ಮೈಯಲ್ಲಿಂದ ಕೀವು ಸೋರೋಣ ಹಾಗೂ ನಷ್ಟಾರ್ತವ-ಇವು ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣಗಳು.

ಜಠರ ರಸ, ಹಾಗೂ ಪಿತ್ತ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಲೆ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂ ಫಾ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕಾರಣ, ರಕ್ತ ಕ್ಷೀಣತೆ ಅಥವಾ ಪಂಡುರೋಗ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನೇ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ ರೂಪದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಇದರಿಂದ ಅನ್ನವು ಚನ್ನಾಗಿ ಪಚನವಾಗಿ ಅದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಶೋಷಣ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಶುದ್ಧ ರಕ್ತದ.

ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಕ್ಷೀಣವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸಶಕ್ತವಾಗುವವು, ರೋಗವಿಲ್ಲ ದಂತಾಗುವದು, ಹೀಗೆ ಬೇವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತಿಳಿಯುವರು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನವು ಸಾಕಷ್ಟು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗದ್ದ ರಿಂದಲೂ, ಶಕ್ತಿ ಕ್ಷೀಣವಾಡುವ ರೋಗಗಳ ಮೂಲಕ (ಪಚಿಕಿ, ಹಿಮಜ್ವರ, ಧಾತುಕ್ಷಯ ಮುಂತಾದವು) ಆಗುವ ಪಂಡುರೋಗ ದಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವಿದು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಶ್ವೇತಕಣದ ವೃದ್ಧಿ ಯಾದ್ದರಿಂದಾಗುವ ಪಂಡುರೋಗದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಸರು, ಹಳದಿ. ಬೆಳ್ಳೆ, ಸಿಸ್ತೇಜ ಮುಖಚರ್ಯೆ ಇರುವದು. ಅಪಚನವಾಗುವದು, ಸೊರಗದ ಸಂಣ ನಾಬೂಕ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಕಾಲುಗಳ ತಣ್ಣಗಾಗಿರುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಆಯಾ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಔಷಧಗಳ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ರಕ್ತ ಬೆಳೆಸುವದು. ೬ × ಅಥವಾ ೧೨ × ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಎಳೆಕೊಂಡು ರಕ್ತಶುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ರಕ್ತದ ಕಣಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಯಿರುವದು. ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ದಿಂದ ರಕ್ತ ಬೆಳೆಯದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕು. ೧೨ × ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಮುಟ್ಟು ಅನಿಯಮಿತ ಹಾಗೂ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಪಂಡುರೋಗದ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು.

ನೇ. ಮೂ:— ಕುಂಠು ಪುಡುಗಿಯರು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಪಂಡುರೋಗ: ರಕ್ತವು ತಿಳಿಯಾಗಿದ್ದು ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಟ್ಟು ಅನಿಯಮಿತ. ಆಗುವಷ್ಟರಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ, ಬಿಳೀವರ್ಣದಮೇಲೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಗದಿರುವದು ಇವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಮಲಾವರೋಧ, ಕಳೆಹೀನ ತ್ವಜೆ, ಉದಾಸೀನತೆ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡ ಧಡಿಸೋಣ, ಮುಂತಾದ ಪಂಡುರೋಗದ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಜತೆಗೆ ಕಾಲೀ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ನೆಟ್ಟಂ ಮೂ. ೨೦೦ × ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಘಾ:— ಬಹಳ ಮತ್ತು ಬಹುಕಾಲ ನಡೆದ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ ಒಂದಾಗುವ ಪಂಡುರೋಗ, ಸಿರುತ್ತಾಹ; ಬೆನ್ನುಹುರಿಯು ನೋಯುತ್ತಿರುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ತ್ವಗ್ರೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ನೀ. ಘಾ:— ಅಪಚನ, ಎದೆಗೆ ಹುಳಿ ಬಂದು ಹಾಯೋಣ, ನಾಲಿಗೆಯು ತೀರ ದಳದೀ ಪರ್ಣವಾಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇದ್ದರೆ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಶಕ್ತತೆ ಇದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ನಡೆದಾಗಲೂ ಕಾಲು ನೋಲುವವು. ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವದು ಅಶಕ್ತನಾಗುವದು.

ಸಿ:— ಯೋಗ್ಯ ಸಂಗೋಪನ ಆಗದೇ ಇದ್ದ ಮೂಲಕ ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಪಂಡು ರೋಗದಮೇಲೆ ಸೊರಗಿದ ನಾಜೂಕ, ಅಶಕ್ತ, ಜಿಗಣೆ ನಿಂತಂಥ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಮುಟ್ಟು ಆಗದೆ ಅದರ ಬದಲು ಬಿಳೇ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಜತೆಗೆ ನಡುನಡುವೆಂದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ತೀರ ಬೈಲಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಸಿಲೂ ಬೆಳಕೂ ಇದ್ದ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಿರುಗಾಡುವದು ಅವಶ್ಯ. ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನ ಸೇವನಮಾಡಬೇಕು. ಶಾಕಾಹಾರಿಗಳು ಹಾಲೂ, ಹಾಲಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಸಜ್ಜಿಗೆ, ಗೋದಿರೊಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಮೀನು, ರಸಾ, ಸುರಾ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಹ ತಿನ್ನಬೇಕು. ತೀರ ಬೆಚ್ಚನ— ನೀರಿನಿಂದ— ಅದಕ್ಕೂ ಹಿತಕರವೆಂದರೆ— ತಣ್ಣನ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಸ್ನಾನಮಾಡುವದು ಬಹಳೇ ಹಿತಕರ. ಇಂಥ ನೀರಿನಿಂದ ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗುವದು.

ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ

Gallstone.

ಗಾಲ ಸ್ಟೋನ್.

ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿಯಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದ ಹರಳು ಅಥವಾ ಬೆನಕ ಆಗೋಣವೆಂದರೆ ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ ಎಂಬ ರೋಗವು. ಪಿತ್ತನಲಿಕೆಯಿಂದ ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿಯಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದ ಹರಳುಗಳು ಇಳಿಯುವಾಗ ಬಹಳೇ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಊಟವಾದನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಏನಾದರೂ ಜಡ ಪದಾರ್ಥ ಎತ್ತಿದರೆ ಕಳೆಬರಹತ್ತುತ್ತವೆ. ಜಠರ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಯಕೃತ್ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಆ ವೇದನೆ ಕೆಳಹೊಕ್ಕಳ ವರೆಗೂ, ಬೆನ್ನಿನ ಹುರಿಯ ವರೆಗೂ, ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಗಲು ವರೆಗೂ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೈಬಟ್ಟಿನ ವರೆಗೂ ವೇದನೆ ಹಬ್ಬುವದು. ನಾಂತಿ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ನಿಡತ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಹ ಇರುವವು. ಕಾಮಣಿ ಸಹ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವದು. ಈ ಪಿತ್ತಶೂಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೆಚ್ಚು ದಿವಸ ಸಹ ತಾಳುವದು. ಪಿತ್ತದ ಹರಳು ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೋಗುವ ವರೆಗೆ ಈ ಶೂಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ವ್ಯಾಯಾಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರೋಣ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅಜೀರ್ಣವಾದರೂ ಸಹ ಕೂತುಕೊಂಡೇ ಇರೋಣ, ಅವರೋಧ ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿಯ ಕಾರಣಗಳು. ನಿದಾನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿಯ “ಯಕೃತಶೂಳ” ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿರಿ.

ಮೊದಲು “ನೇಟ್ರಂ. ಸ.” ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯಾದ ಮೂಲಕ ಪಿತ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಹರಳುಗಳಾಗುವವು. ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೇ ಈ ರೋಗದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು.

ವ್ಯಾ. ಫಾ:— ವೇದನೆ ಬಹಳ ತೀವ್ರ. ಶಿಥಿಲವೂ ಇರುವದು.

ಕಲ್ಯ. ಫಾ:— ಪಿತ್ತದ ಹರಳಾಗುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೇ. ಸ:— ಪಿತ್ತದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದರೆ— ಅವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಇರುವವು— ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಧೋತರ ಸಹ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಧಿವಾತ (ಅಂಗುಲಿವಾತ)ವಿದ್ದರೆ ಇದು ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದು ಒಂದರ ಜತೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ “ ಯಕ್ಯತ ವಿಕೃತಿ, ” “ ಕಾಮಣಿ, ” “ ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ ” ಸದರ ನೋಡಿರಿ.

ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪ

Biliousnes.

ಬಿಲಿಯಸ್‌ನೆಸ್.

ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಯಾಗುವ ಚಟವೇ ಇರುವದು. ಅಪಚನ, ತಲೆ ಜಡವಾಗುವದು, ಗಲ್ಲಾನಿ, ಮ್ಲಾನತೆ, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಲೆಶೂಲೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗುವದು. ಯಕ್ಯತವಿಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ಈ ಬೇನೆ ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ವ್ಯಾಯಾಮ, ನಿಯಮಿತ ಆಚಾರ, ಹಗುರ ಹಾಗೂ ಪಚನವಾಗುವಂಥ ಅನ್ನ ತಿನ್ನೋಣ, ಇವುಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರ ತಾಪವೂ ಆಗಲಾರದು. ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯದೇ ಇದ್ದರೆ ಒಳಗೆ ನಡೆದ ಚೇಷ್ಟೆಯು ವಾಂತಿರೂಪದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವದು; ಮತ್ತು ರೋಗಿಗೆ ಬಹಳೇ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಇದನ್ನು ನೋದಲು ಕೊಡುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆ, ವೇದನೆ, ಜ್ವರ ಮುಂತಾದವು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಮಲಾವರೋಧ. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಅಥವಾ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ್ದು. ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ್ದು ಮಲವು. ಹೆಗಲಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು. ಇವುಗಳಿಗೂ ಕಾಮಣಿ ಮೇಲೆಯೂ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತಿಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು.

ನೇ ಸ:— ಅಭ್ಯಾಸ ಅತಿಶಯಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮಾತಿರೇಕದಿಂದಲೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪದ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಬಾಯಿಗೆ ಕಹಿರುಚಿ. ಕಹಿ ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿ, ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡಿಗಳೂ ಮುಖಚರ್ಯೆಯೂ ಹಳದಿ. ಪಿತ್ತದಿಂದ ರೇಚವು ಹಸರು ಬಣ್ಣವಾಗಿ ಯಕೃತಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ. ಪಿತ್ತಶೂಲೆ.

ನೇ. ಮೂ:— ಜಠರದಲ್ಲಿ ಶೈತ್ಯಮೂಲಕವಾಗುವ ಕಾಮಣಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಥಂಡಿಯಾದ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ರೇಚ, ಮಾಂದ್ಯ; ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ನೀರು ಸೋರುವದು. ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ತೆಳ್ಳನ ಜಿಳೇ ಲೇಪವು ಇಂಥ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಶಾಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಾ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು: ವೇದನೆ ಬಹಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬಿಸಿನೀರು ಬಹಳ ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಊಟಕ್ಕೆ ತಡಮಾಡಬಾರದು. ವಾತುಲ ಪಿತ್ತಕರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು.

ಪೂಯದುಷ್ಕ ರಕ್ತವಿಕಾರ

Septicemia Pyaemia.

ಸೆಪ್ಸಿಮಿಯಾ ಪಿಮಿಯಾ.

ಇಂಗ್ಲಿಷ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸೆಪ್ಸಿಮಿಯಾ ಅಂಬುವ ಬೇನೆಗೆ ಪೂಯದುಷ್ಕ ರಕ್ತವಿಕಾರ ಅಥವಾ ಪೂಯ ದುಷ್ಕ ರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರವೆಂದು ನಾವು ಅನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಗಾಯದೊಳಗಿಂದ ಕೀವಾಗಲಿ ಇತರ ವಿಷಪದಾರ್ಥವಾಗಲಿ ಶೋಷಿತವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಕೆಟ್ಟು ಅಥವಾ ದೂಷಿತವಾಗಿ ಈ ರೋಗ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಥಂಡಿ ತುಂಬಿ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಅತಿಶಯ ಅನಿಯಮಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರ ೧೦೫-೧೦೬ ದ ವರೆಗೆ ಸಹ ಏರುತ್ತದೆ. ಇಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದನಂತರ ೯೬ ಅಂಶದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ತರದ.

ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ದಿನಾಲು ೧-೨ ಸಾರೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾರೆಯೂ ಆಗುವದು. ಜ್ವರವಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಹ ಥಂಡಿ ತುಂಬುವದು ಮತ್ತು ಜ್ವರ ಬಹಳ ಏರಿ ತಾತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೆರರು ಬಹಳ ಬಿಟ್ಟು ಜ್ವರ ಇಳಿಯುವದು. ಜ್ವರದ ಮಾನದಿಂದ ನಾಡಿಯು ಬಹಳ ತೀವ್ರ ಹಾರುವದು. ದಣುವಿಕೆಯೂ ಗ್ಲಾನಿಯೂ, ಬಹಳೇ ಇರುವವು, ಮೊದಲು ಅರುವು ಇರುವದು, ಮುಂದೆ ಜಾಡ್ಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗಿ ಕಂಣು ಮುಚ್ಚುಹಾಕುವವು, ಭ್ರಮೆ ವಾಗುವದು. ವಾತ ಬೆಳೆಯುವದು, ಮಳಮಳಿ, ವಾಂತಿ ರೇಚ ಮುಂತಾದವು ಇರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಮಣಿ ಸಹ ಇರುವದು. ಭರದಿಂದ ಬಂದ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ೧-೨ ದಿನಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಗಾಯವು ಹೊಲಸು ಇರೋಣ, ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಡ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಇರದಿರೋಣ, ಅಸ್ಥಿ ಕೊಳೆಯುವದು, ಅಂತರಂದ್ರಿಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಕೀವಾಗುವದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ೧೦೪-೧೦೫ ಅಂಶಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜ್ವರ ಬರೋಣ, ಭ್ರಮೆ, ವಾತ, ಮುಂತಾದವು ಆಗೋಣ ಇವು ಅಶುಭ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ, ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಪ್ಲೂರಿಸಿ, ಮುಂತಾದವು ಆಗುವ ಹೆದರಿಕೆ ಇರುವದು.

“ಪ್ರಸೂತಿ ಜ್ವರ”ವೆಂಬುವ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳೆಲ್ಲ ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು.

ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲಿ

Colic.

ಕೋಲಿಕ್.

ಆಂತ್ರಶೂಲೆ, ಯಕ್ಯತಶೂಲೆ, ಮೂತ್ರಶೂಲೆ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧದ ಶೂಲೆ ಇರುವದುಂಟು; “ನಿದಾಸ”ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ವಿಧದ ಶೂಲೆ ಗಳಲ್ಲಿಯ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾವನೆಗಳಿರುವದುಂಟು. ಹೊಕ್ಕಳದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿಂತುನಿಂತು

ಬಹು ಕಷ್ಟಕರ ವೇದನೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿದಂತೆ ಆಗಿ ಸ್ವಾರಂಭವಾಗುವದು. ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗದು. ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗುರ ಗುರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಇರುತ್ತದೆ. ಡಮ ಡಮ ಸಪ್ಪಳಾ ಗುತ್ತದೆ. ಅವರೋಧವಿರುವದು. ಮಳಮಳಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಂತಿಯೂ ಆಗುವದು. ತಂಥನ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು. ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಂಥಗಾಗುವವು. ನಾಡಿಯೂ ಮಂದ ನಡೆಯುವದು. ಕಂಠಗಳು ಎಳದದ್ದು ಮುಖಚರ್ಮಿಯು ಚಿಂತೆಯುಳ್ಳದ್ದು. ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಬಹಳ. ರೋಗಿಯು ಸಮಾಧಾನವಾಗುವ ದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೂಡುವನು, ನಿಲ್ಲುವನು, ನಡೆಯುವನು. ವಾತಜನ್ಯ ಶೂಲಿ ಇದ್ದರೆ, ವಾಯುವು ಸರಿದನಂತರ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಅಪಚನ ಮೂಲಕ ಶೂಲಿ ಇದ್ದರೆ ವಾಂತಿ ಅಥವಾ ರೇಚವಾದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವದು. ಶೈತ್ಯ ಜನ್ಯ ಶೂಲಿ ಇದ್ದರೆ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದನಂತರ, ನಿಲ್ಲುವದು. ಮಲವು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಾಗಿದ್ದರೆ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಹೊತ್ತಿದ ಅನ್ನ, ಪಚನಕ್ಕೆ ಕಠಿಣವಿದ್ದ ಅನ್ನ, ಅಜೀರ್ಣವಾಗುವಂಥ ಅನ್ನ, ಇವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವದೇ ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣ. ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದು. ಸ್ನಾಯು ತಂತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡಿಗಳ ಶ್ವೇತ ತಂತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಶೂಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು ಎಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಳೆ (ಶೂಲಿ) ಬರುವವು. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ಹಾರುವದು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರವೂ ಇರುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಾಲು ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಮಲಗಿದರೆ ಸಮಾಧಾನ. ವಾತಜನ್ಯ ಹಾಗೂ ಪಿತ್ತಜನ್ಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲಿ. ಶಿಡಿಲುಬಡಿದಂತೆ ಶೂಲಿ (ಕಳೆ) ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲಿ ಅಪಚನದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಟ್ಟಿಗಳು

ಕಾಸೋಣ, ತಿಕ್ಕೋಣ, ವಾಯುವು ಸರಿಯೋಣ ಇವುಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನ. ೨ × ಅಥವಾ ೩ × ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ:—ಮ್ಯಾಗ್ನಿ. ಫಾ.ದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಇದ್ದೂ ಅದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಅಪಚನದಿಂದ ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಹೊಟ್ಟೆಶಾಲೆ ಹಲ್ಲು ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಹಸರು ರೇಷವಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ನೇಟ್ರಿಂ. ಫಾ:— ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜಂತು ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಆಮ್ಲ ಪಿತ್ತದಿಂದಾಗುವ ಹೊಟ್ಟೆ ಶಾಲೆಯ ಮೇಲೆ— ಹಸರು, ಹುಳಿ ವಾಸನೆ ಇದ್ದ ಮಲವು ಇದ್ದರೆ— ವಾಂತಿಯು ಮಸರಿನಂತೆ ವಡವಡಕು ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ನೇ. ಸ:— ಪಿತ್ತಜನ್ಯ ಹೊಟ್ಟೆಶಾಲೆ— ಬಾಯಿಗೆ ಕಹಿ ರುಚಿ, ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿ, ನಾಲಿಗೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹಸರು ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಅಗ್ಗ ವಿದ್ದರೆ ವಾತಜನ್ಯ ಶಾಲೆ ಇದ್ದರೆ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು ಇರುವದು. ೧× ಅಥವಾ ೨× ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಮುದ್ರಣಾಲಯ ದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆ ಜೋಡಿಸುವವರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೊಳೆಗಳನ್ನು ಬಾಯಿ ಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಹೊಟ್ಟೆಶಾಲೆ, (Lead colic) ಬಲ ಭಾಗದ ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹುಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲ ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುವದು. ಇದು ನೇಟ್ರಿಂ ಸಲ್ಫದ ಭಾವನೆ ಎಂಬದು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಕಾಲೀ. ಸ:— ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಂಣಗಾಗುವದು. ಅಪಾನ ವಾಯುವು ಗಂಧಕದಂತೆ ದುರ್ಗಂಧವಿರುವದು. ಮ್ಯಾಗ್ನಿ. ಫಾ. ದ ಸಂತರ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾಲೀ. ಫಾ:— ಶಾಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅನಸುವದು ಆದರೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲು, ಮತ್ತು ಕಾಲುಗಳ ನಡುವೆ ತಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕೂತಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು. ವಾತದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದಿರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ತಡೆಯದಂಥ ಅನ್ನ, ವಾತುಲ ಪದಾರ್ಥ, ಹಂಣುಹಂಪಲ, ಪಲ್ಲೆ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಶೀತದಿಂದ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಉಂಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ರೋಗಿಗೆ ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಆಸನಚದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲೆ ಇದ್ದಂತೆ ಅನಿಸಿದರೆ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಕಾಫಿ (ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕದೆ) ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಒಂದು ಪಂಚಪಾತ್ರಿಯ ತುಂಬ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ೩೦-೪೦ ಗ್ರೇನಿನಷ್ಟು ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಹಾಕಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಚಮಚದ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ೫-೧೦ ಮಿನಿಟಿ ಗೊಮ್ಮೆಯಂತೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರ

Puerperal Fever.

ಪ್ರೊಅರಸೇರಲ್ ಫೀವರ್.

ಪ್ರಸೂತಿ ಜ್ವರವು ಸಹ ಒಂದು ತರಹದ ಪೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತ ಜ್ವರವೇ ಸರಿ. ಪ್ರಸೂತವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗರ್ಭೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೀವು ಆಗಲಿ ಕೊಳತ ಪದಾರ್ಥವಾಗಲಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಶೋಷಣವಾದ ಮೂಲಕ ರಕ್ತವು ದೂಷಿತ (ಕೆಟ್ಟದ್ದರಿಂದ) ವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಜ್ವರ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಸಾಧಾರಣತಃ ಹಡೆದ ೨೩ ನೇ ದಿವಸ ಈ ಜ್ವರವು ಬರಲಾರಂಭವಾಗುವದು. ಅತಿಶಯ ಭರದಿಂದ ಥಂಡಿಯಾಗಿ ಜ್ವರ ತುಂಬುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೈಮುಳ್ಳು ಹಿಡಿಯುವದು. ಥಂಡಿಯಾಗುವದು ತಿಳಿಯುವದೂ ಇಲ್ಲ. ನಾಡಿಯು ಬಹು ತೀವ್ರ ಹಾಗೂ ಮೃದು ಇದ್ದು ೧೨೫ ರಿಂದ ೧೬೦ ವರೆಗೆ ಬಡಿತಗಳು ಇರುವವು. ಜ್ವರದ ಮಾಸದಿಂದ ನಾಡಿಯು ಬಹು ತೀವ್ರ ಹಾರುವದು. ಪೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತ ಜನ್ಯ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರಕ್ಕೆ

ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬುವದೂ ಇಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಇರುವದು. ಕೈ ಸ್ಪರ್ಶವೂ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ವಾಂತಿಯೂ ಮಳಮಳೆಯೂ ಇರುವದು. ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುವದು, ಈ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ. ಬೆವರಿಗೂ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಮಿಥಾಯಿಯಂತೆ ಸಿಹಿ ವಾಸನೆ ಇರುವದು. ಪ್ರಸೂತಿ ಸ್ರಾವವೂ, ಹಾಲೂ ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಜ್ವರವು ಬಹಳಿದ್ದರೂ ಮೂತ್ರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ, ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳಿರುವದು, ರೋಗಿಯು ನೀರು ಬಹಳ ಕುಡಿಯುವನು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಸಪ್ಪಗೆ, ಚಿಂತೆಯುಕ್ತ ಪಾಗೂ ನಿಶಕ್ತ ಕಾಣಿ ಸುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗ್ರವಿರುವದು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಬಡ ಬಡಿಸುವದೂ ಭ್ರಮವೂ- ಈ ಭಾವನೆಗಳು- ಕಂಡುಬರುವವು. ರೇಚವೂ ಆಗುವದು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ತೀವ್ರವಿದ್ದು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಶ್ವಾಸವು ತೀವ್ರವೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನಡೆದದ್ದು ಇದ್ದರೆ ಅದು ದುಷ್ಟ ಚಿಹ್ನೆವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ರೋಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಭಯಂಕರವಿದ್ದು ಚಿಂತಾಜನಕವಿರುವದು. ಅಶಕ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಂತೂ ಹೃದಯದ ಶಕ್ತಿಪಾತವಾಗಿ ಸಾಯುವ ಹೆದರಿಕೆ ಬಹಳಿರುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ, ಉಷ್ಣತೆ, ವೇದನೆ, ಗರ್ಭಾಶಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶಾಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೊಡೆಯೋಣ, ನೀರಡಿಕೆ ಮುಂತಾದ ದಾಹವುಳ್ಳಂಥ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದರೆ. ಪೂಯದಾಷ್ಟ ರಕ್ಕ ಜನ್ಯ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಕಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತಿಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರಸೂತಿಯಾದನಂತರ ದಿನಾಲು ಫೇ. ಫಾ. ಕೊಡುತ್ತಹೋದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಯಾವದೂ ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳ ತಾಪವಾಗಲಾರದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ರೋಗದ ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಪ್ರಸೂತಿಸ್ರಾವ ನಿಂತ ನಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಹಾಲು

ಬರುವದು ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಫೇರಂ. ಫಾ. ದ ನಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಅದರ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಪೂಯ ದುಷ್ಟರಕ್ತರಜಸ್ಸು ಜ್ವರದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವಿದು. ಭ್ರಮ, ಭರದವಾತ ಮತ್ತು ಇತರ ವಾತಯುಕ್ತ ಭಾವನೆ ಇದ್ದರೆ, ಸ್ರಾವಕ್ಕೆ ದುರ್ಗಂಧಿ ಇದ್ದರೆ, ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತವಿದ್ದರೆ, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಸಿವೆ ಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರವಿದ್ದರೆ, ರಕ್ತವು ದೂಷಿತವಾಗಿ ವಿಷದಂತಾಗಿದ್ದರೆ.

ಕಾಲಿ. ಸ:— ಬೆವರು ತೀರ ಬರದಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ಶರೀರವು ದೂಷಿತ ರಕ್ತದಿಂದ ದೂಷಿತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಇದು ಬಹಳೇ ಗುಣಕರವು.

ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ:— ಚಾಡ್ಲ, ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ನಾಲಿಗೆಯು ಕರಗಿ, ಸುಟ್ಟಂತೆ ಇದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಸೆಟೆಬೇನೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇತರ ಔಷಧದ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ನಡುಸಡುವೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಔಷಧವನ್ನು ಆರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಫೇ. ಫಾ. ಕಾ. ಮೂ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸರ್ತಿಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಗರ್ಭಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೊಲಸು ನಾತವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾ. ಫಾ. ೨ × ಶಕ್ತಿಯ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆಯ ಬೇಕು. ಅನ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸಲೇಬಾರದು. ಕೇವಲ ಸಾವಿಯ (ಸಾಳಿ) ಅರಳಿನ ನೀರನ್ನಷ್ಟೇ ಕೊಡಬೇಕು. ನೀರಡಿಕೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ನೀರು ಮಾತ್ರ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಜ್ವರ ನಿಲ್ಲುವ ವರೆಗೆ ತಾಯಿಯ ಹಾಲು ತಡೆಯಬೇಕು. ಫೇ. ಫಾ. ೩ × ಶಕ್ತಿಯ ನೀರಿನಿಂದ ಗರ್ಭಾಶಯವನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಯಾದರೆ ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರದ ಹೆದರಿಕೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸೂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಸು ಹೊರಗೆ ಬರುವಾಗ್ಗೆ ಎನಾದರೂ ತೊಂದರೆ ಉಂಟಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯ ನಿಷ್ಕಾಳಜಿಯ ಮೂಲಕ

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾಗಿ ಈ ಜ್ವರ ಬರುವ ಸಂಭವವಿರುವದು. ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕಾ. ಫಾ. ಇಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮ “ಗರ್ಭಿಣಿ ಮಿತ್ರ”ವೆಂಬ ಔಷಧವನ್ನು ಪ್ರಸೂತಿಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹು ದಿನಸ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಸುಖ ಪ್ರಸೂತಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವದು. ಒಳ್ಳೆ ಚಾಣ ಅನುಭವವುಳ್ಳ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕು. ಕೂಸು ಹೊರಗೆ ಬರುವಾಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾಗಿ ಜ್ವರ ಬರುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸೂತಿಯಾದಕೂಡಲೆ ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಫೇ. ಫಾ. ೬ x ವನ್ನು ೧-೨ ಸಾರೆ ಅವಶ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಫೇ. ಫಾ. (೩x) ದಿಂದ ಗರ್ಭಾಶಯವನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಕಾ. ಫಾ; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ; ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದರ ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಔಷಧವನ್ನು ದಿನಾಲು ೨ ಸಲವಾದರೂ ಕೊಡುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರವಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಲಿ ಆಗಲಾರದು. “ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆ” ಮತ್ತು “ಪ್ರಸೂತಿ” ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಪ್ಲೀಹೆಯ ರೋಗಗಳು

Diseases of the Spleen.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಸ್ಪ್ಲೀನ್.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ಲೀಹೆಯಿಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂಬದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ರಕ್ತದ ಘಟಕಗಳಿರುವಂಥ ರಕ್ತ (ಕೆಂಪು) ಕಣಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ ಶೈತಕಣದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ಲೀಹೆಗೂ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವಿರುವದೆಂಬದು ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಪ್ಲೀಹೆಯ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆದಿರುವ ಲಕ್ಷಣವು ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ಲೀಹೆಯ ಸ್ಥಾನವು ಎಡಗಡೆಯ ಪಕ್ಕೆಲಬುಗಳ ಒಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಇರುವದು.

ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆದರೆ ಸಕ್ಕಲಬುಗಳ ಕೆಳಭಾಗದ ವರೆಗೆ ಹಬ್ಬುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುವದು. ಉದರಪ್ರಾಂತದ ಎಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಂದ ಒತ್ತಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೆ ಅದು ಸಹಜವೇ ಕೈಗೆಹತ್ತುವದು. ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬಹಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಸಹ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಾಣುವದು. ಶ್ವಾಸ ಎಳೆಕೊಳ್ಳುವದು ಕಷ್ಟಮಯವಾಗುವದು. ಜಠರ ಹಾಗೂ ಕರಳುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೋಗಗಳು ಸಹ ಕಂಡುಬರುವವು. ಪ್ಲೀಹ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನೋವೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವದು. ಜ್ವರವೂ ಇರುವದು. ವಾಂತಿ ರೇಚ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇರುವವು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತ (ಕೆಂಪು) ಕಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಶ್ವೇತಕಣಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬೆಳೆದದ್ದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

ಶೀತಜ್ವರ, ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ, ಸ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಈ ಶೀಘ್ರಬೆಳೆಯುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷಯ, ಉಪದಂಶ, ಯಕೃತ ಸಂಕೋಚ, ಪಾಂಡು ರೋಗ ಮುಂತಾದ ಹಳೇ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆದದ್ದು ಇರುವದು. ಅನುವಂಶಿಕ ಉಪದಂಶ ಅಥವಾ ಅನುವಂಶಿಕ ಕ್ಷಯವಿದ್ದ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಬಹುತರವಾಗಿ ಪ್ಲೀಹೆಯೂ ಯಕೃತವೂ ಬೆಳೆದದ್ದು ಇರುವವು. ಜವಳು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಜನರ ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆಯುವದುಂಟು. ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷ ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆದಿದ್ದರೂ ಸಹ ರೋಗಿಯು ತನ್ನ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ನಿತ್ಯದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಆದರೂ ಇಂಥ ರೋಗಿಯು ಕಳೆಗುಂದಿರುವನೂ ಅಶಕ್ತನೂ ಇರುವನು. ಅವನ ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತಬೀಳುವದು. ಮೈಮೇಲೆ ಬಾವು ಇರುವದು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಜಲೋದರ ಸಹ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆ ರೋಗಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು. ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಫೇರಂ ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲಿ ಮೂ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನಡುನಡುವೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ವನ್ನು ಸಹಾಯಕರವೆಂದು ಕೊಡಬೇಕು. ಪ್ಲೀಹೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ನೇ. ಮೂ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀ ಫಾ. ಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಪಾಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆದದ್ದು ಇದ್ದರೆ, ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ, ಫೇರಂ. ಫಾ, ನೇಟ್ರಂ ಮೂ. ಈ ಔಷಧ ಗಳು ಗುಣಕೊಡುವವು. ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಇತರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಈ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬೈಲು, ಹೊರಗಿನ ಹವೆ, ಸಜನಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಿದ್ದ ಅನ್ನ, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನ, ಹಾಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಇವು ರೋಗಿಗೆ ಲಭಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಡಬೇಕು.

ಪ್ರಾತರ್ವಾಂತಿ

Morning Sickness.

ಮಾರ್ನಿಂಗ್ ಸಿಕ್ನೆಸ್.

ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನ ೧೨ ತಿಂಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಾಂತಿಯೂ ಮಳಮಳಿಯೂ ಆಗುತ್ತಿರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ೪೫ ತಿಂಗಳ ಪರ್ಯಂತರ ಸಹ ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ಮುಟ್ಟು ಆಗುವದು ಸಿಂತು ಮಳಮಳಿಯೂ ವಾಂತಿಯೂ ಆಗಲಾರಂಭವಾದರೆ ಗರ್ಭಧಾರಣ ವಾಗಿದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಎದ್ದ ನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಈ ಭಾವನೆ ಕಂಡುಬರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಈ ಭಾವನೆ ಹಗಲೂ ಇತರ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವವು. ಜಿಗಟು ದಾರದಂತೆ ಎಳೆ ಇದ್ದ ವಾಂತಿ ಇರುವದು. ವಾಂತಿಯು ಸಿಂತು ಸಿಂತು ಭರದಿಂದ ಬರುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ನೋಯುವದು. ಕೆಲಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಎನು ತಿಂದರೂ ತಾತ್ಕಾಲ ವಾಂತಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದು. ಊಟದ ನೆನಪು ಆಗಲಿ ಅನ್ನದ ವಾಸನೆಯಾಗಲಿ ಒಂದ ಕೂಡಲೆ ತಾತ್ಕಾಲ ವಾಂತಿಯಾಗು ವದು. ವಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಹ ಬೀಳುವದು. ಚರ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚೂಕೆ ಎದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದರೆ ನೋಯುವದು. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಅಶಕ್ತತೆ ಯುಂಟಾಗುವದು.

ನೇ. ಮೂ:- ಬಾಯಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಬೆಗಟು ನೀರು ಬಿಡುವದು. ಬುರುಗಿನಂಥ ನೀರು ವಾಂತಿಯು. ಅನ್ನದ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಬಹಳ, ಅನ್ನ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ.

ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ:- ಮುಂಜಾನೆ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ಹುಳಿ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:- ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳೀದು. ಮುಂಜಾನೆ ಬಿಳೀ ಬೆಗಟು ಕಫ ವಾಂತಿಯಾಗಿ ಬೀಳುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:- ಅನ್ನವೇ ವಾಂತಿಯಾಗಿ ಬೀಳುವದು.

ನೇಟ್ರಂ. ಸ:- ಸಿತ್ತದ ವಾಂತಿಯು. ಬಾಯಿ ಕಹಿ. “ವಾಂತಿ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:- ಪಚನವಾಗುವಂಥ ಹಂಣು ಹಂಪಲ, ಹಾಲು ಮುಂತಾದ ಹಗುರ ಅನ್ನ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ಬಹುದಿವಸ ಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ಲೇಗ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥಿ ಸನ್ನಿಪಾತ

Plague.

ಪ್ಲೇಗ.

ಇದೊಂದು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗವಿರುವದು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಗಿಜ್ಜೆ ಬಗಲು ಕುತ್ತಿಗೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು (ಗಂಟುಗಳು) ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಬಹಳೇ ಭರದ ಜ್ವರವಿದ್ದು ಸಂನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಸಹ ಇರುವವು. ಥಂಡಿ ಬಹಳ ಬಂದು ಜ್ವರವು ತುಂಬುವದು. ನಾಡಿಯೂ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವೂ ವೇಗದಿಂದ ನಡೆಯುವವು. ಮಾಂದ್ಯವೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚು ಹಾಕುವದೂ, ಇರುವವು. ಕಂಣು ಕೆಂಪಾಗಿರುವವು. ತೀವ್ರವೇ ಭ್ರಮವೂ, ವಾತಮೂಲಕ ಬಡಬಡಿಸುವದೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣ ದಲ್ಲಾರಂಭವಾಗುವದು. ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಜ್ವರವು ಕಾಣಹತ್ತುವದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ ಹೃದಯವೂ ನಾಡಿಯೂ ಅಶಕ್ತ

ವಾಗುವವು. ತುಟಿ ಕರಗೂ ನೀಲಿವರ್ಣದ್ದೂ ಆಗುವದು. ಕೊಂಕಳದಲ್ಲಿಯೂ ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಯುವದು. ಗಂಟು ಏಳುವದು. ಈ ಗಂಟು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರದ ನಂತರವೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಏಳುವದು. ಜ್ವರ ಬಂದ ನಂತರ ಗಂಟು ಎದ್ದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು. ಉಗ್ರವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಬೆವರು ಬಿಡುವದು. ನೀರಡಿಕೆ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ನಾಲಿ ಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗ್ಗ, ಶಕ್ತಿವಾತ, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ರೋಗಿಯು ೪೫ ದಿವಸ ಉಳಿದರೆ, ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ಸಂಭವ ವಿರುವದು. ೬ ರಿಂದ ೧೦ ದಿವಸದ ಒಳಗಾಗಿ ರೋಗಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಾರಂಭವಾಗುವದು. ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗಿ ಅದು ಒಡೆದು ಗಾಯವಾಗುವದು. ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಗಾಯವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮಾಯುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ಲೇಗಬೇಸೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಯುಮೋಸಿಯಾ ಆಗುವ ಹೆದರಿಕೆ ಬಹಳ ಇರುವದು. ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾದ ನಂತರ ಸಹ ರೋಗದ ಭರದ ಮಾನದಿಂದ ಹೃದಯದ ಅಶಕ್ತತೆ, ಮಾನಸಿಕ ದೋಷ ಮುಂತಾದವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿದದ್ದು ಕಂಡುಬರುವದು. ಇದು ಬಹಳೇ ಕೆಟ್ಟ ರೋಗವಿದ್ದು ಇತರ ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಬದಕುವ ಸಂಭವ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ತಲೆನೋವು, ಜ್ವರ, ನೀರಡಿಕೆ, ಮೈ ನೋವು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಗಂಟು ಬರುವದು, ಬಾವು ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಫೇ. ಫಾ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತಿ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಸ:— ಪಿತ್ತ ಪ್ರಕೋಪವಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಾ. ಫಾ:— ತೀರ ಸೋತಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಶಕ್ತಿವಾತವೂ ವಾತವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಸಿ:— ಕೀವು ಆಗಿ ಸೋರಿ ಹೋಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜ್ವರ ನಿಂತ ನಂತರ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಈ ಬೇನೆಯಾದವರಿಗೆ ಸಾವಿಯ ಅರಳಿನ ನೀರಿನ ಹೊತ್ತು ಮತ್ತೇನೂ ಅನ್ನ ಕೊಡಕೂಡದು. ಕುಡಿಯ ಲಿಕ್ಕೆ ನೀರು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಗ್ಲಿಸರೀನದ ಪಿಚನಳಿ ಆಗಲಿ ನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯಾಗಲಿ ದಿನಾಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ವಾತವಾಗಿದ್ದರೆ ಬರ್ಫ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೇ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು. ಎಳಗೊಡ ಬಾರದು. ಹೃದಯ ಶಕ್ತಿಪಾತದ ಹೆದರಿಕೆ ಬಹಳ ಇದ್ದದರಿಂದ ಜ್ವರ ನಿಂತ ನಂತರ ಸಹ ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ ರೋಗಿಯನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಎಳಗೊಡಬಾರದು. ಜ್ವರ ನಿಲ್ಲುವ ವರೆಗೆ ಗಂಟಿನ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಜ್ವರವಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಂಟು ಕೊಯ್ಲುಸುವ ಗೋಬಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಜ್ವರ ಇಳಿದ ನಂತರ ಗಂಟಿನ ಹೆದರಿಕೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಧಾರಣ ಗಂಟೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಲರೋಗ

Epilepsy.

ಎಪಿಲೆಪ್ಸಿ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆರುವು ತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವದೂ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಶೆಟಿಸುವದೂ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಅಪಸ್ಥಾರವೆಂಬ ಬೇನೆಯು. ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಈ ಶೆಟಿ ರೋಗವು ಅನಿಯಮಿತ ಅವಧಿಯಿಂದ ಬರುವದು. ಬೇನೆಯ ಭರತೀರಿ ಹೋದನಂತರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೇನೂ ಏಕೃತಿಯಾದದ್ದು ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಬೇನೆಯು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಭರದಿಂದ ಬರಹತ್ತಿ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಈ ಬೇನೆಯ ಎರಡು ವಿಧಗಳು; ಸಾಮ್ಯ ಮತ್ತು

ಉಗ್ರ. ಸೌಮ್ಯ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಅರುವು ತಪ್ಪಿದ್ದಿರುವದು. ಶೇಷಿಯುವದು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಶುದ್ಧಿಯು (ಅರುವು) ಸ್ವಲ್ಪೇಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿರಿಗಿ ಬರುವದು. ಎದ್ದು ನಿಂತಿರುವಾಗಲೇ ಅರುವು ತಪ್ಪಿದಂತಾಗುವದು. ಸ್ವಲ್ಪೇಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರುವು ತಿರಗುವದು. ರೋಗದ ಉಗ್ರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅರುವು ಬಹಳ ವೇಳೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಿರುವದು. ಜಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬುರುಗು ಬರುವದು. ಕೈಕಾಲುಗಳು ಸೆಪಿಯುವವು. ಕೈ ಮುಷ್ಟಿಯು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು, ಹಲ್ಲು ಗಿಟಗರಿಸಿದ್ದು ಇರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸವೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವದು ಹಾಗೂ ಗುರ ಗುರ ಸವ್ವಳ ಸಹ ಆಗುವದು. ಅರುವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ತವ್ವುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಜುದ್ದ ಆಯದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟುಹತ್ತಿ ಗಾಯವಾಗುವ ಹೆದರಿಕೆ ಬಹಳಿರುವದು. ಸೆಪಿಯುವದು ಒಹಳ ತರಹದ್ದು ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಲೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಊರಿ ಬಿನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ತಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಲು ಇವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೇತುದ್ದ ಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿಯೇ ರೋಗಿಯೂ ಧನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಭಾವನೆ ಸಹ ಕಂಡು ಬರುವದು. ಫಿಟ್ಟೆಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅದು ಬರುವದೆಂದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸೂಚಕ ಚಿಹ್ನೆವೆನ್ನುವರು. ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೆಳತ ಅಥವಾ ತೆರೆ ಒಂದು ಹೋದಂತೆ ಆಗೋಣ, ಸರ್ವಾಂಗ ಕಂಪ ನಿಡೋಣ, ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸ್ಫುರಣ ಹೊಂದೋಣ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಮತ್ಕಾರ ಕಲ್ಪನೆ ಬರೋಣ, ಆಭಾಸವಾಗೋಣ, ಅಪಚನದ ಭಾವನೆಗಳು, ಮಳಮಳಿಸೋಣ, ತಲೆನೋವು, ಭ್ರಮಣ, ಖಿನ್ನತೆ, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಅಪಸ್ಮಾರದ ಸೆಳತದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಗುವದು ರೋಗಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅರುವು ಬಂದನಂತರ ರೋಗಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಬೆರಗಾಗಿರುವನು. ಮುಂದೆ ತನ್ನ ವಾಡಿಕೆಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಹತ್ತುವನು. ರೋಗಿಗೆ ಅರವು ತಪ್ಪದೆ ಸಿಡತ ಬರೋಣ, ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಅವಧಿಯನಂತರ ಅರವು ತಪ್ಪೋಣ,- ಇಂಥ ಅಪಸ್ಮಾರವೂ ಇರುವದು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಅನಿಯಮಿತತನದಿಂದ ಸಿಡತ ಬರೋಣ, ಸಿಡತವು ಬಹು ವೇಳೆ ತಡೆಯೋಣ, ವಾಂತಿಯಾಗೋಣ, ಅರುವು ಬಂದನಂತರ ಹುಚ್ಚು ತನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರೋಣ, ಒಂದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಿಡತಬರೋಣ- ಇವು

ಅನಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಬಹುದಿವಸದನಂತರ ಸಿಡತ ಬರೋಣ, ಅನು ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ತಡೆಯೋಣ, ಸಿಡತ ಸೌಮ್ಯವಿರೋಣ, ಪೂರ್ಣ ಬೇಶುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ ದಿರೋಣ,— ಇವು ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಿಡತ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನಧಿಯ ನಂತರ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ತಡೆಯುವದು ಮತ್ತು ತ್ವಚೆಯಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು ಏಳುವದು— ಇದ್ದರೆ ಇವು ಶುಭ ಲಕ್ಷಣ ಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ರೋಗವು ಅನುವಂಶಿಕವಿದ್ದರೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದಂಥ ಅಪಾಯಕಾರಕ ಚಟ, ಮದಾತಿ ರೇಖ, ಉಪದಂಶ— ಇವು ಈ ಬೇನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು. ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದಂತೋದ್ಭವದಕಾಲಕ್ಕೂ ಜಂತುಗಳಾದಲ್ಲಿಯೂ ಅಪಸ್ಮಾರ ದಂಥ ಸಿಡತಗಳು ಬರುವವು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಅಪಸ್ಮಾರದಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಬಾಹ್ಯೋಪಚಾರದಿಂದ ಇಸಬಿನಂಥ ತ್ವಗ್ರೋಗಗಳನ್ನು ದಬ್ಬಿ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಸಿಡತಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಬೂದಿಬಂಣದ ಅಗ್ರ ಇದ್ದರೆ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಹೆದರಿಕೆಯುಂಟಾಗೋಣವೇ ಸೂಚಕ ಚಿಹ್ನವಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ.

ಕೆ. ಲೈ. ಫಾ:— ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದಂಥ ಅಪಾಯಕಾರಕ ಚಟ ವಿರುವದರಿಂದ ಪಾಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಇದ್ದರೆ ಇತರ ಔಷಧದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಸಿಡತವಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾಲೀ ಮೂರದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಸಿಡತ ಮತ್ತು ಅಂಗವೈಕ್ಲವ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಕೈಕಾಲು ಗಳು ಸೆಟದದ್ದು. ತಲೆ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದದ್ದು, ಕೈಮುಷ್ಟಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು, ಹಲ್ಲು ಗಿಟಕರಿಸಿದ್ದು, ಸ್ನಾಯುಗಳ ಹಾರೋಣ, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಮೇಲೆ ಸಿಡತ ನಿಲ್ಲುವವರೆಗೆ ಮಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಬಿಶಿ ನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದಂಥ ಅಪಾಯಕಾರಕ ಚಟದ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಸಿಡತದಮೇಲೆ ಈ ಚಟ ನಿಲ್ಲದ ಹೊರ್ತು ಗುಣಬರಲಾರದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಪಸ್ಮಾರ ಬಂದು ಹೋದನಂತರ ಸರ್ವಾಂಗವು ತಂಣಿಗಾಗುವದು ಮತ್ತು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡ ಧಡಿಸುವದು ಇದ್ದರೆ ಕಾಲೀ ಮೂ. ದ ಚತೆಗೆ ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಫಾ:— ಜಂತಿನ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಬೇನೆಯಮೇಲೆ ಕಾಲೀ ಮೂರದ ಚತೆಗೆ ಸರ್ತ ಮೇಲೆ.

ಸಿ:— ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ಅಪಸ್ಮಾರದ ಮೇಲೆ ಶುದ್ಧ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಹುಣ್ಣಿವೆಯ ದಿವಸ ಇದರ ಭರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದು. ಅಪಸ್ಮಾರ (Fits) ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ತಂಣಿಗಾಗಿರುವದು.

ನೀ. ಸ:— ತಲೆಯಮೇಲೆ ಆದ ಅಪಘಾತದ ಮೂಲಕ ಆದ ಅಪಸ್ಮಾರದ ಮೇಲೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಅಪಾಯಕಾರಕ ಚಟಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಅಪಸ್ಮಾರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಯವಾಗುವಸಂಭವ ಬಹಳಿರುವದು. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು. ಅಪಸ್ಮಾರದ ರೋಗಿಯನ್ನು ಬಟ್ಟೆ ನನ್ನೇ ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಾರದು. ಜತೆಗೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸಬೇಕು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸವು ಕಠಿಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೋರೆಯಮೇಲೆ ನೀರು ಚೆಮುಕಿಸಬೇಕು (ಉಗ್ಗಬೇಕು). ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. (೩ ×) ವನ್ನು ಹಾಕಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಹಲ್ಲು ಗಿಟಗರಿಸಿದ್ದರೂ ಸಹ ಏನಾದರೂ ಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಹವೆ ಬದಲಿಸಿ ದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಅವಶ್ಯಕವು. ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮಮಾಡಬಾರದು. ಈ ರೋಗಿನವರಣೆ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ ತಿಂಗಳ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಎಷ್ಟೋವರುಷ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಸ್ವಲ್ಪದಿವಸ ಔಷಧಕೊಟ್ಟು ಬೇನೆ ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿರಾಶೆಹೊಂದದೆ ಹಾಗೇ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿನಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಅಂದರೆ ೧೨ × ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಯಾವ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯಾಗದೆಂಬದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅದರಂತೆ ಔಷಧ ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಔಷಧ ಯೋಜನೆ

ಮಾಡುವಕಾಲಕ್ಕೆ ರೋಗಿಯು ಇತರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. (ಪಚನದ ಸಂಬಂಧದ ತಕರಾರುಗಳಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡತರಬೇಕು).

ಪುಪ್ಪುಸಾವರಣದಾಹ

Pleurisy.

ಪ್ಲೂರಿಸಿ.

ಪುಪ್ಪುಸದ ಮೇಲಿನ ಆವರಣಕ್ಕೆ (ಪರದೆ=ಪಡದೆ=ಹೊದಿಕೆ) ಪಕ್ಕೆನೋವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ “ಪ್ಲೂರಾ” ಎನ್ನುವರು. ಈ ಆವರಣದ (ಹೊದಿಕೆ) ಪೃಷ್ಠಭಾಗವು ಮೆತ್ತಗಾಗಿದ್ದು, ಸಿರೋಗಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವಚೆಯನ್ನು ಒದ್ದೆಯಾಗಿಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅದರೊಳಗಿಂದ ಒಂದುತರದ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದು. ಗಾಡಿಗೆ ಹೆರೆ ಹೇಗೋ ಅದೇತರದ ಉಪಯೋಗವು ಈ ಸ್ರಾವದಿಂದಾಗುವದು. ಅದರಿಂದ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಸುಲಭವಾಗುವದು. ಈ ಆವರಣ ಅಥವಾ ಹೊದಿಕೆಯ ದಾಹ ವೆಂದರೇ ಪ್ಲೂರಿಸಿ. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಳಿಯಾಗುವದು. ಆವರಣವು ಒಣಗಿದ್ದಿರುವದು. ಉಸುರು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ ಆಗುವದು. ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಕೆಮ್ಮುವಾಗ, ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ನೋವು ಇದ್ದ ಪಕ್ಕೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಾಗ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಸೂಜಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆಯೂ, ಭಾಲೆ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆಯೂ ವೇದನೆ ಆಗುವದು. ನೋಯುವ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕಿವಿ ಹಚ್ಚಿ ಕೇಳಿದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಶ್ರವಣನಲಿಕೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಾಗಲಿ ತಿಕ್ಕಿದಂಥ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಬರುವದು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸವೂ ನಾಡಿಯೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುವವು. ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸವು. ರೋಗಿಯು ಚಿಂತಾತುರನಾಗಿರುವನು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಶಾಂತಿಯು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮೂತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಗುವದು ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಬಣದ್ದಿರುವದು. ದಾಹದ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ರಾವವು ಆರಂಭವಾಗಿ ಅದು ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು. ಘರ್ಷಣದ ಧ್ವನಿಯು ನಿಲ್ಲುವದು..

ಕಳೆಯೂ ನಿಲ್ಲುವದು. ಆ ಮಗ್ಗಲಿನ ಎದೆಯ ಭಾಗವು ಮೇಲೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಾವು ಶೋಷಿತ ವಾದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ರೋಗಿಗೆ ಆರಾಮವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಾವದ ಶೋಷಣವಾಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಪುಪ್ಪಸದ ಮೇಲೆಯೂ ಎದೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಅದರ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಶ್ವಾಸಾವಶೋಧ ವಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಮೃತ್ಯುಪಂಥಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವನು. ಇದರ ಭಾವನೆಗಳೂ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿರುವವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಚಳಿಯಾಗುವದು. ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸಲ ಚಳಿ ಬಹಳ ಬರುವದು. ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಬಣದ ಕಫವು ಬೀಳುವ ದಿಲ್ಲ. ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿದ್ದಂಥ ಚುಚ್ಚುವ ವೇದನೆಯೂ ಘರ್ಷಣ ಧ್ವನಿಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಪುರಿಸಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೭-೮ ದಿವಸದ ನಂತರ ಜ್ವರವೂ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತುವವು.

ಈ ರೋಗದನಂತರ ಕ್ಷಯದ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುವ ಹೆದರಿಕೆ ಬಹಳ ವೆಂದು ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಒಂದೇಸವನೆ ಜ್ವರ ಬಹಳರೋಣಾ ಪುಪ್ಪಸಾವರಣದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ನೀರುತುಂಬೋಣ, ಇವು ಅನಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಗಳು. ನೀರು ಬಹುದಿವಸ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ರೋಗಕ್ಕೆ ಕ್ಷಯದ ಸ್ವರೂಪವುಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಚಳಿ, ಶೀತ, ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮಲಗೋಣ- ಇವು ಈ ಬೇನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು. ಗೊಬ್ಬರ, ಮೈಲಿ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳು, ಎದೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತೋಣ, ಗಾಯವಾಗೋಣ, ಇವುಗಳಿಂದ ಸಹ ಈ ರೋಗವುಂಟಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಬಹುತರವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವನು. ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳುಬರುವದು, ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವಾದದ್ದು, ತುಂಬಿದಂಥಾದ್ದು, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚುವಂಥ ವೇದನೆ, ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಕೆಮ್ಮು, ತಾಪ ಮಾಡತಕ್ಕಂಥ ಲಘು

ಶ್ವಾಸ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯಲೇಪವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರಾವವು ಆರಂಭವಾದನಂತರ ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾದರೆ ಇದರ ಜತೆಗೆ ಫೇರಂ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ:— ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ; ಪುಷ್ಪಸದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಸದಲ್ಲಿ ಘರ ಘರ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಒಹಳ ದಿವಸದ ರೋಗವು. ಶ್ವಾಸ ಬಿಡುವಷ್ಟು ಸಲ ನೋಯುವದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಜ್ವರ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಥವಾ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ವೇದನೆ ಕಠಿಣವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತಾಪ; ಶೀಘ್ರಗಾಮಿ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಔಷಧದ ಜತೆಗೂ ಜ್ವರದ ನಂತರ ಸಹ ಶಕ್ತಿಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಪೂರ್ಣ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವವರೆಗೆ ರೋಗಿಯು ಮಲಗಿಕೊಂಡೇ ಇರಬೇಕು. ಹುರಿದ ನುಚ್ಚಿನ ಗಂಜಿ, ಸಾವಿಯ ಅಳ್ಳಿನ ನೀರು ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಕೊಡಬಾರದು. ನೀರಡಿಕೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾದಾರಿಸಿದ ನೀರು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬಿಸಿ ಪೋಟೇಶಿನಿಂದ ಎದೆ ಕಾಸಬೇಕು. ಫೇ. ಫಾ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೋಯಿಸಿ ಹಿಂಡಿ ಅದರಿಂದ ನೋಯುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಬೇಕು. ದಿನಾಲು ಬಸ್ತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಫೇರಂ. ಫಾ. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವನು. ಸ್ತ್ರಾವವಾಗಗೊಡಬಾರದೆಂದು ಫೇರಂ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕಾಲಿಮೂರ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಗುಣವಾಗುವದು.

ಬಹುಮೂತ್ರ

Diabetes Insipidus.

ಡಾಯಿಬಿಟಿಸ್ ಇನ್ಸಿಪಿಡಸ್.

ಮೂತ್ರವು ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಂತೆಯೂ ಬಹಳವಾಗಿಯೂ ಆಗುವದು. ಆದರೆ ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಶರ್ಕರೆ (ಸಕ್ಕರೆ) ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ನೀರಡಿಕೆ ಇರುವದು. ಇದರ ಉಗ್ರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಧುಮೇಹದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ನಡುವೆ ನಡುವೆ ಜ್ವರವಿರುವದು. ನಿದ್ರೆ ಅಸ್ವಸ್ಥವಿರುವದು. ಶೀರ್ಷ ಪ್ರಷ್ಠ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು, ಸ್ನಾಯುಗಳ ಹಾರೋಣ, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ಸಂಜೆ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ತಲೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತೋಣ, ಮೆದುಳಿನ ಪ್ರಾಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಬುದ ಏಳೋಣ, ಮದಾತ್ಮಯ, ಶೀತ, ಗಾಳಿ ತಗಲುವದು, ವ್ಯಾಯಾಮ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡೋಣ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ರೋಗವು ಉದ್ಭವಿಸುವದು.

“ ಮಧುಮೇಹ ” ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಬಾಲಗ್ರಹ

Convulsions.

ಕನ್ವಲ್ಸನ್ಸ್.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಒಮ್ಮಿದೊಮ್ಮೆ ಭರದಿಂದ ಹಾಗೂ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಆಕುಂಚನ ಆಗುತ್ತಿರೋಣ, ಹಾರುತ್ತಿರೋಣ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ಫುರಣ ಹೊಂದೋಣ - ಇದಕ್ಕೆ ಬಾಲಗ್ರಹವೆನ್ನುವರು. ಸೆಟೆಯುವದು ಎಷ್ಟೋ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಹೊರ್ತಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾವನೆಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವವು. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಲಗ್ರಹವೆನ್ನುವರು. ಮೈಯ್ಯು ಸೆಟೆಯುವದು; ಮುಷ್ಟಿಯು ಗಟ್ಟಿ ಮುಚ್ಚಿರುವದು; ಹಲ್ಲು ಗಿಟಗರಿಸೋಣ, ಕಣ್ಣು ಹಿಗ್ಗಿಸೋಣ, ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಅಗಲಾಗಿ ತೆರದಿರೋಣ, ಅರುವು ತವ್ವೋಣ, ಕೈಕಾಲು ಅಂಕಡೊಂಕ ಆಗೋಣ, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ರೋಗಕ್ಕನುಸರಿಸಿ

ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಇರುವವು. ಹುಡುಗರ ಹಲ್ಲು ಒಡೆಯೋಣ, ಜಂತು ಆಗೋಣ, ಅನ್ನ ಪಚನ ಆಗದಿರೋಣ, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸೆಟೆಬೇನೆ ಬರುವದು. ಭೀತಿ, ಸಿಟ್ಟು, ಮನಸ್ತಾಪ, ಮನಸ್ಸು ನೋಯುವಂಥ ಸಂಗತಿಯಾಗೋಣ, ಶೀಘ್ರಗಾಮೀ ರೋಗವಾಗೋಣ, ಪೆಟ್ಟುಹತ್ತೋಣ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಹ ಸೆಟೆಬೇನೆ ಆಗುವದು. ಎಷ್ಟೋ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಯಿಗಳ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೋಷದ ಮೂಲಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಲಗ್ರಹವು ಆಗುವದು. ಅದರ ಸ್ವರೂಪವು ಭಯಂಕರ ಎದ್ದು ಚಿಂತೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂತಹದು ಇರುವದು.

ಶ್ವೇತ ಬಣದ ಜ್ವಾಸತಂತು ಮತ್ತು ಸ್ನಾಯು ಇವುಗಳ ಕಾರ್ಯವು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ನಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯೇ ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣವುಂಟು. ಪ್ರಬುದ್ಧರಿಗೆ ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನ ಮುಂತಾದ ಕೆಟ್ಟ ಚಟಗಳ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ಸೆಟೆಬೇನೆಗೆ ಮುಂದೆ ಅಪಸ್ಮಾರದ ಸ್ವರೂಪವುಂಟಾಗುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕ ಸೆಟೆ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವಿದು. ಸೆಳತ, ಉಳುಕು, ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರೋಣ, ಅವು ಆಕುಂಚಿತವಾಗೋಣ, ಒಟ್ಟಿ, ಹಲ್ಲುಗಿಟಗರಸೋಣ, ಹಸ್ತಕಂಪ, ಮುಖಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರೋಣ, ಮಾತಾಡುವಾಗ ಉಗ್ಗೋಣ, ಡೊಂಕ ದೃಷ್ಟಿ, ಕುಡಿಯುವಾಗ ಬಿಕ್ಕು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು. ಬಿಸಿನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಇದನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ನಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಅದರ ಜತೆಗೆ ಕೊಡ ಬೇಕು. ದಂತೋದ್ಭವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಸೆಳತಕ್ಕೂ ಪಾಂಡುರೋಗ ದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ಅಸ್ಥಿಬೆಳವಣಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗದಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಂಜಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸೆಟೆಯೋಣ; ಚರ್ಯೆ ಬಾಡಿದ್ದೂ ನಿಶ್ಚೇಷವಿದ್ದದ್ದೂ ಇದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅರುವು ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಕನಕರಿಸುವದಕ್ಕೂ ಕೊಡಬಹುದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಅಪಸ್ಮಾರ, ಸೆಜೆಯುವದು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ. ಒತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಂತೋದ್ಭವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜ್ವರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಡುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವನು. ಹಲ್ಲು ಒಡೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸೆಜೆಯನೆಯಲ್ಲಿ, ಸೆಜೆಯೋಣವು ನಿಂತ ನಂತರ ಸಹ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹಲ್ಲು ಗಿಟಗರಿಸಿದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಹಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಸೆಜೆಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಇಟ್ಟು ನಂತರ ಅವುಗಳನ್ನು ಬರಿಸಿ ತೆಗೆದು ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಆವಶ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಂಣನ ನೀರಿನ ಪಟ್ಟಿ ಇಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬಣಗಗೊಡ ಬಾರದು. “ಅಪಸ್ಮಾರ”ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಭಗಂದರ

Fistula in Ano.

ಫಿಶ್ಚುಲಾ ಆನ್ ಆನೊ.

ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕುರುಹು ಉಂಟಾಗಿ ಅದು ಒಡೆಯುವದು. ಆದರೆ ಹುಣ್ಣು ಮಾಯುವದಿಲ್ಲ. ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಮೇಯುತ್ತ ಹೋಗಿ ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ. ಒಳಹೊರ ತೂತು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸೋರಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಭಗಂದರವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇದು ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುವದಂತಲ್ಲಾ. ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಆಗುವದು. ತೂತು ಒಳ ಹೊರಗೆ ಇರದೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು ಎರಡನೇ ಕಡೆಗೆ ಬಾಯಿ ತೆರದದ್ದು ಇರುವದು. ಇದೊಂದು ಭಗಂದರದ ಪ್ರಕಾರವೇ

ಸರಿ. ಇದಕ್ಕೆ ನಾಡಿ ವ್ರಣ ಅನ್ನುವರು. ಆದರೆ ನಾವು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ನಾಡಿ ವ್ರಣವೆಂದೇ ಅಂದಿದ್ದೇವೆ. ಅಸ್ಥಿ ಕೊಳೆತದ್ದರಿಂದಲೂ, ಗುಂಡು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಒಂದುಕಡೆಗೆ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು ಇರುವದರಿಂದ ನಾಡಿ ವ್ರಣ ಹುಟ್ಟುವವು. ವ್ರಣವು ಬಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಮೇಯುತ್ತ ಹೋಗಿ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತ ಇರುವದು. ಇದೇ ಈ ಬೇನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಾರವು. ನಾಡಿ ವ್ರಣ ಅಥವಾ ಭಗಂದರ ಇವುಗಳಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಔಷಧಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಭಗಂದರದಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ನೆಟ್ಟಗಾಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದು ಗುಣಕೊಡುವದು. ಹವೆ ತಣ್ಣಗೆ ಆದಲ್ಲಿಯೂ, ಹವೆ ಬದಲಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಸಂದುಗಳು ನೋಯುವವು ಅಂಥ ಉದ್ದ, ಬಡಕಾದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಉರುವು ಬಿಡುವದು. ಮುಂಜಾನೆ ಎಳುವಾಗ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತದೆ. ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ಏನಾದರೂ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇರುವದು.

ಸಿ:— ನಡೆಯುವಾಗ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಲೆಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ ಇರುವದು. ಕಾವು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಆದ ಕುರುವಿನಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕೆಮ್ಮಿನ ಬೇನೆ ಇದ್ದವರಿಗೆ ಭಗಂದರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಕೀವು ಸಹಿತ ಕಫ ಬೀಳುವದಾದರೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಸ:— ಗುದದ್ವಾರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಕುರುವುಗಳಿದ್ದು ವೇದನೆ ಇದ್ದರೆ ಶೌಚದೊಳಗಿಂದ ಕೀವಿನಂಥ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಲೇ ಈ ರೋಗವನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಿಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವರೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು. ವಿಶೇಷತಃ ಕ್ಷೀಣ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ದಿನಾಲು ಮೂರು ಸರ್ತೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ೧× ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಂದು ವಾರ

ಕೊಡಬೇಕು. ೨ನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಲಿಕಾ ೩x ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ರೋಗವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಡಾಕ್ಟರರ ಮತವಿದೆ. ವ್ರಣವನ್ನು ತೊಳೆದು ಸ್ವಚ್ಛ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು.

ದಗ್ಧವ್ರಣ

Burns and Scalds.

ಬರ್ನ್ಸ್ ಆಂಡ್ ಸ್ಕಾಲ್ಡ್ಸ್.

ಬೆಂಕಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಸುಡುವ ನೀರಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಸುಡುವ ಎಣ್ಣೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ವಿಪಾರಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ, ಸುಡುವಿಕೆಯು ತೀವ್ರತೆಗನುಸರಿಸಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಗಾಯವಾಗುವದುಂಟು. ತೊಗಲು ಕೆಂಪಾಗುವದು. ತೊಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು ಎಳೋಣ, ತ್ವಚೆ ಸುಟ್ಟುಹೋಗೋಣ, ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೋಗೋಣ, ಇಲ್ಲವೆ ಯಾವದಾದರೊಂದವಯವವು ತೀರ ಸುಟ್ಟುಹೋಗೋಣ- ಇವು ಸುಡುವದರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು. ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸುಟ್ಟಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಅದರ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎದೆ, ಹೊಟ್ಟೆ, ತಲೆ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟ ಸ್ಥಳ ವಿಸ್ತೃತವಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಕಂಡುಬರುವವು. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕಂಡುಬರುವವು. ಮಾನಸಿಕ ಧಕ್ಕೆ, ಅದರಿಂದ ಕಂಪ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗೋಣ, ಮೆದುಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಂಚಯವಾಗೋಣ, ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರೋಣ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಕೀವು ಆಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಒಮ್ಮೆಮ್ಮೆ ಶಕ್ತಿಪಾತವಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಮರಣ ಸಹ ಹೊಂದುವನು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಉಷ್ಣತೆ, ವೇದನೆ, ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ೩x ಫೇರಂ ಫಾ. ವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ

ಹಾಕಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ತೊಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಪುಡಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ (ಬಣ್ಣವುಡಿ) ಉದರಿಸಬೇಕು. ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಕಾಲೀಮೂರ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:- ದಗ್ಧವ್ರಣ ತುಂಬಿ ಬರುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇದು ಉತ್ತಮ ಔಷಧವು. ಇದನ್ನು ವೇದನೆ ನಿಂತ ಕೂಡಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವದು ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸಹ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪುಡಿಯನ್ನು (ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ) ಹಾಕಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೊಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸುಟ್ಟ ಗಾಯಾದ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಯಿಸುತ್ತ ಇರಬೇಕು.

ಕಲೆ. ಸ:- ಕಾಲೀ ಮೂ. ದಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆದಾಗ್ಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕನೆಯಂಥ ದಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಕೀವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ನೇ. ಫಾ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:- ಸಾಧಾರಣ ಸುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಸುಟ್ಟ ಭಾಗವನ್ನು ಕೆಲ ಮಿನಿಟುಗಳ ವರೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯ ಹತ್ತರ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಉರಿಯುವ ವೇದನೆಯೂ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದು. ಬಹಳ ಸುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೊಯಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಸುಟ್ಟ ನಂತರ ಶಕ್ಯ ಎದ್ದಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಬಳಗೆ ಹವೆ ಸೇರದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಡಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಾಗಿನ ಬಟ್ಟೆಯಾಗಲಿ (lint ಲಿಂಟ್) ಹತ್ತಿಯ ಬಟ್ಟೆಯಾಗಲಿ ಔಷಧದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿ ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ಬಟ್ಟೆ ಬಣಗದಂತೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಔಷಧದ ನೀರನ್ನು ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಸಬೇಕು. ಇತರ ತೀವ್ರ ರೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಾನ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಔಷಧ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ ಹಗುರ ಅನ್ನ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಶಿರೋಭ್ರಮಣ (ತಲೆತಿರುಗುವದು)

Vertigo.

ವೃರ್ತಗೊ.

ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯ ಹೆಚ್ಚಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಶಿರೋಭ್ರಮಣದ ಭಾವನೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಮೆದುಳಿನ ಕವಚದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಗಲಿಬಿಲಿಯಾಗೋಣವೇ ಶಿರೋಭ್ರಮಣ, ಬವಳಿಯು; ಮೆದುಳು, ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯ, ಚರ ಇವುಗಳ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬವಳಿ ಅಥವಾ ಶಿರೋಭ್ರಮಣವು ಕಂಡುಬರುವದು. ಪಿತ್ತಪ್ರಕೃತಿಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಫೇರಂ. ಫಾ:— ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ಭರದಿಂದ ರಕ್ತವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಶಿರೋಭ್ರಮಣ; ಗಂಡಸ್ಸುಲ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯ ನಾಡಿಗಳು ತಟತಟ ಹಾರುವವು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು; ತಲೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಎದ್ದು ಕೂಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಉಂಡ ನಂತರ, ವಾಂತಿಯಾದ ನಂತರ ಸಹ ಬವಳಿ ಬರುವದು.

ಕಾಲಿ. ಫಾ:— ಅಶಕ್ತತೆಯಿಂದಲೂ ಮಾನಸಿಕ ವ್ಯಥೆಯಿಂದಲೂ ಶಿರೋಭ್ರಮಣವಾಗುವದು. ಏಳುವಾಗ, ಮೇಲೆ ನೋಡುವಾಗ ಇದರ ಭರವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಫೇ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇಟ್ರಂ ಸ:— ಪಿತ್ತಮೂಲಕ ಬವಳಿ (ಶಿರೋಭ್ರಮಣ). ಬಾಯಿ ಕಹಿ, ನಾಲಗೆ ಹಳದಿ; ಬವಳಿ ಬಂದು ಬಲಗಡೆಯ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಬೀಳುವ ಅಂಜಿಕೆ ಇರುವದು. ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯ, ಅದರಿಂದ ಪಚನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ.

ನೇ. ಫಾ:— ನಿದ್ರೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅರಷಣ ಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರ. ಆಮ್ಲಪಿತ್ತದ ಮೂಲಕ ಪಚನದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಬೇನೆಗಳೂ ಅವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಬವಳಿ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಪಚನದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ರೋಗಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅನ್ನ ಮೈಗೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆಗುವ ಅಶಕ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಬವಳಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ೧ × ಶಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:—ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಬಹಳ ಬರುವದಾದರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣನೆ ನೀರಿನ ಬಟ್ಟೆ ಇಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ತಲೆ ಗಟ್ಟಿ ಬಿಗಿಯಬೇಕು. ಅಪಚನದ ಕಾಟ ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಗುರ, ವೋಷಕ ಅನ್ನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮಧುಮೇಹ

Diabetis.

ಡಾಯಿಬಿಟಸ್.

ಬಹುಮೂತ್ರ ಅಥವಾ ಮಧುಮೇಹವೆಂಬುವದೊಂದು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರೋಗವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಸಕ್ಕರೆಹೋಗೋಣ, ಮೂತ್ರವು ಹೆಚ್ಚು ಆಗೋಣ, ರೋಗಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸೊರಗುತ್ತಹೋಗೋಣ, ಹಸಿವೆ ಬಹಳಾಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇರುವವು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆಹೋಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಮೂತ್ರವು ಸ್ವಚ್ಛ ಬಿಳೇ ಬಣ್ಣದ್ದು ಇದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಮಧುರ ವಾಸನೆ ಸಹ ಇರುವದು. ಮೂತ್ರಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರಿವೆಗಳು ಸಹ ಬರುವವು. ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುವದು ಅಂದರೆ (೨೪ ತಾಸಿನಲ್ಲಿ ೧೦ ರಿಂದ ೪೦ ಸೇರಿನ ವರೆಗೆ ಆಗುವದು.) ಒಂದು ಔಂಸ (೨೧ ತೊಲೆ) ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ೧೦ ರಿಂದ ೨೦ ಗುಂಜಿಯ ವರೆಗೆ ಸಕ್ಕರೆ ಇರುವದು. ೨೪ ತಾಸಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಪೌಂಡಿನಿಂದ ೨ ಪೌಂಡಿನಷ್ಟು ಸಕ್ಕರೆ ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಕ್ಕರೆ ಹೋಗುವದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಅದು ಇದ್ದೇ ಇರುವದು. ಮೂತ್ರದಿಂದ ಹೋಗತಕ್ಕ ಇತರ ಕ್ಷಾರಗಳ (ಯೂರಿಯಾ, ಫಾಸ್ಫೇರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಬೆಳೆದಿರುವದು.) ಮೊದಲು ಈ ರೋಗವಾದದ್ದು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅಶಕ್ತವಾಗೋಣ, ಸೊರಗೋಣ, ನವಿಯೋಣ, ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುವವು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಬಹಳ ನೀರಡಿಕೆ, ಹಸಿವೆ ಮತ್ತು ನಾಲಗೆಯೂ ತ್ವಚೆಯೂ ಒಣಗಿದ್ದಿರೋಣ— ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬುರುಗು ಇರೋಣ, ಕೆಲಕಾಲ ಇಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿ

ಹುಟ್ಟೋಣವೂ ಇವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮಧುಮೇಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಈ ಬೇನೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಎರಡು. ಸೌಮ್ಯ ಮತ್ತು ಉಗ್ರ. ಮಧ್ಯಮ ವಯಸ್ಸಿನ ಸ್ಥೂಲಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯಪ್ರಕಾರವಿರುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸೌಮ್ಯವೇ ಇರುವದು. ಉಣ್ಣು ತಿನ್ನು ವದರಲ್ಲಿ ಪಥ್ಯ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಹ ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಸಕ್ಕರೆ ಯು ಪ್ರಮಾಣವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ರೋಗಿಗೆ ಆರಾಮವಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ (ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ) ಮಧುಮೇಹವೆನ್ನುವರು. (Transient glycozuria) ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಹ ಶೀಘ್ರ ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘವೆಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿರುವವು. ಶೀಘ್ರ ಮಧುಮೇಹ ಬಹುತರವಾಗಿ ತಲೆಗೆ ಅಪಘಾತವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಯಕೃತದ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ತರುಣವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಣ್ಣಹುಡುಗರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವದು. ದೀರ್ಘ ಮಧು ಮೇಹವು ವಯಸ್ಸಾದವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಮಾನಸಿಕಶ್ರಮ, ಚಿಂತೆ ಇವೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು.

ತಿಸಸಿನಲ್ಲಿಯ ದೋಷ, ಅಪಸ್ಮಾರದ ರೋಗ ಬಂದುಹೋದನಂತರ, ಆಗುವ ಅಶಕ್ತತೆ, ದುರ್ಗಿಬೇನೆಯಿಂದ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಿಮ (ಚಳಿ) ಜ್ವರ, ಬಹಳ ದಿವಸದ ವೃಕ್ಕದಾಹ, ಯಕೃತಕ್ಕೆ ಆದ ಅಪಘಾತ, ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಕ್ಷೋಭ, ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತ, ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ಮಧುಮೇಹದ ಕಾರಣ ಗಳಿರುವವು.

ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಿಂತ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಈ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗುವದು. ಇದು ಆನುವಂಶಿಕ ಸಹ ಇರುವದು. ಮೆದುಳು, ಪ್ಯಾಂಕ್ರಿಯಾ (ಅಗ್ನಾಶಯ), ಯಕೃತ, ಕರುಳು, ಇವುಗಳ ರೋಗದಿಂದ ಈ ವಿಕೃತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯದ ಉಪದ್ರವವಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಮರಣಹೊಂದುವನು. ಕುರು, ರಾಜಕುರು, ಪೈಣ ಮುಂತಾದ ತೃಗ್ಗೋಗ ಗಳು ಸಹ ಆಗುವವು. ಮೋತಿಬಿಂದು, ಇತರ ಕಣ್ಣಿನ ರೋಗಗಳು ಸಹ ಆಗುವವು. ಅಶಕ್ತತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಹೋಗುವದು. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಾವು ಬರುವದು. ರಾಜಕುರುವಿನಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗೆ ಬಹಳೇ ತಾಪವಾಗುವದು.

ರೋಗಿಯು ಬೇಶುದ್ಧ (ಅರಿವು ತಪ್ಪಿದವನು) ನಾಗುವನು. ಅದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೂ ಸಕ್ಕರೆಯೂ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವವು. ಅವರೋಧ ಎರುವದು, ಘರಘರಿಸುವದು, ಶ್ವಾಸವು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ನಡೆಯೋಣ, ಮುಂತಾದ ತ್ರಿದೋಷದ ಭಾವನೆಗಳಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಮರಣಹೊಂದು ವನು. ಮಧುಮೇಹವಾದ ರೋಗಿಯು ಕುರು, ವ್ರಣ ಮುಂತಾದವು ತೀವ್ರ ಮಾಯುವದಿಲ್ಲ.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ಬಾನಿಕ್ ಆಸಿಡ್ (ಕರ್ಬಾಮ್ಲ : ನನ್ನು ಶರೀರದಿಂದ ಪುಪ್ಪುಸದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬುವದು ಅವಶ್ಯಕವಿರುವದು. ಕಾರ್ಬಾಮ್ಲವು ದುಗ್ಧಾಮ್ಲದ (Lactic acid) ಘಟಕವಿದ್ದು ದುಗ್ಧಾಮ್ಲದ ಪೃಥಕ್ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಕಾರ್ಬಾಮ್ಲ ಮತ್ತು ನೀರು ಸಿದ್ಧವಾಗುವವು. ನೇ. ಫಾ. ದ ಯೋಗವಾಹಿ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಪೃಥಕ್ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಕಾರ್ಬಾಮ್ಲವು ಬೇರೆಯಾಗುವದು. ನೇ. ಫಾ. ದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ದುಗ್ಧಾಮ್ಲವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಚಿತವಾಗಿ ಉಳಿದು ಅದನ್ನು ಮೂತ್ರದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂತ್ರವು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆಗಿ ಮಧುಮೇಹ ಅಥವಾ ಬಹುಮೂತ್ರ ರೋಗ ಉಂಟಾಗುವದು ಎಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತವು.

ನೇ. ಸ:— ಇದು ಉತ್ತಮ ಉಪಾಯವು. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಸಕ್ಕರೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೂ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಕಡಿಮೆಮಾಡಲು ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಸರ್ತಿಬದಲಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ನಿದ್ರೆಗೇಡು. ಮಾನಸಿಕ ದುರ್ಬಲತೆ; ಬಾಯಿ ಒಣಗುವದು; ಪ್ರಬಲ ಕ್ಷುಧೆಯು; ದುರ್ಗಂಧ ರೇಚವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ನೀರಡಿಕೆ, ಅಶಕ್ತತೆ, ಬಾಯಿ ಒಣಗುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಜೊಳಜೊಳ ಇರುವದು. ಮೂತ್ರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚು, ಉಪ್ಪುತನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ ಬಹಳ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಬಹಳೇ ಸೋತಂತೆ ಇರುವದು, ಮಾಂದ್ಯವು, ನಾಲಿಗೆಯು ಜಿಳೇದು ಇಲ್ಲವೇ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ್ದು. ಶರ್ಕರೆಯುಕ್ತ ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುವದು.

ನೇ. ಮೂ:— ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳ; ಕೃಶತೆ, ಬಹುಮೂತ್ರ, ಸಿದ್ಧೆಗೇಡು; ಹಸಿವೆಯ ಅಭಾವವು; ಅತ್ಯಂತ ದಣಿವಿಕೆ, ಔದಾಸೀನ್ಯ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೆ. ದಿನಬಿಟ್ಟು ದಿನ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಾರರು ಕಬ್ಬಿಣಬಡಿದಂತೆ ಶೂಲೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ನೇ. ಫಾ. ದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಈ ರೋಗದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಿದ್ದರೂ ನೇ. ಸ. ವು ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ— ನೇ.ಟ್ರಂ. ಸ. ದಲ್ಲಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇದೆ. ಇದರಹೊರತಾಗಿ ನೇ. ಸಲ್ಫದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ ಪಿತ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವೈಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಶರ್ಕರೆಯ ವಿಘಟನವಾಗಿ ನೇ. ಸಲ್ಫದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಶರ್ಕರೆಯು ಮೂತ್ರದ್ವಾರದಿಂದ ಮೂರಬೀಳುವದು. ದುಗ್ಧಾಮ್ಲವೂ ಸಕ್ಕರೆಯೂ ಮೂತ್ರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಮೂಗು ತಿರುವದರಿಂದ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತಕಣಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವದು. ಅದರಿಂದ ಫೇ. ಫಾ. ಕ್ವಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು; ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಡಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನತಂತುಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಕಾ. ಫಾ. ದ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು; ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ದಣಿವಿಕೆ ಬಹಳಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಧುಮೇಹದ ಮೇಲೆ ನೇ. ಫಾ. ಫೇ. ಫಾ. ಕಾ. ಫಾ. ನೇ. ಸ. ಇವು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧಗಳು. ಸಿದ್ಧೆಗೇಡಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಹಸಿವೆ ಬಹಳಾಗುವದರ ಮೇಲೆಯೂ ಕಾ. ಫಾ. ಇದೇ ಔಷಧವು. ನಿರುತ್ಸಾಹ, ವೈರಾಶ್ಯ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನೇ. ಮೂ. ವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಫೇ. ಫಾ. ನೇ. ಫಾ. ಹಾಗೂ ಕಾ. ಫಾ. ಈ ಮೂರೂ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ನೇ. ಸ. ಮತ್ತು

ನೇ. ಮೂ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕೊಡುವದು ಹೆಚ್ಚು ವಿಹಿತ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳ ಹೊತಾಗಿ ಕಲ್ಕಿ. ಸ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಸ. ಇವು ಸಹ ಗುಣ ಕೊಡುವವು. ಹಾಗೂ ಜ್ವರದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದು ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಫೇ. ಫಾ. ಸಹ ಗುಣ ಕೊಡುವದು. ತೀವ್ರ ಸೊರಗುವದು, ಬಹಳ ಅಶಕ್ತತೆ, ಹಸಿವೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದು ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ವನ್ನು ಉಟವಾದ ಸರ್ತಿಗೊಮ್ಮೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನ್ನವನ್ನು ಉಣಬಾರದು. ಜವೆಗೋದಿಯ (ಸಾತು) ಹಿಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಇರುವದು ವಿಹಿತ. ಈ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಲಹಣ್ಣಿನ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು. ತಾಜಾ ನೀರಲ ಹಣ್ಣು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಲೂ, ನೀರಲಹಣ್ಣಿನ ಆಸವ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದಲೂ ಸಕ್ಕರೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ನೀರಲಹಣ್ಣಿನ ಬೀಜದ ಚೂರ್ಣದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕುತ್ತಿಗೆಸೆಟಿತ ಬೇನೆ

Stiffness of neck.

ಸ್ಪಿಫ್ ನೆಕ್ ಆಫ್ ನೆಕ್.

ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸೆಟಿಯುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲಾಗದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತಿರಿವಿಂದಾತಿರುವದು. ಅದು ಆಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ ಇರುವದು. ಅತ್ತಕಡಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಆಕುಂಚನವೇ ಅದರ ಕಾರಣ. ಇದೊಂದು ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ರೋಗವು.

ಥಂಡಿ ಮತ್ತು ಕುತ್ತಿಗೆ ಒಳೆಯುವದು ಇದರ ಕಾರಣಗಳು. ಈ ರೋಗದ ಮೇಲೆ ಫೇರಂಫಾಸವೇ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಭಾವು, ಸೋವು, ಮುಂತಾದವುಗಳಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಸಹ ಇದರ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ತಿಕ್ಕುವದು, ಕಾಸುವದು, ಮುಂತಾದ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡತಕ್ಕ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಲಬದ್ಧತೆ

Constipation.

ಕಾನ್‌ಸ್ಟಿ ಪೇಶನ್.

ಶಾಚಕ್ಕೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗದಿರೋಣ, ಕಡಿಮೆ ಆಗೋಣ, ತೀರ ಆಗದಿರೋಣ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗೋಣ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಮಲಾವರೋಧಗಳೇ ಸರಿ. ಮಲಾವರೋಧದಿಂದ ತಲೆ ಭ್ರಮಣ, ತಲೆನೋವು, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡ ಧಡಿಸುವದು, ವಾಯುವು ಹೋಗದಿರೋಣ, ರಕ್ತಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯು ಆಗೋಣ, ಸಿರುತ್ತಾಹ, ಮ್ಲಾನತೆ, ಮುಂತಾದ ಬೇನೆಗಳೂ ಆಗುವವು. ಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಗದ್ದರಿಂದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇತರ ರೋಗಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು.

ಪಚನಕ್ಕೆ ಕಠಿಣವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಮಲವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು. ಅದು ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯ ದೀರ್ಘದಾಹ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಪರಿವರ್ತನ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವದು; ಮಾತ್ರ ಹೊರದಲ್ಲಿ ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಬಹುದಿವಸ ಪರ್ಯಂತರ ಅದ ಅತಿಸಾರ, ರೇಚ, ಔಷಧ ಸೇವನೆ, ಶಾಚವನ್ನು ಬಹಳ ವೇಳೆ ತಡೆದು ಹಿಡಿಯೋಣ, ಪಾಂಡುರೋಗ, ಅಪುನಿಂಧ ಸ್ತಂಭಕ ಪದಾರ್ಥಸೇವನೆ ಈ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರೋಧವಾಗುವದು. ನೀರು ಸಾಕಷ್ಟು ಕುಡಿಯದಿರೋಣ, ಮೂತ್ರವೂ ಬೆವರೂ ಬಹಳ ಬರೋಣ, ರೋಗದನಂತರ ಬಂದ ಅಶಕ್ತತೆ, ವ್ಯಾಯಾಮದ ಅಭಾವವು, ಯಾವಾಗಲೂ ಕೂತುಕೊಂಡಿರೋಣ, ಮುಂತಾದವು ಸಹ ಅವರೋಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವವು. ಪುರುಷರಕಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದು.

ನೀ. ಸ-ನೀ. ಘಾ:— ಈ ಕ್ವಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವೆ ನೇತ್ರಮೂರ ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ, ಅದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಂಚಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ಮೂತ್ರದ ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾಯುಗಳೂ ಸಡಿಲಾದ್ದರಿಂದ ಅಂದರೆ ಕಲ್ಮೆ. ಫ್ಲೂ. ಎಂಬ ಕ್ವಾರ ಕಡಿಮೆ

ಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವರೋಧವಾಗುವದು ಎಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತಿಳಿಯುವರು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೆ ಮಲವು ಗಟ್ಟಿಯೂ ಬಣಗಿದಂತೆಯೂ ಆಗುವದು. ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಮೈ ಹೊರಬೀಳುವದು ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷತಃ ಪಾಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಚರ್ಯೆಯು ಕಳೆಗುಂದಿದಂತೆಯೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕೆಂಪಾಗುವಂಥಾದ್ದೂ ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗಿರುವದು, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡ ಧಡಿಸುವದೂ ಇದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಯಕ್ಯತ ಮಾಂದ್ಯಮೂಲಕ ಪಿತ್ತಾಭಾವನಾದ್ದರಿಂದ ಮಲವು ಬಿಳೇ ಬಣದ್ದಿರುವದು. ನಾಲಗೆಯು ಬೂದಿಬಣದ್ದು ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಳೇ ಬಣ್ಣದ್ದು. ಸ್ನಿಗ್ಧ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪಚನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿನ ಗುಡ್ಡೆಗಳು ಮುಂದೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುವವು. ವ್ಯಾಯಾಮದ ಅಭಾವ ದಿಂದಲೂ ಕೂತಕೊಂಡು ಇರುವದರಿಂದಲೂ ಆಗುವ ಅವರೋಧ.

ನೀ. ಮೂ:— ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆಯ ಅಭಾವದಿಂದಾಗುವ ಮಲಾಶ ರೋಧವು. ಅನ್ನದ ಚೀಲವು ಶುಷ್ಕವಿರುವದು. ಇತರ ಎಲ್ಲ ದ್ವಾರಗಳಿಂದ (ಮೂಗು, ಬಾಯಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಂತಾದವು) ಬಂದೇಸವನೇ ಸೋರುವವು. ತಲೆ ಜಡ, ಸುಂದ ಹಾಗೂ ನೋಯುವದು. ಮಲವು ಕಪ್ಪು ಬಣದ್ದು, ಬಣಗಿದ್ದು ಗಟ್ಟಿಯಾದದ್ದು ಇರುವದು. ಶೌಚದಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ. ಮಲವು ಬಿದ್ದನಂತರ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕೊರೆದಂತೆ ನೇದನೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಬಿಸಿದು ಕೊಡಬೇಕು. ಅನುವಂಶಿಕ, ಬಹು ಕಾಲದ, ಹಾಗೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ರೇಚಕ ಔಷಧದಿಂದ ಆಗುವ ಅವರೋಧವು.

ನೀ. ಸ:— ಪಿತ್ತದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಗಟ್ಟಿ ಗಂಟುಳ್ಳ ಮಲ. ಗಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲದ ಮಲ ಬೀಳ ಬೇಕಾದರೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಅದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತ ಸಹ ಬೀಳುವದು. ನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಉರಿಯುವದು. ದುರ್ಗಂಧ ವಾಯುವು ಸರಿಯುವದು. ನೀ. ಸ. ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ರೇಚಕದಂತೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಲ್ಪ. ಪುಲ:— ಮಲವಿಸರ್ಜನ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಿರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಾಹ್ಯೋಪಚಾರದಿಂದ ಮಲ ತೆಗೆದು ಹಾಕುವ ಪ್ರಸಂಗ ಸಹ ಬರುವದು. ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೀ. ಫಾ:— ಒಮ್ಮೆ ಅವರೋಧ ಒಮ್ಮೆ ಅತಿಸಾರ; ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರು ತಿನ್ನುವ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯ ರೇಚದಂತೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದಿನಾಲು ೫-೧೦ ಗ್ರೇನದಂತೆ ೩ ಸಾರೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಸಿ:— ವಿಸರ್ಜನ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವ. ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಮಲ ಸಹ ತಿರಿಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವದು. ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಶಿಗದ್ದರಿಂದ ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಅವರೋಧ ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವಂಥಾದ್ದೂ ಪ್ರಸೂತಿನಂತರವೂ ಆಗುವ ಮಲಾವರೋಧ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಬದ್ಧ ಕೋಷ್ಠ. ಮಲವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದು ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತವೂ ಇರುವದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವೃದ್ಧರಿಗೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳ. ಬವಳಿ, ತಲೆನೋವು, ಉದಾಸೀನತೆ ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಹಂಣುಹಂಪಲ ಹಾಗೂ ತೊಪ್ಪಲ ಪಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳು ಮಾಂಸ ಬಿಡಬೇಕು. ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥ, ಹೋಳಿಗೆಯಂಥ ಜಡಾನ್ನ, ತಡಮಾಟ ಉಣ್ಣುವದು ಬಿಡಬೇಕು. ಅನ್ನವನ್ನು ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ನುರಿಸಿ ನುರಿಸಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದಕಿಂತ ಮೊದಲು ತಿರುಗಾಡಿ ಬರಬೇಕು. ಅದು ಬಹಳ ಹಿತಕರ. ಹೊಟ್ಟೆ ತಿಕ್ಕುವದೂ ಮರ್ದನಮಾಡುವದೂ, ಬದ್ಧ ಕೋಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಸಹಾಯಕರವಾಗುವವು. ಶಾಚಕ್ಕೆ ತಪ್ಪದೆ ನಿಯಮಿತ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಮಲವು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ರೇಚಕ ಔಷಧದಕಿಂತ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದೇ ವಿಹಿತ. ಅದರಿಂದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ರೇಚಕ

ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಾಪವಾಗುವದು. ಕ್ಷಾರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಅವಶ್ಯಕಂಡಲ್ಲಿ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರೋಗವನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗ ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿಯುವದರಿಂದ ಹಿತವಹವಿರುವದು. ಊಟಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಒಂದು ಪಂಚಪಾತ್ರಿಯಷ್ಟು ಬಿಸಿನೀರು ಮತ್ತು ೨೪ ತಾಸಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ತಣೀರು ಕುಡಿದದ್ದರಿಂದ ಅವರೋಧದ ತಾಪವಾಗಲಾರದು. ಬಹು ದಿವಸದ ಅವರೋಧವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವರೋಧದ ತಾಪ ತಪ್ಪಿಸುವದರ ಸಲುವಾಗಿಯೂ, ರೇಚಕ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗ. ತಪ್ಪಿಸುವದರಸಲುವಾಗಿಯೂ ಉಗುರುಬೆಚ್ಚು ಗಾಗಿರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಅದರ ಬಸ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ತಾಪವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಮಾರಿ (ದುರ್ಗೀಬೇನೆ)

Cholera.

ಕಾಲೆರಾ.

ದುರ್ಗೀಬೇನೆಯು ಭಯಂಕರ ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ಪಿಡುಗು. ಭಯಂಕರ ರೇಚಗಳೂ ಭಯಂಕರ ವಾಂತಿಗಳೂ, ಸೆಟೆಯುವದೂ, ಶಕ್ತಿವಾತವೂ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಗದಿರೋಣವೂ - ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಬಹುತರವಾಗಿ ಬೇನೆಯ ಪ್ರಾರಂಭವು ಬಹು ಭರದಿಂದಾಗುವ ರೇಚದಿಂದಲೇ ಆಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮಳಮಳಿಸಲಿಕ್ಕೆಹತ್ತಿ ಹೊಟ್ಟೆಮುರಿಯುವ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇರುವವು. ರೇಚಗಳು ಭರದಿಂದಾಗುವವು. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ತೀರ ಸೋತು ಹೋಗುವನು. ರೇಚಗಳು ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗಾಗಿರುವವು. ಮುಂದೆ ಅವು ಅಕ್ಕೀಕಜ್ಜಿನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದುರ್ಗಂಧ, ಹಸರು ಹಳದಿ ಒಣ್ಣದ್ದು ಸಹ ಇರುವವು. ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನ ವಾಂತಿಗಳೂ ಆಗುವವು. ತಿಂದದ್ದೆಲ್ಲ ತಿರಿಗಿ ಬೀಳುವದು.

ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಂಣಗಾಗುವವು. ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಟ್ಟಿಗಳು ಬರುವವು. ಮೂತ್ರವು ಸ್ವಲ್ಪಾಗುವದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತೀರ ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳ. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಶಕ್ತೆಯು ಬಹಳಾಗುವದು. ಅದರಿಂದ ಧ್ವನಿಯು ಒಳಗೆ ಎಳೆದಂತೆ ಆಗುವದೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಆಗುವದು. ರೋಗಿಗೆ ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ಅವು ಇರುವದು. ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾಗುವವು. ತುಟಿ, ಉಗುರು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಪ್ಪಾಗುವವು. ದಣಿಕೆ ತರುವಂಥ ಜಿಗಟು, ತಂಪು ಬೆವರು ಬಹಳ ಬರುವದು. ಕೈಕಾಲು ಉರಿಯುವವು. ನಾಡಿಯು ಬಹಳ ಮಂದ ವಾಗುವದು. ಕೈಗೆ ಸಹ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವು ಭರ ದಿಂದಾಗಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಳಗೆ ನಟ್ಟಂತೆ ಆಗುವವು. ಗಲ್ಲಗಳು ಕೂತು ಹೋಗುವವು. ತ್ವಚೆಯು ನಿರಿಗಿಗಟ್ಟಿದ್ದು-ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು. ರೋಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮೃತ್ಯು ದವಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಾಶೆಯು ಕಾಣುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೋಗವು ಬಹಳೇ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪದ್ದು ೨೩ ರೇಚಗಳಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮೃತ್ಯುಪಥಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಂತೆ ಕಾಣುವನು. ರೋಗಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬದಕಿದರೆ ಅವನು ಬದಕುವ ಆಶೆ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ಮೂತ್ರವಾಗೋಣ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ ಬರೋಣ, ನಾಡಿಯು ಕೈಗೆ ಹತ್ತೋಣ,- ಇವು ಶುಭಚಿಹ್ನೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ಮೊಳಕಾಲು ಮಡಿಚಿ ಕಾಲು ಊರಿ ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಎರಡನೇ ಕಾಲು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಗೋಣ,- ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ರೋಗಿಯು ಬದಕುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕರೇ ಬಣ್ಣದ ವಾಂತಿಯೂ, ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ರೇಚವೂ- ಅಶುಭ ಚಿಹ್ನೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮಹಾಮಾರಿಯು ಜಂತುಗಳು ಇದ್ದಂಥ ಅನ್ನವಾಗಲಿ ನೀರಾಗಲಿ ಉಪಯೋಗಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ರೋಗವು ಆಗುವದು.

ಘೇ ಘಾ:— ಮಹಾಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರವಿದ್ದರೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ ಹಾಗೂ ಅನ್ನಮಿಶ್ರಿತ ರೇಚವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ

ರಕ್ತದಂಧ ಕೆಂಪು ರೇಚಗಳು ಸಹ ಆಗುವವು. ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳ ಪಟಕಿ, ಜ್ವರ, ನೀರಡಿಕೆ, ಅನ್ನದ ವಾಂತಿಗಳು, ರೇಚ, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಹಾಕುವದು, ಕನಕರಿಸುವದು, ಭ್ರಮೆ, ಬಡಬಡಿಸುವದು, ಒಂದು ಮಗ್ಗಲ ಮೇಲಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಮಗ್ಗಲ ಮೇಲೆ ಉಳ್ಳಾಡುವದು, ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಎರಡನೇ ಔಷಧಗಳ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ಕಾ. ಘಾ:— ಹೊಲಸು ದುರ್ಗಂಧ ರೇಚ, ನೀರಿನ ಕಚ್ಚಿನಂತೆ ಬಿಳೀ ರೇಚ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತದಂತೆ ಕೆಂಪು ರೇಚಗಳಿರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕರೇ ರೇಚವಿರುವವು. ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಗಡ ಹಳದಿ ಹಸರು ಜಿಗಟು ಸಹ ಬೀಳುವದು. ರೇಚಗಳು ಬಹಳ ಭರದಿಂದಲೂ ಆಗುವವು. ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದೂ, ಹಸರೂ, ಹಳದಿ, ದುರ್ಗಂಧ ವಾಂತಿಯೂ ಆಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ಭರದಿಂದ ಜ್ವರ ಬಂದು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಬಡೆಯುವವು. ಶಕ್ತಿಪಾತ; ಮುಖಚರ್ಮಿಯು ಕರೇದು, ನೀಲವರ್ಣದ್ದು. ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇತಕಳೆ, ನಾಡಿಯು ಮಂದವೂ ನಿಶಕ್ತವೂ ಇರುವದು. ನಾಡಿಯು ಕೈಗೆ ಹತ್ತವದೇ ಇಲ್ಲ.

ನೇಟ್ರಿಂ. ಸ: — ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಶೋಷಣಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ರೋಗಪ್ರತಿಹಾರಕವೆಂದು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನಂಥ, ಹಸರು, ನಸುಗೆಂಪು ಅಗ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಗೆ ಕಹಿ ರುಚಿ, ಹುಳಿ, ಹಸರು, ತಿಳಿ, ಕರೇ, ಹಳದಿ ರೇಚಗಳು. ಹುಳಿ ಸಿತ್ತದ ವಾಂತಿಯು. ಜಂತಿನ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ಪಟಕಿ.

ಮ್ಯಾ. ಘಾ:— ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬಹಳೇ ಮುರಿಯುವದು. ಜೋರಿ ನಿಂದಲೂ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಗುವ ರೇಚ; ಒಂದೇಸವನೆ ಹಗಲಿರಳು ವಾಂತಿಯಾಗುವವು. ಬಿಕ್ಕು. ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ ರೇಚ ಹೊಟ್ಟೆಶಾಲೆ, ಮೈ ಎಲ್ಲ ವಟ್ಟಿಗಳು (ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ)

ನೀ. ಘಾ:— ಹುಳಿ, ಹಸರು ರೇಚ; ಜಂತುಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಆಮ್ಲ ಪಿತ್ತ. ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಕ್ಷೀಣವಾದದ್ದು. ಕಸಕು ಹಂಣು ತಿಂದದ್ದು

ವಿಂದಾಗುವ ಪಟಿಕಿಯಂಥ ರೇಚ ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದಿ; ಹುಳಿ ವಾಂತಿಯೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಅಮ್ಲಪಿತ್ತದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ:— ಹಲ್ಲುಬರುವಾಗ ಶೋಷಣಕ್ರಿಯೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೂ ಬೆಳಿಗೆ ನಿಂತ ಅಶಕ್ತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಪಟಿಕಿಯಂಥ ರೇಚದಮೇಲೆ. ರೇಚವು ಸಪ್ಪಳದಿಂದಲೂ, ಜೋರಿನಿಂದಲೂ, ದುರ್ಗಂಧ ಯುಕ್ತವೂ, ಬಿಸಿಯೂ, ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ರೇಚವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಸರು ಹಳದಿ ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನಮಿಶ್ರಿತವೂ ಇರುವದಾದರೆ ತಂಜೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಕಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಸ:— ಹಳದಿ, ತಿಳಿ ರೇಚವು ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ವಟ್ಟಿಗಳು ಜ್ವರವಿದ್ದು ಬೆವರು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಮೂಲಾರಂಭದಿಂದ ಇದರ ಜತೆಗೆ ಕಾಲೀ ಫಾಸನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಮೂ:— ಭ್ರಮ. ತುಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಟವಟಿಸುವದು, ಕಂಣು ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕುವದು ಮುಂತಾದ ವಾತದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಫೇರಂ. ಫಾ. ಕಾಲೀ ಫಾ; ಮ್ಯಾ ಫಾ. ಇವೇ ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧಗಳು. ಅವು ೫-೫ ಮಿನಿಟಿ ಗೊಮ್ಮೆಯಂತೆಯೂ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಆಗಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಲಿ ಒಂದರನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನೇಟ್ರಂ ಸ. ವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗವು ಆದಕೂಡಲೆ, ಫೇ. ಫಾ, ಕಾ. ಸ; ಮತ್ತು ವಟ್ಟಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ೨೩ ತಾಸಗಳಾದ ನಂತರ ಫೇ. ಫಾ. ಕಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಮತ್ತು ನೇ. ಮೂ. ವನ್ನೂ ಸ್ವತಂತ್ರದಿಂದ ಸರ್ತೆ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯು ಬೇಡಿದಷ್ಟು ನೀರು ಕೊಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೆಚ್ಚು ಹೋದ್ದರಿಂದ ಅಪಾಯವಾಗುವದೆಂದು ಹೆದರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನೀರಿನ ಹೊರ್ತು ಇತರ ಯಾವದೇ ಅನ್ನ ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೊಡಬಾರದು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ದಲ್ಲಿ ನೀರೇ ಅನ್ನವು. ರೇಚ, ವಾಂತಿಗಳು ನಿಂತ ನಂತರ ಜವೆಗೋಧಿ

(ಸಾತು) ಯ ನೀರು ಇಲ್ಲವೆ ಸಾವಿಯ ಅರಳಿನ ನೀರು, ತೆಳ್ಳನ ಸಾಬುದಾಣೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಅದೂ ಪಚನವಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದ ನಂತರ ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಹಾಲು, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಶಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಪಚನಶಕ್ತಿ ಗನುಸರಿಸಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗಲು (ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ) ತಿನ್ನುವ ಇತರ ಊಟವನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಊಟದ ಬಗ್ಗೆ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿ ಅನ್ನ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗವು ಮರಕಳಿಸಿ ಬರುವ ಸಂಭವವಿರುವದು. ಶಕ್ತಿಯು ಚನ್ನಾಗಿ ಬರುವವರೆಗೆ ರೋಗಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲಿಂದ ಎಳಗೊಡಬಾರದು.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಘಾತ

Concussion of the Brain.

ಕಂಕಶನ್ ಆಫ್ ದಿ ಬ್ರೇನ್.

ತಲೆಗೆ ಪೆಟ್ಟು, ಗಾಯ, ಇಲ್ಲವೆ ಏನಾದರೂ ಒಡ (ಭಾರವುಳ್ಳ) ಪದಾರ್ಥ ಹತ್ತಿದಲ್ಲಿ, ಗಿಡದ ಮೇಲಿಂದಾಗಲಿ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಎತ್ತರದ ಮೇಲಿಂದಾದರೂ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮೆದುಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ರಕ್ತ ನಲಿಕೆಯು ಒಡೆದು ಅಥವಾ ಎಲುಬು ಒಳಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಮೆದುಳಿನ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗುವದು. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಅರಿವುತಪ್ಪಿ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಧಕ್ಕೆ ತಗಲಿದರೆ ಅರಿವು ತಪ್ಪಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಲು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶಕ್ಯವಿದೆ. ಒತ್ತಾಯವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. ಧಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. ಒತ್ತಾಯವಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂತ್ರವು ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೋಗಿಯು ಎರಡೆರಡು, ಮೂರುಮೂರು ದಿವಸ ಅರಿವು ತಪ್ಪಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವನು. ಶುದ್ಧಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದನಂತರ ಕೈಕಾಲು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಹತ್ತುವನು. ವಾಂತಿಯಾಗುವದು ಪುನಃ ಅರಿವು ತಪ್ಪುವದು. ಪುನಃ ಶುದ್ಧಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುವನು. ಹೀಗೆ ನಡೆಯುವದು.

ಗೊಂಬೆಗಳು ಆಕುಂಚನಹೊಂದುತ್ತವೆ. ನಿದ್ರೆಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಭಾವವೂ ಚಿರಡಿಖೋರವಾಗುವದು. ಅವರೋಧವಿರುವದು. ರೋಗಿಯು ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಚೀರಾಡುವನು. ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಲವೂ ಮೂತ್ರವೂ ತಾವಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ತಲೆನೋವು ನಿಲ್ಲುವದು ಶುಭ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಾಡಿಯು ಒಂದೇಸವನೆ ತೀವ್ರ ಹಾರುವದು ಅನಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವು. ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾದನಂತರ ಕರ್ಣಬಧಿರತೆಯೂ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯವೂ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಉಳಿಯುವವು. ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪದ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಒಂದೆರಡು ದಿವಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣ ಹೊಂದುವನು. ಸಾಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ವಾರಗಳು ಹತ್ತುವವು. ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ರೋಗವಾದಲ್ಲಿ ಮಗುವೂ ಹೆಲ್ಲುಗಟಗರಿಸುವದು, ಚೀರಾಡುವದು. ಹಾಗೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವದು.

ಅಪಘಾತ, ಬಿಸುಳಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವದು, ಮಾನಸಿಕಶ್ರಮ, ಶೀತ, ಉಪದಂಶ, ಸಂಧಿವಾತ, ಕ್ಷಯ, ಮುಂತಾದವುಗಳು ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣಗಳು ಇರುವವು.

ಫೇ. ಫಾ:— ರೋಗದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಜ್ವರವು ಭರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ಹಾರುವದು. ಭ್ರಮೆ, ಮುಖ ಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪದು, ನೀರಡಿಕೆ, ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಹಾಗೂ ಗಂಡಸ್ಥಲದ ನಾಡಿಗಳು ಟಂಣ ಟಣ ಹಾರುತ್ತವೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ ಫೇ. ಫಾ. ನಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಅದರ ಬತಗ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಮಾನಸಿಕ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಕಂಠ ಗುಡ್ಡಿಗಳು ಹಿಗ್ಗಿದಂತಿರುವವು. ನಿದ್ರೆಗೇಡು. ಜಾಡ್ಯ. ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಏಳುವದು. ರೋಗಿಯು ಚಿರಡಿಖೋರ ಹಾಗೂ ಹೆದರುವಂಥವ.

ನೇ. ಮೂ:— ರೋಗಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲಸ್ಯವುಳ್ಳವ. ತುಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ

ಪುಟಪುಟಿಸುವನು. ರೋಗಿಯು ನೆರಳುತ್ತಿರುವನು. ಬಾಯಿಯು ತೀರ ಒಣಗಿದ್ದು, ನೇಟ್ರಂ. ಮೂ. ದ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರುವವು.

ನೇ. ಸ:— ತಲೆಯ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ. ಮೆದುಳು ಜೆಜ್ಜಿದಂತೆ ವೇದನೆಗಳಿರುವವು. (ಕಾ. ಫಾ. ಫೇರಂ. ಫಾ.) ತಲೆಗೆ ಗಾಯವಾದನಂತರ ಆಗುವಂಥ ರೋಗದಮೇಲೆ ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹದ ಮೇಲೆ ನೇ. ಸ. ವೇ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಇತರ ಯಾವದೂ ಔಷಧವು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವು ಬಹಳೇ ಆಗುವದು. ರೋಗದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಇದೇ ಔಷಧದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ತೀವ್ರವಾಗಿ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಗುವದು.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:— ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಶೋಧವು (ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ರೋಣವು) ನೆತ್ತಿಯು ತುಂಬಿರುವದಿಲ್ಲ. ೨ × ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧವನ್ನು ಮುಂಜಾನೆಯೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ವಾಗುವದು. ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹದಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಈ ರೋಗವು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತಾ ಜನಕವಿರುವದು. ಫೇರಂ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ಆರಂಭದಿಂದ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹೆದರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಯು ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಬೆಳಕು ಇಲ್ಲದಂಥ ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಕೂದಲು ಬಹಳ ಉದ್ದ ಹಾಗೂ ತ್ರಾಸದಾಯಕವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕು. ಜ್ವರ ಬಹಳಿದ್ದು ರೋಗಿಯು ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬರ್ಫ ಅಥವಾ ತಂಣೀರಿಸ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಫೇರಂ. ಫಾ ಮತ್ತು ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಣ ಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ತಲೆಯ ಕೆಳಗೆ (ತಲೆಗಿಂಬಿನಂತೆ) ತಂಣೀರಿಸ ಚೀಲವನ್ನು ಇಟ್ಟರೆ ರೋಗಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಶೌಚವು ಸ್ವಚ್ಛ ವಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದಿನಾಲು ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ವರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕಂಥ ಅನ್ನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳು

Mental Diseases.

ಮೆಂಟಲ್ ಡಿಸೀಜಿಸ್.

ಮಾನಸಿಕ ರೋಗಗಳು ಅನೇಕವಿರುವವು. ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯ ಹ್ರಾಸ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಬೇಡೆನಿಸುವದು, ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವ, ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯ, ವೈರಾಶ್ಯ ರೋಗ ಭ್ರಮ, (Hypochondria), ಜ್ಞಾನ ತಂತುಗಳ ಕ್ಷೀಣ ಕರ್ತೃತ್ವವು. (ನುರಾಸ್ಥನಿಯಾ), ಮನೋದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಮನಸ್ಸಿನ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ, ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಆಭಾಸ, ಉದಾಸೀನತೆ, ಬಿನ್ನತೆ, ಮರಣದ ಹೆದರಿಕೆ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರದ ರೋಗಗಳೇ ಸರಿ.

ಶ್ರಮಾತಿರೇಕ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸಾಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯ ಸಂಕಟಗಳೂ ಚಿಂತೆಯೂ, ಮಾನಸಿಕ ಪೆಟ್ಟು (Shock), ಪ್ರಿಯ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಯೋಗ, ಮುಷ್ಟಿ ಮೈಥುನ, ಸಂಭೋಗಾತಿರೇಕ, ಉತ್ಕಟ ಇಚ್ಛೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗದಿರೋಣ, ಇವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವವು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳಿದೆ.

ಕಾ. ಭಾ:— ಮಾನಸಿಕ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಸ್ವಭಾವವು ತ್ರಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಉತಾವಳಿ; ನಿದ್ರೆಗೇಡು; ಸ್ಮರಣ ಶಕ್ತಿಯ ಹ್ರಾಸ; ಬಹಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದ ಅತಿರೇಕದಿಂದಾಗಲಿ ಆದ ದಣಿವಿಕೆ; ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವ. ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಾಶ. ಪ್ರಿಯ ಮನುಷ್ಯನ ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಆಗುವ ದುಃಸ್ವರಿಣಾಮದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವಿದು. ಉದಾಸೀನತೆ; ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಆಭಾಸ; ತಾನಾತರಹದ ಆಭಾಸಾತ್ಮಕ ಕಲ್ಪನಾತರಂಗ; ಚಿತ್ತಾಲಾಡಕ ವ್ಯವಸಾಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು; ಏಕಾಂತ ಪ್ರಿಯತೆ; ಹುಚ್ಚು; ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದಿಂದ ರೋಗಿಯು ಚಿರಡಿ ಪೋರನೂ ಜಗಳಗಂಟನೂ, ಹುಚ್ಚನೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು. ಭ್ರಮ, ವಾತದಭರ, (ಛಲಕೆ)

ಫೇ. ಫಾ:— ರೋಗದ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ; ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಂಚಯ ಹೆಚ್ಚಾದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವದು, ಉನ್ಮಾದವಾಯು; ರೋಗಿಯು ಅಂಜುಬುರುಕನೂ ನಿರಾಶನೂ ಆಗುವನು.

ನೇ. ಮೂ:— ಬಿನ್ನತೆ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣ ಹೆದರಿಕೆ, ನಾಲ್ಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಕೂಡುವದು ತಪ್ಪಿಸುವನು. ಎದೆಯು ಹಾರುವದು. ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೆ ರೋಗವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು. ಅಶಕ್ತ ಹಾಗೂ ಕೈಲಾಗದಂಥ ರೋಗಿಗಳ ಭ್ರಮ, ವಾತ.

ನೇ. ಸ:— ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ತನಗೆ ಆದ ಅಪಘಾತದಿಂದ ಆಗುವ ಮನಸ್ತಾಪ. ಹಾಡೂ ಸಂಗೀತವೂ ಸಹನವಾಗದಿರೋಣ; ಅದರಿಂದ ಕೌಪವಾಗುವದು. ಬಿದಾಸೀನ್ಯ ಉಂಟಾಗುವದು. ಪಿತ್ತದ ಭರವು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದು.

ಕಲ್ಯ. ಫಾ:— ಜನ್ಮತಃ ಹುಡುಗರು ಹುಚ್ಚಾಗಿರೋಣ. ಚಿರಡಿ ಖೋರ ಹಾಗೂ ತ್ರಾಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂಥವು ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಆಗದಿರೋಣ. ಮನಸ್ಸು ಬಂದು ವಿಷಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯದಮೇಲೆ ಬಂದೇಸವನೆ ಹಾರಾಡುವದು. ಮುಷ್ಟಿವೈಘುನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಮನೋದೌರ್ಬಲ್ಯ (ಕಾಲಿ ಫಾ). ಉದಾಸೀನ; ಮುಂದಿನ ಕಾಲದಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ; ಎರಡನೇ ಔಷಧಗಳ ಚತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಹುಚ್ಚು, ಹೆಡ್ಡು, ಜಾತಮೂರ್ಖ, ಹುಡುಗರಿಗಾಗಲಿ ಹಿರಿಯರಿಗಾಗಲಿ, ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ಚತೆಗೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ, ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮಮಾಡಲು ಅನಿಚ್ಛೆ; ವಿಸ್ಮರಣವು ಬಹಳ. ಮೆದುಳು ಮಂದವಿದ್ದು ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯೂ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದು. ಆಭಾಸವು.

ಸಿ:— ಬಂದೇಕಾಲಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಆಭಾಸವು. ಮನೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಇಚ್ಛೆ. ರೋಗಿಯು ಹಟನಾರಿಯು; ಚಿಂತಾತುರನೂ ತೀಘ್ರಕೋಪಿಯೂ; ಮಾನಸಿಕ ದುರ್ಬ

ಲತೆ ನಿದ್ರೆಯು ಸ್ವಪ್ನಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿರುವದು. ಹುಂಣಿವೆಯ ದಿವಸ ದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾದರೆ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ಉದಾಸೀನನಿರುವನು, ಯಾವದಾದರೊಂದು ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಕಷ್ಟವು ಒದಗುವದೆಂಬ ನಿಷ್ಕಾರಣ ಹೆದರಿಕೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಅನಿಶ್ಚಯ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ — ಶಾರೀರಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಬಗ್ಗೆಯೂ ಹವೆ ಬದಲುವಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೂ ರೋಗಿಯು ಒಳ್ಳೆ ಹವೆ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮವಾಗದಂಥ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪದವಾಗುವಂಥ ಆಟ, ವಾಚನ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಕಾಲಕಳೆಯಬೇಕು. ನಿತ್ಯದ ವ್ಯವಸಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹಾಕಬಾರದು.

ಮುಖಸಾಕ

Apthae.

ಆಫ್ಥೆ.

ಮುಖಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯು ನೋಯುವಂಥಾದ್ದೂ, ಒಣಗಿದ್ದೂ ದಾಹಯುಕ್ತವೂ ಆಗುವದು. ಕ್ಷತಗಳೂ ವ್ರಣಗಳೂ ಏಳುವವು. ಒಸಟಗಳು ಬಾಯುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವೂ ಹೋಗುವದು. ನೆತ್ತೆ, ನಾಲಗೆ ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳು ತುಸು ಕೆಂಪು ಇರುವವು. ಬಾವು ಇರುವದು. ಸಂಣ ಹುಂಣುಗಳು (ಚಟ್ಟಿ) ನೋಯುತ್ತವೆ. ಕೈ ಹತ್ತಿಗೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಕ್ಷತ ಹಾಗೂ ಚಟ್ಟಿಗಳಾದ ಸ್ಥಳವು ತುಸು ಬಿಳ್ಳಿಗೂ ಹಳದಿಯೂ ಇರುವದು. ಅವುಗಳ ತುದಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಂಪಾಗಿರುವವು. ಚಟ್ಟಿಗಳು ನೋಯುವವು. ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು. ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು ದುರ್ಗಂಧ ಇರುವದು. ಈ ರೋಗವು ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಲ್ಲುಬಂದನಂತರ ಕೆಟ್ಟ ಹಾಲು ಕುಡಿಯೋಣ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣ ಮೂಲಕ ಆಗುವದು.

ಅರ್ಜೀರ್ಣ, ಅಸ್ವಚ್ಛತೆ, ಪೋಷಕ ಅನ್ನದ ಅಭಾವ, ಸಾರಜದಂಥ ಔಷಧ ಸೇವನ, ಬಿಸಿಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವದು, ಹಲ್ಲು ಸ್ವಚ್ಛ ಇಡದಿ

ರೋಣ, ಇವು ಇದರ ಕಾರಣಗಳುಂಟು. ಹೊಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಬಹಳ ತಿನ್ನುವದು, ಸಕ್ಕರೆ ಬಹಳ ತಿನ್ನುವದು, ಕಾಯಿಪಲ್ಲಿ ತಿನ್ನದಿರೋಣ, ಈ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಸಹ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಹೊಟ್ಟೆತಿನ್ನುವ ಕೂಸುಗಳಿಗೂ ಅಂಥ ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಂದರಿಗೂ ಬಾಯಿಗೆ ಹುಂಣು ಆಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಬಾಯಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ದಾಹದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಸಡಿಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು, ದಾಹವೂ ನೋವೂ ಇದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಸಂಣಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹುಂಣುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹಾಲುಕುಡಿಯುವದು ಆಗದಂಥ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು ದುರ್ಗಂಧವಿರುವದು. ಸಂಣ ಹುಡುಗರ ಬಾಯಿ ಬರುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಕುಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಾಯಿ ಬರುವದಾದರೆ ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುವದು. ಬೆಸಡಿಗಳು ಉಬ್ಬಿದ್ದು ನೋವು ಇದ್ದರೆ ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳೀದಾಗಿ ಬಾಯಿಯಿಂದ ದಟ್ಟ ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ.

ನೇ. ಮೂ:— ಜೊಲ್ಲು ಮಿತಿ ಮೀರಿ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪಾದರಸ ಬಹಳ ತೊಗೆಂಡಿದ್ದರೆ ಮೋರೆಯಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ರಸಿಕೆ ಇದ್ದ ಬೊಕ್ಕೆಗಳೂ ಹುಂಣುಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರೆ.

ನೇ. ಫಾ:— ಚಟ್ಟಿಗಳಿಂದ ದಟ್ಟ ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದಿ, ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದು ದಿವ್ಯ ಔಷಧವು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟ ಹಳದಿ ಅಗ್ರ. ಮೇಯುತ್ತ ಹೋಗುವ ವ್ರಣ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಬಾಯಿ ಬಾತದ್ದೂ. ದುಷ್ಟ ವ್ರಣ, ಬಾಯಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧ ಬಹಳ. ಒಸಡಿಗಳಿಂದ ರಕ್ತಬರುವದು. ಬೂದಿಯ ಬಂಣದ ವ್ರಣ; ಕಾ. ಮೂರ, ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಿ:— ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಅಥವಾ ಚರಗತ ವಿಕಾರ ಮೂಲಕ ಬಾಯಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ.— ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛ ಬೈಲ ಹವೆ ಈ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಅನಶ್ಯವಿರುವದು. ತಾಯಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ರೋಗವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಹಾಲು ಬಿಡಸಬೇಕು. ಎರಡನೆಯವರ ಹಾಲಾಗಲಿ ಮೇಲಿನ ಹಾಲಾಗಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಟಾಕಣ ಕಾರ ಹಾಗೂ ಜೇನತುಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬತ್ತಿಯಂತೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ತೋಯಿಸಿ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹಿರಿಯರು ಸಹ ಇಂಥ ನೀರಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧದ ನೀರಿನಿಂದ ಹಿರಿಯರು ಸಹ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಮುಡದೋಷ

Marasmus

ಮೆರ್ಯಾಸ್ಮಸ್.

ಕೂಸುಗಳು ನವೆಯುತ್ತು ಹೋಗುವದೇ ಮುಡದೋಷವು. ಒಂದೆರಡು ಸಾರೆ ಬಹಳೇ ಜೋರಿನ ರೇಚಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಹ ಕೂಸುಗಳು ನವೆಯುತ್ತು ಹೋಗುವವು. ತೊಗಲು ನಿರಿಗಿ ಗಟ್ಟುವದು. ಹಿಂದೆ “ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವ”ವೆಂಬ ವಿವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಹ ಇರುವವು. ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆಯು ಮುಡದೋಷದ ಕಾರಣವಿರುವದು. ತಿನ್ನಬಾರದಂಥ ಅನ್ನ ತಿನ್ನುವದರಿಂದಲೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಅನ್ನ ಸಿಗದಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಅವರೋಧ, ವಾಂತಿ ಅಥವಾ ಅತಿಸಾರ ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ಆನುವಂಶಿಕ ಉಪದಂಶ ದಿಂದಲೂ, ಕ್ಷಯದಿಂದಲೂ ಈ ರೋಗವಾಗುವದುಂಟು. ಅನ್ನದೋಷವೇ ಕಾರಣವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಚಿರಡಿಖೋರವಾಗುವವು. ಶೌಚಕ್ಕೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಅವರೋಧವಿರುವದು. ಶೌಚವು ಹಸರಾಗಲಿ ಬಿಳಿಯದಾಗಲಿ ಆಗುವದು. ತಿಂದ ಅನ್ನ ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದು.

ಅನುವಂಶಿಕ ಉಪದಂಶವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಆರೇ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಸುಗಳು ಸವಿಯಲು ಹತ್ತುತ್ತವೆ. ತಲೆಗೆ ಸಹಸಾ ಬೆವರು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅಸ್ಥಿ ಮಾರ್ದವತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಇರುವದು. “ಅಸ್ಥಿ ಮಾರ್ದವತೆ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ:— ಹೊಯ್ ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಮುಡದೋಷಕ್ಕೆ ವೋಷಕ ಅನ್ನ ತಿನ್ನಲು ಸಿಗದ್ದರಿಂದಾಗುವ ಅಶಕ್ತತೆ ಹಲ್ಲುಗಳು ತಡ ಮಾಡಿ ಒಡೆಯುವವು. ನೀರಿಸಂತೆ ತಿಳಿ ರೇಚಗಳು. ನಾತವು ಬಿಡುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದು; ತಿಂದ ನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಯುವದು. ಅನ್ನ ಪಚನವಾಗದೆ ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ನಿಸತ್ವ, ಜೋತಂತೆ, ಮುದುಕರಂತೆ.

ನೇಟ್ರಂ. ಸ:— ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದು ವಾಯುವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಗಡಗಡಿಸುವ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು. ಶೌಚಕ್ಕೆ ನೀರಿನ ಹಾಗೆ, ಹಳದಿ, ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಗುವಂಥಾದ್ದು ಆಗುವದು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಗಡಬಿಡಿಯಾಗುವದು. ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗುವದು.

ಸಿ:— ತಲೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು ಇತರ ಅವಯವಗಳು ಆ ಮಾನದಿಂದ ತೀರ ಬಡಕವಿರುವವು. ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುವದು. ರೋಗಿಯು ತ್ರಾಸಿಕನೂ ಅಳಬುರಕನೂ ಇರುವನು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ತೀರ ಬಡಕವೂ ಮುಪ್ಪಿನವರಂತೆಯೂ ಇರುವದು. ತಾಯಿಯ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಬೇಸರ. ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ವಾಂತಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದು. ಶೌಚಕ್ಕೆ ತಿಳಿ ಹಾಗೂ ದುರ್ಗಂಧವೂ ಇರುವದು. ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾದರೂ ರೋಗಿಯು ದಣಿದಂತೆ ಆಗುವನು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಸ್ಥಿಗಳೂ ಸ್ನಾಯುಗಳೂ ಸವೆದದ್ದು. ಕ್ಷೀಣತೆ ವುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ಕೊಳಕು ರೇಚಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೇ. ಮೂ:— ಇತರ ಅವಯವಗಳ ಮಾನದಿಂದ ಹುಡುಗರ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬಹಳೇ ಸೊರಗುತ್ತ ಹೋಗುವದು.

ಹುಡುಗರು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯಲಾರವು. ಮಲಾವರೋಧ, ತ್ವಚೆಯು ಮಣ್ಣಿನಂತೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ “ ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಈ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವರು. ಮತ್ತು ಅದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವದೆಂದು ಹೇಳುವದುಂಟು. ಅದೇನಂದರೆ ಒಂದು ಗಜಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದರ ಒಳಗಿನ ಬೀಜವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಅದರೊಳಗೆ ಮೇಲಿನ (ಸೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ) ತುಂಬ ಪಾರಜ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟು ಕರೇ ದಾರದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿ ಅದನ್ನು ರೋಗಿಯ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಬಿಡುವರು. ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಹುಣ್ಣಿವಿಗೆ ಆ ದಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಮತ್ತೊಂದು ದಾರದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಕಟ್ಟುವರು. ಮುಂದೆ ಆದರೂ ಹೀಗೇ ಮಾಡುವರು. ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ರೋಗಕ್ಕೆ ಪಾದರಸ ಔಷಧವೆಂದು ಕೊಡುವದುಂಟು. ಮುಡದೋಷವು ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ರೋಗವಿದ್ದ ಮೂಲಕ ಮೈಮೇಲೆ ಪಾದರಸವು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಗುಣವಾಗುವ ಸಂಭವ ವಿದೆ. ಈ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವದಿದ್ದರೆ ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಸಂಸರ್ಗವು ಕೂಸಿಗೆ ಆಗಕೂಡದು ಎಂದು ಅನ್ನುವರು.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹಳ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡೋಣ- ಸಾಕಷ್ಟು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡದಿರೋಣ, ಅಥವಾ ಪಚನಾಗದಂಥಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡೋಣ- ಇವು ಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ನೀರು ಹಾಕದ ಹಾಲು ಪಚನಕ್ಕೆ ಕಠಿಣವಿರುವದು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವು ಸಶಕ್ತವಾಗುವ ವೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಸ್ತ್ರೀಯರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಸಾರೆ ಹೆಚ್ಚೂ ಕುಡಿಸುವರು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯವೇ ಆಗುವದು. ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಕೆಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತಿನ್ನಿಸುವದು ಅಪಾಯಕಾರಕವೇ ಸರಿ. ತಾಯಿಯ ಹಾಲು ಕೆಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಪೋಷಣವಾಗುವದು ಶಕ್ಯವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಕೂಸು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ (ಆದ) ಗರ್ಭದ ಪೋಷಣವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗದ್ದರಿಂದ ಕೂಸು (ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು) ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ಜನ್ಮತಃ ಅಶಕ್ತವಾಗುವದು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಂಚಿತವಾದ ಕೂಸಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೂಡಿಸಬಾರದು. ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನೊಹೊರಬಂದ ಡಬ್ಬಿಗಳೊಳಗಿಂದ ದೊರೆಯ ತಕ್ಕ ಹಾಲನ್ನಾಗಲಿ, ಔಷಧಿಯುಕ್ತ ಹಾಲನ್ನಾಗಲಿ, ಪಾಚಕ ಅನ್ನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮೂಲತಃ ಕೊಡಬಾರದು. ಆಕಳ ಹಾಲು- ಅದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲು- ಚನ್ನಾಗಿದ್ದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣದ ಮೇಲಿನ ತಿಳಿಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲವೇ ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರನ್ನೂ ಪಚನಶಕ್ತಿಯಮಾನದಿಂದ (ಛಾ ೩, ೩, ೨ ಅಂಶ) ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಗೂ ಭಾವನಾನುಸಾರ ವಾಗಿ ೧೨ ಕ್ವಾರಗಳೊಳಗಿನ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ರೋಗವು ಹೋಗುವದು. ತಾಯಿಯಾದರೂ ಕೂಸಿನ ಪ್ರಕೃತಿಗನುಸರಿಸಿ ತಾವು ತನ್ನ ಊಟ ಮುಂತಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವದೆ.

ಮುಷ್ಠಿವೈಧನ

Masturbation.

ಮಾಸ್ತುಬೇರ್ಷನ್.

ಮುಷ್ಠಿವೈಧನದ ಚಟೆಯು ಬಹು ಘಾತುಕವಿರುವದು. ಇದನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಲಿ ಪುರುಷರಾಗಲಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ಅಪಸ್ಮಾರ, ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯ ಹ್ರಾಸ, ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯ, ಮಾನಸಿಕ ದುರ್ಬಲತೆ, ಧಾರಣಾಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವವು ಮುಂತಾದ ವಿಕೃತಿಗಳಾಗುವವು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲುಂಟಾದ ವಿಕೃತಿಗಳು ಕಡೆಯ ವರೆಗೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವು.

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ:— ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಘಾತುಕ ಚಟೆಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅಶಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ. ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಷ್ಠಿವೈಧನದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆಯ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಮಾನಸಿಕ ಅಶಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಯೂ.

ನೀ. ಘಾ:— ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶಕ್ತಿದಾಯಕ ಔಷಧವೆಂದು ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಇದರುಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದ ಚಟಿಯು ಬಹು ಕೆಟ್ಟದ್ದು. ಬೇಕಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಸಂಯಮನಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ, ಬುದ್ಧಿಯ ಮೇಲೆ ಬಹು ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗುವವು. ಕೆಟ್ಟ ವಿಚಾರ ಬರುವಂಥ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಬಾರದು. ಚಂದಾದ ವಿಚಾರ ಸೂಚಿ ಸುವಂಥ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೂ, ಶೃಂಗಾರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ, ನಾಟಕ-ಸಿನೆಮಾಗಳನ್ನೂ, ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡುವದನ್ನೂ, ಕಮ್ಮನ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವದನ್ನೂ, ಮೆತ್ತನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವದನ್ನೂ ಈ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ತೀರ ವರ್ಜಮಾಡಬೇಕು. ಸತ್‌ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ತಣ್ಣೀರಿನ ಸ್ನಾನವು ಹಿತಕರವು. ಪೌರುಷಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ಹಾಗೂ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಆಡುವಂಥ ಆಟಗಳನ್ನೂ ಆಡಬೇಕು. “ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯದ ರೋಗ

Diseas of the Urinary System. ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಯುರಿನರಿ ಸಿಸ್ಟಿಮ್.

ಸಕ್ಕರೆ, ರಕ್ತ, ಕೀವು, ಪಿತ್ತ, ಯೂರಿಯಾ (ಮೂತ್ರಾಮ್ಲ) ಮುಂತಾದ ಕ್ಷಾರ, ಅಲ್ಯೂಮಿನ, ಫಾಸ್ಫೇಟಗಳು, ವೀರ್ಯ (ಧಾತು) ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಹೋಗುವದೂ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೋಗುವದೂ, ಕಡಿಮೆ ಹೋಗುವದೂ, ಮೂತ್ರದ ಧಾರಿಯು ಸಣ್ಣದಾಗೋಣ, ಎರಡು ಧಾರಿಗಳಿಂದ ಮೂತ್ರವಾಗೋಣ, ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾಗಲಿ ಮೂತ್ರವಾದನಂತರವಾಗಲಿ ಉರುವುಬಿಡೋಣ, ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ

ಅಡ್ಡಿಯಾಗೋಣ, ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರೋಣ, ಅಶ್ಮರಿಯಾಗೋಣ, ದಾಹ ವಾಗೋಣ, ವೃಕ್ಕಭ್ರಂಶ, ಮೂತ್ರಶೂಲೆ, ಮೂತ್ರಸ್ತಂಭ, ಮೂತ್ರಾಘಾತ, ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗಸಂಕೋಚನ, ಮುಂತಾದವುಗಳು ಮೂತ್ರ ರೋಗಗಳು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸರು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವು ಗಳಲ್ಲಿಯ ಮಧುಮೇಹ, ಬಹುಮೂತ್ರ, ಮೂತ್ರಾಶಯದಾಹ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇತರತ್ರ ಮಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚ ದಿಂದ ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಔಷಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳಿದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ದಾಹದ ಭಾವನೆಯ ಮೇಲೆ. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು ಮಲಗಿದಾಗ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂತ್ರ ಮಾಡುವವು. ಸ್ನಾಯುಗಳ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. (ಕಾ. ಫಾ.) ವಿಶೇಷತಃ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕೆಮ್ಮುವಾಗ್ಗೇ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. ಬಾವು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆಸುವದು. ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲ ಮೂತ್ರವು ಸಂಚಿತ ವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಹ ಹೀಗೆ ಆಗುವದು. ದರಸರ್ತೆ ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುವದು. ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪುವರ್ಣದ್ದು ಇರುವದು. (ನೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಮೂ.)

ಕಾ. ಮೂ:— ಮೂತ್ರಾಶಯ ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀ, ಬಿಗಟು ಪದಾರ್ಥವು ಹೋಗುವದು. ಮೂತ್ರವು ಕರೀಬಣ್ಣದ್ದು ಅದನ್ನು ತಪಾಸಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ 'ಯುರಿಕ ಆಸಿಡ್' ವೆಂಬ ಆಮ್ಲ ಪದಾರ್ಥದ ತರಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಯಕೃತಮಾಂದ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣವಾಗುವದು. (ನೇ. ಸ.)

ಕಾ. ಫಾ:— ದಾಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ ಸೋತಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಮಾಸಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯ ಮೂಲಕ ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶಕ್ತಿಹೀನತೆ ಆದರಿಂದ ಮೂತ್ರವು ಸೋರಹತ್ತುವದು. ಮೂತ್ರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಿಡಿಯಲು ಅಶಕ್ತತೆ. ಮೂತ್ರವು ಹೋಗುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವು. ತೋಗಲು ಸುಲಿಯುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಿಂದ ರಕ್ತವು ಹೋಗುವದು. ಸ್ನಾಯುಗಳ ದುರ್ಬಲತೆಯು ಮೂಲಕ ಹಾಶಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಡೆದಂತೆ ಒಂದೇಸವನೆ ವೇದನೆಯೂ ತಿಂಡೆಯೂ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಮೂತ್ರವಾಗುವದು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಿಲ್ಲುವದು. ಪುನಃ ಆಗುವದು. ಪುನಃ ನಿಲ್ಲುವದು. ಅಶ್ಮರಿ. ಆದರಿಂದ ಭಯಂಕರ ಕಳೆ. ಬಿಸಿನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ತಿರುಗಾಡುವಾಗಲೂ ಸಂತಾಗಲೂ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸುವದು.

ನೇ. ಸ:— ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಂಗಿಯ ಕಣಗಳಂಥವುಗಳ ತರವು ಕೆಳಗೆ ಕೂತದ್ದು ಮತ್ತು ಭಾಂಡಿಯ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಅಂಟಿದಂತೆ ಕಾಣುವವು. ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪವಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಸುಬಿನ ಕಣಗಳು ದೊರೆಯುವವು. ಅಶ್ಮರಿ. ಮೂತ್ರ ಬಹಳಾಗುವದು. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಪಿತ್ತವೂ ಹೋಗುವದು. ಬಹಳ ದಿನಸದ ಸಂಧಿವಾತವಿದ್ದಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇದರುಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು.

ನೇ. ಫಾ:— ಜಂತಾಗಲಿ ಆಮ್ಲಪಿತ್ತವಾಗಲಿ ಇವುಗಳ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಮೂತ್ರವಾಗುವದಾದರೆ ವಿಶೇಷತಃ ಸಂಧಿವಾತವಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಅಶ್ಮರಿ. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸುವದು. ಮಧುಮೇಹ.

ನೇ. ಮೂ: — ನೀರಿನಂಥ ತಿಳಿ ಮೂತ್ರವು ಬಹಳ ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು.

ನೇ. ಮೂ. ದ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ (ಮೂಗು, ಕಣ್ಣು ಇವುಗಳು ಸೋರುವದು ನಾಲಿಗೆಯು ಸ್ವಚ್ಛವಿರುವದು), ಮೂತ್ರಾಶಯದಾಹ; ಮೂತ್ರದ ನಂತರ ಭರದ ಕಳೆಗಳು, ನಡೆಯುವಾಗಲೂ ಕೆಮ್ಮುವಾಗಲೂ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಟ್ಟಿ. ಸ:— ಮೂತ್ರಾಶಯದಾಹ; ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಸ್ಥಿಜ್ವರವಿದ್ದು ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪು ವರ್ಣದಿದ್ದರೆ.

ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ:— ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ಎಲ್ಲ ಹಳೇ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅಶ್ಮರಿ; ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಘಾಸಫೇಟಗಳ ಅಥವಾ ಅಶ್ಮರಿಯ ಸಣ್ಣ ಗಸಿ ಕೂಡುವದಾದರೆ ನೇಟ್ರಂ. ಸ. ಬುರುಗು ವುಳ್ಳ ಮೂತ್ರವು. ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗೋಣ. ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಲಿ ವೃದ್ಧರಿಗಾಗಲಿ ಮೂತ್ರ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಮೂತ್ರವು ತಿಳಿಯದೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೇ. ಸ. ದ ನಂತರ ಕೊಡುವದು. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಧಾತು ಹೋಗುವದು. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಬಿಳೇ ಅಕ್ಕೀಕಚ್ಚೆನಂಥ ಪದಾರ್ಥ ಹೋಗುವದಾದರೆ ನೇ. ಫಾ.

ಸಿರಿಕಾ:— ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಕೀವಿನಂಥ ಅಥವಾ ಕಫದಂಥ ಬೆಗಟೆ ಸಿಂಬಳು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯೂರಿಕ ಆಮ್ಲದ ಕೆಂಪು ಉಸುಗಿನಂಥ ಗಸಿ ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವದಾದರೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಏಳಲೇ ಬೇಕಾಗುವದಾದರೆ.

ಕಟ್ಟಿ. ಫ್ಲೊ:— ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದು ಮೂತ್ರವೂ ಬಹಳ ಆಗುವದಾದರೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದು ಇದ್ದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಉಗ್ರ ನಾತ ಬರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ—ಮೂತ್ರವಾಗುವದು ಒಮ್ಮಿಂಮೊಮ್ಮೆ ನಿಂತು ಹೋದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು. ಮೂತ್ರಾಶಯದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷ

ರಿಗೆ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಸ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಸಂಚಿತವಾಗಿರುವವು ಎಂಬದು ಮೂತ್ರದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರೆ ತಿಳಿಯುವದು. ಅದು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಜ್ಞ ಡಾಕ್ಟರರ ಕಡಿಂದ ಮೂತ್ರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕ್ಷಾರದ ಯೋಜನೆ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಕಮ್ಮನ ಮಸಾಲೆ ಹಾಕಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ವರ್ಜ್ಯಮಾಡಬೇಕು.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ

Nephritis.

ನೆಫ್ರಾಯಿಸ್.

ವೃಕ್ಕದಾಹವೆಂದರೆ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ. ವೃಕ್ಕದಾಹದ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ಇದರ ವಿಚಾರ ಆಗಿಯೇ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಜಲಶೋಧಜನ್ಯ ಭಾವನೆಗಳು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೇಳದೆ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳ ವಿಚಾರ ವನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡಿದೆ. ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಡೆಗೆ ಆಗಲಿ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಆಗಲಿ ಭಾರವೆನಿಸುವದು ಮತ್ತು ನೋವೂ ಇರುವದು. ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಳ ಕೆಳಗಿನವರೆಗೆ ಕೆಳೆಗಳು (ಭರದ ವೇದನೆ) ಬರುವವು. ಮೂತ್ರದ ಸಲುವಾಗಿ ತಿಣಕಲು ಬರಲಾರದು. ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ನೋವೂ ಇರುವದು. ಮೂತ್ರವು ಬಿಸಿಯಿದ್ದು ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ್ದು ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂತ್ರವು ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಮಳಮಳಿಸುವದು, ವಾಂತಿ, ಕಳೆ, ತಿಣಕದ ಹೊರ್ತು ಮೂತ್ರವಾಗದಿರುವದು ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ಬೆನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ಅಶ್ಮರಿ, ಅಪಘಾತ, ಪೆಟ್ಟುತಗಲೋಣ, ವಳೆಯೋಣ, ಮೂತ್ರ ಕಬ್ಬೋಣ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಥಂಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆಗಳುಂಟಾಗುವವು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡುವದು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪವೂ ಮಾಡಬಹುದು.

ಕಾಲೀ. ಮೂ:— ಫೇರಂ ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದು ಇವುಗಳನ್ನು ಸರ್ತಿ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು. ಬಾವು, ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಳೇ ಗತಿ ಕೂಡಿ ಕೊಳ್ಳುವದು. ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೇ ಅಗ್ರ. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಮೆನ್ನದ ಅಂಶ ಬಹಳಿರುವದು.

ನೇಟ್ರಿಂ. ಫಾ:— ಮೂತ್ರವು ಕಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅದು ಆಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ-ಅಶ್ಮರಿ.

ನೇಟ್ರಿಂ. ಮೂ:— ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆಯೂ, ಬಿಸಿಯೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಕಣದಂಥ ಗಸಿಯು ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಂದ ರಕ್ತವೂ ಹೋಗುವದು. ಅಲ್ಪ ಮಿನದ ಅಂಶವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವದು.

ಕಾಲೀ. ಫಾ:— ಮಾನಸಿಕ ತಾಪ ಬಹಳಿದ್ದು ಆಲ್ಬ್ಯುಮಿನ್ಸ್‌ನೂ ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನೂ ಕಲ್ಕೆಫಾಸವನ್ನೂ ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಹೃದಯದ ಬಡೆತಗಳು ತಪ್ಪಿ ಬಿಳುತ್ತವೆ. ಮಧುಮೇಹ.

ಕಲ್ಕೆ ಫಾ:— ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಅಲ್ಪಮಿನವು ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದು ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ಇದರ ಚತೆಗೆ ಕಾಲೀ ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವೃಕ್ಕದಾಹದ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು.

ನೀ. ಸ:— ಈ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ಕ್ರಿಯೆ ಭರದಿಂದ ನಡೆದು ಮೂತ್ರವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಶ್ಮರಿಯು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲಿ. ಮೂ. ಇವುಗಳನ್ನು

ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟರಿಂದ ಸಹ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದು. ವೃಕ್ಕದಾಹದ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲಿ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅನ್ನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಜ್ವರದ ರೋಗಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ವರ, ದಾಹ, ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಮೂತ್ರದಾಹ

Inflammation of the bladder. ಇನ್‌ಫ್ಲೇಮೇಶನ್ ಆಫ್ ದಿ ಬ್ಲಾಡ್ಡರ್.

ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ವೇದನೆಯಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಕೆಟ್ಟು ಆಗುವದು. ಮೂತ್ರಬಸ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಲವುಳ್ಳ ವೇದನೆ ಇರುವದು. ಬತ್ತಿದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು. ವೇದನೆ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದವರೆಗೂ ಕೆಳಗೆ ಮೂತ್ರ ದ್ವಾರದ ಪರ್ಯಂತವೂ ಇರುವದು. ಬಸ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉರುವೂ ನೋವೂ ಇರುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. ಮೂತ್ರ ವಾಗುವಾಗ್ಗೆ ನೋಯುವದು. ಮೂತ್ರವು ಹನಿ ಹನಿಯಂತೆ ಬೀಳುವದು. ಬಹಳ ತಿಣಕಬೇಕಾಗುವದು. ಬಹಳ ಉರುವು ಇರುವದು. ಮೂತ್ರವು ರಕ್ತ, ಕೀವು, ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಇರುವದು. ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ್ದು ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತವೂ ಬೀಳುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರವೂ ಬರುವದು. ವಾಂತಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸೋತಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತಣ್ಣನ ಬೆವರೂ ಬಿಡುವದು. ಇವು ಬಸ್ತಿಯ ಶೀಘ್ರದಾಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ದೀರ್ಘದಾಹದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇಷ್ಟು ಬಹಳ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೋಗ ಬೇಕಾಗುವದು. ಮೂತ್ರವು ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದ್ದು ಇರುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಲಸುನಾತ ಇರುವದು. ಮೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ದಟ್ಟ ಚಿಗಟು ತರ ಕೂತದ್ದು ಇರುವದು.

ಶೀತ, ಗಾಳಿ, ಅಪಘಾತ, ಮೂತ್ರಸ್ತಂಭ, ಉಪದಂಶದಂಥ ರೋಗ, ಕ್ಷೋಭದಾಯಕ ಔಷಧಗಳು, ಆಶ್ಮರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ, ವೇದನೆ, ದಾಹದ ಭಾವನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಕೊಡುವದು. ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಮೂತ್ರವು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂತ್ರವು ತೀರ ಕಟ್ಟುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ರೋಗದ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ ಬಾವು ಇರುವದು. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟ ಬಿಳಿ ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುವದು-ಬಸ್ತಿಯ ಬಹಳ ದಿವಸದ ಬಾವು.

ಕಾಲೀ. ಫಾ:— ದಣಿವಿಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯವಿರುವದು. ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಕೇವಲ ರಕ್ತವೇ ಹೋಗುವದು. ಬಸ್ತಿದಾಹ, ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಜತೆಗೆ ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು.

ಃಲ್ಕೆ. ಸ:— ರೋಗದ ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಫೇರಂ ಫಾಸ. ಕಾಲೀ. ಮೂ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಾಗುವದು. ಬಸ್ತಿಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾವು ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ವೇದನೆ ನಿಂತು ಮೂತ್ರವಾಗುವದು. ಗುದದಲ್ಲಿಯೂ ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಬಸ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಗುಣವಾಗುವದು. ಶ್ರಮ ಮಾಡಬಾರದು. ಜ್ವರವಿದ್ದವರಿಗೆ ಕೊಡುವಂಥ ಅನ್ನ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ರೋಗ, ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡದಾಹ, ಜ್ವರ, ದಾಹ ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಮೂತ್ರಾಶಯ ಶೈಥಿಲ್ಯ

Enuresis Incontinence of Urine.

ಎನ್ಯೂರೆಸಿಸ್ ಇನ್‌ಕಾಂಟಿನೆನ್ಸ್ ಆಫ್ ಯುರಿನ್.

ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವಾಗುವ ಭಾವನೆಯು ಸಂಣ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಎಷ್ಟೋ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆ ಕೆಟ್ಟ ಚಟವೇ ಇರುವದು. ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ, ಮೂತ್ರ ಬಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಣಗಳು (ಹರಳು) ಇರೋಣ, ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಾಂಕುರ ಹುಟ್ಟುವದು. ಇವೇ ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣಗಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಈ ಭಾವನೆಯು ಮಗುವಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವ ಪೂರ್ವಚಿಹ್ನೆವೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಮೂತ್ರೇಂ. ದ್ರಿಯದಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶೈಥಿಲ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವೂ ಇರುವದು. ವೃದ್ಧರ ಮೂತ್ರಾಶಯ ಶೈಥಿಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಕಂಡುಬರುವದು. ನಿರ್ದೈ ಬಡಕ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಕಂಡುಬರುವದು. ೧೦|೧೨ ವರ್ಷಗಳ ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆ ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಒಹುಶಃ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಮಾಡುವವು. ಮೂತ್ರಾಶಯಶೈಥಿಲ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕೆಮ್ಮು ಬರುವಾಗ ಮೂತ್ರವು ಆಗುವದು.

ಕಲ್ಟೆ. ಫಾ:— ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರಿಗೂ ವೃದ್ಧರಿಗೂ ಇದರ ಉಪ ಯೋಗವಾಗುವದು. ನೇಟ್ರಂ ಸ. ನಂತರ ನಡುನಡುವೆ ಇದನ್ನು ಕೂಡಬೇಕು.

ನೇ. ಸ:— ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂತ್ರವಾಗುವದಾದರೆ.

ನೇ. ಫಾ:— ಜಂತಿನ ಮೂಲಕವೂ ಪಿತ್ತದ ಮೂಲಕವೂ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು.

ಕಾಲೀ. ಫಾ — ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳ ವೈಕ್ಲವ್ಯದ ಮೂಲಕ ಮೂತ್ರ ಕಟ್ಟು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೋರುತ್ತಿರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಮಲಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮೂತ್ರ ಮಾಡಿಸಿ ತಂದು ಮಲಗಲು ಜಾಗ್ರತೆ ಇಡಬೇಕು. ಮೂರನೇ ಪ್ರಹರದ ನಂತರ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನೀರು ಕುಡಿಯಗೊಡಬಾರದು. ಹುಳಿ ಹಂಣು, ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಾರದು. ಮಲಗುವದಕ್ಕಿಂತ ೧೦-೧೫ ಮಿನಿಟು ಮೊದಲು ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದರೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಮಲಗುವದಕ್ಕಿಂತ ೨ ತಾಸು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಮೂತ್ರಾಶ್ಮರಿ

Urinary Stone.

ಯುರಿನರಿ ಸ್ಟೋನ.

ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದೆಂದರೇ ಮೂತ್ರಾಶ್ಮರಿಯೆಂಬ ರೋಗವು. ಮೂತ್ರದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ (ಮಾಳ) ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹೊಸ ಕ್ಷಾರಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಅದರ ಹರಳುಗಳಾಗುವವು. ಈ ಹರಳುಗಳು ದೊಡ್ಡವಾದ ನಂತರ ಮೂತ್ರ ನಲಿಕೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಬೀಳಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳೇ ಕಷ್ಟ ಕೊಡುವವು. ಆ ವೇದನೆಗೆ ಮೂತ್ರ ಶೂಲವೆನ್ನುವರು. ಆ ಹರಳುಗಳಿಂದ ಮೂತ್ರದ ಮಾರ್ಗವು ಮುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ಮೂತ್ರಾಘಾತದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ಹರಳು ಸೇರಿದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಬಸ್ತಿ ದಾಹವುಂಟಾಗುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಶೂಲ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದೇ ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಷ್ಟವು. ಸಂಧಿವಾತ ಅಂಗುಲಿವಾತವಾಗುವ ಜನರಿಗೆ ಇದರ ಕಷ್ಟ ಬಹಳೇ ಆಗುವದು. ಹಿಂದೆ 'ನಿದಾನ' ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಶೂಲ ಮತ್ತು ಇತರ ಶೂಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಭೇದ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪುನಃ ಓದಬೇಕು. ಮೂತ್ರಾಶಯರೋಗ, ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯದರೋಗ, ಹೊಟ್ಟೆ ಶೂಲೆ ಮುಂತಾದ ವಿವರದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಔಷಧಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ

Piles.

ಪಾಯಿಲ್ಸ್.

ಗುದದ್ವಾರದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ತುದಿಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ಶಿರಗಳು ಬಾಯುವವು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಮೊಳಕೆಗಳ ಆಕಾರ ವಾಗೋಣವೇ ಮೂಲ ವ್ಯಾಧಿಯು. ಈ ಮೊಳೆ ಅಥವಾ ಮೊಳಕೆಗಳಿಂದ ರಕ್ತ ಬೀಳಲಾರಂಭವಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ರಕ್ತ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಎಂದೆನ್ನುವರು. ಮಲದ ಸಂಗಡವೇ ಕೆಂಪು ರಕ್ತ ಬೀಳುವದು. ಒಂದೊಂದು ಸಾರೆ ೧೦-೧೨ ತೊಲೆಯಷ್ಟು ರಕ್ತ ಬೀಳುವದು. ಶೌಚದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ ಇರುವದು. ಶೌಚವಾದನಂತರ ಸಹ ವೇದನೆ ಇರುವದು. ಉರುಪು ಸಹ ಇರುವದು. ಮೊಳಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಹವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಬಹಳೇ ವೇದನೆ ಹಾಗೂ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಾಗುವವು. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ ಹಾತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರ ಬೇಕಾಗು ವದು. ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ಗೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ ಇರುವದು. ಬಹುಶಃ ಅವರೋಧವಿರುವದು. ಶೌಚದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ನೋವು ಆಗುವದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದು ತಪ್ಪಿ ಸುವನು. ತಲೆಶೂಲೆ; ಸ್ವಭಾವವು ಚಿರಡಿಖೋರವಾಗುವದು, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ; ಈ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದು ರಕ್ತ ಬಹಳ ಬೀಳುವದರಿಂದ ಬವಳಿ ಬರುವದು; ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಪಾಂಡು ರೋಗವೂ ಆಗುವದು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಾವಧಿ ಮೇಲೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೩-೪ ವಾರಗಳನಂತರ ರಕ್ತ ಬೀಳುವದು ನಿಲ್ಲುವದು ಮೊಳಕೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುವವು. ಅದರಿಂದಾಗುವ ಕಷ್ಟವೂ ಕಡಿಮೆ ಆಸಸುವದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವು ಬಾಯುವವು, ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ನೋಯುವವು; ಉರುಪು, ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತವೂ ಬೀಳದಿರೋಣ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಹ ಇರುವದು. ತ್ವಚೆಗೆ ಒಡಕು (ಬಿರಕು) ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಮಲದ ಸಂಗಡ ರಕ್ತ ಬೀಳುವದು. ಆದರೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆ ಏನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಬಿರಕಿನಲ್ಲಿ ಮಲದ ಸಂಗಡ ರಕ್ತವು ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಸಹಸಾ ಹೊರಬೀಳು ವದು. ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ರಕ್ತದ ಧಾರಿಯು ಹಿಡಿಯುವದು. ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ

ವೇದನೆಗಿಂತ ಉರುಪು ಬಹಳಿರುವದು. ಟೊಂಕ ನೋವು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಯಕೃತ, - ಪುಪ್ಪಸ, - ಹೃದಯಗಳ ರೋಗ, ಸರ್ವಕಾಲ ಅವರೋಧ ಯಾವತ್ತೂ ತಿಣಕುವ ಚಟಿ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ), ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡದೆ ಸ್ವಸ್ಥ ಕೂತುಕೊಂಡಿರೋಣ, ಯಾವತ್ತು ಗಾದಿ ಮುಂತಾದ ಮೆತ್ತನ ಅಸನಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡಿರೋಣ, ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶ-ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಇದರ ಕಾರಣಗಳು.

ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ನೇ. ಸ; ಮತ್ತು ಕಾಲೀಮೂರ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು ಇಲ್ಲವೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು ಹಾಗೂ ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಅದರಿಂದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯು ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ಎಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತವು.

ಕಲ್ಕೇ. ಫ್ಲೂ:— ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ರಕ್ತ ಬೀಳುವದು, ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯ, ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಮಲಾವರೋಧವು, ತಿಂಡಿ ಇದ್ದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪವೂ ಮಾಡುವದು. ಮೈಯು ಹೊರಬೀಳುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವದು. ಕರೇ ದಟ್ಟ ಸ್ರಾವವು ಯಕೃತಮಾಂದ್ಯ ಕಲ್ಕೇ. ಫ್ಲೂ. ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಸ:— ಪಿತ್ತವಾದಲ್ಲಿ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ. ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ. ಮತ್ತು ಇದು ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು,

ವ್ಯಾ ಘಾ:— ತೀವ್ರ, ಭರದ, ಕೊರದಂಥ, ಚುಚ್ಚಿದಂಥ ವೇದನೆ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿ ಹಚ್ಚುವದು.

ನೇ. ಮೂ:— ಗಟ್ಟಿ, ಶುಷ್ಕ (ಒಣಗಿದ) ಮಲ; ಮಲವು ಸಂಣ ಸಂಣ, ಹರಳುಗಳಂತೆ ಆಗಿ ಬೀಳುವದು. ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಉರುಪು ಇರು

ವದು. ತಿಂಡೆಬಿಡುವದು. ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಗುವದು. ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರುವದು. ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ. ದ ಸಂಗಡ ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಇತರ ಔಷಧಗಳು ನಡೆದಾಗ್ಗೆ ನಡುನಡುವೆ ಇದನ್ನು ಸಹಾಯಕ ಔಷಧವೆಂದು ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧವನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ ೩ × ವನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬೆಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ವ್ಯಾಸ ಲೀನದಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿ ಮಲಮು ಮಾಡಿ ಹೊರಗಿಂದ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ಮೂಲ ವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುತರವಾಗಿ ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪಚನೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ದೋಷಗಳಿರುವದು. ಅವುಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ದೋಷಗಳು ಹೋಗದ ಏನು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯು ಸಮೂಲ ನಾಶವಾಗಲಾರದು. ಕಾಫಿ, ಮೇಣತಿನಕಾಯಿ, ಮಸಾಲೆ ಹಾಕಿದ ಕಮ್ಮಿ ತಿಂಡಿ ಪದಾರ್ಥ, ಪಚನವಾಗದ ಅನ್ನ, ಇತರ ಯಾವದೇ ತರದ ಮಾದಕಪದಾರ್ಥ ಬಹಳ ಸೇವಿಸಬಾರದು. ಶಕ್ಲವಿದ್ದಲ್ಲಿ ತೀರ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು. ಹಂಣು ಹಂಪಲ ತಪ್ಪಲ ಪಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಚಕ್ಕೊತದ ಪಲ್ಲಿ, ಬೆಂಣಿ, ಮಜ್ಜಿಗೆ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಬೇಕು. ನಡುನಡುವೆ ಉಗರು ಬೆಚ್ಚನ ನೀರಿನ ಬಸ್ತಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹಳ ಹಿತಕರವು. ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ. ದ ಪುಡಿ ಹಾಕಿದ ನೀರಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದರೆ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ವೇದನೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಯಾಗುವದು. ಕೂತುಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯವಸಾಯಗಳನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಬೈಲ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಬೇಕು. ಯಕೃತವು ಕೆಟ್ಟಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಥೆಯಾಗುವದು. ಅಪಚನ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳು ಇರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಯಕೃತದ ಭಾವನೆಗಳ ರೋಗಿಯಲ್ಲಿಯ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ, ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಂದು ಅವುಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಬಂದಕ್ಕೊಂದರ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮೂರ್ಛೆ

Fainting.

ಫೇಂಟಿಂಗ್.

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಅರಿವು ತಪ್ಪೋಣವೇ ಮೂರ್ಛೆ. ತರುಣ, ಪಾಂಡು ರೋಗವಾಗಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಗಾಬರಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ದುಃಖ, ಸಿಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಬಲ ಮನೋವಿಕಾರ ಮೂಲಕ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದುವದು ಕಂಡುಬರುವದು. ವಿಷದ ಹವೆಯಿಂದ ದೂಷಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಸಹ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದುವದು ಶಕ್ಯವಿದೆ. ಹಸಿವೆ ಆಗಿದ್ದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ದೊರೆಯದಿರೋಣ, ಹಸಿವೆ ಕಟ್ಟುವದು, ಅಪಸ್ಮಾರದ ಸಾಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಉಪದ್ರವ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಶಕ್ತ ಗಾಬರಿಯಾಗುವ ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂರ್ಛೆಬರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವದು. ಕಾ. ಫಾ. ವು ಇದರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು.

ಕಟ್ಟೆ. ಫಾ:— ಕಾ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶಕ್ತಿದಾಯಕ ಔಷಧವೆಂದು ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಅಶಕ್ತ ಗಾಬರಿಯಾಗುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮನಸ್ತಾಪವಾಗುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಗೊಡಬಾರದು. ಊಟ ಉಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಇಡಬೇಕು. ಅಪಸ್ಮಾರದಮೂಲಕ ಮೂರ್ಛೆಯು ಬರುವದು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮೆದುಳಿನ ದಣಿವಿಕೆ

Brain Fag

ಬ್ರೇನ್ ಫ್ಯಾಗ್.

ಯಾವದೂ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಉತ್ಸಾಹವೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಾಗ ಸಹ ದಣಿಕೆ ಬರುವದು. ಬವಳಿ ಬರು

ವದು. ತಲೆ ನೋಯುವದು. ನಿರುತ್ಸಾಹವಿರುವದು. ಸೋತಂತೆ ಅನಿಸು ತ್ತದೆ. ನಿದ್ರೆಗೇಡೂ ಅಪಚನವೂ ಇವುಗಳ ಉಪದ್ರವಗಳೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಂಡುಬರುವವು. ಸ್ವಭಾವವು ಚಿರಡಿಖೋರವಾಗುವದು. ಮಾನಸಿಕ ರೋಗವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಕಾ. ಘಾ:—ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಯಾವದೇ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮಮಾಡುವ ರಿಂದ ಆಗುವ ಕ್ಷುದ್ರಾ ಮಾಂದ್ಯವು. ಸ್ವಭಾವವು ಯಾವದೂಸಹನಾಗ ದಂಥಾದ್ದು ಯಾವಕೆಲಸವೂ ಮಾಡಲು ಬೇಡೆನಿಸುವದು. ನಿರುತ್ಸಾಹ, ದಣಿಕೆ; ಕಳಕೊಂಡ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡಲು ಈ ಔಷಧ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು. ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಣಾದ ನೋವು. ಕಂಠಮುಚ್ಚು ಬಡಿಯುವದು. ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತ.

ಕಲ್ಕಿ. ಘಾ:—ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕುಂದಿದ್ದು, ಬಾವು ಬಂದ ಹಾಗೆ ಇರುವದು. ಔದಾಸೀನ್ಯ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತಂಣಗಾಗಿರುವವು. ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಥಿಲ್ಯವೂ, ಬಧಿರ ತೆಯೂ; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುವದು ನಿದ್ರೆಗೇಡು; ಹಸಿವೆಗೇಡು ಬಲಹೀನತೆ ಜೋಪಾಪಿತನ.

ಸಿ:—ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ಅಸ್ಥಿರ, ಲಕ್ಷ್ಯವು ಹತ್ತುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾತುರತೆ. ಉದ್ವಿಗ್ನತೆ ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಬರೆಯುವದೂ ಓದುವದೂ ಸಹನ ವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತ ಸ್ಥಿರತೆಯೂ ಏಕಾಗ್ರ ತೆಯೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವಾದರೆ.

ನೇ. ಮೂ:—ಉದಾಸೀನ ವೃತ್ತಿ. ಮುಖವು ಬಾಡಿದ್ದು; ಯಾವ ಗಲೂ ಅಶುಭ ಚಿಂತನೆ, ಅಳಬುರಕತನ, ದೋಷೈಕ ದೃಷ್ಟಿ, ನಿದ್ರೆಗೇಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಶ್ರಮವಾಗುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಘಾ:—ಶರೀರ ನಡಗುವದು. ಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ ನಾಡಿ ಗತ ವೇದನೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಪೂರ್ಣ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹವೆ ಬದಲು ಮಾಡಲು ಒಳ್ಳೆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ

ಹೋಗಬೇಕು. ತಲೆಗೆ ತಾಪವಾಗುವಂಥ ಯಾವದೇ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಬಾರದು. ವ್ಯಾಯಾಮ, ತಿನ್ನುವದು ಕುಡಿಯುವದು; ಮಲಗುವದು, ಮುಂತಾದ ಯಾವತ್ತೂ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿತತನ ಕಾಯುವದು ಬಹಳೇ ಅವಶ್ಯವಿರುವದು. ಕಾಲೀಫಾ. ದಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ. ಅದರ ಜತೆಗೆ ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ; ಫೇ. ಫಾ. ನೇಟ್ರಂ ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇವುಗಳಿಂದ ತೀವ್ರವೇ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಮೊದಲು ಫಾಸ್ಫೇಟಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜ್ಞಾನ ತಂತುಗಳಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೇ ಪರಿಣಾಮವಾದನಂತರ ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ. ವನ್ನು ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಔಷಧ ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಅಥವಾ ವರ್ಷಗಟ್ಟಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಒಳ್ಳೇ ಪಾಚಕ ಅನ್ನ, ಸ್ವಚ್ಛ ಹವೆ, ನಿಯಮಿತತನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಜೀವನ ರಸಾಯನದ ಔಷಧವನ್ನು ಅವುಗಳ ಜತೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗವು ತಪ್ಪದೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಅನುಭವವುಂಟು.

ಮಡಿಬಕ್ಕೆ

Aene.

ಅಕ್ಕೆ.

ತಾರುಣ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ಪುರುಷರಿಗೂ, ಗಲ್ಲದಮೇಲೆ, ಮೂಗಿನಮೇಲೆ ಹಣೆಯಮೇಲೆ ಮೊಡೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುವವು. ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಯೂ, ಎದೆಮೇಲೆಯೂ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಏಳುವವು. ಅವು ಹಂಣಾಗಿ ಒಡೆಯುವವು. ಅವುಗಳಿಂದ ಬಿಳಿ ಅಥವಾ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವ ಹೊರಡುವದು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆಯೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಏಳುವವು. ಮಡಿಬಕ್ಕೆ ಎದ್ದವರ ಮುಖವು ಎಂಣೆಂಣೆ ಬಸಿಯುವದು. ಚರ್ಯೆಯು ಕರ್ರಗೂ ಹೊಗೆ ಸುತ್ತಿದಂತೆಯೂ ಕಾಣುವದು. ಅಪಚನ, ಅಶಕ್ತತೆ, ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಬಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುವವು.

ಕಲೈ. ಸ:— ಬಕ್ಕೆಗಳೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟ ಹಳದಿ ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ತರುಣಿಯರ ಗಲ್ಲದಮೇಲಿನ ಮಡಿಬಕ್ಕೆಗಳು, ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ದೋಷವಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಾ. ಸ:— ಬಕ್ಕೆಗಳೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ, ಹಸರು, ಜಿಗಟು ಅಥವಾ ತಿಳಿ ಸ್ರಾವ ಹೋಗುವದಾದರೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಔಷಧ ಬಹಳ ದಿವಸ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಕಡಿಮೆಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧದ ಲೇಪ ಸಹ ಮಾಡುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಸಹ ಉಪಚಾರಮಾಡಬೇಕು.

ಮೋತಿಬಿಂದು

Cataract.

ಕ್ಯಾಟರಾಕ್ಟ್.

ಮೋತಿಬಿಂದು ಅಥವಾ ಕಣ್ಣುಪರೆ ಎಂಬ ರೋಗವು ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುವದುಂಟು. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಫಟಿಕದಂಥ ಒಂದು ದ್ರವ ಪದಾರ್ಥವಿರುವದು. ಅದು ಪಾರದರ್ಶಕವಿರುವದು. ಅದರ ಪಾರದರ್ಶಕತ್ವವು ಹೋಗಿ ಅಪಾರದರ್ಶಕವಾದನಂತರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಆಗುವದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ “ಮೋತಿಬಿಂದು” ಅನ್ನುವರು. ಕಣ್ಣುಪರೆ ಅಂತೂ ಅನ್ನುವರು. ಈ ಸ್ಫಟಿಕದಂಥ ದ್ರವಪದಾರ್ಥದ ಪಾರದರ್ಶಕತನ ಹೋಗಲುಹತ್ತಿದ ನಂತರ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಮೋತಿಬಿಂದುವು ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಬಿಳೀ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಇರುವದು. ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದೂ, ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೂ ಕಾಣುವದು. ರೋಗಿಗೆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವದು ಕಡಿಮೆ. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಣುವದು.

ಮೊದಲು ಮೊದಲು ದೂರದಲ್ಲಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮಸಮಸಕು ಕಾಣುವವು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಹ ಮಂದ ಕಾಣುವವು. ಮಸಮಸಕು ಕಾಣುವದು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಏನೂ ಕಾಣದಂತಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಆದರೆ ಮೋತಿಬಿಂದು ಅಥವಾ ಪರೆಯು ಪಕ್ವವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ಬೆಳುಕು, ಕತ್ತಲೆ, ಕರೇ ಬಣ್ಣ, ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಹಿಡಿಯುವರು. ಬೊಟ್ಟು ಮಾತ್ರ ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಲಾರರು. ಈ ರೋಗವು ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ವಿನಃ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಾರದೆಂದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಂಟು ಮತ್ತು ಅದು ತಕ್ಕಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಜವೂ ಆದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ ತೊಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ನೆಟ್ಟಗಾದದ್ದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಪಘಾತ, ಮಧುಮೇಹ, ದೋಷಿಜ್ವರ, ಕಣ್ಣಿನ ಇತರ ರೋಗ ಇವು ಸಹ ಇದರ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಅನುವಂಶಿಕ ಕಾರಣವೂ ಇರಬಹುದು.

ಕಲ್ಪಿ. ಪುಣ್ಣ:— ಮೋತಿಬಿಂದು; ಬಹಳ ವೇಳೆ ಒಂದೇ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಮಸಮಸಕು ಕಾಣುವದು. ಕಣ್ಣೂ ನೋಯುವವು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಇರುವದು.

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ:— ಮೋತಿಬಿಂದುವಿನ ಬೆಳಿಗೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಆಗುವದು. ಮುಂದಿನ ಭಾವನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತಲೆತೂಲೆ ವಿಶೇಷತಃ ಬಲಗಡೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ. ಬಲಗಡೆಯ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ದಣಿದಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ. ದಿಂದ ಈ ಭಾವನೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವವು. ಹೊರ್ತಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳು ತಾಟಿಸಿದಂತೆಯೂ (ಬಿಗಿದಂತೆಯೂ) ವಿಸ್ತಾರ ಹೊಂದಿದಂತೆಯೂ ಕಾಣುವವು. ಬವಳಿಯೂ ಬರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ನೇತ್ರ ರೋಗವೆಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಔಷಧಗಳು ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಭಾವನಾನುಸಾರ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆ

ಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರ ಮೇಸರ ಸಾಹೇಬರು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ “ ಸಕ್ಕಸ ಸಾಯನೇ ರೆರಿಯಾ ಮಾರಿಟಮಾ ” ಎಂಬ ಔಷಧವನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಆ ಔಷಧ ಉರಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಅಪಾಯವೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಆಸ್ಪತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಔಷಧ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಹೊರತು ಮೋತಿಬಿಂದು ನೆಟ್ಟಗಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಮೋತಿಬಿಂದುವನ್ನು ತೀರ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಯಕೃದ್ವಿಕೃತಿ

Diseases of the liver.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಲಿವರ್.

ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯ, ಯಕೃತದಾಹ, ಯಕೃತವೃದ್ಧಿ, ಯಕೃತಸಂಕೋಚ, ಯಕೃದ್ದಾಲ್ಮ್ಯದರ, ಯಕೃತವೃದ್ಧಿ, ಕಾಮಣಿ, ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ, ಮುಂತಾದವುಗಳು ಯಕೃತದ ರೋಗಗಳು. ಜೋರಿನಿಂದ ಶ್ವಾಸ ಎಳೆಕೊಂಡ ನಂತರ ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೈಹಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು, ಯಕೃತವೃದ್ಧಿಯಾಗುವದು, ಶ್ವಾಸ ಎಳೆಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಕಷ್ಟವಾಗೋಣ, ಬಲಭುಜದ ಕಡೆಗೆ ವೇದನೆಯ ಭಾಸ, ತಲೆನೋವು, ಮಳಮಳಿಸುವದು ಹಸರು, ಜಿಗಟು ಶೌಚವಾಗೋಣ, ಅಪರೋಧ ಅಥವಾ ರೇಚ ಇರುವದು, ಪಿತ್ತಯುಕ್ತ ಅಥವಾ ರಕ್ತಯುಕ್ತ ರೇಚವಿರೋಣ, - ಇವು ಯಕೃತದಲ್ಲಿಯ ರಕ್ತಸಂಚಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. (Congestion of the liver) ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ರೋಗಕ್ಕೆ ಹಳೇ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಅದರಿಂದ ಯಕೃತವೃದ್ಧಿ, ಯಕೃತಸಂಕೋಚ, ಯಕೃತಕಾಶಿನಿ ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವವು.

ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಇಲ್ಲವೆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ, ಸಕ್ಕರೆಯ, ಸಿಹಿ ಯಾದ, ಹಾಗೂ ಕಮ್ಮನ ಪದಾರ್ಥ ಹೆಚ್ಚು ತಿನ್ನುವದು; ಮದಾತ್ಮಯ, ಮುಟ್ಟು ಅಥವಾ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಿಲ್ಲುವದು; ಇವು ಇದರ ಕಾರಣಗಳುಂಟು.

ಯಕ್ಕತ ಬೆಳೆದಿದ್ದು, ಯಕ್ಕತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವು ಬಹಳ ತೀವ್ರ ಮತ್ತು ಸಹನಮಾಡದಂಥವು ಇರುವವು. ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಕೆಮ್ಮಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಬಲಭುಜದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು ಇರುವದು. ಹಾಗೂ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒತ್ತಾಯವಾದಲ್ಲಿ ಉದರಭಾಗದ ಬಲಭಾಗದ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು. ಎಡಮಗ್ಗಲ ಮೇಲೆ ಮಲಗಲಾಗದು. ಯಕ್ಕತದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇರುವದು. ತ್ವಚೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಹಳದಿ ಕಾಣುವದು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚಳಿ ಸೇರಿ ಜ್ವರ ತುಂಬುವದು. ಇವು ಯಕ್ಕತ ಭಾಗದ ಭಾವನೆಗಳು. ಯಕ್ಕತರಕ್ತಸಂಚಯದ ಹಾಗೆಯೇ ಯಕ್ಕತ ದಾಹಕ್ಕಾದರೂ ಕಾರಣಗಳಿರುವವು. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತೋಣ, ಶೈತ್ಯವು ಬಹಳಾಗೋಣ, ಉಷ್ಣತೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಸಹ ಯಕ್ಕತ ದಾಹವಾಗಬಹುದು.

ಯಕ್ಕತದಾಹವು ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಕೀವಾಗ ಹತ್ತುವದು. ಆಗ ಜ್ವರವಿರುವ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲವೆ ಜ್ವರ ಇಳಿಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೇ ಪುನಃ ಥಂಡಿಯು ಕಡಕಡಿಸಿ ಬಂದು ಪುನಃ ಜ್ವರ ತುಂಬುವದು. ಬೆವರೂ ಬರುವದು. ಮುಂದೆ ಮತ್ತೂ ಥಂಡಿ ಮತ್ತೂ ಜ್ವರವು. ಹೀಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತ ಹೋದರೆ ಯಕ್ಕತದಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗಿದೆಂದು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಅಜೀರ್ಣದ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿರುವವು. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ನಡೆಯುವದು. ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನಾಗುವನು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಅಗ್ರ. ವಾಂತಿಗಳಾಗುವವು. ಆಮಾಂಶವೂ ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳು ಇಲ್ಲದಲೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಕ್ಕತ ವಿದ್ರಧಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವದುಂಟು.

ಯಕೃತ-ಸಂಕೋಚದಲ್ಲಿ (ಸಿರೋಸಿಸ ಆಫ ಲಿವರ್) ಯಕೃತವು ಸಂಣದಾಗಿಯೂ ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿಯೂ ಹತ್ತುವದು. ಅಜೀರ್ಣದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೂ ಇರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವಾಂತಿಯೊಳಗಿಂದಲೂ ಶೌಚದಿಂದಲೂ ರಕ್ತಬೀಳುವದು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯು ಕ್ಷೀಣವಾಗುವದು. ಕಡೆಗೆ ಅದರ ಪರ್ಯವಸಾನವು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವದು. ಯಕೃತ ಸಂಕೋಚವಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಕೃತವು ಬೆಳೆದದ್ದು ಇರುವದು. ರೋಗವು ಬೆಳೆದ ನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ಶಿರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವವು. ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬಾತದ್ದು ಇದ್ದು ಡಮಡಮ ಸಪ್ಪಳೂ ಆಗುವದು. ಸರಾಯಿ ಕುಡಿಯುವ ಜನರಲ್ಲಿಯೇ ಈ ರೋಗವು ಬಹು ತರವಾಗಿ ಆಗುವದು. ಸರಾಯಿ ಕುಡಿಯದಿದ್ದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು, ಆದರೆ ಕಾರಣಗಳು ಬೇರೆ ಇರುವವು. ಅವೇನಂದರೆ— ಉಪದಂಶ, ಹಿಮಜ್ವರ, ಮುಟ್ಟು ಕಟ್ಟಾಗುವದು, ಉಣ್ಣು ಉ ತಿನ್ನಲು ಪೋಷಕ ಹಾಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಅನ್ನ ಸಿಗದಿರೋಣವೂ—ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಕಾರಣಗಳು.

ಕಾಮಣಿ ಮತ್ತು ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇತರತ್ರ ನಾವು ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಯಕೃತದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಕೃತವು ಬಾಯುವದು, ರಕ್ತ ಸಂಚಯ, ಜ್ವರ, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದವು.

ಕಾ. ಪೂ:— ಛಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಯಕೃತವು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಕಾಮಣಿ ಯಕೃತ ಕ್ರಿಯೆಯು ಮಂದವಾಗಿದ್ದರೆ, ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಬಿಳೇ ಅಗ್ರ. ಶೌಚವು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವದು. ಯಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಬಲಗಡೆಯ ಹೆಗಲಿನ ಕೆಳಗೂ ನೋವು. ಮಲಾವರೋಧವೂ ಇರುವದು.

ನೇ. ಸ:— ಕಾಮಣಿ, ಹಸರು ಪಿತ್ತದ ರೇಚಗಳು. ನಾಲಗೆಯು ಹಸರೂ, ನಸುಗೆಂಪೂ ಇರುವದು. ಕಂಣು ಹಳದಿ, ನಿಸ್ತೇಜ ಇರುವವು. ಪಿತ್ತದ ಕಹಿ ವಾಂತಿ ತ್ವಚೆ ನಿಃಸ್ತೇಜವೂ ಹಳದಿ ಬಂಣದ್ದೂ, ಯಕೃತದಲ್ಲಿ

ರಕ್ತಸಂಚಯವೂ ಯಕ್ಕತದಲ್ಲಿ ನೋವೂ. ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆಯಾದರೆ ಜತೆಗೆ ಫೇ. ಫಾ. ಕೊಡುವದು. ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಮಾನಸಿಕ ತಾಪದಿಂದಾಗಲಿ ಪೈತ್ರಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಕಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೆ. ಸ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಪೈತ್ರಿಕ ಶೂಲೆ!

ನೆ. ಮೂ:— ಕಾಮಣಿ; ಜಠರಶೈತ್ಯ (ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಥಂಡಿ ಯಾಗುವದು); ಮಾಂದ್ಯ; ಮೂಗಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರೋಣ.

ಕಲ್ಕೆ ಸ:— ಯಕ್ಕತದಲ್ಲಿ ಕುರು. ವೇದನೆ ಅಶಕ್ತತೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು, ಮಳಮಿಳಿ, ಕೀವಾಗುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಉದಾಸೀನತೆಯಿಂದಲೂ ಮಾನಸಿಕ ತಾಪದಿಂದಲೂ ಯಕ್ಕತದ ಉಪದ್ರವಗಳು ಇದ್ದರೆ ಅತಿಶಯ ಚಿಂತೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪದಲ್ಲಿ ನೆ. ಸ. ವನ್ನು ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೆ. ಫಾ:— ಯಕ್ಕತವು ಗಟ್ಟಿಯಾದಲ್ಲಿ ಔಷಧವು ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು ಇರಬೇಕು. ಯಕ್ಕತ ಸಂಕೋಚಕ್ಕೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಥಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ಕಾಮಣಿ; ರೇಚೆಗಳಾಗುವದು.

ಸಿ:— ಯಕ್ಕತದಲ್ಲಿ ಕುರು; ಯಕ್ಕತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಬೇನೆಯ ಭರವಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವದೂ ಅನ್ನ ಕೊಡಬಾರದು. ಬಹಳಾದರೆ ಕೆನೆತೆಗೆದ ಹಾಲು ಕೊಡುವದು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕೃತ್ಯನುರೂಪ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ವಾದಿಕೆಯ ಅನ್ನಕೊಡಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ತಾಜಾ ನೀರು ಯಥೇಚ್ಛ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡಬೇಕು. ದಾಹಯುಕ್ತ ವೇದನೆಗಾಗಿ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಟ್ಟೆಯ ಪಟ್ಟಿ ಇಡಬೇಕು. ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಬಸ್ತಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಯೋನಿಭ್ರಂಶ

“ ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ ” ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ರಕ್ತಜ ಮೂರ್ಛೆ

“ ಸಂನ್ಯಾಸ ” ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ರಕ್ತಸ್ರಾವ

Haemorrhage.

ಹೆಮರೇಜ.

ಮೂಗು, ಒಸಡಿ, ಹಲ್ಲು, ಎದೆ, ಹೊಟ್ಟೆ, ಗುದದ್ವಾರ, ಮೂತ್ರದ್ವಾರ ಗರ್ಭಾಶಯ, ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಾಗುವದುಂಟು. ಅಪಘಾತದಿಂದ ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ (ಹಸ್ತ, ಕಾಲು ಮೂಗು, ಹಲ್ಲು ಮುಂತಾದವು) ಗಳ ಮೇಲೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಾಗುವದು. ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ರುತುಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸೂತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಿರುವದು. ಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಅದರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಸಹ ಮಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ರುತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗದಿರೋಣವು ಭಗೇಂದ್ರಿಯ ರೋಗದ ನಿದರ್ಶಕವೇ ಸರಿ. ಕೆಲವರಿಗೆ ರಕ್ತಹೋಗುವ ಚಟವೇ ಇರುವದು. ಈ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವು ಒಮ್ಮಿದೊಮ್ಮೆ ನಿಂತಲ್ಲಿ ಅದು ಅಪಾಯಕರವೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ಅಪಾಯವಾಗದೆ ರಕ್ತಸ್ರಾವದ ಚಟ ಹೇಗೆ ಕಳೆಯಬೇಕು, ಇದರ ವಿಚಾರಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವು. ರಕ್ತ ಸ್ರಾವದ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇರೋಣದರವೇಲೆ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮವು ಪ್ರಮಾಣವು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಸ್ರಾವವಾದುದು ಸಹ ಬಹಳೇ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವದುಂಟು. ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ಬಹಳ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾದಾಗ್ಯೂ ಅಷ್ಟು ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗುವ

ದಿಲ್ಲ. ಎದೆಯೊಳಗಿಂದ ಆಗುವ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವು ಕ್ಷಯದ ಸೂಚಕವಿರುವದು. ಗಾಯದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಬಹುದಿವಸ ಆಗುತ್ತ ಹೋದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯು ಬೆಳೆದು ಕಡೆಗೆ ಮರಣ ಸಹ ಬದಗುವದು. ರಕ್ತಸ್ರಾವ ವಾಗುವ ಚಟ ಇದ್ದವರ ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ನಿಸ್ತೇಜವಿರುವದು. ಬವಳಿ ಬರುವದು, ಕಂಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬರುವದು ಮುಂತಾದವು ಅಶಕ್ತತನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಎಲ್ಲಿಂದಾಗಲಿ, ಯಾವದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಸ್ರಾವದ ರಕ್ತದ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ಇದರ ಸ್ವರೂಪ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ೧೨ ಕ್ಲಾಸಗಳಲ್ಲಿಯ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವಂಥ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ, ಆಗುವ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವು ನಿಲ್ಲುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ತೀರ ಕೆಂಪು ರಕ್ತವಿದ್ದು ತೀವ್ರ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂಥಾದ್ದು ಇದ್ದರೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ರಕ್ತವು ಯಾವಭಾಗದಿಂದ ಹೋದರೂ, ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೋದರೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಭಾವನೆ ಇದ್ದರೆ, ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ರಕ್ತವು ಎದೆಯೊಳಗಿಂದ ಬೀಳುವದಾದರೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ರಕ್ತವು ಗಂಟುಗಂಟಾಗಿ ಬೀಳುವದಾದರೆ ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕ್ಷೀಣ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ತೀವ್ರ ಬೆಳೆಯುವ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ) ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಫಾ. ಇವು ಸಹ ಇದರಮೇಲೆ ಗುಣಕೊಡುವವು. ಫೇರಂ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕಡಿಮೆಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಶಕ್ತ, ನಾಜೂಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಇದರ ಜತೆಗೆ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ತುಸು ಕರೆಬಣ್ಣದ, ತೆಳ್ಳನ, ಹಾಗೂ ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗದಂಥ ರಕ್ತ. ಹೊಲಸು ಕೊಳೆತಂಥ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು. ಗರ್ಭಾಶಯ ಗತ ರಕ್ತಸ್ರಾವ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೋ:— ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ರಕ್ತವು ಬಹಳೇ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ

ಸ್ನಾಯುಗಳ ಅಕಂಚನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜತೆಗೆ ಕಾಲೀ ಘಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು; ಹಾಗೂ ರಕ್ತ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಾ. ಮೂ:- ಕರೇ ಬಂಣದ ರಕ್ತ ಹಾಗೂ ಜಿಗಟೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂಥಾದ್ದೂ ಇದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾನ್ಹದಲ್ಲಿ ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವ ಚಟಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ,

ನೇ. ಮೂ:- ತಿಳಿ ನೀರಿನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗದಂಥಾದ್ದೂ ಇದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧದ ದುರುಪಯೋಗವಾದಲ್ಲಿ ಮೂಗಿನಿಂದ ರಕ್ತ ಹರಿಯುವದು ಕಂಡುಬಂದರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ೨೦೦ x ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮೂಗು ಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಗುದದ್ವಾರ ಇವುಗಳಿಂದ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಾಗಹತ್ತುವದು.

ಕಲ್ಪಿ. ಘಾ:- ಕ್ಷೀಣ ರಕ್ತವಿದ್ದಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:- ಶಕ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಔಷಧದ ಲೇಪ ಮಾಡಬೇಕು. ರೋಗದ ಉಗ್ರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ರಾವವಾಗುವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಪುಡಿಯನ್ನು ದಟ್ಟಾಗಿ ಉದರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಪುಪ್ಪುಸ ದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ ಬಹಳ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಉಪ್ಪು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ರೋಗಿಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕೂಡಿಸಿ ಇಡಬೇಕು. ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ತಲೆಗಿಂಬು ಮತ್ತು ಗಿರ್ದೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಧಾರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ತೆಯು ಬೇಕು. ಹತ್ತರ ಯಾರಿಗೂ ಮಾತಾಡಲೂ ಕೆಮ್ಮಲೂ ಗೊಡಬಾರದು, ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಫೇರಂ. ಘಾ. ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಣ್ಣು ಚಿಟ್ಟೆ

Stye.

ಸ್ವಾಯ.

ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಯ ಹತ್ತರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಿಕದಾಹ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ಚಿಟ್ಟೆ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಕೆಂಪಾಗುವದೂ ಇದ್ದು ರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಧವಿರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವೇದನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಕಣ್ಣುಚಿಟ್ಟೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಏಳುತ್ತವೆ. ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ದೋಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟಾಗಿ ಚಿಟ್ಟೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ, ಬಾವು. ವೇದನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆರಂಭದಿಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗವೃದ್ಧಿಯಾಗದೆ ತೀವ್ರ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.

ಸಿ:— ಕೀವಾದನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೀವು ಸೋರಿ ಹೋಗಿ ಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು, ಬಾವು ಬಹಳ ಆದರೆ ಕಣಕದ ಪೋಟೀಸು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವುದರಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ಗೂರುಬ್ಬಸು

Bronchitis.

ಬ್ರಾಂಚಿಟಿಸ್.

ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಶೈತ್ಯವಾಗಿ ದಾಹ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಮೊದಲು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದಂತೆಯೂ ನೋವಾದಂತೆಯೂ ಅನಿಸುವದು. ಶ್ವಾಸ ಎಳೆಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಗುರು ಗುರು ಶಬ್ದವಾಗುವದು. ನಂತರ ಚಳಿ ತುಂಬಿ ೧೦೦-೧೦೧ ಅಂಶದವರೆಗೆ ಜ್ವರವೂ ಬರುವದು. ಸ್ವಲ್ಪ, ಜಿಗಟು ಕಫವು ಬಿಡುವದು. ಕಫ ಬಿಡ

ಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ನಂತರ ತೆಳ್ಳನ ದಿರಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಇರಲಿ ಬುರುಗು ಇದ್ದಂಥ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಫ ಕಷ್ಟ ವಿಲ್ಲದೆ ಬಿಡುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಫದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವೂ ಕೂಡಿರುವದು. ಹಸಿವೆ ಗೇಡು, ಅಶಕ್ತತೆ, ಆ ಹೊಲಸು ನಾಲಿಗೆಯು, ಚರ್ಮೆಯು ಒಣಗಿದ್ದೂ ಚಿಂತಾತುರವೂ ಇರುವದು-ಇಂಥ ಭಾವನೆಗಳಿರುವವು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಭರ ದಿಂದ “ಸೂಸೂ” ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳವೂ ಆಗುವದು. ಒಂದು ವಾರದದಿಂದ ಮೂರು ವಾರಗಳವರೆಗೆ ಇದರ ಕಷ್ಟವಿರುವದು. ಮುಂದೆ ಕಡಿಮೆ ಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವದು. ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈ ಬೇನೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣುವದು. ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಕುಸುಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೆ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ಅಂದರೆ ಶ್ವಸನಕ ಜ್ವರವುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವ ವಿರುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಶೀಘ್ರದಾಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟಾದಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾ ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗಿ ದೀರ್ಘದಾಹದ ಸ್ವರೂಪವುಂಟಾಗುವವು.

ದೀರ್ಘದಾಹದಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೆಮ್ಮು ಬರುತ್ತಿರುವದು. ಹಳದಿ ಕಫವು ಗಂಟುಗಟ್ಟಿ ಬೀಳುವದು. ಜ್ವರ ವೇದನೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇದರ ಭರವು ಬಹಳಿ ರುವದು. ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದರ ತಾಪವು ಬಹಳಿರುವದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಮ್ಮು ಜಿಗಟಾಗಿದ್ದು ಅದು ಬಿಡಬೇಕಾದರೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಗಟೇಕಾಗುವದು. ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸವಿರುವದು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಸೂಸೂ ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳವಾಗುವದು. ರೋಗಿಗೆ ಇತರ ಯಾವದೇ ಪಾಕೃತಿಕ ಕಷ್ಟವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಶೈತ್ಯ, ಗಾಳಿ ಹತ್ತುವದು, ಹಸಿ ಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟುತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದು ಇಲ್ಲವೆ ಬೆವರು ಬಂದಕಾಲಕ್ಕೆ ಗಾಳಿ ತಗಲುವದು ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಧೂಳು ಸೇರುವದು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಈ ರೋಗವಾಗುವದುಂಟು.

ಫೆ. ಫಾ:— ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ, ಉಷ್ಣತೆ, ರಕ್ತಸಂಚಯ ಮುಂತಾ ದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮ ಕೆಮ್ಮು ಇದ್ದು ವೇದನೆ

ಇದ್ದದ್ದಾದರೆ ಶ್ವಾಸವು ತೀವ್ರವೂ ಕಷ್ಟಮಯವೂ ಇದ್ದರೆ ಕಫವು ಸಡಿಲಾಗಿ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲವಾದರೆ, ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾರುವ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಫವು ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀದು, ಜಿಗಟು ಇದ್ದು ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳೀದು ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದಿ ಬಾಣದ್ದೂ ಇದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಸ:— ತ್ರಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ ಕಫವು ಹಳದಿ ನೀರಿನಂತೆಯೂ ಇರುವದು ಹಾಗೂ ಸಡಿಲಾಗಿ ಬಹಳ ಬೀಳುವದು.

ಸಿ:— ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಕಫ. ತಣ್ಣಗಿನ ಪೇಯದಿಂದ ಕೆಮ್ಮು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬಿಸಿ ಪೇಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.

ನೀ. ಮೂ:— ಸ್ವಚ್ಛ, ಬುರುಗುವುಳ್ಳ, ತೆಳ್ಳನ ಕಫ. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘುರಘುರ ಸಪ್ಪಳಿದ್ದು ಕಫವು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಡಿಲಾಗುವದು.

ನೇಟ್ರಂ ಸ:— ಕಫ ಬೀಳುವಾಗ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು, ತಿಂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎದೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೂಡಬೇಕಾಗುವದು. ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ, ತೇವು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮಿನ ಕಷ್ಟವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಲೋಳೆಯಂಥ ಕಫವು. ರಕ್ತಹೀನ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಫೇ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಫೇ. ಫಾ. ದಿಂದಲೇ ಬಹುಶಃ ಈ ಬೇನೆಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಫೇರಂ. ಫಾ. ಸಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಫೇರಂಫಾದ ಜತೆಗೆ ಕಾ. ಮೂ. ಕೊಟ್ಟರೆ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ದೀರ್ಘದಾಹದಲ್ಲಿ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲಿ. ಮೂ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಹಳ ದಿವಸ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಭಾಸನಾನುಸಾರ ಇತರ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಸಿ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಮೈಮೇಲೆ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕಿ ಬೆವರು ಬರುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಕ್ಕೀ ನುಚ್ಚಿನ ತೆಳ್ಳನ ಅನ್ನ, ಗಂಜಿ, ಜವೆಗೋದಿಯ

ನೀರು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗವು ಉಗ್ರವಿದ್ದರೆ ಎದೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಅಗಸಿಯ ಪೋಟೀಸ ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ರೋಗವು ಇಲ್ಲದಂತಾದ ನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ “ಸೆಲ್‌ಟಾನಿಕ” ಅಥವಾ “ಪಿಂಡ ಪಾಷ್ಪಿಕ ಚೂರ್ಣ” ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ರೋಗವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುವದು ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯು ತೀವ್ರ ಸಶಕ್ತವಾಗುವದು. ಪ್ರಥಮಾ ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಮತ್ತು ಇತರ ದಾಹಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಗಳು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವವರೆಗೆ ಫೇರಂ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ನಂತರ ಕಫಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಜತೆಗೆ ಫೇ. ಫಾ. ವನ್ನು ತೀವ್ರ ತೀವ್ರ ಕೊಡದೆ ಬಹಳ ಅವಧಿಯ ನಂತರ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಬೇನೆಯ ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ಔಷಧ ಕೊಡಲು ಹತ್ತಿದರೆ ಫೇರಂಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀಮೂರ ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದು. ಇತರ ಔಷಧದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಉಳುಕು, ಜೆಜ್ಜಿದಗಾಯ-ಗಾಯ

Sprain, Bruise, Wounds.

ಸ್ಪ್ರೇನ್, ಬ್ರುಯಿಜ, ಊಂಡ್.

ಯಾವದೇ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಸ್ಥಿಬಂಧನ ಅಥವಾ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗುವದು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಗಲೋಣ, ವೆಂದರೆ ಉಳುಕು ಕೈಕಾಲುಗಳು ಜೋರಿನಿಂದ ಒಳಿಯುವದೇ ಇದರ ಕಾರಣವಿರುವದು. ಅಲ್ಲಾದಿದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬಾವು ಇರುವದು ಹಾಗೂ ರಕ್ತ ಕಂದುಗಟ್ಟಿದ್ದಿರುವದು. ಪೆಟ್ಟು ಬಹಳು ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮೈಯ್ಯು ಜೆಜ್ಜಿದಂತಾಗಿರುವದು. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಹಿಡಿಯುವದು.

ಫೇ. ಫಾ.:— ಮೃದುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಉಳುಕು ಆದಲ್ಲಿಯೂ ಜೆಜ್ಜಿದಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಈ ಔಷಧವನ್ನು

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ನಿಲ್ಲುವದು. ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಾವೂ ಜ್ವರವೂ ಹೋಗುವವು. ಗಾಯವು ತಾತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆದದ್ದು ಇದ್ದರೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ತುಂಬಿ ಬರುವದು. ೬x ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಅದರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಿದ ಬಟ್ಟೆ ಇಡಬೇಕು. ನೋವು ನಿಲ್ಲುವವರೆಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಸ:—ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ ತಾತ್ಕಾಲ ಉಪಾಯ ಮಾಡದೇ ಬೇನೆಗೆ ತಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರೆ; ಗಾಯದಿಂದ ತೆಳ್ಳನ ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದ ಸ್ರಾವವು ಬರಹತ್ತಿದರೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ-ಜೆಜ್ಜಿದ (ಅಥವಾ ಗಾಯವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ) ಬಾವು ಮುಂತಾದ್ದು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಫೇ. ಫಾ. ದ ನಂತರ ಕಾ. ಮೂ. ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಖಲನಮಾಡಿ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಲೇಪ ಮಾಡಿದರೆ ಶಕ್ತಿ ಕಂದುಗಟ್ಟಿ ಕರಗಿ, ನೀಲಿ ಆದದ್ದು ನೆಟ್ಟ ಗಾಗುವದು.

ಸಿ:— ದಟ್ಟನ, ಹಳದಿಬಣ್ಣದ ಸ್ರಾವವೂ ಕೀವೂ ಇದ್ದರೆ, ಗಾಯವಾದ ಕೂಡಲೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೆ ಕೀವಾಗುವ ಪದರಿಕೆ ಇರುವದು. ಆಗ್ಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಂತರ ಕಲೈ. ಸ. ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲೈ. ಸ:— ಕೀವು ಹರಿಯುವದು ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ; ಬಹಳ ದಿವಸ ಕೀವು ಹರಿಯುತ್ತ ಇದ್ದರೆ, ದಟ್ಟನ, ಹಳದಿ, ಕೀವೂ ರಕ್ತವೂ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಕಲೈ. ಫ್ಲೂ:— ಎಲುಬಿನ ಮೇಲೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ಜೆಜ್ಜಿದಂತೆ ಇದ್ದರೆ (ಕ. ಫಾ.)

ನೀ. ಸ:— ತಲೆಯ ಬುರಡಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಗಲಿ ಅದರಿಂದಾಗುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದ ಮೇಲೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ ತತ್ಕಾಲ ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಫೇ. ಫಾ. ವನ್ನು ಲೇಪ ಮಾಡಲೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲೂ ಆರಂಭಮಾಡಬೇಕು. ಜೆಜ್ಜಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಪೆಟ್ಟು

ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಅಂದರೆ ಲೋಹದ ಬಹಳೇ ಅಂಶವು ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೋಗುವದು. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕೊಡುವದರಗೋಸ್ಕರ ಲೋಹ (ಫೇ. ಫಾ.) ದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬಹಳೇ ಇರುವದು. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಲೋಹವೆಂದರೆ ಫೇ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಗಾಯವು ತೀವ್ರವೇ ತುಂಬಿ ಒರುವದು. ಗಾಯವಾದಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚತಕ್ಕ ಔಷಧವನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ತೊಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಬಾತ ಸಳಕುಹಿಡಿಯೋಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವದು.

ನಾತಶೂಲೆ

Neuralgia.

ನ್ಯೂರಲ್ಲಿಯಾ.

ನೋವು, ವೇದನೆ, ಇವು ಸಂಜ್ಞಾ ಸಹ ನಾಡಿಯ ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನ ತಂತುವಿನ ಗುಣಧರ್ಮಗಳೇ ಸರಿ. ನಾಡಿಗಳಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗೋಣ, ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಹ ಉದ್ಭವಿಸೋಣ, ನಾಡಿಗಳ ಕ್ಷೋಭವಾಗೋಣ, - ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವದು. ನೋಯೋಣ, ವೇದನೆ ಉಂಟಾಗೋಣ, ತುಸುತುಸು ಅನಿಸೋಣ, ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ, ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ, ಕಡಿದಂತೆ, ಉರುವು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ವಿದ್ಯುಲ್ಲತೆ ಯಂತೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಏಳುವಂಥ, ನಿಂತು ನಿಂತು ಆಗುವಂಥ-ಎಷ್ಟೋ ತರಹದ ವೇದನೆಗಳಿರುವದುಂಟು. ಇಂಥ ವೇದನೆಗಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ (Neuralgia) ನ್ಯೂರಲ್ಲಿಯಾ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾತಶೂಲೆವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿವಾತ ಇಲ್ಲವೆ ಕಸವೆನ್ನುವರು. ಈ ಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಏಕೈಕ ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ದೋಷದಿಂದಾಗಲಿ ಇತರ ಕಾರಣ ದಿಂದಾಗಲಿ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತರದ ಕ್ಷೋಭವುಂಟಾಗಿ ಅದರಿಂದ ವೇದನೆ ಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವೇದನೆಗಳು ಅತಿ ದುಃಸಹ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಾಂತಕವಿರುವವು. ಈ ವೇದನೆಗಳು ಕೊರೆದಂತೆಯೂ ಬೆಂಕಿಹತ್ತಿ

ದಂತೆಯೂ ದುಃಸಹವಿರುವವು. ಅವು ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಏಳುವವು. ವೇದನೆ ಇದ್ದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೈ ಹತ್ತಿದರು ಸಹ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಇತರ ವೇದನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷಣವು ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಶೂಲಕ್ಕೆ (ಕಾಲಿಕ್) ನಾವು ವಾತಶೂಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂಕುಚಿತ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ವಾಯುವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ನಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಅದು ಹಿಂದಿದಂತಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾತಶೂಲ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಈ ಕ್ಷೋಭಜನ್ಯ ವಾತಶೂಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಎನೂ ವಿಕೃತಿಯುಂಟಾದ್ದು ಕಂಡು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಯಾವದೇ ಶರೀರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ದುಃಸಹ ವೇದನೆಗೆ ವಾತಶೂಲ (Neuralgia) ವೆನ್ನುವೆವು. ಮತ್ತು ಇದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಶೂಲದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ವೇದನೆಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡತಕ್ಕಂಥ ಔಷಧಗಳ ವಿವೇಚನ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಶೀತದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ದಾಹಯುಕ್ತ ವೇದನೆ: ಇದ್ದರೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಳೆ ಸೇರಿದಂಥ ಅತಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ ವೇದನೆ ಇದ್ದರೆ ಶಿತೋಷ ಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ. ಒಂದೇ ಕಂಠು ಹುಚ್ಚಿನಮೇಲೆ ಇಲ್ಲವೆ ಗದ್ದದ ಮೇಲೆ ತಲೆಯ ಮಗ್ಗಲದ ಮೇಲೆ ಕಠೋರ ವೇದನೆ ಇದ್ದರೆ ಫೇ. ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದು ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು ಇವೇ ಈ ಬೇನೆಯ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವೇದನೆ. ನಾಡಿಯು ತಟ ತಟ ಹಾರುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು. ಉರುಳು, ಜ್ವರ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಇದ್ದರೆ.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ತೀವ್ರ, ಅತಿ ಕಠೋರ ನೋವು ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶೀತೋಷಚಾರದಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬೆಚ್ಚನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಉಷ್ಣೋಷಚಾರದಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ವೇದನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರುತ್ಸಾಹವೂ ನಿಶಕ್ತತೆಯೂ ಅನಿಸುವದು. ನಿದ್ರೆಗೇಡು. ಸಿಟ್ಟಿನ ಸ್ವಭಾವವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಬೆಳಕೂ ಸಪ್ಪಳವೂ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ. ಹಲ್ಲಿನ ಹಿಡಿದು ಕಿವಿಯ ಪರ್ಯಂತರ ಕಳೆ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆದರೆ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ತಾಲಾಡಕ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಏಳುವಾಗ, ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದಾಗ, ಅಥವಾ ರೋಗಿಯೂ ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದಾಗ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎಂದಾದರು ಉದ್ಭವಿಸುವ ವೇದನೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿಗಳ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ. ವೇದನೆಗಳು ವಿದ್ಯುಲ್ಲತೆಯ ಸಿಡಿತದಂತೆ ಬಡಿಯುವವು. ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರುವವು. ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಶೂಲೆ. ಶಾಚದನಂತರ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನೋವು ಇರುವದು. ವೇದನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗಾಗಿರುವದು. ಬಧಿರತೆಯು ಇರುವದು. ಜುಯ್ಜಿ ಹಿಡಿದಂತೆಯೂ ಇರುವದು.

ನೇ. ಮೂ:— ತೀವ್ರವಾಗಿ, ಬಾಣಬಡೆದಂತೆ, ಜಣಜಣಿಸುವ ಹಾಗೂ ಎಷ್ಟೋಕಾಲದವರೆಗೆ ಇರುವಂಥ ವೇದನೆ; ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಲ್ಲಿಯೂ ನೇ. ಮೂ. ದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ ಸರಿಯಾಗಿರುವದು. ಸ್ರಾವವಿರುವದು; ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದಲ್ಲಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಕಂಣಿನಿಂದ ನೀರುಸೋರುತ್ತಿರುವವು.

ಕಾ. ಮೂ:— ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳೀ ಬಣದ್ದು ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದಿ ಬಣದ್ದು ಇದ್ದು ಕಳೆ ಬಹಳಾಗಿದ್ದರೆ ಟೊಂಕದಿಂದ ಪಾದದವರೆಗೆ ಭಾಲೆ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊದಿಕೆ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದಿದ್ದು ಋರ್ಚೆಯಮೇಲೆ ಕೂಡಬೇಕೆಂದೆನಿಸುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಚ್ಚನ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ತಂಥನ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.

ಶರೀರದ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಹರಿದಾಡುವ ವೇದನೆ ಹಾಗೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬದಲಾಗುವ ವೇದನೆ.

ನೀ. ಸ:— ಶೀತ ಮತ್ತು ತೇವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವೇದನೆ (ಕಳೆ). ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಹಳದಿ, ನಸುಗೆಂಪು ಆಗ್ತು.

ಸಿ:— ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದರೆ- ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಬೊಂಕ ದಲ್ಲಿಯೂ ಬರುವ ಕಳೆ (ವೇದನೆ) ಬೆಚ್ಚನ ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿದರೆ ಉಪಶಮನ ವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಶೂಲೆ ಬರುವಂ ಥವರಿಗೆ, ಹಾಲು, ಕೆನೆ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಚನಾಗುವಷ್ಟು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಶೀತ ಹಾಗೂ ಗಾಳಿಯ ಉಪದ್ರವಾಗದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಡಬೇಕು. ಉಂಟೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನೂ ಅನುಭೋಗಿಸಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧ ಗಳ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಇತರ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡ ಬಹುದು. ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತೀವ್ರ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಗಾದರೆ ತಾತ್ಕಾಲ ಗುಣಬರುವುದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧದ ತೀರ ಸಹ ಮಾಡಬಹುದು.

ವಾಂತಿ

Vomiting.

ವೋಮಿಟಿಂಗ.

ಮಹಾಪ್ರಾಚೀರ ಹಾಗೂ ಚರ ಇವುಗಳು ಆಕುಂಚನ ಹೊಂದಿದರೆ ವಾಂತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿನ್ನೋಣ, ಚರದಾಹ, ಚರವ್ರಣ, ಚರರಾಬುಧ, ಮೆದುಳಿನ ಅಪಘಾತ, ಮೆದುಳಿನ ಇತರ ರೋಗ, ಗರ್ಭಿಣಿ ಆಗೋಣ, ವಿಷಪದಾರ್ಥ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರೋಣ, ಮಲಾವರೋಧ, ಜಂತು, ಯಕೃತ ಹಾಗೂ-ಕರುಳೂ ಇವುಗಳ ರೋಗ,

ದುರ್ಗೀಬೇನೆ (ಮಾಹಾವಾರಿ), ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪ, ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮುದ್ರ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗುವದು.

ಫೇ. ಫಾ — ಆಮ ವಾಂತಿ (ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನದ ವಾಂತಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹುಳಿ ಇರುವಂಥಾದ್ದು ಆಗುವದು. (ನೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇ. ಮೂ.) ತಲೆ ನೋಯುವದು. ಮುಟ್ಟು ಆದಾಗ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು. ತೀವ್ರ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವ ಕೆಂಪು ರಕ್ತದ ವಾಂತಿಯು. ವೇದನೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವದೇ ತರದ ಉಪದ್ರವವಾಗದೆ ಉಟವಾದನಂತರ ಆಗುವ ವಾಂತಿ. ವಾಂತಿಯ ಭರವು ನಡೆಯುವದರಿಂದ ನಿಲ್ಲುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಬಹಳೇ ಕಷ್ಟಬಂಧದ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಜಿಗಟೆ ರಕ್ತದ ವಾಂತಿ. ದಟ್ಟನ ಕಫವೂ ಬೀಳುವದಾದರೆ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಆಗ್ರವು.

ನೇ. ಮೂ:— ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬರುವದು. ಅವರೋಧವೂ ಇರುವದು. ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ, ಸ್ವಚ್ಛ ಎಳೆಯುಳ್ಳ ವಾಂತಿಯು. ವಾಂತಿಗೆ ಹುಳಿ ಉಪ್ಪು ರುಚಿಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಫೀ ಬಂಧದ ಕರೇವಾಂತಿ ಅಥವಾ ಮಸರಿನಂಥ ಗಟ್ಟಿ ಕರಣಿಗಳು ವಾಂತಿಯ ಸಂಗಡ ಬೀಳುವವು.

ಕಾ. ಫಾ — ಕಾಫಿಯ ಗತಿ ಯಂಥ ಕರೇ ವಾಂತಿ, ಮಳಮಳಿ, ಹುಳಿ, ಕಹಿ, ಅನ್ನ ಅಥವಾ ರಕ್ತಸಹ ವಾಂತಿಯಾಗುವದು.

ನೇ. ಫಾ:— ಮಸರಿನಂಥ ಗಟ್ಟಿ ಅಥವಾ ಹುಳಿ, ತೆಳ್ಳನ ವಾಂತಿ ಯಾಗುವದು. ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಡುವ ಭಾವನೆ; ನಾಲಿಗೆಯ ಬೊಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಆಗ್ರ.

ಸಿ:— ಕೂಸು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕುಡಿದನಂತರ, ವಾಂತಿಯಾಗುವದು ಮುಂಜಾನೆ ವಾಂತಿ ಇದ್ದು ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಬರುವವು.

ನೇ. ಸ:— ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಯು ಬಾಯಿಗೆ ಕಹಿ ರುಚಿ; ಹಸರ ಬಂಧದ ವಾಂತಿಯೂ ಇರುವದು. ಒಂದೇಸವನೆ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿರ ವದು. ಅನ್ನವು ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಪಚನವಾಗದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಹಗಲಾಗ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ನಿಯಮಿತಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ವಾಂತಿ ಶೀತ ಪೇಯ:

ಮೂಲಕ ಸಂಣಮಕ್ಕಳು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಾರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಲ್ಲು ಒಡೆ ಯುವಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ವಾಂತಿ, ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳು ಒಂದೇಸವನೆ ಕುಡಿಯಲು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ.

ನ್ಯಾ. ಫಾ:— ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಠಿಣ ವೇದನೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಂದೇಸವನೆ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ:— ಅಪಕ್ಕ ಅನ್ನದ ವಾಂತಿಯು ಫೇರಂ ಫಾ. ದಿಂದ ಗುಣಬಾರದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಆಗುವ ವಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಇತರ ಕಾರಣ ಗಳಿಂದಾಗುವ ವಾಂತಿಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. ಆದರೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ಯರಿಗೆ ಆಗುವ ವಾಂತಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕಾಲಾವಧಿ ಬೇಕಾಗು ವದು. ಭಾವನಾನುಸಾರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಅದಲುಬದಲುಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಜಠರ ಕ್ಷೋಭದ ಮೂಲಕ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಸಿ ನೀರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಬಹಳೇ ಗುಣವಾಗುವದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಬರ್ಫಿಸ ಚೂರು ಕೊಟ್ಟರೆ ತಾತ್ಕಾಲ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.

ಮುಟ್ಟು

Menstruation.

ಮೆನ್‌ಸ್ಟ್ರೋಯೇಶನ್.

ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ (೨೭-೨೮ ದಿವಸದ ನಂತರ) ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವದಂದರೇ ಮುಟ್ಟು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಮುಟ್ಟು ಆಗುವರು. ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸೂತಿಯಾದ ನಂತರವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸ ಮುಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿರುವದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಯಸ್ಸಿನ ೧೨೧೪ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಹಾಗೂ ರುತು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಬಳಿಕ ೩೩೩೫ ವರ್ಷದ ನಂತರ ಅಂದರೆ ವಯಸ್ಸಿನ ೪೫೫೭ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಮುಟ್ಟು ನಿಂತು ಹೋಗುವದು. ಈ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳ ಹೊರ್ತಾಗಿ

ಮುಟ್ಟು ನಿಂತರೆ ರೋಗವಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮುಟ್ಟು ಆಗುವಾಗ್ಗೆ ವೇದನೆ ಆಗದಿರೋಣ ಹಾಗೂ ಯಾವದೂ ಇತರ ತಾಪವಾಗದಿರೋಣ—ಇದು ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷಣವು. ಆದರೂ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸಶಕ್ತ ಇದ್ದು ಸಹ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಡತ, ತಲೆಶೂಲೆ, ಮಾಂದ್ಯ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವವು. ಆದರೂ ತೀವ್ರ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ತಡವಾಗಿ ಮುಟ್ಟು ಆಗೋಣ. ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇಲ್ಲವೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ ರಕ್ತಸ್ರಾವ ವಿರೋಧ, ಉರುಪು, ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ ಇರೋಣ; ತಲೆನೋವು, ಇತರ ಮನಸ್ತಾಪವಾಗೋಣ,— ಇವು ಮುಟ್ಟಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದಾಗುವ ಬೇನೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರುವವು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ. ಮುಟ್ಟು ಚರ್ಯೆ ಕೆಂಪು. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ. ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನದ ವಾಂತಿ. ತೀರ ಕೆಂಪು ರಕ್ತದ ಸ್ರಾವವು. ರಕ್ತವು ತೀವ್ರ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು. ದರಸರ್ತಿ ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಮುಟ್ಟಿನ ಅವಧಿಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಮುಟ್ಟು ಸರಿಯಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲವೆ ತೀರ ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಶೈತ್ಯಮೂಲಕ ಅನಾರ್ತವ (ಮುಟ್ಟು ಆಗದಿರೋಣ) ಅಥವಾ ಮುಟ್ಟು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆ ಬಹಳೇ ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ ಆಗುವದು. ಸ್ರಾವವು ಡಾಂಬರಿನಂತೆ ಕರ್ರಗಾಗಿರುವದು ಹಾಗೂ ತೀವ್ರ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು. ಮುಟ್ಟಿನ ಸ್ರಾವವು ಬಹಳ ದಿವಸ ಆಗುತ್ತ ಇರುವದು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರವಿರುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಮುಟ್ಟು ಅನಿಯಮಿತ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಶಕ್ತ, ಕೋಮಲ ಮನಸ್ಸಿನ ಮತ್ತು ಚಿರಡಿಬೋರ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ದಣಿವಿಕೆ, ನಿರುತ್ಸಾಹ; ಮುಟ್ಟು ಬಹಳ ತಡಮಾಡಿ ಆಗುವದು. ಅದು

ಅತ್ಯಂತ ವಿಪುಲವಿರುವದು ಅಥವಾ ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಇರುವದು. ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋಯುವದು. ಕೆಂಪು ಅಥವಾ ಕರ್ರನ, ತೆಳ್ಳನ ಸ್ರಾವವು. ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಟ್ಟ ನಾತವಿರುವದು. ಮುಟ್ಟಿನ ನಂತರ ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆ.

ನೇ. ಮೂ:- ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ ಪಾಂಡುರ ಸ್ರಾವ. (ಕಾ. ಫಾ.); ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಾಂಡುರೋಗವಿದ್ದ ಹುಡುಗೆಯರಲ್ಲಿ. ಮಾಂದ್ಯ, ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಮುಂಜಾನೆ ತಲೆ ಮಂದವಿದ್ದು ನೋವು ಇರುವುದು. ಸ್ರಾವವು ಅತಿ ತೀವ್ರವೋಗುವದು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರ ಹೆದರಿಕೆ, ಹುಳಿ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ; ಕಾರಿಕೆ; ೧೨× ಅಥವಾ ೩೦× ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:- ಮುಟ್ಟಿನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ನಂತರವೂ ವೇದನೆ; ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದು. ವೇದನೆ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವವು. ಬಲಪಾಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು, ಮುಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ವೇದನೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲ, ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕಷ್ಟು ಮುಟ್ಟು ಅಗಲಾರಂಭಿಸುವದು.

ಕಲೈ. ಪು:- ಮುಟ್ಟು ತೀರ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಪ್ರಸವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವಂಥ ವೇದನೆ. ಇಂಥ ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ. ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ಏನಾದರೂ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುವ ಭಾಸವು. ಕಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲೈ. ಫಾ:- ತರುಣ ಹುಡುಗೆಯರು ಮುಟ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುವರು. ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡ ಹೆಂಗಸರು ತಡಮಾಡಿ ಆಗುವರು. ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಪಾಂಡುರೋಗವಿದ್ದ ತರುಣ ಹುಡುಗೆಯರ ಮುಟ್ಟು ಅನಿಯಮಿತವಿದ್ದರೆ. ಮುಟ್ಟು ಬಹಳ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ. ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡತವಿದ್ದರೆ. ಬಾಣಂತಿ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಮುಟ್ಟು ಆಗುವದಾದರೆ. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ನಂತರ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆ ಮತ್ತು ನಂತರ ಅಶಕ್ತತೆ, ಸ್ವಸ್ಥ ಕೂಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರವೃತ್ತಿ.

ನೇಟ್ರಿಂ. ಫಾ:— ಮುಟ್ಟು ವಿಷವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಹುಳಿ, ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದದ್ದು. ಮುಟ್ಟು ತಗಲುವ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಉರುವು ಇರುವದು. ಉರುವು ವುಳ್ಳ ಮುಟ್ಟು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಳದಿ, ಕೆನೆಯಂಥ ದಟ್ಟ ಅಗ್ರ.

ಸಿ:— ಮಲಾವರೋಧವಿದ್ದರೆ. ಹೊಲಸು ನಾತವಿದ್ದ ಮುಟ್ಟು. ತಣ್ಣನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಮುಟ್ಟು ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಬಹಳೇ ಶೀತವೆನಿಸುವದು. ಕಾಮೋಚ್ಛೇ ಆನಾವರ.

ಕಾ. ಸ:— ಮುಟ್ಟು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದೆ ಬಹಳೇ ತಡವಾಗಿ ಆಗುವದು ಮತ್ತು ಬಹಳೇ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ದಂತೆಯೂ ಜಡವಾದಂತೆಯೂ ಭಾವನೆ. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚ ಹಳದಿ ಅಗ್ರ.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ:— ಮುಟ್ಟು ತಡಮಾಡಿ ಆಗುವದು. ಬಹಳ ದಿವಸ ಆಗುತ್ತಿರುವದು. ತಲೆಶೂಲೆ, ಅಶಕ್ತತೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಪಾಂಡುರೋಗ, ಕ್ಷಯರೋಗ ಮುಂತಾದವುಗಳಂಥ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೋಷಗಳಿಂದಲೇ ಮುಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದು ಇಲ್ಲವೆ ತೀರ ನಿಲ್ಲುವದು. ಈ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೋಷವು ನಿಲ್ಲದ ಹೊರತು ಈ ರೋಗವು ಇಲ್ಲದಾಗುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದರ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಡಬೇಕು. ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕುಳಿತದ್ದರಿಂದಲೂ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಬಹಳ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ತಲೆಗಿಂಬು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಲು ಎತ್ತರ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ. ಮತ್ತು ಫೇ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ತೀಕ್ಷ್ಣ ವೇದನೆ, ಕಾವು ಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದಲೂ, ೩× ಶಕ್ತಿಯ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಹಾಕಿವ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತದ್ದು

ರಿಂದಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವು. ಪಾಂಡುರೋಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮ್ಮ
“ಪಾಂಡುರೋಗ ಚೂರ್ಣ”ವೆಂಬ ಔಷಧವನ್ನು ದಿನಾಲು ಕೊಡಬೇಕು.
“ಸಪೀಡಾರ್ತವ”ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ವಿಷಮಜ್ವರ

Typhoid Fever.

ಟಾಯಫಾಯ್ಡ್ ಫೀವರ್.

ವಿಷಮಜ್ವರ (ಇದಕ್ಕೆ ಮಧುರಾ ಎಂದೂ ಅನ್ನುವರು) ವು ಒಂದು ತರದ ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ಜ್ವರವು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಂತ್ರಜ್ವರವೆಂದೂ ಅನ್ನುವರು. ಇದರ ಕಾಲಾವಧಿಯು ೩೪ ವಾರ (ಅಥವಾ ೨೨-೨೪ ದಿವಸ) ದ ವರೆಗೆ ಇರುವದು. ರೇಚದ ಪುನುತ್ಪತ್ತಿ ಇರುವದು. ಮಾಂದ್ಯ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವದು, ಬದಬಡಿಸುವದು, ಭ್ರಮೆ ಮುಂತಾದ ವಾತದ ಭಾವನೆಗಳಿರುವವು. ಮಧುರೆ ಎಂಬ ಬಕ್ಕೆ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಏಳುವದು. ಮೊದಲು ತಲೆನೋವು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಗ್ಲಾನಿ, ಅವರೋಧ, ನಿದ್ರಾಲುಪ್ತ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋವೂ ಹುಟ್ಟುವದು. ಶಾಚಕ್ಕೆ ತೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ಅರೋಗಿ, ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗ್ರ, ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಇರುವ ಇಚ್ಛೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ನೋವು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚು. ಆ ಮಾನದಿಂದ ಮುಂಜಾನೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. ಈ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ನಿಯಮಿತತನದಿಂದ ಏರುವದು ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಏರುವದೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಈ ಜ್ವರದ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವು. ಮುಂಜಾವಿಗಿಂತ ಸಂಜೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೨ ಅಂಶದಷ್ಟು ಏರುವದು. ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ ಮುಂಜಾವಿನ ವರೆಗೆ ೧ ಅಂಶದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೩ನೇ ೪ನೇ ದಿವಸ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೦೪° ೧೦೫° ವರೆಗೆ ಏರುವದು. ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ೧೦೨° ೧೦೩° ಅಂಶದ ವರೆಗೆ

ಇರುವದು. ಮೊದಲಿನ ೩೪ ದಿವಸದಲ್ಲಿಯ ಜ್ವರದ ಏರು ಇಳಿಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಜ್ವರದ ಲಕ್ಷಣವು (ಎಷಮಜ್ವರ ಅಹುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬದು) ಕಂಡುಬರುವದು. ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯ ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ಏರುವಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಇಳಿತದ ಪ್ರಮಾಣ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಳಿದರೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಮೊದಲು ಎರಡು ದಿವಸ ಜ್ವರ ೧೦೪೦, ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಶದ ವರೆಗೆ ಏರುತ್ತ ಹೋದರೆ ಅದು ಎಷಮ ಜ್ವರವಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲು ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ.

ಮೊದಲನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಜ್ವರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಉಳಿಯುವದು. ಎರಡನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೭ನೇ ೮ನೇ ದಿವಸ ಎದೆಯಮೇಲೆಯೂ ಹೊಟ್ಟೆಯಮೇಲೆಯೂ ಗುಲಾಬೀ ಬಣ್ಣದ ಬಕ್ಕೆ ಕಾಣಹತ್ತುವದು. ಬಕ್ಕೆ : ಬತ್ತದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದು, ಮತ್ತು ಪುನಃ ಕಾಣಹತ್ತುವದು. ಎಷ್ಟೋ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಬಕ್ಕೆ ಏಳುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಜ್ವರದ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮೊದಲನೇ ವಾರದಂತೆಯೇ ಇರುವದು. ಜ್ವರವು ೧೦೬ ಅಂಶದವರೆಗೂ ಏರುವದು. ಈ ವಾರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ಏರು ಇಳಿವಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಸಾಧಾರಣ ಸ್ಥಿರವಿರುವದು. ೨ನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ವಾತದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಗ್ಲಾಸಿಯೂ ಕಂಠು ಮುಚ್ಚು ಹಾಕುವದೂ ಇರುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದಂತಾಗುವದು. ಬಿಕ್ಕು ಬರುವವು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಡಮ ಡಮಿಸುವದು. ೩ನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ಏರು ಇಳಿವಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಅಂತರವು ಬಹಳ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬರುವದು. ೪ನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ತೀರ ಇಳಿಯುವದು ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಒರುವದೂ ಸಿಲ್ಲುವದು. ಒಂದೇಸವನೆ ಎರಡುದಿವಸ ಜ್ವರ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರದೇ ಇದ್ದರೆ ಜ್ವರವು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಷ್ಟೋ ಸರ್ತೆ ೧೦-೧೨ ದಿವಸದ ನಂತರ ಸಹ ಜ್ವರ ಮರಕಳಿಸಿ ಬರುವದು. ಈ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಬಹಳಮಾಡಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಇರುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಕೈಹಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಬಾಯುವದು ಮತ್ತು ನಗಾರಿಯಂತೆ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ೨ನೇ ೩ನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು

ಬರುವವು. ಮಧುರಿಯ ಬಕ್ಕೆಗಳು ೨ನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ೩ನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾಗುವವು. ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯ ಹಾಗೂ ಅಸಮಾಧಾನದ ಭಾವನೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಡೆಯವರೆಗೆ ಇರುವದು.

ಮಾಂದ್ಯ, ಕಂಠಮುಚ್ಚು, ಭ್ರಮ, ಬಡಬಡಿಸುವದು ಮುಂತಾದ ವಾತದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ೨ನೇ ಮೂರನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಇರುವವು. ನೊದಲನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆಯ ತುದಿಗಳು ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ನಡುವೆ ಬಿಳಿ ತೆಳ್ಳನ ಅಗ್ರವಿರುವದು. ಎರಡನೆ ವಾರದಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆಯು ಸ್ವಚ್ಛವಿರುವದು ಸ್ವಸ್ಥಭಾಗ ಬೆನ್ನು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ೨ನೇ ೩ನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನು ಸುಲಿದು ಹುಂಣುಗಳಾಗುವವು. ಈ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ಜ್ವರದ ಮಾಸದಿಂದ ತೀವ್ರ ಹಾರುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಮಂದವೂ ತುಂಬಿದಂತೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅದರ ಮೇಲಿನ ಒತ್ತಾಯ ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು. ಮೂರನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಕೂಮೋನಿಯಾ, ಉದರಾವರಣದಾಹ, ಮುಖ ಗ್ರಂಥಿಗಳ ಬಾವು, ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷತಗಳು ಬಿದ್ದು, ರಕ್ತ ಸಹಿತ ಮಲವು ಆಗುವದು, ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವದು, ಮುಂತಾದ ಉಪದ್ರವಗಳಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದು. ಕರಳುಗಳೊಳೆ ಗಿಂದಲೂ ಇತರ ದ್ವಾರಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವ ಹೋಗೋಣ, ಹೊಟ್ಟೆಯು ವಾತದಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಡಮಡಮಿಸುವದು, ಅರಿವು ತವ್ವೋಣ ತುಟಿ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಪಟ ಪಟ ಮಾತಾಡೋಣ, ಕಂಪವೂ ಗುಳಿ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಶದವರೆಗೆ ಜ್ವರ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರೋಣ— ಇವು ಅನಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಾಡಿಯು ಮಂದವೂ ತುಂಬಿದಂತೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ವಾತದ ಭಾವನೆಗಳಿರದಿದ್ದರೆ ಜ್ವರ ಬಹಳ ಇದ್ದಾಗೂ ಹೆದರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ. ಚಳಿ, ಜ್ವರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ದಾಹದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವರೆಗೆ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಖಚರ್ಯ, ತುಟಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆ ಕೆಂಪಾಗಿರುತ್ತವೆ. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರಹಾರುವದು ಆದರೂ ಸಶಕ್ತವಿದ್ದು ಅನಿಯಮಿತವಿರುವದು. ರಕ್ತ ಸ್ರಾವ, ಶಕ್ತಿವಾತ;

ಕಾ. ಮೂ:- ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು ಸರ್ತಮೇಲೆ ಫೇರಂ. ಫಾ. ವನ್ನು ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರ. ಹೊಟ್ಟೆ ಚಾಡಿಸುವದು. ರೇಚವು ಹಳದೀವರ್ಣದಮೇಲೆ ಇದ್ದು ಬುರುಗುವುಳ್ಳದ್ದೂ ಇರುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದು; ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನ ವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರಕ್ತವು ಕರೇಬಣ್ಣದ್ದು ಇದ್ದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂಥಾದ್ದು ಬೀಳುವದು.

ನೇ. ಮೂ:- ರೋಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ತಮೇಲೆ ಇದರ ಜತೆಗೆ ಫೇ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಾವವೆಂದರೆ- ನಾಲಗೆಯು ಒಣಗಿದ್ದು, ನೀರಿನಪಾಂತಿ, ಮಾಂದ್ಯ, ಕಂಠಮುಚ್ಚುವದು, ಸರ್ವಾಂಗವೆಲ್ಲ ಸಂಣ ಸಂಣ ಸೆಳೆತ; ಸ್ನಾಯುಗಳ ಸ್ಪಂದನ.

ಕಾ. ಫಾ:- ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು- ಮಲವು ಕೆಟ್ಟ ನಾತ ವುಳ್ಳದ್ದು, ಶಕ್ತಿಪಾತ, ನಿದ್ರೆಗೇಡು, ಬಾಯಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧ, ಹೃದಯದ ಅಶಕ್ತತೆ; ಭ್ರಮ, ನಾಲಗೆಯು ಒಣಗಿದ್ದು, ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಸಾಸಿಮಿಯ ಲೇಪದ ವರ್ಣದ ಕರೇ ಅಗ್ರ. (ನೇ. ಮೂ.), ಹಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಸಹ ಕಿಟ್ಟ, ನಾಡಿಯ ಕ್ಷೀಣತೆ, ತುಟೆಗಳು ಸುಲಿಯೋಣ, ನಾಲಗೆಯು ಒಣಗಿದ್ದರಂದ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ಸ್ತ್ರಾವವು ಕೆಟ್ಟ ನಾತವುಳ್ಳದ್ದು (ಬೆವರು, ಮಲ ಮುಂತಾದ್ದು), ನಾಡಿಯು ಅಶಕ್ತ, ತೀವ್ರ ಹಾಗೂ ಅನಿಯಮಿತ, ಜ್ವರವೂ ಬಹಳ ಜೋರಿನದು ಇರುವದಿಲ್ಲ (ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು), ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಮುಬಿಚರ್ಯೆ ಇಳಿದದ್ದೂ ನಿಸ್ತೇಜವೂ ಇರುವದು, ಸ್ನಾಯು ಬಡಬಡಿಸು ವದು, ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಅನಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಶಾರೀರಿಕ ಭಾವನೆಗಳಿ ಗಿಂತ ಮಾನಸಿಕ ಭಾವನೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಭರವುಳ್ಳವು ಇರುವವು.

ವ್ಯಾ. ಫಾ:- ಸೆಳೆತ, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಸೆಳೆತವಿರುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಜಡವೆನಿಸುವದು. ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಹಳದಿ ಹೊಳ ವುಳ್ಳ ಅಗ್ರ;

ನೇ. ಸ:- ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಹೊಲಸು. ನಸುಗೆಂಪು, ಹಸರು ಅಗ್ರ; ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪ.

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ:— ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾ ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಬರುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ.

ಕಾಲಿ. ಸ:— ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು ಮುಂಜಾನೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ನಡೆಯುವದು. ರಕ್ತ ದೂಷಿತ ವಾದಲ್ಲಿ ಮಂದ ಹಾಗೂ ಸಾವಕಾಶ ನಡೆಯುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗದ ಆರಂಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಫೇ. ಫಾ. ಕಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಮೂ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸ ಬೇಕು. ತ್ವಚೆಯು ಒಣಗಿದ್ದು ಇದ್ದು ಮೈಮೇಲೆ (ಥಂಡಿಯ) ಮುಳ್ಳು ಬರುವದಾದರೆ ಕಾ. ಮೂ. ರದ ಬದಲು ಕಾ. ಸ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಕೆಲ ಡಾಕ್ಟರರು ಹೀಗೆ ಅನ್ನುವರು— ರೋಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇ. ಮೂ. ಇವುಗಳನ್ನು ತೀವ್ರ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ನಮಗಂತೂ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವು ಸಮ್ಮತವಿರುವದು. ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯಕಂಡಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೊದಲಿ ನಿಂದಲೆ ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ದಿನಾಲು ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪದ್ರವ ಯಾವೂ ಆಗದೆ ರೋಗಿಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವನು. ರೋಗದ ಭರವು ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡುವ ಕ್ರಮವಿಡಬೇಕು. ಜ್ವರದ ಸಲುವಾಗಿ ಫೇ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಫೇರಂ ಫಾ. ದ ಚತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಲವು ಹಸರು ಬಣದ್ದಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೇ. ಸ. ವನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಾಂದ್ಯ, ಭ್ರಮ, ದಣಿವಿಕೆ, ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಜೊಲ್ಲಿನ ಗುಳ್ಳಿಗಳು, ಚಿತ್ತದ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇದ್ದರೆ ಕಾಲಿ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇ. ಸ. ಇವು ಗಳನ್ನು ಚತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಜನರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧಗಳು ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕೆಲ ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ

ಔಷಧಗಳನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಆ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು ಹುಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಕಾ. ಫಾ. ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇ. ಮೂ ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಅದರ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ರಕ್ತವು ಕರಗೂ ಗಂಟುಗಂಟಾಗಿಯೂ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾ. ಮೂ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಯು ನಸುಗೆಂಪಾಗಿದ್ದು ವಾತವೂ ಆದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ರೋಗಿಯು ಗಾಬರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಿಗೆಯು ನಸುಗೆಂಪು ಹೊಳಪು ಉಳ್ಳದ್ದೂ ಇದ್ದು, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯೂ ಇದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಅಗ್ರವಿದ್ದರೆ ನೇಟ್ರಂ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ನಸುಗೆಂಪು, ಹಸರು ಹೊಲಸು ಅಗ್ರವಿದ್ದರೆ, ನೇ. ಸ. ಕೊಡಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಕೊಡಲು ಮರೆಯಬಾರದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾ. ಫಾ. ಇವುಗಳನ್ನು ಶಕ್ತಿವರ್ಧಕವೆಂದು ಕೊಡಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಮಾಡಿದ “ ಸೆಲ್‌ಟಾನಿಕ್ ” ಅಥವಾ “ ಪಿಂಡ ಪಾಷ್ಟಿಕ ಚೂರ್ಣ ” ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಗುಣವಾಗುವದು. ಗಂಜಿ, ಸಾವಿಯ ಅರಳು, ಡಾಳಿಂಬ, ದ್ರಾಕ್ಷ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಪೊರ್ತು ಇತರ ಯಾವದೇ ಪದಾರ್ಥ ಕೊಡಬಾರದು. ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆ ಬಹಳಾಗುವದು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ರೋಗಿಯನ್ನು ಜಸ್ಪಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಅಪಘ್ರದಿಂದಲೇ ರೋಗವು ಮರಕಳಿಸಿ ಬರುವದು. ಶಾಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಉಗುರು ಬಿಚ್ಚನ ನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಆಗಲಿ ಗ್ಲಿಸರೀನದ ಪಿಚಲಳಿಗೆಯನ್ನು ದಿನಾಲು ಕೊಡಬೇಕು. ಜ್ವರ ಬಹಳ, ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ, ರೋಗವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವದೂ ಇದ್ದರೆ ಬಿಸಿನೀರಿನ

ಬಸ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು. ರೋಗವು ಯಾವದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದ್ದರೂ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ತಪ್ಪಬಾರದು.

‘ಜ್ವರ’ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ-ಹುಚ್ಚುತನ-ಮರುಳು

Delirium, Madness, Insanity.

ಡೆಲೀರಿಯಮ್, ಮ್ಯಾಡ್‌ನೆಸ್, ಇನ್‌ಸ್ಯಾನಿಟಿ.

ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ, ಭ್ರಮ, ಹುಚ್ಚು, ಮರುಳು ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕೃತಿಯ ರೋಗಗಳೇ ಸರಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಕೃತ್ಯುಬ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅತಿರೇಕ ಹೊಂದಿ ದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕೃತ್ಯುಬ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕಾರಣಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳು ಸಹ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಟಾಯಫಾಯಿಡ, ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ಮುಂತಾದ ತೀಘ್ರಗಾಮಿ ದುಷ್ಟ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯುಬ್ಧ ಮನಸ್ಸಿತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನ ವಾದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಾತ, ಭ್ರಮವೆನ್ನುವರು. ಅಂದರೆ ವಾತ ಹಾಗೂ ಭ್ರಮವೆಂಬುವ ವಿಕೃತಿಯು ರೋಗಜನ್ಯವಿದ್ದು ಬಹುದಿವಸ ತಡೆಯು ವಂಥಾದ್ದು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ರೋಗವಿಲ್ಲವಾದಕೂಡಲೆ ಈ ಪ್ರಕೃತ್ಯುಬ್ಧ ಮನಸ್ಸಿತಿಯೂ ಇಲ್ಲವಾಗುವದು. ಇಂಥ ಶಾರೀರಕ ಕಾರಣಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದಲೇ ಕೇವಲ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೂಲಕ ವಿಕೃತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನ ವಾದರೆ ಆ ವಿಕೃತಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಅನ್ನುವರು. ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ಷೀಣಮಾಡುವ ರೋಗವು ಬಂದು ಹೋದ ನಂತರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ. ಅದು ದುರ್ಬಲವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅಥವಾ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗದಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ತಿಳುವಳಿಕೆ ತಪ್ಪುವದು, ಬಡ-ಬಡಿಸುವದು, ಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲತೆ, ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ, ನಿದ್ರೆಗೇಡು, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಆಭಾಸಾತ್ಮಕ ಕಲ್ಪನೆ, ಭ್ರಮಿಷ್ಠತೆ, ನಮೃತಾತಿರೇಕತೆ, ಮರ್ಯಾದೆ.

ಗೇಡು, ನಿಷ್ಕಾರಣ ನಗುವದು, ಅಳುವದು, ಹಾಡೋಣ, ಓಡುತ್ತ ಹೋಗೋಣ, ಯದ್ವಾತದ್ವಾ ಚೇಷ್ಟೆಮಾಡೋಣ, ನೈತಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಇತರ ಯಾವದೇ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಂಬದ್ಧ ಬಡಬಡಿಸೋಣ, ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ ಪಟ ಮಾತಾಡೋಣ, ಮುಂತಾದ ಚೇಷ್ಟೆಗಳು ಹುಚ್ಚಾಟದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವವು. ಜ್ವರವು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ವಾತದಲ್ಲಿ ಸಹ ಇವೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವವು. ವಾತದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಮಾತ್ರ ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜ್ವರವಿಳಿದ ನಂತರ ಸಹ ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸ ಇರುವದುಂಟು. ವಾತವಿಕೃತಿಯಾಗುವಂಥ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗದ ಭರವು ಕಡಿಮೆಯಾದನಂತರ ವಾತವಿಕೃತಿಯಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿಯೇ ಇದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹುಚ್ಚುತನದ ತರಂಗಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುವವು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವವು. ಮುಂದೆ ತೀರ ನಿಂತುಹೋಗುವವು. ಇದಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ “ಮ್ಯಾನಿಯಾ” (Mania) ಅನ್ನುವರು. ಉನ್ಮಾದವೆಂದೂ ಅನ್ನುವರು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೊಂದೇ ಹುಚ್ಚಿನ ಪ್ರಕಾರ ವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದರೆ ‘ಹುಚ್ಚು’ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಮಾಡುವದೇ ಕಠಿಣವಾಗುವದು. ಹುಚ್ಚಿನ ಯಾವದೇ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ, ನಿರ್ಣಯಬುದ್ಧಿ, ಧಾರಣೆ, ಅಥವಾ ಆಕಲನ ಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಹೊಂದಿರುವದು. ಹುಚ್ಚಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಾವನೆಗಳು ಸಹ ರೋಗಿಯ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯ ವಿಕೃತಿಯ ನಿದರ್ಶಕಗಳೆಂಬದು ಕಂಡುಬರುವದು. ದಾಂಡಿಗತನ, ಕೊಲೆ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ, ಅರಿವೆ ಹರಿಯೋಣ, ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬತ್ತಲೆ ಬಚ್ಚಿ ಇಲ್ಲದೆ, ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿರುಗಾಡೋಣ, ಬಡಬಡಿಸೋಣ, ತಿನ್ನುವ ಉಣ್ಣುವ ಅರಿವು ಇರದಿರೋಣ ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹುಚ್ಚು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಬೋಣ, - ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿಹೊಂದಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಸರಿ. ಕೆಲಜನರ ಹುಚ್ಚು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸದ ವೂರ್ತಿಯೇ ಇರುವದು. ಇತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ನಡತೆ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಇತರ

ಜನರಂತೆ ಇರುವದು. ಕೆಲವರ ಹುಚ್ಚು ಕೆಲ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಇರುವದು. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ವ್ಯವಹಾರ ಇತರ ಜನರಂತೆ ಸರಲವಿರುವವು. ಕೆಲ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಹುಚ್ಚಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ದಲ್ಲಿ (Monomania) ಅಥವಾ ವಿಶಿಷ್ಟೋನ್ಮಾದವೆನ್ನುವರು. ಈ ವಿಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ತೀರ ಭ್ರಷ್ಟ ಅಥವಾ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಶೂನ್ಯವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಸಂಗತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವದು. ಅದೊಂದು ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಖರೆಯಾವದು ಖೊಟ್ಟಿಯಾವದು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪಾತ್ರತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೊಡೆಯುವವರಿದ್ದಾರೆ ವಿನಾಕಾರಣ ತನಗೆ ಭಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ವಿಷ ಹಾಕುವವರಿದ್ದಾರೆ, ಈ ಕಲ್ಪನೆಯ ಸನ್ನಿ ಬಡೆದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಬೆದರಬಡಕನಾಗಿರುವನು. ಕೆಲವರಿಗೆ ತಾವು ಶ್ರೀಮಂತರಿದ್ದೇವೆ, ವಿದ್ವಾನ್. ರಿದ್ದೇವೆ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಿದ್ದೇವೆ ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪನೆ ಇರುವದು. ತಾನು ಆರಸ ನಿದ್ದಾನೆ, ಸತ್ತಾಧಾರಿಯು ಇದ್ದಾನೆ, ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಜ್ಞೆಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಹಲವರು ಕಾಮ ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮಗಳು ತನ್ನನ್ನು ವರಿಸುವಳು, ಯಾವಳೊಬ್ಬಳ ಪ್ರೇಮ ತನ್ನ ಮೇಲಿರುವದು ಇಂಥ ಮುಂತಾದ ಕಾಮುಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬಡಬಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ತಾನೇ ಧರ್ಮಾವತಾರನೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಧರ್ಮದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವನು. ಕೆಲವರು ನೈತಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೊಡುವರು. ಕೆಲವರಂತೂ ಆನಂದಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಕೆಲವರು ದುಃಖಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಂತೆ ಅಳುತ್ತ ಕೊಡುವರು. ಕೆಲವರು ತಮಗೆ ಭಯಂಕರ ಆಪತ್ತು ಒದಗುವದೆಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು, ಖಿನ್ನ, ವಿಷಣ್ಣಚಿತ್ತ ಹಾಗೂ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವರು. ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಲ್ಲ ಮೊನೊಮ್ಯಾನಿಯಾ ಅಥವಾ ವಿಶೇಷೋನ್ಮಾದದ ಪ್ರಕಾರಗಳೇ ಸರಿ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸಂಕಟ ಸರಂಪರೆ, ಒದಗೋಣ, ಚಿಂತೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗೋಣ, ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಆಗದೋಣ,

ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆ ಆಗೋಣ ಇಂಥ ಕಾರಣಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚಿನ ಲಹರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಣಗಿದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ನಷ್ಟಶಕ್ತಿಯಾಗುವದು ಅದರಿಂದ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ತೀರ ನಷ್ಟವಾಗುವದು. ಇಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ರೆನ್ನುವರು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ವಿಕೃತಿಯು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ರೋಗಿಯು ಹುಚ್ಚನಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಾಗೂ ನೈತಿಕ ವರ್ತನದಲ್ಲಿ ಬದಲು ಕಂಡುಬರುವವು. ಇತರ ಯಾವವೂ ಸ್ಪಷ್ಟಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬಾರದೆ ಈ ಬದಲು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಅಥವಾ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಸಹ ಇರುವದು. ರೋಗಿಯು ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾಳಜಿಯಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದಂತೆಯೂ ನಡೆಯುವನು. ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಮಿತಿಮೀರಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಚಿರಡಿ ಖೋರನೂ ಸಿಟ್ಟುಬುರುಕನೂ ಇರುವನು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಬಂಧ ದಿಂದಲೂ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಜನರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ಅಂತಃಕರಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಅವರ ದ್ವೇಷ ವಿನಾಕಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ನಾಲಗೆ, ತುಟಿ ಕೈ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪವು ಆಗಲಾರಂಭಿಸುವದು. ಗತಿಯಲ್ಲಿ (ನಡೆಯೋಣ) ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ-ಚಂಚಲತೆ-ಕಂಡು ಬರುವದು. ನಡೆಯುವಾಗ ಲಟಲಟ ನಡಗುವನು. ಮಾತಾಡುವಾಗ ಶಬ್ದವು ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೊರಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಬರೆಯುವಾಗ ಶಬ್ದಗಳು ತಪ್ಪುವವು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹತ್ತಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಬಡಿಬಡಿಸುವನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೌನವನ್ನೂ ಧರಿಸುವನು. ಸುಖ, ದುಃಖ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಇವುಗಳ ಜ್ಞಾನ ಸಹ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಸಹ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮಾತು ಸಹ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರುವು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಶೂನ್ಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುವನು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆಗಳುಳ್ಳ ರೋಗಕ್ಕೆ (Dimensia) ಎನ್ನುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವೆನ್ನುವರು. ಡಿಮೆನ್ಸ ಶಿಯಾದಲ್ಲಿ ಮೊನೊಮ್ಯಾನಿಯಾದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವನೆಗಳು ಸಹ ಇರುವವು. ಮೊನೊಮ್ಯಾನಿಯಾದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚಿಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತ ವಿಷಯದ ಹೊರತು ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇರುವದು ಮತ್ತು ತನ್ನ

ಇತರ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವನು. ಹುಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತರಹದಿಂದ ರೋಗಿಯ ಬುದ್ಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವದು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಮನೋದುರ್ಬಲತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುವದು. ಶರೀರದ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ಇರುವದು, ರೋಗಿಯು ಕೂತುಕೊಂಡೂ ಇರಲಾರನು. ಮಲಗಿಕೊಂಡೇ ಇರುವನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೈಯ್ಯೂ ಸೆಟೆಯುವದು. ಮಲಮೂತ್ರದ ಅರುವು ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ನ್ಯೂನೋನಿಯಾ ಮುಂತಾದ ವಿಕಾರಗಳಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಮರಣಹೊಂದುವನು.

ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಹುಟ್ಟಿ ಹುಚ್ಚು ಇರುವರು. ಜನ್ಮತಃ ಬುದ್ಧಿಯ ವಿಕಾಸವು ಆಗಿರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಹುಚ್ಚು ಕಳೆ ಸುರಿಯುವದು. ಅವನು ಮಾತಾಡಲಾರನು. ಅವನು ಗುರುತು ಸಹ ಹಿಡಿಯಲಾರನು. ಮಾತಾಡಿದರೂ ಹುಚ್ಚುಪಚ್ಚು ಮಾತಾಡುವನು. ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ನಗುವನು. ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪಶುತುಲ್ಯನೇ ಇರುವನು. ಮಲಮೂತ್ರದ ಸಹ ಅರಿವು ಇರದು. ಈ ಬೇನೆಗೆ ಈಡಿಯಸಿ (idiocy) ಎಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷದಲ್ಲಿ ಅನ್ನುವರು. ಸರಾಯಿಯ ವ್ಯಸನವಿರುವ, ಮೂರ್ಛೆಬೇನೆ ಇರುವ, ಹುಚ್ಚು ಹತ್ತಿರುವ ಇಲ್ಲವೆ ಇತರ ಮಾನಸಿಕ ರೋಗವಿರುವ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಃ ಹುಚ್ಚು ಇರುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸಹಸ್ರಾ ೩೦-೪೦ ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನ ಸಶಕ್ತ ಜನರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಈ ಬೇನೆಯು ಯಾವದೇ ವಯಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಆಗಬಹುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಿಂತ ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಈ ಬೇನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದು. ಅದು ಅನುವಂಶಿಕವೂ ಇರುವದು ಮತ್ತು ಅದು ಮಾನಸಿಕ ರೋಗವಿರುವ ಕುಟುಂಬದ ಜನರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಸರಾಯಿ ಕುಡಿಯೋಣ, ಅತಿಶಯ ಸಂಭೋಗ, ಚಿಂತಾತಿಶಯ, ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮಾತಿರೇಕ ಇವು ಈ ರೋಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವವು.

ವಾತ, ಭ್ರಮ, ಹುಚ್ಚು, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಔಷಧಗಳ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಬಹಳ ಭರದ ಬಡಬಡಿಸುವಿಕೆ; ಬಹಳ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ. ರೋಗಿಯು ಸಂಶಯಬೋಧನಾಗುವನು. ಔಷಧದಲ್ಲಿ ವಿಷವಿದೆ ತನಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುವ ಕಲ್ಪನೆ. ಅಸಂಬದ್ಧ ಪ್ರಲಾಪ; ತನ್ನ ಹತ್ತರ ಏನಾದರೊಂದು ಪದಾರ್ಥ ಇರುವದು ಎಂಬುವ ಬೊಟ್ಟು ಕಲ್ಪನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಇಲ್ಲವೆ ತಪ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವನು. ನಿದ್ರೆಯು ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೆದರಿಕೆ ಇರುವದು. ನೇಟ್ರಂಮೂರ ಸರ್ತಿಬದಲಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಮೂ:— ಭರದ ಬಡಬಡಿಸೋಣ. ಇಲ್ಲವೆ ತುಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪುಟಪುಟಿಸುವದು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬುರುಗು ಇದ್ದು ಜೊಲ್ಲಿನ ಗುಳಿಗೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ನೇ. ಮೂ. ವನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಕಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನೇ. ಮೂ. ಸರ್ತಿಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರದಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಇದನ್ನು ಸಡುನಡುವೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಭ್ರಮದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಬಡಬಡಿಸುವದರ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೇ ಈ ಔಷಧಗಳುಪಯೋಗವಾಗುವದು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಸರಾಯಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಭ್ರಮಿಷ್ಟರಾದವರಿಗೂ, ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹುಚ್ಚಾದವರಿಗೂ ಅಗುತ್ತಿರುವವರಿಗೂ ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ನಡುನಡುವೆ ಬರತಕ್ಕ ಹುಚ್ಚಿನ ಲಹರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡದೆ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಈ ಬೇನೆಯೂ ತೀರ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದು. “ಮಾನಸಿಕ ರೋಗ”ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ. ಹುಚ್ಚಿನ ಲಹರಿ ಬಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರೋಗಿಯನ್ನು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನಿಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕದೇ

ಇದ್ದ ಉತ್ತಮ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಪಯೋಗ ವಾಗುವದು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣೀರಿನ ಪಟ್ಟಿ ಇಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ತಣ್ಣೀರಿನ ಧಾರಿಹಿಡಿಯಬೇಕು. ರೋಗಿಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬಾರದು. ದಯೆಯಿಂದಲೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಸಂತೈಸಬೇಕು. ರೋಗಿ ಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಹವೆಯಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ತಾಪವಾಗುವಂತೆ ಏನೂ ಮಾಡಬಾರದು.

ವೃಷಣದಾಹ

Orchitis.

ಆರ್‌ಚಾಯಿಟಿಸ್

ವೃಷಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಾಹವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬಾವು ವೇದನೆ, ಕೆಂಪು ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಅಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ತಗಲೋಣ, ಉಪದಂಶ, ಪ್ರಮೇಹ ಮುಂತಾದ ರೋಗ- ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ರೋಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪರ್ಯವಸಾನವು ವೃಷಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ಕೊಂಡಿರುವದರಲ್ಲಿ ಆಗುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಜಲಮುಷ್ಕ, ಜಲಾಂಡ, ಮೂತ್ರಜವೃಷಣವೃದ್ಧಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಇರುವವು. ಬಹು ದಿವಸದ ವೃಷಣದಾಹದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಕಾ. ಮೂ:- ಪ್ರಮೇಹವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅಂಡದ ಬಾವು, ಕೆಂಪಾಗುವದು, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು.

ಫೇ. ಫಾ:- ಜ್ವರ, ಅಂಡವು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು, ಬಾವು, ವೇದನೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಲೈ. ಫಾ:- ಬಹಳ ದಿವಸದ ರೋಗದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲೈ. ಫ್ಲೂ:- ಅಂಡಗಳ ಗ್ರಂಥಿಯು ಗಟ್ಟಿಯೂ ಕಠಿಣವೂ ಆಗಿದ್ದರೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧವನ್ನು (ಒಂದು ಬಟ್ಟಲತುಂಬ ನೀರಿಗೆ ೨೦ ಗ್ರೇನ ಔಷಧದ ಪುಡಿಯಂತೆ) ಒಂದು ಭಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದರ ಉಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯಲ್ಲಿಯ “ ಪಲ್ವೆಟಿಲಾ ” ಎಂಬ ಔಷಧದ ಮೂಲ ಅರ್ಕದ ಧಾವನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಅದರ ಉಗೆ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಗುಣವಾಗುವದೆಂಬ ಅನುಭವವುಂಟು. ಮೂಲ ಅರ್ಕವು ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ “ ಪಲ್ವೆಟಿಲಾ ” ದ ೩೦ x ಶಕ್ತಿ-ಅಥವಾ ಮತ್ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯಾದರೂ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ-ಅದನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸಹ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದು.

ವೃಷಣಶೋಥ

Hydrocele.

ಹಾಯಡ್ರೋಸೀಲ

ವೃಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿರೋಣವೇ ವೃಷಣಜಲವೃದ್ಧಿ ಅಥವಾ ವೃಷಣಶೋಥವು. ಗಾಯವಾಗುವದು, ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ವೃಷಣದ ದಾಹವಾಗೋಣ, ಅಂಗುಲಿತವಾತ, ಚಳಿಜ್ವರ ಮುಂತಾದವೇ ಇದರ ಕಾರಣಗಳು. ಈ ರೋಗವು ಅನುವಂಶಿಕವೂ ಇರುವದು. ಜಲವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಡದ ಭಾಗವು ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಅಂಡಗಳ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀರು ಇದ್ದು ಅಂಡಗ್ರಂಥಿಯು ಮೇಲೆ ಸರಿದಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಅಂತರ್ಗತದಲ್ಲಿ ಅಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಕರುಳು ಇಳಿದದ್ದರಿಂದ ಅಂಥವು ದೊಡ್ಡದಾದಂತೆ ಕಾಣುವದು. ಆದರೆ ಕರುಳು ಮೇಲೆ ಸರಿದಲ್ಲಿ (ಮಲಗಿದಾಗ ಮೇಲೆ ಸರಿಯುವದು) ಈ ಬಾವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದು. ವೃಷಣಜಲಶೋಥದಲ್ಲಿ ಅದು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ನೀ. ಮೂ:— ವೃಷಣಶೋಥ; ಒಳಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿದ್ದು ಇರುವದು.

ನೀ. ಸ:— ಅಂಡಾಶಯವು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು, ಬಾವೂ ನೋವೂ ಇರುವವು. ನೀ. ಮೂರದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ:— ನೇ. ಮೂ. ದಿಂದ ಗುಣವು ಬಾರದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಟ್ಟಿ. ಫ್ಲೂ:— ವೃಷಣಸ್ನಾಯುಗಳ ಶಿಥಿಲತೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವ ದಾಗಿ ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾವೂ ಕಠಿಣತೆಯೂ ಇದ್ದರೆ.

ಸಿ:— ಬಹುದಿವಸದ ವೃಷಣಶೋಧ. ಹೊಸದಾಗಿ ಆದ ವೃಷಣ ಶೋಧದ ಮೇಲೆ ಸಹ ಇದನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಅಶಕ್ತ ಹಾಗೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪೋಷಕ ಅನ್ಯ ದೊರೆಯದಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಲೇ ಈ ರೋಗ ನೆಟ್ಟಗೆಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟು. ಆದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ರೋಗಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ವ್ರಣ

Ulcer.

ಅಲ್ಸರ.

ಕೊಳೆಯುವಂಥ, ಮೇಯುತ್ತ ಹೋಗುವಂಥ, ದಾಹ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ, ಸೋರುವಂಥ— ಇಂಥ ಅನೇಕ ವಿಧದ— ವ್ರಣಗಳು ಇರುವದುಂಟು. ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ರಣಗಳಲ್ಲಿಯ ಮಂಸಾಂಕುರಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳನ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕೀವೂ ಹೋಗುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಲಸು ನಾತವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ವ್ರಣಗಳು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವವು. ಕೆಲ ವ್ರಣಗಳು ತೀವ್ರ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಅವು ಮೇಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಗಟ್ಟಿ, ತೆಳ್ಳನ, ಹಳದಿ, ಹಸರು, ಬೆಳ್ಳಗೆ, ಮಣ್ಣಿನಬಣ್ಣದ, ದುರ್ಗಂಧವಿರುವ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದು. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ತ್ವಚೆ ಬಾಯುವದು, ನೋಯುವದು, ಉರಿಯುವದು, ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರ

ಗಳಿರುವವು. ಕೆಲ ವ್ರಣಗಳು ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುವವು. ಪೆಟ್ಟು ತಗಲುವದು, ಉಪದಂಶ, ಅಂಗುಲಿವಾತ, ಮಾಂಸಾಬುರದ ಬಾಯಿಬರೂವದು, ತ್ವಗೋ್ರಗ, ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ರಣಗಳಾದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಧುಮೇಹ, ಅಂಗುಲಿವಾತ ಇದ್ದ ರೋಗಿಗಳ ವ್ರಣಗಳು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಉಪದಂಶಜನ್ಯವ್ರಣಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಿರುವವು. ವ್ರಣಗಳು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೂ ಇರಲಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ರಾವ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆನುಸರಿಸಿ ಜೀವನರಸಾಯನದ ಯಾವ ಔಷಧಗಳು ಉಪಯೋಗವಾಗುವದೆಂಬದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ವ್ರಣವು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು ಉರುಪೂ ವೇದನೆಯೂ ಇರುವದಾದರೆ, ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಿದ್ದು ಜ್ವರ ಇದ್ದರೆ ಗ್ರಂಥಿ ವ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಬಲವತ್ತರ ನೋವನ್ನೂ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ರಣವಾಗಿರಲಿ, ಅದರೊಳಗಿಂದ ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀ ಉರುಪಿಲ್ಲದಂಥ ಸೌಮ್ಯ (ಫಿಬ್ರಿನಯುಕ್ತ) ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ ಗರ್ಭಾಶಯದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂಗುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುವ ವ್ರಣವಿದ್ದರೆ; ಕಂಣುಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲಿನ ವ್ರಣ. (ಹೂವು) ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ ಸಂಣ ಸಂಣ ಕಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇರುವದಾದರೆ ನಾಲಿಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಸ:— ಬೇರ್ಣ ಹಾಗೂ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳದಂಥ ವ್ರಣ; ಅದರೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ ಬಣದ ಕೀವು, ರಸಿಕೆಯೂ ಒಂದೇಸವನೆ ಸೋರುತ್ತಿರುವದಾದರೆ ಈ ಔಷಧ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಸಿ:— ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಒಳತನಕ ಮುಟ್ಟದ ವ್ರಣ; ಎಲುಬುಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ವ್ರಣ; ತೆಳ್ಳನ, ಹಳದಿ, ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆರವಾರವಿರುವ ವ್ರಣ (ಭಗಂದರ), ಅಶಕ್ತ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಇಲ್ಲದ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆದ ವ್ರಣ ತೀವ್ರ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಬಾವು ಗಟ್ಟಿಯೂ ಕಠಿಣವೂ ಇದ್ದು ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಔಷಧ

ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು. ನೋಲಿಂದ ಲೇಪ ಸಹ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ:— ಬಹಳ ದಿನಸ ಗಾಯವು ನೋರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಿ. ನಂತರ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುವ ವ್ರಣಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ ಮಿಶ್ರಿತ, ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದರೆ ಹುಣು ಒಡೆದದ್ದರಿಂದಲೂ, ಕೊಯಿದದ್ದರಿಂದಲೂ, ಸುಟ್ಟದ್ದರಿಂದಲೂ ಪೆಟ್ಟು ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಆದ ಗಾಯದಿಂದ ಕೀವು ಹರಿಯುವದಾದರೆ ತ್ರತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಕಿ. ಪು:— ತೀವ್ರವಾಗಿ ತುಂಬದೇ ಇದ್ದ ಅಸ್ಥಿ ವ್ರಣ (ಎಲುಬಿನ ಹುಣು) ಶಿರಾವ್ರಣ; ದಟ್ಟನ ಹಳದಿ ಕೀವು ಹೋಗುವದಾದರೆ ವ್ರಣಗಳ ಅಂಚುಗಳು ಎತ್ತರಾಗಿದ್ದು ಕರ್ರಗೂ, ಸೀಲವರ್ಣದ್ದೂ ಕಾಣುವವು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ: — ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎಲುಬಿನ ವ್ರಣವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಜತೆಗೆ ನಡುನಡುವೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ನೀ. ಫಾ:— ಜಠರದಲ್ಲಿಯ ಹಾಗೂ ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿಯ ವ್ರಣ. ಅದರಿಂದ ಹುಳಿ ಸದಾರ್ಥ ಅಥವಾ ಕಾಫಿಯಂತೆ ಕರ್ರನ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ವ್ರಣವಿದ್ದರೆ ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದಿ ಅಗ್ರವಿದ್ದರೆ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಕುರುಹು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ. ವ್ರಣದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವಾಗ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಔಷಧದ ಲೇಪ ಸಹ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಣ ಪುಡಿ ಹುಣಿಸಮೇಲೆ ಉದರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಪುಡಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಗಾಯ ನೆಟ್ಟಗೆ ಸ್ವಚ್ಛ ತೊಳೆದು ಹುಳ ಬೀಳದ ಹಾಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಇಡಬೇಕು. ವ್ರಣದ ಗಾಯ ತೊಳೆಯ ಬೇಕಾದರೆ ಕ್ಯಾಲೆಂಡೂಲಾದ ಧಾವನಜಲ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಅದರ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶಿರಗಳ ರೋಗಗಳು

Diseases of the veins.

ಡಿಸೀಜಿಸ್ ಆಫ್ ದಿ ವೈನ್ಸ್.

ಶಿರಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು, ಶಿರಗಳ ದಾಹವಾಗೋಣ, ಶಿರಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿಯೂ ನಾಗಮೋಡಿ ಆಕಾರದ್ದೂ ಆಗೋಣ ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಶಿರಗಳ ರೋಗಗಳು. ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾದಲ್ಲಿಯೇ ಬಾವು ಬರುವದು. ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿರಗಳು ವಿಸ್ತಾರಹೊಂದುವವು. ಮತ್ತು ಒಳಗೆ ವೇದನೆ ಇರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು. ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿಯೂ ಬಾತದ್ದೂ ಇರುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ವೇತ ಶಕ್ತಿ ಅನ್ನುವರು, ಇದು ಶಿರದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದರ ಉದಾಹರಣವೇ ಸರಿ. ಅಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದರೆ ಅಥವಾ ನಡೆಯುವಾಗ ನೋಯುವದು, ಇದರಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಶಿರಗಳ ದಾಹ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಾಹದ ಬಾವೂ ಕೆಂಪೂ, ವೇದನೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವವು. ಒಂದೇಸಮನೆ ನಿಂತು ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಪರಿಪಾಠವಿದ್ದದರಿಂದಲೂ ಮೂಲ ವ್ಯಾಧಿ ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಶಿರಗಳು ನಾಗಮೋಡಿಯ ಆಕಾರ ವುಳ್ಳವು ಆಗುವವು. ಜನ್ಮತಃ ಅಶಕ್ತವಿದ್ದವರಿಗೆ ಈ ರೋಗವಾಗಬಹುದು. ಹೆಂಗಸರಿಗಿಂತ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕಂಡು ಬರುವದು. ಆದರೆ ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ಕಂಡುಬರುವದು.

ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ:— ಶಿರಗಳು ವಿಸ್ತಾರಹೊಂದಿದಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ನಾಗಮೋಡಿಯ ಆಕಾರದ ಶಿರಗಳು; ಶಿರಗಳ ಶೈಥಿಲ್ಯ; ಶಿರವ್ರಣ ಧಾವನಪಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಶಿರ ವ್ರಣದ ಮೇಲೆಯೂ ವಿಸ್ತಾರಹೊಂದಿದ ಶಿರಗಳಮೇಲೆಯೂ ಇಡಬೇಕು. ಬಹು ತೀವ್ರ ವೇದನೆ ಇದ್ದರೂ ಹೀಗೆಯೆ ಮಾಡುವುದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಶಿರದ ರೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವಿದು. ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿಯ ಶಿರಗಳ ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ (ವೈಷಣಗ್ರಂಥಿ) (Varicocal) ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ. ಮತ್ತು ಇದು ಸರ್ತಿಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ನಾಗಮೋಡಿಯ ಆಕಾರದ ದಪ್ಪ ಶಿರಗಳು ಆಗಿದ್ದರೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವೇಳೆ ನಡೆಯಬಾರದು. ಮತ್ತು ಎದ್ದು ನಿಂದರಬಾರದು. ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಅವಶ್ಯವದೆ; ಶಿರಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ರಬ್ಬರಿನ ಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವಂಥ ಔಷಧದ ಧಾವನಪಟ್ಟು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅದನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಇಡಬೇಕು. ಶ್ವೇತ ಸಕ್ಕೆಯಮೇಲೆಯೂ ನೇ. ಸ. ದ ಉಪಯೋಗ ವಾಗುವದು. ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಇತರ ಔಷಧ ಸಹ ಕೊಡಬೇಕು. ಶಿರದ ದಾಹದ ಮೇಲೆ ಫೆರಂ. ಫಾ. ಕಾಲೀಮೂರ ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಮೇಲಿನ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಭಾವನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಶ್ರೀಷ್ಠಕಜ್ವರ

Influenza.

ಇನ್‌ಫ್ಲು ಎಂಜಾ.

ಈ ರೋಗವು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕವಿರುವದು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದರ ಭಾವನೆ ಗಳು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಭರದ ನೆಗಡಿಯಂಥವು ಇರುವವು. ೧೦೨-೧೦೩ ಅಂಶಗಳವರೆಗೆ ಜ್ವರ, ಸರ್ವಾಂಗ ನೋವು, ತಲೆ ಟೊಂಕ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರೋಣ, ಕೆಮ್ಮು, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು, ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು. ಆದರೆ ತೀವ್ರವೇ ಅದರ ಉಗ್ರ ಸ್ವರೂಪವು ಕಂಡು ಬರುವದು ಮತ್ತು ರೋಗಿಯು ದಣಿದಂತೆಯೂ ಗಲಿತನಾದಂತೆಯೂ ಕಂಡುಬರುವದು. ಶ್ವಸನೇಂದ್ರಿಯವೂ ಕೆಟ್ಟು (ಶ್ವಸನಕ ಜ್ವರ) ಸ್ಥೂಮೋ ನಿಯಾ ಸಹ ಆಗುವದು. ಮತ್ತೇನೂ ಉಪದ್ರವವಾಗಬಾರದಾಗಿಯೂ ರೋಗಕ್ಕೆ ಉಗ್ರ ಸ್ವರೂಪವೂ ಆಗಬಾರದಾಗಿ ರೋಗಿಯು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಸ್ಥ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಇರಬೇಕು. ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಲಶುದ್ಧಿಯಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಉಗುರು ಬೆಚ್ಚನ ನೀರಿನ ಅಥವಾ ಗ್ಲೀಸರಿನದ ಬಸ್ತಿ ದಿನಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅವಶ್ಯಕ ವಿರುವದು.

ನೇ. ಸ:— ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಇತರ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ಜ್ವರವು ನಿಂತನಂತರ ಉಳಿದ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಸರ್ವಾಂಗವು ನೋಯುವದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಟೊಂಕ ಹಾಗೂ ಎಲುಬುಗಳೂ ಬಹಳ ನೋಯುವವು. ನುಂಗುವಾಗ ಗಂಟಲಲ್ಲಿಯೂ ನೋಯುವದು. ನಾಲಗೆಯು ತುಸು ಕರ್ರನ, ನಸುಗೆಂಪು, ತುಸು ಹಳದಿ ಬಾಯಿಯು ಕಹಿ. ಪಿತ್ತದ ಕಹಿ ವಾಕರಿಕೆ ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು ತಲೆ ಜಡವಿರುವದು.

ಫೇ. ಫಾ:— ರೋಗದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ, ರಕ್ತಸಂಚಯ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಬೆವರು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾ. ಸ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ, ನಾಲಗೆಯು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿರುವದು. ಗಂಟಲು ನೋಯುವದು. ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ವೇದನೆ.

ನೇ ಮೂ:— ಸೀನುಗಳು, ಕಂಠಿನಿಂದಲೂ ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ನೀರು ಸೋರುವದು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಗ್ರ ನೋಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಪಾ:— ಇನ್‌ಫ್ಲುಎಂಜಾದನಂತರ ಮಾನಸಿಕ ಗುರ್ಬಲತೆಯೂ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ಆಗಿ ಮುಂಜಾನೆ ದಣಿದಂತೆನಿಸುವದು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಹಾರುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ನಾಡೀಗತ ವೇದನೆ ಈ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಪಾ:— ಇನ್‌ಫ್ಲುಎಂಜಾದನಂತರ ನಾಡೀಗತ ವೇದನೆ ನಿಂತು ನಿಂತು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬರುವದಾದರೆ ಮತ್ತು ಅವು ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ನಿಲ್ಲುವದಾದರೆ ಈ ಔಷಧದಿಂದ ತಪ್ಪದೆ ಗುಣವಿರುವದು.

“ ಶೀತ, ” “ ನೆಗಡಿ ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ನೇ. ಸ. ವು ಈ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವಿದ್ದು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ಪಿಡಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ (Epidemic) ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಫೇ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಟಲು ನೋಯು

ತ್ತಿದ್ದು ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿಳ್ಳಗಾಗಿದ್ದರೆ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾ ಮೂ. ಗಳನ್ನು ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಭಾವನೆಗಳ ಬಲವು ಸಾಯಂಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದಾದರೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚೆಳೆಯು ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀ ಸ. ಇವುಗಳನ್ನು ಚತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ರೋಗಿಯು ಗಾಬರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಕಾಲಿ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಫೇ. ಫಾ. ಇವು ಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ. ಸೀನುಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಕಂಠಿನಿಂದಲೂ ನೀರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೇ. ಮೂ. ಇದೇ ಗುಣ ಕೊಡುವದು. ಬಿಸಿ ನೀರಿನಿಂದ ಮೈ ವರಿಸಿ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಿಸಿನೀರು ಇನ್‌ಫ್ಲು ಎಂಜಾದ ಕ್ರಿಮಿಗಳ ಮರಣವೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದರಮೇಲೆ ನಾವು ಬರದ “ ಇನ್‌ಫ್ಲುಎಂಜಾ ” ಎಂಬುವ ಹೆಸರಿನ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಬೇಕು.

ಶ್ವಸನಜ್ವರ

Pneumonia.

ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ.

ಫುಫ್ಫುಸದಲ್ಲಿ ದಾಹವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು ಅಂದರೆ ನ್ಯೂಮೋ ನಿಯಾ ಅಥವಾ ಶ್ವಸನಕ ಜ್ವರವು. ಆರಂಭಕ್ಕೆ ೧-೨ ದಿವಸ ನೆಗಡಿ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತಲೆ ಹಾಗೂ ಟೊಂಕ ನೋಯುವವು. ಇತರ ದಾಹಯುಕ್ತ ಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿಯಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಬಹಳ ಚೆಳೆ (೨೦ ೨೫ ಮಿ ನಿ ಟಿಸ ವರೆಗೆ) ಬರುವದು. ಬಹಳಮಾಡಿ ವಕ್ತರಿಕೆಯೂ ಇರುವದು. ಮುಂದೆ ಜ್ವರವು ತುಂಬುವದು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ೧೦೪-೧೦೫ ಅಂಶಗಳ ವರೆಗೆ ಏರುವದು. ಮುಂಜಾನೆ ೧-೨ ಅಂಶದಿಂದ ಇಳಿಯುವದು. ನಾಡಿಯ ಬಡೆತಗಳು ೧೦೦ ರಿಂದ ೧೧೦ ದ ವರೆಗೆ ಇರುವವು. ಶ್ವಾಸವು ತೀವ್ರವಿರು ವದು. ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬರಲಾರದು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾ ಸವು ದರಮಿನಿಟಿಗೆ ೩೦-೪೦-೫೦ರ ವರೆಗೆ ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಥಂಡಿಯು ಮೂಲತಃ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಿಂತು ನಿಂತು

ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಚಳಿ ತುಂಬುವದು ಹಾಗೂ ಸೆಟೆ ಬೇನೆಯೂ ಬಂದು ಅರುವು ತಪ್ಪುವದು. ಯಾವ ಮಗ್ಗಲದ ಪುಪ್ಪುಸ ಕೆಟ್ಟಿರುವದೋ ಆ ಮಗ್ಗಲಿನ ಗಲ್ಲ ನೀಲಿ ವರ್ಣದ್ದೂ ಕೆಂಪು ಬಣದ್ದೂ ಕಾಣುವದು. ಅದೇ ಮಗ್ಗಲಿನ ತುಟಿಯಮೇಲೆ ಬಕ್ಕೆ ಎಳುವವು. ಯಾವ ಮಗ್ಗಲಿನ ಪುಪ್ಪುಸ ಕೆಟ್ಟಿರುವದೋ ಆ ಮಗ್ಗಲದಮೇಲೆ ದೇಹದ ಭಾರಹಾಕಿ ಮಲಗುವನು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸವು ಹೆಚ್ಚು ಜೋರಿಸಿಂದ ಆಗಹತ್ತಿದರೆ ಆ ಪಕ್ಕೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಲು ಅಸಾಧ್ಯವಿದ್ದದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಹೊಟ್ಟೆ ಮೇಲೆಮಾಡಿ ಮಲಗುವನು. ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮದ ಹಾಗೂ ಒಣ ಕೆಮ್ಮು ಇರುವದು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎದೆನೋಯುವದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಮ್ಮು ತಪ್ಪಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವದು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಣಕೆಮ್ಮಿನ ಡಸಿಕೆಯು ಹತ್ತುವದು. ೩ ಏನೇ ದಿವಸ ಅಂಟಿನಂಥ ಜಿಗಟು, ಎಳೆಯುಳ್ಳ ಕಫ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಿಡುವದು. ಅದನ್ನು ರೋಗಿಯು ಉಗಳಲಾರನು. ತುಟಿಗೆ ಅಂಟಿಗೊಳ್ಳುವದು. ಅದನ್ನು ವರೆಶಿ ತಗಿಯಜೇಕಾಗುವದು. ಶ್ವಾಸ ಎಳಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಕೆಮ್ಮುವಾಗಲೂ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ನಂತರ ಕಫವು ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದಾಗುವದು. ತಿಂದ ಎಲೆಯು ಚೊಂತಿಯ ಬಂಣದಂಥ ಕಫವು ಬೀಳಹತ್ತಿದರೆ ಸ್ಕೂಮೋಸಿಯಾ ಆದದ್ದು ಸ್ಥಿತಿತವೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬಹುದು; ಆದರೆ ಈ ಭಾವನೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಂಡುಬರುವದೆಂದು ಹೇಳಿಕೂಡದು. ಅಲ್ಲಾದಿದ್ದರಿಂದ, ಮಾತಾದಿದ್ದರಿಂದ ಕೆಮ್ಮು ಬೆಳೆಯುವದು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ತುಂಬಿದಂತೆಯೂ, ಸಶಕ್ತವೂ ಸಾಧಾರಣ ತೀವ್ರವೂ ಇರುವದು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ನಾಡಿಯೂ ಸಿಶಕ್ತ, ಕ್ಷೀಣ, ಅನಿಯಮಿತವಾಗುವದು ಮತ್ತು ಬಹಳೇ ತೀವ್ರ ಹಾರುವದು. ಹಸಿವೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಾಲಗೆಯು ಒಣಗಿದ್ದೂ ಕರ್ರನದೂ ಇರುವದು. ಮಾಂದ್ಯವೂ ಭ್ರಮವೂ ಇರುವವು. ಧ್ವನಿ ಒಳಗೆ ಎಳೆದಂತೆಯೂ ಇದ್ದು ರೋಗಿಯು ಹರುಕು ಮುರುಕು ಮಾತನಾಡುವನು ಮೂತ್ರವು ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಗುವದು. ೭ನೇ ಇಲ್ಲವೇ ೯ನೇ ದಿವಸ ಜ್ವರವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಇಳಿದು ರೋಗಿಯು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವವು.

ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸವೂ ನಾಡಿಯ ಬಡಿತವೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಇರುವವು. ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೇಷ ಸಹ ಆಗುವದು. ವಿಷಮ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ (ಸಾಧಾರಣತಃ ೫ನೇ ೭ನೇ ೯ನೇ ಅಥವಾ ೧೧ನೇ ದಿವಸ) ಈ ಜ್ವರ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಇಳಿಯುವವು. ಜ್ವರವು ವಿಷಮ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ನಾಡಿ ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ರೋಗಿಯು ಸುಧಾರಿಸುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಬಹುಧಾ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಯೇ ಇಳಿಯುವದು. ಜ್ವರವು ಕ್ರಮಕ್ರಮದಿಂದ ಇಳಿಯುವದು ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ರೋಗವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೨೩ ವಾರ ತಡೆಯುವದು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದಿವಸ ಹತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯದ ಬೀಜ ಊರಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಇರುವ ಭಾವನೆ ಸಿಲ್ಲುವದು ಹಾಗೂ ಕಫವು ಹಳದಿ ಇದ್ದು ಅದು ಸಡಿಲಾಗಿ ಬೀಳಹತ್ತುವದು- ಇವು ಶುಭ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಾಡಿಯು ಬಹಳ ತೀವ್ರ, ಅಶಕ್ತ, ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಇರುವದು, ಗಲಿತವಾದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ ಇವು ದುಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ (೬ ವರ್ಷದ ಒಳಗಿನ ವಯಸ್ಸಿನ) ಈ ವಿಕಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಯಾವದೇ ವಯಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು. ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ವೃದ್ಧರಿಗೂ ಅದರ ಚಿಂತಾಜನಕವಿರುವದು, ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನ ಸಶಕ್ತರಿಗೆ ಅದ ಸುಖೋನಿಯಾ ಬೇನೆಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯವೇ ಇರುವದು. ಸರಾಯಿಯ ವ್ಯಸನವಿದ್ದವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ರೋಗದಿಂದ ಅಶಕ್ತ ರಾದವರಿಗೂ ಈ ರೋಗವಾಗುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ರೋಗವು ಒಮ್ಮೆ ಆದನಂತರ ಪುನಃ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಅಂಜಿಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ರೋಗವಾದವರಿಗೆ ಕ್ಷಯವಾಗುವ ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು. ತಂಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡೋಣ, ತೇವು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗೋಣ, ಇವು ಈ ಬೇನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು. ಪ್ಲೇಗು, ಸನ್ನಿವಾತಜ್ವರ, ಮುಂತಾದ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವಾಗುವ ಅಂಜಿಕೆ ಬಹಳ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಿಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ವೆನಿಸುವವರೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಚಳಿ ಹತ್ತುವದು, ಜ್ವರ, ಶ್ವಾಸವು ತೀವ್ರವೂ, ಕಷ್ಟದಾಯಕವೂ, ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮದ ಒಣ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಕೆಮ್ಮು. ಶೋಗಿಯು ಉದಾಸೀನನಿದ್ದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಹಾಕುವವು. ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆ, ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯೂ ಕಂಡುಬರುವವು. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ತುಂಬಿದಂತಿರುವದು, ಸಶಕ್ತವೂ ಇರುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಿಡುವದು. ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಕಫ. ಬೆವರು ಬರುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾಲೀ. ಸ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು. ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವೆಂದು ಫೆರಂ. ಫಾ. ದ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರಿಗೂ ಮುದುಕರಿಗೂ ಆಗುವ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ, ಫೇ. ಫಾ. ದ ಬತೆಗೆ ಕೊಡ ಬೇಕು. ಜಿಗಟ, ಬಿಳೀ ಕಫ, ಕೆಮ್ಮು, ನಾಲಗೆಯು ದಟ್ಟ ಮತ್ತು ಬಿಳಿದು. ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸ್ವಾಸವನ್ನು ಶೋಷಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ.

ನೇ. ಮೂ:— ಒಣ, ತಿಂಡಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಮ್ಮು ಫೇರಂಫಾಸದ ನಂತರ ನೆಟ್ಟಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘುರಘುರಿಸು ವದು, ಕಫ ಸಡಿಲಾದದ್ದು ಸ್ವಚ್ಛ, ಬುರುಗು ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದರೆ, ಕೆಮ್ಮು ವಾಗ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುವದು. ತಲೆಶೂಲೆ ಬಹಳ. ಕಪಾಳದ ಮೇಲಿನ ನಾಡಿಗಳು ತಡತಡ ಹಾರುವವು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಜೊಲ್ಲು ಬುರುಗು ಮತ್ತು ಗುಳ್ಳೆಗಳಿದ್ದದ್ದು, ಸಾರಾಯಿಯ ವ್ಯಸನವಿದ್ದವರಿಗೆ ಆಗುವ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು.

ಕಾ. ಸ:— ಬೆವರು ಬರದಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ಫೇ. ಫಾ. ಮತ್ತು ನಂತರ ಇದನ್ನು ಸರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಹಳದಿ, ತೆಳ್ಳನ ಕಫ ಸಡಿಲಾ ಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಫವು ಹೊರಬೀಳದೆ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಳಿಯು ವದು ನಂತರ ನುಂಗಲ್ಪಡುವದು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಂಸೂಂ ಮತ್ತು ಘುರ

ಘೂರವೆಂಬ ಸಪ್ಪಳವಾಗುವದು. ಉಸುರು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುವದು ಮತ್ತು ತಣ್ಣನ ಹವೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಬಹಳು ಇರುವದು. ಸಂಜೆಯಿಂದ ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೆ ಜ್ವರವು ಏರುವದು. ನಂತರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ:— ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ. ಕಫವು ಹಸಿ ಕೀವಿನಂಥ ಕಫದ. ಲೊಡಡೆಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಡಿಲಾಗಿ ಬೀಳುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವುಗಳ ಸಂಗಡ ರಕ್ತ ಸಹ ಬೀಳುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ರೋಗದ ಕಡೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ. ವಾಗುವದು. ಶಕ್ತಿಯ ಕ್ಷೀಣತೆ, ನಾಡಿಯ ನಿಶಕ್ತತೆ ಶೌಚಕ್ಕೂ ಬೆನರಿಗೂ ದುರ್ಗಂಧ ನಾತ ಬರುವದು. ನಿದ್ರೆಗೇಡು, ಭ್ರಮೆ, ಬಡಬಡಿ ಸುವದು, ಅರಿವು ತಪ್ಪುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವು. ಕಫ ಗಟ್ಟಿ. ಹಳದಿ, ಉಪ್ಪುಪ್ಪು, ಕೊಳೆತದ್ದೂ ಹೊಲಸೂ ಇರುವದು. ನಡು ನಡುವೆ ಬುರುಗೂ ಕಫವೂ ಕೂಡಿ ಬೀಳುವದು ಅದರಿಂದ ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟಿ ದಂತಾಗುವದು.

ನೀ. ಫಾ:— ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ. ಕಫವು ದಟ್ಟಾಗಿರುವದು, ಹಸರು, ಕೀವಿನಂತಿರುವದು ಅದು ತಂತುಯು. ಕ್ತವೂ (ಎಳೆಯುಳ್ಳದ್ದೂ) ಇರುವದು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು. ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎದೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡ ಕೊಂಡರೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ತೇವು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು.

ಸಿ:— ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ ವಾಗುವದು. ಪುಪ್ಪುಸದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತೀರ ಒಳಭಾಗಕ್ಕೆ ನೋವು. ಇದ್ದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ಕಫವು ಸಹಜ ಸಡಿಲಾಗುವದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘೂರಘೂರಿಸುವದು. ಕಫವು ಬಹಳು ಜಿಗಟು ಹೊಲಸು ನಾತವುಳ್ಳದ್ದು. ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಹಸರು ಇರುವದು. ಎಲುಬಿನಲ್ಲಿಯ ಜ್ವರ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಪುಲ ಬೆನರು ಬರುವದು, ಅಶಕ್ತತೆ ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಸ್ವಾಮೋನಿಯಾದ. ನಂತರ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು.

కలి. ఖా:— సణ్ణు యుగమునకు ఆగువ న్యుమోనియూద మేలెలె ఇదర లుపయోగ బహుళాగువదు. కఫవు హళది ఇద్దరె యాగు సాయంకాలక్కి రోగగద భరవు యేజ్ఞాగుత్తిద్దరె ఎదెయల్లి జుజ్జి దంధ నోలెవు ఇద్దు జళియింద యేజ్ఞాగుత్తిద్దరె.

లుపయక్త సూచన:— ఇతర దాహయక్త రోగగళల్లి కుడువంతె ఈ రోగగదల్లియూ ఖే. ఖా. మత్తు కా. మూ. ఇవు గళన్న ఆరంభదంద మేలెలంద మేలెలె కేలెట్టరె బహుతరవాగి రోగియు నేట్టగాగదె ఇరసు. జ్వర, దాహ, రక్తసంజయ ఇవు గళ మేలెలె ఖేరం. ఖా. కేలెడబేకు. మత్తు అదర జతెగె కా. మూ. సహ కేలెడబేకు. బురుగు ఇద్దు కఫవిద్దరె నే. మూ. ద లుప యోగవాగువదు. ద్వితియాయవస్థయల్లి ఎశేషవాగి త్వజే బహళి బణగిదంతె ఇద్దరె కా. స. వన్న బేవరు బిడువ వరెగె కేలెడత్తిర బేకు. బిసినిరినోళగింద కా. స. కేలెట్టల్లి బేవరు బరదే ఇర లారదు. దినాలు నిరిన బస్తి కేలెడబేకు. దినాలు ౧౨ సతే బిసినిరినల్లి తోలెయిసిద ఆరివేయింద మే బుసి తేగెయబేకు. అదరింద రోగగ నేట్టగాగలిక్కి సహాయవాగువదు. బేవరు బరు వదక్యాగి లుణ్ణియ బట్టిగళన్న యేదదుకేలెట్టబేకు. బిసినిరు కుడియబేకు మత్తు బిసినిరినల్లి కాలు ఇట్టుగేలెడ కుడబేకు. ఎదెయ మేలెలె లుణ్ణియ బాకిలెలె హాకికేలెట్టబేకు. అగెసియ పోలెటిసిసిందాగలి, అథవా ఖేరం. ఖా. హాకిద నిరినల్లి తోలెయిసిద ఆరివియిందాగలి ఎదె కాయెసబేకు. రోగిగె కఫ లుగళలిక్కి సహ యేగేలెడబారదు. స్వజ్ఞ బట్టియింద బాయియల్లి లుళిద కఫవన్న బుసి తగెయబేకు. మత్తు ఆ బట్టిగళన్న జేల్లిబడబేకు. “ పూరిసి ” ఎంబ వివరద కేళగె కేలెట్ట సూచనెగళన్న నావు బరెద ఇనాపులంబాద పుస్తకవన్న ఓదబేకు.

ಆರ್ತವಶೂಲೆ

Dysmenorrhia.

ಡಿಸ್ ಮೆನೋರಿಯಾ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ, ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಬಲವತ್ತರ ವೇದನೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಈ ಬೇನೆಗೆ ಸಪೀಡಾರ್ತವ, ಪೀಡಿ ತಾರ್ತವ, ಆರ್ತವಶೂಲೆ ಎಂದು ಅನ್ನುವರು. ಎಷ್ಟೋ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಆಗುವದು; ಇತರತ್ರವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಅದು ಸಪೀಡಾರ್ತವವಲ್ಲ. ಮುಟ್ಟು ಆದನಂತರ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮುಟ್ಟಿನ ೩೪ ದಿವಸಗಳು ಆಗಿಹೋಗುವವರೆಗೆ ಸಹ ವೇದನೆ ಇರುವದು. ವೇದನೆ ಎಷ್ಟೋತರಹದ್ದು ಇರುವದು. ಮುಟ್ಟಿನ ಸ್ರಾವವು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಕೆಂಪು, ತೆಳುಗೂ ಗಟ್ಟಿಯೂ, ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮುಟ್ಟಿನ ಸ್ರಾವದೊಳಗಿಂದ ಮಾಂಸದ ಚೂರುಗಳು, ರಕ್ತದ ಕೆಂಪು, ಕರೇ, ಗಂಟು ಗಳೂ ಬೀಳುವವು. ಮುಟ್ಟಿನ ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಂತನಂತರ ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಳಮಳಿಸುವದು, ತಲೆನೋವು, ಕಪಾಳಶೂಲೆ ಅಪಚನದ ವಿಕಾರಗಳೂ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಮಾನಸಿಕ ತಾಪವೂ ಇರುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗದಿರೋಣ, ಗರ್ಭಾಶಯದ ದಾಹಜನ್ಯ ರೋಗ, ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ, ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಬು, ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಈ ರೋಗದ ಕಾರಣಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ರಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗುವದು. ಗರ್ಭಾಶಯದ ಪೊಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಗಂಟುಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಅವು ಹೊರಬೀಳಬೇಕಾದರೆ ನಾನಾ ತರದ ವೇದನೆಯಾಗುವದುಂಟು. ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯದಂಥ ಅಶಕ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ, ಪಾಂಡುರೋಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದುರ್ಬಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇದರ ತಾಪವಾಗುವದು.

ವ್ಯಾ. ಘಾಃ— ಕಳೆ, ವೇದನೆ, ಪ್ರಸವತುಲ್ಯ ವೇದನೆ. ಗರ್ಭಾಶಯ ದಿಂದೇನಾದರೂ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸ, ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ

ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. $2 \times$ ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಸಪೀಡಾರ್ತವ; ಸ್ತ್ರಾವವು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪು. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ಹಾರುವದು. ಅಪಕ್ವ ಅನ್ನದ ವಾಂತಿ. ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ವೇದನೆ ಇದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ರುತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಳೆ ಬರುವವು. ಸ್ತ್ರಾವವು ತುಸು ಕರ್ರಗೂ, ವಿವರ್ಣವಾದದ್ದೂ ಇರುವದು. ಕೋಮಲಾಂತಃಕರಣವಿದ್ದು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಬುವಂಥ, ಯಾವದೇ ತಾಪ ಸಹನವಾಗದಂಥ, ಅಳದಕ್ಕಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇದು ಬಹಳ ಗುಣಕೊಡುವದು. ಜತೆಗೆ ಫೇರಂ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಚಿ ಫಾ:— ಪಾಂಡುರೋಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಮೂ:— ಶೀತವಾದ್ದರಿಂದ ರಕ್ತ ಕರ್ರಗೂ, ಕೆಂಪೂ, ಇರುವದಾದರೆ.

ಕಲ್ಚಿ. ಫ್ಲೂ:— ಸಪೀಡಾರ್ತವ, ಗರ್ಭಾಶಯ ಕಠಿಣವಾದ್ದರಿಂದ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ವೇದನೆ ಕಳೆಯುವದಾಗಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಅರ್ಧ ಬಟ್ಟಲತುಂಬ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ೧೫ ಗ್ರೇನ $2 \times$ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಟುಕು ತೊಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಎಸರುಬರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಒಲೆಯಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎದ್ದಿ ಅದನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅದರಿಂದ ಗರ್ಭಾಶಯಕ್ಕೆ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು. ಬಹಳ ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿದರೂ ಗುಣವಾಗುವದು. ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಪೀಡೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿದ ಔಷಧವನ್ನು ನಿತ್ಯ ತೊಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬಹಳ ದಿವಸದ ಸಪೀಡಾರ್ತದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ

ವೆಂದು ಫೇ. ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅದರ ಜತೆಗೆ ಕಾಲಿ. ಫಾ. ವನ್ನು ಮತ್ತು ನಡುನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಬಹಳವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವನು ಎಂಬ ಅನುಭವವುಂಟು. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಹ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಆದರೆ ಬೇವನ ರಸಾಯನ ಔಷಧ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಬಹು ದಿವಸ ತೊಗೊಂಡರೆ ಬೇನೆ ಹೋಗಿ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವದು. ರೋಗಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೆದರಗೊಡಬಾರದು. ಆಹಾರನಿದ್ರೆ ಮುಂತಾದ ವ್ಯವಹಾರನಿಯಮಿತ ಇರಬೇಕು. ಕೈಕಾಲು ಬೆಚ್ಚಗೆ ಇಡಬೇಕು. ಶೀತದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಬಾರದು. ಆಪಚನವಾಗದಂಥ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಅನ್ನ ಕೊಡಬೇಕು. “ಮುಟ್ಟು” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಸಂಧಿವಾತ

Rheumatism.

ರೂಮಾಟಿಸಮ್.

ಸಂಧಿವಾತವು ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುವದಲ್ಲದೆ ಅದು ಸ್ನಾಯು, ಅಸ್ಥಿ ಅವುಗಳ ಬಂಧನಗಳು, ಹೃದಯ, ಸಂದುಗಳಮೇಲಿನ ಆವರಣಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಆಗುವದುಂಟು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳುಂಟು. ಶೀಘ್ರ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ (ಎಂದರೆ ಬಹಳ ದಿವಸದ್ದು) ಎಂಬ ೨ ಪ್ರಕಾರಗಳು. ಶೀಘ್ರ ಸಂಧಿವಾತದ ಭಾವನೆಗಳು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಂತೆ ಇರುವವು.

ಜ್ವರಬರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ೧೨ ದಿವಸ ಕಿರಿನಾಲಗೆಯ ದಾಹ ಏರುವದು. ಮುಂದೆ ಜ್ವರ ಬರುವವು. ಅವು ಬಹಳವಾಗಿ ೧೦೨ ೧೦೩ ಅಂಶಗಳಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವು. ಸಂದುಗಳು ಹಿಡಕೊಳ್ಳುವವು. ಅಲ್ಲಿ ಬಾವು ಕೆಂಪು ಇರುವವು. ಮತ್ತು ವೇದನೆಯೂ ಇರುವದು. ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಬಣದ್ದು ಇದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಗುವದು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗ್ರವಿರುವದು. ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವಿದ್ದು ತುಂಬಿದಂತೆ ಇರುವದು. ನಾಡಿಯ ಬಡೆತಗಳು ೧೦೦ರ ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇರುವವು. ಮೊದಲು ಮೊಳ

ಕಾಲು, ಮೊಳಕೈ, ಮುಂಗೈ, ಹೆಗಲು ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಉಳಿದ ಸಂದುಗಳು ಸಹ ನೋವುಹತ್ತುವವು. ವೇದನೆ ಅಸಹ್ಯವಿರುವದು. ಕೈಕಾಲು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿಕೂಡದು. ಮುದಡಿಕೊಂಡು ಬೀಳಬೇಕಾಗುವದು. ಬೆವರಿಗೆ ಹುಳಿ ವಾಸನೆ ಇರುವದು. ಈ ಭಾವನೆ ಸಹಸಾ ಇತರ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಸಂಧಿವಾತದಲ್ಲಿ ಸಹಸಾ ಹುಳಿವಾಸನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಂದಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ನೋವು ಸರಿಯೋಣ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾಗುವದು ಹಾಗೂ ಬಾವು ಇರೋಣ, ಇವು ಈ ಬೇನೆಯ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಸಂದು ಬಿಗಿಯುವದು ಮುಂದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಬಿಗಿಯುವದು ಮೊದಲಿನದು ಸಟಲಾದ ನಂತರ ಎರಡನೇದು ಬಿಗಿಯುವದು ಮುಂದೆ ಪುನಃ ಮೊದಲಿನದು ಬಿಗಿಯುವದು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂದುಗಳು ಬಿಗಿಯುವವು. ಸಂಧಿವಾತದ ವೇದನೆ ದಾಹಯುಕ್ತವೇ ಇರುವದು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೀವು ಆಗುವ ಅಂಜಿಕೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಸಂಧಿವಾತದಲ್ಲಿ ಪುಪ್ಪುಸ, ಮೆದುಳು, ಹೃದಯ, ಕಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಸಹ ದಾಹವಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೆ ಸಂಧಿವಾತವಾಯಿತೆಂದರೆ ಅದು ಪುನಃ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಅದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟಿರುವ ಅಂಜಿಕೆ ಇರುವದು. ಈ ರೋಗವು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೪-೫ ವಾರಗಳು ಬೇಕಾಗುವವು. ಪುನಃ ೧೫ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬರುವ ಸಂಭವವಿರುವದು.

ಶೀತ, ಥಂಡಿ, ತೇವಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗೋಣ- ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು. ಇದು ಅನುವಂಶಿಕವೂ ಇರುವದು. ಉಪದಂಶ ಮತ್ತು ಪ್ರಮೇಹ ಇವು ಸಹ ಇದರ ಕಾರಣಗಳಿರುವವು.

ಒಂದೆರಡು ಸಾರೆ ಪೀಘ್ರ ಸಂಧಿವಾತವಾದನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘ ದಾಹದ ಸ್ವರೂಪವುಂಟಾಗುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಜ್ವರವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸಂದು ತಾಟಿಸಿ ಇರುವವು. ಮುದುಡಲು ಬರಲಾರವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕರವೆಂಬ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು. ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಬಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ

ಇರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸ್ವರ್ಶವೂ ಸಹಸವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರ ಸಂಧಿವಾತದಂತೆ ಹೃದಯದ ಮೇಲೂ ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇರುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಪಾಂಡುರೋಗವಿದ್ದವರಂತೆ ನಿಶ್ಶೇಷವಿರುವದು. ಈ ರೋಗದಿಂದ ರೋಗಿಯು ಸಹಸಾ ಮರಣಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ.

‘ಅಂಗುಲಿವಾತ’ ಮತ್ತು ‘ಸಂಧಿವಾತ’ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಭೇದ ನಿರ್ದಾನ ಪುಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾತವು. ಮೈತುಂಬ ವೇದನೆ. ಅವು ಎದೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ವರೆಗೆ ಹೋಗುವವು. ಒಂದು ಸಂದು ಹಿಡಿದ ನಂತರ ಎರಡನೇದು ಹಿಡಿಯುವದು. ತಾಟ ಆಗಿರುವದು. ಬೊಂಕಶೂಲೆ; ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕಳೆ (ವೇದನೆ) ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಕಾವು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಶೀತದಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆ ಜಿಗಿದಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಾರಂಭವಾದನಂತರ ಬಾವು ಬಂದ ನಂತರ ಫೇ. ಫಾ. ಸರ್ತಿಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ದಟ್ಟನ ಆಗ್ರ. ಅಲ್ಲಾಡಿದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು. ಬಹುದಿವಸದ ಸಂಧಿವಾತ; ಬಾವು ಇರುವದು.

ನೇ. ಫಾ:— ಸಂದುಗಳು ಹಿಡಿದದ್ದಾದರೆ ಇದು ಪ್ರಮುಖವೆಷಧವು. ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮದ ಹಾಗೂ ಬಹುದಿವಸದ ಸಂಧಿವಾತ; ಮೈ ಸೆಬೆದದ್ದು. ಸಂದುಗಳೊಳಗೆ ಕರಕುರ ಸಪ್ಪಳ ಇದ್ದರೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲ ಬೇನೆ ಹೆಚ್ಚು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಳದೀ ಆಗ್ರ. ಬೆನರು ಬಹಳ ಇದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಹುಳಿನಾತವಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಸ:— ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾನ ಬದಲಿಸುವಂಥ ವೇದನೆ; ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಳೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹೋಗುವವು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚನ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ತಂಜನ

ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಸಂಧಿವಾತ ಜನ್ಯ ತಲೆನೋವು. ಬೆನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆ, ಮತ್ತು ಇತರ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬದಲಿಸುವಂಥ ವೇದನೆ. ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಒಳಗಟೆಯಿಂದ ಏಳುವ ವರೆಗೆ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:-- ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮೀ ಅಥವಾ ಬಹುದಿವಸದ ಸಂಧಿ ವಾತ; ಮೈ ಸೆಟಿದಿದ್ದು. ಮಾಂದ್ಯ. ಎಳೆದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವ ವೇದನೆ; ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಾಡಲಿಕ್ಕಾರಂಭವಾಗಲೂ ಕಳೆ ಬಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಾಡುವದು ಆರಂಭವಾದನಂತರ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವವು. ಬಹಳ ವೇಳೆ ಹಾಗೂ ಒಂದೇಸವನೆ ನಡೆದಾಡಿದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು. ಗೈತ್ರೆ (Goitre) ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಬಹಳ ಇರುವದಾದರೆ ಗಲಿತವಾದಂತೆ ಭಾಸ. ಮಾನಸಿಕ. ದಣಿವಿಕೆ.

ನೀ. ಮೂ:-- ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಂಥ ಸಂಧಿವಾತ; ತಲೆ ಹಾಗೂ ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದ! ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರು ಸೋರುವದು, ಸಂದುಗಳು ಬಿಗಿಯುವದು, ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಸಪ್ಪಳ, ನಾಲಿಗೆಯು ಸ್ವಚ್ಛವಿದ್ದು ನೇತ್ರಂ ಮೂ. ದ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿ. ಮೂ. ನಂತರ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:-- ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಜೋರಿನ ಹಾಗೂ ನಿಂತು ನಿಂತು ಒರುವಂಥ ವೇದನೆ ತರಂಗಗಳು ಕಳೆ ಭಯಂಕರವಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡುವಂಥ ತೀವ್ರವಿರುವವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೂ ವೇದನೆ ಬಹಳಾಗುವದು. ಕಾವು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು. ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ ಫಾ:-- ನಡುವನಡುವೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಉಷ್ಣವಿರಲಿ ಶೀತವಿರಲಿ ಹವೆ ಬದಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗುಲಿವಾತದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಜುಂಯಿ ಹಿಡಿದಂತೆಯೂ ಶೀತ ಸೇರಿದಂತೆಯೂ ಭಾಸವಾಗುವದು. ಚಳಿಯಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆ ಶೆಟದದ್ದು. ಫೇರಂ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ನೋವು ಇದ್ದು ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವು.

ನಡೆದಂತೆ ಭಾಸ-ಟೊಂಕ ನೋವು (ಫೇ. ಫಾ). ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾವು ನೀತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗ ನೋವು.

ನೇ. ಸ:— ಹಳೇ ಅಂಗುಲಿ ವಾತದಲ್ಲಿ (ಗಾವುಟ) ಶೀಘ್ರ ಸರಿಣಾಮದ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಫೇ. ಫಾ. ದ ಚತುರ್ಥಿ ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಕುತ್ತಿಗೆ, ಟೊಂಕ, ಸಂದುಗಳು ವಿಶೇಷತಃ ಬಟ್ಟುಗಳು, ತೊಡೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶಿಶಿತವಿರುವದು. ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಏಳುವಕಾಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಪೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ರೋಗಿಯು ಮಾದಕ ಹಾಗೂ ಜಡ ಅನ್ನವರ್ಜಿಸಬೇಕು.

ಕಲ್ಪ. ಪು:— ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಸಂಧಿವಾತವಾದ್ದರಿಂದ ಸಂದುಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿದ್ದರೆ ನೇತ್ರಂ ಸಲ್ಲದ ಚತುರ್ಥಿ ಸರ್ತಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಈ ಬೇಸೆಯ, ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳದು. ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವಂಥಾದ್ದು ಇರುವದು. ಅದು ಸಹಸ್ರ ತೀವ್ರ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವ ಬೇನೆ ಅಲ್ಲ. ಬಹಳ ವಿವರ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನೋಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದುಗಳಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಮಡಿಸಿ ಗಳಗಿಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು. ಉಂಣಿಯ ಬಟ್ಟೆ, ಹೊದಿಕೆ ಹೊದ್ದು ಕೊಂಡು ಸ್ವಸ್ಥ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಇರಬೇಕು. ಶಾಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಗ್ಲಿಸರೀನದ ಜೀಕಳಿಯ ಉಪಯೋಗಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಲಿನ ಹೊರ್ತು ಇತರ ಯಾವದೇ ಅನ್ನ ಕೊಡಗೂಡದು. ಜ್ವರವಿದ್ದರೆ ಸಾವಿಯ ಅರಳು, ಸಾಬುದಾಣೆಯ ಗಂಜಿ ಮುಂತಾದ ತೆಳ್ಳನ ಅನ್ನ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ಔಷಧಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ, ಫೇ. ಫಾ. ನೇ. ಫಾ. ಕಾ. ಮೂ. ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಬೇನೆ ಹೋಗುವದು. ಆಮ್ಲಕ ಹಾಗೂ ಸಂಧಿವಾತ ಇವುಗಳ ವಿಶೇಷ ಸಂಬಂಧವಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲ ಡಾಕ್ಟರರ ಮತವಿದೆ. ಈ ಆಮ್ಲತೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕಾದರೆ ಭಾಪನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ ಇತರ ಔಷಧದ ಚತುರ್ಥಿ ನೇ. ಫಾ. ವನ್ನು ಅವಶ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು.

ಸನ್ನಿವಾತ

Apoplexy.

ಎಪಾಪ್ಲೆಕ್ಸಿ.

ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗಿ ಅರಿವು ತಪ್ಪುವದು. ಅಲ್ಲಾಡುವದು ನಿಂತುಹೋಗುವದು. ರೋಗಿಯು ಸತ್ತಂತೆ ಬೀಳುವನು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸವೂ ಹೃದಯ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಮಾತ್ರ ನಡೆದಿರುವವು. ಬಹಳ ವಾಗಿ ಈ ರೋಗವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಲೆ ನೋವು, ಚಿತ್ತ ಭ್ರಮೆ ಮುಂತಾದ ಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕಂಡುಬರುವವು. ಇವುಗಳ ಸಂಗಡವೇ ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವದು, ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿ ಮಂದವಾಗೋಣ ಒಂದೇಸವನೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆ, ನಿದ್ರಾತಿಶಯ. ಗಾಢ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದರೂ ರೋಗಿಯು ಗುರಿಕೆಹಾಕುತ್ತಿರುವನು, ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ವಪ್ನ ಬೀಳೋಣ. ಆಕಳಿಕೆ ಬಹಳ ಬರೋಣ, ಹಲ್ಲು ಕಟಕರಿಸೋಣ, ಕಂಠಿನ ತಿರಗಳು ಉಬ್ಬಿದಂತಿರೋಣ, ಶಬ್ದೋಚ್ಚಾರ ಜಡವಾಗೋಣ. ಉದ್ವಿಗ್ನತೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮದಿಂದ ದಣಿವಿಕೆ. ಶಕ್ತಿ ಹೀನತೆಯ ಭಾಸ. ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಈ ಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗುವ ಅರಿಷ್ಟವು ತಪ್ಪುವದು. ಈ ಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ರೋಗಿಯು ಅರಿವು ತಪ್ಪಿ ಪ್ರೇತವತ್ ಬೀಳುವನು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೈಯು ಶೆಟಿಯು ವದು. ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಬಿಡಲಾರ. ಕೈಕಾಲು ತೀರ ಗಲಿತ ವಾಗುವವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲಾರ. ಒಂದೊಂದು ಶಬ್ದ ಉಚ್ಚಾರ ವಾದರೆ ಅದು ಸಹ ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಹಳಮಾಡಿ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದವೇ ಮೊರಡುವದಿಲ್ಲ. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪಗೆ ಕರೆ ನೀಲವರ್ಣದ್ದಾಗಲಿ ಬಾತಂತೆಯೂ ಇರುವದು. ಬಾಯಿಯಿಂದ ಬುರುಗು ಸಹ ಹೊರಡುವದು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸವು ಮಂದವಿದ್ದು ಘುರುಘುರು ಸಪ್ಪಳವೂ ಇರುವದು. ಒಂದೆರಡು ದಿವಸ ರೋಗಿಯು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವನು. ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೈ ತಂಥಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಮರಣಹೊಂದುವನು. ಇಲ್ಲವೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಅರಿವು ಬರುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅರ್ಧಾಂಗ ವಾಯು

ಸಹ ಆಗುವದು ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವು ಒಮ್ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದಲ್ಲಿ ವುಸಃ ಅರಿವು ತಪ್ಪುವದು. ರಕ್ತ ಸ್ರಾವ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ ಅರಿವು ತಪ್ಪದೆ ಅರ್ಥಾಂಗ ವಾಯುವು ಆಗುವದುಂಟು.

ಅನ್ನವು ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯದಿರೋಣ, ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ, ಅರಿವುತಪ್ಪೋಣ, ಇವು ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿ ಗಿಂತ ಗಂಡಸರಲ್ಲೇ ಈ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡ, ಹೃದಯ, ರಕ್ತವಾಹಿನಿ ಇವುಗಳ ರೋಗ, ಸರಾಯಿ, ಹೊಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಅತಿರಿಕ್ತ ಸೇವನ, ಬಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವದು, ತಿಣಕುವದು, ಸಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಬಂದು ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಂಚಯಾತಿರೇಕ ಇವೇ ಇದರ ಕಾರಣಗಳು.

ಫೇ. ಫಾ: -- ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ. ಇದರಿಂದ ರಕ್ತ ಸಂಚಯ ನಿಲ್ಲುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆ, ಕೆಂಪು, ಕರುಗಿ, ನೀಲ, ಅಥವಾ ನಿಸ್ತೇಜ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಹಾಗೂ ತಲೆಯಮೇಲಿನ ನಾಡಿ ಗಳೂ ಧಮನಿಗಳೂ ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಇದ್ದು ಬಂದೇಸವನೆ ಹಾರುತ್ತಿರುವವು. ಮೂರ್ಛೆಯು ಬರುವದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಬಂದರೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿದೆ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಈ ರೋಗದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವಿದು. ಇದರಿಂದ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗುವದು ನಿಲ್ಲುವದು. ಧಮನಿ ಬಡೆದು ರಕ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪು, ಕರೇದು, ನೀಲವಣದ್ದು ಇಲ್ಲವೆ ನಿಸ್ತೇಜನವಿರುವದು. ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಹಾಗೂ ತಲೆಯಮೇಲಿನ ನಾಡಿಗಳೂ ಧಮನಿಗಳೂ ಉಬ್ಬಿ ದಂತಿದ್ದು ಬಂದೇಸವನೆ ಹಾರುತ್ತಿರುವವು. ಮೂರ್ಛೆ ಬರಲು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಹಾಗೂ ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇದರಲ್ಲಿ ಉಂಟು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಫೇ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ರಕ್ತವಾಹಿನಿ ಗಳನ್ನು ಆಕುಂಚನಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇದರಲ್ಲಿ ಅದೆ. ರೋಗದ ಆರಂಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಗಂಡಾಂತರ ತಪ್ಪುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದು ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಬಲದ ಬಿಟ್ಟಿಗಳು ಬರುವುದಾದರೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಜತೆಗೆ ಫೇ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಮೂರ್ಛೆಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೂ ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಸಹ ಸಿದ್ಧಿಗೇಡು. ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯುದ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇತರ ಮಾನಸಿಕ ಕಷ್ಟವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಫೇರಂ ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಸ:— ಮೂರ್ಛೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹವಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಪೈತ್ರಿಕ ಭಾವನೆ ಇದ್ದರೆ ಉಪಯೋಗವಿರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ರೋಗಿಯು ತಲೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರಿಸಿ ಮತ್ತು ಕೈಕಾಲು ಉದ್ರಮಾಡಿ ತಂಥನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಬೇಕು. ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಬಿಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಡಬೇಕು. ಸ್ವಚ್ಛ ಬೈಲ ಹವೆ ಯಥೇಚ್ಛ ಬರಗೊಡಬೇಕು. ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಲು ಜೋರಿಸಿದ ತಿಕ್ಕಬೇಕು. ಕಾಲಿನ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತ ಇಳಿಯುವಂತೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ತಲೆಗೆ ಕಾವು ಕೊಡಬೇಕು. ತೀರ ಹಗುರ ಹಾಗೂ ಸುಲಭರೀತಿಯಿಂದ ಪಚನವಾಗುವಂಥ ಅನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಡಬೇಕು. ಔಷಧ ಮಾತ್ರ ೫-೫-೧೦-೧೦ ಮಿನಿಟಿಗೊಮ್ಮೆಯಂತೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ರೋಗ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುವವರು ಮಾದಕ ಅನ್ನ, ಪೇಯಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಜೀಣವಾಗುವಂಥ ಅನ್ನ ವನ್ನೂ ವರ್ಜಮಾಡಬೇಕು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಬಾರದು. ಮನಃ ಕ್ಷೋಭವಾಗುವಂಥ ಯಾವದೇ ಕೃತ್ಯಮಾಡಬಾರದು.

ಮಲೆಹುಂಣು

Mastitis.

ಮ್ಯಾಸ್ತಾಯಿಟ್.

ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವೂ, ಕೆಂಪೂ, ವೇದನೆಯೂ ಇರುವವು. ಸ್ತನಗಳು ಬಿರುಸಾಗಿರುವವು. ಹಾಗೂ ಹುಣ್ಣು ಆಗುವ ಇತರ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ

ಇರುವವು. ಯಾವದಾದರೂ ಭಾಗವು ಒಡೆದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೀವು ಬರಲಾ
ರಂಭಿಸುವದು ಮತ್ತು ಇತರ ಭಾಗವು ಕಠಿಣವೂ ಕೆಂಪೂ ಇರುವವು.
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿ ಗಂಟುಗಳು ಕಾಣುವವು. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕುಡಿಯುವಂಥ
ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು. ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಹಾಲು
ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಳಿಯುವದೇ ಇದರ ಕಾರಣ. ಪೆಟ್ಟು ತಗಲೋಣ ಇಲ್ಲವೆ
ಚಳಿ, ಶೀತ, ಇವುಗಳಿಂದ ಸಹ ಇದು ಆಗಬಹುದು. ಭಾವನಾನುಸಾರ
ವಾಗಿ “ಹುಣ್ಣು” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು
ಹಾಲು ಉಳಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಾಲು ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು.
ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾ. ಮೂ. ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬಾವು ಇಲ್ಲದಾಗು
ವದು. ಫೇ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ದಾಹದ ಭಾವನೆಗಳೂ
ಇಲ್ಲದಾಗಿ ಹುಣ್ಣು ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಕೀವು ಅದಲ್ಲಿ
ಸಿ. ಕೊಡಬೇಕು. ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಸ. ದಿಂದ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದು.
ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿ ಗಂಟುಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂದ ಉಪಯೋಗವಾಗು
ವದು. ಸ್ತನಗಳ ಚೂಚುಕಗಳ ಮೇಲೆ ಕೊರಕಲು, ಬಿರುಕು ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ
ಸಿ. ಕೊಡಬೇಕು. ಕೊಳೆಯುವದು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸಿಲಿಕಾದ ಉಪ
ಯೋಗವಾಗುವದು. ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು, ಕಠಿಣತೆ, ನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಸ್ತನಗಳನ್ನು ವಿನಾಕಾರಣ
ಹಿಂಡಬಾರದು. ಅನ್ನವು ಹಗುರು ಹಾಗೂ ಸಹಜ ಪಚನವಾಗುವಂಥಾದ್ದು
ಇರಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಯೋಚಿಸಿದ ಔಷಧ ಮೇಲಿಂದ
ಸಹ ಲೇಪ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ತಾವ

Exudations

ಎಗ್ಗುಂಡೇಶನ್ನ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶೀತದಿಂದಾಗುವ ದಾಹಜನ್ಯ ರೋಗದಲ್ಲಿ (ಕಫ,
ಪ್ರದರ, ಸಿಂಬಳ, ಕಜ್ಜಿ, ಕೀವು ಮುಂತಾದವು) ಹಾಗೂ ವ್ರಣದಿಂದಲೂ

ಹೊರಡತಕ್ಕ ಸ್ರಾವದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಔಷಧ ಯೋಜಿಸತಕ್ಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿವರಗಳ ಕೆಳಗೆ ಇದರ ವಿವೇಚನಮಾಡಿಯೇ ಇದೆ. ಔಷಧ ಯೋಜನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಅವಶ್ಯಕವಿದ್ದದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ರಾವವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದರೂ ಅದರಿಂದ ಔಷಧ ಆರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅದರ ದೇನೂ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಸ್ರಾವದ ಬಣ್ಣ, ರೂಪ, ಮುಂತಾದವು ಕೂಡ ದರೆ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಲು ಅಡ್ಡಿಬರಲಾರದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತಕ್ಕ ಔಷಧವನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪದಂತೆಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಕಾಲೀ ಮೂ:— ಸ್ರಾವವು ದಟ್ಟ, ಬಿಳಿ, ಹಳದಿ, ಅಥವಾ ಬಿಳಿ ಹಳದಿ ಕೂಡಿದ್ದು, ಉರುವು ಇಲ್ಲದ್ದು.

ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ:— ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಲೋಳಿಯಂಥ ಸ್ಪಷ್ಟ, ಬಿಳಿ, ಸ್ರಾವ.

ಕಟ್ಟಿ. ಪೂ:— ಹಳದಿ, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ. ಜಿಗಟು ಗಂಟುಗಳು ಸ್ಮಾರ ಮೊಳಗಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಕೆಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ.

ಕಾ. ಸ:— ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ತೆಳ್ಳನ ಸ್ರಾವ; ಹಸರು, ತೆಳ್ಳಗಿನ ಸ್ರಾವದ ಮೇಲೆಯೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ನೇ. ಫಾ:— ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ ಕೆನೆಯಂಥ ಸ್ರಾವ.

ನೇ. ಮೂ:— ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಾರದರ್ಶಕ, ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ ಸ್ರಾವ.

ಕಟ್ಟಿ. ಸ:— ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಹಾಗೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರಕ್ತ ಸಹ ಇರುವಂಥ ಸ್ರಾವ.

ಸಿ:— ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ದುರ್ಗಂಧ ಸ್ರಾವ.

ನೇ. ಸ:— ತೆಳ್ಳನ, ಹಳದಿ, ಹಸರು ಸ್ರಾವ.

ಕಾಲೀ. ಫಾ:— ಬಹು ದುರ್ಗಂಧ ಹೊಲಸು ಸ್ರಾವ. ಸ್ರಾವ ಹೋಗುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೇ. ಮೂ. ಮತ್ತು ಕಾಲೀಸ. ದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ

ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ ಅಂದರೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರೇತಸ್ಪಲನವೇ ಸರಿ. ರೇತಸ್ಪಲನವು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೀಯದೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಮೂತ್ರದ ಸಂಗಡವೂ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮನೋವಿಕಾರದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಾದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ರೇತಸ್ಪಲನವಾಗುವದು. ಮೂತ್ರಮೂಡುವಾಗ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂತ್ರವಾದ ನಂತರವೂ ರೇತಸ್ಪಲನವಾಗುವದು. ಮಲಾವರೋಧವಾದಲ್ಲಿಯೂ ತಿಣಕುವಾಗ ಸಹ ಆಗುವದುಂಟು. ವಿಷಯ ಸುಖದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರುವದರಿಂದಲೂ, ಅಂಥ ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವದರಿಂದಲೂ ರೇತಸ್ರಾವವಾಗುವದು. ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಗಾಢ ದಿವಸದ ಅವಧಿಯ ನಂತರವೂ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ ಆಗುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮಾತು. ಆದರೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ರೇತಸ್ಪಲನವಾಗುವದು ರೋಗವು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ವಿಧುರರಿಗೂ ಇದು ಆಗುವದು. ಇದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವದು. ಮುಷ್ಟಿ ಮೃಧುನವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ನೀ. ಫಾ:— ಆಮ್ಲಪಿತ್ತದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದು ವೀರ್ಯಸ್ಪಲನ; ದಿನಾಲು ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ. ಕಾಮೇಚ್ಛೆ ತೀರ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವದು. ನಿರೀನಂತೆ ತಿಳಿ ಶುಕ್ರ ವೀರ್ಯನಾಶದ ಮೂಲಕ ದನಿವಿಕೆ ಅಥವಾ ಕಂಪ.

ಕಾ. ಫಾ:— ಕೆಟ್ಟ ಚಟಗಳ ಮೂಲಕ ವೀರ್ಯಸ್ಪಲನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆಯ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ದುಷ್ಟಪರಿಣಾಮ. ನಪುಂಸಕತ್ವ, ಮೃಧುನದ ನಂತರ ದನಿವಿಕೆಯೂ ಅತಕ್ತತೆಯೂ ನಿಗ್ರಹದಿಂದ ದುಷ್ಟ ಚಟದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ; ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಷ್ಟಿಮೃಧುನದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ರೇತಸ್ಪಲನ.

ನ್ಯಾ. ಫಾ:— ಧಾತು ಕ್ಷಯದ ಮೂಲಕ ಆಪಸ್ಮಾರದ ತಿಡತಗಳು ಬರಹತ್ತಿದರೆ ಇದು ಒಳ್ಳೇ ಗುಣಕರವು.

ನೇ. ಮೂ:— ಮೂತ್ರದಿಂದ ಅಕ್ಕಿಕಚ್ಚಿನಂಥ ಬಿಳೀ ಪದಾರ್ಥ ಹೋಗೋಣ. ರೇತಸ್ಥಲನದ ನಂತರ ಬರುವ ಮಾಂಧ್ಯ. ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಬರುವವು. ಮೈಥುನದ ಇಚ್ಛೆ ಬೆಳೆಯುವದು. ನವುಂಸಕತ್ವ.

ಕಟ್ಟಿ. ಪುಲ:— ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಹನಿ ಹನಿ ವೀರ್ಯ ಹೋಗುತ್ತಿರುವದು. ಅಂಡಾಶಯವು ಆಕುಂಚಿತವಾದ್ದು ಇರುವದು.

ಸಿ:— ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಭೋಗದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ವಿಚಾರ ಬರುತ್ತಿರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಪ್ನಾ ವಸ್ಥೆಯೂ ಆಗುವದು. ಸಂಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ್ದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಬಹಳ ದಿವಸ ಔಷಧದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವದು. ಮುಷ್ಟಿಮೈಥುನದಂಥ ದುಷ್ಟ ವ್ಯಸನಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಕರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತ್ಯಾಗಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಾರದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಜೀರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಧರ್ಮಪರ ಹಾಗೂ ನೀತಿಪರ ವಾಚನ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಇಟ್ಟು ಮೈಥುನದ ವಿಚಾರ ಸಹ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರಬಾರದು. ಶೃಂಗಾರಯುಕ್ತ ಕಾದಂಬರಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ನಾಟಕಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸಿನೆಮಾ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ವರ್ಜ್ಯಮಾಡಬೇಕು. ಏಕಾಂತ ಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ವ್ಯಾಯಾಮ ಯಥೇಷ್ಟ ಮಾಡಬೇಕು. ತಣೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಹಸ್ತಕಂಪ

Writer's Cramp.

ರಾಯ್ಪರ ಕ್ರಾಂಪ.

ಲೇಖಕರಿಗೂ, ತಂತುವಾದ್ಯ ಬಾರಿಸುವ ಚನರಿಗೂ ಈ ರೋಗವಾಗುವದು. ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಬರೆದನಂತರ ಬೊಟ್ಟುಗಳು ಸೆಟೆಯುವವು. ಮುಂದೆ ಬರೆಯಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬರೆದನಂತರ ಬಟ್ಟುಗಳು ನೋಯುವವು. ಮತ್ತು ಹಾರಹತ್ತುವವು. ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಬರೆಯುವಾಗಲೇ ಒಟ್ಟುಗಳು ನೋಯುವವು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಬರೆಯದಲೇ

ಬಟ್ಟುಗಳು ಸೆಟೆಯುವವು ಅನು, ಹಾರುವವು, ಮುಂತಾದ ಉಪದ್ರವ. ವಾಗುವದು. ಹಿಡಿಯೋಣ, ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯೋಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ. ಬೇಕಾದ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವದು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಲೇಖಕರಿಗೂ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವವರಿಗೂ ಆಗುವ ಹಸ್ತಕಂಪದ ಮೇಲಿನ ಇದು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು.

ನೀ. ಫಾ:— ಬರೆಯುವಾಗ ಕೈನಡಗುವದು, ಸಂಧಿವಾತ ಜನ್ಯ ಕಂಪವಿದ್ದರೆ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಮೂ:— ಬರೆಯುವಾಗ ನಡುವೇ ಕೈಸೆಟೆಯುವದು ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಸಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಕಲ್ಟಿ. ಫಾ:— ಬಟ್ಟುಗಳೂ ಮುಂಗೈಯೂ ಸೆಟೆಯುವವು. ಮತ್ತು ವೇದನೆ ಇರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಗುಣವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಬೇಕಾಗುವದಾಗಿ ಕೈಗೆ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಡಬೇಕು. ನಡುನಡುವೆ ಕೈ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೂತದ್ದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಗುಣವಾಗುವದು. ಔಷಧ ಬಹಳ ದಿವಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವದು.

ಚಳಿಜ್ವರ

Malaria.

ಮಲೇರಿಯಾ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ಜ್ವರದ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶೀತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಳಿ ಹತ್ತುವದು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು ತುಂಬುವದು ಇಲ್ಲವೆ ಚಳಿಯು ಬಹು ಭರದಿಂದ ತುಂಬುವದು ಮುಖಚರ್ಯೆಯೂ ಉಗುರುಗಳೂ ನೀಲವರ್ಣದ್ದು ಇರುವವು. ಈ ಶೀತಾವಸ್ಥೆಯ ಅವಧಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ೧೫ ಮಿನಿಟಿನಿಂದ ೨-೨ ತಾಸಿನ ವರೆಗೂ ಇರುವದು. ನಂತರ ಉಷ್ಣಾವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು.

ಜ್ವರವು ೧೦೪-೧೦೬ ಅಂಶದವರೆಗೂ ಏರುವದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ ಚರ್ಮವು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು. ಆಗ ತಲೆ, ಬೆನ್ನ, ಟೊಂಕ ಹಾಗೂ ಇತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ನೋವು ಇರುವದು. ಮಳಮಳೆಯೂ, ವಾಕರಿಕೆಯೂ ಇರುವದು. ನೀರಡಿಕೆಯು ಬಹಳ ತಳಮಳೆಯೂ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯೂ ಇರುವದು. ಈ ಅವಸ್ಥೆಯು ೩-೪ ತಾಸು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ತಡೆಯುವದು. ನಂತರ ಸ್ವೇದಾವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಟ್ಟು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಬಿಟ್ಟು ಸಹ ಜ್ವರ ಇಳಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆವರು ಬಂದು ಹೋದನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ದಣಿವಿಕೆಯು ಬರುವದು. ಮತ್ತು ಮಾಂದ್ಯವೂ ಬರುವದು. ಅಪಚನದ ಉಪದ್ರವಗಳೂ ಇರುವವು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗ್ರ, ತ್ವಚೆ ಒಣಗಿದ್ದೂ ಹುರ ಬರಕವೂ ಇರುವದು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ, ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದು, ರೇಚ ಅಥವಾ ಅವರೋಧ, ಪಕ್ಕೆಲುಬಿನ ಕೆಳಗೆ ಭಾರವೆನಿಸುವದು. ಮೂತ್ರವು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯು ಎಷ್ಟೋ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವವು ಮತ್ತು ಬೆವರು ಬಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವು. ಜ್ವರ ಇಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದನಂತರ ಒಂದೆರಡು ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ೪-೬ ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ತೀರ ಇಳಿದು ಹೋಗುವದು. ಈ ಮೂರೂ ಅವಸ್ಥೆಯ ಅವಧಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಕ್ವಚಿತ್ ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಮಾಡಿ ಮೈಯುಂಡ ಚಳಿಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೂ ಮೂರನೇ ಅವಸ್ಥೆಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಚಳಿ ಒಂದೆ ಜ್ವರ ಬರುವದು, ಬೆವರು ಬಿಡದೆ ಜ್ವರ ಇಳಿಯುವದು. ರೋಗವು ದಿನಾಲು ಇಲ್ಲವೆ ೧-೨-೪-೬ ದಿನಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲವೆ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದಿನಬಿಟ್ಟು (ಅಂದರೆ ೮ - ೧೫ ದಿನಸಕ್ಕೂ ಮೈಯೂ) ಬರುವದು. ಜ್ವರದ ಸರ್ತಿ ಬಂದುಹೋದನಂತರ ರೋಗಿಗೆ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಷ್ಟವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಜ್ವರವು ಮೈವುಂಡಿತೆಂದರೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವದು. ಅದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನಾಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ಪಾಂಡುರೋಗವೂ ಆಗುವದು. ಅವನ ಹೃದಯ ಮುಂತಾದ ಮಹತ್ವದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅಶಕ್ತವಾಗುವವು. ಫ್ಲೀಹೆಯು ಬೆಳೆದದ್ದಿರು

ವದು. ಯಕ್ಕೃತವೂ ದೊಡ್ಡದಾಗುವದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ನೋವೂ ಇರುವದು. ಮಾಂದ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ಸಾಯುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮ, ಚರದಿಂದಲೂ ಕರಳುಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ತಸ್ರಾವ, ಮಹಾಮಾರಿಯಲ್ಲಿಯಂಥ ರೇಚ, ಸೆಟಿತ, ಮುಂತಾದ ಉಪದ್ರವವಾದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾಜನಕ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒದಗುವದು. ಈ ರೋಗದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯ ಕಣಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಶ್ವೇತ ಕಣಗಳು ಬೆಳೆಯುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ರೋಗಿಯು ನಿಃಸ್ತೇಜನೂ, ಹಳದಿ ವರ್ಣದವನೂ ಆಗುವದು. ಗರೋದರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅಸ್ಥಿತಿಯ ಕಡೆಯ ೩-೪ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಗಂಟು ಬಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಅಶಕ್ತರಾಗುವರು. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಸೂತಿಯು ಯೋಗ್ಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗದೆ ಇದ್ದದರಿಂದ ಗಂಜಾಂತರ ಸಂಭವಿಸುವದು. ಕಾಮನಿಯೂ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದು.

ನೇ. ಸ:— ಚಳಿಜ್ವರದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು. ಸಾಧಾರಣ ವಾಗಿ ೩ x ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಜಠಾಧಿಕ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಜ್ವರ ಕಳೆಯುವ ಶಕ್ತಿ ಈ ಔಷಧದಲ್ಲುಂಟು. ಪಿತ್ತದಮೇಲೆ ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವು. ಬಾಯಿ ಕಹಿ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು, ಹಳದಿ ನಾಲಗೆ, ಮಾಂದ್ಯ, ಕೆಂಣುಮುಚ್ಚು. ವಾಂತಿಯ ದ್ವಾರಾ ಕಹಿ ಪಿತ್ತ ಅಥವಾ ಕಹಿ ನೀರು ಬೀಳುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾಸನೆಗಳಿರುವವು. ಮಲಾವ ರೋಧ. ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ದಿನ ಬರುವ ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಮೇಲೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಜ್ವರ, ನೀರಡಿಕೆ, ತಂಡಿ, ಮೈನೋವು, ಮಸ್ತಕ ಶೂಲೆ, ಪಚನವಾಗದೇ ಇದ್ದ ಅನ್ನ ವಾಂತಿಯಾಗಿ ಬೀಳೋಣ, ಮುಂತಾದ ಭಾಸನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧವು. ನೇತ್ರಂ ಸ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ವಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇ. ಮೂ:— ಕ್ವಿನೀನದ ದುರುಪಯೋಗವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೀರಡಿಕೆ ಮಿತಿ ಮೀರಿ ತುಟಿಯಮೇಲೆ ಒಡೆದಿದ್ದರೆ, ತಲೆನೋವು; ವಾಂತಿ, ಮೂಗಿ ನಿಂದ ಕಂಠಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುವದು. ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ತೆಳ್ಳನ ಅಗ್ರ

ಮತ್ತು ಬುರುಗು. ಹಗಲು. ೧೦-೧೧ ಗಂಟೆಗೆ ಚಳಿ ತುಂಬಿ ಜ್ವರ ಬರುವದು. ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳ ಇರುವದು. ತಲೆಶೂಲೆ ಬಹಳ ಬೆವರು ಬಿಟ್ಟನಂತರ ನಿಲ್ಲುವದು. ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಜ್ವರದ ಬಕ್ಕೆಗಳು ಏಳುವವು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಅಶಕ್ತತೆ ಬಹಳಿದ್ದು ಬೆವರು ಬಹಳ ಬರುವದಾದರೆ, ಚಾತುರ್ಥಿಕ ಜ್ವರ.

ಕಾ. ಮೂ:— ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀಬಣ್ಣದ ಇಲ್ಲವೆ. ಬೂದಿಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಜತೆಗೆ ಸರ್ತಿ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೆಳತವೂ ಉಳುಕೂ ಇದ್ದರೆ ನೇ. ಸ. ಮತ್ತು ಇದು ಸರ್ತಿ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಡುವವು. ಸಾಯಂಕಾಲದ ೭ ಗಂಟೆಗೆ ಚಳಿಯು ಮುಳ್ಳು ಬೆನ್ನಿನೊಳಗಿಂದ ಮೇಲೆಯೂ ತೆಳಗೂ ಇರುವವು. ಚಳಿಯು ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಚಳಿ ಇದ್ದಾಗೂ ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳ, ಆದರೆ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬೆವರು ಬಿಟ್ಟಾಗೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂಜಾನೆ ೯ ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೂ ಚಳಿ ತುಂಬುವದು.

ನೇ. ಫಾ:— ಹುಳಿ ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಸಂಣಮಕ್ಕಳ ಮೈಯುಂಡ ಚಳಿಜ್ವರವಿದ್ದರೆ.

ಸಿ:— ಕಾಲಿನ ಬೆವರು ಮೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಗಿದ್ದರಿಂದ ದಿವಸವೆಲ್ಲ ಚಳಿ ಇರುವದು. ಆದರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಮೂರುಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಚಳಿಯ ಬಲ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಚರ್ಯೆಯಮೇಲೂ ಎದೆಯಮೇಲೂ ಬೆವರು ಬಹಳ ಬಿಡುವದು. ಕಾಲಿಗೆ ಬರುವ ಬೆವರು ಹೊಲಸು ನಾರುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ನೇ. ಸ. ವೆಂಬ ಕ್ಷಾರವು ಕಡಿಮೆ ಯಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಚಳಿಜ್ವರವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದೆಂದು ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮತವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಳಿಜ್ವರದ ಮೇಲೆ ನೇ. ಸ. ಕ್ಷಾರವು ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವೆಂದು ತಿಳಿಯುವದುಂಟು. ನೇಟ್ರಂ. ಸ. ದ. ಸಂಗಡ ಫೇ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮಾಂಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಂಠಮುಚ್ಚು

ಏಶೇಷತಃ ಮಧ್ಯಾನ್ಹದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ನೇ. ಮೂ. ವನ್ನು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ೨-೩ ಸಾರೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಭಾವನಾಸುಸಾರ ಇತರ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕು. ಚಳಿಜ್ವರದ ರೋಗಿಗಳು ತಣ್ಣನ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ, ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ತಣ್ಣನ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಾಡಬಾರದು. ತಿರುಗಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ತಿಂದನಂತರ ಹೊರಬೀಳಬೇಕು. ಮೈಗೆ ತಂಣನ ಹವೆ ಹತ್ತುವಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡಬಾರದು. ದಣಿವಿಕೆ ಬರುವಂಥ ಶಾರೀರಿಕವಾಗಲಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಲಿ ಶ್ರಮಮಾಡಬಾರದು. ಜ್ವರದ ಸರ್ತೆಯ ದಿನ ತೀರ ಹಗುರ ಅನ್ನ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಗಂಜಿಯಂಥ ತೆಳ್ಳನ ಅನ್ನದ ಹೊರ್ತು ಇತರ ಏನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಹುಳಿ, ವಾತುಲ ಪದಾರ್ಥ ವರ್ಜ್ಯಮಾಡಬೇಕು. ಅಕ್ಕಿಯ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನ್ನ ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ ಗೋದಿಯ ರೊಟ್ಟಿ, ತುಪ್ಪ, ಸಕ್ಕರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಿಮಜ್ವರದ ರೋಗಿಗೆ ಬಹಳೇ ಗುಣವಾಗುವದು ಎಂದು ಏಷ್ಯೋಜನರ ಅನುಭವವುಂಟು.

ಒಸಡೆಯ ರೋಗ

Gumboil.

ಗಮ್‌ಬಾಯಿಲ್.

ಒಸಡೆಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ ಹೋಗುವದು, ಕೀವು ಹೋಗುವದು, ಹುಂಣು ಆಗುವದು. ವ್ರಣ ಮುಂತಾದವು ಒಸಡೆ ರೋಗಗಳು ಪಾಂಡು ರೋಗಗಳು. ಪಾಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಒಸಡೆಗಳು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವವು. ಮುಖ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪಾರಜದ ಔಷಧ ಬಹಳ ಸೇವನ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಒಸಡೆಗಳು ಕೆಂಪಾಗುವವು. ಮತ್ತು ವ್ರಣಗಳೂ ಆಗುವವು. ರಕ್ತ ಹೋಗುವದು. ಒಸಡೆಯ ಮೇಲೆ ನೀಲಿಬಂಣದ ಗೆರಿ ಕಾಣುವದು, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸೀಸಿನ ವಿಷ ಸೇರಿದ್ದರ ಲಕ್ಷಣವು. ಛಾಪಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಜೋಡಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹುತರವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ಹಲ್ಲು ರೋಗ ಮತ್ತು ಹುಂಣು ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಹೃದಯರೋಗ

ಹೃದಯದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಾಹ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶೂಲೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಹೃದಯದ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ರೋಗಗಳು. ಇದರ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಯಾವುದರಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬದಲುಂಟಾಗುವದು, ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶಬ್ದ ಕೇಳಬರುವವು. ಇಂಥವು ಕೆಲವು ಹೃದಯದ ರೋಗಗಳೂ ಉಂಟು; ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಈ ರೋಗಗಳನ್ನು ಗುರ್ತು ಹಿಡಿಯುವದು ಕಠಿಣವೇ ಸರಿ. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗೋಣ, ಜಲಶೋಧ, ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕರ್ರಾಗೋಣ, ನೀಲವರ್ಣದ್ವಾಗೋಣ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸೋಣ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ. ವೇದನೆಯಾಗೋಣ, ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದೋಣ, ಶೀಘ್ರಗಾಮಿ ರೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಬರೋಣ, - ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಹೃದಯ ವಿಕಾರದ ಸ್ಥೂಲಮಾನದ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಹೃದಯಾವರಣ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಜ್ವರವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಬರುವದು. ಜ್ವರ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಳಿ ಬರುವದು. ನಾಡಿಯು ಬಹಳ ಭರದಿಂದ ಸಡೆಯುವದು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು ಇರುವದು. ಪುಪ್ಪುಸಾವರಣ ದಾಹದಲ್ಲಿಯಂತೆಯೇ ಹೃದಯಾವರಣ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆಯೂ ಕೊರೆದಂತೆಯೂ, ತೀವ್ರ ವೇದನೆ ಇರುವದು. ಅಲ್ಲಾಡುವದು, ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವದು, ಹೊರಗಿನಿಂದ ಒತ್ತಾಯವಾಗುವದೂ, ಇವುಗಳಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಶ್ವಾಸ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೋಗಿಗೆ ಮಲಗುವದು ಸಹ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಮ್ಮು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಣ ಉಸುರುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವಂಥ ಕೆಮ್ಮು ಇರುವದು. ರೋಗಿಯ ಬಲ ಮಗ್ಗಲ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲವೆ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿರುವನು. ರೋಗಿಯು ಅಸ್ವಸ್ಥನಿರುವನು. ಅವನಿಗೆ ತೀರ ಅಸಮಾಧಾನವಿರುವದು.

ಹೃದಯದ ಅಂತಸ್ತ್ವಚೆಯ ದಾಹದಲ್ಲಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವಂಥ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಧಿವಾತದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಧಡಧಡಿಸಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಎನೂ ಬಾಹ್ಯ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಜ್ವರ ಏರುವದು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಹೃದಯದ ಅಂತಸ್ತ್ವಚೆಯ ದಾಹವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು. ಈ ದಾಹದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯೂ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಇದು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯು.

ಅಸಘಾತ, ಸಂದಿವಾತ, ವಿಷಮಜ್ವರ, ಇನ್‌ಫ್ಲೂಎಂಜಾ, ವೈಕ್ಯ ದಾಹ, ಅಂಗುಲಿವಾತ, ಕ್ಷಯ, ಮುಂತಾದವುಗಳೇ ಈ ದಾಹದ ಕಾರಣಗಳಿರುವವು.

ಹೃದಯದ ಬಡೆತಗಳು ಬಹು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬಡಿಯೋಣವೆಂದರೇ ಧಡಿಧಡಿಸೋಣ. ಪಾಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆಯು ಬಹುಶಃ ಕಂಡು ಬರುವದು ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಮಯವಿರುವದು. ಅಸಚನ ಮೂಲಕ ಈ ಭಾವನೆಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುತರವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟಮಯಶ್ವಾಸ, ವೇದನೆ, ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸಾಯುವೆನೆಂಬುವ ಹೆದರಿಕೆ, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಗಲಗಂಡ (Goitre ಗಂಟೆವಾಳ) ವಿರುವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಬುದವಾಗೋಣ, ಕ್ಷಯದ ಪೂರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವಿಕೆ-ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುವವು. ಹೆದರಿಕೆ, ಇತರ ಪ್ರಬಲ ಮನೋವಿಕಾರ, ರೋಗದ ಸಂತರ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತೆ, ಫುಫ್ಫುಸದ ರೋಗದಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಧಾರಣ ಜ್ವರ, ಹಿಸ್ಟೀರಿಯಾ (ಉನ್ಮಾದವಾಯು) ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ಸರಾಯ, ಚಹ, ಕಾಫೀ, ಮುಂತಾದ ಮಾದಕಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸುವದರಿಂದ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸಲಾರಂಭಿಸುವದು. ಈ ವಿಕಾರ ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ, ಹೃದಯದ ಬಡೆತಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವು ಮತ್ತು ಧಡಧಡಿಸುವಿಕೆಯು ನಿಲ್ಲುವದು.

ಹೃದಯವೃದ್ಧಿ, ಹೃದಯ ಸ್ನಾಯುಗಳ ದಾಹ, ಹೃದಯಪಟಲದ ರೋಗ, ಮುಂತಾದ ಹೃದಯದ ಇತರ ರೋಗಗಳು ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೆ

ತಿಳಿಯಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅದರ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದೆ. ಹೃದಯ ಶೂಲಿಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹೃದಯಶೂಲವೆಂಬ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಹೃದಯರೋಗದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ ಯಾವುದೂ ಕಂಡು ಬಾರದೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮರಣವು ಒದಗುವದು ಹೃದಯ ವಿಕಾರದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ. ಹೃದಯ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗೋಣವೂ, ಒಂದು ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯ ಕಷ್ಟಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೃದಯವಿಕಾರದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತವೆಂತಲ್ಲ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಯಾವದೂ ವಿಕೃತಿಯು ಕಂಡುಬಾರದೆ ಸಹ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿ ಸುವಿಕೆಯೂ, ಸ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗೋಣವೂ, ಅಟ್ಟದ ಪಾನ ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ಎತ್ತರ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಏರುವದರಿಂದ ಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ ವಾಗೋಣವೂ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೃದಯ ವಿಕಾರದ ದ್ಯೋತಕ ಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶಾರೀರಿಕಶ್ರಮ, ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ, ಮಿತಿಮೀರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡೋಣವು ಇಲ್ಲವೆ ಬಹಳ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವದೂ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಮುಂಟು. ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಇತರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೋಗದಿಂದ ಸಹ ಹೃದಯದ ಕಷ್ಟಗಳು ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದುಂಟು. ರೋಗವು ಸೆಟ್ಟಾಗಾದ ಕೂಡಲೆ ಆ ಕಷ್ಟಗಳೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವವು. ಉದಾ ಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು— ಅವಚನ ಮೂಲಕ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ, ಒಮ್ಮೆಮ್ಮೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸಲಾರಂಭಿಸುವದು ಮತ್ತು ವಾತವು ಕಡಿಮೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಧಡಧಡಿಸುವದು ನಿಲ್ಲುವದು.

ಕಾಲೀ. ಘಾ:— ಹೃದಯದ ಅನಿಯಮಿತ ಕ್ರಿಯೆಯು; ಹೃದಯದ ಅಶಕ್ತತೆ: ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು; ನಾಡಿಯ ಬಡತಗಳು ತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವವು. ನಡುನಡುವೆ ತೀರ ಸೋತಂತಾಗುವದು, ಹೃದಯದ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ, ಅಥವಾ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಶ್ರಮದಿಂದಾಗಲಿ, ಗ್ಲಾಸಿಯುಂಟಾಗುವದು, ಶಕ್ತಿಕ್ಷೀಣವಾಗುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಔಷಧವು

ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿದಾಯಕವೆಂದೂ ಉತ್ತೇಜಕವೆಂದೂ ಬಹಳೇ ಗುಣದಾಯಕವಿದೆ. ನಾಡಿಯು ಕೈಗೆ ಸಹ ಹತ್ತದಂತೆ ಅಶಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಸಂಧಿವಾತದ ನಂತರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅಟ್ಟದ ಪಾವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಎರುನಾಗ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು ಮತ್ತು ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಭರದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವದು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಫೇ. ಫಾ:— ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಾಹವುಂಟಾಗುವಂಥ ರೋಗದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯದ ಹಾಗೂ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರ; ಕಲ್ಮೆ. ಫ್ಲೂ. ಎಂಬ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧದ ಜತೆಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೃದಯ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಭಾರವೆನಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವಿದ್ದು ತುಂಬಿದಂತೆಯೂ ಕಠಿಣವೂ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದಿದ್ದಾಗ ಕಾಲೀ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದು ಸರ್ತೆ ಮೊಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಲ್ಮೆ. ಫ್ಲೂ:— ಹೃದಯದ ಹಾಗೂ ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೂ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯುಗಳ ಶಿಥಿಲತೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವದು. ಜತೆಗೆ ಫೇರಂ ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ತುಂಬಿ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಮಂದವೂ ನಿಶ್ಚಕ್ತವೂ ನಡೆಯುವದು.

ಕಾ. ಮೂ:— ದಾಹಯುಕ್ತ ರೋಗಗಳ ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯ ಧಡಧಡಿಕೆ. ಹೃದಯದ ಅಶಕ್ತತೆಯು ಮಂದನಾಡಿಯು ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಗಂಟು (embolus) ಆಗಿ ಅದರಿಂದ ರಕ್ತಾಭಿಸರಣಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗೋಣ.

ನೇಟ್ರಿಂ. ಮೂ:— ಪಾಂಡುರೋಗವುಳ್ಳ ರೋಗಿಗಳ ಹೃದಯವು ಅಶಕ್ತವಿದ್ದು ಧಡಧಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳುವಿದ್ದು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರುವುಳ್ಳ ಬಾವು ಬಂದಿದ್ದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯು ದುಃಖವುಳ್ಳವನೂ ಓಸನೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು

ತೀವ್ರ ಹಾರುವದು. ನಾಡಿಯ ಬಡೆತಗಳು ತಪ್ಪಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲೆನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ.

ವ್ಯಾ. ಫಾ:— ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಾಣ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ ಇದ್ದರೆ ಬಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಎಸೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ.

ಕಾ. ಸ:— ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವು. ಮಂದ ಹಾಗೂ ಬಲದಿಂದ ಆಗುವಂಥ ವೇದನೆ. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಬಾಡಿದ್ದು. ಮಾತಾಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಸ್ಥ ಅಲ್ಲಾಡದೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ. ಇದರ ಜತೆಗೆ ಫೇರಂ ಫಾ. ಕೊಡಬೇಕು. ಜಲಶೋಧಯುಕ್ತ ಹೃದಯ ರೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ.

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ:— ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಅಶಕ್ತವಿರುವದು. ಶ್ವಾಸ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಧಡಧಡಿಸುವದೂ ಆದರಿಂದಾಗುವ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ಮಂದ ರಕ್ತಾಭಿಸರಣವೂ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಅತಿ ಶೀತ; ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಧಡಧಡಿಸು ನದು. ಇತರ ಔಷಧಗಳ ಸಂಗಡ ಇದನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಡುವದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಹೃದಯದ ವಿಕಾರಗಳು ಯಾವ ಇತರ ರೋಗಗಳಿಂದಾಗಿರುವವೋ ಆ ರೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಜಾಗ್ರತೆ ಬೇಕು. ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಾಪವಾಗುವಂಥ ಯಾವದೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಜಾಣ ಡಾಕ್ಟರರ ಕಡಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಿತಿಮೀರಿ ತಿನ್ನುವದು, ಚಹ, ಕಾಫಿ, ಮದ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ಮಿತಿಮೀರಿ ಸೇವಿಸೋಣ, ಅನಿಯಮಿತ ಇರುವಿಕೆ ಮಿತಿ ಗೆಟ್ಟು ಶ್ರಮಬಡೋಣ, ಅಟ್ಟದ ಸಾವಟಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಎತ್ತರವನ್ನು ಎರೋಣ ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಮನಕ್ಕೆ ಸಂತಾಪವಾಗುವಂಥ, ಚಿಂತೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಯಾವದೇ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬಾರದು. ಶೌಚವು ಸಾಫವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಡಬೇಕು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುವು

ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರಬಾರದಾಗಿಯೂ ಕರುಳುಗಳು ಸ್ವಚ್ಛವಿರಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬಸ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದೂ ವೇದನೆಯೂ ಆಗಬಾರದಾಗಿ ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಅವಶ್ಯಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸ್ವಸ್ಥವಿದ್ದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಹಾಗೇ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ನಿಂತು ಪೋಗಿ (ಕೊನೆಯ) ಅಸಾಯವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ.

ಹೃದಯ ಶೂಲೆ

Angina Pectoris

ಅಂಜಾಯ್ನಾ ಪೆಕ್ಟೊರಿಸ್.

ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಶೂಲೆಗೆ ಹೃದಯಶೂಲೆ ಎನ್ನುವರು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಸುವಿನಿಂದ ಜಿಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು. ನಿಂತು ನಿಂತು ಮರಣಪ್ರಾಯ ವೇದನೆ ಉದ್ಭವಿಸುವದು ಮತ್ತು ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತಾಗುವದು. ಎದೆಯ ಎಡಗಡೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯ ಶೂಲೆಯ ಲಹರಿ ಬರುವದು (ಎಳುವದು) ವೇದನೆ. ಎದೆಯ ಎಡಭಾಗದಿಂದ ಎಡಗೈಗೆ ಇಳಿಯುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲಿಂದ ರೋಗಿಗೆ ಬಹಳೇ ಭಯಂಕರ ವೇದನೆ ಆಗುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಕಲ್ಪನೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಪ್ರೇತದಂತೆ ನಿಸ್ತೇಜ ಕಾಣುವದು. ಸರ್ವಾಂಗವೆಲ್ಲ ಜಿಗಟು ಬೆವರು ಬಿಡುವದು. ರೋಗಿಯು ತೀರ ಅಸ್ವಸ್ಥನಿದ್ದು ಹೇಗಾದರೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿರುವದು. ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತಾಗುವದು ಮತ್ತು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಜಿಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಅದರಿಂದ ಬಹಳೇ ಅಸಹ್ಯ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ೧೨ ಫಿಂಟಿನಿಂದ ೧೫ ತಾಸುಗಳ ವರೆಗೆ ಸಹ ಈ ದುಃಖ ಸಹನಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೋಗಿಯು

ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣಹೊಂದುವನು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ಕ್ಷೀಣವೂ ಮಂದವೂ ಇರುವದು. ಇದು ಅಶುಭ ಚಿಹ್ನೆವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗುವದೂ, ಇಲ್ಲವೆ ಬೆವರು ಬಹಳು ಬಿಡುವದೂ- ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬಹುಶಃ ಬೇನೆಯು ನಿಲ್ಲುವ ಕಾಲದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ವಾಂತಿಯೂ ಸೆಟೆಯುವದೂ ಕಂಡುಬರುವವು. ಇಳಿತರ ವಯಸ್ಸಿನವರಲ್ಲಿಯೇ ಈ ರೋಗವು ಕಂಡುಬರುವದು. ಶ್ರೀಮಂತರಲ್ಲಿಯೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬೇನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚು. ಹೃದಯದ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಧಮನಿಗಳ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ರೋಗವಾಗುವದು.

ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಈ ರೋಗವು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸುವದಾದ್ದರಿಂದ ಶಾರೀರಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವದು.

ಕಾ. ಫಾ:— ಸಂದಿವಾತದ ಸಂತರವೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ಷೀಣ ಮಾಡುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎದೆ ಧಡಧಡಿಸುವದೂ ಹೃದ್ರೋಗವೂ ಇರುವದು ಆಗಾಗ ಧಡಧಡಿಸುವದರಿಂದಾಗುವ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಸಾಧಾರಣ ಮಾನಸಿಕ ದುರ್ಬಲತೆ ಉದಾಸೀನತೆ, ಖಿನ್ನತೆ, ಗ್ಲಾನಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ; ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ನಿಸರ್ವ; ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ದ ಸಂಗಡ ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

ಮ್ಯಾ. ಫಾ:— ನಿಂತು ನಿಂತು ಎದೆ ಧಡಧಡಿಸುವದು. ಹೃದಯ ಶೂಲೆ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೃದಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ತೀವ್ರ ಬಾಣ ಬಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ ಇದ್ದರೆ ಬಿಸಿನೀರಿನೊಳಗಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು.

ನೇಟ್ರಿಂ. ಮೂ:— ರಕ್ತ ಕ್ಷೀಣವಾದ ರೋಗಿಗಳ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡ ಧಡಿಸುವದು. ರಕ್ತವು ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳುವು. ಕೈಕಾಲಿಗೆ ಬಾವು, ರೋಗಿಯು ಖಿನ್ನನೂ ಮೌನನೂ ಇದ್ದರೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ದಾಹಯುಕ್ತ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದಯದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲು ಮಂದ ನೋವು. ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯವಿದ್ದಮೂಲಕ

ಮುಖಚರ್ಮವು ಕೆಂಪಾಗಿರುವದು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸರ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವದು.

ಕಲ್ಕಿ. ಪುಲ್ಲ:— ಹೃದಯದ ಕ್ರಿಯೆಯು ಮಂದವಿದ್ದು ರೋಗಿಯು ಅಶಕ್ತನಿರುವನು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಹೃದಯರೋಗದಂಥ ಕಠಿಣ ರೋಗವಾದಲ್ಲಿ ತಜ್ಞ ವೈದ್ಯರ ಕಡಿಂದಲೇ ಉಪಚಾರಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೆ ಈ ಬೇನೆಯ ನಿವಾರಣವಾಗುವದು ದುಸ್ತರ. ಕೆಲವು ರೋಗಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದೇ ಅಶಕ್ಯ. ರೋಗಿಯು ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಕಷ್ಟಬಡಬಾರದು. ಮದ್ಯ, ಕಾಫಿ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಮುಂತಾದ ಮಾದಕಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತೀರ ವರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಧಡಧಡಿಸುವದೂ ನೋವೂ ಇದ್ದಾಗ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ಅವಶ್ಯಕವಿದೆ. ಅನ್ನವು ಹಗುರು ಇದ್ದು ಪೌಷ್ಟಿಕವಿರಬೇಕು. ಉಣ್ಣೆಯ ಬೆಚ್ಚನ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎದೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶೌಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವತ್ತು ಬಾಗರೂಕಿರಬೇಕು.

ಕ್ಷಯರೋಗ

Consumption.

ಕನ್ ಸಮ್ ಶನ್.

ಕ್ಷಯರೋಗವು ಬಹಳ ಭಯಂಕರ ರೋಗವು. ಈ ರೋಗವಾದವರು ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಯ ಮರಣವಾದ ಕೂಡಲೆ ರೋಗದ ಅಂತವಾಗುತ್ತದೆ ಅಂತಲ್ಲ. ರೋಗಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳಿಗೆ ಸಹ ಈ ರೋಗದ ಕಷ್ಟಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಈ ರೋಗವು ಪುಷ್ಪಸದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆಂತಲ್ಲ. ಅದು ತ್ವಚೆ, ಮೆದುಳು, ವೃಕ್ಕ, ಗರ್ಭಾಶಯ, ಕಂಠ, ಅಸ್ಥಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಆಗುವದುಂಟು.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಇರದೆ ದಿನಾಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರ ಬಹುದಿವಸ ಬರುವದು. ಕ್ಷಯದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಜ್ವರವಿಲ್ಲದೆ ಕ್ಷಯದ ಬೀಜವು ಬೆಳೆಯಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರವಿದ್ದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕ್ಷಯದ ಬೀಜವು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಇತರ ಯಾವ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರದೆ, ಶಕ್ತಿಯು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಇದ್ದರೆ ಮುಂದಾಗುವ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ದೃಶ್ಯಸ್ವರೂಪ ಬರಹತ್ತಿದನಂತರ, ಅಶಕ್ತತೆ, ಅಪಚನದ ರೋಗಿಗಳು, ಮಾಂದ್ಯ, ದಣುವಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷುದ್ರ ಕಾಣುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡು ಬರುವವು. ಆದರೆ ಅವು ಬಹುದಿವಸ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತರೆ ಕ್ಷಯ ರೋಗವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯೋಗ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವುದು ಲೇಸು. ಕಫಕ್ಷಯವೂ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯೂ ಎಲ್ಲರ ಪರಿಚಯದ ಬೇನೆಗಳು ಇದ್ದು ಈ ಎರಡೂ ಬೇನೆಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕಫಕ್ಷಯ ಮತ್ತು ಅತಿಸಾರ ಈ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಕ್ಷಯ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಬೈಲುಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಇರಬೇಕು. ಬೆಣೆ, ಹಸಿ ಹಾಲುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಡಿನಹಾಲು ಇಂಥ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ತೀರ ಆಡಿನ ಹಾಲಿನಿಂದಲೇ ಇಂಥ ರೋಗಿಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನು ವರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಸಿ. ಮತ್ತು ಇತರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಭಾವನಾನುಸಾರ ಕೊಡಬೇಕು. ಕಫಕ್ಷಯದ ಕೆಳಗಿನ ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

ಹಸಿವೆಗೇಡು

ಜಠರವು ಬಹಳೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯವಿದ್ದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕೃತಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಜಠರದ ಮೇಲೆ ಆಗುವದು. ಬಹಳ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುದಿವಸದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಸಿವಿಗೇಡೆಂಬ ಭಾವನೆ ಆಗುವದುಂಟು. ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯದಲ್ಲಿ

ಅದು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಹಸಿವೆಗೇಡು ಇದೊಂದೇ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಎಲ್ಲ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.

ಫೇ. ಫಾ:— ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದು ಹಸಿವೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ.

ನೇ. ಫಾ:— ಆಮ್ಲಪಿತ್ತದ ಮೂಲಕ ಹಸಿವೆ ಇಲ್ಲದಾಗಿದ್ದರೆ, ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿಸುಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಾಲಗೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಹಳದಿ. (ಅರಶಿನಬಣ್ಣದ) ಅಗ್ರವಿದ್ದರೆ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ:— ಅಪಚನದ ಮೂಲಕ ಹಸಿವೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ರಕ್ತ ಕ್ಷೀಣತೆಯ ಮೂಲಕ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆ ಬೆಳೆಸುವದಕ್ಕೆ ದಿವ್ಯ ಔಷಧವಿದು.

ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ:— ಹಸಿವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಗುವ ತೊಂದರೆ ಗಳೆಲ್ಲ ಶರೀರದಲ್ಲಾಗಿರುವ ಇತರ ಯಾವದಾದರೊಂದು ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಡುವದು ಅಂದರೆ ಏನೂ ತಿನ್ನದಿರೋಣ, ಲಂಘನ ಮಾಡೋಣ ಇದೇ ಆ ರೋಗದಮೇಲಿನ ಉಪಚಾರವಿರುವದು. ಇಷ್ಟರಿಂದ ಕಾರ್ಯಭಾಗವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಚಿಂತೆಮಾಡುವಂಥ ಬೇನೆಯಾಗಿದೆಂದು ತಿಳಿದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೇನೆಯಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿರುವದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಪಾಯವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದು. ರೋಗಿಗೆ ಹಸಿವೆ ಇಲ್ಲದಲೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಾರದು. ಹಸಿವೆ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದೆ ನಿಸರ್ಗದ ವಿರುದ್ಧ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅಪಾಯವಾಗದೆ ಇರದು ಎಂಬದು ಮರೆಯಕೂಡದು. ಬಹುದಿವಸ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆಯ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವದು ಗುಣಮುಖದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದು ರೋಗಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಗುಣವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಖರೇ ಹಸಿವೆ ಯಾವುದು ಸುಳ್ಳು ಹಸಿವೆ ಯಾವುದು ಇದನ್ನು ಯೋಗ್ಯರಿತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವುದರಿಂದ

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಡ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪಚನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಒತ್ತಾಯವಾಗಿ ಪಚನಶಕ್ತಿಯು ಕೆಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಇಂಥ ಅನ್ನವನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೊಡದೆ ಸ್ವಲ್ಪೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಬೇಳೆಸುವದೇ ಜಾಣತನದ ಲಕ್ಷಣವು. ಮತ್ತು ಇದರಿಂದಲೇ ಕಡೆಗೆ ಗುಣವಾಗುವದು. ಉಣ್ಣುವಾಗ ನೀರು ಮೂಲತಃ ಕುಡಿಯಬಾರದು. ಕುಡಿಯುವದಾದರೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಊಟದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಊಟವಾದ ತಾಸಿನನ್ನೇಲೆ ಬೇಕಷ್ಟು ನೀರು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ವಾಯಾಮವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿತತನದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ಬಹಳೇ ಹಿತವಾಗುವದು.

ಭಾವನಾಕೋಶ

ಯಾವ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಡಲ್ಪಡುವದೋ— ಅದಕ್ಕೆ ಭಾವನಾಪ್ರಧಾನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂದೂ ಅನ್ನಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾವನಾಕೋಶದ ಮಹತ್ವ ಬಹಳ ಇರುವದುಂಟು. ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ರೋಗದ ಹೆಸರು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡುವದು ಇಲ್ಲವೆ ರೋಗಿಗಳ ಅಂತರಿದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕೃತ ವಿಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ (ಪಾಠಾಲೋಜಿ Pathology) ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆಗಿರುವದೋ ಇದರ ಅನುಮಾನ ಮಾಡುವದು ಮತ್ತು ಅನಂತರ ರೋಗದ ಹೆಸರಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅಂತರಿದ್ರಿಯದಲ್ಲಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಮೇಲಿಂದ ಔಷಧವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವದು ಇಂಥ ಸಂಗತಿಯು (ಅಂದರೆ ಪ್ರಕಾರವು) ಭಾವನಾಪ್ರಧಾನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ. ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಭಾವನಾಪ್ರಧಾನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಇದರಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ರೋಗವು ಯಾವುದಾಗಿರುವದು ಇದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವದರ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಯಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಅನುಮಾನಮಾಡಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ರೋಗಿಯ ಶರೀರಕ್ಕೆ ತುಂಬಿಕೊಡುವದು ಅಂದರೆ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವದು, ಇದೇ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವವಿದ್ದದರಿಂದ, ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಯಾವ ಕ್ಷಾರದ (ಗಳ) ಕೊರತೆಯ ದ್ಯೋತಕಗಳು ಆ ಭಾವನೆಗಳು ಇರುವದು (ವು), ಅದರ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡುವದು ವಿಹಿತ. ಯಾವದೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ರೋಗವು ಯಾವದಾಗಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವದು ಕಠಿಣವಿರುವದು. ಒಂದೇ ಭಾವನೆಯು ಒಂದರ

ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ರೋಗವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು ಅವುಗಳ ವಿಚಾರ ಸಹ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಆದರೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಯು (ಗಳ) ಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ಕ್ಷಾರ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿರುವದು (ವು) ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ; ಮತ್ತು ಆ ಕ್ಷಾರವನ್ನು (ಗಳನ್ನು) ಕೊಟ್ಟು ಆ ಭಾವನೆಯನ್ನು (ಗಳನ್ನು) ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಒಂದೇ ರೋಗದಿಂದ ಗ್ರಸ್ತವಾದ ಅನೇಕ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ರೋಗದ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲಿಂದ ಔಷಧ ಕೊಡುವದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೋಗದಿಂದ ಗ್ರಸ್ತವಾದ ಎಲ್ಲ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅದೇ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಆದರೆ ಬೇವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಾಗದು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆ ಆಗಿರಬಹುದಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆ ಅನುಮಾನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಚಳಿಜ್ವರದ ಉದಾಹರಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ- ಒಬ್ಬ ರೋಗಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಜ್ವರಬರುವವು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮುಂಜಾನೆ ೧೦-೧೧ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಬರುವವು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ-ಹೀಗೆ ತಿಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಹ ರೋಗ ಒಂದೇ ಇದ್ದರೂ ಔಷಧ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂದರೆ ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಆಯಾ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಫೇ. ಫಾ., ನೇ. ಮೂ., ಮತ್ತು ಕಾ. ಸ. ಎಂಬ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಯಾಕಂದರೆ ಆಯಾ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುವವು. ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾಹರಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ. ಹಲ್ಲುನೋವು ಇದ್ದ ಒಬ್ಬಗೆ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಹಾಗೂ ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ವೆನಿಸುವದು ಮತ್ತು ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಈ ತರದ ಭಾವನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ಎಂಬ ಔಷಧ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ರೋಗಿಗೆ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೂ ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದೂ ಹೀಗೆ ಭಾವನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಫೇ. ಪಾ ಎಂಬ ಔಷಧ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದರಿಂದ ಗುಣಬರಲಾಗದು. ಹಲ್ಲು ಶೂಲೆ ಇದೆ ಇಷ್ಟರ ಮೇಲಿಂದಲೇ ಮ್ಯಾ. ಫಾ, ಇಲ್ಲವೇ ಫೇ, ಫಾ, ಎವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟದರಿಂದ ಗುಣ ಬರಲಾಗದು, ಅಪಚನದಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ, ಹಳದಿ, ಹಸರು ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಹದ ಅಗ್ರ (ಕಿಟ್ಟ) ಇರಬಹುದು. ಇದೊಂದೇ ಭಾವನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಅಪಚನವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಅನುಮಾನ ಮಾಡಬಹುದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇಷ್ಟರಮೇಲಿಂದಲೇ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡುವದು ಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರಿಯಾಗಲಾರದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಪ್ಪು ಆಗುವದು. ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಗ್ರದ (ಕಿಟ್ಟದ) ಸ್ವರೂಪದಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಅನುಮಾನಮಾಡಿ ಆಯಾ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಆಯಾ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದಲೇ ರೋಗಿಗೆ ಗುಣಬರುವದು. ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಅಗ್ರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾ. ಮೂ. ಎಂಬ ಔಷಧವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ ಕಿಟ್ಟ (ಅಗ್ರ) ವಿದ್ದರೆ ನೇ. ಫಾ. ದಿಂದಲೇ ಗುಣಬರುವದು. ಸ್ವಲ್ಪರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದಾದರೆ ಭಾವನೆ (ಲಕ್ಷಣ)ಗಳು ಯಾವ ರೋಗದಿಂದಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಅನುಮಾನ ಮಾಡದೆ ಅವು ಯಾವ ಕ್ಷಾರದ ಕೊರತೆಯಿಂದಂಟಾಗುವವು, ಇದನ್ನೇ ನೋಡುವದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದು. ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿ ಯಾವತ್ತು ಭಾವನೆಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗುವಂಥ ಉಪ ಯೋಗ ಬೀಳುವಂಥ ಯಾವತ್ತೂ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವಂಥ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡುವದು ಎಷ್ಟು ಉಪಯುಕ್ತ ಅಥವಾ ಮಹತ್ವದ್ದಿದೆ ಎಂಬುವದು ಸಹಜವೇ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವದು.

ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಿಕೃತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವಂಥ, ಯಾವತ್ತೂ ಭಾವನೆಗಳ ಯಾದಿ ಬಹಳಮಾಡಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ

ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಶರೀರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅಕಾರದಿಂದ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅವಯವಗಳ ಹಾಗೂ ಕೆಲ ರೋಗಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹ ಅಕಾರದಿಂದ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಛಾಪಿಸಿದೆ, ಆ ಆ ಒಳಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ (ಪೋಟ ಸದರು) ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ಶಕ್ತಿನಿದ್ದಿತ್ವರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಕಾರ ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಡುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ ಒಂದೇ ವಿವರದಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಇರುವುದು ಶಕ್ತಿನಿದೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ “ ಮುಟ್ಟು ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟು ಯಾವ ವರ್ಣದ್ದು ಇರುವುದು, ತಡವಾಗಿ ಆಗುವದೋ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುವದೋ, ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೋ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದೋ, ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಯಾವವು ಇರುವವು, ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲ ಮಾನದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಅಕಾರ ಪ್ರಕಾರ ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಡುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಆಯಾ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಆಯಾ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸಹ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಎಷ್ಟೋ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಭಾವನೆಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಔಷಧಗಳ ನಿರ್ದೇಶ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಆ ಭಾವನೆಯಮೇಲೆ ಅಂದರೆ ಆ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆಯಾ ಔಷಧಗಳು ಗುಣಕರವಾಗುವವು ಎಂಬುದು ಅದರ ಅರ್ಥ. ಇಲ್ಲವೆ ಭಾವನೆಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಮಾಡಿದ ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿ (ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ) ಯಾವುಗಳ ಕೊರತೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಭಾವನೆಗಳುಂಟಾಗುವವು ಮತ್ತು ಕೊರತೆ ಹೊಂದಿದ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಆ ಭಾವನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವು ಎಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುವದೇ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅರ್ಥವದೆ ಎಂದು ಅನ್ನಬಹುದು.

ಭಾವನೆಗಳ ಎದುರಿಸಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಸಹಜ ರೀತಿಯಿಂದಂಟಾಗುವದು. ಒಂದೇ ಭಾವನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಔಷಧದ ಯೋಜನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ. ರೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಸಹ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡುವದಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಒಂದೇ ಔಷಧದ ದ್ರೋತಕಗಳಿರುವವು ಆಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದೊಂದೇ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಗೊಳಿಸಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆಂದು ಕಂಡುಬರುವದೋ ಆಗ್ಗೆ ಕೊರತೆಯ ದ್ರೋತಕಗಳಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು, ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಇದನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ “ ವಿಷಯ ಪ್ರವೇಶ ” ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ “ ಔಷಧಗಳ ಯೋಜನೆ ” ಎಂಬ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಕೆಲ ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಹತ್ತ್ವವಿಲ್ಲದ ಭಾವನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು ಯಾವದೊಂದು ಲಕ್ಷಣವು ಪ್ರಧಾನರೂಪದಿಂದ ಕಂಡುಬರುವದು ಇಲ್ಲವೆ ಇತರ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದೆರಡು ಭಾವನೆಗಳು ಅಥವಾಲಕ್ಷಣಗಳು ತಾಸ ಕೊಡುವಂಥವು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ, ಈ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾವನೆಗಳು ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳ ಕೊರತೆಯ ದ್ರೋತಕಗಳೆಂಬದನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯಲು ಭಾವನಾಕೋಶದ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳೇ ಆಗುವದು, ಯಾವದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಔಷಧ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಬರುವವು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೂಡದು. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯಬೇಕಾದರೆ ಸುಲಭವೂ ಅಲ್ಲದೆ ವೇಳೆಯೂ ಬೇಕಾಗುವದು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಬರುವವು ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಅಥವಾ ಸಮಾವೇಶ ಮಾಡಿದಂಥ ಭಾವನಾಕೋಶದ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯು ಬಹಳೇ ಇರುವದು ಎಂಬವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ.

ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವ ಭಾವನೆಗಳೂ ಇರದೆ ಒಂದೇ ಭಾವನೆ ಇದ್ದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗವಾಗತಕ್ಕಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಔಷಧಗಳನ್ನು, ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಕೆಲಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವದು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಔಷಧಗಳ ಗುಣಧರ್ಮ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಾಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಭೇದದರ್ಶಕ ಭಾವನೆಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಏನಾದರೂ ಭಾವನೆಗಳು ಉಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಹುತರವಾಗಿ ಇಂಥ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಔಷಧವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾವನಾಕೋಶದ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವಂತಿದೆ. ಭಾವನೆಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧಗಳೂ ಅವುಗಳ ದಿಗ್ವರ್ತನವೂ ಭಾವನಾಕೋಶದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿ-ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುವದು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ಭಾವನೆಗಾಗಿ ಭಾವನಾಕೋಶದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವಾಗ ಮತ್ಯಾವವಾದರೂ ಭಾವನೆಗಳು ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವವು ಎಂಬದು ಸಹಜರಿತ್ಯಾ ತಿಳಿದು ಬರುವದು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ- “ತಲೆನೋವು” “ತಲೆಶೂಲೆ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ. “ಬಹಳ ದಿವಸದ ತಲೆನೋವು” ಎಂಬ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ. ಎಂಬ ಮೂರು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿವೆ, ಆದರೆ ಅದೇ ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ತಲೆನೋವಿನ ಇತರ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಹೇಳಿದೆ, ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ, ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ತಲೆ ನೋಯಲು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ, ಇದರ ಮೇಲೆ ನೇ. ಸ. ಔಷಧವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲೆನೋವು, ದಂತೋದ್ಭವದಕಾಲಕ್ಕೆ ತಲೆನೋವು ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ತಲೆ ನೋಯುವಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರೋಧ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗೋಣ, ಕಂಠುಗಳ ಮುಂದೆ ಚಿಕ್ಕೆಗಳು ಕಾಣೋಣ ಕಂಠುಗಳೊಳಗಿಂದ ನೀರು ಸೋರೋಣ, ಆಕಳಿಕೆ ಬರೋಣ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳೂ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇರುವದು ಶಕ್ಯವಿದೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳ ವಿಚಾರ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಎಂಬದು ತೋಚುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು

ಅದರ ಮೇಲಿಂದ ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಲು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೆಂದರೆ, ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಔಷಧ ಹೇಗೆ ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಆ ಭಾವನೆಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದು ಕೊಂಡು ರೋಗಿಗೆ ಆಗಿದ್ದ ರೋಗದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾವಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡಿಸಬೇಕು, ಇದರ ಸ್ಥೂಲಮಾನದಿಂದ ದಿಗ್ವರ್ತನದ ಭಾವನಾಕೋಶದಿಂದ ಸಹಜವೇ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಇದೆ. ಸ್ವಲ್ಪರಲ್ಲಿ ಭಾವನಾಕೋಶವು ಔಷಧವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುವ ಉತ್ತಮ ಸಾಧನವೇ ಇದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ; ಕಾ.
ಮೂ; ಕಾ. ಫಾ; ಕಾಲೀ. ಸ;
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ; ಸಿ.

ಹಳೇ (ಬಹುದಿವಸದ)

ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ— ಸಿ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿಸುಡೋಣ—
ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.;

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಸುಡೋಣ— ಸಿ.

ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪಾ

ಗಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯು ಬಿಳೀ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ್ದು

ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ತಣ್ಣನ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಕುಡಿಯುವ
ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.;

ಬೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು. ಬಾಯಿಗೆ
ನೀರುಬಿಡೋಣ ಹಾಗೂ

ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.;

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಚಡ ಬಜ್ಜಿ ಇದ್ದಂತೆ
ಭಾವನೆ— ಕಾ. ಸ.;

ವಾತಜನ್ಯ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.;

ವಾಯುವು ಬಹಳು ಸರಿಯುತ್ರಿ

ದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.;

ಏನಾದರೂ ತಿಂದನಂತರ ವೇದನೆ—

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;

ಉಂಡನಂತರ ಮಳಮಳಿಸುವದೂ

ವಾಂತಿಯೂ— ಫೇ. ಫಾ.;

ಉಂಡನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡಿತ—

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಫಾ.;

ಊಟವಾದ ನಂತರ ಸುಮಾರು

೨ ತಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆ

ನೋವು— ನೇ. ಫಾ.

ಹಳೇ ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ

ತೆಳ್ಳನ ಹಳದಿ ಕೆನೆಯಂಥ

ಲೇಪ— ನೇ. ಫಾ.;

ಅಂಗವಧ (ಅರ್ಧಾಂಗವಾಯು)

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧವು— ಕಾ. ಫಾ.

ಸರ್ತೆಮೇಲೆ ಕೊಡುವ ಎರಡನೇ

ಔಷಧವು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಗುವ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಆಗುವ— ಕಾ. ಫಾ.

ಕಂಪವಾಯು ಮೈ ನಡಗು

ವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಗಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕೃಶಮಾಡುವ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ನಾಯುಗಳನ್ನು ,, — ಕಾ.

ಫಾ.

ಮುಖಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಧತ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಬಾಲಪಕ್ಷಿಘಾತ (ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳ
ಆಧಾರ್ಥಂಗ) — ಕಾ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರಾಶಯದ ಪಕ್ಷಿಘಾತ —
ಕಾ. ಫಾ.
ಯಾವದೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಗದಲ್ಲಾ
ಗುವ — ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
ಕಾಲಿನಮೇಲಿನ ಬೆವರು ಅಡಗಿದ್ದ
ರಿಂದಾಗುವ — ಸಿ.
ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ — ಕಲೆ . ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ
ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ಬೇನೆಯ ನಂತರ
ಆಗುವ — ಕಾ. ಫಾ.
ಅಶಕ್ತತೆ ಇದ್ದು — ಕಲೆ. ಫಾ.
ಸ್ವರ್ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರೋಣ —
ಕಾ. ಫಾ.
ಅಲ್ಲಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಂತಾ
ಗೋಣ — ಕಾ. ಫಾ.
ಘಟಿಸರ್ಪದ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ
ವೇದನೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ,
ಸಂಭೋಗಾತಿರೇಕದಿಂದಾಗಲಿ,
ಮಾನಸಿಕ ದಣುವಿಕೆಯಿಂದಾ
ಗಲಿ — ನೇ. ಮೂ.
ಕಾಲಿಗೆ ಬರುವ ಬೆವರು ಅಡಗಿದ್ದ
ರಿಂದ — ಸಿ.
ಹರಿದಂತೆ ಆಗುವ ವೇದನೆ, ಸ್ವಸ್ಥ
ಕೂತದ್ದರಿಂದ, ಮತ್ತು ವಿಶ್ರಾಂ

ತಿಯ ನಂತರ ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಾ
ಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ
ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೆಲ್ಲಗೆ
ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಹಗುರು ಅನಿಸು
ವದು — ಕಾ. ಫಾ.
ಸಂತಾಪಜನ್ಯ ಆಧಾರ್ಥಂಗ
ವಾಯು — ನೇ. ಮೂ.
ಆಧಾರ್ಥಂಗವಾಯು ಈ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.
ಅಂಗಾಲು
ಅಂಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಉರುವು —
ಕಲೆ. ಸ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ತಿಂಡಿ — ಕಲೆ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.
ಅಂಗುಲಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ —
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಎಳೆದಂತೆ ಆಗುವದು —
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
ಅಂಗಾಲು ಬಾತದ್ದು — ಕಾ. ಮೂ.
ಅಂಗಾಲು ಸೆಟೆಯುವವು — ಸಿ.
ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿಯ ಉರುವು
ಮೊಳಕಾಲಿನವರಿಗೆ ಹಬ್ಬು
ವದು — ನೇ. ಸ.
ಉರಿಹತ್ತಿದಂತೆ, ಕೊಂಡಿಹೊಡ
ದಂತೆ — ಕಲೆ. ಫಾ.
ಅಂಗುಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೋವು —
ನೇ. ಮೂ.

ಹಿಂಬಡ ನೋಯುವವು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಂಗುಲಿವಾತ (ಗಾವುಟ Gout)

ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದು—

ನೇ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಬಹು ದಿವಸದ್ದು— ನೇ. ಸ.;

ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ನಿಂತು ನಿಂತು ನಿಯಮಿತ ಕಾಲಕ್ಕೆ

ಬರುವಂಥ ಛಿಟ್ಟಿಗಳು—

ನೇ. ಮೂ.

ಬಟ್ಟಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ—

ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಅಂಗುಲಿವಾತದಲ್ಲಿ ಸಂದುಗಳ

ವಿಸ್ತಾರ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗುಲಿವಾತಜನ್ಯ

ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಂಗುಷ್ಠ (ಹೆಬ್ಬಟ್ಟು)

ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ— ನೇ. ಸ.

ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು—ನೇ. ಮೂ.

ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಂಧ

ಬೆವರು— ಸಿ.

ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿಗೆ ಉಗುರುಸುತ್ತ—

ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಬೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣಹೊಡೆದಂತೆ;

ಚೇಳಿನ ಕೊಂಡೆಹೊಡೆದಂತೆ;

ಗುಂಡು ತಗಲಿದಂತೆ ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ

ಭಾವನೆ— ಸಿ.

ಅಂಡ

ಅಂಡವು ಗಟ್ಟಿಯೂ ಕಠಿಣವೂ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅಂಡದ ಜಲಶೋಧವು— ಕಲ್ಕೆ.

ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅಂಡವು ದಾಹಯುಕ್ತ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಸಂಣದಾಗೋಣ ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅಂಡದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಅಂಡರಜ್ಜುವಿ

ನಲ್ಲಾಗಲಿ ಎಳೆದಂತೆ ಭಾವನೆ—

ನೇ. ಫಾ.

ಅಂಡದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಅಂಡವು ಬಾತದ್ದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಅಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರಿಯದ

ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ (ಶಿಶ್ನಾಗ್ರ)

ತಿಂಡೆಯೂ ವೇದನೆಯೂ—

ನೇ. ಮೂ.

ಅಂಡದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ—ಕಲ್ಕೆ ಫಾ.; ಕಾ.
 ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ. ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ಅಂಡದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಇದ್ದದರಿಂದ
 ನಿದ್ರೆಗೆ ವ್ಯತ್ಯಯ ಬರುವ
 ದಾದರೆ—ನೇ. ಮೂ.
 ಅಂಡಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬರುವ
 ದಾದರೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಅಂಡಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೋವುಗೇಡು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಅಂಡದಿಂದ ಸ್ರಾವ ಸೋರುವ
 ದಾದರೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಅಂಡಜಲವೃದ್ಧಿ—ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;
 ಅಂಡಾಶಯದಾಹ, ವೃಷಣ ದಾಹ
 ಈ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಅತಿಸಾರ

ಹಳೇ (ಬಹುದಿವಸದ್ದು)—
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗರದು—ನೇ. ಫಾ.
 ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರದು—ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗಿ
 ನದು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆಣ್ಣು
 ಹುಡುಗೆಯರಿಗೆ ಆಗುವದು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವದು—
 ನೇ. ಸ.
 ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ—
 ನೇ. ಫಾ.
 ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸ ಅತಿಸಾರ ಮತ್ತು
 ದಿವಸ ಅವರೋಧ—
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಕೇವಲ ಹಗಲು ಆಗುವ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಹಗಲು ಮೊದಲನೇ ಪ್ರಹರ
 ದಲ್ಲಾಗುವ—ನೇ. ಸ.
 ಮುಖ್ಯತಃ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಾಗುವ—
 ಕಾ. ಸ.
 ಅಮೃತೆಯು ಬಹಳು ಬೆಳದ್ದ
 ರಿಂದಾಗುವ—ನೇ. ಫಾ.
 ಶೀತವೂ ಗಾಳಿಯೂ ಬಡದ್ದ
 ರಿಂದಾಗುವ—ಫೇ. ಫಾ.
 ತೇವು ಸ್ವಲ್ಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ತೇವು
 ಹವೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಇರುವದರಿಂ
 ದಾಗುವ—ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
 ಮೈಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತರಾಗುವ—
 ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಅಪಕ್ವ ಹಣ್ಣು ತಿಂದದ್ದರಿಂದಾ
 ಗುವ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದಾಗುವ—
 ಕಾ. ಫಾ.

ಶೀತಹವೆಯನಂತರಾಗುವ —

ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಸ್ನಿಗ್ಧಪದಾರ್ಥ (ಎಣೆ ಮುಂತಾದವು) ಸೇವಿಸಿದನಂತರಾಗುವ —

ಕಾ. ಮೂ.

ಹವೆ ಬದಲು ಆದ್ದರಿಂದಾಗುವ —

ಕಲ್ಪಿ. ಸ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಹುಳಿ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ರೇಚ —
ನೇ. ಸ.

ಅಮ್ಲಯುಕ್ತ ('ಅಂವು ಸಹಿತ ಪಚನವಾಗದೆ ಇದ್ದ ಅನ್ನ)

ರೇಚ — ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ.

ಕರೇ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ ರೇಚದ —
ನೇ. ಸ.

ಕೊಳಕ ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದ ರೇಚ — ಸಿ.

ಹೊಲಸು ವಾಸನೆ ಬರುವ —

ಕಾಲೀ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಜಿಗಟು ಲೋಳೆಯುಳ್ಳ — ಕಾ.

ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.;

ಕಲ್ಪಿ. ಸ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ ಬಿಳಿ — ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಬಿಳೀ ರೇಚ — ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಿಳೀ ಬಣ್ಣಿನಂಥ ರೇಚ —

ಕಾ. ಮೂ.

ಅಕ್ಕಿ ಕಚ್ಚಿನಂಥ — ನೇ. ಸ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಪಿತ್ತದ ರೇಚ — ನೇ. ಸ.

ಹಳದೀ — ಕಾ. ಸ.

ಕೀವುಳ್ಳದ್ದು — ಕಲ್ಪಿ. ಸ.;

ಕಾ. ಸ.

ಬುರುಗುಳ್ಳದ್ದು — ನೇ. ಮೂ.

ಬುರುಗುಳ್ಳ ಹುಳಿವಾಸನೆ

ಯುಳ್ಳ ಹಸರು — ನೇ. ಫಾ.

ಬುರುಗುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಹಳದಿ —

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಬುರುಗುವುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ವಾತ

ಯುಕ್ತ — ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಬುರುಗುವುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಹಸರು

ಆದರೂ ಹುಳಿವಾಸನೆ ಇಲ್ಲದ —

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ರಕ್ತವುಳ್ಳದ್ದು — ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಪಿ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ರಕ್ತವುಳ್ಳ ಬಿಳೀ ಲೋಳೆ

ವುಳ್ಳದ್ದು — ಕಾ. ಮೂ.

ರಕ್ತ ಕೀವು ಉಳ್ಳದ್ದು —

ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.

ವಾತಯುಕ್ತ ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದ

ರೇಚ — ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ವೇದನೆ ಇಲ್ಲದ್ದು — ಕಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ. ತೆಳ್ಳನ —

ಕಾ. ಫಾ.

ವೇದನೆ ಇದ್ದು ನೀರಿನಂಥ —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಲೋಳೆಯುಳ್ಳ— ನೇ. ಮೂ.
ಹಸರು— ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ.
ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
ಕಾಢಿಣಿಯಲ್ಲಾಗುವ—ನೇ. ಫಾ.
ತಿಣಕಲು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದು ನಂತರ
ಆಗುವ— ನೇ. ಫಾ.
ತರದು ಬಿಡುವಂಥ—ನೇ. ಮೂ.
ಶೌಚದನಂತರ ಖಿನ್ನತೆಯನ್ನು
ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವ ಕಾ. ಫಾ.
ಬ್ಜರಯುಕ್ತ ರೇಚ— ಫೇ. ಫಾ
ದಣಿವಿಕೆಯುಂಟುಮಾಡುವ—
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.
ರೇಚವಾಗುವಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋವೂ
ಉರುವೂ ಇದ್ದ— ನೇ. ಮೂ.
ತಿಳಿಯದಲೆ ಆಗುವ(ಅನೈಚ್ಛಿಕ)—
ನೇ. ಮೂ.
ಬಹಳ ಹೊರಕಡಿಗೆ ಆಗುವ—
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.
ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರಟೆ ಬರುವಂಥ
ರೇಚವಿದ್ದ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಅಫುವಿನ ದುರುಪಯೋಗದಿಂದಾ
ಗುವ— ನೇ. ಮೂ.
ಅವ್ಲಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದಾಗುವ —
ನೇ. ಫಾ.
ಯಾವದೇತರದ ತಾಪ ಅಥವಾ
ಸಂತಾಪದಿಂದಾಗುವ—
ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಬಹುದಿವಸದ ಅತಿಸಾರ—
ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಸ.; ಫೇ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ. ಸಿ.
ಬಹುದಿವಸದ ಅತಿಸಾರ, ಕರುಳು
ಗಳಲ್ಲಿಯ ವ್ರಣ, ಮೂಲಕ ತಲೆ
ನೋವು ಇದ್ದು ಅತಿಸಾರ, ಶಾಲೆ
ಗೆ ಹೋಗುವ ಹುಡುಗೆಯರಿಗೆ
ಆಗುವ— ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.
ನೀರಡಿಕೆ ಇದ್ದ ಅತಿಸಾರ— ಸಿ.
ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ೨-೩ ಗಂಟೆ
ಯಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಪರ್ಯಂತ
ತರ ಅತಿಸಾರದ ತಾಪವು ಹೆಚ್ಚು
ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೇ. ಸ.
ರಸವುಳ್ಳ ಹಂಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದ
ದ್ದರಿಂದಾಗು— ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.
ಸಂಣಮುಕ್ತಳ ಬಹುಕಾಲದ ಅತಿ
ಸಾರ— ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ. ನೇ. ಸ; ಸಿ.
ಶೌಚ ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಳೆ
ಬಂದು ಶೌಚಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೆಳ್ಳಗೂ
ಆಗುವದಾದರೆ— ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.
ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೆ
ಹಾಗೂ ಅಡ್ಡಾಡುವದರಿಂದಲೂ
ಹಿಟ್ಟಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದ
ದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ
ವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ ಅತಿಸಾರ—
ನೇ. ಮೂ.

ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ—
ನೇ. ಮೂ; ನೇ. ಸ.;
ಬಹುದಿವಸದ ಅತಿಸಾರದಲ್ಲಿಬ ಹಳೇ
ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ ವಾಯುವು
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ — ನೇ. ಮೂ.

ಅಂತರ್ಗತ

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ; ನೇ. ಮೂ; ಸಿ.

ದಾಹಯುಕ್ತ — ಫೇ. ಫಾ.

ಅರೆತಲೆಶೂಲೆ

(ತಲೆಯ ಅರ್ಧಭಾಗ ನೋವು)—
ತಲೆನೋವು ಈ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಅರ್ಧಿತ

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಾಯಿ
ಡೊಂಕಾಗೋಣ — ಫೇ. ಫಾ;
ಕಾ. ಫಾ; ಮ್ಯಾ. ಫಾ; ಕಾ. ಸ.

ಅನ್ನಾಶಯ

ಮಂದವು — ನೇ. ಮೂ.
ಅನ್ನಾಶಯದಿಂದ ಸರೆಯುವ
ವಾಯುವಿಗೆ ಗಂಧಕದ ನಾತ
ವಿದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಸ.
ಅನ್ನಾಶಯದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆಯ
ಭಾಸ — ನೇ. ಸ. ವೇದನೆ —
ನೇ. ಫಾ; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಅನ್ನಾಶಯದ ಅಂತಸ್ತ್ವಜೆಯು
ಹೊರಬಿದ್ದದ್ದು — ಕಾ. ಫಾ.
ಅನ್ನಾಶಯದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ—
ಹುಣು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಅನ್ನಾಶಯವು ಹಗುರ (ಮುದು
ಕರ) — ನೇ. ಸ. ಗುದಪ್ರಾಂತ
ದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಹೊರಗಿನ
ಪದಾರ್ಥವಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸ—
ನೇ. ಮೂ.

ನಡೆಯುವಾಗ ಗುದಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ
ತೀಕ್ಷ್ಣನೋವು — ಸಿ. ಕಡೆದಂತೆ
ವೇದನೆ — ಸಿ.

ರಕ್ತಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಇದ್ದು ಗುದ
ಭ್ರಂಶ — ನೇ. ಮೂ.

ಶಾಚದಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ನಾಶಯದಲ್ಲಿ
ಒಂದೇಸವನೆ ನೋವು — ಕಾ.
ಮೂ. (ಗುದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ)
ಉರುವು, ತಿಂಡಿ — ಸಿ.

ಮಲಾಶಯವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ

ಮೊಳಕೈ

ಮೊಳಕೈ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅಪಘಾತ

ಅಸ್ಥಿಭಂಗ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವೇದನೆ —
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ನಡ ಹಾಗೂ ಬೆನ್ನ ಹುರಿ ಏಲುಬಿನಲ್ಲಿ

ವೃಥೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ

ಪರಿಣಾಮವು ಹೆಚ್ಚಿ ಗಾಗಿ

ದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಫಾ.

ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೃದುಭಾಗದಲ್ಲಿ

ದಾಹ—ಫೇ. ಫಾ.

ರಕ್ತ ಕಂದುಗಟ್ಟೋಣ—

ಕಾ. ಮೂ.

ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಗಂಟೂ ಗಾಯವೂ

ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ಪೆಟ್ಟಿನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಿ;

ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಪೆಟ್ಟು (ಗಾಯವು) ಕೊಳೆತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಕೀವಾಗಿ ರೋಗದ ವಿಷವು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ

ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಆರಂಭ

ದಲ್ಲಿ ನೇ. ಫಾ.

ಬಾವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ಅಪಸ್ಕಾರ

“ ಮಲರೋಗ ”ವೆಂಬ ವಿವರ

ನೋಡಿರಿ.

ಅಫೂದ ವ್ಯಸನ

ಅಫೂದವ್ಯಸನದಮೇಲೆ—

ನೇ. ಫಾ.

ಅರ್ಬುದ

ಮ್ಯಾ. ಫಾ; ಕಾ. ಸ; ಕಲ್ಕೆ.

ಫ್ಲೂ; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ; ಸಿ.

ಅಸ್ಥಿಗತ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ; ಸಿ.

ಮುಖಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯು

ಅರ್ಬುದ— ಕಾ. ಸ.

ಜಲಾರ್ಬುದ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ;

ಕಲ್ಕೆ. ಸ; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಬುದ—

ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ತನದಲ್ಲಿಯು ಅರ್ಬುದ —

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂಡಬೀಜಗತ

ಅರ್ಬುದ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ; ಸಿ..

೨೦೦ ×

ರಕ್ತಾರ್ಬುದ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಶ್ವೇತಾರ್ಬುದ— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅರ್ಬುದದ ಅಂಚುಗಳು

ಗಟ್ಟಿಯೂ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಕಠಿಣವೂ

ಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅರ್ಬುದದಿಂದ ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ

ಸ್ರಾವವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಂಥ ಸ್ರಾವವು

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.

ಹಳದಿ ಹಕ್ಕಳಿಗಳು ಆಗುತ್ತಿ

ದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.

ಭಯಂಕರ. ತಾಳಲಾರದಂಥ,
 ನಿಂತು ನಿಂತು ಬಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ
 ಉದ್ಭವಿಸುವ ವೇದನೆ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ
 ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ದುಷ್ಟಾರ್ಬುಧ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ;
 ಫೇ. ಫಾ; ಕಾ. ಮೂ; ಕಾ.
 ಫಾ; ಸಿ.
 ಸ್ತ್ರೀಯರ ಯೋಸಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಬುಧ
 ಆದರೊಳ್ಳಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಕೊಳಕು
 ವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಮೂಲಸು ಬರು
 ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಅರಿವು ತಪ್ಪುವದು

ಬೇಶುದ್ಧ— ನೇ. ಮೂ; ಸಿ.

ಅವಯವ

ರುಗ್ಗ ಅವಯವಗಳು ಅಲ್ಲಾಡದಂತೆ
 ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಅವಯವಗಳ ನಿಶಕ್ತತೆ; ಶಕ್ತಿ
 ಹೀನತೆ, ಪಂಗುತ್ವ— ನೇ. ಫಾ.
 ಅರ್ಥಾಂಗವಾಯು— ಕಾ. ಫಾ.
 ಅವಯವಗಳು ಹಾರಾಡು
 ವದು— ನೇ. ಮೂ; ನೇ. ಫಾ.
 ಅವಯವಗಳ ಕಂಪ— ಕಲ್ಕಿ.
 ಫಾ; ಸಿ.

ಅವಯವಗಳಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಬಿಡೋಣ—
 ಕಾ. ಮೂ.

ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಶೀತಲತ್ವ
 ವೃಂಟಾಗೋಣ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ;
 ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಶೀತಲತ್ವವೂ
 ಬಧಿರತೆಯೂ— ಕಾ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಸೋತಂತೆ
 ದಣಿದಂತೆ ಭಾವನೆ— ಸಿ.
 ಭಯಂಕರ ಬಲವತ್ತರ ವೇದನೆ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.
 ವೇದನೆಯ ಮೂಲಕ ಮೇಲಿಂದ
 ಮೇಲೆ ಬಂದು ಮಗ್ಗಲದಿಂದ
 ಮತ್ತೊಂದು ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಅಲ್ಲಾಡ
 ಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ— ನೇ. ಸ.

ಅವಯವಗಳು ನಿರ್ಜೀವಗಳಾ
 ಗೋಣ— ನೇ. ಮೂ.
 ಸರ್ವ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ
 ಹೆಬ್ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ
 ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೊನೆ
 ಭಾಗಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ಉರುವು
 ಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ ಅನಿಸುವ
 ದಾದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಬಲ ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಎಡ
 ಗಡಿ ಹರಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಶಕ್ತ

ತೆಯೂ ನೋವೂ ಅನಿಸುವ
ದಾದರೆ — ನೇ. ಫಾ.
ಮೊಳಕಾಲು, ಕಾಲು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ
ಜಡತ್ವವೂ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ —
ನೇ. ಮೂ.
ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಯವಗಳು
ಹಾರುತ್ತಿದ್ದರೆ — ಸಿಹಿತಗಳು
ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ನಂತರ
ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ — ನೇ. ಸ.
ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಕಾಲುಗಳ
ಲ್ಲಿಯೂ ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ,
ಅಲ್ಪಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಉಷ್ಣೋ
ಪಚಾರದಿಂದಲೂ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅನಿ
ಸುವದಾದರೆ — ಕಾ. ಫಾ.
ಭುಜ, ತೊಡೆ, ಮತ್ತು ವೃಷಣ
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನರೋಲಿಯಂತೆ
ಬಕ್ಕೆಗಳು ಎಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ —
ನೇ. ಸ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ
ಚೇಳಿನ ಕೊಂಡೆ ಕಡಿದಂತೆ
ವೇದನೆ — ಸಿ.
ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ೫ ಗಂಟೆಯಿಂದ
೧೦ ಗಂಟೆಯ ವರೆಗೆ ಬಲಗಾಲಿ
ನಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡೂ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ವೇದನೆ — ಕಾ. ಫಾ.
ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯೆನಿಸಿ
ಜಿಜ್ಞೆಸದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ —

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಹೆಚ್ಚು —
ನೇ. ಮೂ.
ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಂಣಗಾಗಿದ್ದರೆ —
ನೇ. ಮೂ.
ಕೈ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ
ಇರುವಂಥ ವೇದನೆ —
ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾದ ನಂತರ
ಇಲ್ಲವೆ ಥಂಡಿಯಾದ ನಂತರ
ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ — ಸಿ.
ಕಠಿಣತನ ಈ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಅಶಕ್ತತೆ

ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ. ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.; ಫೆ. ಫಾ.; ನೆ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.;
ಮಾನಸಿಕ — ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.
ದಿವಸವೆಲ್ಲ ಅಶಕ್ತತೆ ಹಾಗೂ
ದಣಿವಿಕೆ ಮುಖ್ಯತಃ ಪ್ರಾತಃ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಪಕ್ಷ ಘಾತಜನ್ಯ — ಸಿ.
ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಡೊಗ್ಗಾಲು, ಪಿಂಡಿಗಳು,
ಜಠರ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ —
ನೇ. ಮೂ.
ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಸ್ನಾಯುಗತ — ಕಾ. ಫಾ.

ಕೈ, ಕಾಲು, ಬೆನ್ನು, ಎದೆ,
ಪಿಂಡಿಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ
ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಿ.

ಅಶ್ಮರಿ— (ಮುತಖಡಾ)

ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ (ಪಿತ್ತದಿಂದಾದ
ಅಶ್ಮರಿ) - ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ— ನೇ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಮತ್ತು ಬೇನೆ
ತಾತ್ಪರ ಮಾಡಿದ ರೋಗಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.
ಪೈತ್ತಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಿಗೆ ಅದ
ಅಶ್ಮರಿ— ನೇ. ಸ.
ಅಶ್ಮರಿಜನ್ಯ ಶೂಲೆ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಅಶ್ರುನಲಿಕೆ

:ಭಗಂದರವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಅಶ್ರುಪಾತ

ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ಅಶ್ರುಗಳು
ಸೋರುವದಾದರೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ಉರಿಯುವಂಥ
ನೀರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ
ಕಂಠಮೂಲಿಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿ
ನೋಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.

ದಿನಾಲು ನಿಯಮಿತ ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಕಂಠೊಳಗಿಂದ ನೀರು ಸೋರು
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಪ್ರತಿಸರ್ತಿಗೆ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಕಂಠೊಳಗಿಂದ ಗಲ್ಲದ ಮೇಲಿಂದ
ನೀರು ಸೋರುವದಾದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.
ಕಂಠೊಳಗಿಂದ ನೀರು ಸೋರು
ವದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ಬಳ್ಳಿಗಳು
ಎದ್ದು ಕಂಠ ಉರಿಯುವ
ದಾದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಠಿಂದ ನೀರು
ಸೋರುವದಾದರೆ— ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.
ನೇತ್ರರೋಗವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಅಸ್ಥಿ

ಅಸ್ಥಿಗಳ ಅಪಘಾತ— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫ್ಲೂ.; ಫೇ. ಫಾ.
ಹರಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ— ನೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು— ಸಿ.
ಬೆನ್ನರಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಳುಕು (ಅಸ್ಥಿಗಳು
ಹುಳಿಯುವದು)— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಅಸ್ಥಿಗಳ ಪಟಲದ ಮೇಲಿನ
ಹುಳುಕು— ಸಿ.

ಅಸ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಕ್ಕೆಗಳು—
 ಗಂಟುಗಳು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ತಲೆಬುರಡಿಯ ಮೇಲೆ ಗಂಟು
 ಗಳು— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಅಸ್ಥಿಗಳು ತೀವ್ರ ಒಡೆಯುವಂಥವು
 (ಭಂಗುರ) ಹಾಗೂ ತೆಳ್ಳನವು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತನಂತರ
 ಬೆಂಕೆಲಿಬಿನಲ್ಲಿ ನೋವು— ಸಿ.
 ಅಸ್ಥಿದಾಹ - ಫೇ. ಫಾ.
 ಅಸ್ಥಿ ಒವರಣದಾಹ— ಸಿ.
 ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.
 ಅಸ್ಥಾವರಣದಲ್ಲಿ ದಾಹವಿದ್ದು
 ಕೀವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಅಸ್ಥಿಭಂಗ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಅಸ್ಥಿಭ್ರಂಶ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಅಸ್ಥಿವಕ್ರತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಜಿದಂತೆ
 ಭಾವನೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ತಲೆಬುರುಡೆಯ ಎಲುಬಿನಲ್ಲಿ
 ಜಿಜ್ಜಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು --
 ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.

ಸ್ನಾಯುಗಳಿಂದ ಅಸ್ಥಿಗಳು
 ಸಡಿಲಾದಂತೆ ಭಾವನೆ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಹರಡಗಳು ಸಡಿಲಾದಂತೆ ಭಾಸ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವು ನಡೆದಂತೆ
 ಭಾವನೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅಸ್ಥಿ
 (ಎಲುಬು)ಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಉರೋಸ್ಥಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ -
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಉರೋಸ್ಥಿ ಭಾಗದ ಮೇಲ್
 ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಹರಡಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ.
 ಮೂ.; ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.
 ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗಿಂದ ಕೊರೆದಂತೆ
 ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಹರಿದಂತೆ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಒಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ—ನೇ. ಮೂ.
 ಅಸ್ಥಿವ್ರಣ— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಅಸ್ಥಿಗಳು ಕೊಳೆಯುತ್ತ
 ಹೋಗುವದಾದರೆ— ಸಿ.
 ಸಂಧಿಸ್ತಂಭ-ಮೊಳಕಾಲಿನ
 ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಸಿ.

ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂಟದ ಪೂರೈಕೆ
ಯಾಗಿ ಅಸ್ಥಿಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ
ಯಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ — ನೇ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಸ್ಥಿಗಳ ಬಾವು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಅಸ್ಥಿಗಳ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಿಂದ
ಸ್ರಾವವು ಇದ್ದು ಅದು ಕೂಡಲೆ
ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗಂಟು ಗಟ್ಟು
ತ್ತಿದ್ದು — ಕಲ್ಕೆ. ಪ್ಲೂ.

ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊಂಕಾಗುವ
ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ — (Rickets)

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧಗಳು — ಫೇ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ಸಿ.

ಇತರ ಔಷಧಗಳು — ಕಲ್ಕೆ.
ಪ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ದೀರ್ಘಕಾಲದ ರೋಗ —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ ಇದ್ದು ಹುಳಿ
ವಾಸನೆ ಇದ್ದ ರೇಚಗಳಾಗುತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ — ನೇ. ಫಾ.
ಹುಳಿದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದ ರೇಚ —
ನೇ. ಫಾ.

ಕೊಳಕ ನಾತದ — ಕಾ. ಫಾ.
ದುರ್ಗಂಧ ರೇಚಗಳಾಗುತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಬೆಳಿಗೆ ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದಲ್ಲಿ —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧಗಳು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ. ಸಿ.

ಹೆದರಿಕೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ, ಅಸಮಾ
ಧಾನ. ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಒಂದು
ಮಗ್ಗಲಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು
ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಬಂದೇವನೆ ಸರಿ
ದಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ — ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಆಕಳಿಕೆ

ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ, ಹಿಸ್ಸೆಯಾ
ಮೂಲಕ — ಕಾ. ಫಾ.

ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವ — ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

“ ಆಗಬೋಟು ” ಹತ್ತುವದು

ಬಾಧಿಸುವದು —
ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ — ಕಾ. ಫಾ.
ಮತ್ತೊಂದು ಔಷಧ —
ನೇ. ಫಾ.

ಅಭಾಸ— (ಸುಳ್ಳು ಕಲ್ಪನೆ)
 ಏನಾದರೂ ತೊಡಕಿದಂತೆ ತೊಡಕು
 ಬಿದ್ದಂತೆ ಏನಾದರೂ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ
 ಸಿಗಿಬಿದ್ದಂತೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಅಸ್ಥಿರತನದ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಹಾಸಿಗೆ ಗಟ್ಟಿ, ಬಿರುಸು ಹತ್ತಿ
 ದಂತೆ— ಸಿ.
 ಬೇನೆ ಬಂದಂತೆ— ಫೇ. ಫಾ;
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಎಳೆದಂತೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮೈ ಹಿಂಡಿದಂತೆ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಮೈ ತೊಗಲಿನ ಮೇಲೆ. ಇರುವು
 ನಡೆದಂತೆ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಸ್ಪರ್ಶವಾದಂತೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಬಾತಂತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ ; ಸಿ.
 ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವಾಯುಗಂಟು
 ಬಂದಂತೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ಅನಾಂಶ

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧಗಳು—
 ಫೇ. ಫಾ; ಕಾ. ಮೂ.
 ಎರಡನೇ ತರಗತಿಯ ಔಷಧ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಜ್ವರವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಉದರಭಾಗವು ಬಾತಂತೆ ಆಗಿ
 ದ್ದರೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ; ಕಾ. ಫಾ;
 ಜಮ್ಬಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮೂತ್ರವು
 ತುಂಬಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಹಳ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿ
 ಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಒಂದೇಸವನೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿ
 ಯುವದಾದರೆ— ನೇ. ಫಾ;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ;
 ಹೊಟ್ಟೆ ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಮುರಿಯುವದು
 ನಿಲ್ಲುವದಾದರೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಹೊಟ್ಟೆಕಾಸಿದಲ್ಲಿ ಮುರಿಯುವದು
 ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಕರೇಬೂದಿಬಂದ ಮಲವು ಆಗು
 ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾಲೀ. ಮೂ;
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ರಕ್ತ ಹಾಗೂ ಕೀವು ಇದ್ದ ಮಲವು
 ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಕೀವು ಇದ್ದ ಮಲವು ಆಗು
 ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಜಿಗಟು ಲೋಳೆ ಇದ್ದ ಮಲವು
 ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ;
 ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದ ಕೇವಲ ರಕ್ತದ
 ಅವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.
 ರೇಚಯುಕ್ತ ಅವು ಇದ್ದ
 ರೇಚವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ಆರ್ತವಶೂಲೆ

“ ಸಪೀಡಾರ್ತವ”ವೆಂಬ ವಿವರ
 ನೋಡಿರಿ.

ಆಂತ್ರಪುಚ್ಛವಿದ್ರಧಿ

(ಅಪ್ಪೆಂಡಿಸಾಯಟಿಸ್)

ಉಂಡುಕ ಪುಚ್ಛವಿದ್ರಧಿ ಎಂಬ
ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಆಂವು

ಆಮಾಂಶವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಇಚ್ಛೆ ಹುಟ್ಟೋಣ

(ಕೋಳಿಯ) ತತ್ತಿ ತಿನ್ನುವದು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನು
ವದು— ಫೇ. ಫಾ.

ಕಹಿ ತಿನ್ನುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಉಪ್ಪುಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವದು—
ನೇ. ಮೂ; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಚಹದ ಚಟ— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವದು— ಸಿ.

ತಂಬಾಕು ಶೇದುವದು—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ತಂಣನ ಪೇಯದ ಹಾಗೂ

ತಂಣನ ಅನ್ನ ತಿನ್ನುವದು—

ನೇ. ಸ.

ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವದು— ನೇ.

ಮೂ; ಸಿ.

ಪಚನ ಆಗದಂಥ ಪದಾರ್ಥ

ತಿನ್ನುವದು— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಹಂಣು ತಿನ್ನುವದು—ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಹಸಿ (ಹಸರು) ಹಾಗೂ ಹುಳಿ

ತಪ್ಪಲ ಪಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುವದು—

ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಮದ್ಯ ಕುಡಿಯುವದು—

ಫೇ. ಫಾ; ನೇ. ಫಾ.

ಉಪ್ಪು ತಿನ್ನುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಬೈಲಹವೆಯ ಇಚ್ಛೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಸಕ್ಕರೆ ಯ ಚಟ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಮುಂತಾದವು

ಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವದು—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಬರ್ಫ ಹಾಗೂ ಬರ್ಫನಂಥ ತಂಣನ

ನೀರು ಕುಡಿಯುವದು—

ನೇ. ಸ.

ಕೇವಲ ತಂಣನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆ

ಸೇವನ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ— ಸಿ.

ಇನ್‌ಫ್ಲುಯೆಂಜಾ

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ—

ನೇ. ಮೂ; ನೇ. ಸ; ಫೇ. ಫಾ.

ಉಗುರು ಮುರಿಯುವಂಥವು

(ಒಡಕ) ಬೆಳೆಗೆ ಇಲ್ಲದ್ದು—

ಕಾ. ಸ; ಸಿ.

ದೀರ್ಘಕಾಲದ ದಾಹ— ಸಿ;

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಉಗುರಿನ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ

ರೋಗ— ಸಿ; ನೇ. ಮೂ.

ಉಗುರಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ (ಪ್ರಾರಂಭದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ) ವೇದನೆ--
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಉಗುರಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
ವ್ರಣ-- ಸಿ.

ಅಂಗುಷ್ಠದ ಉಗುರಿನ ಕೆಳಗೆ
ಬುಡದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ-- ಸಿ.

ಉಗುರು ಹುರಬರುಕ, ಹಳದಿ
ಬಡಕುಳ್ಳವು-- ಸಿ.

ಉಗುರುಸುತ್ತ

ಬುಟ್ಟು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಉಡುಚು

ಉಡುಚು-ಬಾವಿನಗೋಸ್ಕರ--

ಕಾ. ಮೂ; ಫೇ. ಫಾ.

ಸ್ತ್ರಾವ-- ಕಲ್ಕೆ. ಸ; ಸಿ.

ಉಂಡುಕಪುಚ್ಚವಿದ್ರಧಿ

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧಗಳು--

ಕಾ. ಮೂ; ಮ್ಯಾ. ಫಾ; ಸಿ.

ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂಥ ಇತರ

ಔಷಧಗಳು--ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ; ಫೇ.

ಫಾ; ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಬಹುದಿವಸದ ರೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ--

ಕಾ. ಮೂ; ಸಿ.

ಉದರ ಹಾಗೂ ಸ್ನಾಯು ಗಟ್ಟಿ

ಯಾಗಿ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ--

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಗ್ರಂಥಿ ಕಠಿಣ (ಗಟ್ಟಿ) ಹತ್ತುತ್ತಿ

ದ್ದಲ್ಲಿ-- ಸಿ. (೩೦×);

ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.

ಉತ್ಸಾಹಭಂಗ

ಕಾ. ಫಾ.

ಉದಾಸೀನತೆ-- ಕಾ. ಫಾ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ; ನೇ. ಮೂ.

ಉದರ

ಉದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವು--

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ; ನೇ. ಸ.

ಉದರದಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿ; ಸೆಪಿಯುವದು--

ಮ್ಯಾ. ಫಾ; ನೇ ಮೂ; ಕಾ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟೆಯು ನಗಾರಿಯಂತೆ ಬಾರಿ

ಸುತ್ತದೆ -- ಕಾ. ಸ.

ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾಧಮನ್ಯವನ್ನು ತೀರ

ನೋತಂತೆ ಭಾವನೆಯುಂಟಾ

ಗುತ್ತದೆ -- ಕಾ. ಫಾ; ನೇ. ಸ.

ಚರದಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲತೆ-- ನೇ. ಫಾ.

ಉದರಾವರಣದಾಹ -- ಮ್ಯಾ.

ಫಾ; ಕಾ. ಫಾ.

ಉದರವು ಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದು

ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಇದ್ದರೆ-- ಮ್ಯಾ.

ಫಾ; ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶೂಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದು

ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಾಲು ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು

ಕುಳಿತಲ್ಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆ ಬತ್ತಿ

ಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಹಗುರ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಉದರವು ಒಳಸಿಕ್ಕಿದ್ದಲ್ಲಿ—
 ಕಾ. ಪಾ.
 ಉದರವು ತಂಣಿಗೆ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೆ—
 ಕಾ. ಸ.
 ಉದರದಲ್ಲಿ ಗುರ ಗುರ ಅಂಜುವ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಉದರದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ—
 ನೇ. ಫಾ.
 ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವಂಥ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಹೊಟ್ಟೆ ಚಿವುಟಿದಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಕೈ ಹಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆನೋಯುವದಾದರೆ— ಕಾ. ಮೂ.
 ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಹೊಟ್ಟೆಯು ತುಂಬಿದಂತೆ ಭಾವನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.
 ಸಂಣಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ; ಕಾ. ಫಾ.
 ಒರರದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ (ಉದರದಲ್ಲಿ) ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಫಾ. ನೇ. ಸ.
 ಉದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಎಳೆದಂತೆ— ನೇ. ಸ.
 ಸ್ಥಳತಪ್ಪಿಸುವಂಥ— ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.
 ಕಡೆದಂತೆ— ನೇ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.
 ಜಠರದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶೂಲೆಯುಕ್ತ ವೇದನೆ— ಸಿ.
 ಹೊಕ್ಕಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಶೂಲೆಯುಕ್ತ ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ವಾಯುವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಶೂಲೆಯುಕ್ತ— ನೇ. ಸ.
 ಶೂಲೆ ಕಾವುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಹಗುರನಿಸುವ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಉದರದಲ್ಲಿ ಬಾವು ಇದ್ದು ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು— ನೇ. ಸ.
 ಉದರಭಾಗದ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಚಿವುಟಿದರೆ ಆಗುವಂಥ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುರಿಯು
 ಪಂಥ- ತಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ಹಗುರ
 ನಿಸುವದು— ನೇ. ಸ.
 ಉದರದ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದ ಮೇಲೆ
 ಬಿರುಕುಗಳು— ಸಿ.
 ಉದರದ ಮೇಲೆ ಜಡಪದಾರ್ಥ
 ವಿಟ್ಟಂತೆ ಭಾರವೆನಿಸುವದೂ
 ಗಟ್ಟಿ ಆನಸುವದೂ— ಸಿ.
 ಊಟವಾದನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆ
 ಹಿಗ್ಗಿದ್ದಂತೆ ಅನಿಸುವದು— ಸಿ.
 ಹೊಟ್ಟೆ ಬಾವು ಇದ್ದು ಗುರ
 ಗುರಿಸುವದು, ವಾಯುವು ಸರಿ
 ಯುವದು— ನೇ. ಮೂ.
 ಹೊಕ್ಕಳದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ
 ವಾಯುವು ಬಹಳೇ ತುಂಬಿರು
 ವದು,ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾ
 ಗುವದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ
 ನಂತರ ಹಗುರನಿಸುವದು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.
 ಉದರದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ
 ಒತ್ತಾಯ— ನೇ. ಮೂ.
 ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಬಹುತರವಾಗಿ ಬಲ
 ಭಾಗದ ಬೀಜಕೋಶದಲ್ಲಿ ವಿಕೃತಿ
 ಇದ್ದು ಒಂದೇಸವನೆ ಭರದ
 ವೇದನೆ — ನೇ. ಮೂ.
 ಉದರಾವರಣದಾಹ- ಪ್ರಥ
 ಮಾವಸ್ಥೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಕಾ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಸ.
 ಕಿರಿನಾಲಗೆ (ಟಾನ್ಸಿಲ್ಸ್) tonsils
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆ (ಕಿರಿನಾಲಗೆ) ಯಲ್ಲಿ
 ಕುರುಹು— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ವೃದ್ಧಿ— ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು ಒಣಗಿದಂತಾ
 ಗುವದು— ಕಾ. ಫಾ.
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸ—
 ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ.ಫಾ.
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವಧಿಯಿಂದ
 ಬರುವ ದಾಹ— ಸಿ.
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೀವಾ
 ಗೋಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗ್ರ—
 ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣ,
 ಕ್ಷತ— ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.
 ಕಿರಿನಾಲಗೆಯ ಬಾವು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಚ್ಛ
 ಪಾರದರ್ಶಕ ಹೆಡಸುಳ್ಳ ಅಗ್ರ—
 ನೇ. ಮೂ.

ಎಡಭಾಗದ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು
ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು ನೋವು ಇರು
ವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಎಡಭಾಗದ ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯು ಟಣ
ಟಣ ಹಾರುವದಾದರೆ—
ನೇ. ಫಾ.

ದೀರ್ಘಕಾಲದ ದಾಹವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.
ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ವ್ರಣವಿದ್ದು
ಹರಿದಂತೆ ಆಗುವದು—
ನೇ. ಸ.

ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದು
ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಆಗ್ರ
ವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಗೆ ಕೈ ಸ್ಪರ್ಶವಾದಲ್ಲಿ
ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಸಿ.

ಉದರಾವರಣದಾಹ

ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಸ.

ಉಪದಂಶ

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಒಳುದಿವಸದ— ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕಠಿಣ ಬಿಲ್ಲೆ ಚಟ್ಟಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಮೃದು ಬಿಲ್ಲೆ (ಚಟ್ಟಿ)—

ಕಾ. ಮೂ.

ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಟುಗಳಾ
ಗಲಿ ಬಕ್ಕೆಗಳಾಗಲಿ ಎದ್ದಿ
ದ್ದರೆ— ಸಿ.

ಉಪದಂಶದಿಂದುದ್ಭವಿಸುವಂಥ
ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯ ರೋಗಗಳು—
ಕಾ. ಮೂ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗು
ವದು— ಕಾ. ಸ.

ರಸಿಕೆಯುಕ್ತ ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಕೀವು ಇದ್ದ ಸ್ರಾವವಿದ್ದರೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಶ್ವೇತಸ್ರಾವ— ಕಾ. ಮೂ.

ಉರಿಪೈಣು

ಆಮ್ಲಪಿತ್ತದ ಭಾವನೆಗಳಿದ್ದು
ಉರಿಪೈಣು ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಉರಿಪೈಣು
ಅಡಗಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.

ಕಿವಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಕಂಠು
ಹುಬ್ಬಿನ ಮೇಲೆ, ಹಾಗೂ
ಸಂದುಗಳ ತೆಗ್ಗುಗಳಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಭಗೇಂದ್ರಿಯದ ರೋಗಮೂಲಕ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಮೈಲಿಚುಚ್ಚಿದ ನಂತರ ಆಗುವ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಉಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚು ತಿಂದದ್ದರಿಂದ—
ನೇ. ಮೂ.

ಬಿಳೇ ಹಕಳಿಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಳದಿಬಣ್ಣದ ಹಕಳಿಗಟ್ಟೆ ಪದರು
ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.

ಸಣ್ಣ ಪದರುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಬಿಳೇಬಣ್ಣದ ಸಣ್ಣ ಬಕ್ಕೆಗಳು
ಎಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.

ಬಕ್ಕೆಗಳೊಳಗಿಂದ ಬಿಳೇ ರಸಿಕೆ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ--ನೇ. ಸ.

ಬಿಳೇನೀರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಸ.

ಹಳದೀ ಹಸರು ಸ್ರಾವವು
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಸ.

ಮಾನಸಿಕ ತಾಪವು ಹೆಚ್ಚು
ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಫಾ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಹೆಚ್ಚು
ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಸ.

ಸ್ನಾನದಿಂದ ತಿಂಡಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿ-
ದ್ದಲ್ಲಿ--ನೇ. ಮೂ.

ಉರಿಪೈಣಿನಿಂದ ತೊಗಲು
ಸುಲಿಯುವಂಥಾದ್ದು

ಇದ್ದು ಅದರಿಂದ ಕೂದಲು

ಉದರಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ--ನೇ.
ಮೂ.

ಕೂದಲುಗಳು ಇದ್ದ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ

ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಂಡಿಯ

ತಾಪ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ--

ನೇ. ಮೂ.

ಮೈಲಿ ಚುಚ್ಚಿದ ನಂತರ ದುಷ್ಟ

ರಸಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಆಗುವ--

ಕಾ. ಮೂ.

ತಲೆ, ಬಾಹುಗಳು ಮತ್ತು ಕೈ

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ--ಸಿ.

ಹಳದಿ ಅಥವಾ ಜೇನತುಪ್ಪದ

ಬಣ್ಣದ ಹಾಗೂ ಜಿಗಟು ರಸಿಕೆ

ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ--ನೇ. ಫಾ.

ಸ್ರಾವವು-ಹಳದಿ ಇಲ್ಲವೆ ಹೊಳ

ಪುಳ್ಳಂಥಾದ್ದು, ಅಥವಾ ಜಿಗಟು,

ಇಲ್ಲವೆ ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನ

ಸ್ರಾವವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ

ಅಡಗಿದಲ್ಲಿ--ಕಾ. ಸ.

ಉಳುಕುವದು

ಉಳುಕಿದುದು ಕೀಲುತಪ್ಪಿದುದು -

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫು.

ಎನಾದರೂ ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದ—ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ಉಷ್ಣತೆ

ಯಾವದೇ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾಗದಲ್ಲಿ—

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಪಾಲಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.

ಬಲಗಿವಿಯಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.

ಮುಖಚ್ಛಾಯೆಯ ಮೇಲೆ—

ಕ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಎದೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ— ಕ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಮೇಲೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹಿಡದು ತಲೆಯ

ವರೆಗೆ— ನೇ. ಸ.;

ಹೊಕ್ಕಳ ಕೆಳಗಿನ ನಳದಲ್ಲಿ—

ನೇ. ಸ.

ರುಗ್ಗಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ— ಸಿ.

ಶೀರ್ಷ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಲ್ಲಿ— ನೇ.

ಮೂ.

ನಡುನಡುವೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಳಗಿಂದ

ಲೂ ಹೊರಗಿಂದಲೂ ಉಷ್ಣ

ತೆಯ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಉಷ್ಣತೆಯ ಭಾಸವಿದ್ದು ನೀರಡಿಕೆ

ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮೊದಲು ಉಷ್ಣತೆ ಅನಿಸಿ ನಂತರ

ಬೆವರು— ಸಿ.

ಉಷ್ಣತೆ ಅನಿಸಿದರೂ ಹೊದ್ದಿಕೆ

ಯನ್ನು ತೆಗೆಯಬಾರದಂತೆ ಅನಿ

ಸಿದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮೊದಲು ಉಷ್ಣತೆ ನಂತರ

ಮೈ ಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು—

ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ವಲ್ಪ-ಕಾಲ ಉಷ್ಣತೆ ಸ್ವಲ್ಪ

ಕಾಲ ಶೀತ— ಸಿ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ವೃಷಣ

ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ— ಸಿ.

ಎದೆ

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಪು— ನೇ. ಸ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಫದ ಮೂಲಕ ಘರ

ಘರ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು— ಕಾ.

ಸ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತಾಗುವದು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಶೂಲೆ ಹೊಡತದಿಂದಾಗುವಂಥ

ಶೂಲೆ ಏಳೋಣ— ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಪು ಇದ್ದು

ನೋವು ಫೇ. ಫಾ.

ನೋವು ಒಳತನಕ— ಸಿ.

ಮಂದಮಂದ ನೋವು ಇರೋಣ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು—

ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ— ನೇ. ಸ.

ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಚುಚ್ಚಿದಂಥ ತೀವ್ರ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ವೇದನೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಎಡ
ಗಡೆಯ ಹೆಗಲಿನ ವರೆಗೆ ಸೇರು
ವವು— ನೇ. ಫಾ.

ಎಡಗಡೆಯ ಪಕ್ಕಲುಬಿನ ಕೆಳಗೆ
ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ— ನೇ.
ಮೂ.

ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂಥ
ವೇದನೆ — ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಉದರಭಾಗದಿಂದ ಎದೆಯ ಎಡ
ಭಾಗದ ಪರ್ಯಂತರ ಮುಟ್ಟು
ವಂಥ ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಗುವ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಎಡಗಡೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ತಿವಿದಂತೆ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ
ವೇದನೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಛೇದಿಸುವ (ಬಹಳ
ಉರುಪುಳ್ಳ) ಹಾಗೂ ಹರೆದು
ಬಿಡುವಂಥ ವೇದನೆ— ನೇ.
ಮೂ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದೆಳದಂತೆಯೂ ಎಳೆ
ದಂತೆಯೂ ವೇದನೆ— ನೇ.
ಮೂ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಎಳೆದು ಶ್ವಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ
ಇಲ್ಲವೆ ಎದೆ ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ
ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು— ನೇ. ಫಾ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಆಶಕ್ತತೆಯ ಭಾವನೆ—
ಸಿ.

ಎದೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಹಗ್ಗ
ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ಸಿ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ, ಕಾದಂತೆ
ಭಾವನೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಚಡ ಒಜ್ಜಿ ಇಟ್ಟಂತೆ
ಭಾವನೆ— ನೇ. ಸ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಜಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಿದಂತೆ
ಭಾವನೆ— ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಉಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ದಣಿದಂತೆ
ಭಾವನೆ— ಕಾ. ಸ.

ಎದೆ ತುಂಬಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ನೇ. ಸ.

ಎದೆ ಸಂಕುಚಿತವಾದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಉರೋಸ್ಥಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ವೇದ
ನೆಯ ಮೂಲಕ ಕಾಲು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ

ಹಚ್ಚಿ ಹಿಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗು
ವದು — ಕಲ್ಯ. ಸ.
ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎದೆಯ ಎಡಭಾಗದ
ಕೆಳಗೆ ನೋವು — ಕಾ. ಫಾ.
ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಅನಿಸಿ ಹೃದ
ಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು —
ಕಾ. ಮೂ.
ಎದೆಯು ಆಕುಂಚನ ಹೊಂದಿ
ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ ನಾಲ್ಕು
ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೆ ಕಷ್ಟ
ಶ್ವಾಸ, ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾ
ಧಾನ, ಎದ್ದದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು —
ಕಲ್ಯ. ಫಾ.
ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಘರಘರ ಸಪ್ಪಳ —
ಕಲ್ಯ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಸ.; ನೇ. ಮೂ.
ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಶೋಧ — ಕಲ್ಯ.
ಸ.; ಸಿ.
ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಗಂಟಲ
ವರೆಗೆ ಉರುಪು ಆಗುವಂತೆ
ಭಾವನೆ — ಕಲ್ಯ. ಫಾ.
ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞೆದಂತೆ ಭಾವನೆ —
ನೇ. ಮೂ
ಎದೆಯ ಜಿಹೀರಿಗಳು ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದ
ರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು — ಸಿ.
ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಊಟವಾದ ನಂತರ ಹೊರಡ

ತಕ್ಕ ವೇದನೆ—ಬಲ ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ
ಸೇರುತ್ತವೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದರಿಂದ
ಹೆಚ್ಚು — ನೇ. ಮೂ.
ತಲೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು ಎದೆಯಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ — ಕಲ್ಯ. ಸ.
ಜಿಹೀರಿಗಳು ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಹೆಚ್ಚು —
ಫೇ. ಫಾ.
ಜಿಹೀರಿಗಳು ಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ಣ ಒಳಗೆ
ಎಳೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು —
ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಶ್ವಾಸ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಚುಚ್ಚಿ
ದಂತೆ ವೇದನೆ — ಸಿ.
ಸರ್ವಾಂಗವು ಶೀತವಿದ್ದು ಎದೆಯಲ್ಲಿ
ರಕ್ತಸಂಚಯ — ಸಿ.
ಎಳೆದು ಶ್ವಾಸಬಿಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ
ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಯ. ಫಾ.

ಓಕರಿಕೆ

“ ವಾಂತಿ ” ಎಂಬುವ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ಒಸಡಿಗಳು

ಒಸಡಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣು
ಗಳಲ್ಲಿ ಉರುಪು — ನೇ. ಸ.
ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವೂ ದಾಹವೂ —
ಫೇ. ಫಾ.

ಒಸಡಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಹುಣ್ಣು —
ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಒಸಡಿಗಳ ತುದಿಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿ
ರುವವು — ಕಾ. ಫಾ.

ಒಸಡಿಗಳ ತುದಿಗಳು ಬಿಳಿ
ಬಣ್ಣದ್ದು — ಕಾ. ಸ.

ಒಸಡಿಗಳ ತುದಿಗಳು ಪಾಂಡುರ
ಬಣ್ಣದ್ದು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಒಸಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು —
ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಒಸಡಿಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ
ಬರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ — ಕಾ. ಮೂ.

ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುವಾಗ ರಕ್ತ
ಬರುವದು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಹಲ್ಲೊಳಗಿಂದ ಯಃಕಷ್ಟಿತ್
ಕಾರಣದಿಂದ ಸಹ ರಕ್ತ ಬರು

ವದು — ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಹಲ್ಲೊಳಗೆ ವೇದನೆ ಸಹ ಇದ್ದರೆ —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಪ್ರಣವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ — ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಶೀತೋಪಚಾರವು ಸಹನವಾಗ
ದಿದ್ದಲ್ಲಿ — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಉಷ್ಣೋಪಚಾರವೂ ಶೀತೋಪ
ಚಾರವೂ ಸಹನವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ —
ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಳ ಒಸಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ವೇದನೆ
ಇಲ್ಲದಂಥ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಾಡುವ.

ಆರ್ಬುದ (ಹುಣ್ಣು) — ನೇ. ಸ.

ಉಣ್ಣುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಸಡಿಗಳು
ಉರಿಯುತ್ತವೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರು ಸಹನ
ವಾಗುವದಿಲ್ಲ — ಸಿ.

ಒಸಡಿಗಳು ಬಾತಿದ್ದು ಮೆತ್ತಗೆ
ಇರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ

ಪಾಂಡುರ ಬಣ್ಣದ್ದು ಇದ್ದು

ಸ್ವಲ್ಪೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಹ ರಕ್ತ

ಬರುತ್ತದೆ — ಕಾ. ಫಾ.

ಒಸಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಇಟ್ಟಂತೆ

ಉರುವು — ನೇ. ಸ.

“ಹಲ್ಲು” ಎಂಬ ಸದರಿನ ಕೆಳಗಿನ

“ಒಸಡಿ” ಎಂಬ ಪೋಟ ಸದರು.

ನೋಡಿರಿ.

ತುಟಿ

ಉರುವೂ ವೇದನೆಯೂ —

ನೇ. ಮೂ.

ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಆರ್ಬುದ

(ಗಂಟು) — ಕಾ. ಮೂ.

ದಾಹ — ಫೇ. ಫಾ.

ತುಟಿಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು —
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಥಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ತುಟಿಯು
ಒಡದಿದ್ದರೆ— ಕಾ. ಮೂ.

ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟಿ-
ದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ.
ಮೂ.

ತುಟಿಯ ಮೇಲಿನ ತೋಗಲು ಸುಲಿ-
ಯುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಕಾ. ಸ.;
ನೇ. ಸ.

ತುಟಿಗಳು ಬಾತಿದ್ದರೆ—ಕಾ. ಮೂ.
ನೇ. ಮೂ.

ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ವ್ರಣವಿದ್ದು ಅದರ
ಕೆಳಭಾಗವು ಬೂದಿ ಬಣ್ಣ
ದಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ಬಾಯಿ, ನಾಲಿಗೆ, ತುಟಿ ಒಣವಾಗು-
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.

ಟೊಂಕ (ಕಟ)

ಕಟಿ ಸಂದುವಿನಲ್ಲಿಯ ರೋಗ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ.
ಫಾ. ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಟಿಸಂದಿನ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಕೀವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ವೇದನೆ—ಆರಂಭದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.

ಕಟಿಯ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಟಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಒತ್ತಾಯವಾದ್ದರಿಂದಾಗುವ

ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಟೊಂಕದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿ-

ದಂತೆ ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಕಟಿಶೂಲೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ.

ಫಾ. ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು

ಬಲಗಡೆ, ಎಡಗಡೆ ಮಲಗಲು

ಬರುವದಿಲ್ಲ— ನೇ. ಸ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆ—

ಬಲಹೀನತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಬಡೆದಂತೆ

ನೋವು— ಸಿ.

ಕಟಿಸಂದಿನರೋಗ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಟಿಸಂದಿನರೋಗದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಕೀವು— ಸಿ.

ವೇದನೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ಕಟಿಯ ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಟಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಒತ್ತಾಯವಾದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಕಟಿಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ

ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಕಟಿಶೂಲೆ ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ಶೂಲೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಫ್ಲೂ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ

ಸೂಸ ವ್ಯಂಗವಿದ್ದಂತೆ ಅನಿಸು

ವದು— ಸಿ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು

ಬಲಗಡೆ, ಎಡಗಡೆ, ಮಗ್ಗಲದ

ಮೇಲೆ ಮಲಗಲು ಆಗುವ

ದಿಲ್ಲ— ನೇ. ಸ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ ಬಧಿರತೆ ಮತ್ತು

ವ್ಯಂಗತ್ವ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ ಹೊಡೆದಂತೆ ನೋವು—

ಸಿ.

ಕಠಿಣತೆ

“ ಅವಯವ ” ವೆಂಬ ಏವರ

ನೋಡಿರಿ.

ಯಾವದೇ ಅವಯವದ ಬೆಳಿಗೆ ಕಠಿಣ

ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ದಾಹದನಂತರ ಆ ಸ್ಥಳವು ಕಠಿಣ

ಹಾಗೂ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿ ಅನಿಸು

ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಕಡೆಯ ಹುಣ್ಣು—ರಾಜಕುರು

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ— ಕಾ. ಫಾ.;

ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಜ್ವರವೂ ವೇದನೆಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಕುರು ಬಿರುಸು

ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಫಾ.

ತೀವ್ರ ಹಣ್ಣಾಗುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ—

ಸಿ.

ದಟ್ಟ, ಹಳದಿಬಣ್ಣದ ಕೀವು ಸೋರು

ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.

ಕರ್ಣರೋಗ

ಬಹಳೇ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಡಮಾಲೆಯು ಪ್ರಕೃತಿಯವರಲ್ಲಿ

ಕರ್ಣರೋಗ - ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಪಾಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ಪಾಂಡುರೋಗಿಗಳ ಕರ್ಣರೋಗದ

ಮೇಲೆ - ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಗ್ರಂಥಿ
ಗಳ ಬಾವು— ಕಾ. ಮೂ.

ಕಿವಿಯ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಳ ಮೇಯು
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಇತರ ರೋಗ
ವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಅಸ್ಥಿ
ಆವರಣದ ರೋಗ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅಸ್ಥಿಗಳ ಬಾವು ನೋವು—
ಫೇ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕರಕರವೆಂಬುವ ಸಪ್ಪಳ
ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣ ಗುಣ ಅಂದಂತೆ
ಸಪ್ಪಳ— ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ;
ಸಿ.

ಗುಣ ಗುಣವೆಂಬುವ ಸಪ್ಪಳ—
ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗುರಗುರಿಸಿದಂತೆ, ಬದರಿ
ದಂತೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಘಂಟಿಯಂತೆ ಘಣಘಣಿಸುವ
ಸಪ್ಪಳ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಘಂಟೆ ಬಡದಂತೆ ಘಣ
ಘಣ ಆಂಬುವ ಸಪ್ಪಳ— ನೇ. ಸ.

ನುಂಗುವಾಗ ಕರಕರವೆಂಬುವ

ಸಪ್ಪಳ— ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.
ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಂಥ— ಫೇ. ಫಾ.
ಕಚ್ಚುವಾಗ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕರಕರ
ವೆಂಬುವ ಸಪ್ಪಳ— ನೇ. ಮೂ.

ನುಂಗುವಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ
ಊದಿದಲ್ಲಿ ಕರಕರವೆಂಬುವ
ಸಪ್ಪಳ— ಕಾ. ಫಾ.

ಮಲಗಿದನಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಮಲಗಿ
ದಾಗ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಊದಿದನಂತರ ಇಲ್ಲವೆ
ಊದುವಾಗ— ಕಾ. ಮೂ.

ಬಹಳೇ ಮೇಲಿನಿಂದ ಸಂಣ ಅಡ್ಡಾ
ಗಲ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೂ ಉದ್ದಾಗ
ರುವ ಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹನಿ
ಹನಿಯಂತೆ ಬೀಳುವ ಸಪ್ಪಳ
ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಫಾ.

ಸಪ್ಪಳು ಸಹನಾಗದಿರೋಣ—
ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ನಡು ನಡುವೆ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ
ಸಪ್ಪಳ ಆದನಂತರ ಪುನಃ ಕೇಳ
ಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ— ಸಿ.

ಬುಗುಟು ಅಥವಾ ವಾಳ ಕರ್ಣದ
ಹೊರ ಅಸ್ಥಿಯಮೇಲೆ— ಕಲ್ಕೆ.
ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.

ಕಿವಿಯದಾಹ— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಮೂ.; ಸಿ.
ಸ್ನಾನದನಂತರ ಕಿವಿಯದಾಹ— ಸಿ.
ಕಿವಿಯ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನದಾಹ —
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಉರುವೂ ವೇದನೆ ಯುಕ್ತ
ದಾಹವೂ — ಫೇ. ಫಾ.
ದಾಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ - ಫೇ. ಫಾ.
ಕಾ. ಮೂ;
ಕಿವಿ ಗಡಚು ಹಾಕಿದಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಮೂ.
ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಏನಾದರೂ ಹೊರಗೆ
ಬರುತ್ತದೆಂದು ಅನಿಸುವದು—
ನೇ. ಸ.
ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಬೇವಂತ
ಪ್ರಾಣಿಯು ಹೊಕ್ಕಂತೆ ಅನಿಸು
ವದು — ಸಿ.
ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೇಲೆ ಮುರದಂತೆ
ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.
ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯವಾದಂತೆ
ಆದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.
ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಗಿಯಿಂದ ಬಡದಂತೆ
ಗಟ್ಟಿ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಕರ್ಣಮಾರ್ಗವು ತಟ್ಟಿದಂತೆ ಅನಿ
ಸೋಣ — ಸಿ.
ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಗಟ್ಟಿ

ಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಂತೆ ಅನಿ
ಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.
ಕಿವಿಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವೂ
ತಿಂಡಿಯೂ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಸ.
ಕಿವಿಯ ಹೊರಭಾಗಕ್ಕೆ ಕುರುವು —
ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಕಿವಿಯು ತಂಣಗಾಗುವದು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ನೀರು
ಗುಳ್ಳಿಗಳು— ಸಿ.
ಬಂದು ಕಿವಿ ಕೆಂಪು, ಬಿಸಿಯಾಗಿರು
ವದು. ತಿಂಡಿ ಇರುವದು—
ನೇ. ಫಾ.
ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನೋವು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಸಿ.
ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಯುತ್ತಿರುವ
ಕಿವಿಗಳು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನೇ. ಫಾ.
ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಬಕ್ಕೆ
ಗಳು—ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಕ್ಕೆಗಳು — ಕಾ. ಫಾ.
ಕಿವಿಯು ಒಡೆಯೋಣ— ಕಾ. ಸ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ. ಕಾ. ಫಾ. ಫೇ.
ಫಾ. ನೇ. ಮೂ.
ಮೈಲಿತೆಗೆದ (ಚುಚ್ಚಿದ) ನಂತರ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಬಲಗಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಬೂದಿಬಂಣದ
ದುರ್ಗಂಧ ಸ್ವಾವ— ಕಾ. ಸ.

ಬಲಗಡಿಯ ಕರ್ಣದ್ವಾರದಲ್ಲಿ
ನೋವೂ, ತಿಂಡಿಯೂ— ಸಿ.

ಒಂದು ಕಿವಿ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಕಾಯು
ತ್ತಿದ್ದು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು ಮೇಲಿಂದ
ಮೇಲೆ ತುರಿಸುತ್ತದೆ, ಪಚನದ
ಉಪದ್ರವವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಫಾ.
ಒಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಎರಡೂ
ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ತಿಂಡಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
ಸಿ.

ಕಿವಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಕಿವಿಯಮೇಲೆ, ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತ
ಮುತ್ತಲೂ, ಕರ್ಣೋಪ ಗ್ರಂಥಿ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಮೇಲೆ
ಹುಂಣು— ಸಿ.

ಸತತ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ
ಕೊಕ್ಕಕ ಸ್ವಾವ— ಸಿ.

ಬಧಿರತೆ (ಕರ್ಣರೋಗ)

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳಾಗುತ್ತಿದ್ದು—
(ಬಧಿರತೆ) ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಕರ್ಣನಲಿಕೆಯ ಬಾವು ಮೂಲಕ—
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಸ.

ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ
ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬಾತದ್ದರಿಂದ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಗಂಟಲು ಬಾತದ್ದರಿಂದ ಬರುವ—
ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಶೀತದ ಮೂಲಕ— ಸಿ.

ಮೈಲಿಚುಚ್ಚಿದ ಮೂಲಕ— ಸಿ.
ದಾಹಜನ್ಯ— ಫೇ. ಫಾ.

ಮಾನಸಿಕ ದಣುವಿಕೆ ಇದ್ದು—
ಕಾ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯ ಪರದೆ (ಪಡದೆ) ದಸ್ಪಾಗಿದ್ದು
ಮೂಲಕ— ಕಾ. ಮೂ.

ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿರುವದರಿಂದ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ. ಸಿ. ಕಾ.
ಮೂ. ಕಾ. ಫಾ.

ದಪ್ಪನ ಹಳದಿ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ. ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕಿವಿಯು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದು—
ಕಾ. ಮೂ.

ಶೀನು ಬರುತ್ತಿದ್ದು— ಕಾ. ಮೂ.
ಮತ್ತು ನೇ. ಮೂ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಯ ಸರ್ದಿಯ
(ಶೈತ್ಯದ) ಮೂಲಕ—
ಕಾ. ಸ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಉಷ್ಣ
ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗು
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.

ಬಧಿರತೆ ಇದ್ದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳ
ಇರುವದಾದರೆ ಹಾಗೂ ಅದು
ಕೆಮ್ಮು ಬಂದದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ
ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಊದಿದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ
ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಸಿ.
ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಣ ಭಣಿಸುತ್ತಿದ್ದು
(ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದು) ಕೇಳುವದು
ಸಹ ಅಶಕ್ಯವಾದಲ್ಲಿ—ಸಿ.

ಬಧಿರತೆ ಇದ್ದು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಊದಿ
ದ್ದರಿಂದ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ
ಮುರಿದಂತೆ ಸಪ್ಪಳಾಗೋಣ,
ನಾಲಗೆಯೂ ಬಿಚ್ಚಿಗಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಮನುಷ್ಯನ ಧ್ವನಿಯು ಬಹುತರ
ವಾಗಿ— ಹುಣ್ಣಿವಿಯ ದಿವಸ
ದಲ್ಲಿ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಠಿಣವಾದಲ್ಲಿ—
ಸಿ.

ಕಪಾಳಶೂಲೆ

ತಲೆಶೂಲೆ ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಕರುಳುಗಳು

ನಳಗಳಲ್ಲಿ ಗುರಗುರ ಎಂಬುವ ಸಪ್ಪ
ಳಾಗೋಣ; ಗಡಗಡ ಎಂಬುವ
ಸಪ್ಪಳಾಗೋಣ—ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಕಾ ಫಾ.

ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿ ಉರುಪು—
ನೇ. ಮೂ.

ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರಣ (ಸನ್ನಿಪಾತ
ಜ್ವರದಲ್ಲಿ)— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
ಆಂತ್ರ (ಕರುಳು) ಗಳಲ್ಲಿಯ ಬಹು
ದಿವಸದ ಶೀತ—ನೇ. ಮೂ.
ಮಧ್ಯಾಸ್ತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೯ ತಾಸಿನ
ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡ ನಡಗಳಲ್ಲಿ
ತೀವ್ರ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ವೇದನೆ.(ಕಳೆ)

ಶೂಲೆ, ಉತ್ಕುಟ ಶೂಲೆ, ಸುಳುಕು—
ಕಳೆ(ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಕು
ಟ ಶೂಲೆಗೆ ಕಳೆ ಅನ್ನುವರು)—
ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ (ಕೈಕಾಲು ಮುಂ
ತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ)ಯ ಕಳೆ(ಶೂಲೆ)
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ.ಸ.
ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಗೃಧ್ರನಿಯಲ್ಲಿ, ಕುಂಡೆಯ ತಿಗದಿಂದ
ಕಾಲುಗಳ ಹರಡಿಯವರೆಗೆ ಇರು
ವ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ—ನೇ. ಸ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.
ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಮುಖಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಜಠರದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಎಲ್ಲ ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ— ಸಿ.
 ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಪಕ್ಕಲುಬುಗಳಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಲಗಡೆಯ ಅಂಡಾಶಯ
 ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಬಹುದಿವಸದ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ನಿಸ್ಸತ್ವಮಾಡಿ
 ಬಿಡುವಂಥ— ಕಾ. ಫಾ.;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ದಣಿದಿದ್ದು ಎದೆ ಧಡ ಧಣಿಸುತ್ತಿದ್ದು
 ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.
 ದಣಿಸಿ ಬಿಡುವಂಥ— ಸಿ.
 ದಾಹಜನ್ಯ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಭಯಂಕರ ಪ್ರಾಣಹಾರಕ ನೇದನೆ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಸರದಾಡುವ— ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.
 ಸಿಶ್ಚಿತಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರುವ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ರಕ್ತಸಂಚಯಜನ್ಯ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸುವ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ವಿಮೃಲ್ಲತೆಯ ಧಕ್ಕೆ ಬಡೆದಂತೆ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಶಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒರುವ— ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಅಂಗ ತಣ್ಣಗೆ ಹಾಗೂ ಬಧಿರ
 ಎದ್ದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಿದ್ದೆ ಬಾರದೇ ಇದ್ದು— ಕಾ. ಫಾ.
 ಬಬ್ಬಂಟಿಗೆ ಕುಳಿತಾಗ ಹೆಚ್ಚು—
 ಕಾ. ಸ.
 ಮುದ್ದತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
 ಹೆಚ್ಚು— ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ.
 ಫಾ.
 ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಚ್ಚನ
 ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು—
 ಕಾ. ಸ.
 ಹವೆ ಬದಲಾದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮುಂಜಾ
 ನೆ ಹೆಚ್ಚು— ನೇ. ಮೂ.
 ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ—ಕಾ. ಸ.
 ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಕಡಿಮೆ—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಮನೋಲ್ಪಾದಯಕ ವ್ಯವಸಾಯ
 ದಿಂದ ಕಡಿಮೆ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಮಂದಗತಿಯಿಂದ - (ಸಾವಕಾಶ
 ನಡೆದ್ದರಿಂದ) ಕಡಿಮೆ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಬರುವ,
 ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾ
 ಧಾನವಾಗುವ

ಕಾಮಣಿ

ಮುಖ್ಯ ಔಷಧಗಳು— ನೇ. ಸ.;
 ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಸ.

ಜಠರದ ಶೈತ್ಯದ ಮೂಲಕ— ಕಾ.
 ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ತೊಂದರೆ ಮೂಲಕ — ನೇ. ಸ.
 ಶೈತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕಾ. ಮೂ.
 ಅತಿಸಾರವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಫಾ.

ದಡ್ಡು, ಆಣೆ (Corn)

ಕಾ. ಮೂ.
 ಉರುಪೂ, ವೇದನೆಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ. ಸಿ.

ಕಾಯಲಿ, ಜ್ವರ

ಬಹುದಿವಸದ ಹಾಗೂ ಅಡಿಗೆಕೊಂ
 ಡಿದ್ದ ಜ್ವರ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಅಂತರಿತ ಅಂದರೆ: ಅಡಿಗೆಕೊಂಡಿದ್ದ
 ಅಥವಾ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವ
 ಜ್ವರ-ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಅಂತರಿತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಗೆ ನಟ್ಟಿ
 ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ-- ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಅಂತ ಜ್ವರ — (ಟಾಯಸಾಇಡ)--
 ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಚಾತುರ್ಥಿಕ ಜ್ವರ-- ನೇ. ಮೂ.
 ಜಠರ ಜ್ವರ- (ಅಪಚನ ಅಥವಾ
 ಅಜೀರ್ಣದಿಂದಾಗುವ ಜ್ವರ)-

ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಜೀರ್ಣಜ್ವರ-- ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;
 ಕ. ಫಾ.
 ದಾಹಜನ್ಯ ಜ್ವರ--ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
 ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.
 ದೋಷಿತ ಜ್ವರ-- ಕಾ. ಫಾ.
 ಪೈತ್ರಿಕ ಜ್ವರ-- ನೇ. ಸ.; ನೇ.
 ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ಜ್ವರ-- ಕಾ. ಫಾ.
 ಮಾನಸಿಕ ಜ್ವರ-- ಕಾ. ಫಾ.
 ಶೀತದಿಂದಾದ ಜ್ವರ -- ಫೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಸೂತಿಕಾ ಜ್ವರ— ಕಾ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
 ಸಂತತ ಜ್ವರ— ನೇ. ಸ.
 ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ಜ್ವರ — ಕಾ. ಮೂ.
 ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.
 ಸಂಧಿವಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ
 ಮೇಲೆ ಬದಲಾಗುವ ವೇದನೆ—
 ಕಾ. ಸ.
 ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರ ಅಥವಾ ಕೆಲ ಅವ
 ಧಿಯ ಹೊತಾಣ ಇಳಿಯದ
 ಜ್ವರ— ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
 ಫಾ.: ಸಿ

ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ-
ಫೇ. ಫಾ.

ಚಳಿಜ್ವರ- ಕ್ವಿನಾಯಿನದಿಂದ ಅಡಗಿ
ಕೊಂಡಿದ್ದರೆ- ನೇ. ಮೂ.

ಕ್ವಿನಾಯಿನದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದಿಂದ
ದಾಗಲಿ ತೇವು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದ್ದರಿಂದಾ
ಗಲಿ ಬರುವ ಜ್ವರ- ನೇ. ಮೂ.

ಕ್ವಿನಾಯಿನದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಕಳೆ
ಯುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ-
ನೇ. ಮೂ.

ಕಜ್ಜೆಯು ಅಡಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ
ಬರುವ ಚಾತುರ್ಥಿಕ ಜ್ವರ-
ನೇ. ಮೂ.

ಚಳಿಜ್ವರ- ತೇವು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವದ
ರಿಂದಾಗಲಿ ಸಮುದ್ರ ದಂಡಿಯ
ಶೀತ ಹವೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಬರುವ
ಜ್ವರ- ನೇ. ಸ.

ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಚಳಿಬಂದನಂತರ
ಬರುವ ಜ್ವರ-- ಸಿ.

ತಲೆ ಮತ್ತು ಕೈ ಬಿಸಿ ಇದ್ದು
ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚಳಿ ಸೇರಿ ಜ್ವರ
ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ- ನೇ. ಸ.

ಒಂದೇ ಸವನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಳಿ ಸೇರಿ
ಜ್ವರ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ- ಸಿ.

ಒಂದೇ ಸವನೆ ಕಿಂಚಿತ್ ಚಳಿ ಸೇರಿ
ಕೈಗೆ ವಟ್ಟಿ ಬರುವದಾದರೆ-
ಕಾ. ಮೂ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾಗ

ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಹಳೇ ಚಳಿ

ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ-- ಸಿ.

ಬೆಳಗಿನ ೯-೧೦ರ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ

ಒಂದು ತಾಸಿನ ಪರ್ಯಂತರ

ಚಳಿಯಾಗುವದೂ, ನೀರಡಿಸು

ವದೂ; ಮುಂದೆ ಜ್ವರ ಕಡಿಮೆ

ಯಾದನಂತರ ೩-೪ ತಾಸಿನವರೆಗೆ

ಚಳಿ ಇರುವದೂ, ತಲೆ ನೋವು

ಬಹಳಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಬೆವರುಬಿಟ್ಟು

ಜ್ವರ ಇಳಿಯುವದು ಇಂಥ ಭಾವ

ನೆಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ- ನೇ. ಮೂ.

ದಿನಾಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಂದು

ಗಂಟಿಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಚಳಿ

ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ- ಫೇ. ಫಾ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಏರುವ

ದಾದರೆ- ಕಾ. ಸ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಳಿಯೂ

ಜ್ವರವೂ- ನೇ. ಸ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ

ಚಳಿ ಹತ್ತುವದಾದರೆ- ನೇ.

ಸ.; ಸಿ.

ಕೈಕಾಲುಗಳು ಬಹುತರವಾಗಿ

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒರ್ಫಿನಂತೆ

ತುಣಗಿದ್ದು ಚಳಿ ತುಂಬುತ್ತಿ

ದ್ದಲ್ಲಿ- ನೇ. ಮೂ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳೂ,

ಪಿಂಡರಿಗಲೂ ಮೊಳಕಾಲಿನ
 ವರೆಗೂ ಬರ್ಫಿನಂತೆ ತಂಜಗೆ
 ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಸಿ.
 ಬೆವರು ಬಿಡದೆ ಹಗಲು ವೇಳೆಯ
 ನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಜ್ವರ ಮತ್ತು
 ಚೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ—ನೇ. ಮೂ.
 ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ
 ಚೇಳಿ ಶೇರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ಆದನಂತರ ಚೇಳಿ
 ಬರುವದು, ಹಾಗೂ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ
 ಇದ್ದು ನೀರಡಿಕೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
 ನೇ. ಸ.
 ಬೆನ್ನುಹುರಿಯಲ್ಲಿ ಚೇಳಿಯು ಮೇಲಿಂದ
 ಕೆಳಗೆ, ಕೆಳಗಿಂದ ಮೇಲೆ
 ಹಾಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು ಹುಟ್ಟುವದಾ
 ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂಗುತ್ತಿಗೈಯಲ್ಲಿ
 ಯೂ ಬಲವತ್ತರ ಥಂಡಿಯಾ
 ಇದ್ದು ಕಾಲು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಿ
 ಇರುವದಾದರೆ— ಕಾ. ಮೂ.
 ಥಂಡಿಯಾಗುವದು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯಾಗ
 ಲಿ ಟೊಂಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಆರಂಭ
 ವಾಗುವದಾದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಥಂಡಿಯು ಆರಂಭವಾಗುವ ಪೂರ್ವ
 ದಲ್ಲಿ ನೀರಡಿಕೆ, ಗ್ಲಾಸಿ, ದಣಿಕೆ,
 ತಲೆಶೂಲೆ ಇದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗದಗದ ನಡುಗು
 ಹುಟ್ಟುವದೂ, ನೀರಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾ
 ಗುವದೂ, ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ
 ಹಾರುವದೂ ಇದ್ದರೆ—ನೇ. ಸ.
 ಚೇಳಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಪೂರ್ವ
 ದಲ್ಲಿ ಮೈಗೆ ಬಹಳೇ ತಿಂಡಿ ಬಿಡು
 ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
 ಚೇಳಿಯು ಸೇರುವಾಗ ಮೇಲಿಂದ
 ಮೇಲೆ ನೀರಡಿಕೆ, ನೀರು ಬಹಳ
 ಕುಡಿಯುವದು, ದಣಿಕೆ; ಆಕಳಿಕೆ,
 ತಲೆ ನೋವು ಬಲವತ್ತರ.
 ಬೇಶುದ್ಧ (ಖಬರು ತಪ್ಪುವದು)
 ಮುಖಚರ್ಯೆಯು ಕರ್ರಗೂ.
 ನೀಲಿಬಣದೂ ಆಗುವದು—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಚೇಳಿ ಸೇರು
 ವದು. ಹಣೆಬಿಸಿ ಇದ್ದು ನೀರಡಿಕೆ
 ಇದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಚೇಳಿ ಹತ್ತುವಾಗ ಆಕಳಿಕೆ ಬಹಳ
 ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಚೇಳಿಯು ಹತ್ತುವಾಗ ಕೈಕಾಲು
 ತಂಣಗಿದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ನೀರಡಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಚೇಳಿ ಸೇರುತ್ತಿ
 ದ್ದರೆ— ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಚೇಳಿಯು ಬಹಳ ಇದ್ದು ಹಲ್ಲುಗಟ
 ಗರಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಫಾ.

ನೆಗಡಿಯೂ ಕೆಮ್ಮು ಇದ್ದು ಚೆಳೆ
ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಚೆಳೆಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಚೆಯೆಯು ಬಿಸಿ
ಇದ್ದು ಟೊಂಕದ ಕೆಳಭಾಗವು
ತಂಣಿಗಿರುವದಾದರೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೈವಲ್ಲ ಬರ್ಫಿನಂತೆ ತಂಣಿಗೆ ಇದ್ದು
ತ್ವಚೆ ಮಿಂಚುವಂಥಾದ್ದು ಇದ್ದು
ತಂಡಿ ಹತ್ತುವದಾದರೆ— ನೇ. ಸ.

ಕೈಕಾಲು ತಂಣಿಗೆ ಇದ್ದು ಜ್ವರ
ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.

ಬಹುದಿವಸದ ಯಕೃತವೂ ಪ್ಲೀಹೆ
ಯೂ ಬೆಳದಿದ್ದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಜ್ವರವಿಲ್ಲದೆ ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಬಹಳೇ ಜಡ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ
ಹಾಗೂ ಪ್ಲೀಹೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ
ಇದ್ದರೆ - ನೇ. ಮೂ.

ಜ್ವರಇಳಿದನಂತರ ಯಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ
ಪ್ಲೀಹೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ
ವೇದನೆ. ಬಹುಜಾಡ್ಯ, ದಣಿಕೆ,
ನೀಸತ್ವ, ಹಳದಿ ತ್ವಚೆ, ಹೊಲಸು
ಮಾತ್ರ ಕಹಿನಾಲಿಗೆ, ಕೈಕಾಲು
ಎಳೆದಂತೆ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಪಕ್ಕೆಲಜಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದಮೂಲ
ಕ ಒಲವುಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ
ಬಾರದಿದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಒಡೆದು ಬಿಳೀ
ಕಾರಿಕೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಜ್ವರಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ
ವೇಳೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಥಂಡಿ ತುಂಬಿ
ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಏಳುವ
ದಾದರೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವೇ ವಾಂತಿಯಾಗಿ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ— ನೇ. ಸ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಗೆ
ಉರುಪು— ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ.
ಫಾ.; ಸ.

ಹುಳಿಕಾರಿಕೆ ನೊಸರಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿ
ಗಟ್ಟಿ ಕರಣಿಗಳು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ನೇ. ಫಾ.

ಕಟ್ಟಿನ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ (ಮುದತಿಯಜ್ವರ)
ಹಸರು, ಹಳದಿ ನಸುಗೆಂಪು
ನಸುಗವು ವಾಂತಿ ಇರುತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.

ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಚೆಯೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ
ಕೆಂಪಾಗಿ ತಲೆನೋವು— ನೇ.
ಫಾ.; ಫೇ. ಪಾ.

ನಾಲಗೆ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆಯ
ಹಿಂಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಒಣ ಮಣ್ಣಿನ
ನಂಥ ಅಗ್ರ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಬಿಳಿ ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದಂಥ ಕಿಟ್ಟ (= ಅಗ್ರ) ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ನೋವು ಹಾಗೂ ಬಿಳೀ ರೇಚ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಬಿಳೀ ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರ—
ಕಾ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯು ಹಳದಿ ಜಿಗಟು
ಳ್ಳದ್ದು — ಕಾ. ಸ.

ನಾಲಗೆಯು ಜಿಗಟುಳ್ಳದ್ದಿದ್ದು
ಹಳದಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಸ.

ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೊದ್ದಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯ
ಬಾರದೆಂಬಿಚ್ಛೆ — ನೇ. ಮೂ.
ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊದಿಕೆಯ ಹೊರಗೆ
ಕೈ ತೆಗೆಯಲು ಇಚ್ಛೆ ಇರದು —
ಸಿ.

ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ
ಹುಣ್ಣು — ನೇ. ಮೂ.

ಮಂದ (ಸಣ್ಣ) ಜ್ವರವಿದ್ದು ಮಲಾ
ವರೋಧವಿರುವದೂ ಮಾತ್ರವೂ
ಬಿಳಿ ವರ್ಣದ್ದೂ ಆಗುವದು—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕಾಲು ಬರ್ಫಸಂತೆ ಶೀತ —
ನೇ. ಫಾ.

ಕೈ ಹಾಗೂ ಗಂಡಸ್ಥಳ ಬಿಸಿ ಇತರ
ಶರೀರ ಶೀತ — ನೇ. ಸ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ತ್ವಚೆ ಬಿಸಿ ಇದ್ದು
ಉಷ್ಣತೆ ಅನಿಸುವದು—ನೇ. ಸ.

ತಲೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಶಿ ಉಗಿ
ಹೊರಡುವದು — ನೇ. ಸ.

ವಾತ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟಪುಟ
ಮಾತಾಡುವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಯಕೃತವೂ ಪಾನಧರಿಯಾ
ಬೆಳದದ್ದು ಇದ್ದರೆ—ನೇ. ಮೂ.
ಚಳಿಜ್ವರದ ಸಂತರ ಸಕ್ಷ ಘಾತದ
ಭರದ ಹೊಡತ (fis) ಬಂದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚುವದು, ಜಾಡ್ಯ-
(ಸುಸ್ತಿ)— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆ ಜಡ, ಮಂದ ಅನಿಸಿ
ನೋಯುವದು— ನೇ. ಮೂ.
ನೀರಡಿಕೆ ಬಹಳು — ನೇ. ಮೂ.
ನೀರಡಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರೋಣ —
ನೇ. ಸ.

ನಾಡಿ ತೀವ್ರ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ, ಜ್ವರ
ಹೆಚ್ಚಾದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.

ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯ ಹಾಗೂ ಹೃದ
ಯದ ಬಡತಗಳು ತೀವ್ರವಾಗಿ
ಬಡಿಯೋಣ— ಕಾ. ಮೂ.

ವಟ್ಟಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಟ್ಟಿಗಳು —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತಿ

ದ್ದಲ್ಲಿ — ನೇ. ಮೂ.

ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಓಕರಿಕೆ,

ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಇದ್ದರೆ —

ಫೇ. ಫಾ.

ಮಲಾವರೋಧ — ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಅನ್ನದ ವಾಂತಿ — ಫೇ. ಫಾ.

ಹುಳಿ ವಾಂತಿ — ನೇ. ಫಾ.

ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ ವಾಂತಿ —

ನೇ. ಮೂ.

ಪೈತ್ರಿಕ ವಾಂತಿ — ನೇ. ಸ.

ಬೂದಿ ಒಣ್ಣದ ಇಲ್ಲವೆ ನಸುಗಪ್ಪು

ಬಣ್ಣದ ಕಹಿ ವಾಂತಿ — ನೇ. ಸ.

ಭಾವನೆಗಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಹೆಚ್ಚು — ಸಿ.

ಬೇರ್ಣ ಜ್ವರವಿದ್ದು ದಮ್ಮು,

ಕೆಮ್ಮು, ಮತ್ತು ಕೈಕಾಲು

ಉರುಪು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಬೇರ್ಣ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಅವರೋಧ,

ಮೂತ್ರ ಕೆಂಪು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಬಹು ದಿವಸದ ಚೆಳಿಜ್ವರ-ಯಕ್ಕ

ತನೂ ಸ್ಲೀಹೆಯೂ ಬೆಳದದ್ದೂ —

ನೇ. ಮೂ.

ಚೆಳೆಯು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನ

ಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು —

ನೇ. ಮೂ.

ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ

ಚೆಳೆಯೂ ಜ್ವರವೂ ಬಂದ ನಂತರ

ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗೆ ಬಂದು

ಬೆವರು ಇರುವದಿಲ್ಲ — ನೇ.

ಮೂ.

ಕಾಯಲಿ ಬರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚೆಳಿ

ಯಾಗುತ್ತದೆ — ನೇ. ಸ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಗರಿಂದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ

೭ರ ವರೆಗೆ ಚೆಳಿ ಬರುವದು —

ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಂಜಾವಿನ ೯ ರಿಂದ ೧೦ ರ

ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಾಸು ಚೆಳಿ

ಬಂದು ಮುಂದೆ ೩ ತಾಸು ಜ್ವರ

ತುಂಬ ತಲೆ ನೋಯುವದು —

ನೇ. ಮೂ.

ದಿವಸವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ

ಚೆಳಿ ಬರುವದು — ಸಿ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಡಕಡಿಸಿ ಚೆಳಿ

ಬರುವದು — ಸಿ.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ೪ ರಿಂದ ೮ರ ವರೆಗೆ

ಚೆಳಿ — ನೇ. ಸ.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ೫|| ಗಂಟೆಗೆ ಅರ್ಧ

ತಾಸು ಚೆಳಿ ಬರುವದು —

ನೇ. ಮೂ.

ಒಂದು ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವ
ಹಾಗೂ ಚಾತುರ್ಥಿಕ ಜ್ವರ —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
ಬೆವರು ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ -- ಸಿ.
ಕೊಂಕಳದಲ್ಲಿ — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಚೆಯೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆವರು —
ನೇ. ಸ.
ಚೆಯೆ ತಣ್ಣಗೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆವರು — ಸಿ.
ಅಂಗಾಲಿಗೆ ಬೆವರು — ಸಿ.; ನೇ.
ಮೂ.
ಕೇವಲ ಚೆಯೆಯ ಮೇಲೆ
ಬೆವರು — ಸಿ.
ಸರ್ವ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಜಿಗಟು ಬೆವರು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಕೈಗೆ ಬಹಳು ಬೆವರು — ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.
ಯಾವದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ರಾತ್ರಿ ಬೆವರು — ಕಲ್ಕೆ. ಪಾ.
ಕೆಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಬೆವರು —
ಬಿಟ್ಟು ಎಚ್ಚರಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ —
ಕಲ್ಕೆ. ಪಾ.
ಹುಳಿ ನಾತ ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ — ಸಿ.
ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವ ದುರ್ಗಂಧ
ಬೆವರು — ಕಾ. ಫಾ.
ತಲೆದಿಂಬು ತೊಯ್ಯುವಷ್ಟು
ಬೆವರು — ಸಿ.

ತಣ್ಣನೆ ಬೆವರು — ಕಾ. ಸ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು — ಸಿ.
,, ಬಹಳು ಬೆವರು — ಕಲ್ಕೆ.
ಪಾ.; ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.
ಹುಳಿ ಇದ್ದು ಅಶಕ್ತತೆ ತರುವಂಥ
ಬೆವರು — ನೇ. ಮೂ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಹಾಗೂ
ದುರ್ಗಂಧ ಬೆವರು — ಸಿ.
ಕಾಲಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧ ಬೆವರು — ಸಿ.
ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳು ಬೆವರು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದಣಿವಿಕೆ ತರುವ
ಬೆವರು — ಸಿ.
ಬಹಳು ,, ,, ಕಾ. ಫಾ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಮುಂಜಾನೆ ಬೆವರು — ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಸಿ.
ಬೆವರಿನಿಂದ ಅಶಕ್ತತೆ ಬರುವದು
ಆದರೆ ತಲೆನೋವು ಹಾಗೂ
ಇತರ ವೇದನೆಗಳು ಕಡಿಮೆ
ಆಗುವವು — ನೇ. ಮೂ.
ತಿನ್ನುವಾಗ ಬೆವರು — ಕಾ. ಫಾ.
ಸಂಧಿವಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಬೆವರು
ಬಂದು ಅದರಿಂದ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆ
ಆಗದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ —
ಫೇ. ಫಾ.

ಕೊಂಕಳದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಗಾಲಿಗೂ
 ಬೆವರು — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ನಡೆಯುವಾಗ ಬೆವರು ಬರುವದು —
 ನೇ. ಮೂ.
 ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ — ನೇ. ಸ.
 ತಲೆ, ಟೊಂಕ ಕೈ ಕಾಲು ಇವು
 ಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ — ಸಿ.
 ಹಗಲು — ನೇ. ಮೂ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ — ನೇ. ಸ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ೧೧ ಗಂಟೆಗೆ, ಹಗಲು
 ೬ ಇಲ್ಲವೆ ಸಂಜೆಯ ೩ ರಿಂದ ೫ರ
 ವರೆಗೆ — ಯಾವದಾದರೂ
 ವೇಳೆಗೆ ನಿಯಮಿತ ಕಾಲಕ್ಕೆ
 ಬರುವ — ಸಿ.
 ವ್ಯಷಣದ ಮೇಲೆ — ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ಮುಂಜಾನೆ ೪ ರಿಂದ ೬ ರ ನಡುವೆ
 ಬರುತ್ತಿದ್ದು ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು —
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕೆಡುವ ಕಾರಣಗಳು
 ಪಘಾತದ ಮೂಲಕ (ಸಂದು
 ತವ್ವೋಣ, ಮುರಿಯೋಣ, ಪೆಟ್ಟು
 ತಗಲೋಣ ಮುಂತಾದ್ದು) —
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಅಪಚನದ ಮೂಲಕ — ನೇ. ಮೂ;
 ನೇ. ಫಾ.
 ಆಸಂದಾತಿಶಯದ ಮೂಲಕ —
 ಕಾ. ಫಾ.

ಗಾಡಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ನಾವಿನಲ್ಲಾಗಲಿ
 ಕುಳಿತು ಹೋಗುವದರ
 ಮೂಲಕ — ನೇ. ಮೂ; ಸಿ.
 ಕಾಳಜಿಯಿಂದಾಗುವ ದುಃಖದ
 ಮೂಲಕ — ಕಾ. ಫಾ; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ
 ಬೇಸತ್ತು ಹೋಗಿರುವ ಮೂಲಕ —
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ನಿರಾಶೆಬಟ್ಟದ್ದರಿಂದ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿಯ ತೇವು ಹವೆಯ
 ಮೂಲಕ — ನೇ. ಸ ; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಸಿ. ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
 ಭೀತಿ ಅಥವಾ ಅಂಜಿಕೆಯ
 ಮೂಲಕ — ಕಾ. ಫಾ.
 ಮಲಾರೋಧದ ಮೂಲಕ —
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಮುಷ್ಟಿ ಮೈಥುನ ಅಥವಾ ಸಂಭೋ
 ಗಾತಿಶಯ ಮೂಲಕ — ಕಾ.
 ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
 ನೀರೊಳಗಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ ಹೋದ್ದ
 ರಿಂದಾಗಲಿ ತೊಯಿತಿಗೊಂಡದ್ದ
 ರಿಂದಾಗಲಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಸ.; ಸಿ.
 ಬಕ್ಕೆಗಳು ಅಡಗಿದ್ದರಿಂದ — ಸಿ.
 ಸಿಟ್ಟಿನ ಮೂಲಕ — ನೇ. ಮೂ.
 ಎರಹ ದುಃಖದ ಮೂಲಕ —
 ಕಾ. ಫಾ.

ಶೀತಹವೆಯ ಮೂಲಕ — ಕಲ್ಕಿ.

ಫಾ ; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಸಂತಾಪ, ತಾಪ — ಇವುಗಳ

ಮೂಲಕ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸಂಸಾರಿಕ ಅಡಚಣೆ ಮೂಲಕ

ಹಾಗೂ ಹಾನಿ (ಉಕ್ತಸಾಸ)ಯ

ಮೂಲಕ ಆದಂಥ ತಾಪದ

ಮೂಲಕ — ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಸ್ವಪ್ನಾ ವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ — ಕಾ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹವೆ ಬದಲಾದ ಮೂಲಕ — ಕಲ್ಕಿ.

ಫಾ.; ಸಿ.

ಕಾಲು (ಪಾದದಿಂದ ಮೊಳ

ಕಾಲಿನ ವರೆಗೆ) Leg

ಅನೈಚ್ಛಿಕ ಕಂಪ — ನೇ. ಮೂ.

ಕಾಲಿಗೆ ತಿಂಡಿ — ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ನಡೆಯುವಾಗ ಕಾಲು ಹಾಗೂ

ತೊಡೆಗಳು ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸೋ

ಣ — ನೇ. ಸ.

ನಡೆಯುವಾಗ ಕಾಲುಮಣಿ

ಯೋಣ; ಕಾಲು ಸಡಿಲಾದಂತೆ

ಅನಿಸೋಣ — ನೇ. ಫಾ.

ಕಾಲು (ಕಮಾನದಂತೆ) ಮಣಿ

ಯೋಣ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿವಸದ ಬಾವು —

ಕಾ ಮೂ.

ಒಂದುಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಎರಡನೆದ.

ರಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆ — ಸಿ.

ಕಾಲು ಶೆಟದದ್ದು ಇದ್ದು ವೇದನೆ.

ಇರುವದು ವಿಶೇಷತಃ ಬಲಗಡೆ

ಯ ಕಾಲು, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ

ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು — ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಕಾಲು ಪಾದದ ಹಿಡಿದು ಮೊಳ

ಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಭಾಗವು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ

ಇದ್ದು ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪರ್ಯಂತ

ಉರುವು — ನೇ. ಸ.

ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಭಾಗ.

ದಲ್ಲಿ ದಣಿದಂತೆ ಅಸ್ವಸ್ಥವಿದ್ದು

ಅಲ್ಲಿ ಚುಂ ಹಿಡಿಯೋಣ —

ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಕಾಲಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಬಡತ್ವವು —

ನೇ. ಮೂ.

ಕಾಲು — ಮಲಗಿದಾಗ (ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ).

ಕಾಲು ಹಾರುವವು — ನೇ. ಸ.

ಕಾಲಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧ ನಾತ —

ಸಿ.

ಹಗಲು ತಂಣಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿ —

ನೇ. ಫಾ.

ದಣಿದಕಾಲು ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದ

ನೋಯುವವು — ಸಿ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕಾಲು ಬಹಳ
ವೇಳೆ ಸೆವೆದಿರೋಣ— ಸಿ.
ಪಾದದಲ್ಲಿ ಉರುಪು— ಕಾ. ಫಾ.
ಕಾಲು ಒಡೆಯೋಣ (ಥಂಡಿಯಿಂದ)
ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿವಾದಿಕೆ—
ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ
ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪಮಾಡಬೇಕು.
ಆನಂತರ— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಾ.
ಮೂ.

ಕಾಲಿನ ಪಿಂಡರಿಗಳು

ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ—ನೇ. ಮೂ.
ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಟ್ಟಿಗಳು— ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕಾಲಿನ ಹರಡಿಗಳು

ಹರಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ—ನೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಹರಡಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಫೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಹರಡಿಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಪಿತ್ತದ
ಗಾದಿಗಳು— ನೇ. ಮೂ.
ಹರಡಿಯು ನಿರ್ಜೀವ (ಅರ್ಥಾಂಗ
ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ) — ನೇ. ಮೂ.
ಹರಡಿಗಳ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು
ನಿಂತು ಬರುವ ವೇದನೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹರಡಿಗಳ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡೀ
ವೃಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನಡೆಯುವಾಗಲೂ ಕೂಡುವಾ
ಗಲೂ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ಕುಂಟು
ತನವೂ— ನೇ. ಮೂ.

ಕಿರಿನಾಲಗೆ

ಕಿರಿನಾಲಗೆ ಬಿಳಿದದ್ದರಿಂದ ಕೆಮ್ಮು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.
ಕಿರಿನಾಲಗೆಯದಾಹ — ನೇ. ಮೂ.
ಕಿರಿನಾಲಗೆ ಸಡಿಲಾಗುವದು—
ನೇ. ಮೂ ; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
,, ಬಿಳಿಯುವದು—ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;
ನೇ. ಫಾ ; ನೇ. ಮೂ.
,, ಬಾತದ್ದು, ಕೆಂಪು, ದಾಹ
ವುಳ್ಳದ್ದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಸ್ವಾವ

ತರದು ಹೋಗುವಂಥ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಹೊಲಸು ದುರ್ಗಂಧ ರಸಿಕಿಯಂಥ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಜಿಗಟು ಹಸರು, ತೆಳ್ಳನ— ಕಾ. ಸ.
ದಟ್ಟ, ಬಿಳೀ— ಕಾ. ಮೂ.
ದುರ್ಗಂಧ— ಸಿ.
ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನದು— ಕಾ. ಸ.
ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನದೂ ಹಳದೀ
ವರ್ಣದ್ದು— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಸ.

ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ತೆಳ್ಳಗಾಗಿ ಇದ್ದು
ಬೆಗಟು ಕಾ. ಸ.

ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ ಮತ್ತು ರಕ್ತಕೂಡಿ
ದ್ದೂ ಇದ್ದರೆ ಕ. ಸ.

ಬಹಳೇ ಹಳದೀ— ಕಾ. ಸ.; ಕಾ.
ಫಾ.: ಸಿ.

ಕೆನೆಯಂತೆ ದಪ್ಪಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಫಾ.

ದಟ್ಟ. ಕೀನಿನಂಥ— ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ

ಕೀವುಸಹಿತ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.

ರಸಿಕಿ ಮತ್ತು ರಕ್ತಕೂಡಿದ್ದು
ಇದ್ದರೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವದ
ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ಕುರುವು—ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಕೀವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುವದರ
ಸಲುವಾಗಿ— ಸಿ.

ಕೀವು ನಿಲ್ಲುವದರ ಸಲುವಾಗಿ
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ದಟ್ಟಹಳದಿ ಕೀವು ಸೋರುತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಮಂಣ: ಎಂಬುವ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ

ಕಿವಿಶೂಲೆ

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ ಮೂ.: ನೇ.
ಸ.; ಸಿ.

ಉರುವುಸಹಿತ ವೇದನೆ—ಫೇ ಫಾ.

ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹಾರುವಂಥ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ
ವೇದನೆ— ಕಾ. ಸ.

ತೀವ್ರ ಹಾಗೂ ನಿಂತು ನಿಂತು
ಭರದಿಂದ ಬರುವಂಥ—

ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಿದಂಥ— ಕಾ. ಸ.

ಕಿವಿಯ ಕೆಳಗೆ ಕಡಿದಂಥ—ಕಾ. ಸ.

ದಾಹಯುಕ್ತ— ಫೇ. ಫಾ.

ಎಡಗಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಣಬಡಿದಂತೆ—ಸಿ.

ಚುಚ್ಚಿದಂಥ—ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಸಂಧ
ನಿಂತು ನಿಂತು ಆಗುವ—ನೇ. ಸ.

ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನೋವು, ಕಳೆ, ವೇದನೆ—
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಕಿವಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಿವಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಅಸ್ಥಿ
(ಎಲುಬು)ಯಲ್ಲಿ ನೋವು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಕಿವಿಯ ಅಸ್ಥಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
ಬಾಣಬಡಿದಂತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ

ನೆಚೆದು ಕೂತಿದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ

ಹೆಚ್ಚಾಗುವದಾದರೆ—ಫೇ.ಫಾ.

ಶೈತ್ಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ತೇವು ಸ್ಥಳದ ಹವೆಯಲ್ಲಿ—ಹೆಚ್ಚು
ಆಗುವದಾದರೆ— ನೇ. ಸ.

ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ
ವಾಗುವದಾದರೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕರ್ಣನಲಿಕೆಯ ಶೈತ್ಯ— ಕಾ.
ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.;
ಸಿ.

ಕೀವಾಗೋಣ

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ — ನೇ. ಫಾ.

ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗೋಣ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಗ್ರಂಥಿಗಳಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ— ಕಲ್ಕೆ.
ಸ.; ಸಿ.

ಗಾಯದ ತುದಿಗಳು ಗಟ್ಟಿ
(ಬಿರುಸು)— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಕೀವು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು.

ಕೀವು ಆಗುವದರ ಸಲುವಾಗಿ—
ಸಿ. (ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು).

ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವು— ಕಾ. ಫಾ.

ಹೊಲಸು ರಕ್ತವುಳ್ಳದ್ದು—ಕಾ. ಫಾ.

ದಟ್ಟ ಹಳದಿ, ಚಡ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಬಂಗಾರದಂತೆ ತೀರ ಹಳದಿ, ಕೆನೆ
ಯಂತೆ ದಪ್ಪು— ನೇ. ಫಾ.

ಜಿಗಟು— ಕಾ. ಸ.

ರಸಿಕಿಯುಕ್ತ— ಕಾ. ಮೂ.

ಹಸರು— ನೇ. ಸ.

ಹಸರು ರಸಿಕಿಯುಳ್ಳ— ಕಾ. ಸ.

ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಜಿಗಟಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿ,
ಬಳಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕೀವೂ ರಕ್ತವೂ (ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ
ಕುರು ಆಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮುಂ
ತಾದ್ದು.)— ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಕಠಿಣ ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲವೆ ಬಹಳು ಸೋರುವ
ದು, ನಸುಗೆಂಪು, ತಿಳಿ ಜಿಗಟು,
ಕೊಳಕ— ಸಿ.

ಕುತ್ತಿಗೆ

ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಿಗಿಯುವದು, ಕುತ್ತಿಗೆ
ಸೆಟಿಯುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಥಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಮಸ್ಸು
ಸ್ತಂಭ— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿ
ಕರಕರ ಸಪ್ಪಳ— ನೇ. ಫಾ.

ಸಂಣಮಕ್ಕಳ ಕುತ್ತಿಗೆ ಸೊರಗು
ವದು— ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವ
ವೇದನೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮುಳ್ಳೆಲುಬಿನಲ್ಲಿ

ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ತಲೆ ಹಾಗೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮುಳ್ಳೆ

ಲುಬು ಇವುಗಳ-ಭಯಂಕರ

ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮುಳ್ಳೆಲುಬಿನಲ್ಲಿ

ತಿವ್ರ ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ ಒಳಗೆ

ಭರದಿಂದ ಸೇರಿದಂತೆ ವೇದನೆ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮುಳ್ಳೆಲುಬಿನಲ್ಲಿ

ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮುಳ್ಳೆಲುಬಿನಲ್ಲಿ

ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮುಳ್ಳೆ

ಲುಬಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿ

ದಂಥ ಧಂಡಿಯು— ಸಿ.

ಬೆನ್ನು ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿದದ್ದು—

ಫೇ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲದಲ್ಲಿ

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮತ್ತೊಂದು

ಮಗ್ಗಲದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯಲ್ಲಿ ಸೆಟಿದದ್ದು— ಸಿ.

ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ,

ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ

ಇದ್ದು ಒಂದೇಸವನೆ ಬರು

ತ್ತವೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸೊರಗೋಣ (ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೃಶ) —

ನೇ. ಮೂ.

ಸೆಟಿದದ್ದು ಇದ್ದು ತಲೆಸೋವು— ಸಿ.

ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲ ಬಿಗಿದಂತೆ (ಉಸು

ರು ತೊಡುಕು ನೇ. ಫಾ.

ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇನೆ (ಕಳೆ) —

ನೇ. ಸ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಟಾ

ರ್ಬುದ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಕುರುಡುತನ

ಕಣ್ಣಿನ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ನಡುನಡುವೆ ಕುರುಡುತನ ಬಂದು

ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಬಗ್ಗುತ್ತವೆ

ಹಾರುತ್ತವೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ

ಕ್ಷಣಿಕ ಕುರುಡತನ ಬರು

ವದು— ಸಿ.

ಕುರುವು

ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ— ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಬಹುದಿವಸದ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ; ಸಿ.

ಬಹು ದಿವಸದ್ದೂ ಹಾಗೂ ಭಗದ

ರವೂ ಇದ್ದರೆ— ನೇ. ಸ.

ಬೆಳ್ಳನದೂ ಹೊಳವುಳ್ಳದ್ದೂ (ಒಡೆ

ಯಲು ಬಂದಂಥಾದ್ದೂ)—

ಕಾ. ಮೂ.

ಜಾವುವುಳ್ಳ ಹಾಳೂ ಕಠಿಣ ಗಂಟು

ಳ್ಳದ್ದೂ — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಕುರುಹು ಬಹುದಿವಸ ನೋರುತ್ತಿ

ದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ದಾಪವಿದ್ದ ಕುರುಹು — ಫೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಫಾ.

ಕೀವು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ — ಕಲ್ಕೆ.

ಸ.; ಸಿ. (ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ)

ಕೀವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಗುವದಕ್ಕೋ

ಸ್ವರ — ಸಿ (ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ)

ದಟ್ಟ ಹಳದಿ ಕೀವು ಇದ್ದ —

ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳವಿ ಕೀವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ —

ನೇ. ಫಾ.

ತೆಳ್ಳಗಿನ ಹಸರು ಕೀವು — ನೇ. ಸ.

ರಕ್ತ ಕೂಡಿದ ಹಾಗೂ ದುರ್ಗಂಧ

ವಿದ್ದ ಕೀವು ಇದ್ದರೆ — ಕಾ. ಫಾ.

ಬಡದದ್ದೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ

ಪ್ರಾಂತವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರು

ವದು — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ವೇದನೆ ಹಾಗೂ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ —

ಫೇ. ಫಾ

ಟೊಂಕದಲ್ಲಿಯ ನಡದ ಎಲುವಿನ

ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ —

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವದು

ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಇರುವ

ಪ್ರವೃತ್ತಿ — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕೂದಲು

ತಲೆಯ ಇಲ್ಲವೆ ಗಡ್ಡದ, ಗದ್ದದ

ಕೂದಲುಗಳು ಉದುರಿ ಬಿಳೋಣ-

ಮುಖ್ಯ ಔಷಧ — ನೇ. ಮೂ

ಸಿ.

ಎರಡನೇ ಔಷಧಗಳು — ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ ಸ.

ಕೂದಲು ಗಂಟು ಗಂಟು ಉದರಿ

ಬೀಳೋಣ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕೂದಲು ಹಿಕ್ಕಿ ಕೊಳ್ಳುವಾಗ

ನೋಯೋಣ — ನೇ. ಸ.;

ಫೇ. ಫಾ.

ಕೈ

ಅದುವು ಮತ್ತು ಬಧಿರ ಇದ್ದಲ್ಲಿ —

ಸಿ.

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉರುವು — ನೇ. ಮೂ.

ಕೈಗಳು ಶೆಟಿಯುವದು — ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.

ನಿದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾರುವದು —

ನೇ. ಸ.

ಕೈ ನಡಗುವವು (ಹಸ್ತಕಂಪ) —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;

ನೇ. ಸ.

ಬರೆಯುವಾಗ ಕೈ ನಡಗುವದು —

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಸ.

ಕೈ ಕಾಲು ತಣ್ಣಗೆ — ನೇ. ಮೂ.
 ಕೈ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಬೆವರು —
 ನೇ. ಮೂ.
 ಕೈ ಚಡ — ಸಿ.
 ಬರೆಯುವಾಗ ಕೈ ಶೆಟಿಯುವದು —
 ಕಲ್ತ್ಯೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಫಾ.
 ಕೈ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು — ನೇ. ಮೂ.
 ಶೈತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕೈ ಒಡದದ್ದು —
 ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ತ್ಯೆ. ಫ್ಲಾ.

ಹಸ್ತ

ಕೈಗೆ ಬಾವೂ, ನೋವೂ —
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಅಂಗೈ ಹುರಬರಕ ಹಾಗೂ
 ನೋಯುವವು — ನೇ. ಸ.
 ಅಂಗೈಗೆ ತಿಂಡೆ — ಕಾ. ಫಾ.
 ಅಂಗೈಗೆ ನರೋಲಿ — ಕಾ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.
 ಅಂಗೈ ಬಿಸಿ — ಫೇ. ಫಾ.
 ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು —
 ಕಲ್ತ್ಯೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಅಂಗೈ ತೊಗಲು ಒಣಗಿದ್ದೂ
 ಅಂಗೈಗೆ ಬಿರುಕು — ನೇ. ಮೂ.
 ಭುಜ, ಕೈ, ಬೊಟ್ಟು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ
 ಶೆಟತ — ನೇ. ಮೂ.
 ಬರೆಯುವಾಗ ಕೈಗೆ ಶೆಟತವೂ,

ನಡಗೂ, ವೇದನೆಯೂ —
 ನೇ. ಫಾ.
 ಕೈ ಬಧಿರವೂ ನಿರ್ಜೀವವೂ —
 ಕಲ್ತ್ಯೆ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಕೈ ಮೇಲೆ ನಸುಗೆಂಪು ಟಿಬಿಕಿ
 ಗಳು — ನೇ. ಮೂ.
 ಕೈಗೆ ಉರುವು ಇಲ್ಲವೆ ಬೆವರು —
 ನೇ. ಮೂ.
 ಕೈಗೆ ಬೆವರು ಬಹಳು ಬಿಡು
 ವದು — ಸಿ.
 ಕೈ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅಲ್ಲಾಡು
 ವದು — ನೇ. ಮೂ.

ಕೈ ಕಾಲು

ಬಧಿರ — ಕಲ್ತ್ಯೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ವೇದನೆ ಕೈಕಾಲುಗಳಿಗೆ ವೇದನೆ —
 ಕಲ್ತ್ಯೆ. ಫ್ಲಾ.; ಕಲ್ತ್ಯೆ. ಫಾ.;
 ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
 ಸ.; ಸಿ.
 ಅಂಗುಷ್ಟ, ಬೊಟ್ಟು, ಸಂದುಗಳು
 ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ,
 ಬಾವು ಅಥವಾ ಅಸ್ಥಿಗಳ
 ಮೇಲಿನ ಗಟ್ಟಿ, ಕಠಿಣ ಗಂಟು —
 ಕಲ್ತ್ಯೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಕಾಲಿಗೆ ಬಹಳು ಬೆವರು ಬಿಡು
 ವದು — ಸಿ.

ಕಾಲಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ದುರ್ಗಂಧ ಬೆವರು,
ಅದರಿಂದ ಕಾಲು ನೋಯುವ
ದಾದರೆ— ಸಿ.

ಕಾಲಿನ ಮೇಲಿನ ಬೆವರು ಅಡಗಿದ್ದ
ರಿಂದ ಇತರ ಬೇನೆ ಉದ್ಭವಿಸಿ
ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಕಣ್ಣು, ಮುಚ್ಚುಹಾಕುವದು

ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಮಧ್ಯಾನ್ಹದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.
ಮುಚ್ಚು ಹಾಕುವದು ಮುಂಜಾವಿ
ನಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೊ.

ವೃದ್ಧ ಬಸರಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಪೈತ್ರಿಕ ಭಾವನೆ ಇದ್ದು
ಮುಚ್ಚು— ನೇ. ಸ.

ಹಗಲೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮಧ್ಯಾನ್ಹದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತಃ ಓಡು
ವಾಗ ಹಾಗೂ ಬರೆಯುವಾಗ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಕೋಡಗ ಕೆಮ್ಮು (ಕೋಡಿಗೆಮ್ಮ)

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ— ಕಾ. ಮೂ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಅನ್ನದ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಫೇ. ಫಾ.

ದಾಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ಮಜ್ಜಾತಂತುಗತ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಫಾ.;

ಕೆಮ್ಮು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಕಂಪ (ಸರ್ವ ಶರೀರದ)

ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಸಾವಟಿಗೆ ಇಳಿಯುವಾಗ ಕಾಲು

ಗಳು ನಡುಗುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ

ಮೊಳಕಾಲಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ ಅನಿಸು

ತ್ತದೆ— ಸಿ.

ಬರೆಯುವಾಗ ಕೈ ನಡುಗುತ್ತದೆ —

ನೇ. ಮೂ.

ಕೈ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪ (ನಡುಗು)

ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಪ ನಡೆಯು

ವದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು —

ನೇ. ಫಾ.

ಕಂಪವಾತ (ಕೋರಿಯಾ)

ಬಿಕ್ಕು ಇದ್ದು ಕಂಪವಾತವಿದ್ದಲ್ಲಿ

(ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯ

ರಲ್ಲಿ)— ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಜಂತಿನ ಮೂಲಕ — ಸಿ.

ಶೌಚಕ್ಕೆ (ಬೈಲಿಗೆ) ಆಗದೇ

ಇದ್ದಲ್ಲಿ — ಸಿ.

ಕೃಮಿದಂಶ

ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕೃಶತೆ (ಶರೀರದ)

ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.

ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.

ಕುತ್ತಿಗೆ ಸಂಣದಾಗೋಣ

(ಸೊರಗೋಣ) — ನೇ. ಮೂ.

ಚನ್ನಾಗಿ ಉಂಡು ತಿಂದು ಇದ್ದರೂ

ಕೃಶ (ಬಡಕ) ಆಗೋಣ —

ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಮ್ಮು

ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಔಷಧಗಳು —

ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಕರ್ಕಶ ಕೆಮ್ಮು — ಕಾ. ಮೂ.

ಮೊಡ್ಡ ಸಪ್ಪಳಾಗುವ ಹಾಗೂ

ಕರ್ಕಶ — ಕಾ. ಮೂ.

ಒಣಕೆಮ್ಮು — ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಮೆ.

ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಒಣಹಾಗೂ ಬಹು ಕೆಟ್ಟ — ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಕೆರೆಯುವಂಥ. ಕೆಮ್ಮು — ಸಿ.; ಫೇ.

ಫಾ.;

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘರ

ಘರಿಸುತ್ತದೆ — ಕಾ. ಸ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ಗೊಗ್ಗರ ಕೆಮ್ಮು — ಕಾ. ಸ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಜೋರಿಸಿಂದ

ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು — ಪ್ರಮುಖ

ಔಷಧ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಇತರ ಔಷಧಗಳು — ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.;

ಸಿ.

ಒಂದೇಸವನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರುವ

ವಂಥಾದ್ದು, ವಿಶೇಷತಃ ಊಟ

ವಾದನಂತರ — ಕಲ್ಮೆ. ಫ್ಲೂ.

ಕೋಡಿಗ ಕೆಮ್ಮು — ಫೇ. ಫಾ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ತೀವ್ರ ಕೆಮ್ಮು — ಕಾ. ಮೂ.;

ಫೇ. ಫಾ.

ಶೀತ (ತಂಜನ ಪೇಯದಿಂದ ಬರುವಂಥ) ಕೆಮ್ಮು — ಸಿ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು —

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.

ನಾಯಿಯು ಬೊಗಳಿದಂತೆ ಕಾಣುವ

ಕೆಮ್ಮು — ನೇ. ಮೂ.

ಕಟ್ಟಾಗಿ ದಿನಾವಧಿಯಿಂದ ಬರುವ -
ನೇ. ಮೂ

ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ
ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು - ನೇ ಮೂ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ವೇದನೆ ಇದ್ದ - ಫೇ. ಫಾ.

ಜೀರ್ಣ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮು -
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿಯ ಬಹುದಿವಸದ
ಕೆಮ್ಮು - ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎಡಗಡೆಯ ಉದರ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದು -
ನೇ. ಸ.

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ತಲೆಶೂಲೆ -
ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಕಂಠಿನಿಂದ ನೀರು
ಹರಿಯುವದು - ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು -
ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಎದೆಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳ
ಬೇಕಾಗುವದು - ಸಿ

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಿಡುವ
ದಾದರೆ - ಸಿ.

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಮೂತ್ರವಾಗುವ
ದಾದರೆ ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಉರೋಸ್ಥಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಕೆರೆಯುವದು; ಅದರಿಂದ

ಕೆಮ್ಮು - ನೇ. ಮೂ.;

ಕಾ ಮೂ.

ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕೆರೆದದ್ದರಿಂದ -

ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಕೆರೆದದ್ದರಿಂದ -

ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.

ಶ್ವಾಸ ಸಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆದದ್ದರಿಂದ -

ಪೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು -

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.;

ಸಿ.

ಕಿರಿನಾಲಗೆ ಬಾತದ್ದರಿಂದಲೂ ಬಿದ್ದ

ದ್ದರಿಂದಲೂ (ಬೆಳೆದದ್ದರಿಂದಲೂ)

ಮಲಗಿದಾಗ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು -

ನೇ. ಮೂ.

ಬೆಚ್ಚು ಸ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾ

ಗುವ - ಕಾ. ಸ.

ಬೆಳಗಿನ (ಪ್ರಾತಃಕಾಲ) ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಹೆಚ್ಚು - ನೇ. ಸ

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ವಿಶೇಷತಃ ಸಂಜೆ

ಹುಡುಗರಿಗೆ ಉಸುರು ಕಟ್ಟು

ವದು. ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಹಗು

ರಾಗುವದು - ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ

ಪೆಸುವದು - ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತಂಣನ ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹಗುರಾ
ಗುವದು— ಕಾ. ಸ.

ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಬೇಕಾದರೆ. ಬೈಲ
ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾ
ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.

ಒಣ ಕೆಮ್ಮು ಇದ್ದು :ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ
ಘರಘರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಫೇ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ
ಬಿಳಿ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತಿ
ದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ಓಕರಿಕೆ ಬರುವದೂ,
ಅನ್ನ ಕಾರಿಹೋಗುವದೂ—
ನೇ. ಮೂ.

ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿಯ ಹವೆಯಿಂದಲೂ
ಶ್ವಾಸ ಮೇಲೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ
ರಿಂದಲೂ ತಿಂಡಿ ನುಂಗಿದ್ದರಿಂದ
ಲೂ, ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದ
ರಿಂದಲೂ, ನಡೆದದ್ದರಿಂದಲೂ,
ಹುಳಿ ಪದಾರ್ಥ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ
ಲೂ; ಹಾಸಿಗೆಯ ಉಷ್ಣತೆ
ಯಿಂದಲೂ— ನೇ. ಮೂ.

ತೀತಪೇಯ ಕುಡಿದದ್ದರಿಂದ—
ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಕೆರದಿದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ
ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ—ಕಾ. ಫಾ.

ತೀವ್ರ, ಸ್ವಲ್ಪು ವೇಳೆ ತಡೆಯು

ವಂಥ ಹಾಗೂ ನಿಂತು ನಿಂತು
ಬರುವ— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
ಕೈಕಾಲುಗಳು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ
ತಂಣಗಾಗುವಂಥ ಕ್ಷಯರೋಗಿ
ಗಳಿಗೆ ಬರುವಂಥ ಬಹುದಿವಸದ
ಕೆಮ್ಮು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಕಂಠ
ನಲಿಕೆ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯ ಸ್ಪರ್ಶ
ಮಾಡಿದಲ್ಲಿಯೂ ಬರುವ
ಕೆಮ್ಮು— ಫೇ. ಫಾ.

ಬಿಗಿದು ಕೂತಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಮೂಗು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದು ಭರದ—
ಕಾ. ಮೂ.

ತೇವು ಸ್ವಲ್ಪು ವೇಳೆ ತಡೆಯುವಂಥ
ಹಾಗೂ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುತ್ತಿ
ದ್ದು ವೇದನೆ ಇದ್ದ—ಫೇ. ಫಾ.
ಮುಂಜಾವಿನ ೬ರಿಂದ ಸಾಯಂಕಾ
ಲದ ೬ರ ವರೆಗೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಗಲೂ ಇರುವ
ಒಣ ಕೆಮ್ಮು— ಸಿ.

ಸ್ವಲ್ಪುಕಾಲ ತಡೆಯುವ ಹಾಗೂ
ಸಡಿಲಾಗದಂಥ ಕೆಮ್ಮು—
ನೇ. ಮೂ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿ
ದ್ದರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.

ಶ್ವಾಸ ನಲಿಕಾದಾಹವೆಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ಗಜಕರ್ಣ

ಮುಖ್ಯ ಔಷಧ—ನೇ. ಸ.; ೨೦೦×
ಇತರ ಔಷಧಗಳು— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಗಣಜಲಿ

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಮುಖ್ಯ ಔಷಧ— ಫೇ. ಫಾ.
ಎರಡನೇ ಔಷಧ— ಕಾ. ಮೂ.
ಬೇನೆ ತಾತ್ಸರ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ
ರೋಗಿ— ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಡುತ್ತಿರುವಾಗ—
ಕಾ. ಸ.

ಗತಿ

ಅಸ್ಥಿರ— ನೇ. ಫಾ.
ಚಲನವಲನ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ—ಸಿ.
ಚಲನವಲನ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟ
ಮಯವಾದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಗತಿ (ಅಲ್ಲಾಡುವುದು) ಬೇಡಾಗು
ತ್ತಿದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಂಪವು ಗತಿ
ಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು—
ಮ್ಯಾ ಫಾ
ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ
ಯ ಕಡೆದಂತೆ ಆಗುವ ತೀವ್ರ
ವೇದನೆಗಳು ಹಗುರಾಗುವವು—
ಸಿ.

ತೀವ್ರ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆ
ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು— ನೇ. ಮೂ.
ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ತಲೆನೋವು ನಿಲ್ಲು
ವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಹೃದ
ಯದ ಬಡಿತಗಳು ಅನಿಯಮಿತ
ವಾಗುತ್ತವೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ರಕ್ತ
ಸ್ರಾವವಾಗುವದು (ಹೆಚ್ಚಿ ಗಾ
ಗುವದು)— ಸಿ.

ಬೆನ್ನು, ಕಾಲು, ತೊಡೆ, ಮುಂತಾ
ದವುಗಳಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ ಅಲ್ಲಾಡಿ
ದ್ದರಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವು—
ಕಲ್ಕೆ ಫಾ.

ಬಾಹು, ಹೆಗಲು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ
ವೇದನೆ ಮಂದಗತಿಯಿಂದ
ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು—
ಫೇ. ಫಾ

ಒಂದೇಸಮನೆ ಗತಿ ಇಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾ
ಗುವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾ
ಗುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ.
ಫಾ.; ಸಿ.

ಗತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅಟ್ಟದ
ಪಾವಟಿಗೆ ಏರುವಾಗಲೂ

ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು— ಕಾ. ಫಾ.
ಗತಿಯಿಂದ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕಡ

ವೆಂಬ ಸಪ್ತಳಾಗುವದು— ನೇ.
ಮೂ.; ನೇ. ಸ
ಗತಿಯಿಂದ ಮೊಳಕೈಯಲ್ಲಿಯ
ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು— ಸಿ.
ಗತಿಯಿಂದ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಮೂ.
ಗತಿಯಿಂದ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ
ಹೆಚ್ಚು— ಫೇ ಫಾ
ಗತಿಯಿಂದ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯ ವೇದನೆ
ಹಗುರಾಗುವದು—ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.
ಗತಿಯಿಂದ ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ವೇದನೆ
ಕಡಿಮಿ ಆಗುವದು—ಕಾ. ಫಾ.
ಗತಿಯಿಂದ ಬವಳಿ— ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಸಿ.
ಗತಿಯಿಂದ ಕಹಿ, ಹಳದಿ ಕಾರಿಕೆ—
ಸಿ.

ಗಂಡಮಾಲೆ

ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಇರು
ವವರಿಗೆ— ನೇ ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ
ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡಮಾಲೆಯ
ಗಂಟುಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಔಷಧ
ಗಳು—ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.
ಗಂಟುಳ್ಳ ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ
ಯವರಿಗೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.; ಸಿ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಲೊದಡಿಗಳು ಬೀಳುತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಬೆಳೆದ ಗಂಟುಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.
ಅಧೋಜಿವ್ವೆಯ ಗ್ರಂಥಿಯು ಬಾತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾ.— ಮೂ.
ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.
ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಡಸ್ಥಳ

ಗಂಡಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗರ್ಭಪಾತ (ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗದ)

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ— ಕಾ. ಫಾ.
ಗರ್ಭಪಾತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಗರ್ಭಪಾತದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ
ದಕ್ಕಾಗಿ— ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಗರ್ಭಪಾತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹುಳಿ
ಓಕರಿಕೆ— ನೇ. ಫಾ.
ನೀರಿನ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಮಿತ್ತದ ಒಕ್ಕುರಿಕೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಸ.

ನಿಂತು ನಿಂತು ವಟ್ಟಿ, ವರಟಿ ವೇದನೆ
ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಗರ್ಭಪಾತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರೇ ರಕ್ತ
ಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಪಾತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು ರಕ್ತ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಫೇ. ಫಾ.
ಗರ್ಭಪಾತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಂತು ನಿಂತು
ಭರದಿಂದ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ
ಆಗುವ ಶೂಲೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಗರ್ಭಪಾತದ ನಂತರ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು
ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗು
ವದು—ಮೂನಸಿಕ ಇಲ್ಲವೆ ಜನ
ನೇಂದ್ರಿಯ ಗತಕ್ರೋಧ, ಆಸನ್ನ
ಗರ್ಭಪಾತ— ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯ

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ — ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಉರುಪು—
ನೇ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯವು ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಅಂಡ ಬೀಜದಲ್ಲಿ ಕಳೆ (ತೀವ್ರ ವೇದ
ನೆ)-ನೋಯುವ ಮಗ್ಗಲ

ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿ
ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು—

ಕಾ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಸ.

ಗರ್ಭಾಶಯವು ಸಡಿಲು, ಲಿಕ್ಕಿಲಿಕ್ಕಿ
ಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
ಗರ್ಭಾಶಯ ದಾಹ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ
ದಾಹ— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಮೂ.

ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಆವರಣದ ದಾಹ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
ಗರ್ಭಾಶಯ ಹೊರಬೀಳುವದು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.

ಮೈ ಹೊರಗೆ ಬರುವದು ಕೂತಿದ್ದ
ರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು—
ನೇ. ಮೂ.

ಯೋನಿಭ್ರಂಶ-ಗರ್ಭಾಶಯಚ್ಯುತಿ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ದೀರ್ಘಕಾಲದ ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

“ಮುಟ್ಟು” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯವೃದ್ಧಿ — ಕಾ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ

ಭಾವನೆ — ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ನೋತಂತೆ ಭಾವನೆ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ನೇ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶ ಹಾಗೂ

ನೋತಂತೆ ಭಾವನೆ — ಕಲ್ಕಿ.

ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ವೇದನೆ —

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು

ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಬರು

ವದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು

ನಡದಲ್ಲಿ ನೋವು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ

ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂಬ

ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ವೇದನೆ —

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ

ವೇದನೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ವೇದನೆ ಇದ್ದು

ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ — ಕಲ್ಕಿ.

ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;

ಗರ್ಭಾಶಯ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ —

ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೆಟೆಯು

ವದು ಕಂಪ ವಜ್ರಿಗಳೂ - ಫೇ.

ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಉರುವೂ, ತಂಡಿಯೂ, ಒಣಗುವಿ

ಕೆಯೂ — ನೇ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರವಾದ ಸಂತರ ಉರುವು —

ನೇ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯಮಾರ್ಗವು

ಕೋಮಲ — ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.

(ನಾಜುಕ) ವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ

ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಹು

ತಿಂಡಿ — ಕಾ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜಲಾ

ಬುರದ (ಸಿಸ್ಸು) — ಸಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಾಯ,

ಒಜ್ಜಿ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ದಾಹ — ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ನೋವಿನ

ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಬಲ ಭಾಗದ ಪೀಡಕೋಶದಲ್ಲಿ

ಹೊರಡತಕ್ಕ ವೇದನೆ ತೊಡೆ

ಯಲ್ಲಿ ಶೇರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ — ನೇ.

ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯ ಹಿಡಿದು ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿಯ
ಪರ್ಯಂತರ ಕಡೆದಂತೆ ಆಗುವ
ವೇದನೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಕಂದದಂಥ (ದೇಹಿ
ನಂಥ ಗಂಟು)— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

• ಗರ್ಭಾಶಯದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದಂತಾಗು
ತ್ತದೆ. ಸಮಾಗಮದ ಇಚ್ಛೆ ಪ್ರಬ
ಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಒತ್ತಾಯವಾ
ದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರದ ನಂತರ ಉರುವು ಮತ್ತು
ನೋಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ—ನೇ.
ಮೂ.

ಗರೋದರತೆಯೂ ಗರ್ಭಿಣಿ

ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಪ್ರಸೂತಿಯೂ

ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ, ಶಕ್ತಿ
ಕ್ಷೀಣತೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ
ಬಹುದಿವಸ ಕೂಸು ಹೊಟ್ಟೆ ಕುಡಿ
ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಆಗುವ ಅಶಕ್ತತೆ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಲು
ಬರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂದಲು
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.
ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಗಂಟುಗಳು—
ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ ಮೂ.; ಸಿ
ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಗಾತ್ರ
ಗಳು ಗಲಿತವಾದಂತೆ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಗರೋದರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ (ಅಲ್ಪಭೃ
ಮಿಸ್ತೋರಿಯಾ) ಲೋಳೆ
ರೋಗವು— ಕಾ. ಮೂ.

ಕಾಲು ನೋಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ
ಕಾಲಲ್ಲಿ ಕುಂದೂ— ಸಿ

ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲು
ನೋವು— ಸಿ.

ಕಾರುವಾಗ ಹುಳಿ ಗಂಟು
ಬೀಳೋಣ— ನೇ, ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಹಾಲಿನ ಹುಳಿ ಗಂಟು —
ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.

ಹುಳಿ ಪಿತ್ತ—ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಚನವಾಗದ
ಅನ್ನದ ವಾಂತಿ— ಫೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಬರೇ ನೀರುವಾಂತಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಬಿಳೇ ಕಫ— ಕಾ. ಮೂ.

ಹಳದಿ ಬೆಗಟು ತೋಳಿಯಂಥ
ಕಫ— ಕಾ. ಸ.

ಬುರುಗುಳ್ಳ ತೆಳ್ಳನ ಕಫ—
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಶ್ವೇತಸಂಧಿ (ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ
ಕಾಲು ಬೆಳ್ಳಗಾಗುವವು, ಬಾವು
ಬರುವದೂ ನೋವೂ ಇರು
ವದು)— ನೇ. ಸ.

ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸ್ರಾವ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ

ವೇದನೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಳಿರೋಗ

(ಪ್ರೀತಲೋಳಿ) (albumen)

ಹೋಗುವದು ಅಂದರೆ

ಓಜೋಮೂಲ— ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.;

ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮು—

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಗಮ್ಯವಾಗ ಮೂತ್ರವಾಗು

ವದು— ಫೇ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಕೃಚ್ಛ,

ಮೂತ್ರವಾಗುವಾಗ ನೋವು—

ನೇ. ಮೂ.

ಉಪ್ಪಾಗಲಿ ಉಪ್ಪುಪದಾರ್ಥ

ಗಳನ್ನಾಗಲಿ ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಗರೋದರಸ್ಥಿತಿಯ ಮೂರನೇ

ತಿಂಗಳದಲ್ಲಿ ತಲೆ ನೋವು—

ಫೇ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಿಣಿಯಿದ್ದಾಗ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತ

ಸಂಚಯ ಹಾಗೂ ಎದೆಯಲ್ಲಿ

ಧಡಧಡಿಸುವದು —

ನೇ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಿಣಿಯಿದ್ದಾಗ ಮಳಮಳಿಸು

ವದೂ ವಾಂತಿಯೂ—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹಾಲು ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳಗಾಗಿದ್ದರೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಾಲು ಉಪ್ಪುಇದ್ದದರಿಂದ

ಕೂಸು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕುಡಿಯುವ

ದಿಲ್ಲ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಇನೇ ತಿಂಗಳದಿಂದ ಒಂಭತ್ತು

ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ವಾಂತಿ, ಪ್ರಾತಃ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಪ್ರಸೂತಿಸ್ತಾವ ಅಡಗಿದ್ದರೆ (ಸ್ತನಃ

ದಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಬರುವದು

ನಿಂತಿದ್ದರೆ)— ಸಿ.

ಕೂಸು ಮೊಲೆ ಕೂಡಿಯುವದಿಲ್ಲ,

ಕುಡಿದಲ್ಲಿ ಕಾರಿಬಿಡುತ್ತದೆ—ಸಿ.

ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯ ಹಡೆದ

ನಂತರವೂ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಾಟ

ಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವರೋಧ—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಆಮ್ಲತೆ— ನೇ. ಫಾ.;

ಉದ್ವಿಗ್ನತೆ— ನೇ. ಮೂ.

ದಂತ (ಹಲ್ಲು)ಶೂಲೆ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವದು —

ನೇ. ಫಾ.

ಪಿತ್ತ, ಕಹಿರುಚಿ— ನೇ. ಸ.

ಮೂತ್ರ ಕೂಡಿ ಕಟ್ಟಾಗುವದು

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ತಿಳಿಯದಲೆ ಮೂತ್ರವಾಗೋಣ—

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಶಕ್ತಿಕ್ಷೀಣತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಶಿರಗಳ ತೊಡಕು— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಕಾಲಿಗೆ ಬಾವು— ನೇ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟೆಜಾಡಿಸುವದು—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ನೇ.ಸ.

ಹೆದರಬುರುಕತನ } — ಕಾ. ಫಾ.
ಅಳಬುರುಕತನ }

ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಯಾಗುವ

ದಕ್ಕೋಸ್ಕರ— ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಸನ್ನಗರ್ಭಪಾತ

(ಗರ್ಭವಾಗುವಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯುಂ

ಟಾಗುವದು)— ಕಾ. ಫಾ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಪ್ರಸೂತಿಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾ

ಶಯದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ

ಅಪಘಾತಗಳು— ಎದವುವದು

ಮುಂತಾದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.

ಪ್ರಸೂತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವ

ಸೆಟಿಬೇನೆ ಹಾಗೂ ಕಾಲಿಗೆ

ವಟ್ಟಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಪ್ರಸೂತಿವೇದನೆ (ಹಡಿಯುವ

ವೇದನೆ) ಸಾಕಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ

ಬರದಿದ್ದರೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ವೇದನೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಇಲ್ಲದ್ದೂ,

ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆಯೂ, ಬೇಸರ

ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥವೂ ವೈರ್ಧ್ಯ ಆಗಿ

ಹೋಗುವಂಥವೂ— ಕಾ. ಫಾ.

ವೇದನೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ

ಬರುವದರಗೋಸ್ಕರ—

ಕಾ. ಫಾ.

ನಿಂತುನಿಂತು ಬರುವ ವೇದನೆ

ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಪ್ರಸೂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪ

ವಾಯು (ಹುಚ್ಚು)— ಕಾ. ಫಾ.

ಪ್ರಸೂತಿಯ ನಂತರ ವೇದನೆ—

ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಪ್ರಸೂತಿಯ ನಂತರ ಶೂಲೆ

ಸಾಕಷ್ಟು ತೀವ್ರವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಪ್ರಸೂತಿಯನಂತರ ಗರ್ಭಾಶಯವು

ತೀವ್ರವಾಗಿ ಆಕುಂಚನ

ಹೊಂದುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಪ್ರಸೂತಿಯ ನಂತರ ಶಕ್ತಿ

ಕ್ಷೀಣತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರ— ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಪ್ರಸೂತಿ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ —

ಕಾ. ಫಾ.

ಸೆಟಿಬೇನೆಯೂ ಅತಿ ತೀವ್ರ

ವೇದನೆಯೂ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಆಧ್ಮಾಸ ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬುವದು —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಬಿಕ್ಕು — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಗಟ್ಟಿಯಾಗದಂಥ ರಕ್ತಹರಿಯೋಣ —

ಕಾ. ಫಾ.

ದುಗ್ಧಜ್ವರ — ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಪೂಯದುಷ್ಟರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರ —

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಸ.; ಸಿ.

ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಸ್ತನಚೂಚುಕದಲ್ಲಿ ನೋವು —

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಸ್ತನದ ಚೂಚುಕದ ಬಿರುಕೂ

ವ್ರಣಗಳೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ

ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ — ಸಿ.

ಗಂಟಲು

ಗಂಟಲದ ಆಕುಂಚನ — ನೇ. ಸ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಉರುವು — ಕಲ್ಕೆ.

ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ವಟ್ಟಿ — ನೇ. ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಗುಳು

ನುಂಗುವ ಇಚ್ಛೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.

ಮೂ.

ಧ್ವನಿ ಕೂಡೋಣ (ಗೊಗ್ಗರಧ್ವನಿ)

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಉಗುಳು ನುಂಗುವಾಗ ಶ್ರಮ —

ಕಲ್ಕೆ.; ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.

ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಧ್ವನಿ

ಕೂಡುವದು — ಕಾ. ಫಾ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.

ಫಾ.;

ಮಾತಾಡುವಾಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ

ಚೀರ ಧ್ವನಿಯು ಆದಲ್ಲಿ — ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಗಂಟಲು ಒಣಗಿದ್ದು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಗಂಟಲು ಅತಿ ಕೆಮ್ಮೂ ದಾಹ

ವಿದ್ದದೂ — ಫೇ. ಫಾ.

ಗಂಟಲು ಬಹಳೇ ಒಣಗಿದ್ದಿದ್ದು

ಇಲ್ಲವೇ ಬಹಳೇ ಜೊಲ್ಲು ಸೋ

ರುತ್ತಿದ್ದು ಗಂಟಲು ನೋಯು

ತ್ತಿದ್ದರೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದೊಳಗಿಂದ ಹಕ್ಕಳಿ ಬೀಳು
ತ್ತಿದ್ದರೆ— ಕಾ. ಮೂ.
ಮಾತಾಡುವಾಗ ಗಂಟಲು ಕೆರೆಯು
ತ್ತದೆಂಬುವ ಭಾವನೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿ ಬಿಡುವಂಥ ತಿಂಡಿ
ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ. ಸಿ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬೇಕರಿಸಬೇಕಾ
ಗುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದು ಕಫದ ಗಂಟು
ಗಳು ಗಂಟಲೊಳಗಿಂದ ಬೀಳು
ವವು— ಕಾ. ಮೂ.
ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಕಾವು— ಫೇ. ಫಾ.
ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಸೂಂಸೂಂ ಎಂದೂ
ಘರಘರ ಎಂದೂ ಸಪ್ಪಳ ಆಗು
ವದು— ಕಾ. ಮೂ.
ಗಂಟಲದ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಥಿ
ಲತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ದಾಹ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ನೋವು— ಕಾ.
ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.
ನೋವು ಇದ್ದೂ ಬಿಗಿದದ್ದೂ —
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ನೋಯುವಂಥಾ
ದ್ದು— ನೇ. ಮೂ.

ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ನೋವು ಇದ್ದದು—
ಕಾ. ಮೂ.
ಗವಯಿ, ಭಾಷಣಕಾರ, ಪುರಾಣಿಕ
ಮುಂತಾದವರ ಗಂಟಲುನೋವು
ಗಂಟಲು ಕೂಡೋಣ ಮುಂತಾ
ದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಘಟಸರ್ಪದ ನಂತರ ಗಂಟಲಿನ
ಪಕ್ಷಿಘಾತ— ನೇ. ಮೂ.
ಬಹು ಕಾಲದ-ಪಕ್ಷಿಘಾತ— ಸಿ.
ಶಬ್ದ ನಲಿಕೆಯ ಪಕ್ಷಿಘಾತ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗೋಣ—ಕಲ್ಕೆ.
ಸ.; ಸಿ.
ಉಪ್ಪು ಕಫದ ಗಂಟು ಬೀಳೋಣ—
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
ಜಿಗಟು ಕಫದ್ದುಲೊದಡಿ (ಬಿಡು
ವದೇ ಇಲ್ಲ)— ಕಾ. ಸ.
ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚುವದು—
ನೇ. ಮೂ.
ಗಂಟಲು ಕೂತದ್ದರಿಂದ ಮಾತಾಡ
ಗೂಡದು— ಕಾ. ಮೂ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
ಮಾತಾಡಲು ತೀರ ಸಣ್ಣ ಧನಿಯಿಂದ
(ಪಕ್ಷಿಘಾತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ)—
ಕಾ. ಫಾ.
ಮೂಗಿನೊಳಗಿಂದ ಮಂದ ಧನಿ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯ—

ಫೆ. ಫಾ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—

ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಗಂಟಲು

ಖ್ಯಾಕರಿಸಿ ಕಫವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ

ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು—ಫೇ.

ಫಾ. ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಗುಳಿಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು

ನಿಂತಂತೆ ಭಾವನೆ— ಕಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಸ.

ಶಿಬಿರು ಕಡ್ಡೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—

ಸಿ.; ಫೆ. ಫಾ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಬೂಚು, ಪೆಂಡು

ಬಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ್ದು ಸಿಕ್ಕಂತೆ

ಭಾವನೆ— ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;

ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

ನುಂಗುವಾಗ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಗಂಟು

ಗಳು ಶಿಕ್ಕಂತೆ ಭಾವನೆ— ನೇ.

ಸ.; ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತೆ

ಭಾವನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಗಂಟಲು ಕೆಂಪು ಇದ್ದು ವೇದನೆ ಸಹ

ಇರುವದು — ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಗಂಟಲದ ಕೆಳಗೆ ಹರಿದಂತೆ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಸ.

ನುಂಗುವಾಗ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ

ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ವೇದನೆ—

ಕಾ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ವೇದ

ನೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಗಂಟಲು ವಿಸ್ತಾರ ಹೊಂದಿದ್ದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವ್ರಣವಿದ್ದು ಅದರ

ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಟಿಬಿಕ್ತಿಗಳು—

ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.

ಸ.; ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟಲು ಕೊಳೆಯುವದು—

ಕಾ. ಫಾ.

ಗಂಟಲು ಬಾತದ್ದು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಗಳು

ಬಾತದ್ದು — ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ.

ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆಯು

ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗುವದು—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಉಷ್ಣ ಪೇಯಗಳಿಂದ ಗಂಟಲದ

ಉಪದ್ರವ ಉಪಶಮನವಾಗು

ವದು-ಗಟ್ಟಿ ತಿಂಡಿಯನ್ನು
ನುಂಗಿದ್ದರಿಂದ ಶಾಂತವಾಗು
ವದು— ನೇ. ಫಾ.

ನುಂಗುವಾಗ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ನಡೆಯುವಾಗ ಗಂಟಲು ಬಗಿದಂತೆ
ಭಾವನೆ— ನೇ. ಸ.

ಗಂಟಲು ಬಣಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ
ನೋವು— ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗಂಟಲು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಣಗಿದ್ದು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಗಂಟಲು ಬಣಗಿದ್ದು ನೀರಡಿಕೆ
ಇರದು— ನೇ. ಸ.

ಜೊಲ್ಲು ನುಂಗುವಾಗ ನೋವು.

ಅನ್ನ ನುಂಗುವಾಗ ನೋಯುವ
ದಿಲ್ಲ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಗಟ್ಟಿ ಅನ್ನ ತಿನ್ನುವಾಗ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ
ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗಿ ಕಾರಿಕೆ
ಆಗುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ತೆಳ್ಳನ ಪದಾರ್ಥ ಕುಡಿಯುವಾಗ
ಬುಮ್ಮಿದೊಮ್ಮೆ ಎಳೆದಂತೆ ಆನಿ
ಸುವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಗಂಟಲದ ಉಪದ್ರಗಳು ತಣ್ಣನ
ಪೇಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು— ಸಿ.

ತೆಳ್ಳನ ಪೇಯ ನುಂಗಿದ್ದರಿಂದ
ಹೆಚ್ಚು— ನೇ. ಸ.

ನಡೆಯುವಾಗಲಿ ಮಾತಾಡುವಾಗಲಿ

ಗಲಿ ಹೆಚ್ಚು— ನೇ. ಸ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ— ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ವ್ರಣ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಗಂಟ್ಟುವಾಳ-ಗಂಟ್ಟು ಉಬ್ಬು

(Goitre ಗಲಗಂತ್ ಮಹಾ)—

ಕಲ್ಕಿ. ಫೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಕಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಗಾತ್ರಕೃಶತ್

ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸಾಕಷ್ಟು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದು ಸಹ—

ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ತಲೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದರೆ— ಸಿ.

ಪಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ— ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.

ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ—

ಅಸ್ಥಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ— ಸಿ.

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದ

ಸ್ನಾಯುಗಳ ಕೃಶತೆ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಶರೀರದಲ್ಲಿ ತಂಣಗೆ (ಶೈತ್ಯವು) ಅನಿ
ಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.; ಸಿ.
ತಲೆಗೆ ಬೆವರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಗಾಯ

ಹೊಸದು— ಫೇ. ಫಾ.
ಕೀವಾಗುವಂಥಾದ್ದು— ಸಿ.; ಕಲ್ಮೆ.
ಸ.
ಕೊಳತದ್ದು— ಕಾ. ಫಾ.
ಬಾವು ಉಳ್ಳದ್ದು— ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.
ಗಟ್ಟಿ ದಪ್ಪ (ದಟ್ಟ) ಹಳದಿ ಸ್ರಾವ—
ಸಿ.

ಗಾಯವು ವೇದನೆ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗು
ವದು, ಕೀವು ತುಂಬುವದು
ಗಾಯದಲ್ಲಿ ತೆಗ್ಗು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳ
ದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು—
ನೇ. ಮೂ.

ಗುದದ್ವಾರ

ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಉರುವು— ಕಲ್ಮೆ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.
ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು
(ಕೊರಕಲ)— ಕಲ್ಮೆ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.; ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.
ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ— ನೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಮೆ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ.
ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಗುದದ್ವಾರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
ನೋವುಳ್ಳಹುಂಣು; ಕುರುಹು—
ಕಲ್ಮೆ. ಸ.

ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನೋವು—
ನೇ. ಮೂ.

ಗುದದ್ವಾರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
ಸರೋಲಿಯಂಥ ಹುಂಣು—
ನೇ. ಸ.

ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಉರುವು—
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಕಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ—ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿ,
ಮೇಲೆ ಪುರೀಷಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ
ವೃಷಣ ಪರ್ಯಂತರವೂ
ಇರುವದು— ಸಿ.

ಒಳಸೇರುವಂಥ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಮೆ.
ಫಾ.; ಸಿ.

ವೇದನೆ ಠುಸು ಠುಸು ಅನ್ನುವಂಥವು
ಹಾರುವಂಥವು— ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.
ಚೂಚ್ಚುವಂಥ ವೇದನೆ—ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.
ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದಂತೆ ಇಲ್ಲವೆ
ಭಾರಿ ಒಜ್ಜಿ ಇದ್ದಂತೆ ಭಾಸ—
ಸಿ.

ತಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಭಾವನೆ— ನೇ. ಫಾ.
ಕಡೆದಂತೆ ಭಾವನೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಒಣಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ— ನೇ. ಮೂ.

ನಡೆಯುವಾಗ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ
ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
ನೋವು— ನೇ. ಮೂ.
ಭಗಂದರವಿದ್ದಾಗ ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ
ಕುರುಹು— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಬಲು ಗಟ್ಟಿ ಶೌಚವಾದನಂತರ
ಉರುವು— ಸಿ.
ಶೌಚದನಂತರ ಉರುವು ತಿಂಡಿ
ಯೂ— ನೇ. ಮೂ.
ಶೌಚದಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುರಿಯು
ವದೂ ಉರುವು— ನೇ. ಸ.

ಗುದಭ್ರಂಶ

ಮೈ ಹೊರಬೀಳುವದು— ಕಲ್ಕೆ.
ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಪಾ. ಪಾ.; ನೇ.
ಸ.

ಗುದಭ್ರಂಶದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ (ಮೈ
ಹೊರಗೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ)—
ಫೇ. ಫಾ.

ಗುರ ಗುರ ಸಪ್ಪಳ (ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ)—
ಸಿ.

ಗುಳ್ಳು

“ಆರ್ಬುಸ”ವೆಂಬುವ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ಗುಂಗು

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗೊಬ್ಬರ

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧಗಳು—

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಗೊಬ್ಬರ ಆಡಗಿದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.

ಗೊಬ್ಬರ ಬಣಗಿದನಂತರ ತವಡು
ಹೊರಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ— ಕಾ. ಸ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಗ್ರಂಥಿರೋಗ

(disease of the glands) —

(ಉಗುಳು ಪಿತ್ತ ಮುಂತಾದ
ರಸಗಳು ಹುಟ್ಟುವಂಥ ಶರೀರ
ದೊಳಗಣ ಗಂಟು, ಮಾಂಸ
ಗ್ರಂಥಿ) ಗ್ರಂಥಿಯು ಗಟ್ಟಿಯೂ
ಕಠಿಣವೂ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಗ್ರಂಥಿ —
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ದಾಹ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಅಧೋಜಿವ್ವಾ ಗ್ರಂಥಿಯ ದಾಹ—
ಸಿ.

ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ಕೀವು—ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಲಾಲಾಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ—

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗ್ರಂಥಿವಿಸ್ತಾರ—ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರ—
ಸಿ.

ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ವ್ರಣ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಗ್ರಂಥಿಯಬಾವು— ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಘಟಸರ್ಪ (ಡಿಸ್ಪೀರಿಯಾ)

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ— ಕಾ. ಮೂ.
ಇತರ ಔಷಧಗಳು—ನೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸರ್ದಿ (ಶೈತ್ಯ) ಸಹಿತ ಅಥವಾ ಸರ್ದಿ
ಯಿಂದಾದ -- ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ಘಟಸರ್ಪದಲ್ಲಿ ವಧಾಂಗ—

ಕಾ ಫಾ.; ನೇ ಮೂ.

ಉಬ್ಬಿದ್ದು ನಿಶ್ತೇಜ ಮುಖಚರ್ಯೆ—
ನೇ ಸ.

ಬಹಳ ಜ್ವರವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ ಫಾ.

ಕಂಠಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ ಮೂ.

ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನ ರೇಚವಾಗುತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ ಮೂ.

ಹಸರು ವಾಂತಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.

ಕಿರಿನಾಲಗೆ ಬಾತಿದ್ದು ಅದರೊಳ
ಗಿಂದ ಬಿಳೀ ಸ್ರಾವವಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಳದಿ ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದ ಸ್ರಾವ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಉಪಚಿಷ್ಟಕೆಯಮೇಲೆ ಹಳದಿ
ಟಿಬಿಕಿಗಳು ಇದ್ದು ವ್ರಣವೂ
ಸ್ರಾವವೂ ಇರುವದು—ನೇ. ಫಾ.
ಘಟಸರ್ಪದನಂತರದ ಪರಿಣಾಮ
ಗಳು— ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಚರ್ಯೆ, ಮುಖಚರ್ಯೆ

ಎಳೆದಂಥಾದ್ದು— ಬೇನೆಯವರಂಥ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಉಜ್ವಲ— ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಕವ್ವು, ನೀಲಿಬಣ್ಣದ್ದೂ ಇರು
ವದು— ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಕಾಮಣಿಯ ಚರ್ಯೆ— ನೇ. ಸ.

ತಣ್ಣನದೂ, ಅರುವಿಲ್ಲದೂ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಎಣ್ಣೆಣ್ಣೆ ಸುರಿಯುವಂಥ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಂಚು— ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.

ಕೆಂಚೂ ಹುಚ್ಚು ಸುರಿಯುವ—
ಕಾ. ಸ.

ನೀಲವರ್ಣದ— ಪುಪ್ಪುಸ ಜಲ
 ಶೋಧದಲ್ಲಿಯ— ನೇ. ಮೂ.
 ಕೆಂಚ, ಹೊಲಸು, ಬೆಳ್ಳನಚರ್ಯೆ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಬಾತ ರೋಗವುಳ್ಳಂಥವನ ಚರ್ಯೆ—
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಬಾತದ್ದು ಕೆಂಪಾದ ಚರ್ಯೆ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ತುಸು ನೀಲಿವರ್ಣದ್ದು—
 ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಮೂಗಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಬಿಳಿ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಪಾಂಡುರೋಗಿಯ ಚರ್ಯೆ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮೂಗಿನಸುತ್ತಲು ಹಳದಿ— ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಪೀತಪಾಂಡುರೋಗಿಯಂಥ
 ಚರ್ಯೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ರಸಿಕೆತುಂಬಿದ ಬಕ್ಕೆಗಳಿದ್ದ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಕಳಿಗುಂದಿದ— ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.;
 ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಚರ್ಯೆಬಾತದ್ದು— ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಚರ್ಯೆ ಒಡದದ್ದು ಹುರುಬರಕ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಹೊಲಸು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮೇಣದಂತೆ ಮಿಂಚುವಂಥ —
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ನಡುನಡುವೆ ಕೆಂಪುಳ್ಳದ್ದು—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಡೊಂಕಾದ್ದು— ಕಾ. ಫಾ.
 ನೀರಿಗೆಗಟ್ಟಿದ— ಕಾ. ಫಾ.
 ತುಸು ಹಸರು-ಬಿಳಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಅರ್ಧತ (ಚರ್ಯೆಯ ಪಕ್ಷಿಘಾತ)—
 (facial paralysis) ಕಾ. ಫಾ.
 ಚರ್ಯೆ ಉರುಪುಳ್ಳ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಉಷ್ಣತೆ ಅನಿಸುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಅರ್ಬು— ಸಿ.
 ತುಟಿ ಒಣಗಿದ್ದು— ಕಾ. ಸ.
 ತುಟಿ ಒಣಗಿದ್ದು ಬಿಳಿದು —
 ಕಾ. ಸ.
 ತುಟಿಯಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಕೊನೆಗಳಿದ್ದು
 ಬಿಳೀ ಹುಣ್ಣು— ಕಾ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟಂಥ — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಚರ್ಯೆಯಮೇಲಿನ ತೊಗಲು ಸುಲಿ
 ಯೋಣ — ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.;
 ಕಾ. ಮೂ.

ಕೆಳದುಟಿ ಬಾತದ್ದು — ಕಾ. ಸ.
 ಮೇಲ್ದುಟಿ ಬಾತದ್ದು ನೋವು
 ಇದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಮೂ.
 ತುಟಿಯಮೇಲೆ ಕ್ಷತಗಳು —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಕೆಳಗದ್ದದಲ್ಲಿ ಹುಳ ಅಡಗುವದು —
 ಸಿ.
 ಚರ್ಯೆ ತಿಂಡಿ ಇದ್ದದು —
 ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷತಃ
 ಮೂಗಿನ ಅಗ್ರಭಾಗದ ಬಹಳೀ
 ತಿಂಡಿ — ನೇ. ಮೂ.
 ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣನ
 ಬೆವರು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ತಿನ್ನುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೆವರುಬಿಡು
 ವದು — ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಗದ್ದದ ಇಲ್ಲವೆ ಗದ್ದದ ಅಸ್ಥಿಯ
 ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಕರೇಚಿಕ್ಕೆ —
 ನೇ. ಫಾ.
 ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ
 ಗಂಟುಗಳು — ಸಿ. (ಗ್ರಂಥಿ)
 ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಮಡಿಬಕ್ಕೆ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಕಾ. ಸ.
 ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಟಾರ್ಬುಧ —
 ಕಾ. ಸ.

ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು —
 ನೇ. ಮೂ.
 ಹಣೆಯಮೇಲೆ ರಸಿಕೆಯ ಹುಣ್ಣು —
 ನೇ. ಮೂ.
 ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲಿನ ತ್ವಚೆ
 ಹರಿದಂತೆ ಬಿರಿದಂತೆ — ಸಿ.
 ಗದ್ದದಮೇಲೂ ಮೋರೆಯ
 ಮೇಲೂ ಬಾವೂ ಹುಣ್ಣು —
 ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಮೀಶಿ ಉದುರಿಬೀಳುವವು —
 ನೇ. ಮೂ.
 ಚರ್ಯೆ ಜುಂಯಿಹಿಡಿಯೋಣ
 (ಇರುವು ಓಪಾಡಿದಂತೆ) —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಗಲ್ಲವು ಬಾತದ್ದು — ಕಲ್ಕಿ. ಸ.;
 ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಬಾವುಗಟ್ಟಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಗದ್ದ, ಹುಬ್ಬು, ಹಣೆ, ತುಟಿ,
 ಮೂಗು ಮುಂತಾದವುಗಳ
 ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು, ಬಾವೂ —
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಅಥೊ ಹಸುಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ಬಾವು —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಗದ್ದದ ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಬಾವೂ ಗಟ್ಟಿ
 ಗಾರಿವದೂ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಸಂಧಿವಾತ — ಚರ್ಯೆಯ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು,
ಕಲೆಗಳು — ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಚರ್ಯೆಯ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ವೇದನೆ —
ನೇ. ಫಾ.

ಅಧೋಗಲ್ಲದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ — ನೇ. ಫಾ.

ಚರ್ಯೆ ಹಾರುವದೂ
ವೇದನೆಯೂ — ಫೇ. ಫಾ.

ಕ್ವಿನಿನದ ದುರುಪಯೋಗದ
ನಂತರ ವೇದನೆ — ನೇ. ಮೂ.

ವೇದನೆ, ಕಳೆ — ಕಾ. ಮೂ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಒತ್ತಿದಂತೆ — ಫೇ. ಫಾ.

ಗಲ್ಲ, ಬಿಸಿ ಇದ್ದು ನೋಯು
ವಂಥವು — ನೇ. ಮೂ.

ಒಮ್ಮೆಲೇ ತ್ವರದಿಂದ ಬರುವ
ವೇದನೆ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ದಾಹಯುಕ್ತ ವೇದನೆ — ಫೇ. ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಲಾಂತರ
ಹೊಂದುವ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಸ.

ಶೂಲೆಯುಕ್ತ ವೇದನೆ —

ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ.

ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದು
ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ —
ನೇ. ಮೂ.

ಕುತ್ತಿಗೆ ತಣ್ಣಗಿದ್ದು ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ — ಫೇ. ಫಾ.

ಬಹಳೇ ದಣುವಿಕೆಯಿದ್ದು
ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಫಾ.
ಮಲಾವರೋಧವಿದ್ದು — ವೇದನೆ —
ನೇ. ಮೂ.

ಬಾವುಬಂದದ್ದರಿಂದ — ವೇದನೆ —
ಕಾ. ಮೂ.

ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾ
ಧಾನ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ
ಸಮಾಧಾನ — ಕಾ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.

ಬೈಲ ತಣ್ಣಸ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾ
ಧಾನ — ಕಾ. ಸ.

ಬೆಚ್ಚನ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ
ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ
ಹೆಚ್ಚು — ಕಾ. ಸ.

ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ ಶೈತ್ಯ
ದಿಂದಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚು — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗ
ಹೆಚ್ಚು — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಚರ್ಯೆಯ ಸಂಬಂಧದ ತಕರಾ
ಗಳು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು —
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು —
ಕಾ. ಸ.

ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು—

ಫೇ. ಫಾ.

ಚರ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಹಾಗೂ

ಕೆಂಪು ಕಲೆ (ಡಾಗು)ಗಳು—ಸಿ.

ತಿನ್ನುವಾಗ (ಅನ್ನ ಕಚ್ಚುವಾಗ)

ಗಲ್ಲದ ಅಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಮುಖ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು

ಮುತ್ತಿನಕಾಳಿನಂಥ ಬಿಳೀ

ಬಕ್ಕೆಗಳು— ನೇ. ಮೂ.

ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೈಲ ಹವೆ

ಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಧಾನವೆನಿ

ಸುವದು— ಕಾ. ಸ.

ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ ಚರ್ಯೆ

ಯಲ್ಲಿಯ ವಾತವಿಕಾರಜನ್ಯ

ವೇದನೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗು

ವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ವಾತವಿಕಾರಜನ್ಯವೇದನೆ,

ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ ಸಮಾ

ಧಾನವಾಗುವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೇಹವಿದ್ದು ಚರ್ಯೆ ಹಕ್ಕದೀ

ವರ್ಣದ್ದು— ನೇ. ಮೂ.

ಶೀತಜ್ವರ ಅಡಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಚರ್ಯೆ

ಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಚಿಕ್ಕಗಳು (ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ)

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;

ನೇತ್ರರೋಗವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಜಠರ

ಜಠರದ ಅಶಕ್ತತೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಸಿಟಿಬೇನೆ ಮೈ ಸೆಟಿ } ಮ್ಯಾ.
ಸುವದು (ಬಾಲಗ್ರಹ) } ಫಾ.; ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದೂ ಸೆಟಿ

ಬೇನೆಯೂ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಆಮ್ಲತೆ— ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು— ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವು—ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ಸಿ.

ಉಪ್ಪು ಇಲ್ಲವೆ ಉಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು

ಅನ್ನ ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಬಿಕ್ಕು—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಜಠರದ ಕಿಪ್ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡ

ಹಾರುವದು— ಸಿ.

ಉಂಡ ನಂತರ ಅನ್ನ ತಿಂದಂತೆ

ವಾಂತಿಯಾಗಿ ಬೀಳುವದು—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ— ಕಾ. ಸ.

ಕಲಕಲ ಅದಂತೆ ಆಗೋ } ನೇ.

ಣ (ಪಿತ್ತ ಆಗುವದು) } ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ
 ಕಲಕಲಿಸುವದು ನಿಲ್ಲುವದು—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಕಳೆ (ದೋಗದ ಭರ)—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದ
 ನೋಯುತ್ತದೆ (ಉರಿಯು
 ತ್ತದೆ)—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಉಂಡ ನಂತರ ಗಂಟಲಕ್ಕೆ
 ಹಾಯೋಣ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
 ಸ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವದು—
 ನೇ. ಫಾ.
 ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ಉರುಪು—
 ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
 ಹೊಟ್ಟೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು
 ಅಪಚನ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ತೇಗು ಬರುವದು ತಿಂದನ್ನದ್ದು—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ವಾತದ ತೇಗು—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಹುಳಿ ತೇಗು—ನೇ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಸ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ರುಚಿ ಇಲ್ಲದೆ ಉರುಪು ಹುಟ್ಟಿಸು
 ವಂಥ ತೇಗು—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಉಷ್ಣ ಪೇಯದ ಮೂಲಕ ಬರುವ
 ತೇಗು—ಕಾ. ಮೂ.

ಹೆಡಸಿನ ಎಣ್ಣೆಣ್ಣೆಯಂಥ ತೇಗು—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಕಹಿ ತೇಗು—ಕಾ. ಫಾ.
 ಜಠರದ ಉಪದ್ರು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ—
 ಆಮ್ಲ (ಹುಳಿ) ಪೇಯದಿಂದ —
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಯಾವದೇ ಆನ್ನದ ಮೂಲಕ
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ನೇಣವುಳ್ಳ ಆನ್ನದಿಂದ—ಕಾ. ಮೂ.
 ಶೀತ ಪೇಯದ ಮೂಲಕ—ಕಲ್ಕಿ.
 ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಒತ್ತಾಯವಾದ್ದರಿಂದ—ಫೇ. ಫಾ.
 ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥ ಸಹನವಾಗ
 ದ್ದರಿಂದ—ಸಿ.
 ಉಷ್ಣ ಪೇಯ ತಿನ್ನುವ ಅಂಜಿಕೆ—
 ಕಾ. ಸ.
 ಕರದ ಅಥವಾ ಜಡಪದಾರ್ಥ
 (ಪಕ್ವಾನ್ನ) ಸಹನವಾಗುವ
 ದಿಲ್ಲ—ಕಾ. ಮೂ.
 ವಾತವಾಗಲಿ ಪಿತ್ತಭ್ರಮಣವೆಂದಾ
 ಗಲಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ
 ಅಪಚನದ ತಕರಾರಗಳು—
 ನೇ. ಫಾ.
 ಜಠರದಲ್ಲಿ ದಾಹ—ಫೇ. ಫಾ.;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.
 (ಚ. ಉ. ಹೆಚ್ಚು)

ದೀರ್ಘಕಾಲದ ದಾಹ— ಕಾ. ಸ.
 ಉಷ್ಣ ಪೇಯದ ಮೂಲಕ ಜಠರ
 ದಾಹ— ಕಾ. ಮೂ.
 ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ ಹೊಟ್ಟೆ
 ನೋವು— ಕಾ. ಫಾ.
 ಜಠರದ ಆಪ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ—
 ನೇ. ಫಾ.
 ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ನೋಯುತ್ತದೆ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ತಂತುಗಳ ಮೂಲಕ ನೋವು—
 ನೇ. ಫಾ.
 ಊಟವಾದ ನಂತರ ನೋವು
 ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಫೆ.
 ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
 ಊಟವಾದ ನಂತರ ಯಾವದೊಂದು
 ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಠರದಲ್ಲಿ—
 ನೋಯುವದು— ನೇ. ಫಾ.
 ಜ್ವರದ ನಂತರ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಶೈತ್ಯದ ಮೂಲಕ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಹೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ತ್ರಾಸದಿಂದ
 (ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು)— ಕಾ. ಫಾ.
 ಮಲಾವರೋಧದ ಮೂಲಕ—
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುರಿಯುವ ಭಾವ
 ನೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ
 ಅಪಚನವಾಗಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಪಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ನಾತಯುಕ್ತ ನೋವು— ಮ್ಯಾ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
 ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು ಶೌಚಕ್ಕೆ ತೆಳ್ಳ
 ಗಾಗುತ್ತದೆ— ಫೇ. ಫಾ.
 ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು ಜೊಲ್ಲು ಸೋರು
 ತ್ತಿದೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ನೋಯುವದು ಎನಾದರೂ ತಿಂದ
 ನಂತರ ಉಪಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ತೇಗು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ
 ವಾಯುವು ಸರಿದದ್ದರಿಂದ
 ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಉಷ್ಣೋಪ
 ಚಾರದಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಲು
 ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು
 ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗು
 ವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಶೀತ ಪೇಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ —
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ
 ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಿನ್ನುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುವ
 ಇಚ್ಛೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಾವು— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಕೊಟ್ಟಿ ಉಬ್ಬಿದ್ದು— ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟಿ ಉಬ್ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಅವರೋಧ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹಶಿವೆ ಅತ್ಯಪ್ತ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಉಂಡ ನಂತರ ವುನಃ ಹಶಿವೆ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ೪ ಘಂಟೆಗೆ
ಹಶಿವಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಹಾಳಾದ ಹಶಿವೆ—(ಸುಣ್ಣ, ಮಣ್ಣು
ಮುಂತಾದ ಪಚನವಾಗದ
ಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ)—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹಸಿವೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವದು—
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ.
ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಸ.;

ಮಳಮಳಿಸುವದು — ನೇ. ಸ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಕಾಫಿ ಕುಡಿದ ನಂತರ ಇಲ್ಲವೆ
ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಶೇದಿದ ನಂತರ
ಮಳಮಳಿಸುವದು —
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ನೆಣವುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥ ತಿಂದ ನಂತರ
ಮಳಮಳಿಸುವದು—
ಕಾ. ಮೂ.

ಮುಂಜಾನೆ ಉಂಡ ನಂತರ ಮಳ
ಮಳಿಸುವದು— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಜಠರವು ಗಟ್ಟಿಯೂ ಬಿಗಿದಂತೆಯೂ
ಅನಿಸುವದಾದರೆ— ಸಿ.

ಶರೀರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಗಟ್ಟಿ ಬಿಗಿ
ದಂತೆಯೂ ಅನಿಸುವದು—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಜಠರದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಚೂರಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ
ಅನಿಸುವದು— ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಛಿದ್ರಗಳು ಬೀಳು
ವಂತೆ ಅನಿಸುವದು— ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜಡ ಅನಿಸುವದು—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ನೇ. ಸ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಜಡ ಒಡ್ಡೆ
ಇಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸೋಣ—ಕಾ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ ಅನಿಸು
ವದು— ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದಂತೆ ಅನಿಸು
ವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ
ನೋಯುವ ಭಾವನೆ— ಕಾ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟೆಯು ಬರೆದು ಇದ್ದು
ತುಂಬಿಲ್ಲವೆಂಬುವ ಭಾವನೆ—
ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನದ ಮುದ್ದಿಯಾಗಿ
ನಿಂತದೆಂಬುವ ಭಾವನೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶೀತಿನ ಇಲ್ಲವೆ ಕಲ್ಲಿನ
ತಣ್ಣನ ಗುಂಡು ಇದ್ದಂತೆ
ಭಾವನೆ— ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ವಾಯು
ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆ ವಾಯುರೂಪವಾದಂತೆ
ಭಾವನೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ವಾಯುವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ
ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಾಯ
ವಾದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.

ಯಕೃತವು ಮಂದವಿದ್ದು ವಾಯುವು
ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ—ಕಾ.ಫಾ.;
ನೇ. ಸ.

ವೇದನೆ ಮುರಿಗಿ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದಾ
ಗುವಂಥ— ಸಿ.

ವೇದನೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರದ್ದ
ರಿಂದಾಗುವಂಥ— ನೇ. ಸ.

ವೇದನೆ, ಚುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ—
ನೇ. ಮೂ.

ಭಯಂಕರ ವೇದನೆ— ಫೇ. ಫಾ.
ನಿಂತು ನಿಂತು ಬರುವಂಥ

ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಜಠರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ವೇದನೆ—ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಶೂಲೆಯುಕ್ತ ವೇದನೆ— ಕಾ. ಸ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಧೋತರವಾಗಲಿ ಚೋಣ್ಣ
ವಾಗಲಿ ಸುತ್ತಿದ್ದು ಸಹನವಾಗ.
ದಿರೋಣ—ನೇ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ..

ಜಠರವೃದ್ಧಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಜಠರದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ— ನೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಜಠರದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವು— ಕಾ..
ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಜಠರದ ಬಹು ದಿವಸದ ಶೈತ್ಯ—
ಕಾ. ಸ.

ಜಠರದ ಬಾವು— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ತಿಂದ ನಂತರ ಮಳಮಳಿಸುವದೂ
ವಾಂತಿಯೂ— ಫೇ. ಫಾ.

ತಿಂದ ನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ
ನೋವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ.
ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಗಂಟಲಕ್ಕೆ ಹುಳಿಯು ಬಂದು ತಟ್ಟಿ
ಜಠರದ ತಕರಾರುಗಳು— ನೇ.

ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಜಠರದಿಂದ ಯುಕ್ತ ಭಾಗದ ವರೆಗೆ
ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಜಠರದಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿದಂತೆಯೂ ಮುರಿ
ದಂತೆಯೂ ವೇದನೆ. ತೇಗು ಬಂದ
ದ್ದರಿಂದ ಸಹ ಕಡಿಮೆ ಅನಿಸುವ
ದಿಲ್ಲ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಜಠರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗದಂಥ ಅಸ್ವ
ಸ್ಥಿತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಜಠರದಲ್ಲಿ ಹುರಿ ಹಾಕಿದಂತೆ ವೇದನೆ
ಯಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ೫
ಗಂಟೆಗೆ ಎಚ್ಚರಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಜಠರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದ
ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ
ಜಡ ಪದಾರ್ಥ ಇಟ್ಟಂತೆ ಇಲ್ಲವೆ
ಒತ್ತಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಜಠರದಲ್ಲಿಯೂ ಕರಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೋವು,
ಹುಳಿ, ತೆಳ್ಳಗೆ ಕಾರಿಕೆಯಾಗು
ವದು— ನೇ. ಫಾ.

ಉಂಡ ನಂತರ ಹಗಲು ಕಹಿ ಇಲ್ಲವೆ
ಕೆಟ್ಟು ರುಚಿ ಇದ್ದ ತೇಗು—
ನೇ. ಸ.

ಉಂಡ ನಂತರ ಎರಡು ತಾಸಾದ
ನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು—
ನೇ. ಫಾ.

ಹಾಲು ಬೇಡಾಗುವದು—
ಫೇ. ಫಾ.

ಕುಡಿಯುವದು ಕುಡಿದ ನಂತರ
ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡೋಣ
ಹಾಗೂ ಓಕರಿಕೆ — ಸಿ.

ಕುಡಿಯುವದು ಕುಡಿದ ನಂತರ
ಹಿಂಡಿದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ, ಒತ್ತಿದ್ದ
ರಿಂದಾಗುವಂಥ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯ
ವೇದನೆ— ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು ಇದ್ದು
ತುಂಬಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—ಕಾ.ಫಾ
ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು ಇದ್ದು
ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವದು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯ ಉರುವು ಅಸ್ವ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುವದು—
ನೇ. ಮೂ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯ ಸದಿ (ಶೀತ),
ಆದರಿಂದ ಕಾಮಣಿ, ನಾಲಗೆಯು
ಹಳದಿ ಹಾಗೂ ಜಿಗಟು—
ಕಾ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಅಗುತ್ತಿದ್ದು
ತಲೆ ನೋವು, ಅತಿಸಾರ ಅಶ
ಕ್ತತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರವಿದ್ದು ತುಂಬಿ
ದಂತೆ ಭಾವನೆ— ಸಿ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದ ನಂತರ
ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು, ಹಾಗೂ
ಚಿವುಟಿದಂತೆ, ಕಚ್ಚಿದಂತೆ
ಭಾವನೆ; ನ್ಯಾರಿ (ಮುಂಜಾವಿನ
ಊಟ) ಮಾಡಿದ ನಂತರ
ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು —
ನೇ. ಫಾ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯ (ಪುರುಷರ)—

ಅಷ್ಟೀಲಾ ಗ್ರಂಥಿಯ (protrute
glands)— ದಾಹ— ಫೇ. ಫಾ.
ಅಷ್ಟೀಲಾ ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಹು—
ಕಲ್ಕೆ ಸ

,, ಕೇವು . ಸಿ.

,, ಗ್ರಂಥಿಯೊಳಗಿಂದ ಸ್ರಾವವು—
ನೇ ಮೂ.

ಅಷ್ಟೀಲಾ ಗ್ರಂಥಿಯ ವೃದ್ಧಿ—
ನೇ. ಸ.; ಸಿ

ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಉಪದಂಶ ಸಿ ;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಉಪದಂಶಜನ್ಯ ಹುಳು— ಸಿ

,, ನರೋಲಿ — ನೇ. ಸ.

ಉಪದಂಶದ ತ್ರಿತಾಯಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ
ಗ್ರಂಥಿಯು ಧ್ವವಿಸುವದು— ಸಿ.

ಶಿಶ್ನದ ಉದ್ಧಾಪನ (ತ್ರಾಸದಾ

ಯಕವು)—ಮ್ಯಾ ಪಾ.; ನೇ ಸ.
ಜನನೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಅಕ್ಕೀ ಕಚ್ಚಿ
ಸಂಧ ಬಿಳೀ ನೀರು ಹೋಗು
ವದು— ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಅಂಡಾಶಯದಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ— ಸಿ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.

ಇಂದ್ರಿಯದಮೇಲೆ ತಿಂಡೆ—ನೇ.ಸ.
ಕಠಿಣಬಿಲ್ಲೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಮೃದು ,, -- ಕಾ. ಮೂ.

ಬಿಲ್ಲೆ - ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಮೇಯುತ್ತ
ಹೋಗುವ— ಕಾ. ಫಾ.

ಇಂದ್ರಿಯ ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಶೋಧ—
ನೇ. ಸ

ಇಂದ್ರಿಯದ ಶೆಟಿಯುವಿಕೆ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಶಿಶ್ನದ ತುದಿಯ ಹತ್ತರದ ಅಂತಸ್ತ್ವ
ಚೆಯ ದಾಹ — ಕಾ ಸ; ಕಾ.
ಫಾ.

ಮೂತ್ರದಿಂದ ತಿಣಕುವಕಾಲಕ್ಕೆ

ಧಾತು ಹೋಗೋಣ -

ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ನೇ ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಧಾತು (ರೇತಸ್ಸು) ನೀರಿನಂತೆ

ತಿಳಿ— ನೇ. ಫಾ

ನಪುಂಸಕತ್ವ— ಕಾ ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.

ಉಡುಚು— ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಮುಷ್ಟಿ ಮೈಥುನ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸಂಣ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಮುಷ್ಟಿ

ಮೈಥುನ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಂಡರಜ್ಜು ದಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಅಂಡ ಮತ್ತು ಅಂಡರಜ್ಜು— ಇವು

ಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಫಾ.

“ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ ” “ ರೇತಸ್ಸು ಲನ ”

ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆ ನಷ್ಟವಾ

ಗೋಣ— ನೇ. ಫಾ.

ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆ ಬೆಳೆಯೋ

ಣ— ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಭೋಗದನಂತರ ಶಕ್ತಿ

ಪಾತ— ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಭೋಗದ ನಂತರ ದೃಷ್ಟಿ

ಮಾಂದ್ಯ— ಕಾ. ಫಾ.

ಕಾಮುಕ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ತೀವ್ರ

ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ— ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.

ಒಂದೇಸವನೆ ಕಾಮುಕ ವಿಚಾರ

ಗಳೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತ,

ಇರೋಣ— ಸಿ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಕೈಹತ್ತಿದ

ಕೂಡಲೆ ಇಲ್ಲವೆ ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ

ಲಕ್ಷ್ಯಹೋದ ಕೂಡಲೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ

ಕಾಮುಕ ವಿಚಾರಗಳು ಬಹಳು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಾಮುಕ ವಿಚಾರ ಇಲ್ಲವೆ ಕಾಮುಕ

ಬಾಧೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅತಿ ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆ— ಸಿ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಆಲಿಂಗನ ಕೊಡುವಾಗ ಇಲ್ಲವೆ

ಕೊಟ್ಟನಂತರ ಮಳಮಳಿಸುವ

ದೂ ಓಕರಿಕೆಯೂ— ಸಿ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯ (ಸ್ತ್ರೀಯರ)

“ಗರ್ಭಪಾತ”ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ

ಗರ್ಭಾಶಯರೋಗ, ಗರ್ಭಾಶಯ

ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಮೇಲಿನ ಕೂದಲು

ಗಳು ಉದರುವವು—ನೇ. ಮೂ.

ಬಾಹ್ಯಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ— ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಉರುವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

,, ಬಾಹ್ಯ ಭಾಗವು ಬಾವು

ಗಟ್ಟಿದ್ದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ತುದಿಯ ಹತ್ತರದ

ಅಂತಸ್ತುಚೆಯದಾಹ— ಕಾ.

ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯವು ದಾಹವುಳ್ಳದ್ದೂ
 ಬಾವು ಗಟ್ಟಿದ್ದೂ— ನೇ. ಸ.
 ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂಡದದಾಹ (ಒವ್ವರೀ)—
 ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಪ್ರಮೇಹ ಮೂಲಕ— ನೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಮೂ.
 ನಷ್ಟಾರ್ತವ— ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮುಟ್ಟು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.
 ಜನನೇಂದ್ರಿಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
 ನಾಡಿಯು ಟಣ ಟಣ
 ಹಾರುವದು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಪ್ರದರ— ಪ್ರದರವೆಂಬ ವಿವರ
 ನೋಡಿರಿ.
 ಪ್ರಸೂತಿಯ ಕಾಲದಂಥ ವೇದನೆ—
 ಪ್ರಸೂತಿ ಎಂಬ ವಿವರ
 ನೋಡಿರಿ.
 ಸಂಣ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗೆಯರಲ್ಲಿ
 ಮುಷ್ಟಿ ಮೈಥುನ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂತ್ರ
 ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪದಂಶ
 ಜನ್ಯ ಕಡೆದಂಥ ವೇದನೆ— ಕಾ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಕಾಲದ ಹೊರ್ತು

ಇತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟು ಆಗು
 ವದು— ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.
 ಸ್ರಾವವಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬರ್ಫಿ
 ನಂತೆ ಶೀತ ಅನಿಸೋಣ— ಸಿ.
 ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದಂತೆ
 ಭಾವನೆ ಎಶೇಷವಾಗಿ ಮುಂಜಾ
 ವಿಸಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
 ಬಂಜಿತನ— ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಸಂಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆ ಬಹು ಕಡಿಮೆ;
 ಸಂಭೋಗದ ನಂತರ ಸರ್ವಾಂ
 ಗವು ಜಿಜ್ಜಿದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ—
 ಸಿ.
 ಆಲಿಂಗನದನಂತರ ಮೊದಲು
 ಹಗುರು ಅನಿಸಿ ನಂತರ ಎಷಣ್ಣ
 ವೆನಿಸುವದು— ನೇ. ಮೂ.
 ಸಂಭೋಗದ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದು ಮೇಲಿಂ
 ದ ಮೇಲೆ ಎಳುವದು ರೇತಃಸ್ಪ
 ಲನವೂ— ನೇ. ಮೂ.
 ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆ ಇದ್ದು ಇಂದ್ರಿಯೋ
 ದ್ವೀಪನದ ಅಭಾವ—ನೇ. ಫಾ.
 ಇಚ್ಛೆ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ
 ಕ್ಕೆ ಜಗುವು— ಕಾ. ಫಾ.
 ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸುತ್ತುಮುತ್ತ
 ಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಳಗೆ ಭರ
 ದಿಂದ ಶೇರಿದಂಥ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ,
 ಇಂದ್ರಿಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹುಂಣು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ
ವೇದನೆ— ಸಿ.

ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿಯೂ ವೃಷಣದಲ್ಲಿ
ಯೂ ಬಾವು ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿ
ಯವು ಬಹು ಜಿಶಿ (ಇತರ ಭಾಗ
ದಲ್ಲಿ ಶೀತವಿದ್ದು ಸಹ)— ಸಿ.

ಅಂಟಜಲವೃದ್ಧಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಮೂಗು ಜಿಚ್ಚಿದನಂತರ ಗರ್ಭಾ
ಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೋವು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಜನನೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ತಿಂಡಿ— ನೇ. ಸ.

ಕೀವಾಗುವ ಉಡುಚು—
ಕಾ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉರುಪು
ಇದ್ದು ಶಿಶ್ನೋದ್ವಾಪನ ಸಾಯಂ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಶ್ನದಲ್ಲಿ ಬಿಗುವು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಂಜಿತನ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮುಟ್ಟಾದನಂತರ ಸಂಭೋಗಕ್ಕೆ
ಬೆಳೆದದ್ದು ಕಾ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ಸಂಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೂ ಪ್ರಬಲ
ಇಲ್ಲವೆ ಅನಾವರ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ವೃಷಣದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ, ಅದರಿಂದ ನಿದ್ರೆ
ಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಯ— ನೇ. ಮೂ.

ವೃಷಣದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ, ಬೊಕ್ಕೆ,
ನೋವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ವೃಷಣದಮೇಲೆ ಬೆವರು— ಕಲ್ಕೆ-
ಫಾ.; ಸಿ.

ವೃಷಣ ಜಲಶೋಧ— ನೇ. ಸ.
ವೃಷಣದಾಹ— (ಪ್ರಮೇಹ
ಮೂಲಕ) ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ.
ಸ.; ನೇ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರದನಂತರ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗ
ದಲ್ಲಿ ಉರುಪು— ನೇ. ಮೂ.
ಶಿಶ್ನದ ತ್ರಾಸತಾಯಕ ಉದ್ಭಾ
ಟನ— (ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ) ಕಾ.
ಮೂ.

ಶೌಚದಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿಣಕುವಾಗ
ಸ್ರಾವ— ಸಿ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆ ಹೆಚ್ಚು
ಮತ್ತು ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆ
ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು ಬಿಗುವು— ನೇ. ಸ.
ಸಂಭೋಗಕ್ಕೆ ಅನಿಚ್ಛೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಸಂಭೋಗದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಾಶಯ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉರುಪು—
ನೇ. ಮೂ.

ಸಂಭೋಗದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಾಶಯ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಂಣಗೂ
ಒಣಗಿದಂತೆಯೂ— ನೇ. ಮೂ.
ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ಬೆಳೆದದ್ದು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಸಂಭೋಗ ಇಚ್ಛೆ ಅನಾವರ—
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಸಂಭೋಗದನಂತರ ಶಿಶ್ನಾಗ್ರದಲ್ಲಿ
 ಉರುವೂ ತಿಂಡಿಯೂ—
 ನೇ. ಫಾ.
 ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆಯು ನಷ್ಟವಾಗು
 ವದು ಇಲ್ಲವೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗು
 ವದು—ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗ ಇಚ್ಛೆ ನಡೆದಾಗ
 ಇಂದ್ರಿಯೋತ್ಥಾಪನವಾಗದೆ
 ರೇತಸ್ಪಲನ (ಅಷ್ಟಿಲಾಗ್ರಂಥಿ
 ಸ್ರಾವ) — ನೇ. ಮೂ.

ಜಲಶೋಧ

ಬಾವು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ—
 ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.;
 ಮೈಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಬಾವು—
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ.
 ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.
 ಪಿತ್ತ ನಲಿಕೆಯ ದೋಷದ
 ಮೂಲಕ—ಕಾ. ಮೂ.
 ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ವಿಕಾರದ ಮೂಲಕ—
 ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ಯಕೃತ ವಿಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ—
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ರಕ್ತನಾಶದ ಮೂಲಕ—ಫೇ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ಹೃದಯ ವಿಕಾರದ ಮೂಲಕ—
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.
 ಮೂ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಜ್ವರ

ಕಾಯಿಲಿ (ಜ್ವರ) ಎಂಬ ವಿವರ
 ನೋಡಿರಿ.
 ಪೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತಜನ್ಯ ಜ್ವರ—
 ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಜಂಘಾಸ್ಥಿ

“ಕಟಿ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಜುಂಯಿ ಹಿಡಿಯೋಣ

ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಶಿಷ್ಟ
 ಭಾಗದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಜೆಜ್ಜುವದು

ಜೆಜ್ಜಿದಂಥ ನೋವು, ಪೆಟ್ಟು
 ಬಿಳೋಣ— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪೆ.
 ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಅಸ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ (ಎಲುಬಿನ ಮೇಲೆ)
 ಜೆಜ್ಜಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು—
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ಸರ್ವಾಂಗವೆಲ್ಲ ಜೆಜ್ಜಿದಂತೆ ಅನಿಸು
 ವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಜೆಜ್ಜಿದಂತೆ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಜೋಲಿ ಹೋಗೋಣ

ಜೋಲಿ ಹೋಗೋಣ ಹಾಗೂ

ಬದ್ದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ—

(Loco-motor atachia) —

ನೇ. ಸ.; ಸಿ.; ಇವುಗಳ ಹೊರ್ತು

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಬಲವು ತಪ್ಪುವದು— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಕೂತ ನಂತರ ಎದ್ದಮೇಲೆ ಬಲವು
ತಪ್ಪೋಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಜೊಲ್ಲು

ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದು— ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ಹೆಚ್ಚು ಸೋರುವದು— ನೇ. ಮೂ.;

ಸಿ.; ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹುಳ, ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ ಸೋರು

ವದು— ಕಾ. ಮೂ.

ಉಪ್ಪಿನ ರುಚಿಯ— ನೇ. ಮೂ.

ಊಟವಾದನಂತರ ಬಹಳು—

ಸೋರುವದು— ನೇ. ಸ.

ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿ— ನಿಂತುಕೊಂಡಿ

ರುವದು— ನೇ. ಸ.

ನೆಗೆಡಿ ಇದ್ದಾಗ ಮೂಗು ಸೋರು

ತ್ತಿದ್ದು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು

ಸೋರುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನೀರಿನಂಥ ತಿಳಿ— ಬಹಳು ಸೋರು

ವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಪಾರಜ(ಪಾದರಸ)ದ ಔಷಧ ತೆಗೆದು

ಕೊಂಡನಂತರ— ಸೋರುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ರಕ್ತವುಳ್ಳ— ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಘಾಸ್ಥಿ

ಕಟಿ-ಟೊಂಕವೆಂಬ ವಿವರ

ನೋಡಿರಿ.

ಜಂತು

ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಔಷಧ—

ನೇ. ಫಾ.; ೨ x

ಅಪಚನದ ತಕರಾರುಗಳಿದ್ದು—

ಫೇ. ಫಾ.

ಆಂತ್ರಜನ್ಯ-(ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿ)—

ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ.

ಫಾ.

ಉದ್ದ— ನೇ. ಫಾ.

ತೊಗಲಿನ ಬಾರಿನಂಥ, ಕಶಿಯಂಥ—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ದುಂಡನ ನೀರಿನ ಹುಳದಂಥ—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ದಾರದಂಥ— ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ.

ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಜಂತು ಆಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು
ಕಡಿಮೆಮಾಡುವ ಔಷಧಗಳು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.

ಟಾಯಫಾಯಿಡ

ಸನ್ನಿವಾತವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಟೊಂಕ

ಟೊಂಕ—ಕಟಿ ಎಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ತಲೆ

ಆಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸಿನ ತಲೆಯ
ಮೇಲೆ ಅರ್ಬುದ (ಬಾವು—
ಹುಂಣು — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಾ ಮೂ.

ತಲೆಯಮೇಲೆ ರಕ್ತಾರ್ಬುದ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ತಲೆಯಮೇಲೆ ಆದ ಅಪಘಾತ
(ಪೆಟ್ಟು)ದ ಬಹುದಿವಸದ
ದುಪ್ಪರಿಣಾಮ— ನೇ. ಸ.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತ (ಮೆದುಳಿಗೆ
ಪೆಟ್ಟು)— ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳ— ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಬುರುಡೆ ತೆಳ್ಳನದೂ

ಮೃದುವೂ— ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಲಟ-ಲಟ ಅಲ್ಲಾ
ಡುವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.

ತಲೆಯ ಕೂದಲು ಉಜ್ಜಿ ಬೀಳು
ವವು—ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಜ್ವರದಿಂದ ಎದ್ದನಂತರ ಇಲ್ಲವೆ
ತ್ಯಗೋಗದಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿಂದ
ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಡೋಣ— ಕಾ.
ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.;

ತಲೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟು ಹೊರ
ಡೋಣ— ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ.
ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
ಬಿಳಿ ಹಕ್ಕಳಿ ಗಟ್ಟೋಣ—ಕಾ. ಸ.;
ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಳದಿ ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟೋಣ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ತಲೆ ಹುರಬರಕ ಹತ್ತೋಣ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಬುರಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬಿಸಿ ಹತ್ತೋಣ—
ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ತಲೆಗೆ ಕೈಹಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ತೀರ ಶೀತ
ಹತ್ತುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತಲೆಯಮೇಲೆ ಗುಂಟುಗಳು— ಸಿ.
ಸಂಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಲೆಗೆ ಬಿವರು
ಬಿಡೋಣ— ಸಿ.

ತಲೆ ಬೋಳಾಗೋಣ— ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಸಂಣಮಕ್ಕಳ ನೆತ್ತಿ ತುಂಬ

ದಿರೋಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು —

ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗೋಣ—

ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಹುಂಣಿನೊಳಗಿಂದ

ದಟ್ಟ ಹಳದಿ ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿ

ದ್ದಲ್ಲಿ — ಸಿ.

ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತವ್ರವಾಹ—

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹುಂಣು— ಫೇ.ಫಾ.

,, ಹಸಿಬಕ್ಕೆ — ಕಾ. ಸ.

,, ಬಕ್ಕೆ— ಕಾ. ಸ.

ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಲಸು

ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವು ಹೋಗುವಂಥ

ಹುಂಣು (ಬಕ್ಕೆ)— ಸಿ.

ತಿಂಡೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಕೀವುಳ್ಳ

ಬಕ್ಕೆ — ಸಿ.

ತಲೆಯಮೇಲೆ ರಸಿಕಿ ಇದ್ದು

ಹುಂಣು— ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆಯಮೇಲೆ ಭಾರವಿಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸು

ವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ತಲೆಗೆ ಶೀತ ಅನಿಸುವದು —

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತಲೆ ತಂಣಗಿದ್ದು ಇರಿನೆ ನಡೆದಂತೆ

ಅನಿಸುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತಲೆ ತೀರ ತುಂಬಿದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಜಿಜ್ಞೆದಂತೆ ವೇದನೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ —

ನೇ. ಸ.

ಸಂಧಿವಾತ ಜನ್ಯ ವೇದನೆ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ವ್ರಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಯೂ.

ವೃಣದ ತುದಿ ಬಿರುಸು —

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಯೂ.

ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ—ಕಲ್ಕೆ.ಫಾ.

ಸದ್ದು ಸಪ್ಪಳ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ—

ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಶೀತ ಹವೆ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಸ್ವರ್ಶ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ—

ಫೇ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಬುರಡಿಯಮೇಲಿಂದ

ಬಹಳು ತೋಗಲು ಸುಲಯೋಣ—

ಕಾ. ಸ.

ತಲೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿ

ಇಲ್ಲದಿರೋಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸೂರ್ಯಾತಪ (Sunstroke.) —

ನೇ. ಮೂ.

ಸೂರ್ಯಾತಪದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ—

ಫೇ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಡವಾಡ

ಭಾರ ಇಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸೋಣ—
ಕಾ ಫಾ.
ತಲೆಯಿಂದ ರಕ್ತವೂ ರಸಿಕಿಯುಳ್ಳ
ಸ್ರಾವವೂ ಹೋಗುವದಾದರೆ—
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
ತಲೆಯ ಮುಂಭಾಗ ಒಂದೇಸವನೆ
ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರುವದು—
ನೇ. ಮೂ.
ಉರಿಪೈಣಿನೋಳಗಿಂದ ತಿಂಡಿ ತುರಿಸಿ
ಬಿಡುವಂಥ ಸ್ರಾವವಿದ್ದು ಅದ
ರಿಂದ ಕೂದಲು ಹೋಗುತ್ತಿ
ದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
ತಲೆ ಬುರಡಿಯ ಎಲುಬು ಮುರ
ದಿದ್ದು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳು (ಮಾಯು
ವದಿಲ್ಲ) ವ ದಿಲ್ಲವಾದರೆ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಹೊಟ್ಟುಹಾರಿ ಹಳದಿ ಹಕಳಿಗಟ್ಟು
ತ್ತಿದ್ದರೆ— ಕಾ. ಸ.
ತಲೆ ಹಾಗು ಕಿವಿ ಇವುಗಳ ಮೇಲಿನ
ಖಜ್ಜೆಯೊಳಗಿಂದ ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವ
ಹೋಗುವದಾದರೆ—ನೇ ಮೂ.
ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಪೈಣು— ಸಿ.; ನೇ.
ಮೂ.
ತಲೆಬುರುಡಿ ತಂಣೊದ್ದಂತೆ ಅನಿ
ಸೋಣ— ನೇ. ಮೂ.
ತಲೆಯಮೇಲೆಯೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯ
ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ತಿಂಡೆ— ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ತಲೆಯಮೇಲೆ ಉರುಪು— ನೇ. ಸ.
ಸಂಣಮಕ್ಕಳ ತಲೆಯಮೇಲಿನ
ಕೂದಲು ಉದುರಿ ಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯ
ಭಾಗ ಸುಟ್ಟಂತೆ ಕೆಂಪು ಕಾಣಿ
ಸುವದು (ತಿಗಳಿ ನೆಕ್ಕುವದು)—
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.
ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆದಾಡುವಾಗ
ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬಹಳು ತಿಂಡೆ—
ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆನೋವು, ತಲೆಶೂಲೆ.

ಬಹುದಿವಸದ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪುಕ್ಕತಿ
ಯವರಲ್ಲಿ— ಸಿ.
ಕಳೆಗುಂದಿದ, ಚಿರಡಿಬೋರ
ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.;
ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.
ಶಾಲೆಗೆಹೋಗುವ ಹೆಣ್ಣು
ಮಕ್ಕಳ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ
ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ— ಕಾ. ಫಾ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ತಲೆತೂಲೆಯ ವೇದನೆ ಬಿನ್ನ ಹುರಿಯ

ವರೆಗೆ ಹಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಉಂಡನಂತರ ಸುಸ್ತಿ (ಚಾಡ್ಯ)

ಹಾಗೂ ತಲೆನೋವು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಿಂತು ನಿಂತು ಕೆಲ ಅವಧಿಯ

ವರೆಗೆ— ನೇ. ಮೂ.

ನಿಂತು ನಿಂತು ನೋವು—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಅರೆತಲೆತೂಲೆ— ನೇ. ಮೂ. ೩೦×

ಅರೆತಲೆತೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ

ಕತ್ತಲೆಯೂ ಆಪಚನದ ಕಾಟ

ಗಳೂ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ತಲೆನೋವಿಗೆ

ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು—

ನೇ. ಸ.

ತಲೆನೋವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ

ಸುರುವಾಗುವದೂ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ

ನಿಲ್ಲುವದೂ—

ನೇ. ಮೂ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೆ

ತಲೆನೋವು— ಕಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.

ದುತ್ತೋದ್ಭವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಲೆ

ನೋವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ

ವಾಗುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ

ವರೆಗೆ ಅರೆತಲೆತೂಲೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ತಲೆ

ನೋಯಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಸೂರ್ಯೋದಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯಾ

ಸ್ತದ ವರೆಗೆ ಇದ್ದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ

೧೨ ಗಂಟೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

(ಅರ್ಧತಲೆತೂಲೆ)—ನೇ. ಮೂ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲೆ ನೋಯಲು

ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು—

ಕಾ. ಸ.

ದಿನಾಲು ರಾತ್ರಿ ತಪ್ಪದೆ ೧೦

ಗಂಟೆಗೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಇದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಲೆ

ನೋವು— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟಿನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ

ನಂತರವೂ ತಲೆ ನೋವು—

ನೇ. ಮೂ.

ಆಪಚನದ ಕಾಟದ ಮೂಲಕ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.; ನೇ. ಸ.

ಮಾನಸಿಕ ತ್ರಾಸದ ಮೂಲಕ—

ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮಾದಕಪದಾರ್ಥಗಳ ಅತಿರಿಕ್ತ

ಸೇವನದ ಮೂಲಕ— ನೇ. ಮೂ.

ಪಕ್ಕಾನ್ನ, ಜಡಾನ್ನ ಮುಂತಾದವು
 ಗಳ ಸೇವನದ ಮೂಲಕ—
 ಮುಷ್ಟ್ಯಮೈಥುನದಂಥ ಘಾತುಕ
 ಚಟೆಯ ಮೂಲಕ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ರಕ್ತಸಂಚಯದ ಮೂಲಕ—
 ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.
 ಸೂರ್ಯನ ಉಷ್ಣತೆಯ ಮೂಲಕ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಕೆಳಗೆ ಬಗ್ಗಿದ್ದರಿಂದಲೂ
 ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ—
 ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ನಡೆದಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಗಂಡಸ್ಥಳ
 ಎರಡೂ ಟುಣುಟುಣು ಹಾರು
 ತ್ತಿದ್ದು ತಲೆನೋವು ಹೆಚ್ಚಾ
 ಗುವದು— ನೇ. ಸ.
 ಉಂಡನಂತರ ಹಾಗೂ ಸಾಯಂ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲೆಶೂಲೆ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಕಣ್ಣು ತೆರೆದದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗು
 ವದು— ಸಿ.
 ಪ್ರತಿ ೭ನೇ ದಿವಸ— ಸಿ.
 ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
 ತಲೆ ನೋಯುವದು, ಮಳ
 ಮಳಿಸುವದೂ ಇರುವದು—ಸಿ.
 ಹಿಮಜ್ವರ (ಚಳಿಜ್ವರ) ಅಡಗಿದ
 ನಂತರ ಮುಂಜಾನೆ
 ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮದ ಮೂಲಕ
 ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಅವರೋಧ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.
 ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಕಿಡಿ ಕಾಣಿ
 ಸೋಣ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪಳ, ಗದ್ದಲ
 ವಾಗೋಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.
 ಬಿಳೇ ತವಡು ಹೊರಡುವದು —
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಕಣ್ಣು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ತಲೆಯ ಉರ್ಧ್ವಭಾಗಕ್ಕೆ ಶೀತಗಾಳಿ
 ಸಹನವಾಗದಿರೋಣ—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ನೋವು ಮಂದವಾಗಿದ್ದು
 ಗಡಬಡಿಸಿದಂತಾಗೋಣ -
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಜೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪು—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗ್ರ ಹಾಗೂ
 ಜಿಗಟು— ಫೇ. ಫಾ.
 ಆಕಳಿಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ದೃಷ್ಟಿದೋಷ ಕಾಣಿಸುವದು —
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕಪಾಳದ ನಾಡಿಗಳು ಹಾರುತ್ತಿದ್ದು
ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಕಣ್ಣಿನ ಉರ್ಧ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಡಿ
ಗಳು ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.
ಬಾಯಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಬಹಳ
ಸೋರೋಣ ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣು
ಸೋರುವದು— ನೇ. ಮೂ.
ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಮೂ.
ಆಸ್ತದ ವಾಂತಿ— ಫೇ. ಫಾ.
ಜಿಗಟು ಹುಳಿ ವಾಂತಿ— ನೇ. ಫಾ.
ಚಿರಡಿಬೋರ ಸ್ವಭಾವ
ವಾಗುವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆನೋವು

ತಲೆಯ ಬಲಭಾಗ ನೋಯು
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.
ಬಲಗಣ್ಣಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ನೋಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.
ತಲೆಯ ಉರ್ಧ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ
ಕಿವಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ
ನೋವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ತಲೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಡಿದಂತೆ
ನೋವು— ಸಿ.
ಕಪಾಳದಲ್ಲಿ ನೋವು— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ತಲೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ —
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.
ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು—
ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಪಾಳ
ಹಾಗೂ ತಲೆಯ ಎಡಭಾಗದ
ಇಲ್ಲವೆ ಬಲಭಾಗದ ನೋವು—
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮೆದುಳುಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು—
ನೇ. ಸ.
ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಪಾಳ
ಶೂಲೆ— ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.
ತಲೆನೋವು ಸರ್ವತ್ರ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.
ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು ಆಗಿ
ತಲೆನೋವು— ಸಿ.
ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಯಾಗೋಣ—
ನೇ. ಸ.
ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ
ಕಹಿಯಾಗುವದು—
ನೇ. ಸ.
ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಕಲಿಸುವದು—
ಕಾ. ಫಾ.
ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಥಂಡಿ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಪಿತ್ತದ ರೇಷವಾಗೋಣ—
ನೇ. ಸ.

ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ—ಕಾ. ಫಾ.
ನಿರುತ್ಸಾಹ, ನಿರಾಶೆ ಅನಿಸೋಣ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಬವಳಿ, ತಲೆ ಭ್ರಮಣವಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಮಲಾವರೋಧವಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಮಳಮಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.

ಮಂದ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಭಯಂಕರ ವೇದನೆ ಆಗೋಣ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಶೂಲೆ ಇದ್ದು ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಸ.

ಕಪಾಳದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ವೇದನೆ ತಲೆಯಿಂದ ಗದ್ದದ ವರೆಗೆ
ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ತಲೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು—
ಕಾ. ಸ.

ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ—
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
ಎಡಗಣ್ಣಿನಿಂದ ತಲೆಯ ವರೆಗೆ
ನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಸ.

ಮೂಗಿನ ಬುಡಕ್ಕೆ— ನೇ. ಮೂ.
ತಲೆನೋವು ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳತನಕ
ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕರಕರ ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ—
ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ—
ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.

ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಬಡೆದದ್ದರಿಂದಾ
ಗುವಂಥ ವೇದನೆ (ನೋವು)—
ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ತೀವ್ರ ಬಾಣನಟ್ಟದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ
ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಕಾ. ಸ.

ವೇದನೆ ಎಳೋಣ (ಒಳಗಿಂದ) —
ಕಾ. ಫಾ.

ಕಡೆದದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ —
ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ. ಸಿ.
ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬದಲಿಸುವಂಥ —
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಚುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ—

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ವ. ೧.

ಹೊಡೆದದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ—

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ವೇದನೆ ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.

ತಲೆಯು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚಿಗೆ

ಬಿಗಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದು

ಅನಿಸುವ— ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗವು ತೆರೆಯಲ್ಪ

ಡುವದೆಂದನಿಸುವದು— ನೇ. ಫಾ.

ತಲೆಯು ತೆರೆದದ್ದು ಇದ್ದು

ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ

ಇಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸುವದು—

ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ತಲೆಯು ಕಡೆದುಬೀಳುತ್ತದೇನೋ

ಅನಿಸುವದು— ಸಿ.

ತಲೆಯ ಉರ್ಧ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ

ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.

ತಲೆಯೊಳಗಿಂದ ಶೀತಗಾಳಿ

ಬೀಸುತ್ತದೆಂದು ಅನಿಸುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ

ಹೊಡೆದದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ—

ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಜಿಜ್ಜಿದ್ದರಿಂದಾಗು

ವಂಥ— ಸಿ.

ಮೆದಳುಬುರಡಿಯ ಮೇಲೆ

ಒತ್ತಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದನಿಸುವ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಗುರುನಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಾ

ಗುವಂತನಿಸುವದು— ಫೇ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಗುರು

ಶೇರಿದಂತನಿಸುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಒಡೆದು

ಹೋಗುವಂತೆ ಅನಿಸುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗವು ಒಡೆದು

ಚೂರುಚೂರಾಗುವದೆಂದನಿ

ಸೋಣ— ನೇ. ಸ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಣನಟ್ಟಂತೆ

ಅನಿಸುವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಕಣ್ಣಿನ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆ ಕವಾಳದ

(ಗಂಡಸ್ಥಳ) ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು

ತೀರ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು—

ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಬುರಡಿಯು ತೀರ ತುಂಬಿ

ದಂತೆ ಅನಿಸುವದು— ನೇ. ಫಾ.

ತಲೆಯು ಬಲು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆಂದು

ಅನಿಸುವದು— ಸಿ.

ಶೀರ್ಷಪೃಷ್ಠಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಾಕು,

ಚೂರಿ, ಶೇರಿದಂತೆ

ಅನಿಸೋಣ— ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆಯ ಎರಡೂ ಕಿವಿಯಹತ್ತರ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಡ ಅನಿಸೋಣ —
ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆಯ ಕಿವಿಯ
ಹತ್ತರ ಸ್ಕೂರ ಮೊಳೆಯು ತಿರ
ವಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದನಿಸುವದು —
ನೇ. ಸ.

ಎಡಗಿವಿಯ ಹತ್ತರ ಜಡತ್ವ —
ಕಾ. ಮೂ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರ ಅನಿಸುವದು
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಜೋರಿನಿಂದ ಒತ್ತಿದಂತೆ —
ನೇ. ಸ.

ತಲೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾರವೆನಿಸುವದು — ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾರ —
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಎಲುಬಿನಲ್ಲಿಯೂ
ತಲೆಯ ಉರ್ಧ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ
ಭಾರವೆನಿಸುವದು — ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ಸಿ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಎಲುಬಿನಲ್ಲಿಯೂ
ಶೀರ್ಷ ಪೃಷ್ಠ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ
ಭಾರ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಾಡೀಗತ ಶೂಲೆ — ಕಾ. ಫಾ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ತಲೆ ನೋವು ಕಡಿಮೆ ಆಗೋಣ
ಕತ್ತಲೆ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿ (ಕೋಣೆ.
ಯಲ್ಲಿ) ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ — ಸಿ.;
ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಾಹ್ಯ ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ —
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಎನಾದರೂ ತಿಂದ ನಂತರ —
ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟದ್ದ
ರಿಂದ — ಸಿ.

ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ —
ಫೇ. ಫಾ.

ಬೆವರು ಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ — ನೇ. ಮೂ.
ಮಂದ (ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ) ನಡೆದದ್ದ.
ರಿಂದ — ಕಾ. ಫಾ.

ಥಂಡಿಯಿಂದ — ಫೇ. ಫಾ.
ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ಕೈ ಆಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ —
ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಸ್ವಸ್ಥ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ —
ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆರಾಮ (ಉಲ್ಲಾಸ)
ವಾಗುವಂಥ ವ್ಯವಸಾಯದಿಂದ.
ಕಾ. ಫಾ.;

ಬೈಲು ತಣ್ಣನ ಹವೆಯಲ್ಲಿ — ಕಾ.
ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು ತಲೆ
ಹೊರಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ — ಸಿ.

ತೇಗು

ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

ಉರುವು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ರುಚಿ

ಇಲ್ಲದ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹುಳಿ— ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಉಷ್ಣ ಪೇಯದಿಂದ— ಕಾ. ಮೂ.

ಜಿಗಟು-ಎಣ್ಣೆಣ್ಣೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ಕಹಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ವಾತವುಳ್ಳ - ಕಾ. ಫಾ.

ಉಟವಾದ ನಂತರ ಹಗಲು ಕಹಿ,

ರುಚಿಯಿಲ್ಲದ ತೇಗು— ನೇ. ಸ.

ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ

ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಬಲಗಡೆಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ

ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ

ಸೇರುವವು— ನೇ. ಮೂ.

ಎರಡೂ ತೊಡೆಗಳ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ,

ನಸುಗೆಂಪು ಕಲೆ ಉಪದಂಶದ

ನಂತರ— ನೇ. ಸ.

ತೊಡೆಯ ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾರು

ವಿಕೆ— ನೇ. ಮೂ.

ತೊಡೆಗಳ ಒಳಭಾಗದ ಸ್ನಾಯು

ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ—

ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದಾ

ಗುವ ವೇದನೆಯಂಥ ವೇದನೆ

ಇದ್ದು ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ನೋವು

ಇದ್ದರೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ, ಜುಜ್ಜಿ ದಂತೆ

ವೇದನೆ—ಸಿ.

ತೊದಲಿಸುವದು—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ (माकडकाड) ಬೆನ್ನಹೂರಿ

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಸ.

ಬಧಿರತೆ ಹಾಗೂ ಊನತೆ

ನ್ಯೂನತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತ್ರಿಕಾಸ್ಥಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು

ಮಗ್ಗಲ ಮೇಲೆ ಮಲಗಲು

ಬರುವದಿಲ್ಲ— ನೇ. ಸ.

ತ್ವಚೆಯ ದಾಹ—ನೇ. ಸ.

ನಡುನಡುವೆ ಉದ್ಭವಿಸುವದು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಮೆತ್ತಗೆ, ಕೆಂಪು ಹೊಳೆಯುವಂತೆ

ಕಾಣಿಸುವದು— ನೇ. ಸ.;

ಫೇ. ಫಾ.

ಜ್ವರವುಳ್ಳದ್ದು—ಫೇ. ಫಾ.

ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ ಕುರು— ಕಾ. ಸ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಕೀವು ಇದ್ದ— ಸಿ.

ತ್ವಗ್ರೋಗ ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ತ್ವಗ್ರೋಗ ಇಸಬು

ಉಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚು ತಿನ್ನುವದರಿಂದ—
ನೇ. ಮೂ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅಡಗುವದು—
ಮೈಲಿಯು. ಕೆಟ್ಟ ರಸಿಕೆ ಚುಚ್ಚಿದ್ದ
ರಿಂದ— ಕಾ. ಮೂ.

ಗಲ್ಲ, ಗದ್ದ, ತಲೆಬುರುಡಿ—ಇವು
ಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಕಿವಿಯ
ಹಿಂದೆ— ಕಾ. ಮೂ.

ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬಿನ ಮೇಲೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಸಂದುಗಳ ತೆಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಹಕಳಿಗಟ್ಟುವ— ಸಿ.

ಹಳದಿ ಹಕಳಿ— ನೇ. ಫಾ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹಳದಿ ಹಕಳಿ— ನೇ. ಸ.

ಬಿಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಳದಿ ಹಕಳಿ—
ಕಲೈ. ಫಾ.

ಬಿಳಿ ಹಕಳಿ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಲೈ. ಫಾ.

ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ ಹಕಳಿ—
ನೇ. ಫಾ.

ನೀರ ಬಕ್ಕೆ ಇದ್ದ— ನೇ. ಸ.

ಬಿಳಿ ಬಕ್ಕೆ ಎಳುತ್ತಿರುವ—
ಕಾ. ಮೂ.

ತೆಳ್ಳನ ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುವ—
ನೇ. ಮೂ.

ಪಿತ್ತದ ಭಾವನೆ ಇರುವ—
ನೇ. ಫಾ.

ಸ್ವರ್ಣ ತೀರ ಸಹನವಾಗದಿರೋಣ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಕ್ರೋಧದಾಯಕ ಸ್ರಾವ
ಹೋಗೋಣ— ಕಾ. ಫಾ.

ತೆಳ್ಳನ, ಸ್ವಚ್ಛ ಸ್ರಾವ—ನೇ. ಮೂ.
ತ್ವಚೆಯಿಂದ ನೀರಿಸಂಥ ತಿಳಿ
ನೀರು— ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹುಣ್ಣಿನೊಳಗಿಂದ ನೀರಿಸಂತೆ
ತೆಳ್ಳನ ಸ್ರಾವ— ನೇ. ಮೂ.

,, ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಬಿಳಿ ಲೋಳಿ
ಯಂಥ ದಟ್ಟನ ಸ್ರಾವ—
ಕಲೈ. ಫಾ.

ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ಬಿಳಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ತೆಳ್ಳನ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವ—ನೇ. ಸ.

ಹಳದಿ, ಹಸರು— ಕಾ. ಸ.

ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ— ನೇ. ಫಾ.

ಕೀವು ಉಕ್ಕ ಸ್ರಾವ— ನೇ. ಫಾ.;
ಸಿ.

ಜೇನತುಪ್ಪದಂತೆ ದಟ್ಟ—
ನೇ. ಫಾ.

ಕೊಳಕ ಕೀವೂ ರಕ್ತವೂ

ಹೋಗೋಣ— ಕಾ. ಫಾ.

ಕೃಮಿದಂತಜನ್ಯ— ನೇ. ಮೂ.

ಕ್ರೀಮಿದಂಶದಿಂದ ಹರಡಿ ಹಾಗೂ
ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಕ್ಕೆ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಡುವದು—
ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೋಗು
ವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ— ಕಾ. ಸ.;
ಖಜ್ಜಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

,, ಅಡಗಿದ್ದರೆ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹಸಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ನೇ. ಸ.
ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟೋಣ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.;

ಕಾ ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಬಿಳೇ ಹಕ್ಕಳಿ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಹಳದಿ ಹಕ್ಕಳಿ— ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.
ಬಿಲ್ಲೆಗಳಾಗೋಣ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಬುರಡಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೊಟ್ಟು
ಹೊರಡೋಣ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಬುರಡಿಯ ಮೇಲೆ ವೇದನೆಯುಳ್ಳ
ಬಕ್ಕೆಗಳೂ ಗಂಟುಗಳೂ—
ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

ದಾಹ—ಫೇ. ಫಾ.

ಕೀವು— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಸಿ.

ಬಿಳಿ ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟುವದು—ಬಿಳೇ
ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುವದು—
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಸ.

ಹಸಿ ಬಕ್ಕೆ—ಕಾ. ಸ.;
ತೊಗಲು ಬಹಳ ಸುಲಿಯೋಣ—
ಕಾ. ಸ.

ಬಕ್ಕೆ— ಫೇ. ಫಾ.
ಹುರಬರಕ ಹತ್ತೋಣ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಬಿಡೋಣ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ತಿಂಡಿ ಬಿಡುವಂಥ ಕೀವು ಇದ್ದ
ಹುಣ್ಣು— ಸಿ.

ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗ್ರಂಥಿಗಳು— ಸಿ.
ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ —
ನೇ. ಸ.

ಶೀತೋಪಚಾರ ಸಹನವಾಗದು—
ಫೇ. ಫಾ.

ತ್ವಚೆ ನೋಯುವದು-ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಜಿಗಟು ಎಳೆಯುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರಾವ ಹೊರ
ಡುವಂಥ ಹುಣ್ಣು—ಕಾ. ಸ.

ವ್ರಣ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
ವ್ರಣದ ತುದಿ ಬಿರುಸು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲ.

ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳೆಯಂಥ ಬಕ್ಕೆಗಳೇ
 ಳೋಣ—ನೇ. ಸ ; ಕಾ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.

ತುರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ತ್ವಚೆಯೊಳಗಿಂದ
 ರಕ್ತ ಹೊರಡುವದು—ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಉಬ್ಬಿದ ಬಕ್ಕೆ—
 ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಮೂ.

ನೀರಿನ ಬಕ್ಕೆಗಳು— ನೇ. ಮೂ.
 ರಕ್ತವುಳ್ಳ ನೀರಿನ ಬಕ್ಕೆಗಳು—
 ಕಾ. ಫಾ.

ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಕುರು—ಕಾ.
 ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಫೇ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲ.

ಆರಪಾರ ಕುರು (ನಾಡಿವ್ರಣ)—
 ಸಿ.; ನೇ. ಸ.

ನಾವಲಿಗನ ಕತ್ತಿ ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ
 ತಿಂಡಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ತ್ವಚೆ ತಣ್ಣನದು—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಕುರು (ಕೂದಲು ಗುರು)—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.;
 ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಕುರು ಆಗುವ ಪುವೃತ್ತಿ— ಸಿ.
 ಕಾಲಿಗೆ ದಡ್ಡು, ಆನೆ—ಕಾ. ಮೂ.

ತ್ವಚೆ ತಂದಂತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಮೂ.

ತಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ತಂದಂತೆ, ಕೆಂಪು,—
 ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಉರುವು
 ಬಿಟ್ಟಂತೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಿರಕು ಬಿಟ್ಟದ್ದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲ.
 ಸುಟ್ಟ ಸ್ಥಳ ಕೆಂಪೂ, ವೇದನೆವು
 ಳ್ದದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.

ಹಕಳಿ ಹಳದಿ, ಬಿಳಿದು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಬಂಗಾರದಂತೆ ಹಳದಿ— ನೇ. ಫಾ.
 ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದದ್ದು— ಕಾ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಸ.

ತ್ವಚೆ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟದ್ದು—ಕಲ್ಕೆ.
 ಫ್ಲ.; ನೇ. ಮೂ.

,, ಹೂಲಸು— ನೇ. ಮೂ.

ಬಹು ದಿವಸದ ತ್ವಚೆಯ ರೋಗ—
 ನೇ. ಮೂ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು
 ವ್ರಣ— ಸಿ.

ಅಂಗುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು, ಅಲ್ಲಿ
 ಶಲಿಯೋಣ— ನೇ. ಮೂ.

ತ್ವಚೆ ಒಣಗಿದ್ದು— ಕಾ. ಸ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲ.

ತ್ವಚಿ ಬಹಳೇ ಬಣ್ಣಿದ್ದು —
ನೇ. ಮೂ.

ಗಡ್ಡದ ಕೂದಲು ಉದರಿ

ಬೀಳೋಣ — ನೇ. ಮೂ.

ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಬೋಳು — ಸಿ.

ತ್ವಚಿಯ ಮೇಲೆ ತಾವಿತಾವಿನಲ್ಲಿ,

ಕೂದಲು ಉದರಿ ಬೋಳಾ

ಗೋಣ — ಕಾ. ಫಾ.

ಮಡಿಬಕ್ಕೆ — ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗಲ್ಲದಮೇಲೆ ಮಡಿಬಕ್ಕೆ — ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.

ತ್ವಚಿ ನೀಲಿವರ್ಣದ್ದು —

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ — ಸಿ.

ಹುಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ಬಿಳೇ ಸ್ರಾವ

ಹೋಗುವದು — ಕಾ. ಮೂ.

ತ್ವಚಿಯಲ್ಲಿ ಸುಡುವಿಕೆ — ಕಾ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ನೇ. ಸ.

ತ್ವಚಿಯಲ್ಲಿ ಸುಡುವದರ ಮೂಲಕ

ಬಕ್ಕೆ ಏಳೋಣ — ನೇ. ಮೂ.

ಥಂಡಿಯಿಂದ ಕೈಮೇಲೆ ಬಿರುಕು

ಬಿಡೋಣ — ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.

ತ್ವಚಿ ನಿರಿಗಿಟ್ಟಿದ್ದು —

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹಳದಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಉರುವು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ, ತಿಂಡಿ

ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ಬಕ್ಕೆಗಳು,

ಅದರೊಳಗಿಂದ ಕೀವಿನಂಥ

ಸ್ರಾವ ಹೋಗುವದು — ಕಾ. ಸ.

ತಿಂಡಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಭರದಿಂದ ತುರಿಸಿ

ಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸ್ರಾವವಿರುವದು

ಹಾಗೂ ಅದರೊಳಗಿಂದ ಕೀವಿ

ನಂಥ ಸ್ರಾವ ಸೋರುವದು —

ಕಾ. ಸ.

ಇಸಬಿನೊಳಗಿಂದ ಬಹಳು ಜಿಗಟು

ಸ್ರಾವ ಸೋರುವದು — ನೇ. ಸ.

ಕಲೆ ಬಿಡುವಂಥ ಸ್ರಾವವಿದ್ದು ಅದ

ರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೂದಲು ಉದುರಿ

ಬೀಳುವವು — ನೇ. ಮೂ.

ಜಠರಗತ ಕಾಟದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ

ವಾಗುವ ಬಕ್ಕೆ — ಕಾ. ಮೂ.

ತಲೆ, ಕೈ, ಮುಂಗೈಗಳಲ್ಲಿ

ಇಸಬು — ಸಿ.

ಬಹು ಶ್ರಮಮಾಡಿದ ನಂತರ

ಪಿತ್ತಗಾದಿಗಳು — ನೇ. ಮೂ.

ಸರ್ವಾಂಗವೂ ದೊಡ್ಡ ಪಿತ್ತಗಾದಿ

ಗಳೂ ಬಹಳ ತಿಂಡಿಯೂ —

ನೇ. ಮೂ.

ಅಂಗಾಲಿಗೆ ತಿಂಡಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

“ತಿಂಡಿ” ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಮೈಯೊಳಗಿಂದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು

ತೆಗೆಯುವಾಗ — ನೇ. ಸ.

ಬುಕ್ಕೆಗಳಿಲ್ಲದೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ತ್ವಚೆಯಮೇಲೆ ಇರುವ ತಿರುಗಾಡಿ
 ದಂತನಿಸಿ ತಿಂಡೆ — ಕಾ. ಫಾ.
 ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಸ.
 ನಾವಲಿಗನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಲು
 ತಗದ ಕೂಡಲೆ ತಿಂಡೆ — ಮ್ಯಾ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ತುರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನ —
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ — ಕಾ.
 ಮೂ.; ಸಿ.
 ಸಂಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಂಡೆಬಿಡುವ
 ಬುಕ್ಕೆಗಳು (ಚಕಂದಳ) —
 ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ರೂಪಾಯಿಯ ಆಕಾರದ
 ಬಿಲ್ಲೆಗಳು — ನೇ. ಮೂ.
 ಅಂಗೈಮೇಲೆ ನರೋಲಿ — ನೇ.
 ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.
 ತ್ವಚೆಯು ಚುರಚುರಿಸುವದು
 ಬಿಂಕೆಯಂತೆ ಸುಡುವದು —
 ಕಾ. ಸ.
 ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರುಗುಳ್ಳೆ —
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
 ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ
 ನೀರುಗುಳ್ಳೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಉರುಪುಳ್ಳ ನೀರು ಬಾವು — ನೇ. ಸ.
 ತ್ವಚೆ ಬೆಗಟು ಎಣ್ಣೆಣ್ಣೆ — ನೇ.
 ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಕೋಮಲ ತ್ವಚೆ — ಸಿ.
 ತ್ವಚೆ ಹುರಬರಕ — ಕಾ. ಸ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
 ತ್ವಚೆ ನೋವುಳ್ಳದ್ದು — ನೇ.
 ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ತ್ವಚೆ ದಾಹ ಉಳ್ಳದ್ದು —
 ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ತ್ವಚೆಯಮೇಲೆ ಸಂಣ ಸಂಣ
 ಗಂಟುಗಳು — ಸಿ.
 ತ್ವಚೆ ಹಳದಿ — ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ತ್ವಚೆ ಕಳೆಗುದ್ದಿದ್ದು — ನೇ. ಸ.
 ತ್ವಚೆ ಕೈಗೆ ಹತ್ತಿಬರುವಂಥಾದ್ದು
 ನೇ. ಮೂ.
 ಬಾತದ್ದು — ಸಿ.; ನೇ. ಸ.
 ನಿರಿಗಗಟ್ಟಿದ್ದು ಕಳೆಗುದ್ದಿದ್ದು —
 ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.
 ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲೆ ದುಂಡನ ರೇಷೆ —
 ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.
 ತ್ವಚೆಯಮೇಲೆ ದುಷ್ಟಾರ್ಪದ —
 ಕಾ. ಸ.
 ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ (ಸ್ನೋಟವುಳ್ಳ)
 ದಾಹ — ಕಾ. ಸ.

ತ್ವಚೆ ಕೆಂಪು, ಹೊಳವುಳ್ಳದ್ದೂ,
ಮೆತ್ತಗೂ — ನೇ. ಸ.;
ಫೇ. ಫಾ.
ನಡುನಡುವೆ ಬರುವದಾಹ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ತಳತನಕ ಸೇರಿದ— ಸಿ.
ಕೀವು ಇದ್ದು— ಸಿ.
ನಖರೋಗ— ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.
ಒಣಗಿದಂಥ, ಕೀಳುವಂಥ—
ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.
ಬೆಳಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರೆ— ಕಾ. ಸ.
ನಾಡೀವ್ರಣ— (ಭಗಂದರ)—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.
ತೀವ್ರವಾಗಿ ತುಂಬಿಬಾರದಂಥ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ದಾಹಯುಕ್ತ ವ್ರಣ— ಫೇ. ಫಾ.
ಕೆಂಪು, ಮಾಂಸಯುಕ್ತ— ಸಿ.;
ಕಾ. ಮೂ.
ಕೀವು ಉಳ್ಳ ವ್ರಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ; ಸಿ.
ಕ್ಷಯದ ವ್ರಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ತ್ವಚೆಯಮೇಲೆ ಸಿತ್ತಗಾದಿ
ಎಳೋಣ— ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
ಸ.; ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.
ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅಡುಗುವ
ಬಕ್ಕೆ— ಕಾ. ಸ.
ಉರುವು, ತಿಂಡೆ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವ
ಬಕ್ಕೆ— ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ತಿಂಡೆಯುಳ್ಳಸಂಣಸಂಣ ಬೊಕ್ಕೆ—
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.
ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಬಕ್ಕೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಬಕ್ಕೆಗಳು ಗುಲಾಬೀ ಬಂಣದ್ದು—
ನೇ. ಫಾ.
ಸಂಣ ಸಂಣ, ನಸುಗೆಂಪು ಬಂಣದ,
ವೇದನೆ ಇಲ್ಲದ— ಕಾ. ಮೂ.
ಪಚನದ ಅಥವಾ ಮುಟ್ಟಿನ ಸಂಬಂ
ಧದ ಕಾಟಗಳು ಇದ್ದು—
ನೇ. ಮೂ.
ಪಾಂಡುರೋಗ ಇಲ್ಲವೆ ಅಂಗುಲಿ
ವಾತದ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ತಿಳಿ ಹಕ್ಕಳಿಗಟ್ಟುವ ಬಕ್ಕೆ—
ಕಾ. ಸ.
ಸಂಣ, ದಟ್ಟಾಗಿರುವ (ಚನ್ನಂಗಿಯ
ಬೇಳೆಯಂಥ)—ನೇ. ಮೂ.
ಕೆಂಪು ಜಾತಿಯ— ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.
ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಕ್ಕೆಗಳು—
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ. ನೇ.ಮೂ.
ನೀರಿನ ಬಕ್ಕೆ— ನೇ. ಮೂ.; ನೇ-
ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
ಒಣ ಹಾಗೂ ಬಿಸಿಹತ್ತುವ—
ಕಾ. ಸ.

ಗದ್ದದ ಮೇಲೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಹುಣು(Blister-ನೀರು ಗುಳ್ಳೆ)-
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;
ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಬಿರುಸು ಗುಳ್ಳೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.
ಕೆಂಪು ,, — ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.
ಕೀವು ಉಳ್ಳ — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.
ಕೀವು ಉಳ್ಳ ಏಷಾರಿ (ದುಷ್ಟ) —
ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಸರ್ವಾಂಗದಮೇಲೆ ನೋಣ ಕಡೆ
ದುತೆ ಕೆಂಪು ಬಕ್ಕಿಗಳೂ,
ತಂಡಿಯೂ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ.
ಗದ್ದದ ಕೆಳಗೆ ಕೆಂಪು ಬಕ್ಕಿಗಳೂ
ತಂಡಿಯೂ — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಜಿಜ್ಞೆದಂತೆ ನೇದನೆ — ನೇ. ಮೂ.;
ಫೇ. ಫಾ.
ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುವದು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಸಂಣ ಹುಡುಗರಿಗೆ ತೊಗಲು
ಸುಲಿಯೋಣ — ನೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.
ಮಹಾರೋಗ — ಸಿ.
ತ್ವಚೆಯ ಹಸಿ ರೋಗಗಳು —
ನೇ. ಸ.

ತ್ವಚೆ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೋಳು ಶೌಚ
ವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಫಾ.
ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಹುಣು ತೀಪ್ಪ
ವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ — ಸಿ.
ತ್ವಚೆಯ ಕ್ಷಯರೋಗ —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಕಲೆ, ಮಚ್ಚ; ಕರೆಕಲೆ —
ನೇ. ಮೂ.

ದಣಿವಿಕೆ

ಬಳಲಿಕೆ — (ಶೀಣ ಮಹಾ) ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ದಣಿವಿಕೆ — ಕಾ. ಫಾ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮಾತನಾಡಿದನಂತರ —
ನೇ. ಮೂ.
ಬರೆಯುವದಾದನಂತರ ಓದುವ
ದಾದನಂತರ, ಮಾನಸಿಕ ದಣಿ
ವಿಕೆ — ಸಿ.

ದಮ್ಮ ಗೂರು (Asthma)

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ — ಕಾ. ಫಾ.
ಎರಡನೇ ಔಷಧ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಸಂಣಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯ — ನೇ. ಸ.
ಪಾಂಡುರೋಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.
 ತೇಗು ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಚರರದ ವಿಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ (ಜಠ
 ರವು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ)—ಕಾ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.
 ಜೀರ್ಣ ಜ್ವರವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ (ಹನೆ) ತುಂಬಿ
 ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ದಮ್ಮು
 ಇದ್ದಾಗ ಕಾಟ (ತ್ರಾಸ)ವಾಗು
 ತ್ತಿದ್ದರೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಚಕ್ಕೆ ತೆಳ್ಳಗೆ
 ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ದಮ್ಮು ಇದ್ದರೆ—
 ನೇ. ಸ.
 ಸರ್ದಿ (ತೇವು) ಹವೆಯ ಮೂಲಕ
 ದಮ್ಮು ಇದ್ದರೆ— ನೇ. ಸ.
 ನಿಂತು ನಿಂತು ಒರುವಂಥ ದಮ್ಮು
 ಇದ್ದರೆ (ಕೆಮ್ಮು ಸಹ ಇದ್ದರೆ)—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಲಘು ಶ್ವಾಸ (ಅಂದರೆ ಒಳಗಿನಿಂದ
 ಶ್ವಾಸ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ
 ಬಾರದೆ ಹೊರಗಿಂದ ಹೊರಗೇ
 ಶ್ವಾಸ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗು
 ತ್ತಿದ್ದರೆ)— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.

ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಶಾಸೋಚ್ಛಾಸವು
 ಜೋರಿನಿಂದ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳು
 ಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಕಷ್ಟದಾಯಕ
 ವಿದ್ದರೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.
 ಜಿಗಟು ಬಿಳೇ ಲೊದಡಿಗಳಿದ್ದರೆ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಪಂಡುರೋಗವಿದ್ದರೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಸ.
 ದಟ್ಟ ಬೂದಿಬಂಣದ ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಳೇ
 ಲೊದಡಿಗಳು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ—
 ಕಾ. ಮೂ.
 ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಕೀವು ಸಹಿತ ಲೊದಡಿ
 (ವೃದ್ಧರಲ್ಲಿ)— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಲೊದಡಿ ಬೀಳಲು ಶ್ರಮ
 ವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
 ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿಬುರುಗುಳ್ಳ ಲೊದಡಿ
 ಇದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ಲೊದಡಿ—ಕಾ. ಸ.
 ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ, ಕೆನೆಯಂಥ
 ಲೊದಡಿ— ನೇ. ಫಾ.
 ಹಸರು, ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿಲೊದಡಿ—
 ನೇ. ಸ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದಮ್ಮಿನ ಲಹರಿ ಬಂದ
 ದ್ದರಿಂದ ಎಚ್ಚರಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ—
 ನೇ. ಸ.
 ಉಷ್ಣ ರುತುವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು—
 ಕಾ. ಸ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ನ ತಿಂದಾಗ್ಯೂ ಹೆಚ್ಚು —
ಕಾ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು — ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.

ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು —
ನೇ. ಮೂ.

ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು —
ಕಾ. ಫಾ.

ಎದ್ದು ಕೂತಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಶ್ವಾನೋಚ್ಚ್ವಾಸದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದೆ
ಯಲ್ಲಿ ಸೂಂ ಸೂಂ ಸಪ್ಪಳವಾಗಿ
ಅಸ್ಪಸ್ಥತೆ ಹಾಗೂ ಕಷ್ಟ
ವಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.

ಅಟ್ಟದ ಪಾವಟಿಗೆ ಎರುವಾಗ
ದಮ್ಮು — ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.

ಜೀರ್ಣಜ್ವರದ್ದು ದಮ್ಮು —
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು —
ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ
ಸಮಾಧಾನ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಎದ್ದು ಕೂತದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗು
ವದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಮುಂಜಾವಿ ೪-೫ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ
ಮಳೆಗಾಲದ ತೇವು ಹವೆಯ

ಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದು,
ಉಟಾದಂತರ ವಾಂತಿಯಾಗಿ
ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತದೆ— ನೇ. ಸ.

ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಕಾ. ಮೂ.

ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ದಾಹ ಅಂತರ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ— ಕಾ.

ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಫೇ. ಫಾ.

,, ಬಾಹ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ— ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ

,, ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ— ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.

ದುಷ್ಪದಾಹವಿದ್ದಲ್ಲಿ-(Malignant)-
ಸಿ.

ದಾಹ ಭಾಗವು ಕೊಳೆಯುವಂಥಾ
ದ್ದು (ಕೊಳತದ್ದು)-ಕಾ.ಫಾ.;ಸಿ.

,, ಲಸವಾಹಿನಿಗಳಲ್ಲಿ— ಸಿ.

,, ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ- ಬಾವು ಬಂದಂಥ
ಭಾಗವು ಬಿಳಿದಾಗಿರುವದು—
ಕಾ. ಸ.

ದುಷ್ಪಗ್ರಂಥಿ

ಅರ್ಬುದವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ದೃಷ್ಟಿ

ದೃಷ್ಟಿದೋಷ— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಅಂಧಕದೃಷ್ಟಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಅಸ್ತಿರ, ಚಂಚಲ,— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಅಸ್ಪೃಷ್ಠ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಕಿಡಿ ಹಾರುವವು—
ಕಲ್ಪೆ. ಪೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಕುಗ್ಗುವಂಥ
ದೃಷ್ಟಿ— ಸಿ.

ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಕರೇ ಚಿಕ್ಕಿ
ಕಾಣುವಂಥ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಸಮೀಪದ ವಸ್ತುಗಳು ಕಾಣಿಸು
ವಂಥ— ನೇ. ಮೂ.

ದೂರದ ವಸ್ತುಗಳು ಕಾಣಿಸು
ವಂಥ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹೊಗೆ ಕಾಣುವಂಥ ದೃಷ್ಟಿ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮಂದ ದೃಷ್ಟಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಓದುವಾಗ ಅಕ್ಷರಗಳು ಒಂದ
ರಲ್ಲೊಂದು ಕೂಡಿದಂತೆ ಕಾಣು
ವವು— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣಗಳು ಕಾಣು
ತ್ತವೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಿಂಕಿಯಂಥ ಕೆಂಪು—ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ದೃಷ್ಟಿದೌರ್ಬಲ್ಯ— (Ambliopaca)
ಕಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಬೆವರು ಅಡಗಿದ್ದ
ರಿಂದ— ಸಿ.

ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಎಡಗಡೆ
ಯಿಂದ ಬಲಗಡೆ ಏನಾದರೂ

ಸಣ್ಣ ಹಕ್ಕಿಯು ಓಡಿಹೋಗು
ವಂತೆ ಕಾಣುವದು—ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಅಕ್ಷರಗಳು ಕಾಣದಲೆ ಅವುಗಳ
ಬದಲು ಸಣ್ಣ ದುಂಡ ಕರೆ
ಬಣ್ಣದ ಬಿಂದುಗಳು ಅಥವಾ
ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಚಿಕ್ಕಿಗಳು
ಕಾಣುತ್ತವೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ
ದೃಷ್ಟಿಯು ಮಂದವಾಗುತ್ತದೆ—
ಸಿ.

ಕೆಮ್ಮಿದ ನಂತರವಾಗಲಿ ಶೀನು
ಬಂದ ನಂತರವಾಗಲಿ ಕಣ್ಣಿನ
ಮುಂದೆ ಮಿಂಚುವಂಥ ತೇಜಸ್ವಿ
ಪದಾರ್ಥ ಕಾಣುತ್ತವೆ—
ಕಾ. ಮೂ

ಜಂತಿನ ಮೂಲಕ ದೃಷ್ಟಿಯು
ಡೊಂಕಾಗಿರುವದು —
ಕಾ. ಫಾ.

ನೇತ್ರ ನಾಡಿಯ ದಣುವಿಕೆಯ
ಮೂಲಕ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ
ಡೊಂಕದೃಷ್ಟಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಬಗ್ಗಿದಾಗ, ನಡೆಯುವಾಗ,
ಓದುವಾಗ ಅಥವಾ ಬರೆಯು
ವಾಗ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕಾಣದಂತೆ
ಆಗುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಧನುರ್ವಾತ-ಆಚಕೆ (ಮಹಾ)

ಅಂಕುಡಿ — ಶರೀರವು ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ
ಮಣಿದು ತಲೆ ಹಾಗೂ ಕಾಲ
ಹಿಂಮಡ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಹೊಟ್ಟೆ
ಎತ್ತರಿಸುವದು — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು — ನೇ.
ಮೂ.

ಕರುಳುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರಣ (ಸಂನಿಪಾತ
ಜ್ವರದಲ್ಲಿ) — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಅಂತ್ರಗತ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಶೀತ —
ನೇ. ಮೂ.

ಮಧ್ಯಾಸ್ಥದಲ್ಲಿ ೩ ಗಂಟೆಯ
ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡ ನಳಗಳಲ್ಲಿ
ಭಯಂಕರ ವೇದನೆ — ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ೬x; ಕಾ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
೬x.

ಸಂಕೋಚವಾದಂತೆ ಕಾಣಿಸು
ವದು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಧ್ವನಿ

ಧ್ವನಿಕೂಡೋಣ — ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಅತಿಶ್ರಮದಿಂದ ಧ್ವನಿಯು

ಕೂಡೋಣ — ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಧ್ವನಿನಲಿಕೆಯ ಅಶಕ್ತತೆಯ
ಮೂಲಕ ಧ್ವನಿ ಕೂಡೋಣ —
ಕಾ. ಫಾ.

ಗೊಗ್ಗರ ಧ್ವನಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ ಸ.

ಹಾಡಿದನಂತರ ಧ್ವನಿ ಗೊಗ್ಗ
ರಾಗೋಣ — ಫೇ. ಫಾ.
ಒಂಮಂದೊಮ್ಮೆ ಧ್ವನಿಯು ಚೇರ
ಆಗೋಣ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಧ್ವನಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟ ಸದಿಲು
ಇರದಿರೋಣ — ನೇ. ಮೂ
ಧ್ವನಿಯು ಪೊಳ್ಳಾಗಿ ಇರೋಣ --
ಸಿ.

ಧ್ವನಿಯು ತೀರ ಕೂತಿರೋಣ,
ಧ್ವನಿಯು ಹೊರಡದೆ
ಇರೋಣ -- ಕಾ. ಮೂ.

ಕೇವಲ ಗಂಟು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದು
ಕೂತಿದ್ದರೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ವಾಡಿಕೆಯಗಿಂತ ಧ್ವನಿಯ ಮೇಲೆ
ಒತ್ತಾಯವಾದ್ದರಿಂದ ಧ್ವನಿ
ಕೂತಿದ್ದರೆ -- ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಧಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಧ್ವನಿ
ಕೂಡೋಣ -- ಕಾ. ಮೂ.

ಧ್ವನಿ ಕೂತಿದ್ದು ಹಗಲಿರಳು ಕೆಮ್ಮು

ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಧ್ವನಿ ಕೂತದ್ದರಿಂದ ಮಾತನಾಡ

ಲಿಕ್ಕೂ ಹಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಬಾರ

ದಿರೋಣ— ನೇ. ಮೂ.

ಧ್ವನಿ ಕೂತದ್ದರಿಂದ ಮುಂಜಾವಿ

ನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ—

ನೇ. ಮೂ.

ಥಂಡಿ ಯಾದ್ದರಿಂದ ಧ್ವನಿ

ಕೂಡೋಣ— ಕಾ. ಸ.

ಬಹಳ ವೇಳೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದರಿಂದ

ಧ್ವನಿಯ ಮೇಲೆ ಆಗುವ

ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ— ನೇ. ಮೂ.

ಬಹಳ ನಗೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಒತ್ತಿ

ಓದಿದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ ಧ್ವನಿಯು

ಕೂತಿದ್ದರೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲ.

ನರೋಲಿ

ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.;

ನೇ. ಸ.

ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಅಂಗೈಮೇಲೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ.

ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಉಪದಂಶಜನ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.

ಗಟ್ಟಿಯೂ ಕಠಿಣವೂ ಇದ್ದು

ಇಲ್ಲವೆ ಆದರೊಳಗಿಂದ ಬಹಳು

ಸ್ರಾವ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ನಷ್ಟಾರ್ತವ

(Ammennorrhoea)

(ಮುಟ್ಟು ಆಗದಿರೋಣ)

ನಷ್ಟಾರ್ತವ— ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ.

ಮೂ ; ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಇಲ್ಲವೆ ಕ್ಷಯದ

ಪ್ರಕೃತಿಯವರಿಗೆ—ನೇ ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ಸಿ.

ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಕೂತದ್ದರಿಂದ—

ಕಾ. ಫಾ.;

ಪಾಂಡುರೋಗದ ಮೂಲಕ—

ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹವೆ ಬದಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ— ಕಲ್ಪೆ.

ಫಾ.; ಸಿ.

ಅಳಬುರಕ ಸ್ವಭಾವ ಇದ್ದರೆ—

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.;

ನೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಹಳೇ ನಿರುತ್ಸಾಹವಿದ್ದರೆ—

ಕಾ. ಸ.

ಹುಳಿ ವಾಂತಿ ಆಗುವದು—

ನೇ. ಫಾ.

ನೀರಿನಂಥ ತಿಳಿ ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿ

ದ್ದರೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿಗಳಾಗೋಣ —

ನೇ. ಸ.

ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು
ಕೂತದ್ದರಿಂದ ಅಶಕ್ತತೆ, ತಲೆ
ನೋವು, ಬೆನ್ನು ನೋವು—
ನೇ. ಮೂ.

ಕಾಲಿನ ಬೆವರು ಅಡಗಿದ್ದರಿಂದ
ಉದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ
(ನಷ್ಟಾರ್ತವ ಇದ್ದು)—ನೇ. ಸ.

ನಾಡಿ

ಅನಿಯಮಿತ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಬಿರುಸೂ ತುಂಬಿದಂತೆಯೂ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಂಪಯುಕ್ತ— ನೇ. ಮೂ.
ವೇಗವುಳ್ಳದ್ದು— ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ತುಂಬಿದ್ದು, ತೀವ್ರ— ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಸ.

ಮಂದ— ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಮೃದು— ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಕೈಗೆ ಕೃಚಿತ ಹತ್ತುವದು— ಸಿ.;
ಕಾ. ಸ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ (ಬೆನ್ನುರಿಯಲ್ಲಿ)
ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರ ಹಾರುತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಶರೀರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ

ನಾಡಿಯು ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಫಾ.

ಅನಿಯಮಿತ ನಂತರ ಮಂದ—ಸಿ.
ತುಂಬಿದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.

ಊನೇ ಇಲ್ಲವೆ ಒನೇ ಬಡತ
(ನಾಡಿಯು) ತಪ್ಪುವದು—
ಕಾ. ಮೂ.

ಪ್ರತಿ ಒನೇ ಬಡತ (ನಾಡಿಯು)
ತಪ್ಪುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ನಾಡಿವ್ರಣ—“ಭಗಂದರ” ನೆಂಬ
ವಿವರ ನೋಡಿರಿ,

ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ದಾಹ—ವೈಕೃದಾಹ
(ನಾಡಗ್ರಾ) (Bright's disease).
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ದಾಹ — ಕಾ. ಸ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ರಕ್ತಸಂಚಯವೂ ಜ್ವರವೂ ಇದ್ದರೆ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಬಾಹ್ಯ ಭಾವನೆಗಳು ಏನೂ ಇರುವ
ದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಮೂತ್ರವನ್ನು
ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ದಾಹವಾದದ್ದು
ಕಂಡು ಬರುವದು—ಕಾ.ಮೂ..

ನಾಲಗೆ

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂದಲು
ಇದ್ದಂತೆ ಆಭಾಸ— ನೇ.ಮೂ..
ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಕೊಂಡೆ ಬಡೆದಂತೆ

ಆಗುವದು — ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ನೆತ್ತಿಗೆ ಅಂಟಿ

ಕೊಂಡಂತೆ ಅನಿಸುವದು—

ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯು ಸುಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸು

ವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯ ತುದಿಯಮೇಲೆ

ಕೂದಲು ಇದ್ದಂತೆ— ಆಭಾಸ—

ನೇ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯು ಹಸಿ— ನೇ. ಮೂ.;

ನೇ. ಫಾ.

,, ಕಠಿಣ (ಬಿರುಸು) — ಕಲ್ಕೆ.

ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.

ನಾಲಗೆಗೆ ತಿಂಡೆ— ಕಾ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯು ಹೊಲಸು— ನೇ. ಸ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಹುಳಿ ರುಚಿ— ನೇ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯು ಅಸ್ವಚ್ಛ, ನಸುಗೆಂಪು;

ಹಸರು ಅಗ್ರ ಹಾಗೂ; ಕಹಿ

ರುಚಿ— ನೇ. ಸ.

ಸ್ವಲ್ಪು ಖಾರ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಜಿಗಟು ಲೋಳಿ ಇದ್ದದ್ದು—

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಬಿರುಕು ಕೊರ

ಕಲ ಬಿದ್ದದ್ದು ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ನಾಲಗೆಯು ತರತರಹ ಬಂಜಿದ್ದು—

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಲ

ಗ್ರಂಥಿ— ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯು ತಾಟಿಸಿದ್ದು (ಶೆಟಿ

ದದ್ದು) — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯು ನೀರಿಸಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿ ತಗೆ

ದಂತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯ ದಾಹ— ಫೇ. ಫಾ.

ದಾಹದಂತರ ನಾಲಗೆಯು ಬಿರುಸು

ಹತ್ತುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;

ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯು ಒಣಗಿದ್ದಿದ್ದು

ದಾಹವು— ಕಾ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯು ನಸುಗಪ್ಪು, ನಸು .

ಗೆಂಪು ಮತ್ತು ದಾಹವುಳ್ಳದೂ—

ಫೇ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯು ನೋಯುವದು—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ದಾಹದಿಂದಾ

ಗುವ ಕೀವು— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಹುಂಣು—

ನೇ. ಮೂ.

,, ಉರುವು ಉಂಟುಮಾಡುವ

ಹುಂಣು — ಕಾ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯು ಬಧಿರ ಹಾಗೂ
 ಬಿರುಸು— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ.
 ಮೂ.
 ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಹೊಲಸು ಕಿಟ್ಟ—
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಮಾತಾಡುವದು ಜಡ— ನೇ. ಫಾ.
 ಮಾತಾಡಲು ಕಲಿಯುವ ಕ್ರಿಯೆ
 ಮಂದ— ನೇ. ಮೂ.
 ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕಿ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ವ್ರಣ— ಸಿ.
 ,. ದಾಹಜನ್ಯ ಬಾವು— ಕಾ.
 ಮೂ.
 ,. ಬಾವು ಇದ್ದದ್ದು— ಕಾ.
 ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ನಾಲಗೆಗೆ ಬಹುದಿವಸದ ಬಾವು—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
 ನಾಲಗೆಯು ಬೂದಿಬಂಣದ್ದು—
 ಕಾ. ಮೂ.
 ನಾಲಗೆಯ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಬೂದಿ
 ಬಂಣದ ಅಗ್ರ— ನೇ. ಸ.
 ಕೆನೆಯಂಥ ದಟ್ಟ ಅಗ್ರ—ನೇ. ಫಾ.
 ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ದಟ್ಟ ಕೆನೆಯಂಥ ಹತಿ
 ಅಗ್ರ— ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ನಾಲಗೆಯು ಬಿಳಿವರ್ಣದ್ದು—
 ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಅಗ್ರ—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಬಿಳಿ ಬುರುಗುಳ್ಳ ಅಗ್ರ— ನೇ. ಮೂ.
 ನಸುಬಿಳಿ, ಹಸರು— ನೇ. ಸ.
 ಹಳದಿ— ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದೀ ಅಗ್ರ.
 ನೇ. ಫಾ.
 ಕೆನೆಯಂಥ ದಪ್ಪು ಹಳದಿ ಅಗ್ರವಿದ್ದು.
 ಹುಳಿ ರುಚಿ— ನೇ. ಫಾ.;
 ನಾಲಗೆಯು ಹಳದಿ ಜಿಗಟು—
 ಕಾ. ಸ.
 ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
 ನಸುಗೆಂಪು— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ;
 ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
 ಸಾಸವಿಯಂಥ ನಸುಗೆಂಪು ತೆಳ್ಳನ
 ಅಗ್ರ (ದುರ್ಗಂಧ ಶ್ವಾಸ)—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ನಾಲಗೆಯ ತುದಿ ಬುರುಗುಳ್ಳದ್ದು—
 ನೇ. ಮೂ.
 ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬುರುಗುಳ್ಳ
 ಜೊಲ್ಲು— ನೇ. ಮೂ.
 ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಜೊಲ್ಲಿನ ಗುಳ್ಳೆ
 ಗಳು— ನೇ. ಮೂ.
 ನಾಲಗೆಯು ಕೆಂಪಾದ್ದು— ಫೇ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಮಾಘ. ಫಾ.
 ನಾಲಗೆ ಕೆಂಪು ಅಥವಾ ನಸುಗಪ್ಪು
 ಕೆಂಪು— ಫೇ. ಫಾ.

ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ್ದು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಸ್ವಚ್ಛ-ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ವಚ್ಛವಿದ್ದು ಹಸಿ — ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ವಚ್ಛವಿದ್ದು ಬಣ್ಣದ್ದು —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸ್ವಚ್ಛ, ಜಿಗಟು ನೀರಿನಂಥ ಅಗ್ರ —

ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ವಚ್ಛ ಕೆಂಪು — ಫೇ. ಫಾ.

ಹಸರು — ನೇ. ಸ.

ನಾಲಗೆಯ ತುದಿ ನಸುಗೆಂಪು

ನೋಯುವದೂ — ಕಾ. ಫಾ.

ತುದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಅಗ್ರ —

ಕಾ. ಸ.

ತುದಿ ಬಿಳೀ ಬಣ್ಣದ್ದು — ಕಾ. ಸ.

ತುದಿ ನೋವಿದ್ದದ್ದು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯ ತುದಿಯಮೇಲೆ

ಉರುಪು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹುಂಣು — ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;

ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚರಿಸುತ್ತ

ಹೋಗುವ ವ್ರಣ — ಸಿ.

ನಾಲಗೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಗಜಕರ್ಣ — ನೇ. ಮೂ.

ಉಪದಂಶ ಚಸ್ಯ ಬಿಳೀ ಅಗ್ರ —

ಕಾ. ಮೂ.

ತುದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬುರುಗುಳ್ಳ

ಜೊಲ್ಲಿನ ಗುಳ್ಳಿಗಳು —

ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ಹಳದಿ ಸಕ್ಕರೆ

ಹಚ್ಚಿದಂತೆ — ನೇ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಗೆರಿ

ಕಾಣಿಸುವದು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ನಾಲಗೆಯು ಬಿರುಸು — ಸಿ.

ನಾಲಗೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹಳದಿ, ನಸು

ಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಹೊಲಸು

ಅಗ್ರ — ನೇ. ಸ.

ನಾಲಗೆಯು ಬಾವು ಬಂದದ್ದು ಇದ್ದು

ನಸುಗೆಂಪು —

ಫೇ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಉರುಪು ಹುಟ್ಟಿ

ಸುವಂಥ ಹುಂಣು — ನೇ. ಸ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಂಣು —

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.

ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ದುಷ್ಟಾಬ್ಜದ —

ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯ ದಾಹ — ಕಾ. ಸ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ನಾಲಗೆ ಜಡ, ಮಾತಾಡುವದು

ಜಡ — ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಬಧಿರ,

ಬಿರುಸು — ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಸಿವಿಯಂಥ

ಅಗ್ರ — ಕಾ. ಫಾ.

ಉಂಡನಂತರ ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ

ತಂಣಿಗೆ ಅನಸುವದು—

ಕಾ. ಮೂ.

ದುಷ್ಟಾಬ್ಜದ ಮೂಲಕ ಮಾತಾಡ

ಗೊಡದು— ಕಾ. ಮೂ.

ಬಿಳೇದು ಇದ್ದು ಕಂಪವೂ ಇರು

ವದು— ಸಿ.

ತಿಳಿ, ಹಸಿ, ಕೆನೆಯಂಥ ಅಗ್ರ—

ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದನಂತರ—

ನೇ. ಫಾ.

ತಿಳಿ, ಬಿಳೇ ಅಗ್ರ— ಕಾ. ಮೂ.

ನಸುಗೆಂಪು ಶ್ಲೇಷ್ಮವುಳ್ಳ ಅಗ್ರ—

ಸಿ.

ಬಹಳು ಬಳಗಿಲ್ಲದ ನೋವು ಇದ್ದ

ವೃಣ— ನೇ. ಮೂ.

ಕಳೆಗುಂದಿದ, ಬಾವುಳ್ಳ—

ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಂಪು, ವೇದನೆಯುಳ್ಳ—ಫೇ. ಫಾ.

ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಉರುವು— ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಮುಂಜಾನೆ ನಾಲಗೆಯು ಬಹು

ಬಣಗಿದ್ದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನದ ನಂತರ ನಾಲ

ಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಣು—

ನೇ. ಮೂ.

ನಿದ್ದೆ

ಬಂದೇಸವನೆ ಮಲಗಿರಬೇಕೆಂದನಿಸು

ವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಮುಂಜಾನೆ ಮಲಗಬೇಕೆಂದನಿಸು

ವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಕೂತುಕೊಂಡಿರುವಾಗ ನಿದ್ದೆ

ಬರುವದು— ನೇ. ಫಾ.

ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಎದ್ದ ನಂತರ ದಣಿದಂತೆ

ಅನಿಸುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಬಹಳೇ ನಿದ್ದೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಅಸ್ವಸ್ಥ ನಿದ್ದೆ— ನೇ. ಫಾ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಯವ

ಹಾರುವವು— ಸಿ.; ನೇ.

ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ—ಸಿ.;ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರು

ವವು— ಕಾ. ಫಾ.

ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಬದರು

ವವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವದು, ತಿರು

ಗಾಡುವದು ಮುಂತಾದ್ದು—

(ನಿದ್ರಾಘ್ರಮಣ)— ಕಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಬದರುತ್ತ ಎಚ್ಚರಾಗುವದು (ನಿದ್ದೆ

ಯೊಳಗಿಂದ— ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಆದ ಕೂಡಲೆ
ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಎಚ್ಚರಾಗುವನು—

'ಕಾ. ಮೂ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯು ತುಂಬಿ
ಕೊಂಡ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ
ಪೇದನೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಾಗುವ
ವದು— ನೇ. ಸ.

ಕೈ ಕಾಲು ಒಂದೇಸವನೆ ಮುರ
ಕೊಂಬುವದು, ಆಕಳಿಸುವದು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ನಿಂತು ನಿಂತು ಆಕಳಿಸುವದು—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಹಗಲು ನಿದ್ರೆಯುಳ್ಳವ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
ಎಚ್ಚರುಳ್ಳವ— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
ಮುಂಜಾನೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಮಾಡಿದರೂ
ತೀವ್ರ ಎಳದಂಥವ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಮೈಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ
ಎಚ್ಚರಾಗುವದು— ಕಾ. ಫಾ.
ಕಾಮುಕ ಸ್ವಪ್ನದ ಮೂಲಕ ನಿದ್ರೆ
ಗೇಡು— ಸಿ.

ಉಂಡ ಕೂಡಲೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ
ನಿದ್ರೆ ಬರುವದು— ಸಿ.

ಹಗಲು ನಿದ್ರೆಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
ನಿದ್ರೆಗೇಡು— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಇಂದ್ರಿಯೋತ್ಥಾಪನದ ಮೂಲಕ
ಇಲ್ಲವೆ ಮೂತ್ರವು ಭರವಿಂದ
ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಎಚ್ಚರಾಗುವದು— ಸಿ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ಎಚ್ಚರಾಗುವದಿಲ್ಲ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಜಂತಿನ ಮೂಲಕ ನಿದ್ರೆ ಅಸ್ವಸ್ಥ—
ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಸ.

ನಿದ್ರೆ ಸ್ವಭಾವ— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
ಹಗಲು ,, ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ೧೨ ಗಂಟೆಯ
ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ— ಸಿ.
ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.

ನಿರಾಶೆ

ನಿರಾಶೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಉದ್ಯೋಗ (ಧಂದೆಯ) ಸಂಬಂಧ
ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಪುನಃ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲಂಬ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.
ಜೀವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ದುಡ್ಡಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ—
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
ಭಾವೀ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ— ನೇ. ಮೂ.

ನಿದ್ರೆ

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಳುವ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ— ಕಾ. ಫಾ.

ನಿದ್ರಿಯ ಗುಂಗು ಇರುವದು ಆದರೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲ — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಹತ್ತುತ್ತಾನೆ— ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ನಿದ್ರಾನಾಶ

ನಿದ್ರಾನಾಶ— ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

೨೦೦×

ಪ್ರಬಲ ಕಾಮೇಚ್ಛೆಯ ಮೂಲಕ— ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಕಾಳಜಿಯ ಮೂಲಕ— ಕಾ. ಫಾ. ಸರ್ವಾಂಗ ತಿಂಡಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ— ನೇ. ಫಾ.

ತ್ರಾಸಮೂಲಕ— ಕಾ. ಫಾ. ದಣುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮಾನಸಿಕ ತಾಪದ ಮೂಲಕ— ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾ ದ್ದರಿಂದ— ಫೇ. ಫಾ.

ದುಃಖ ಹಾಗೂ ವಿಷಂಣತೆ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ನಿದ್ರಾನಾಶ— ನೇ. ಮೂ.

ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ— ಸಿ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿದ ಸ್ವಪ್ನ— ಕಾ. ಫಾ.

ಹೆದರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ವಜ್ರಿಗಳು ಬರುವವೆಂಬ ಸ್ವಪ್ನ—ಕಲ್ಪೆ. ಸ.

ಕಾಮುಕ ಸ್ವಪ್ನಗಳು— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ತುಡುಗರ ಹಾಗೂ ದರೋಡೆ ಪೋರ ಜನರ ಸ್ವಪ್ನ— ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಬಹಳೇ ಮಂದ ಹಾಗೂ ಚಾಡ್ಕೆ ವೆನಿಸುವದು— ನೇ. ಸ.

ಹೊಸ ಹೊಸ ಸ್ಥಳಗಳೂ ಹೊಸ ನೋಟಗಳೂ ಕಂಡಂತೆ ಸ್ವಪ್ನ— ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.

ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಿದ್ದಂತೆ—ಕಾ. ಫಾ. ಕಲ್ಪನಕ್ಕೆ ತೀರ ಸರಿಯಾದಂಥ ಸ್ವಪ್ನ— ಕಾ. ಸ.

ದಿವ್ಯದ ಸಂಬಂಧಿ— ಕಾ. ಫಾ. ಸಚಿಂತ—ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಮುಂದೆ ಬರುವ ಸಂಕಟ (ಗಂಡಾಂತರ) ಸೂಚಿಸುವಂಥ—

ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ನಿರುತ್ಸಾಹ

ನಿರುತ್ಸಾಹ— ಕಾ. ಫಾ.

ಕೆಲಸ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಯು

ವನು— ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಉತ್ಸಾಹ ಹಾನಿ ಎಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ನಿಃಶಕ್ತತೆಯೂ ಬಲಹೀನತೆಯೂ

ಇದ್ದಲ್ಲಿ

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆ ಡಮಡಮಿಸುತ್ತಿದ್ದು

ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೂ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ (೧೨)

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೆತ್ತನ ಗ್ರಂಥಿಯು

ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ನಡುನಡುವೆ ಜ್ವರ ಬಂದು ನಾಡಿಯು

ತೀವ್ರ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ--

ಕಾ. ಫಾ.

ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರೋಧವಿದ್ದು

ಮಲ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ --

ನೇ. ಸ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳು

ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.

ನೀರಡಿಕೆ

ನೀರಡಿಕೆ ಹತ್ತೋಣ—ನೇ. ಮೂ.

ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಬಹಳೇ ನೀರಡಿಕೆ— ಕಾ. ಸ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಕಲೈ. ಸ.

ತಣ್ಣೀರಿನ ನೀರಡಿಕೆ— ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.

ನಾಲಗೆಯೂ ಬಾಯಿಯೂ

ಬಣಗಿದ್ದು ನೀರಡಿಕೆ—

ಕಲೈ. ಫಾ.

ನೀರಡಿಕೆ ಇರುವದು ಆದರೆ ತೆಳ್ಳನ

ಪೇಯದ ಹೆದರಿಕೆ—ನೇ. ಮೂ.

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನೀರಡಿಕೆ ಆಗು

ವದು ಆದರೆ ಕುಡಿಯುವ ಇಚ್ಛೆ

ಯಾಗುವದಿಲ್ಲ— ನೇ. ಸ.

ನೀರಡಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರೋಣ —

ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಎನಾದರೂ ತೀರ ತಣ್ಣಗಿನದು

ತಿನ್ನು ಬೇಕೆಂದೆನಿಸುವದು — ಕಾ.

ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ನೀರಡಿಕೆಯೂ ಹಸಿವೆಯೂ ಬಹಳ—

ಕಲೈ. ಸ.

ಮೂರನೇ ಪ್ರಹರದಲ್ಲಿ —

ಕಲೈ. ಫಾ.

ಬಾಯಿ ಬಣಗಿದ್ದು ಜಿಗಟು ಇದ್ದು

ನೀರಡಿಕೆ -- ನೇ. ಮೂ.

ಬಹಳೇ ನೀರಡಿಕೆ ಎಷ್ಟು ನೀರು

ಕುಡಿದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಧಾನ

ವಿಲ್ಲ— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಸುಂಗುವದು

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಉಗುಳು

ಸುಂಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಸುಂಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋವು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ; ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.

ಕಂಠಸಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆದದ್ದರಿಂದ
ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಸುಂಗುವ
ಇಚ್ಛೆ—ಆದರೂ ಅದರಿಂದ
ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಾರದು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಪಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥ ಸುಂಗುವಾಗ
ಶ್ರಮ—ಆದರೆ ನೀರು ಮಾತ್ರ
ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಸುಂಗಬಹುದು—
ನೇ. ಮೂ.

ನೆಗಡಿ

ತಲೆಯೊಳಗಿನ— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಸ.; ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಫಾ.

ಪಾಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನೆಗಡಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುವ
ಪ್ರವೃತ್ತಿ— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.

ಒಣ—ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸಿದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿದ್ದು
ಸೋರುತ್ತಿರುವದು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಗಟ್ಟೋಣ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹಳದಿ, ದುರ್ಗಂಧ ಹಕ್ಕಿ
ಗಟ್ಟೋಣ— ಕಾ. ಫಾ.

ನೆಗಡಿಯ ಮೂಲಕ ಜ್ವರ—
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಭರದಿಂದ ಮೂಗು
ಬಿಚ್ಚುವದು—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ತಂಟನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಗು
ಸೋರುತ್ತದೆ, ಬಿಚ್ಚನ ಕೋಣೆ

ಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮೂಗು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದು ಶೀನು

ಗಳು— ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ತಿಳಿತೊಗಳು ಸುಲಿಯುವ ತಿಂಬಳು—
ಬೈಲ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ೫ ಗಂಟೆಗೆ ಶೀನು
ಬರುತ್ತವೆ, ಮೂಗು ಸೋರು
ತ್ತದೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ನೆಗಡಿ

ಸ್ವಾ ನವಾದನಂತರ ಮೂಗು
ಸೋರುತ್ತದೆ, ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ
ಹೋದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸು
ವದು— ಕಾ. ಸ.

ನೆಗಡಿ— ಮೂಗು ಎಂಬ ವಿವರದ
ಕೆಳಗೆ ನೆಗಡಿ ಎಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ನೇತ್ರ

ನೇತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು — ನೇ. ಸ.
 ನೇತ್ರೆಯು ಒಣಗಿದ್ದು — ಫೇ. ಫಾ.
 ನೇತ್ರೆಯು ತರದಂತೆ ಇದ್ದು ಕೆಂಪು —
 ನೇ. ಸ.

ನೇತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಹ — ಫೇ. ಫಾ.
 ನೇತ್ರ ನೋಯುವದು — ಸಿ.
 ನೇತ್ರೆಯಮೇಲೆ ಹಳದಿ ಅಗ್ರ —
 ನೇ. ಫಾ.

ನೋವು — ಫೇ. ಫಾ.
 ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ — ನೇ. ಸ.
 ನೇತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭಿದ್ರವಿದ್ದಂಥ ವ್ರಣ — ಸಿ.
 ನೇತ್ರೆಯಮೇಲೆ ಹುಂಣು — ನೇ. ಸ.

ನೇತ್ರರೋಗ

ಜ್ವಾಸತಂತುಜನ್ಯ ಅಂಧತ್ವ
 (Amarosis) — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಅಂಧುಕ ದೃಷ್ಟಿ — ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
 ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಅರ್ಧಮರ್ದ (ಅಸ್ಪಷ್ಟ) ಕಾಣಿಸು
 ವದು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ದೃಷ್ಟಿ ಡೊಂಕ — ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಜಂತು ಆದ್ದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಿ
 ಡೊಂಕು — ನೇ. ಫಾ.

ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಸಂಸರ್ಗ
 ಜನ್ಯರೋಗದ ಸಂತರ ಇಲ್ಲವೆ

ಪಿಡುಗು ಬೇನೆಯ ಸಂತರ
 ಡೊಂಕ ದೃಷ್ಟಿ — ಕಾ. ಫಾ.
 ದೃಷ್ಟಿ ಕ್ಷೀಣತೆ (ಸ್ನಾಯುಜನ್ಯ) —
 ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ದ್ವಿಧಾದರ್ಶನ (ಬಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು
 ಕಾಣಿಸುವದು) — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಒಡುವಾಗ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬಂದರ
 ಲೊಂದು ಕೂಡಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸು
 ವದು — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಅಶ್ರು ನಲಿಕೆಯ ರೋಗ — ಸಿ.
 ಅಶ್ರು ನಲಿಕೆಯ ಸಂಕೋಚ —
 ನೇ. ಮೂ.

ಕನೀನಿಕಾದಾಹ (ಕಂಣಿಗಳಿಗನ
 ಗೊಂಬೆಯ ದಾಹ) — ಕಾ.
 ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಉರುವು ಫೇ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಫಾ.

ಕಂಣು ಬಂದದ್ದು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಮೂ.

ಬಹು ದಿವಸದಿಂದ — ನೇ. ಸ.

ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ
 ಅನಿಸೋಣ — ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಕಂಣು ಹಾರೋಣ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಸ.: ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಸಂಣ ಹರಳು ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ

ಅಸಿಸೋಣ—ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.: ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ — ನೇ. ಮೂ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಇರಿವಿ ಕಡೆದಂತೆ

ನೋವು—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಂಣು ಸೋರುತ್ತಿರುವವು—

ನೇ. ಮೂ.

ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಅರಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಫಾ.

ಕಂಣುಗಳು ಬಳಸಿಕ್ಕುವು ಬಳಗೆ

ಎಳೆದದ್ದು—ಕಾ. ಫಾ.

ಮುಂಜಾನೆ ಕಂಣು ಮೆತ್ತು ಹಾಕು

ವವು—ನೇ. ಫಾ.: ಸಿ.: ನೇ.

ಮೂ.: ನೇ. ಸ.

ಬಿಳಕಿನ ಕಡೆ (ಕಂಣು) ನೋಡಲಾ

ಗದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.: ಸಿ.

ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ನೋವು — ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ನೋಯುವಂಥ ಕಂಣು—ಕಾ. ಫಾ.

ನೇತ್ರಾಭಿಷ್ಕಂದ (ಕಂಣಿನಿಂದ

ನೀರು ಸೋರುವದು)—

ನೇ. ಮೂ.

ಕಂಣಿನ ಮುಂದೆ ಕಡಿಗಳು —ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಸ.

ಕರೆಚಿಕ್ಕ ಕಾಣಿಸೋಣ—ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಮಸ ಮಸಕು ಕಾಣಿಸುವದು—

ಕಾ. ಫಾ.: ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ ಕಾಣಿಸುವದು—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕಂಣಿನ ಮುಂದೆ ಬಿಂಕಯಂಥ

ಕೆಂಪು ಚಿಕ್ಕ ಕಾಣಿಸುವದು —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.: ನೇ. ಫಾ.

ಕಂಣಿನಮುಂದೆ ನಿಂತು ನಿಂತು

ಕಾಣಿಸುವದು— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಕಂಣಿನ ಮುಂದೆ ಮುಂಚಿನಂತೆ ಮುಂ

ಚುವದು - (ಮಣಿ ಮಣಿ)—

ನೇ. ಮೂ.

ಕಂಣು ಮುಂದೆ ಬಂದದ್ದು—

ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಕಂಣು ಕಿಸಿಯೋಣ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಕಂಣು ಕೆಂಪು —ನೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಕಂಣಿನ ಮುಂದೆ ಪರದೆ ಬಂದಂತೆ

ಕಾಣಿಸುವದು(ಸಾರಿಸಿದಂತೆ)—

ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ನೇ. ಸ.

ಪ್ರಕಾಶ ಸಹಸವಾಗದು - ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಸ.; ಕಾ.
ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಇಳಿಯೋಣ—
ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
ಗ್ಲಾಸವಿತ್ತಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಣಿಗೆ
ತಾಪವಾಗುವದು - ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
ಪ್ರಣ ಬಿಳತನಕ ಹೋದದ್ದು—
ಕಲ್ಪಿ. ಸ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಪ್ರಣ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದದ್ದು ೩
ಕಾ. ಮೂ.

ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರಣ - ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
ಖನಿ (ಖಣಿ)ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡು
ವವರಿಗೆ ಆಗುವ ನೇತ್ರರೋಗ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ನೇತ್ರದ್ರಾಹ -- ಫೇ. ಫಾ
ಸ್ರಾವಪದ್ಧ — ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ದಟ್ಟಹಳದಿ ಸ್ರಾವವಿದ್ದದಾಹ
ಕಲ್ಪಿ. ಸ.

ಗಂಡಮಾಳಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹುಡುಗ
ರಲ್ಲಿ ಕಂಣಿನದಾಹ — ನೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಸ.

ಆಗಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ
ಕಂಣಿನದಾಹ - ಕಾ. ಸ.
ನೇತ್ರನಾಡಿಯ ಪಕ್ಷಿಘಾತ -
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮೋತಿಸಂದು (ಕಂಣಿಗೆ ಪಡದೆ) —
ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಪಿ-
ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಪಿಚ್ಚು ಬರುವದು - ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.;
ಸಿ.

ಕಣ್ಣಿನೋಳಗಿಂದ ಬಿಗಟು ಸ್ರಾವ—
ಕಾ. ಸ.

ದಪ್ಪು ಬಿಗಟು — ಕಾ. ಮೂ.
ದಟ್ಟ ಹಳದಿ - ಕಲ್ಪಿ. ಸ.; ನೇ.
ಫಾ.; ಸಿ.

ನೀರಿಸುಧ ತಿಳಿ - ನೇ. ಮೂ.
ತುಸು ಹಳದಿ, ತುಸು ಹಸರು -
ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.-

ಹಳದಿ - ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಪಿ. ಸ.

ಬಂಗಾರದಂತೆ ಹಳದಿ ಹಾಗೂ
ಕೆನೆಯ ಹಾಗೆ ದಟ್ಟ — ನೇ. ಫಾ.
ಕೀವು ಇದ್ದ — ಕಲ್ಪಿ. ಸ.;

ಕಾ. ಸ.

ಹಸರು ಸ್ರಾವ ಹೋಗೋಣ
ನೇ. ಸ.

ಹಸರು ಕೀವು ಉಳ್ಳದ್ದು
ನೇ. ಸ.

ಹಸರು ರಸಿಕಿ ಉಳ್ಳದ್ದು —
 ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಬಿಳೇ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ಸ್ರಾವ —
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಉಳ್ಳ ಸ್ಪಷ್ಟ — ನೇ. ಮೂ.
 ಕಣ್ಣು ಸೋರುವದು — ಮ್ಯಾ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.
 ಬೈಲ ಹಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದ್ದರಿಂದ.
 ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹವೆ ಬಡಿದದ್ದರಿಂದ
 ಅಥವಾ ಥಂಡಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣು
 ಸೋರುವದು ಹೆಚ್ಚಾಗು
 ವದು — ನೇ. ಮೂ.
 ಉರುವು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ನೀರು
 ಸೋರುವಿಕೆ — ನೇ. ಸ.;
 ನೇ. ಫಾ.
 ಉರುವುಳ್ಳ ನೀರು ಸೋರು
 ವದು — ನೇ. ಮೂ
 ವೇದನೆಯುಳ್ಳ ನೀರು ಸೋರು
 ವದು — ನೇ. ಮೂ.
 ಸಂಣ ಸಂಣ ಬಕ್ಕಿಗಳು. ಅತ್ತು
 ಗಳ ಮೂಲಕ — ನೇ. ಮೂ.
 ಬಲಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಶೂಲೆ — ಸಿ.
 ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರುವಂಥ —
 ನೇ. ಮೂ.
 ಬಲಗಡೆ ಹೆಚ್ಚು — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ
 ಸಮಾಧಾನ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಶೂಲವಿದ್ದ ವೇದನೆ — ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ವೇದನೆ —
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಕಣ್ಣು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು —
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದಲೂ — ಬತ್ತಿ
 ದ್ದರಿಂದಲೂ ವೇದನೆ ಕಡಿಮೆ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
 ಜಲಯುಕ್ತ ಗುಳ್ಳೆ — ಸಿ.;
 ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಉರುವು —
 ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆ ಹಾರುವವು —
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಬಿಸಿ ಇದ್ದಂತೆ
 ಅನಿಸುವದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.
 ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
 ಬಿರುಸು — ಸಿ.
 ಹಳದಿ ಹಳಕೆ — ಕಾ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಸ.
 ರೆಪ್ಪೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿಗಳು — ನೇ. ಮೂ.;
 ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ರೆಪ್ಪೆಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಕುರು —
 ಸಿ.

ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಸರ್ವದಾ
ಮುಚ್ಚಿದ್ದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.
ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಗಳು ಒಮ್ಮೇಲೆ
ಮುಚ್ಚುವವು ಒಮ್ಮೇಲೆ
ತೆರೆಯುವವು (ಸೆಟಿಯುವವು) —
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ರೆಪ್ಪೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲೆ—ಕಾ. ಮೂ.
ರೆಪ್ಪೆಗಳ ತುದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು—
ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.
ಕಣ್ಣು ಚಿಟ್ಟಿ— ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಗಳು ಅಕುಂಚನ
ಹೊಂದಿದ್ದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಗಳು ವಿಸ್ತಾರ
ಹೊಂದಿದ್ದು— ಕಾ. ಫಾ.
ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
ಕುರು— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.
ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ ಕುರು—
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.
,, ಗೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
,, ಗೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ ಕಲೆ -
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
,, ,, ಕರೆಕಲೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಕಲೆ—
ನೇ. ಮೂ.
ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡಿ ಹಳದಿ— ನೇ. ಸ.
ಬಲಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮೋತಿಬಿಂದು— ಸಿ.
ಬಲಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಉರುವು ಹುಟ್ಟಿ
ಸುವ ಅಶ್ರುಗಳು ಸೋರುತ್ತವೆ.
ಮುಂಚಾನೆ, ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ
ಬಿಂಕಿಯ ಹತ್ತರ ಹೆಚ್ಚು—
ನೇ. ಸ.
ಬಲಗಣ್ಣಿನ ಕೆಳಗಿನ ರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ
ಕಣ್ಣು ಚಿಟ್ಟಿ— ಫೇ. ಫಾ.
ಉತ್ತೇಜಕ ಪದಾರ್ಥದ ದುರುಪ
ಯೋಗದ ಮೂಲಕ ದೃಷ್ಟಿ
ದೌರ್ಬಲ್ಯ— ಸಿ.
ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಕಣ್ಣಿನ ಉಪಯೋಗ
(ಓದುವದು, ಹೊಲೆಯುವದು,
ಅರಿಸುವದು ಮುಂತಾದ್ದು)
ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆ
ಗಳು ನೋಯುವವು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ
ಕೆಲ ವೇಳೆ ಕಣ್ಣಿನ ಉಪಯೋಗ
ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಉರುವು,
ತಿಂಡಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಬರೆದ ನಂತರ ಸ್ಪಷ್ಟ
ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಮಸಮಸುಕು
ಸಾಲಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುವದು
ಮತ್ತು ನೋಯುವದು.

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬತ್ತಿದರೆ ಸಮಾ
ಧಾನ - ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ.
ಅರಿ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶ ಸಹನ
ವಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಹಸರು ಕೀವು
ಸೋರುವದು - ನೇ. ಸ.
ಅರಿಗಳು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹುಣ್ಣಿನಂತೆ
ಕಾಣುತ್ತವೆ - ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
ಕೆಮ್ಮುವಾಗ ನೀರು ಗಲ್ಲದ
ಮೇಲಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತದೆ -
ನೇ. ಮೂ.
ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಕಣ್ಣು ಬರು
ವವು - ಕಾ. ಸ.
ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕಲೆ - ಸಿ.
ಕಂಣು ಕೆಂಪು, ಕಂಣಿನೊಳಗಿಂದ
ಉರುಪು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ನೀರು
ಹರಿಯುವದು - ನೇ. ಫಾ.
ಕಂಣುಬರುವವು, ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ
ಗಟ್ಟಿ ಹಳದಿ ಕೀವು ಹೋಗು
ವವು - ಕಾ. ಸ.
ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಉರುಪು ಚುಚ್ಚಿದಂ
ತೆಯೂ ಆಗುವದು - ಕಾ. ಫಾ.
ಕಂಣಿನ ಮೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿರುಕೂ,
ಪೇದನೆಯೂ - ನೇ. ಮೂ.
ಕಣ್ಣಿನೊಳಗಿನ ಕೃಷ್ಣ ಮಂಡಲದಾಹ
(Keratitis) - ಕಾ. ಮೂ.
ಕಂಣಿನೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ, ಹಸರು
ಕೀವುಳ್ಳ ಸ್ರಾವ - ಕಾ. ಮೂ.

ಕಂಣ ಮೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಟ್ಟಿ -
ನೇ. ಮೂ.
ನಾಯಟ್ರೇಟ ಆಫ ಸಿಲ್ವಹರದ
ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ
ಗುಡ್ಡಿಯಮೇಲೆ ಪ್ರಣ -
ನೇ. ಮೂ.
ನೇತ್ರರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೀವುಗಳು ಇಲ್ಲವೆ
ಹಳದಿ ಸ್ರಾವವಿರುವದು -
ಕಾ. ಸ.
ರೆಪ್ಪೆಯಮೇಲೆ ಬಿರುಸು ಚಿಟ್ಟಿ - ಸಿ.
ರೆಪ್ಪೆಯಮೇಲೆ ಜಠಾರ್ಬುಧ(ನೀರು
ಗುಳ್ಳೆ) - ಸಿ.
ಗುಡ್ಡಿಗಳು ಹಳದಿ ಆಗೋಣ -
ನೇ. ಸ.
ಗುಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ರಂಧ್ರವುಳ್ಳ ಪ್ರಣ -
(ಹುಂಣು) - ಸಿ.
ಮುಂಜಾನೆ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಕಂಣಿನಲ್ಲಿ ಉರುಪು - ನೇ. ಮೂ
ಮಹಾಮಾರಿ
ದುರ್ಗಿಬೇನೆ - ಮಾಹಾಮಾರಿ
ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.
ಪಕ್ಷಘಾತ
ವರ್ಧಾಂಗವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.
ಪಾಂಡುರೋಗ
ಪಾಂಡುರೋಗ - ನೇ. ಮೂ.:
ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಕಾಳವೆ
ಆದ್ದರಿಂದ— ಸಿ.
ಚರದ ಕಾಟಗಳು ಇದ್ದ ಮೂಲಕ
ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.
ತ್ವಚೆಯ ರೋಗದ ಮೂಲಕ—
ಕಾ. ಮೂ.
ನಿರುತ್ಸಾಹದ ಮೂಲಕ—ಕಾ. ಫಾ.
ಸಂಣಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ—ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಹೃದಯವಿಕಾರದ ಮೂಲಕ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಸವೆಯೋಣ, ಸೋಲುತ್ತು
ಹೋಗೋಣ— ನೇ. ಮೂ.
ರಕ್ತ, ರೇತಸ್ಸು ಮುಂತಾದಂಥ
ಸ್ತ್ರಾವ ಬಹಳ ಹೋದ್ದರಿಂದ—
ನೇ. ಮೂ.
ಶ್ವೇತಂಪಾಡುರೋಗ— ನೇ. ಸ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.

ಪೀತ ಪಾಂಡುರೋಗ

ಪೀತ ಪಾಂಡುರೋಗ, ತರುಣ
ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಪೃಷ್ಠವಂಶ

ಎಲ್ಲ ಬೆಂಸ್ಕುರಿಯಲ್ಲಿ ಥಂಡಿ ಅನಿ
ಸೋಣ — ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.

ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲೆ ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಾಗೂ.
ಬೆಂಸ್ಕುರಿಯಲ್ಲಿ ನೋವು—
ನೇ. ಸ.
ದಾಹ-ಜ್ವರಕ್ಕೆ— ಫೇ. ಫಾ.
ನಂತರ ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಪೃಷ್ಠವಂಶ ರಜ್ಜುವಿನ ಪೃದ್ರುತನ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ —ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಪೃಷ್ಠವಂಶ ವಕ್ರತೆ— (ಡೂಗು
ಹಾಯೋಣ) ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ..
ರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭೆ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ಸಿ.
ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿ ವಕ್ರತೆ ಇದ್ದು ನಡೆ
ಯುವದೂ ಸ್ಪರ್ಶವೂ ಸಹನ
ವಾಗುವದಿಲ್ಲ — ಸಿ.
ಎಳೆದಂತೆ, ಒತ್ತಾಯವಾದಂತೆ
ಆಗುತ್ತದೆ. ಒತ್ತುವದೂ.
ಸ್ಪರ್ಶವೂ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ-
ಟೊಂಕದ ಕೆಳಗೆ ಬಿರುಸು
ಪದಾರ್ಥವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಲ್ಲಿ
ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ.—
ನೇ. ಮೂ.
ಪೃಷ್ಠವಂಶದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ— ಸಿ.
ಪೃಷ್ಠರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭವಿದ್ದು.

ವರ್ಧಾಂಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಲು
ತಂಣಿಗಾಗೋಣ, ಅವರೋಧ
ಇರುವವು. - ಸಿ.

ಪ್ರಾಣದಂಶ

ಪ್ರಾಣದಂಶ— ನೇ. ಫಾ.:

ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಪಿತ್ತ ಏಳುವದು

ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಪಿತ್ತದ ಗಾದಿಗಳು

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಪಿತ್ತ ಪ್ರಕೋಪ

ಹುಳಿ ಇದ್ದು ನಾಲಗೆಯ ಹಿಂಭಾಗ
ತೀರ ಹಳದಿ— ನೇ. ಫಾ.

ಪಿತ್ತ ಬಹಳು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದು ನಾಲ
ಗೆಯು ಕಹಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.

ಹೊಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ನಾಲಗೆಯು -
ಕಾ. ಮೂ.

ಪೈತ್ತಿಕ ಶೂಲೆ

(ಪಿತ್ತದ ಶೂಲೆ)— ನೇ. ಸ.

ಪ್ಲೀಹೆ

ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಹಾರುವವು—
ನೇ. ಸ.

ಕಾಲಿಗೆ ಹೇಸಿ ನಾತ— ಸಿ.

ಹಗಲು ತಣ್ಣಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಸಿ—
ನೇ. ಫಾ

ದಣಿದ ಕಾಲುಗಳು ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ
ನೋಯುವವು— ಸಿ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕಾಲು ಬಹಳ
ವೇಳೆ ವರೆಗೆ ಸೆಜಿಯುವವು -ಸಿ..

ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ (ಪಾದದಲ್ಲಿ) ಉರುವು—
ಕಾ. ಫಾ.

ಕಾಲು ಒಡೆಯುವವು - ಥಂಡಿಯ
ಮೂಲಕ (ವಿವಾದಿಕೆ) ಕಾಲು
ಊರಲು ಬರದು - ನೇ. ಸ.:

ಕಾ. ಫಾ.;

ಹೊರಭಾಗಕ್ಕೆ ಲೇಸ ಮಾಡಬೇಕು
ಸಂತರ— ಸಿ.; ಕಲ್ಮೆ. ಸ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಪ್ಲೀಹೆ-ಪ್ರಸರದಗಡ್ಡೆ-ನೀರ-ಗಂಟು--
(Spleen)

ಪ್ಲೀಹೆಯ ಕಾಟಗಳು - ಕಾ. ಫಾ.

ಪ್ಲೀಹೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.:

ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.

ಪ್ಲೀಹೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ
ವೇದನೆ - ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಮೆ..

ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ

ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಾವು, ತ್ವಚೆ ನಿಸ್ತೇಜ,
ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದ್ದು—
ನೇ. ಮೂ.

ತೀಕ್ಷ್ಣ, ತೀವ್ರ ವೇದನೆ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಸ್ನೇಹ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಿ ಬಡೆ
ದಂತೆ ಅನಿಸುವದು ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದ
ರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮತ್ತು ಹಿಡಿದಂತೆ
ಅನಿಸುತ್ತದೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ನೇಹ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದಂತೆ
ವೇದನೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ
ಸವು ತೀವ್ರ ನಡೆಯುವದು—
ಸಿ.

ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆದದ್ದು ಇದ್ದು ಆ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೆಟೆಬೇನೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಪುಷ್ಪಸ .

ಪುಷ್ಪಸದಲ್ಲಿ ಕುರು— ಸಿ.

ಪುಷ್ಪಸದಾಹ (ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ,
ಶ್ವಸನಕ ಜ್ವರ)— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಪೆ. ಸ.; ಕಾ.
ಸ.; ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಕಾ. ಮೂ.

ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಸ.

ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ ಮತ್ತು
ದಣಿವಿಕೆ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಬಲಗಡೆಯ ಪುಷ್ಪಸಾವರಣದಲ್ಲಿ
ಶೆಟೆಯುವದು ಕೆಮ್ಮಿದ್ದರಿಂದ
ಮತ್ತು ಶ್ವಾಸ ತೀರ ಒಳಗೆ
ಎಳೆಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು—
ಫೇ. ಫಾ.

ಎಡಗಡೆಯ ಪುಷ್ಪಸದ ಕೆಳಭಾಗ
ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಎಡಗಡೆ ಉದರ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವೇಳೆ ನಡೆ
ಯುವ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಹಗ್ಗದಿಂದ ಬಿಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು—
ಕಾ. ಮೂ.

ಪುಷ್ಪಸದಾಹದಲ್ಲಿ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘರ
ಘರ ಸಪ್ಪಳು, ಹಳದಿ ಲೊದಡಿ
ಹೊರಬೀಳಲು ಕಷ್ಟ—
ನೇ. ಮೂ.

ಪುಷ್ಪಸದ ಜಲಶೋಧ, ಹವೆತಿಗೆದು
ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಂತು
ನಿಂತು ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು ಚೆಯೆರ್
ನೀಲಿ ಬಂಣದ್ದು— ನೇ. ಮೂ.

ಪುಷ್ಪಸಾವರಣದಾಹದಲ್ಲಿ ರಕ್ತರಸ
ಸ್ರಾವವಾರಂಭವಾದನಂತರ—
ನೇ. ಮೂ.

ರಕ್ತಸ್ರಾವ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಕ್ಷಯದ ಬೇನೆಯಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಸದಲ್ಲಿ
ರಂಧ್ರಗಳು— ಸಿ.

ಪುಪ್ಪಸಾವರಣದಾಹ (pluerisy)-

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.

ವೇದನೆಯಗೋಸ್ಕರ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮಹ್ನುಸಾವರಣದಾಹ

(Pluerisy)

ಪುಪ್ಪಸಾವರಣದಾಹ—ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ. ನೇ. ಮೂ.

ವೇದನೆಯ ಮೇಲೆ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬತ್ತುವಿಕೆ (ಒಣಗೋಣ)

ತುಟಿ—ಸಿ.

ಕಂಠನಲಿಕೆಯು ಒಣಗುವದು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟಲು ಒಣಗುವದು—ಕಾ.

ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.

ಸ.; ಸಿ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯೂ ಎದೆಯಲ್ಲಿಯೂ—

ಕಾ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆಯು ಒಣಗುವದು—ಕಾ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕಂಠಿನಲ್ಲಿ—ನೇ. ಸ.

ಎಡಗಂಠ ಗುಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ—ನೇ. ಫಾ.

ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.

ತೋಗಲು—ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗು—ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ—ಸಿ.

ಮುಖದಲ್ಲಿ—ಸಿ.

ಬಟ್ಟಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ—ಸಿ.

ಒಸಡೆಯಲ್ಲಿ—ನೇ. ಸ.

ತುಟಿಯೂ ನಾಲಗೆಯೂ ಒಣಗಿದ್ದು

ಇದ್ದರೆ—ಕಾ. ಫಾ.

ತುಟಿ, ನಾಲಗೆ ಮತ್ತು ಬಾಯಿ

ಇವುಗಳು ಒಣಗಿದ್ದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಯು ಒಣಗಿದ್ದಿದ್ದು ನೀರಡಿ.

ಕೆಯು ಇಲ್ಲದಿರೋಣ—ಸಿ.

ಬಧಿರತೆ

ಬಧಿರತೆ ಕರ್ಣರೋಗ ಎಂಬ ವಿವರ

ನೋಡಿರಿ.

ಮುಖ್ಯಭೇಷಧ—ಕಾ. ಮೂ.

ಕಿವುಡುತನ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕೇಳಲು ನೆಟ್ಟಗೆ ಬಾರದು,

ದುಸ್ತರ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ಬಾಯಿಗೆ ನೀರುಬಿಡುವದು

ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವದು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಬಾಯಿಸುಲಿಯೋಣ—ಬಾಯಿಬರೋಣ
ಬಾಯಿಕೆಂಪಾಗೋಣ

ಮುಖ್ಯ ಔಷಧಗಳು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು ನಾತ—

ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಯು ಮಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣದ್ದು
ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಳೀಬಣ್ಣದ್ದು—
ಕಾ. ಮೂ.

,, ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ್ದು—ನೇ. ಫಾ.

,, ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.

,, ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದು ಇದ್ದು
ಬಾಯಿಯು ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣುಗಳಾಗು
ತ್ತಿದ್ದರೆ—ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ್ದು
ಹುಣ್ಣು (ಕ್ಷತಗಳು)—
ಕಾ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಯ ತುದಿಗಳು ತೀರ ಕೆಂಪು—
ಕಾ. ಫಾ.

ಬಾಯಿಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಛಿದ್ರಗಳುಳ್ಳ
ಹುಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಬಾಯಿಯು
ಕೊಳಕ ಹುಣ್ಣುಳ್ಳದ್ದು—ಸಿ

ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಿಬರುವದು
ಇಲ್ಲವೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕುಡಿಯುವ
ತಾಯಂದಿರ ಬಾಯಿಬರುವ
ದಾದರೆ, ಹಾಗೂ ಬಹಳೇ
ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದಾದರೆ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೂ
ಗಲ್ಲಮೇಲೆಯೂ ವ್ರಣ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಬಾವು

ಬಾವು—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ನೇ. ಸ.
ಸರ್ವಾಂಗವು ಬಾತದ್ದು—ನೇ. ಸ.
ನೋವು ಇದ್ದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾವು—
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ದಾಹವಿದ್ದು ಬಾವು ಇದ್ದರೆ—
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಬೆಳೆಯುವಂಥಾದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಾ
ಗುವಂಥಾದ್ದು—ನೇ. ಸ.
ಉಬ್ಬುವಂಥಾದ್ದು—ಸಿ.
ಮೆತ್ತಗೆ ಇದ್ದು ನೀರು
ಇದ್ದಂಥಾದ್ದು—ನೇ. ಸ.

ಬಾಹು, ಭುಜ

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉರುಪು, ತಿಂಡಿ,
ನೋವು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಬಾಹುಗಳಿಗೂ ಕೈಗೂ ಕಂಪ
(ನಡುಗು)—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡೆ
 ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಂಡೆ, ಬಧಿರತೆ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಥಂಡಿ ಅನಿಸುವದು—
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಜಡವೆನಿಸುವದು— ಸಿ.
 ಜಡ ಹಾಗೂ ವೇದನೆಯುಳ್ಳ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ದಣಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು—ನೇ. ಫಾ.
 ಬಾಹು, ಕೈ, ಬಟ್ಟು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ
 ವಟ್ಟಿಗಳು— ನೇ. ಮೂ.
 ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ, ಉರಿಯುವಂತೆ— ಸಿ.
 ಬಾಹು, ತೊಡೆ ಇವುಗಳ ಸ್ನಾಯು
 ಗಳು ಶಿಥಿಲವಾದಂತೆ ಅನಿಸು
 ವದು— ನೇ. ಮೂ.
 ಕೈಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.;
 ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ
 ಕೈ, ಹೆಗಲು, ಹೆಗಲಿನ ಸಂದು—
 ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಜಿದಂತೆ, ಎಳೆ
 ದಂತೆ, ಒಳಸೇರಿದಂತೆ ವೇದನೆ—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಬಹಳು ಸಿಟ್ಟು ಬಂದನಂತರ
 ಮೈಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಂತನಿಸು
 ವದು— ನೇ. ಮೂ.
 ಬಾಹುಗಳ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು,
 ಉರುವು ಹಾಗೂ ತಿಂಡೆ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಬಲ ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ
 ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಶಕ್ತತೆ. ಎಸೂ
 ಎತ್ತಲಾಗದು— ಸಿ.
 ಬಾಹುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಣ್ಣ, ಕೆಂಪು
 ಹುಣ್ಣುಗಳು— ನೇ. ಮೂ.
 ಬಾಹುಗಳ ಮೇಲೆ ಒಕ್ಕೆಗಳು,
 ಹಕಳಿವುಳ್ಳವು— ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ
 ಸಮಾಧಾನ— ಕಾ. ಸ.
 ಕೈ, ಬಾಹು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆ,
 ತಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನ.
 ಬಾಹು ಮತ್ತು ಕೈ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ
 ಭಣಭಣಿಸಿದಂತೆ (ನುಡುವ
 ಎಕಾರವಿದ್ದಂತೆ), ತೀರ
 ಸೋತಂತೆ ಅನಿಸುವದು—ನೇ.ಸ.
 ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆ ಇದ್ದು ಎರಡೂ
 ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ
 ವೇದನೆ— ಸಿ.
 ಕೈ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಜಿದಂತೆ
 ವೇದನೆ— ಸಿ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿಯೂ
 ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ,
 ಬೆಚ್ಚನ ಬಟ್ಟಿಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿ
 ಇಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ— ಸಿ.
 ಬಿಕ್ಕು
 ಮುಖ್ಯ ಔಷಧಗಳು—ಮ್ಯಾ.ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ.ಸ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕುಬರೋಣ—
ನೇ. ಸ.

ನಿಂತುನಿಂತು ಹಗಲಿರಳು ಬರುವ
ಬಿಕ್ಕು— ವಾಂತಿಯೂ
ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ವಿಷಮಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಭರದಿಂದ ಬರುವ
ಬಿಕ್ಕು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಿಲ್ಲೆ (ಚಟ್ಟಿ)

ಕಠಿಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಮೆತ್ತನದು— ಕಾ. ಮೂ.
ಕೊಳೆಯುವಂಥಾದ್ದೂ ಮೇಯುತ್ತ
ಹೋಗುವಂಥಾದ್ದೂ— ಕಾ. ಫಾ.
ಬಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿಂದ ತೆಳ್ಳನ ರಕ್ತವುಳ್ಳ
ಸ್ರಾವ, ವೇದನೆಯುಳ್ಳದ್ದೂ
ಕೋಷ್ಠವನ್ನು ಮಾಡು-
ವಂಥಾದ್ದೂ- ಕೊನೆಗಳು ಎದ್ದಂ
ಥವು— ಸಿ.

ರುಚಿ ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಬಿಳಿಸೆರಗು ಪ್ರದರ ಶ್ವೇತಪ್ರದರ
(Lencorrpea)

ಶ್ವೇತಸ್ರಾವ (ಸ್ತ್ರೀಯರ)
ಪ್ರದರ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.: ನೇ.
ಮೂ.: ಸಿ.

ಉರುವುಳ್ಳ— ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಹುಳಿವಾಸನೆಯುಳ್ಳ— ನೇ. ಫಾ.-
ನಸುಗೆಂಪು, ಹೊಗೆಬಣ್ಣದ ಇಲ್ಲವೆ
ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ— ಕಾ. ಮೂ.

ತಿಂಡಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ— ಸಿ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಕೋಷ್ಠಭದಾಯಕ— ನೇ. ಮೂ.-
ಜಿಗಟು, ವರಕೊಳ್ಳುವಂಥ—
ಕಾ. ಸ.

ಸ್ರಾವವು ಉರುವುಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ—
ನೇ. ಮೂ.: ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಸ.

ಬಹು ಉರುವುಳ್ಳ— ನೇ. ಮೂ.
ದಟ್ಟ— ಕಾ. ಮೂ.

ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಬಿಳಿ ಲೋಳಿಯಂಥ
ಸ್ವಚ್ಛ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ದುರ್ಗಂಧ ಉಳ್ಳ— ಕಾ. ಫಾ.
ಸಾಮ್ಯ, ಹಾಲಿನಂತೆ ಬಿಳಿ—

ಕಾ. ಮೂ.: ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಮನೆಯಂತೆ ದಟ್ಟ— ನೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಾರಂಗೀ ಬಣ್ಣದ— ಕಾ. ಫಾ.
ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನ— ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.

ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;
ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ತುಸು ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು, ಗಂಟು
 ವುಳ್ಳ (ಕರಣೆಯುಳ್ಳ) —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
 ಕೀವುವುಳ್ಳ — ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.;
 ನೇ. ಫಾ.
 ಜೇನುತುಪ್ಪದ ಬಣ್ಣದ್ದು —
 ನೇ. ಫಾ.
 ರಕ್ತಲುಳ್ಳ (ಕೆಂಪು) — ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
 ವೇದನೆ ಇದ್ದ ಹಾಗೂ ಕೊಳೆತಂತೆ —
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಸೌಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೇವಲ ಪ್ರದರ —
 ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಹಸರು ಬಣ್ಣದ — ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಸ.
 ಬಹಳ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ —
 ಸಿ.; ನೇ. ಸ.
 ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು
 ಇರುವದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕೆರದು ಬಿಡುವಂಥ — ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವಂಥ — ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ತೊಗಲು ಸುಲಿಯುವಂಥ,
 ಉರಿಯುವಂಥ — ಕಾ. ಮೂ.;
 ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಹಳಷ್ಟು
 ಸ್ತ್ರಾವ ಹೊರಬೀಳುವದು — ಸಿ.
 ಒಂದೇಸವನೆ ಇರುವಂಥಾದ್ದೂ
 ಉರಿಯುವಂಥಾದ್ದೂ —
 ನೇ. ಮೂ.
 ಮಧ್ಯಾಸ್ತದನಂತರ ತಿಳಿಯದೆ ಆಗು
 ಪಂಥ ಕೆನೆಯಂಥ ಬಿಳೇ ಸ್ತ್ರಾವ
 ಹೋಗುವದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು, ತೊಗಲು ಸುಲಿದು
 ಬಿಡುವಂಥ — ಸಿ.
 ಪ್ರಸೂತಿಯ (ಹಡೆದ) ನಂತರ
 ಪ್ರದರ — ನೇ. ಸ.
 ಪ್ರೇಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ತರುಣ
 ಹುಡುಗೆಯರಲ್ಲಿಯ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಪ್ರದರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಮುರಿ
 ಯುವದು ಕಳೆ — ನೇ. ಮೂ.
 ಪ್ರದರವಾಗಹತ್ತಿದನಂತರ
 ಸಮಾಧಾನ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಪ್ರದರ ನಡೆದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ
 (ಕಡೆದಂತೆ) — ಸಿ.
 ಪ್ರದರದ ಮೂಲಕ ಜನನೇಂದ್ರಿ
 ಯದ ಮೇಲಿನ ಕೂದಲು
 ಹೋಗೋಣ — ನೇ. ಮೂ.
 ಪ್ರದರದ ಮೂಲಕ ಜನನೇಂದ್ರಿ
 ಯದ ಬಾಹ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
 ತಿಂಡೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪುದರ
ವಾಗೋಣ— ಸಿ.
ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ— ನೇ. ಮೂ.
ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ, ಪಾರ
ದರ್ಶಕ ಸ್ತ್ರಾವ ಹೋಗೋಣ—
ನೇ. ಮೂ.

ಬೆವರು

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಹುಳಿ ಬೆವರು— ನೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ತಣ್ಣನ— ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ.
ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.
ಹೊಲಸು ದುರ್ಗಂಧ—
ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಎಣ್ಣೆಣ್ಣೆ, ಜಿಗಟು— ನೇ. ಮೂ.
ಕಾಳಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧ ಬೆವರು— ಸಿ.
ಬಹಳು ಬೆವರು— ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಬಹಳೇ ಒಂದೇಸವನೆ— ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ದಣಿವು ತರುವಂಥ ಬೆವರು—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ದಣಿವನ್ನು ತರುವಂಥಾದ್ದೂ
ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದದ್ದೂ ಬಹಳೂ
ಇದ್ದ ಬೆವರು— ಕಾ. ಫಾ.
ಉಣ್ಣುವಾಗ ಬೆವರು— ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.
ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ ; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಕಲ್ಕೆ. ಸ
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬೆವರು—
ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ.
ಸ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.
ಹಗಲು ಬೆವರು— ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಫೇ. ಫಾ.
ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಸಿ.
ಟೊಂಕದ ಮೇಲೆ— ಸಿ.
ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ— ನೇ. ಸ.
ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ತಣ್ಣನ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಕೇವಲ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ— ಸಿ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ತಲೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು— ಸಿ.
ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ— ಸಿ.
ಕೆಲ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ—
ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸರ್ವಾಂಗದ ಮೇಲೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಕೈಗೆ ಬೆವರು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕೈ ಮೇಲೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಕೇವಲ ಕೈಮೇಲೆಯೂ ಮೋರೆಯ
ಮೇಲೆಯೂ— ಸಿ.

ಕೈ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ - ಸಿ.

ಬೆವರು ಬಂದಿದ್ದು ಹೊದಿಕೆಯ
ತೆಗೆಯಲು ಬೇಸರಿಕೆ -

ನೇ. ಮೂ.

ಬೆವರಿನ ಮೂಲಕ-ವೇದನೆಯೂ

ತಲೆನೋವೂ ನಿಲ್ಲುವವು--

ನೇ. ಮೂ.

ಬೆವರು ಅಡಗಿದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಬೆವರು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು
ತರುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ— ಕಾ. ಸ.

ಬೆಳಿಗೆ

ಸಾಕಷ್ಟು ಇಲ್ಲದ (ಸಣ್ಣ
ಮಕ್ಕಳ)— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬೆನ್ನು-ನಡುವು

ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಎಂಬುವ

ಸಪ್ಪಳ— ಫೇ. ಫಾ; ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಬೆನ್ನುನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ
ಎಳೆದಂತೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಬೆನ್ನುನಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿಯೋಣ
ನರ ತೊಡಕೋಣ, ಉಸಲು } —
ತೊಡಕೋಣ

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.

ಬೆನ್ನುನಲ್ಲಿ ಹಾರುವದು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬೆನ್ನುನಲ್ಲಿ ರಾಜಕುರು (ಅಂತ್ಯ
ಕುರು)— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಸಿ.

ಬೆನ್ನುನಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ— ನೇ. ಸ.

ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ನೋವೂ ಜಡ ಅನಿ

ನೋವೂ— ನೇ. ಮೂ;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಜಘನಾಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಶೂಲೆ— ಸಿ.

ಬೆನ್ನುನಲ್ಲಿ ತಂಡಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬೆನ್ನು ಹುರಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ
ನೋವು— ಸಿ.

ಬೆನ್ನುನಲ್ಲಿ ನೋವು— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಹೆಗಲಿನ ಅಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ತುಳಿದದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ, ಜೆಜ್ಜಿವು
ರಿಂದಾಗುವಂಥ ನೋವು—

ನೇ. ಮೂ.

ಬೆನ್ನುನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೆಜ್ಜಿವು ರಿಂದಾ
ಗುವಂಥ ನೋವು— ಸಿ.

ಬೆನ್ನುನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಣಿದಂತೆ

ಅನಿಸಿ ನೋವು— ನೇ. ಮೂ.

ಬಿನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗವು ಸೆಟಿದಂತೆ—ಸಿ.

ಬಿನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಬಿನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಜೆಜ್ಜಿದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಸ.

ತುಸು ತುಸು ಅಂಬುವ ವೇದನೆ—
ಅಂದರೆ ಕೀವು ಆಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಆಗುವಂಥ ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.
ಭಯಂಕರ ವೇದನೆ— ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.

ಬಿನ್ನಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಬಿನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಭರದ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಎಳೆದಂತೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿಂದ ಬಿನ್ನಿನವರೆಗೆ
ಮುಟ್ಟುವ ಜಡ ಹಾಗೂ ಮಂದ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಬಿನ್ನಿನಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆಯವರೆಗೆ
ಹೋಗುವಂಥ, ಭಯಂಕರ,
ಸಹನಾಗದಂಥ ವೇದನೆ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಭರದಿಂದ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಕಡೆದಂಥ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಕೊರೆದದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ ತೀವ್ರ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬದಲಿಸುವ
ವೇದನೆ— ಕಾ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಾಣಹೊಡೆದದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ
ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಆಳುಕಿದ್ದ
ರಿಂದ— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಬಿನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಹರೆದುಬಿಡುವಂಥ
ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ವೇದನೆ—
ಕಾ. ಸ.

ಎಳುವಾಗ ಹೆಚ್ಚು— ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಹೊದಿಕೆಯ ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ
ಹೆಚ್ಚು— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಎನಾದರೂ ಎತ್ತುವಾಗಲೂ

ಶ್ವಾಸ ಎಳಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ
ಮೂತ್ರಪಿಂಡದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ
ಭಯಂಕರವೇದನೆ— ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.

ಹೆಗಲು, ಬೆನ್ನು ಇವುಗಳಮೇಲೆ
ಜಡವಜ್ಜಿ ಇಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸಿ
ಶ್ವಾಸವು ಕಷ್ಟದಾಯಕ—
ನೇ. ಮೂ.

ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ಜಡಪದಾರ್ಥ ಇಟ್ಟಂತೆ
ಅನಿಸುವದು - ಸಿ.

ತಣ್ಣಗೆ ಅನಿಸುವದು—ನೇ. ಮೂ.
ನಡೆಯುವಾಗ ಹೆಗಲಿನ ಅಸ್ಥಿಗಳ
ಕೆಳಗೆ ಹರಿದಂತೆ ವೇದನೆ—ಸಿ.

ಒಡಭುಜದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ
ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ—ಸಿ.

ಮಧ್ಯಾಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೆಳಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳು
ನೋವು ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.
ನಡೆಯಲೇ ಬೇಕಾಗುವದು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಬೆನ್ನುಹುರಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಶ ಹಾಗೂ
ಒತ್ತುವದು ಸಹನವಾಗುವ
ದಿಲ್ಲ -ನೇ. ಮೂ.

ಬೆನ್ನಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಫಂಡಿ
ಬಹಳ ಅನಿಸುವದು—ಸಿ.

ಬೆನ್ನು ಹುರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುದಿವಸದ
ವೇದನೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಬೆನ್ನುಹುರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಿ ಹೊಡೆ
ದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಒತ್ತಿದಂತೆ
ನೋಯುತ್ತದೆ—ಸಿ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಎಲುಬಿನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ
ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಎಲುಬು ಸೆಟೆಯು
ವವು—ನೇ. ಸ.

ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹೊದ್ದಿಕೆಯ ಉಷ್ಣತೆ
ಯಿಂದಲೂ ಬೈಲಹವೆಯಲ್ಲಿ
ನಡೆಯುವಾಗಲೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ
ಉಷ್ಣತೆ ಬಂದ ನಂತರ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ— ಸಿ.

ಮಂದ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಸಮಾ
ಧಾನ-ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಯದ ಹಳೇ
ವ್ರಣ ಬಾಯುತ್ತವೆ ಮಕ್ಕು
ನೋಯುತ್ತವೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಏಶ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚು—
ಮಂದ ನಡೆಯುವದರಿಂದ
ಕಡಿಮೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ
ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ಚೂರಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಸ.

ಸಂಭೋಗಾತಿಶಯದಿಂದ ಬೆನ್ನುರಿ
ಯಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ -- ನೇ. ಮೂ.

ಬೆವರು ಬಹಳು— ಸಿ.

ಬೆವರು ಅಡಗುವದು -
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಾಲಿನೊಳಗಿಂದ ಹರಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ
ಭಯಂಕರ ವೇದನೆ- ವೇದನೆಯ
ಮೂಲಕ ಬರುವದು—
ಫೇ. ಫಾ.

ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು ಮಂದ
 ನಡೆಯುವದರಿಂದ - ಕಾ. ಫಾ.
 ಉರುಸು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ -
 ನೇ. ಮೂ.
 ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ - ಕಾ. ಸ.
 ನಡು (ಟೊಂಕ) ನೋವು—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.: ಫೇ. ಫಾ.:
 ಕಲ್ಕಿ. ಫೂ.
 ಮುಚ್ಚಾತಂತುಗತ ಶೂಲೆ—
 ಕಾ. ಸ.: ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬೇಸರಿಕೆ, ಬೇಡಾಗುವಿಕೆ, ತಿರಸ್ಕಾರ
 ಆಗ್ನು ಪದಾರ್ಥ ತಿಂಸಲು -
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಉಷ್ಣ ಅಂಶ ಸೇವಿಸಲು—ಕಾ. ಸ.
 ಕಾಫೀ ಕುಡಿಯಲು—ನೇ. ಮೂ.;
 ಫೇ. ಫಾ.: ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ (ಮಿಠಾಯಿ
 ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ) —
 ಕಾ. ಫಾ.

ನೋವುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ (ಬೆಣ್ಣೆ
 ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ) -
 ನೇ. ಮೂ.: ನೇ. ಫಾ.:
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಹಾಲಿನ ಬಗ್ಗೆ— ಫೇ. ಫಾ. ಸಿ.
 ಭಕ್ಷ್ಯರಿಯ ಬಗ್ಗೆ — ನೇ. ಮೂ.:
 ನೇ. ಫಾ.

ಮದ್ಯದ - ಸಿ.
 ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಮೀನ ತಿನ್ನುವ—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವ— ನೇ. ಮೂ.:
 ಸಿ.: ಫ. ಫಾ.
 ಯಾವದೇ ಅನ್ನದ ಬೇಸರಿಕೆ,
 ದ್ವೇಷ— ನೇ. ಮೂ.:
 ಕಾ. ಮೂ.:
 ಮೊಲೆ ಹಾಲಿನ ಬೇಸರಿಕೆ. ದ್ವೇಷ —
 ಮೊಲೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಸಿದಲ್ಲಿ
 ಕಾರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.
 ತಿನ್ನುವ ಬೇಸರಿಕೆ— ನೇ. ಮೂ.
 ಭಕ್ಷ್ಯರ ಬೆಣ್ಣೆಯ ದ್ವೇಷ -
 ನೇ. ಫಾ.

ಕುಚ್ಚಿದ ಬಿಸಿ ಅನ್ನದ ದ್ವೇಷ - ಸಿ.

ಬಳ್ಳಿಗಳು

ಬಳ್ಳೆ — ನೇ. ಮೂ.: ಸಿ.
 ತ್ತಗೊತ್ತಿಗವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಬಟ್ಟು

ಬಟ್ಟು ಸೆಟೆಯುವದು—ನೇ. ಮೂ.
 ನೋವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಉರುಳು— ಸಿ.
 ಸೆಟೆಯುವದು—ಕಲ್ಕಿ. ಸ.: ನೇ. ಸ.
 ಕೈ ಬಟ್ಟಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಕಡ
 ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು - ಕಲ್ಕಿ. ಫೂ.
 ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಹವುಳ್ಳ ಬಾವು—
 ನೇ. ಫಾ.: ಫೇ. ಫಾ.

ಉಗುರುಸುತ್ತ-- ಕಲ್ಕಿ. ಸ.:
 ಫೇ.ಫಾ.; ಸಿ.; ಸೇ. ಸ.: ಕಲ್ಕಿ.
 ಸ.: ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಕೆಂಪು, ಬಾವು, ವೇದನೆ ಪ್ರಥಮಾ
 ವಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ — ಫೇ. ಫಾ.
 ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಮೂ.
 ಕೀವು ಅಗುವದು ನಿಲ್ಲಿಸುವ
 ದಕ್ಕೋಸ್ಕರ — ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
 ತೀವ್ರ ಕೀವಾಗುವದರ
 ಸಲುವಾಗಿ — ಸಿ.
 ಕೀವು ಸೋರಿಹೋಗುವದರ
 ಸಲುವಾಗಿ — ಸಿ.
 ಬಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ತಿಂಡಿಯುಳ್ಳ
 ಕುರು — ನೇ. ಮೂ.
 ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.:
 ನೇ. ಮೂ.: ಸಿ.
 ಬಟ್ಟಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಉರುಪುಳ್ಳ
 ವೇದನೆ — ನೇ. ಸ.
 ಬಟ್ಟಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧರದ
 ವೇದನೆ — ನೇ. ಸ.
 ಬಟ್ಟಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ. ಹರೆ
 ದಂತೆ ವೇದನೆ, ಹಾಗೂ ಸೆಟೆ
 ಯೋಣ — ಸಿ.
 ಕೈ ಹಾಗೂ ಬಟ್ಟು ಇವುಗಳ
 ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ, ಹರೆದಂತೆ
 ವೇದನೆ, ಹಾಗೂ ಸೆಟೆಯೋಣ —
 ಸಿ.

ಕೈ ಹಾಗೂ ಬಟ್ಟು ಇವುಗಳ
 ಸಂದುಗಳ ಸ್ವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ
 ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ ನೇ.
 ಮೂ.
 ಬಟ್ಟಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತ
 ಬಸ್ತು ವೇದನೆ — ನೇ. ಫಾ.
 ಬಲಗೈ ಬಟ್ಟಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆ
 ದಂತೆ ವೇದನೆ — ಸಿ.
 ಬಲಗೈ ಬಟ್ಟಿನ ಉಗುರಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ
 ಪ್ರಣವಿದ್ದು ವೇದನೆ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕೃಶ ಅಗುವವು ಹಾಗೂ ಬಧಿರತೆ —
 ಸಿ.
 ಬಲಗೈ ಶಿಖೆಯೋಣ, ಬಂಮೆ ಬಂದು
 ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎರಡನೇ
 ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ — ಸಿ.
 ಬಾಹು, ಕೈ, ಬಟ್ಟು, ಹೆಬ್ಬಟ್ಟು
 ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪ — ನೇ. ಮೂ.
 ಬಲಗೈ ಬಟ್ಟುಗಳು ಶಿಖಿದವು
 ಇದ್ದು ಬಾವು ಉಳ್ಳವು, ವೇದನೆ
 ಇದ್ದವು, ಮುಂಜಾನೆ ನೋವು
 ಹೆಚ್ಚು — ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
 ಬಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿಗ್ರಂಥದ ಜೆಜಿಗೆ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
 ಬಟ್ಟಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಉರುಪು — ಸಿ.
 ಬಟ್ಟು ಬಾತದ್ದು ಹಾಗೂ ಶಿಖೆ
 ದದ್ದು — ನೇ. ಸ.

ಬಟ್ಟಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಸ್ತದಲ್ಲಿ
ಬಣಗಿದಂತೆ ಅನಿಸುವದು— ಸಿ.
ಹುಳಿಯುವದು, ಕೊಳೆಯುವದು—
ಸಿ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವಾಗ
ಕಾಟವಾಗುತ್ತದೆ—ನೇ. ಮೂ.

ಬೋಳು (ತಲೆ)

ಅಪಘಾತದ ಮೂಲಕ— ಕಾ.

ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿಯೂ ವಾರ್ಧಕ್ಯ
ದಲ್ಲಿಯೂ— ಸಿ.

ಹಿಕ್ಕುವಾಗ ಕೂದಲು ಉದುರಿ
ಹೋಗುತ್ತವೆ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಯೂ, ಗದ್ದದ ಮೇಲೆಯೂ
ಕೂದಲು ಇರುವದಿಲ್ಲ, ತಲೆ
ಬೋಳು— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಟಾಯಿಫಾಯಿಡ , ಸನ್ನಿಪಾತ
ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಭಗಂದರ-ನಾಡಿವ್ರಣ

Fistula

ಅಶ್ರುನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ — ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಾ. ಸ.

ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಭಗಂದರ— ಸಿ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫ್ಲೂ.

ಮಧುಮೇಹದಲ್ಲಿ ಭಗಂದರ—
ನೇ. ಸ.

ಭಗಂದರವಿದ್ದು ಎದೆನೋವು—
(ಕೆಮ್ಮು ಮುಂತಾದ್ದು)

ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಪೇದನೆ ಇಲ್ಲದ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ವ್ಯಣದ ತುದಿಗಳು ಬಿರುಸು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ವೃಣದಿಂದ ಕೆರದು ಬಿಡುವಂಥ
ರಸಿಕೆ ಹೋಗುವದು—

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫ್ಲೂ.

ದಟ್ಟ, ಬಿಗಿಟು ಸ್ರಾವವು ವಿಶೇಷತಃ
ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.

ಭಗಂದರದೊಳಗಿಂದ (ಧೂಸರ)
ಬೂದಿಬಂಣದ ತಿಳಿ ಸ್ರಾವ
ನೋರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ನೀರಿನಂಥ ತಿಳಿ, ಉರುಪುಳ್ಳ ಸ್ರಾವ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಸ.

ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ ಕೀವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಬವಳಿ-ತಲೆತಿರಗುವದು;

ಶಿರೋಭ್ರಮಣ

ಬವಳಿ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಫೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ.

ಚಕ್ರಾಕಾರ— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ಶೀಘ್ರಗಾಮೀ—ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ— ಕಾ. ಫಾ.

ಪಾಂಡುರೋಗದವರಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;

ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಸಿ.

ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಥಿರತೆ ಉತ್ಪನ್ನ
ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದು — ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಏವಳಿಯ ಮೂಲಕ— ಗುಂಗು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಮೂರ್ಛೆ ಬರುವದು —ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಬಲಗಡೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ
ಪ್ರವೃತ್ತಿ— ನೇ. ಸ.

ಎಡಗಡೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ— ಸಿ.
ಉಂಡನಂತರ— ಕಾ. ಸ.

ಉಟದನಂತರ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು
ನಷ್ಟವಾಗಿ— ಕ. ಫಾ.

ಹಗಲು— ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಂಜಾನೆ— ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
ಸ.; ಸಿ.

ಏಳುವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಮೇಲೆ
ನೋಡುವಾಗ— ಕಾ. ಫಾ.

ಕಾ. ಸ.

ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಏಳುವಾಗ
ಇಲ್ಲವೆ ಕೂಡುವಾಗ—
ನೇ. ಮೂ.

ನಡೆಯುವಾಗ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ದಣಿವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ— ಕಾ. ಸ.;
ಫೇ. ಫಾ.

ಮಲಗಿದಾಗ— ಫೇ. ಫಾ.

ನೇತ್ರದೋಷದ ಮೂಲಕ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹರೆಯುವ ನೀರು ನೋಡುವಾಗ
ಇಲ್ಲವೆ ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗು
ವಾಗ—ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.ಫಾ.

ಪೈತ್ತಿಕ ಅಥವಾ ಜಠರದ ಕಾಟದ
ಮೂಲಕ—ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೋಗು
ವಾಗ— ಫೇ. ಫಾ.

ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥದ ಸೇವನ
ದಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.

ಮಾನಸಿಕ ಮುಸ್ತಿಷ್ಕಗತ ಕಾರಣದ
ಮೂಲಕ— ಕಾ. ಫಾ.

ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದ ಮೂಲಕ —
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ತೋಡಕಿನಮಾರ್ಗ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಚಾರ
ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ— ಸಿ.
ಬಗ್ಗಿದ್ದರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ;
ಕಾ. ಫಾ

ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ನಡೆದದ್ದರಿಂದ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯಮೇಲೆ ತೀರ ಹಳದಿ ಅಗ್ಗ
ಎದ್ದು ಕ್ಷುಧಾನಾಶ
ನೇ. ಫಾ.

ಅರಿವು ತಪ್ಪಿದರೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಭಯಂಕರ ಮಳಮಳಿಸುವದು

ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.: ಕಲ್ಕಿ.
ಸ.

ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಟುಣ ಟುಣ ಹಾರುವ ವೇದನೆ
ಮತ್ತು ಚರ್ಮ ಕೆಂಪು ಇದ್ದು
ಬವಳಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ಅಮಲು ಎರಿದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ—
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
ಸ.; ಸಿ.

ಬೀಳುತ್ತೇವೆ ಅಂತ ಅನಿಸೋಣ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆಂದು ಅನಿ
ಸೋಣ— ಸಿ.

ಬೈಲಹನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ—

ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಎದ್ದನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆ ಬಿದ್ದು
ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಿಡಿಕೆಯ ಹತ್ತರ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ
ಸಮಾಧಾನ— ನೇ. ಮೂ.

ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.
ಬವಳಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ನಿದ್ದೆ ಬರು
ವದು— ಸಿ.

ಬವಳಿ ಬಂದಾಗ ಕೂಡಲೇಜೇಕು—
ಸಿ.

ನಿದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಎಡಮಗ್ಗಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ
ದಾಗ— ಸಿ.

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದನಂತರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ
ಬಾಣಬಡಿದಂತೆ ವೇದನೆ ಆದ
ನಂತರ ಎಡಮಗ್ಗಲಕಡೆಗೆ ಬೀಳು
ವೆನೆಂದು ಅನಿಸೋಣ—
ನೇ. ಮೂ.

ಕಂಠಿನಮೇಲೆ ಬತ್ತಾಯವಾದ
ನಂತರ, ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದನಂತರ
ಮುಂತಾದ್ದು— ನೇ. ಮೂ.

ಮಲಗಿದನಂತರ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಾಗ—
ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.

ಮುಂದೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕುಳಿತನಂತರ ಎದ್ದುನಂತಾಗ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಹಿಂದೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ -- ಸಿ.
ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥದ ಸೇವನೆಯ
ನಂತರ ನೇ. ಮೂ.
ಬೈಲು ಹನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಕೋಗು
ವಾಗ ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.
ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ - ಕಾ. ಸ.;
ಸಿ.
ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಸನೆಯಿಂದ
ಏಳುವಾಗ ಸಿ. ಮೂ.
ಅಲ್ಲಾಡಿದನಂತರ ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಭಾವನಾವೃದ್ಧಿ

(ಭಾವನಾಸುಪಶಯ)

ಅಪಘಾತದ ಮೂಲಕ (ಪೆಟ್ಟು
ಹತ್ತೋಣ ಮೈ ಬಿಜೋಣ,
ಬೀಳೋಣ ಮುಂತಾದವುಗಳ
ಮೂಲಕ) ಭಾವನೆಗಳು
ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ - ನೇ. ಮೂ.:
ಸಿ.
ಅಶಾಭಂಗ, ದುಃಖ, ಉತ್ತೇಜಕ
ಅಂಶ ಪೇಯ ಪದಾರ್ಥಗಳ
ಸೇವನೆಯಮೂಲಕ ಸಿ.
ವಜ್ಜಿ (ತೂಕ) ಎತ್ತಿದ್ದರಿಂದ -
ನೇ. ಮೂ.: ಸಿ.
ಬೆಳಕಿನಿಂದ ನೇ. ಮೂ.: ಸಿ.
ಬಿಚ್ಚಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾ. ಸ.
ಒಬ್ಬಂಟಿ ಇರುವಾಗ ಕಾ.ಸ.:
ಕಾ. ಫಾ.

ಗದ್ದಲದ (ಗೊಂದಲದ)ಮೂಲಕ -
ಕಾ. ಫಾ.
ಗಾಯನದ ಮೂಲಕ (ಕೇಳಿದ್ದ
ರಿಂದ) - ನೇ. ಸ.
ನುಂಗುವಾಗ-- ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.
ಪೇಯಪದಾರ್ಥ ಕುಡಿಯುವಾಗ--
ನೇ. ಮೂ.
ಬೆವರಿನ ನಂತರ - ನೇ. ಮೂ.: ಸಿ.
ಕಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಬಾವು ಅಡಗಿದ
ಮೂಲಕ - ಸಿ.
ಅಕಳಿಕೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಸಿ.:
ನೇ. ಮೂ.
ನಿದ್ರೆಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವೆ
ನಿದ್ರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇ.
ಮೂ.: ಸಿ.
ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ
ರಿಂದ- ನೇ. ಮೂ.
ಥಂಡಿಯಮೂಲಕ ಸಿ.: ಕಲ್ಪಿ.
ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಕಾಲಿಗೆ ಥಂಡಿ ಅದ್ದರಿಂದ ಸಿ.
ಕೈಕಾಲು ಬಿಗಿಹಿಡಿದದ್ದರಿಂದ--
ನೇ. ಮೂ.
ನೆಗಡಿ ಅಡಗಿದ್ದರಿಂದ -ನೇ.
ಮೂ.: ಸಿ.
ತ್ವಚೆಯ ಮೇಲಿನ ಬಕ್ಕೆಗಳು
ಅಡಗಿದ್ದರಿಂದ - ಸಿ.

ಹೊರಗಿಂದ ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.;
 ಸಿ.
 ಕೊಯಿನಲಿನ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮದ
 ಮೂಲಕ—ನೇ. ಮೂ.
 ಪಾರಜದ ಔಷಧದ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ
 ದ ಮೂಲಕ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ನೋಯುವ ಭಾಗವನ್ನು ಕೆಳಗೆ
 ಮಾಡಿ ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ —
 ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಬಲಗಡೆಯ ಮಗ್ಗಲದ ಮೇಲೆ
 ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಎಡಗಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ
 ರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
 ಸ.; ಸಿ.
 ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ —
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಗೆಯುವ ಕೆಲಸ
 ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇರೆ
 ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ — ಕಲ್ಕೆ.
 ಸ.; ನೇ. ಸ.
 ಹೊದಿಕೆ ತೆಗೆದ ಸಂತರ — ನೇ.
 ಮೂ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ನಾಲ್ಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತದ್ದರಿಂದ—
 ನೇ. ಮೂ.

ಯಾವದೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಕಡೆಗೆ
 ಬಂದೇಸವನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ
 ರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಮೇಲೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತದ್ದರಿಂದ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಮಾತಾಡಿದ್ದರಿಂದ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಹಸಿವೆಯ ಮೂಲಕ— ಸಿ.
 ತೊಯಿದದ್ದರಿಂದ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಮದಾತ್ಮಯಾ ಸಂತರ—ನೇ. ಮೂ.
 ರೇತಸ್ವಲನಾಸಂತರ— ಸಿ.;
 ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಶರೀರದೊಳಗಿಂದ ದ್ರವ ಪದಾರ್ಥ
 ಹೊರಗೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ (ರೇಚ,
 ವಾಂತಿ, ಬೆವರು, ರೇತಸ್ವಲನ
 ಮುಂತಾದವುಗಳ ದ್ವಾರಾ)—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಬರೆಯುವದರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.;
 ಸಿ.
 ಬಗ್ಗಿದ್ದರಿಂದ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಓದುವದರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ವಾಂತಿಯ ಸಂತರ — ನೇ. ಮೂ.;
 ಸಿ.

ಸ್ವಂತ ರೋಗದ ವಿಚಾರ ಮಾಡು
 ತ್ತಿರುವದರಿಂದ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ—ಕಾ. ಫಾ.
 ಶೀನು ಬಂದದ್ದರಿಂದ— ನೇ.
 ಮೂ.; ಸಿ.
 ಶ್ರಮವಾದ ನಂತರ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನದಿಂದ—
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಮೂ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಆದರೆ
 ಜೋರಿಸಿಂದ ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾ
 ಧಾನ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ನಗುವದರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಶೇದಿದ್ದರಿಂದ —
 ನೇ. ಮೂ.
 ತಿನ್ನುವಾಗ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ತಿಂದ ನಂತರ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
 ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ಹುಳಿ ಅನ್ನ ತಿಂದ ನಂತರ—
 ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಬಹಳ ಬಿಸಿ ಅನ್ನ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ—
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.;
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಆರಿದ ಅನ್ನ ತಿಂದ ನಂತರ—
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕೇವಲ ಅನ್ನದ ಇಲ್ಲವೆ ಅಡಿಗೆಯ
 ವಾಸನೆಯ ಮೂಲಕ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಅಫೀಮಿನಂಥ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥ
 ಸೇವನದ ಮೂಲಕ—
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಹಣ್ಣು ತಿಂದದ್ದರಿಂದ (ಅತಿಸಾರ)—
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ಮೀನತಿಂದದ್ದರಿಂದ— ನೇ. ಸ.
 ಉಪ್ಪು ತಿಂದದ್ದರಿಂದ—
 ನೇ. ಸ.
 ಕೋಬಿ (ಕ್ಯಾಬೀಜ)ಯ ಪಲ್ಟೆ
 ತಿಂದದ್ದರಿಂದ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಭಕ್ಕರೆ ಬೆಣ್ಣೆ ತಿಂದದ್ದರಿಂದ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಸ್ನಿಗ್ಧ, ಎಣ್ಣೆಯ, ಜಡಪದಾರ್ಥ
 ತಿನ್ನುವದರಿಂದ— ಕಾ. ಮೂ.
 ಚರ ಕೆಟ್ಟದ್ದರಿಂದ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಆಮ್ಲ ಪೇಯ ಕುಡಿದದ್ದರಿಂದ—
 ಸಿ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಹಾಸಿಗೆಯೊಳಗಿಂದ ಎದ್ದನಂತರ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಎದ್ದು ನಿಂತದ್ದರಿಂದ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕೂಡುವಕಾಲಕ್ಕೆ— ನೇ. ಮೂ.;
 ಸಿ.; ಕಲ್ಪಿ. ಪೂ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ— ಕಾ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.;
 ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.
 ಒಂದೇಸವನೆ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ದೂಷಿತಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾಡುವದ
 ರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.
 ಅಲ್ಲಾಡುವಾಗ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ— ಸಿ.
 ಕೂತು ಎದ್ದುನಿಂತಿರುವ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಓಡುವದರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಹಾತೆಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲಿನಿಂದ
 ಎರಡನೇ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಸರಿಯು
 ವದರಿಂದ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಹಗಲು— ನೇ. ಮೂ.;
 ದಿನಾಲು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ—
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.;
 ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
 ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.
 ಮೂರೂಸಂಜೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ— ಸಿ.
 ಹುಣ್ಣಿವೆಯ ದಿವಸ— ಸಿ.

ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.
 ವಿಶಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.
 ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ
 ಅದರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಗಾಳಿಬಡೆದದ್ದರಿಂದ—
 ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಗಾಳಿಯು ತುಸು ತಗಲಿದ್ದರಿಂದ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ತೇವು ಹವೆಯಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.
 ತಣ್ಣನ ಹವೆಯಲ್ಲಿ—
 ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಮಳೆಗಾಲದ ತೇವು ಹವೆಯಲ್ಲಿ—
 ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಪಿ. ಪೂ.
 ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಯ ಕ್ಷಾರ
 ಹವೆಯಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.
 ತೀರ ತಣ್ಣ ಹವೆಯಲ್ಲಿ—
 ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.;
 ಕಲ್ಪಿ. ಪೂ.
 ಹವೆ ಬದಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಭಾವನಾ ಕ್ಷಯ

(ಭಾವನೋಪಶಯ)

ಅಪಾನವಾಯು ಸರೆದನಂತರ
ಸಮಾಧಾನ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಉಪವಾಸದ ಮೂಲಕ— ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.
ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಸಿ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ಊಬಿನಮೂಲಕ ಸಾಧಾರಣ—
ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.
ಊಬಿದ್ದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ -- ಸಿ.
ತಿಂದದ್ದರಿಂದ— ಕಾ. ಫಾ.
ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ನಡೆದದ್ದರಿಂದ—
ಕಾ. ಫಾ.
ತಿಕ್ಕಿದದ್ದರಿಂದ— ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ತೇಗಿನ ಮೂಲಕ— ಸಿ.; ಕಲ್ಪೆ.
ಫಾ.
ಥಂಡಿಯ ಮೂಲಕ -- ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.
ಒತ್ತಿದದ್ದರಿಂದ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.

ಕಠಿಣ ಸ್ವಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ
ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಮೊಳಕಾಲು ಹುಟ್ಟಿ
ಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲಾಗಲಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ
ಮಗ್ಗಲಾಗಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಯೂ
ಸಮಾಧಾನ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.
ಉಷ್ಣಪೇಯಪಾನದಿಂದಲೂ --
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.
ಶೀತಪೇಯ ಪಾನದಿಂದ— ಫೇ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
ಹಾಲು ಕುಡಿದದ್ದರಿಂದ—ನೇ. ಮೂ.
ನೀರು ಕುಡಿದದ್ದರಿಂದ -- ಸಿ.
ನಾಲ್ಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತದ್ದರಿಂದ --
ಕಾ. ಫಾ.
ತಲೆ ಗಟ್ಟಿ ನಿಗಿದದ್ದರಿಂದ -- ಸಿ.
ಚಿತ್ತಾಲ್ಪಾದಕ ಕಥೆಗಳಿಂದ --
ಕಾ. ಫಾ.
ಕಾವು ಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದ -- ಕಲ್ಪೆ.
ಫ್ಲೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಶಾಚದನಂತರ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.
ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮದಿಂದ— ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.
ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಸ.

ಸ್ನಾನದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ— ಕಾ.
ಮೂ.

ಹವೆ ಬದಲಾದ್ದರಿಂದ— ನೇ. ಸ.

ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಉಷ್ಣ, ತೇವಿಲ್ಲದ ಹವೆಯಲ್ಲಿ— ನೇ.

ಸ; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬೈಲ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯ ಶೀತದಿಂದ—
ಕಾ. ಸ.

ಸಾಧಾರಣ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಾ.
ಫಾ.

ಒಂದೇಸವನೆ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರುವ

ದರಿಂದ — ಸಿ.

ಭೀತಿ

ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೈಲ ಹವೆ

ಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ— ಕಾ. ಫಾ.

ಏನಾದರೂ ಅತುಭ ಆಗುವದೆಂದು

ಹೆದರಿಕೆ—ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ತೊಂದರೆಯಲ್ಲಿ

ಜೀಳುವದರ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಕಳ್ಳರ, ಮನೆಬಡೆಯುವ—ಕಾ. ಫಾ.

ಬೀಳುವೆನೆಂಬ— ಕಾ. ಸ.

ಬುದ್ಧಿ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಾಗುವ

ದೆಂಬ— ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಹೆದರಿಕೆಯ ದುಸ್ಪರಿಣಾಮ —

ಕಾ. ಫಾ.

ನೀರಿನ ಹಾಗೂ ತೊಳೆಯುವ—ಸಿ.

ಮಜ್ಜಾ ತಂತು ಕ್ಷೀಣತೆ

ನಿರುತ್ಸಾಹವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಮಜ್ಜಾ ತಂತುಗತಶೂಲಿ

ಕಳೆ ಶೂಲಿ ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಮದಾತ್ಮಯ

ಮದ್ಯಪಾನದ ಮೂಲಕ ಭಯ,

ವಾತ— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಜಠರದ ಸಂಬಂಧದ ಕಾಟಗಳು

ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಫಾ.

ಮದ್ಯಪಾನ

ಮದ್ಯಪಾನದ ಅತಿರೇಕದ ಮೂಲಕ

ಆದ ರೋಗ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮಧುಮೇಹ

ಮಧುಮೇಹ— ಮುಖ್ಯ ಔಷಧ—

ನೇ. ಸ.

ಇತರ ಔಷಧಗಳು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಜ್ವರವುಳ್ಳ — ಫೇ. ಫಾ.

ಶರ್ಕರಸಹಿತ (ಸಕ್ಕರೆ ಇಲ್ಲದ)—

ನೇ. ಮೂ.

ಶರ್ಕರಸಹಿತ — ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ.

ಫಾ ; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮನಃಕ್ಲೋಭ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.;

ಯಃಕಶ್ಚಿತ್ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಷ್ಟಬಡು
ತ್ತಾನೆ, ಪುಕ್ಕ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ
ದಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟುಬುರುಕುತನ,
ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ತ್ರಾಸಿಕ ಸ್ವಭಾವ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರಾದರೂ
ಮಾತಾಡಿಸಿದರೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬರು
ತ್ತವೆ. ಸ್ವಲ್ಪೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಳ
ಹತ್ತುತ್ತವೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ಮಲ

ಮಲ— ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತ ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಶೌಚಕ್ಕೆ
ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ— ನೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗ
ಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೆ
ಆಗುವದಿಲ್ಲ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕರಿಬಂಣದ ಮೇಲಿನ ಮಲ— ಕಾ.
ಸ.; ನೇ. ಸ.

ಅಕ್ಕೀ ಕಚ್ಚಿನಂಥ ತಿಳಿ ಮಲ—
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ನೀರಿನಂಥ ತಿಳಿ ಮಲ— ಫೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಿಳಿಮಲ— ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.

ಹಳದಿ ಮಲ— ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.
ಬಣ್ಣಿಲ್ಲದ ಮಲ ತುಸು ಹಳದಿ
ಮಲ— ಶೇಡೀ ಬಣ್ಣದ ಮಲ—
ಕಾ. ಮೂ.

ವಿತ್ತಯುಕ್ತ— ನೇ. ಸ.
ಕೀವುಳ್ಳ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಬುರುಗುಳ್ಳ— ಕಾ. ಮೂ.

ಬುರುಗುಳ್ಳದ್ದೂ, ಪಾರದರ್ಶ
ಕವೂ— ನೇ. ಮೂ.

ಕೇವಲ ರಕ್ತಯುಕ್ತ—
ಕಾ. ಫಾ.

ರಕ್ತದ ಮಲ— ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸ.
ಮಲಕ್ಕೆ ರಕ್ತ ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ನೇ. ಸ.

ರಕ್ತವೂ ಕೀವೂ ಉಳ್ಳದ್ದು—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಹಸರು— ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹುಳಿ ಹಾಗೂ ಹಳದಿ— ನೇ. ಫಾ.

ಗಟ್ಟಿ— ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಗಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಗಂಟುಳ್ಳದ್ದು —
ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟುಳ್ಳದ್ದು — ನೇ. ಮೂ.
ಕುರಿಯ ಹಿಕ್ಕಿಯಂತೆ ಗಂಟು
ಗಂಟು ಬೀಳುವದು —
ನೇ. ಮೂ.

ಮೊದಲು ಗಟ್ಟಿ ನಂತರ ಮೆತ್ತಗೆ —
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೊದಲು ಗಟ್ಟಿ ಕಡೆಗೆ ತಿಳಿ —
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲಾ.

ಜಿಗಟು. ಹಸರು ಪಚನ

ವಾಗದ್ದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಜಾರುವಂಥಾದ್ದು ಶ್ಲೇಷ್ಮಮಯ —
ನೇ. ಫಾ.

ಜಿಗಟು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಾ.

ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಪಚನಾಗದ ಅನ್ನ ಹೋಗುವದು —
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಉಷ್ಣ, ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಸಿಡಿಯು
ವಂಥ ಹಾಗೂ ಗಡಬಡಿಯಿಂದ
ಹೊರಬೀಳುವಂಥಾದ್ದು —
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಭರದಿಂದ ಶಾಚಕ್ಕೆ
ಆಗುವದು — ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.
ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಗಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಲ
ಬೀಳುವದು — ಸಿ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಲ ಬೀಳುವದು —
ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಗುವದು —
ನೇ. ಫಾ.

ಬಹಳು ಆಗೋಣ — ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಅನೈಚ್ಛಿಕ, ತಿಳಿಯದ — ನೇ.
ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಮಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಗೆ ಬರುವದು
ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗುವದು — ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮೆತ್ತನ ಮಲ
ಹೊರಬೀಳುವದು — ನೇ.
ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ತಿಣ್ಣಿಕದ ನಂತರ ಮಲ ಬೀಳು
ವದು — ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಭರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವದು —
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಒಂದೇ ಸರ್ತೆ (ಕಾಲಕ್ಕೆ) ಭರದಿಂದ
ಮಲ ಹೊರಬೀಳುವದು —
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಬಹಳ ರೇಚ — ನೇ. ಮೂ.

ಕೊಳಕ ನಾತ ಬರುವಂಥಾದ್ದು —
ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಉಷ್ಣ ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ — ಕಲ್ಕಿ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.

ದುರ್ಗಂಧ ಉಳ್ಳದ್ದು— ನೇ. ಸ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಕಾ.

ಸ.: ಸಿ.

ದುರ್ಗಂಧ, ಸಪ್ತಳಾಗುವ ಹೂಸು

ಆಗಿ ಮಲ— ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಸಶಬ್ದ— ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡ ಚಡದದ್ದು

ರಿಂದ ಚಡವೆನಿಸುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಶೌಚದ ನಂತರ ಗುದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ

ಹರೆದಂತೆ ಅನಿಸುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ವೇದನೆಯುಳ್ಳ— ಫೇ. ಫಾ.

ಶೌಚದ ನಂತರ ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ವೇಗ ಧಾರಣಾ ಕ್ಷಮತೆ (ತೀವ್ರ

ವಾಗಿ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾ

ಗುವದು)— ನೇ. ಫಾ.

ತಿಣಕಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದು—ನೇ. ಮೂ.

ವಿಸರ್ಜನ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವ—

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಮೃದುಮಲ— ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಕರಿ, ತಿಳಿ, ದುರ್ಗಂಧ— ಕಾ. ಸ.

ತೀರ ರಕ್ತ ಅಥವಾ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ

ಅಮ ಅಥವಾ ರಕ್ತ ಕೂಡಿದ

ಅಮ ಅಥವಾ ರಕ್ತ ಕೂಡಿದ

ಕೀವುಪುಳ್ಳ— ಫೇ. ಫಾ.

ಬರೇ ರಕ್ತವೇ ಬೀಳುವದು—

ಸೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಹೊಳವುಳ್ಳ ಪಾರದರ್ಶಕ ತತ್ತಿಯು

ಲ್ಲಿಯ ಬಿಳಿ ಲೋಳಿಯಂಥ—

ನೇ. ಮೂ.

ಭರದಿಂದ ಅಥವಾ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ

ಮಲ ಹೊರಬೀಳುವದು—

ನೇ. ಸ.

ತಿಳಿಯದೆ—ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ತುಸು ಹಳದಿ, ಹಸರು—ನೇ. ಸ.

ತುಸು ಹಳದಿ, ತುಸು ಬಿಳಿ, ನಸು

ಗೆಂಪು ರಕ್ತವುಳ್ಳಮಲ— ಫೇ.

ಫಾ.

ಕೀವುಳ್ಳ—ಸಿ.

ಬಹಳು ತಿಣಕಬೇಕಾಗುವದು ನಂತರ

ಅಂಟಿನಂಥ ಅಮ ಬೀಳುವದು -

ನೇ. ಫಾ.

ಮೊದಲು ಗಟ್ಟಿ ನಂತರ ತಿಳಿ ಮಲ

ಬಿದ್ದು ಹೋದನಂತರ ಬಹಳ

ವೇಳೆ ನೋವು—ನೇ. ಮೂ.

ಮಲಕ್ಕೆ ಹೆಣದನಾತ ಬರುವದು -

ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಬುರುಗುಳ್ಳ, ತಿಳಿ, ಕರಿ—ನೇ.

ಮೂ.

ಮೆತ್ತಗೆ ಇದ್ದು ಹೊರಗೆಡವಬೇಕಾ

ದರೆ ಬಹಳ ತಿಣಕಬೇಕಾಗು

ವದು—ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಮಲದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬಿಳಿ
ಚೂರುಗಳು ಬೀಳುವವು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ರಕ್ತ ಅಥವಾ ರಕ್ತವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರಾವ—
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ದಿನಾಲು ನೀರಿನಂಥ ತಿಳಿ, ಬಹು
ಬಿಶಿಶೌಚಕ್ಕೆ ಆಗುವದು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಗುವ ಹಸರು,
ತಿಳಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಮಯುಕ್ತ
ಮಲ— ನೇ. ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತುಸು, ತಿಳಿ,
ಕೊಳಕಮಲ— ಸಿ.

ವಾಯು ಸರಿಯುವಾಗಲೇ
(ಹೂಸು ಹೋಗುವಾಗ)

ಶೌಚಕ್ಕೆ ಆಗುವದು— ನೇ. ಸ.
ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಸರು, ತಿಳಿ
ಆಮುವುಳ್ಳ ಮಲ ಬೀಳುವದು—
ಫೇ. ಫಾ.

ಶೌಚದಿಂದ ಬಂದ ನಂತರ ಪುನಃ
ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗು
ವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಶೌಚ ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ, ವಾಯು
ಒಹಳು ಸರಿಯುವದು—
ನೇ. ಸ.

ಶೌಚದೊಳಗಿಂದ ಅಸ್ವ ಜೀಳು
ತ್ತಿದ್ದು ಬಹಳು ದಣಿವಿಕೆ— ಸಿ.

ಶ್ಲೇಷ್ಮವುಳ್ಳ ಶೌಚವಾಗುವದು—
ನಂತರ ಗುದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ—
ಸಿ.

ಮುಂಜಾನೆ ನ್ಯಾರಿಯಾದ ನಂತರ
ಶೌಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸು
ವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಮುಂಜಾನಿನ ನ್ಯಾರಿಯ ನಂತರ
ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಕರಿ ಮಲ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಹಸರು, ತಿಳಿ ಅಥವಾ ರಕ್ತ
ಕೂಡಿದ, ಹಸರು ಆಮು,
ನೋವು ಇಲ್ಲದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.

ಮಲರೋಗ—(ಫೇಹರೆ)

ಮಲರೋಗ— ಕಾ ಮೂ.; ಸಿ.;
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮೈಪೇಲಿನ ಬಕ್ಕೆಗಳು ಅಡಗಿದ್ದ
ರಿಂದ—ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮುಷ್ಟಿ ಸ್ವಾಭಾವದಂಥ ದುಷ್ಟ
ಚಟದ ಮೂಲಕ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಹೆದರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ—ಕಾ. ಫಾ.
ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತ ಸಂಚಯವಾಗು
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲರೋಗದ ಕಂಪ
ಗಳು ಬರುವವು— ಸಿ.

ಪ್ರತಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮಲ
ರೋಗದ ಭರ (ಜೋರು) ಬರು
ತ್ತಿದ್ದರೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಉರಿಪೈಣು ಇರುವಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ
ದಂತಾದ ನಂತರ ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಲ್ಲಿ
ಹಾಗೂ ತೀವ್ರ ಜಿಗಣೆ ಇದ್ದ
ತರುಣರಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ತಲೆಗೆ ಸೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದ ನಂತರ ಬರುವ—
ನೇ. ಸ.

ಪ್ರತಿ ಹುಂಣಿಯ ದಿವಸ ಬಿಡದೆ
ಬರುವ— ಸಿ.

ಮಲರೋಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಅರಿವು
ಇರುವದಾದರೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಶಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ
ಯ ದಿವಸ ಮಲರೋಗ ಬರುವ
ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಡಮಗ್ಗಲು ತೀರ
ತಂಣಗಾಗುವದು — ಸಿ.

ಮುಂಜಾನೆ ೯-೧೦ ಸರ್ತೆ ಮಲ
ರೋಗ ಬರುವದು, ಅದು ಬರುವ
ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲುಗಳು
ಸೆಟಿಯುವವು—ನೇ. ಮೂ.

ಮಲರೋಗದ ನಂತರ ಉಷ್ಣ
ಬೆವರು— ಸಿ.

ಮಲಾವರೋಧ

ಮಲಾವರೋಧ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ನೇ. ಸ.

(ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ ಔಷಧ ಕೊಡ
ಬೇಕು.)

ಬಹಳೇ ಕಠಿಣ ಮತ್ತು ಭಯಂಕರ
ಅವರೋಧ— ಕಾ. ಸ.; ನೇ.
ಫಾ.;

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸ ಮಲಾವರೋಧ:
ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸ ಅತಿಸಾರ ಹೀಗೆ
ಇದ್ದರೆ—ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.
ವಿಸರ್ಜನ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವ—ಕಲ್ಕೆ.
ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಕರುಳುಗಳ ಮಾಂದ್ಯದ ಮೂಲಕ—
ನೇ. ಮೂ.

ಕರುಳುಗಳ ಶುಷ್ಕತೆಯ ಮೂಲಕ
(ಪದಾರ್ಥದ ಅಭಾವದಿಂದ)
ನೇ. ಮೂ.

ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಅವರೋಧ
ವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಮೆತ್ತನ ಮಲ ಸಹ ಬಹು ಕಷ್ಟ
ದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವದು
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಠಿ, ನಸುಗೆಂಪು ಮಲ—ಕಾ.ಫಾ.
ಬಿಳಿಮಲ— ಕಾ. ಮೂ.

ಕರುಳುಗಳು ಅಶಕ್ತವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ
ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಬವಳಿಯೂ ತಲೆ ನೋವೂ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಜಿಳಿ ಆಗ್ರ -

ಕಾ. ಮೂ.

ಜೀರ್ಣ ಜ್ವರವಿದ್ದಲ್ಲಿ - ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕಂಠ ಮುಚ್ಚುವುದೂ, ಸುಸ್ತಿಯು
ಇದ್ದಲ್ಲಿ - ನೇ. ಮೂ.

ತಲೆ ಮಂದ ಹಾಗೂ ಚಡವಿದ್ದು
ನೋಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ - ನೇ. ಮೂ
ಕಲ್ಕೆ. ಘ್ನ.

ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಬಹಳೇ ಸೋರು
ವದು - ನೇ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಜಡುತ್ತಿದ್ದರೆ -
ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯುಕ್ತ - ನೇ. ಮೂ.

ಅವರೋಧದ ಮೂಲಕ ಕೊರಕಲ
ಇದ್ದದ್ದರೆ - ನೇ. ಮೂ.

ಬುರುಗುಳ್ಳೆ ವಾಂತಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ -
ನೇ. ಮೂ.

ಸಂಣಮಕ್ಕಳ ಅವರೋಧ - ವ್ಯಾ.
ಪಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಘ.

ವೃದ್ಧರ ಅವರೋಧ - ಕಲ್ಕೆ. ಘ.
ಗುದವ್ಯಾರ ಹರದದ್ದು ಇದ್ದು

ಅಕುಂಚನ ಹೊಂದಿದ್ದಲ್ಲಿ -

ರಕ್ತ ಹೋಗುವದು; ಶಾಚದ
ನಂತರ ಉರುವು - ನೇ. ಮೂ.

ಜೀರ್ಣ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸವಿದ್ದು
ಅವರೋಧ - ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಹನೇ ಇಲ್ಲವೆ ೭ನೇ ದಿವಸ ಏನಾ

ದರೂ ಉಸಾಯ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ

ಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಗುವದು - ಸಿ.

ಬಹಳ ತಿಣಕಿದನಂತರ ಮಲವು

ಹೊರಗೆ ಬಂದು ತಿರಿಗಿ ಹೋಗು
ವದು - ಸಿ.

ಮಲದ ಗಂಟು (ಲಂಡಿಕೆ) ದೊಡ್ಡ

ದಿದ್ದು ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಚ್ಛಾದಿತ
ವಿದ್ದಲ್ಲಿ - ಸಿ.

ಮಜ್ಜಾ ತಂತುವಿನ ತಕರಾರು

ಗಳಲ್ಲಿ - ಸಿ.

ಕುರಿಹಿಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಶುಷ್ಕ. ಕಠಿಣ

ಮಲ, ಅನಿಯಮಿತ ಮತ್ತು

ಅಸಮಾಧಾನಕಾರಕ - ನೇ. ಮೂ.

ಯಕೃತ ಮಾಂಧ್ಯದ ಮೂಲಕ -

ಪಿತ್ತಾಭಾವ ಅದರ ಮೂಲಕ

ಬಂಣಿವಿಲ್ಲದ ಮಲ - ಕಾ. ಮೂ.

ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶವಿದ್ದಲ್ಲಿ -

ನೇ. ಮೂ.

ರಜೋದರ್ಶನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ - ನೇ.

ಮೂ; ಸಿ.

ರಜೋದರ್ಶನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ

ಅದರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ - ಸಿ.

ಶಾಚಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆಯೇ

ಇರದಿರೋಣ ಕಾ. ಘ.

ಮಲಾಶಯ

ಮಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಉರುವು -

ಕಾ. ಘ.

ಮಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಉರುಪು
ತಿಂಡಿ ಮುಂತಾದ್ದು— ಸಿ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.

ಶಾಚದಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಒಳಗೆ ಚುಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಗುದದ್ವಾರ, ಗುದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ
ಒಣಗಿದಂತಿದ್ದು ಉರುವೂ
ಇರುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಗುದದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸತತ ವೇದನೆ—
ಕಾ. ಮೂ.

ನಡೆಯುವಾಗ ಗುದದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ
ತೀವ್ರ ವೇದನೆ— ಸಿ.

ಕಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ — ಸಿ.

ಮಲದ ಸಂಗಡ ಅಥವಾ ನಂತರ

ರಕ್ತಬಿದ್ದು ಆನಂತರ ಆಮು
ಬೀಳುವದು— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಿದ್ದು ಮೈಹೊರಗೆ
ಬರೋಣ — ನೇ. ಮೂ.

ಶಾಚದಕಾಲಕ್ಕೆ ಗುದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಉರುವೂ ತಿಂಡಿಯೂ — ಸಿ.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹ

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ— ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ನಂತರ ಕಾ. ಫಾ.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕದ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಸಂಚಯ
ಮುಖ್ಯ ಔಷಧ— ಫೇ. ಫಾ.
ಎರಡನೇ ಔಷಧ — ನೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ವೃಷ್ಣವಂಶ ರಚ್ಚು ಕೆಡುವದು --
ನೇ. ಸ.

ಮಹಾಮಾರಿ—ಪಟಿಕಿ, ದುರ್ಗಿಬೀನೆ

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.;

ನೇ. ಸ.

ಬಹಳೇ ನೀರಡಿಕೆ— ನೇ. ಮೂ.

ವಟ್ಟಿಗಳು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಹಾಮಾರಿ

ಯಲ್ಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆ

ಜಾಡಿಸುವದು— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಮಹಾರೋಗ

ಕೆಂಪುಬಣದ ಕಲೆ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ

ವ್ರಣ, ಮತ್ತು ಗುಳ್ಳೆ ಒಕ್ಕಗಳ

ಸಲುವಾಗಿ— ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು

ಹಾಗೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೇಪ

ಸಹ ಮಾಡುವದು.

ಮಳಮಳಿಸುವದು

ಮಳಮಳಿಸುವದು — ನೇ. ಮೂ.;

ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿಸುವುದೂ,
ಮಳವುಳಿಸುವುದೂ ಬಾಯಿಗೆ
ನೀರು ಬಿಡುವದು— ನೇ. ಫಾ.
ತಿಂದನಂತರ ಮಳಮಳಿಯೂ ಒಕ್ಕುರಿ
ಸುವದೂ— ಫೇ. ಫಾ.
ಜಠರದ ಕೆಳಗಿನ ಮಳಮಳ ಎಂಬ
ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿ

ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಕಷ್ಟಗಳು
ಆತ್ಮ ಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ—ನೇ. ಸ.
ಆಭಾಸ (ಇಂದ್ರಿಯಗಮ್ಯಜ್ಞಾನ,
ಸಂಜ್ಞೆ, ಚೇತನೆ, ಕಲ್ಪನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ)—ಕಾ. ಫಾ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಖುರ್ಚಿ, ಟೇಬಲು ಮುಂತಾದವು
ಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ—
ನೇ. ಫಾ.
ಖೊಟ್ಟಿ ಕಲ್ಪನೆ, ಖೊಟ್ಟಿ ಮತ,
ಖೊಟ್ಟಿ ಸಂಸ್ಕಾರ—ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ.
ಕಲ್ಪನಾಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗಾಟ
(ವ್ಯವಹಾರ)— ಕಾ. ಫಾ.
ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ
ತನ್ನ ದುರ್ದೈವದ ಬಗ್ಗೆ ಕನಿಕರ
ಬಡುತ್ತಾನೆಂದನಿಸುವದು—
ನೇ. ಮೂ.

ಬಂದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾನು ಎರಡು
ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಭಾವನೆ— ಸಿ.
ಏಕಾಂತದ ಇಚ್ಛೆ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತವಾಗುವದು
ಕಠಿಣ— ಸಿ.
ವಿಚಾರದ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಮಾಡುವದು
ಕಠಿಣವಾಗುವದು—ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.
ಜೀವಿತ್ವದ ಬೇಸರಿಕೆ — ಸಿ.
ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಮಿತ್ರರ
ಸಂಗಡಲೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ
ಬೇಸರಿಕೆ— ಕಾ. ಫಾ.
ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯ ಮನುಷ್ಯನ
ವಿರಹದ ಮೂಲಕ ಗೃಹದಲ್ಲಿ
ದುಃಖವಿದ್ದವ— ಕಾ. ಫಾ.
ಗೃಹಣಶಕ್ತಿಮಂದ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಪುಕ್ಕತನ— ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು
ಖಿನ್ನತೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಧಂದೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಖಿನ್ನತೆ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಚಿಂತೆ, ಕಾಳಜಿ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
ದುಡ್ಡಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತೆ—
ಕಲ್ಪೆ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಭಾವೀಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತೆ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಸಾಶಂಕ— ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒದರಾಡು
ವದು— ಕಾ. ಫಾ.
ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಬಡಿಸುವದು—
ಕಾ. ಫಾ.
ನಿದ್ರೆಯಾದನಂತರ ಸಮಾಧಾನ—
ಫೇ. ಫಾ.
ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಬಹಳ ಒತ್ತಾಯ—
ಕಾ. ಫಾ.: ಸಿ.
ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಾದ್ದರಿಂದ
ದಣಿವಿಕೆ— ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.;
ನೇ. ಮೂ.
ಬೆದರಿ ಏಳುವದು— ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.
ಸ್ವಲ್ಪ ಸಪ್ಪಳವಾದರೂ ಬೆದರಿ
ಏಳುವದು— ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
ನಿರಾಶೆಹೊಂದೋಣ, ತಾಪಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳೋಣ ಮುಂತಾದ
ವೃತ್ತಿಯ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
ದುಃಖ, ಮನಸ್ತಾಪ; ಹಲುಬು,
ಕ್ಲೇಶ ಮುಂತಾದವು—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
ನಿರಾಶೆಯ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಹೆದರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ—
ಕಾ. ಫಾ.
ನವುಂಸಕತ್ವ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
ನಿದ್ರಾನಾಶ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.
ನಿದ್ರಾಘ್ರಮಣ— ಕಾ. ಫಾ.
ಪುನಃ ಮೊದಲಿನಂತೆ ನೆಚ್ಚುಗಾಗುವ
ದರ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಾಶೆ— ನೇ. ಸ.
ಕಡ್ಡಿಯಗುಡ್ಡ ಮಾಡುವದು—
ಕಾ. ಫಾ.
ಉಪೇಕ್ಷೆ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆರಿವು ತಪ್ಪಿ
ಬೀಳುವದು— ಕಲ್ಪೆ. ಸ.
ಮೋಹ, ಭ್ರಾಂತಿ— ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ.
ಮನಸ್ಸಿನ ಕ್ಷುದ್ರತೆ—ಕಾ. ಫಾ.
ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಜಿಕೆ
ಅನಿಸುವದು— ಕಾ. ಫಾ.
ಪುಕ್ಕತನ— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
,, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು—
ಫೇ. ಫಾ.
ಗದ್ದಲ, ಸಪ್ಪಳ, ದಂಗೆ ಮುಂತಾ
ದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭೀತಿ—
ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಕಿ ಹತ್ತುವ
ಭೀತಿ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೈಲ

ಸ್ವಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಲು

ಹೆದರಿಕೆ - ಕಾ. ಫಾ.

ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುವವರ ಹಾಗೂ ಕನ್ನ

ಕೊರೆಯುವವರ ಹೆದರಿಕೆ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಬೀಳುವ ಹೆದರಿಕೆ— ಕಾ. ಸ.

ಏನಾದರೂ ಕೆಡಕಾಗುವದು,

ಸಂಕಟ ಒದಗುವದು ಎಂಬುವ

ಹೆದರಿಕೆ— ಕಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಮತಿಮಾಂದ್ಯ— ಕಾ. ಫಾ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಮತಿಭ್ರಮ— ಕಾ. ಫಾ.

ಮತಿಭ್ರಂಶ— ಕಾ. ಫಾ.

ಮಂದಸ್ತರಣಶಕ್ತಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸ್ತರಣ ಶಕ್ತಿಯ ನಾಶ— ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.;

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸ್ತರಣಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ

ದಾಗೋಣ— ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಸ್ತರಣಶಕ್ತಿಯ ಹ್ರಾಸ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಮಾನಸಿಕ ಕೆಡಕು— ಕಾ. ಫಾ.

ಸಂಜನುಕ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ

ಸಮಾಧಾನ— ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಗೆ ಗಾಯವಾದ್ದರಿಂದ ಮಾನ

ಸಿಕ ವ್ಯತಾಸ ನೇ. ಸ.

ಬರೆಯುವಾಗ ಶಬ್ದ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಷರ

ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡೋಣ— ಕಾ. ಫಾ.

ಬರೆಯುವಾಗ ತಪ್ಪು ಶಬ್ದ ಬರೆ

ಯೋಣ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಶಬ್ದ

ಎರಡು ಸಾರೆ ಬರೆಯೋಣ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಕೆಲಸ ಸಹ ಬಿರಿ ಇದ್ದಂತೆ

ಭಾಸ— ಕಾ. ಫಾ.

ಯಾವದೇ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮ

ಮಾಡುವದು ಕಷ್ಟದಾಯಕ

ವೆಸುವದು— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ದುಡ್ಡಿನ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವೆ

ನೆಂಬುವ ಭಾವನೆ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸಾರಸಾರ ವಿಚಾರ ಶಕ್ತಿಯು

ನಷ್ಟವಾಗುವದೆಂಬ ಭಾವನೆ—

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ನಿಜವಾಗಿ ರೋಗವಾಗಿರದೆ ರೋಗ

ವಾಗಿದೆಂಬ ಭಾವನೆ—

ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚತ್ತ ಕೂಡಲೆ

ಗದ್ದಲ ಕೇಳಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—

ನೇ. ಫಾ.

ಕುಣಿಯಬೇಕು ಹಾಡಬೇಕು ಎಂದು

ಅನಿಸುವದು ನೇ. ಮೂ.

ಹೊರಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ
 ಬೇಕೆಂದೂ, ಬಳಗಿ ಇದ್ದರೆ
 ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂತಲೂ
 ಅನಿಸುವದು - ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ವೇದನೆ ಅಗುತ್ತದೆಂದು ವಿನಾಕಾರಣ
 ಅನಿಸುವದು - ನೇ. ಮೂ.:
 ಸ.: ನೇ. ಸ.
 ವಾತ, ಭ್ರಮ - ಫೇ. ಫಾ.:
 ಕಾ. ಫಾ.: ನೇ. ಮೂ.: ನೇ. ಸ.
 ಅರಿವುತಪ್ಪುವದು ಹಾಗೂ
 ಕೈಪು - ಕಾ. ಫಾ.
 ಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ
 ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಸ್ತು
 ಗಳನ್ನು ಬಯ್ಯುತ್ತಿರುವದು -
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ವಾತವಾದಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು
 ಕೂಡಿಹಾಕುವದು.
 ಬತ್ತುವದು, ಅರಿಸುವದು
 ಮುಂತಾದ್ದು - ಕಾ. ಫಾ.
 ಬಲವತ್ತರ ವಾತ - ಫೇ. ಫಾ.
 ನೇ. ಮೂ.
 ವಾತದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಬಿಡುವದು
 ನೇ. ಮೂ.
 ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ವಾತ - ಕಾ. ಫಾ.:
 ಫೇ. ಫಾ.: ನೇ. ಮೂ.
 ಸನ್ನಿವಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ವಾತ
 ನೇ. ಮೂ.

ವಾತದಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆಯ ಮೇಲೆ
 ಬುರುಗುಬರುವದು -
 ನೇ. ಮೂ.
 ಕಾಲ್ಪನಿಕವಸ್ತು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿ
 ಯಲು ಯತ್ನಿಸುವದು (ವಾತ
 ದಲ್ಲಿ) - ಕಾ. ಫಾ.
 ಖಿನ್ನ ಉದಾಸೀನವೃತ್ತಿ -
 ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.: ಕಲ್ಕಿ. ಸ.:
 ಕಾ. ಫಾ.: ನೇ. ಮೂ.:
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ತುಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪುಟಪುಟ
 ಮಾಡೋಣ - ಕಾ. ಫಾ.
 ಪುಟಪುಟಿಸುವದು ಭ್ರಾಂತಿಯೂ -
 ನೇ. ಮೂ.
 ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಬಡಬಡಿಸುವದು -
 ಕಾ. ಫಾ.: ನೇ. ಮೂ.:
 ದೃಷ್ಟಿಯು ಬಂದೇ ಕಡೆಗೆ ಹತ್ತಿದ್ವು
 ಹಾಗೂ ಬಡಬಡಿಸುವದು
 ಬಹಳ - ನೇ. ಮೂ.:
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಬಂದೇಸವನೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ
 ಮಾತಾಡುತ್ತಿರೋಣ
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ವಿಕಾರವಶ
 ನಾಗೋಣ - ನೇ. ಮೂ.
 ವಿಕಾರವಶತೆಯ ಮೂಲಕ ಚಯ್ಕೆ
 ಕೆಂಪು - ಕಾ. ಫಾ.

ವಿಚಾರವೇ ತೋಚುವದಿಲ್ಲ— ಸಿ.

ಗಳಿಗೆಗೊಂದು ಹೊಸ ವಿಚಾರ

ಬರುವದು ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ಥಿರತೆ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಹುಚ್ಚು ತನ—ಹುಚ್ಚಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ

ಫೇ. ಫಾ.

ಹುಚ್ಚು ಹತ್ತುವದು—ಫೇ. ಫಾ.:

ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

(ಭ್ರಮೆ ಹಾಗೂ ಹುಚ್ಚು ಈ

ಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ವಿಗ್ನ) ಸೂಜಿ ಚುಚ್ಚಿ

ದಂತೆ ಭಾಸ-- ಸಿ.

ಸೂತಿಕಾ ವೇಗ— ಕಾ. ಫಾ.

ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಉಸುರು

ಬಿಡೋಣ— ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಶೀಘ್ರಗಾಮಿ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾಂದ್ಯ,

ಗ್ಲಾಸಿ; ಕಂಠ ಮುಚ್ಚು

ಮುಂತಾದ್ದು— ನೇ. ಮೂ.

ಬಿಕ್ಕೋಣ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳೋಣ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸ್ವಭಾವ

ಸ್ವಭಾವ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ—ಗಡಬಡಿ

ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತ, ಗಚಾಳ—

ನೇ. ಮೂ.

ಅಸ್ಥಿರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯವ—

ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಅನಿಶ್ಚಿತತನದ ಸ್ವಭಾವ (ನಿಶ್ಚಯವೇ

ಆಗುವದಿಲ್ಲ)— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಆವಧುಸತಿ ಇಲ್ಲದಿರೋಣ— ಸಿ.

ಅವಿಶ್ವಾಸ ಬಿಡುವುವವ— ಕಲ್ಕಿ.

ಫಾ.: ಸಿ.

ನೆಹವಿಂ ಆಶುಧ ಚಿಂತಿಸುವವ—

ಕಾ. ಫಾ. ಆನೇಶವಳ್ಳಿ,

ನೇ. ಮೂ.

ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೃತ್ತಿಯವ,

ಬಾಷ್ಕಳ— ನೇ. ಸ.

ಬಹಳ ಉದ್ವಿಗ್ನ— ಕಾ. ಫಾ.

ಉದಾಸೀನ, ಉದ್ವಿಗ್ನವೃತ್ತಿ

ಯವ— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ

ಉದಾಸೀನವೃತ್ತಿ—

ನೇ. ಮೂ.

ಪ್ರತಿ ಬಂದು ಬಾಬಿನಲ್ಲಿ ಉದಾ

ಸೀನ—ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಉದ್ವಿಗ್ನತೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಉದ್ವಿಗ್ನಚಿತ್ತದಿಂದ, ಶಾಂತವೃತ್ತಿ

ಯಿಂದ ಕೂತುಕೊಂಡು

ಇರುವದು— ನೇ. ಫಾ.

ಉಸ್ತತ್ತವೃತ್ತಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ಉತ್ಸಾಹ ಉಮೇದಿ ಇರ

ದಿರೋಣ— ಕಾ. ಫಾ.

ಉತ್ಸಾಹ ಶೂನ್ಯತೆ— ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.
 ಕಳೆದ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ
 ತೋಡಗಿದ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಕಳೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯ ದುಃಖದಾಯಕ
 ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡು
 ತ್ತೀರೋಣ— ನೇ. ಮೂ.
 ಚಿರಡಿಬೋರತನ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಚಿಕ್ಕಿರಿಬೋರ ಸ್ವಭಾವ—
 ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.
 ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಚಿರಡಿಬೋರ—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕಿಡಿಗೇಡಿತನ— ನೇ. ಮೂ.
 ಡೊಂಕತನ ಶೀಡಕತನ—
 ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;
 ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ದ್ವೇಷಮಾಡುವ, ಸೇಡುತಕ್ಕೊ
 ಳುವ ಬುದ್ಧಿ ಇದ್ದವ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಹೇಡಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ನಿರಾಶಾವೃತ್ತಿಯ ಸ್ವಭಾವ—
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಬಾಬಿನಲ್ಲಿ ಕೆಡಕು
 ಸಂಗತಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನೆ
 ಮಾಡುವವ— ಕಾ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ವೆದ್ದ ಹುಡುಗರು— ಕಾ. ಫಾ.
 ಬಹಳು ಮಾತನಾಡುವ, ಬಡಬಡಿ
 ಸುವ— ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ರಹಿತ—
 ನೇ. ಫಾ.
 ಯಾವದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮುಳು
 ಮುಳು ಅಳುತ್ತ ಹೇಳುವ
 ಸ್ವಭಾವ— ನೇ. ಮೂ.
 ಅಳದಕ್ಕಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಅಳದಕ್ಕಿ, ಬಿರಿ ಬಿರಿ ಮಾಡುವ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಅಳದಕ್ಕಿ ಚರ್ಯೆಯವ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಹುಮ್ಮಸಿನಾ ಚೈನಬಾಜೀ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಸಿಟ್ಟಿನ, ಚಿರಡಿಬೋರ ಸ್ವಭಾವ—
 ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ— ನೇ. ಮೂ.;
 ಇತರ ಔಷಧ— ಫೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಬಹಳು ನಾಚುವ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಮನಸ್ಸು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ
 ವಿಶೇಷ ಅವಶ್ಯಕತೆ— ನೇ. ಸ.
 ವಿಮನಸ್ಸು, ಹಿಂಜರಿಯುವ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ವಿಷಣ್ಣವೃತ್ತಿ— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಸ.; ಸಿ.
 ಮರಗೊಳಿ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಹತಬುದ್ಧಿ ಮೂಢಮತಿ—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಶಂಕೆಖೋರ --- ಕಾ. ಫಾ.
 ಹಿಂಜರಿಯುವ --- ಕಾ. ಫಾ.
 ಕರ್ತೃತ್ವವು ಕಡಿಮೆ ಆದದ್ದು ---
 ನೇ. ಸ.
 ನಗುವವೃತ್ತಿ ಇದ್ದವ --- ಕಾ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಮೂ.
 ಸ್ವಲ್ಪೇಕಾರಣದಿಂದ ನಿರಾಶ
 ಹೊಂದುವ (ತ್ರಾಸಹೊಂದುವ)
 ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಗಾಯನದಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಭಾವನೆ
 ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು ---
 ನೇ. ಸ.
 ಸಮಾಧಾನಮಾಡೆ ಹೋಗಲು
 ದುಃಖದ ವೇಗ ಬಿಳಿಯೋಣ ---
 ನೇ. ಮೂ.
 ತನಗೆ ಆದ ಬೇನೆಯ ವಿಚಾರ
 ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಸಹ
 ದುಃಖ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ ---
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಮನಸ್ಸು ಕೆಡೋಣ ಉವಕ್ಕಪೆ
 ಆಗೋಣ - ಫೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಆತ್ಮಸ್ತುತಿ, ಸ್ವಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಯ
 ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ --- ಸಿ.
 ಏನಾದರೂ ಅಶುಭವಾಗುವ
 ದಿಲ್ಲಿಂಬ ವಿಚಾರದಿಂದಗ್ರಸ್ತ ---
 ನೇ. ಮೂ.

ಜಡ, ಮಂದಬುದ್ಧಿಯವ ---
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ತ್ರಾಸಿಕ ಚಿರಚಿರಿ ಸ್ವಭಾವ; ಚಿರಡಿ
 ಖೋರ --- ಕಾ. ಫಾ.
 ದುರ್ಗುಣಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ---
 ನೇ. ಮೂ.
 ಮಾತಾಡಿದನಂತರ ದಣಿವಿಕೆ ---
 ನೇ. ಮೂ.
 ಮತ್ಸರಗ್ರಸ್ತ, ಸೇಡು ತೊಗೊ
 ಳುವ ಬುದ್ಧಿ --- ನೇ. ಮೂ.
 ಸ್ವಲ್ಪೇಕಾರಣದಿಂದ ತಾಪಬಡು
 ವದು --- ನೇ. ಫಾ.
 ತನ್ನ ಸ್ವಂತದ ದೇಶೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು
 ಕಾಳಜಿಯಭಾವನೆ ನಿರುತ್ಸಾಹ
 ವುಳ್ಳ ಪ್ರತಿದಿವಸ ಸಾಯಂ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಳುವದು --- ಸಿ.
 ಮಾಂಸವೃದ್ಧಿ --- ಸಿ.

ಮಾಂಸಾರ್ಥ

ಮೂಗು, ಕಿವಿ, ಗರ್ಭಾಶಯ
 ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದ
 ಗ್ರಂಥಿ ಉದ್ಭವಿಸುವದು --- ನೇ.
 ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಮಾಂಸಕ್ಷಯ --- ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮುಖ

ಬಾಯಿಯ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆನೆಯಂಥ
 ಹಳದಿ ಕಿಟ್ಟ --- ನೇ. ಫಾ.

ಮುಖದಮೇಲೆ ಗುಳ್ಳಿ— ಕಾ. ಸ
ಮುಖದ ತುದಿ ಹಾರೋಣ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಸಾಸಿವಿಯು ಬಾಧಿಸಿದಂತೆ ಬಾಯಿ
ಯಲ್ಲಿ ಉರುವು—ನೇ. ಸ.
ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನಿಸಿ ಅನಿಸುವದು—
ಕಾ. ಸ.
ಬಾಯಿಯು ಕಹಿ ಆಗುವದು—ನೇ.
ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.
ಗಂಟಲು, ಬಾಯಿ, ಬಣಗಿದ್ದು—
ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
ಬಾಯಿ ಕೆರೆದಂತೆ ಆಗುವದು—
ಕಾ. ಮೂ.
ಅಂಬಿಗರಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ
ರೋಗ (Scurvy) (ರಕ್ತ
ಪಿತ್ತದರೋಗ)—ಕಾ. ಫಾ.
ದುರ್ಗಂಧ ಜಿಗಟು ಮೇಲಿಂದ
ಮೇಲೆ ಖೇಕರಿಸುವದು—ನೇ. ಸ.
ಬಾಯಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧಿ—ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.
ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತರೆದಂತೆ ಆಗಿ ಬಾಯಿ
ಕೆಂಪಾಗುವುದು—ಕಾ. ಮೂ.
ಹುಳಿರುಚಿ— ನೇ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.
ತಿನ್ನುವಾಗ ಬಾಯಿಗೆ ಜಿಗಟು—
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ದಟ್ಟ, ಹಸರು, ಬಿಳಿ, ಎಳೆಯುಳ್ಳ
ಜಿಗಟು— ನೇ. ಸ.
ನಾಲಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ಆಗುವ
ಜಲಗ್ರಂಥಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಗದ್ದದ ಅಸ್ಥಿಯಮೇಲೆ ಕಠಿಣ
ಗಂಟು— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ದಿ (ಥಂಡಿ) ಇದ್ದು
ತಿಳಿ ಉಗುಳು ಬರೋಣ—
ನೇ. ಮೂ.
ಪಾರದರ್ಶಕ ಸ್ವಚ್ಛ ಉಗುಳು
ಬರೋಣ— ನೇ. ಮೂ.
ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಬುರುಗುಳ್ಳ
ಉಗುಳು ಬರೋಣ—
ನೇ. ಮೂ.
ಹಲ್ಲು ಗಟಗರಿಸೋಣ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ನೋವು—
ನೇ. ಸ.
ಕೀವು ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.
ಬಾಯಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಬಿಳಿ
ಬಕ್ಕೆಗಳು—ನೇ. ಸ.
ಬಾಯಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು
ಹುಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೋವು
ಮಾಡುವಂಥ ಹಕಳಿ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಬಾಯಿಯ ತುದಿಯ ಹತ್ತರ
ಮುತ್ತಿನ ಕಾಳಿನಂಥ ಬಿಳಿ ಬಕ್ಕೆ
ಗಳು— ನೇ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬಧಿರತೆ ಹಾಗೂ ಒಳ
ಭಾಗ ಹುರಬುರಕು — ನೇ. ಸ.;
ನೇ. ಫಾ.

ಬಾಯಿಯ ತುದಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಿರುಕು
ಒಡಕು — ನೇ. ಮೂ.
ಮುಖಪಾಕ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ
(ಬಾಯಿ ಬಾತದ್ದು ಮತ್ತು
ತುಸು ಕೆಂಪು ತುಸು ಕಪ್ಪು) —
ಫೇ. ಫಾ.

ಬಾಯಿಬರುವದು — ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆ ಕೆಂಪು — ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಗೆ ಜೊಲ್ಲುಬಿಡೋಣ — ನೇ.
ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಬಾಯಿ ಕೆಡುವದು — ನೇ. ಸ ;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮುಂಜಾನೆ ಬಾಯಿ ಕೆಡುವದು —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಿರಿನಾಲಿಗೆ ಇಳಿಯುವದು (ಬೆಳೆಯು
ವದು) ಇಲ್ಲವೆ ಬಾಯೋಣ —
ನೇ. ಮೂ.

ಮೇಯುತ್ತಹೋಗುವ ವ್ರಣ
(ಮುಖಕೋಢ) — ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಬಾಯಿಗೆ ಬೂದಿ, ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ
ವ್ರಣ — ಕಾ. ಫಾ.

ತುದಿಯಮೇಲೆ ವ್ರಣ — ಸಿ.

ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಆರಪಾರ ವ್ರಣ — ಸಿ.

ಬಾಯಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗು

ವದು — ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ತುಟೆಯು ಸುಲಿಯುವದು —
ಕಾ. ಸ.

ಬಾಯಿಯು ಸುಲಿಯುವದು,
ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತೊಗಲಿನ ಚೂರು
ಹೊರಡುವವು — ಕಾ. ಸ.

ಬಿಳಿಸ್ರಾವ ಹೋಗುವದು —
ಕಾ. ಫಾ.

ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ ಸ್ರಾವ
ಸೋರುವದು — ನೇ. ಫಾ.

ಮುಖರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೀನಿನ ಸ್ರಾವ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಬಾಯಿಯ ತುದಿಯಮೇಲೆ ಕ್ಷತ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹುಳಿರುಚೆ ಇದ್ದು ಉರುವು ಬಹಳ
ಕಾ. ಮೂ.

ತಿಂದನಂತರ ಬಾಯಿ ಹುಳಿ ಆಗು
ವದು — ಸಿ.

ಉಂಡನಂತರ ಬಾಯಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು
ಜೊಲ್ಲು — ನೇ. ಸ.

ಬಾಯಿ ಒಣಗಿದ್ದು ಇದ್ದು ನೀರಡಿಕೆ
ಇರದಿರೋಣ — ಸಿ.

ಬಾಯಿ ಒಣಗಿದ್ದು, ಒಸಡಿಗಳು
ಕೆಂಪು, ಮತ್ತು ನೀರಡಿಕೆ—
ನೇ. ಸ.

ಬಾಯಿಯೂ ನಾಲಗೆಯೂ ಒಣ
ಗಿದ್ದು ನೀರಡಿಕೆ ಇರುವದು
ಇಲ್ಲವೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ—
ಕಲ್ಯೆ. ಫಾ.

ಬಾಯಿಗೆ ಹುಳಿರುಚಿ—ಕಾ. ಮೂ.
ಬಾಯಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆಯ
ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಸ್ರಾವ—ಕಾ. ಮೂ.
ರಕ್ತವುಳ್ಳ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರುವದು—
ನೇ. ಮೂ.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚೆ ಕೆಂಪು ಇದ್ದು
ಬಾತದ್ದು—ಕಾ. ಮೂ.
ಮುಂಚಾನೆ ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಲಸು
ನಾತ—ಸಿ.

ಮುಖಪಾಕ—ಬಾಯಿಬರುವದು
ಎಂಬುವ ಎವರ ನೋಡಿರಿ.

ಮುಡದೋಷ

ಮುಡದೋಷ—ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಯೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲುಬರುವ (ಒಡೆಯುವ)
ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಯೆ. ಫಾ.
ಸಾಕಷ್ಟು ಪೋಷಕ ಅನ್ನ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ
ಸಿಗದ್ದರಿಂದ—ನೇ. ಮೂ.
ಹೊಯಿಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ
ಹುಡುಗರ ಹೊಟ್ಟೆ ದೊಡ್ಡ
ದಾದದ್ದು—ಯಕೃತ ಬೆಳದದ್ದು—

ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ತಿಂದದ್ದೇ
ಜಾಡಿಸಿಹೋಗುವದು—
ನೇ. ಫಾ.

ಮೂಗು

ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿಯ ರೋಗ—(ಮೂಗಿ
ನಲ್ಲಿಯ ಎಲುಬಿನ ರೋಗ)
ಕಲ್ಯೆ. ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.

ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿಯ ಮೇಲೆ ಗಂಟು
ಅಥವಾ ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿಯ ಬೆಳ
ವಣಿಕೆ—ಕಲ್ಯೆ. ಫ್ಲೂ.

ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿಯು ಕೊಳೆಯು
ವದು—ಸಿ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಉರುಪು—ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ಮೂಗು ಒಣಗುವದು—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಯೆ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯುವದು—
ನೇ. ಫಾ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹಕಳಿಗಟ್ಟುವದು—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಸಪ್ತಪಥದಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ
ಹಕಳಿ—ಕಾ. ಮೂ.

ದುರ್ಗಂಧ, ಹಳದಿ ಹಕಳಿ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಮೂಗಿನಹೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ—
ನೇ. ಸ.

ಮೂಗಿನ ತುದಿಯ ಮೇಲೆ ತಿಂಡೆ—

ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.

ಮೂಗು ಬಂದೇಸವನೆ ಸೋರು

ವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನಿಂದ ಹೊಲಸು ದುರ್ಗಂಧ

ಹೊರಡುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದ ಶಕ್ತಿ ನಷ್ಟ

ವಾಗೋಣ— ನೇ. ಮೂ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಮೂಗುದಟ್ಟಿಸುವದು— ಕಾ. ಸ.;

ನೇ. ಸ.

ಥಂಡಿಯಿಂದ ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸು

ವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಉರುಪು—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಘಂಡಿ ಇದ್ದು ಜ್ವರ— ಫೇ. ಫಾ.

ತೀವ್ರ ಥಂಡಿಯಾಗುವ. ಪ್ರವೃತ್ತಿ—

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ವಾಂಡುರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ

ಮೇಲೆ ಥಂಡಿಯಾಗೋಣ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಥಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಬಿಳೇ ಹುಣ್ಣು

ಎಳೋಣ— ನೇ. ಮೂ.

ನೆಗಡಿ— ಶೈತ್ಯ— ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಬಹುದಿವಸದ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಬಹುಶಃ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ

ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಟ—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮೂಗಿನ ಪಾರ್ಶ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ—

ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಉರುಪು ಬಿಡೋಣ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಬಹುದಿವಸದ ನೆಗಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸನೆ

ಬರದಿರೋಣ— ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನಮೇಲೆ ಬಕ್ಕೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು

ಬಿಳಿದಾಗುವದು—ಫೇ. ಫಾ.

ಪಿನಸಿ— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಉಪದಂಶ್ಯಜನ್ಯ— ನೇ. ಸ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡು

ವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಮಾಂಸದ ಗುಳ್ಳೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸಪ್ತಪಥದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗಿನ

ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಂಸ

ಗ್ರಂಥಿ ಹುಟ್ಟೋಣ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ರಕ್ತ ಹೋಗುವದು— ಮೂಗು
ಬಿಚ್ಚುವದು ಎಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ಮೂಗು ಕೆಂಪಾಗುವದು— ನೇ.
ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಬಹು ದಿವಸದಿಂದ ಮೂಗು
ನೋರುವದು— ಸಿ.

ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ ಸ್ತ್ರಾವ—
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂಗು ಒಣಗಿದ್ದು
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರು
ವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಡಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹುಡು
ಗರ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ವ್ರಣ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ವ್ರಣ (ದೃಢಮೂಲ)
ಅಂದರೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗ
ದಿರೋಣ— ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಎಪರೀತ ವಾಸನೆ
ಬರುವದು— ಕಾ. ಸ.; ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಶೀನುಗಳು— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ್ಯೂ
ಶೀನುಗಳು— ಕಾ. ಫಾ.

ಶೀನುಗಳು ಬರುವಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ
ಅದರೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ— ಕಲ್ಕೆ.

ಫೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಯಿಂದ
ಬಟ್ಟೆ ತೆಗೆಯುವಾಗಲೂ ಶೀನು
ಗಳು ಹೆಚ್ಚು— ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನ ತುದಿಯು ತಣ್ಣಗೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಮೂಗಿನ ತುದಿ ಕೆಂಪು— ಸಿ.

ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಿಂಖ
ಳದ ಗೊಣ್ಣೆಗಳು ಬರುವವು—
ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.

ಬೈಲ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಗಲು ಸುಲಿಯು
ವಂಥ ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ ಶಿಂಬಳ—
ತಂಣೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ
ಸಮಾಧಾನ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ, ಶಿಂಬಳದ ಗೊಂಣಿ
ಬೀಳುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಎಡಗಡೆಯ ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಯೊಳ
ಗಿಂದ ಹಳದಿ ಶಿಂಬಳು ಹೋಗು
ತ್ತಿದ್ದು ಎಡಗಂಟಿನೊಳಗಿಂದ
ನೀರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳು
ದಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಎಡಗಡಿಯ ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಯ
ಮುಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ
ಚೇಳಿನ ಕೊಂಡೆ ಬಡೆದಂತೆ ಅನಿಸು
ತ್ತಿದ್ದು ಬಲಗಡೆಯ ಮೂಗಿನ
ಹೊಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಹಾಗೇ
ಅನಿಸುವದು. ಮೂಗಿನೊಳ
ಗಿಂದಲೂ ಕಂಣಿನಿಂದಲೂ ನೀರು
ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ—ಕಾ. ಫಾ.

ಹಗಲು ಬಲಗಡೆಯ ಮೂಗಿನ
ಹೊಳ್ಳೆಯೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ ಕೂಡಿದ
ಶಿಂಬಳು ಹೋಗುವದು ಮತ್ತು
ಎಡಗಡೆಯ ಮೂಗಿನಹೊಳ್ಳೆಯು
ಬಣಗಿದ್ದು ಇರುವದು ಹಾಗೂ
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ
ಸ್ಥಿತಿಯು— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಮೂಗಿನ ಪಡದೆಯ ಹತ್ತರ ಹಕಳಿ
ಗಟ್ಟುವದು, ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಕೈ
ಹಚ್ಚಿದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ—
ಮೂಗಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ,
ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸಿದಂತೆ ಅನಿಸು
ವದು— ನೇ. ಸ.

ಮೂಗಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಾಶಿಕಾಸ್ಥಿ
ಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ,
ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ —ಸಿ.

ನಾಸಿಕಾಸ್ಥಿಯು ಕೊಳೆಯು
ವದು— ಸಿ.

ನಾಸಾರ್ತ (ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸ
ಆಕಾರದ ಗ್ರಂಥಿ) —ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನಾಸಿಕಾ ನಲಿಕೆಯು ಮುಚ್ಚಿದ್ದ
(ಬಂದ) ರಿಂದ ಮೂಗು ಸೋರೆ
ಹತ್ತುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಹಳದಿ, ಗಟ್ಟಿ ಇದ್ದ. ದುರ್ಗಂಧ
ಶಿಂಬಳು ಬೀಳುವದು—ಕಾ ಸ.
ಮುಂಜಾನೆ ಮೂಗು ದಟ್ಟಿಸುವದು,
ಹಗಲು ಸೋರುವದು— ಸಿ.

ಸಾಧಾರಣವಾದ ತೆಕ್ಕನ ಶಿಂಬಳು
ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಚ್ಚು—ಕಾ. ಫಾ.
ಹುಳಿ ಶಿಂಬಳು—ಸಿ.

ಪಾರದರ್ಶಕವಿಲ್ಲದ— ಕಾ. ಮೂ.
ಕೆರದು ಬಿಡುವಂಥ— ಸಿ.

ಉಪ್ಪುಪುಪ್ಪು— ನೇ. ಮೂ.
ಕರಣಿಗಳುಳ್ಳ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಜಿಗಟು ಶಿಂಬಳು— ಕಾ. ಸ.; ನೇ.
ಮೂ.: ಸಿ.

ದಟ್ಟ ಬಿಳಿ— ಕಾ. ಮೂ.
ಉರುಪುಳ್ಳ— ಸಿ.

ಕೀವಿನಂತೆ ದಪ್ಪ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ದಟ್ಟ—ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;
ಕಾ. ಮೂ.: ಕಾ. ಫಾ.

ದುರ್ಗಂಧ ಶಿಂಬಳು— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಸ.

ಸ್ವಚ್ಛ, ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ---ನೇ. ಮೂ.
ಪಾರದರ್ಶಕ ಶಿಂಬಳು---ನೇ. ಮೂ.
ಬಳಿ ಹಾಗೂ ಮಂಚಿನ ಬಣ್ಣದ---
ಕಾ. ಮೂ.

ಹಳದಿ---ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.;
ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ.
ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಹಳದಿ ದುರ್ಗಂಧ ಶಿಂಬಳು--- ಸಿ.
ಜಿಗಟು, ತುಸು ಹಳದಿ---
ಕಾ. ಸ.

ಕನೆಯಂಥ, ದಟ್ಟ, ಹಳದಿ---
ನೇ. ಫಾ.

ಬಹಳು ಶಿಂಬಳು---ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
ಕೀವು ಉಳ್ಳದ್ದು---ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಜಿಗಟು ಜಾರುವಂಥ---ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.

ಮೂಗಿನ ಪಾರ್ಶ್ವಭಾಗದೊಳಗಿಂದ
ತಿಳಿ, ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಶಿಂಬಳು ಗಂಟಲ
ದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುವದು--- ನೇ.
ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಒಂಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಜೋರಿನಿಂದ
ಹೊರಬೀಳುವ ಶಿಂಬಳು---
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ--- ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ರಕ್ತ ಇದ್ದ ಶಿಂಬಳು --- ನೇ. ಮೂ;
ಸಿ.

ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಬಿಳಿ ಜಿಗಟಿನಂತೆ
ಬಿಳಿ ದಟ್ಟ--- ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸ್ವಚ್ಛ--- ನೇ. ಮೂ.

ಹಸರು---ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಸ.;
ಸಿ.

ಹಸರು, ತುಸು ಹಳದಿ, ತಿಳಿ---
ನೇ. ಸ.

ಹಸರು, ಬಿರಸು--- ಸಿ.

ಒಂದೇ ಹೊಳ್ಳೆಯೊಳಗಿಂದ ಬರುವ-
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಮೂಗಿಗೆ ಬಾವು--- ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಲತ್ವಚೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯವೂ
ಕೆಂಬಣವೂ--- ಫೇ. ಫಾ.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಲತ್ವಚೆ ಬಣಗಿದ್ದು--- ನೇ.
ಸ.; ಸಿ.

ಮೂಗಿನ ತುದಿ ಭಾಗಗಳೂ
ತುದಿಯೂ ನೋಯು

ವಂಥಾದ್ದು--- ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಯ ತುದಿ ತರೆದದ್ದು
ಹಾಗೂ ನೋವುಳ್ಳವು---
ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಒಂದು ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಯು
ಬಧಿರವಿರುವದು--- ನೇ. ಮೂ.

ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವದು

ಮೂಗು ಒಡೆಯುವದು ಎಂಬ
ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಬವಳೆ, ತಲೆ ಭ್ರಮಣ ಎಂಬ
 ವಿವರ ನೋಡಿರಿ,
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ಮೂಗು ಬಿಚ್ಚುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಸಂಣಮುಕ್ಕಳಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಮುಟ್ಟಾದಕಾಲಕ್ಕೆ— ನೇ. ಸ.
 ಕೆಮ್ಮಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಬಗ್ಗಿದ್ದ
 ರಿಂದಲೂ— ನೇ. ಮೂ.
 ಕರ್ತನ ಬಂಧದ ಹಾಗೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗ
 ದಂಥಾದ್ದೂ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಒಳ್ಳೇ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗು
 ವಂಥಾದ್ದೂ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಒಳ್ಳೇ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದು ದಸ್ಪಾಗ
 ದಂಥಾದ್ದೂ— ನೇ. ಸಾ.

ಮೂತ್ರ

ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗೋಣ —
 ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಹಗಲು ತಿಳಿಯದೆ— ಫೇ. ಫಾ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದೆ — ಮ್ಯಾ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;
 ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಗಲು— ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ಸಿ.
 ಸಂಣಮುಕ್ಕಳು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಮಾಡುತ್ತವೆ—

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಸಂಣ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಸೈತ್ರಿಕ ಭಾವನೆ
 ಇದ್ದು ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗು
 ತ್ತದೆ—ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ— ಮೂತ್ರ ತಿಳಿಯದೆ
 ಆಗುವದು— ಫೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಕೆಮ್ಮಿನ ಸಂಗಡ ಮೂತ್ರ
 ಬರುವದು— ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಮೂ.
 ನಡೆಯುವಾಗ, ಕೆಮ್ಮುವಾಗ
 ಮೂತ್ರ ವಾಗೋಣ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.
 ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದೆ ಮೂತ್ರ
 ವಾಗೋಣ— ನೇ. ಸ.; ನೇ.
 ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಜಂತಿನ ಮೂಲಕ— ನೇ. ಫಾ
 ಸ್ನಾಯು ಶೈಥಿಲ್ಯದ ಮೂಲಕ—
 ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಬಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮೂತ್ರವು ಸಂಗ್ರ
 ಹಿತವಾಗುವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಫಾ.
 ಸಂಣಮುಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೂತ್ರವು ತುಂಬಿ
 ಕೊಂಡಿರುವದು— ಫೇ. ಫಾ
 ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು — ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಮೂತ್ರದ ಧಾರಿಯು ನಿಂತು ನಿಂತು
ಹತ್ತುವದು— ನೇ. ಫಾ.
ನಿಂತು ನಿಂತು ಆಗುವದು (ಆಗುತ್ತದೆ)
ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ, ಮತ್ತೆ ಆಗುತ್ತದೆ)—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮೂತ್ರ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವದು
ಅಶಕ್ಯ—ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ ಆದರೆ
ಆಗುವದಿಲ್ಲ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮೂತ್ರವು ತಯಾರವಾಗುವದೇ
ಇಲ್ಲ (ಹುಟ್ಟುವದೇ ಇಲ್ಲ)—
ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಮೂತ್ರವು ಬಹಳು ತಯಾರ ಆಗು
ವದು (ಹುಟ್ಟುವದು)— ಫೇ.
ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಾವರೋಧ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರವು ಕ್ವಚಿತ್‌ವೇ ಆಗುವದು—
ನೇ. ಸ.

ಮೂತ್ರಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗು
ವದು—ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರವು ಬಹಳಾಗೋಣ—
ಕಲ್ಮಿ. ಸ.; ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ
ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ—ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.
ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.
ಸ.; ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರವಾಗು
ವದು—ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡದಾಹ— ಕಾ. ಫಾ.
ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಬಹು ದಿವಸದ— ನೇ. ಸ.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ದಾಹ—(ಜ್ವರದ
ಮೂಲಕ)— ಫೇ. ಫಾ.

ಮಧುಮೇಯ— (ಶರ್ಕರಾಯುಕ್ತ
ಸಕ್ಕರೆ ಇದ್ದ— ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.
ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಮಧುಮೇಹ ಶರ್ಕರಾಹಿತ ಸಕ್ಕ
ಇಲ್ಲದ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಮಿ. ಫಾ.

ಶರ್ಕರಾಹಿತ ಮಧುಮೇಹದಲ್ಲಿ
ಬಾಯಿಗೆ ನೀರುಬಿಡುವದಾದ
ನೇ. ಮೂ.

ಮುತಖಡಾ (ಅಶ್ಮರಿ)—ನೇ. ಸ.
ಕಲ್ಮಿ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಮಿ.
ಫಾ.; ಸಿ.

ಅಂಗುಲಿವಾತವುಳ್ಳ ಅಶ್ಮರಿ-ನೇ. ಸ.

ಮೂತ್ರದಿಂದ ಅಶ್ಮರಿಯು

ಸರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ

ವೇದನೆ-ನೇ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ-ಫೇ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ಅಶ್ಮರಿ-

ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಾಶಯ (ಅಶ್ಮರಿ) ಆಗಬಾರ

ದಾಗಿ-ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ.

ಪಾಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ಹನಿಹನಿಯಂತೆ

ಮೂತ್ರವಾಗುವದು-ಕಾ. ಸ.;

ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಳೆ (ತೀವ್ರ

ವೇದನೆ)-ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ-

ಕಾ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗ ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ

ನೋಯುವದು-ನೇ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಉಗ್ರವಾಸನೆ-

ಕಟ್ಟಿ. ಫ್ಲಾ.

ಮೂತ್ರವು ಬಿಸಿಯಾಗಿರೋಣ-

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಕೇಶರದಂತೆ ಹಳದಿ-ಕಾ. ಫಾ.

ಕಲಕು ರಾಡಿವುಳ್ಳದ್ದು-ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಉರಿಯುತ್ತ ಬರುವ ಮೂತ್ರ-

ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಂಪು-ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ದುರ್ಗಂಧ-ಸಿ.; ಕಟ್ಟಿ. ಫ್ಲಾ.

ಸುಡುವಂಥ ಮೂತ್ರ-ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಸ.

ಸ್ವಲ್ಪಹಳದಿ, ಹಸರು-ನೇ. ಸ.

ಬಣ್ಣಿಲ್ಲದ್ದು-ನೇ. ಮೂ.

ಕೆಂಪು-ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ತುಸು ಹಸರು ತುಸು ಹಳದಿ

ಮೂತ್ರ-ನೇ. ಸ.

ಅಲ್ಪಮಿನವುಳ್ಳ-ಕಾ. ಸ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಟ್ಟಿ. ಸ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ.

ಪಿತ್ತವುಳ್ಳದ್ದು-ನೇ. ಸ.

ಕೀವುಳ್ಳಮೂತ್ರ-ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕೀವು, ಪಿತ್ತ, ಇಲ್ಲವೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮವುಳ್ಳ

ಮೂತ್ರ-ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ ಫಾಸ್ಫೇಟ

ಎಂಬ ಕ್ಷಾರಗಳು

ಹೋಗೋಣ-ಕಟ್ಟಿ. ಫಾ.

ರಕ್ತವುಳ್ಳ ಮೂತ್ರ-ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಾ.

ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ರಕ್ತಸ್ರಾವ-ಫೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರವನ್ನು ಹಾಕಿಟ್ಟ ಭಾಂಡದ

ಒಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಚಿಗಟುಹತ್ತಿ

ಕೊಂಡಿರುವದು-ನೇ. ಸ.

ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಹಾಶಿಗೆ (ತರ) —

ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.

ಬುರುಗಿನ ಹಾಶಿಕೆ (ತರ) ಮೂತ್ರ

ದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವದು —

ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬುರುಗುಳ್ಳ ತರ

(ಹಾಶಿಕೆ) — ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.

ಮೂತಬುಡಾ (ಅಶ್ಮರಿಯ ಹಾಶಿಕೆ) —

ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಮೆ. ಸ.; ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉರಿಯು ಕ್ಷಾರ

ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ —

ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಸುಬಿನ ಹಾಶಿಕೆ

ಕೂಡೋಣ — ನೇ. ಸ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಲಿಥಿಕಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆಮ್ಲದ

ಹಾಶಿಕೆ — ನೇ. ಸ.

ಇಟಿಗೆ = ಇಟ್ಟಂಗಿಯ ಚೂರಿನಂಥ

ಹಾಶಿಕೆ — ನೇ. ಸ.; ಸಿ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಶರ್ಕರಾಯುಕ್ತ — ನೇ. ಸ.

ಬಿಳಿಚೂರುಗಳ ತರ (ಹಾಶಿಕೆ)

ಕೂಡಿರೋಣ — ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.

ಬಿಳಿ ಜಿಗಟುಳ್ಳ ಶಿಂಬಳದಂಥ

ಮೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಹಾಶಿಕೆ —

ಕಾ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರವಾಗುವಾಗ ಉರುಪು —

ನೇ. ಸ.

ಮೂತ್ರವಾಗುವಾಗ ಹಾಗೂ

ನಂತರ ಉರುಪು ಬಹಳ —

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಮೆ. ಫ್ಲೂ.

ಮೂತ್ರ ಉರುಪುಮುಟ್ಟಿ ಸುವದು —

ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಮೂತ್ರವಾಗುವಾಗ ತಿಣಕದೀಕಾ

ಗುವದೂ, ನೋವೂ ಇರುವದು —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.;

ಫೇ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರವಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೇದನೆ —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರದ ನಂತರ ವೇದನೆ —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರದ ನಂತರ ಕಡೆದಂತೆ

ವೇದನೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಕಾಫಿಯ ಬೀಜದಂತೆ ಕರಿವರ್ಣದ

ಮೂತ್ರ — ನೇ. ಮೂ.

ಏನಾದರೂ ಎತ್ತುವಾಗ ಇಲ್ಲವೆ

ಮೂಗಿನಿಂದ ಶ್ವಾಸ

ಎಳಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂತ್ರ

ಪಿಂಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ

ವೇದನೆ — ಕಲ್ಮೆ. ಫಾ.

ಮೂರನೇ ಪ್ರಹರದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ
ಹೊರಗೆ ತಿರುಗಾಡುವಾಗ
ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ
ಯಾಗಿ ಎರಡೂ ಗೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ
ತೀವ್ರ ಸೇರಿದಂತೆ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಸ.

ಪುಪ್ಪುಸಗಳು ಕೆಟ್ಟಿದ್ದು
ಮಧುಮೇಹ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ರೋಗದಲ್ಲಿ
ಜಲಶೋಧ— ಕಾ. ಮೂ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ರೋಗದ ನಂತರ
ಜಲಶೋಧ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉರುಪು
ತಿಂಡೆ— ಸಿ.

ಮೂತ್ರದನಂತರ ಪುರುಷರ ಮೂತ್ರ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉರುಪು ಮತ್ತು
ಕಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರಾಶಯ, ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗ
ದಲ್ಲಿ ಕಳೆ (ನೋವು)— ಕಾ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರ ಕರಿಬಣ್ಣದ್ದು ವಾಡಿಕೆ
ಯಾಗಿ ಇರುವದರಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ
ಉಷ್ಣವಿದ್ದು ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಾಸನೆ
ಇರುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಾ
ಶಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗ
ದಲ್ಲಿಯೂ ಕಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರವಾದನಂತರ ಪುನಃ ತಿಳಿ
ಯದೆ ಮೂತ್ರವಾಗುವದು— ಸಿ.
ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ (ಅಲಬ್ಬುಮಿನ)
ಶ್ವೇತಕಲ್ಮ ಹೋಗುವದು—
ಕಾ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ಮತ್ತು ತುಸು
ಕರಿ— ನೇ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ, ಕೆಂಬಣ್ಣದ್ದು
ಹಾಗೂ ಹೊಲಸು— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಮೂತ್ರದ್ವಾರ ಬಂದನಂತರ ಸುರು
ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೇಳೆ
ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗುವದು —
ನೇ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಬಲವತ್ತರ
ಇಚ್ಛೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯಲು ಆಗದು—
ನೇ. ಮೂ.
ಮೂತ್ರನಾಡುವ ತೀವ್ರ ಇಚ್ಛೆ
ಆದರೆ ಮೂತ್ರವು ಕಡಿಮೆ ಆಗು
ವದು— ಸಿ.

ಮೂತ್ರವಾಗುವಾಗ ಮೂತ್ರ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉರುಪು—
ಕಾ. ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ
ಹೋಗುವ ತೀವ್ರ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದು
ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ
ಜನನೇಂದ್ರಿಯದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ
ಉರುಪು— ಫೇ. ಫಾ.

ವಾರ್ಧಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿ
ಯಲು ಬರಲಾರದು. ತಿಳಿಯದೆ
ಆಗುವದು—ಕಾ. ಫಾ.
ಮುಂಜಾನೆ ೮ ರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ
೩ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಮೂತ್ರ
ಬಹಳಾಗುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ ಇದ್ದು
ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವಾಗು
ವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡರೋಗ

ಮೂತ್ರಪಿಂಡರೋಗ—
ಮೂತ್ರನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ಮರಿ
(ಮುತಖಿಡಾ)— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
* ಸಿ.; ನೇ. ಸ.
ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ಹರಳು
(ಅಶ್ಮರಿ)— ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣತೆ
ಹಾಗೂ ಬಿಸಿಯಾದಂತೆ ಆಗು
ವದು ಮೂತ್ರದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ
ನಸುಗೆಂಪು ಹಾಸಿಕೆ ಇರುವದು
ಮತ್ತು ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ
ರಕ್ತ ಹೋಗುಣ—ನೇ. ಮೂ.
ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ತುಸು ಹಳದಿ ಮಣ್ಣಿ
ನಂಥ ಹಾಸಿಕೆ— ಕಾ. ಮೂ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವಾ
ಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ತ್ವಗ್ರೋಗದ ನಂತರ ಮೂತ್ರ
ಪಿಂಡ ರೋಗವಾಗಿದ್ದರೆ—
ಕಾ. ಸ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹ ಪ್ರಥಮಾ
ವಸ್ಥೆ— ಫೇ. ಫಾ.
ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಕಾ. ಮೂ.
ತ್ರಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.
ಬಹುಕಾಲದ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಬಾವು—
ಕಾ. ಮೂ.
ದಾಹದ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮ—
ಕಾ. ಮೂ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಾಹದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ
ದೊಳಗಿಂದ ಅಲ್ಪಮಿಶ್ರ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.;
ಕಾ. ಮೂ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ಕೀವು— ಸಿ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಫೇ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
ಮೂತ್ರಪಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉರುವುಳ್ಳ
ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.
ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ
ವೇದನೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ.ಫಾ.
ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಿಂದ ರಕ್ತ
ಹೋಗುವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಾಶಯ

ಮೂತ್ರಾಶಯರೋಗ— ಕಲ್ಮೈ.

ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಮೂತ್ರಾಶಯದಾಹ ಪ್ರಥಮಾ

ವಸ್ಥೆ—ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಬಹುದಿವಸದದಾಹ—ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಅಶಕ್ತತೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಸ.; ಕಾ.

ಫಾ.

ಕೀವು ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಮೈ. ಸ.

ಮೂತ್ರಪಿಂಡದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತ

ಹೋಗುವದು—ಕಾ. ಮೂ.

ತುಸು ಕಪ್ಪು, ತಿಳಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗ

ದಂಥ ರಕ್ತ ಹೋಗುವದು—

ನೇ. ಫಾ.

ಗುಲಾಬಿ ಬಣದ ರಕ್ತ ಹೋಗು

ವದು—ಫೇ. ಫಾ.

ದಟ್ಟ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂಥ ಕೆಂಪು

ರಕ್ತ ಹೋಗುವದು—ಫೇ. ಫಾ.

ನೀರಿನಂಥ ತಿಳಿ ರಕ್ತ ಹೋಗು

ವದು—ನೇ. ಫಾ.

ರಕ್ತ ತೀರ ಕೆಂಪು ಹೋಗುವದು—

ಫೇ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ಕಡದಂತೆ

ವೇದನೆ—ಕಲ್ಮೈ. ಫಾ.; ಕಾ.

ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಮೂತ್ರಾಶಯದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿ

ಯುವದೂ ಇದ್ದು ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಮೈ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ದಟ್ಟ, ಬಿಳಿ, ಜಿಗಟು ಶಿಂಬಳದಂಥ

ಪದಾರ್ಥ ಹೋಗುವದು—

ಕಾ. ಮೂ.

ಮೂತ್ರಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಳದಿ ಶಿಂಬಳ

ದಂಥ ಪದಾರ್ಥ ಹೋಗೋಣ—

ಕಾ. ಸ.

ಮೂತ್ರಾಶಯದ ಸರ್ವಿ (ಥಂಡಿ)—

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಮೈ. ಸ.

ಮೂರ್ಛ (Coma)—ನೇ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ-ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ—

ಕಲ್ಮೈ. ಫ್ಲೂ.; ಸಾದಾ (ರಕ್ತ

ವಿಲ್ಲದ)—ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಮೈ. ಫ್ಲೂ.

ಬಿನ್ನಿ ಗೆ ವೇದನೆ ಇದ್ದು—

ಕಲ್ಮೈ. ಫ್ಲೂ.

ರಕ್ತವಿದ್ದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ—ಕಾ.

ಮೂ.; ಫೇ.ಫಾ.; ಕಲ್ಮೈ. ಫ್ಲೂ.

ಬಹು ದಿವಸದ—ಕಲ್ಮೈ. ಫಾ.

ಪಾಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಮೈ. ಫಾ.

ದಟ್ಟ ಕರರಕ್ತ ಬೀಳೋಣ—

ಕಾ. ಮೂ.

ಗಟ್ಟಿಯಾದ ರಕ್ತ ಬೀಳೋಣ--

ಕಾ. ಮೂ.

ತೀರ ಕೆಂಪು ರಕ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿ

ದ್ದರೆ--ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಮಲಾವರೋಧವಿದ್ದು-- ನೇ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಯಕೃತ ಹಾಗೂ ಮೂತ್ರ ಪಿಂಡದ

ರೋಗವಿದ್ದು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ--

ನೇ. ಸ.

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ

ರಕ್ತ ಸಂಚಯ--ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಮಲ, ಗಟ್ಟಿ, ಶುಷ್ಕ ಹಾಗೂ

ಲಂಡಕಿಯಂತೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ--

ನೇ. ಮೂ.

ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಳಿಕೆ ಇರುವ

ದಾದರೆ--ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಫ್ಲೂ.

ಮೊಳಕೆಗಳು ಹೊರಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ--

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.; ಫೇ.

ಫಾ.; ಸಿ.

ಮೊಳಕೆಗಳು ಹೊರಗೆ ಇರೋಣ--

ಕಾ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ನೋವು ಇದ್ದ ಮೊಳಕೆಗಳು--

ಕಾ. ಫಾ.

ಮೊಳಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು--

ನೇ. ಮೂ.

ಮೊಳಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ--ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಕಾ. ಫಾ.

ಅತಿಶಯನೋವು--ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಬಾವು ಉರುವು--ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ರಾವಸೋರುವಂಥ ಮೊಳಕೆ--

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ದಟ್ಟಹಳದಿ ಸ್ರಾವ--ಸಿ.

ಮೊಳಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಹ ಹಾಗೂ

ವೇದನೆ--ಫೇ. ಫಾ.

ದಾಹವಿಲ್ಲದೆ ವೇದನೆ--ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೊಳಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಿ (ಚೇಳಿನ)

ಕಡಿದಂತೆ ಉರುವುಳ್ಳ ವೇದನೆ--

ನೇ. ಮೂ.

ಕಡಿದಂತೆ, ಕೊರೆದಂತೆ ವೇದನೆ

ಹೊರಡುತ್ತವೆ--ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹೊಡೆದಂತೆ ಪೀಡೆ--ನೇ. ಮೂ.

ಮೈ ಹೊರಬೀಳುವದು, ಬಹಳ

ಉರುವು, ಉರಿಯುವ ವೇದನೆ,

ಸ್ರಾವ ಸೋರುವದು, ಗುದ

ದ್ವಾರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಬಕ್ಕೆ

ಗಳು--ನೇ. ಮೂ.

ಗುದದ್ವಾರದೊಳಗಿಂದ ಗುದಭಾಗದ.

ಪರ್ಯಂತ ಇಲ್ಲವೆ ಅಂಡದ

ಪರ್ಯಂತ ನಿಂತು ನಿಂತು

ಬರುವ ಭಯಂಕರವೇದನೆ--

ಸಿ.

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಇದ್ದು ಜಿಗಟು ಅವ
ರೋಧ—ಫೇ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಮೊಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಇದ್ದು
ವೇದನೆ ಇದ್ದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಮುಂಗೈ

ಮುಂಗೈ ನೋಯುವದು—
ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಮುಂಗೈ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ,
ಹರೆದಂತೆ ವೇದನೆ—ಕಾ. ಮೂ.;
ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ—ನೇ. ಮೂ.
ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರ ಸಂಧಿವಾತ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಬಲಗೈ ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ
ಯಾರಾದರೂ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ
ಅದರಿಂದ ಅದು ಬಲಹೀನ,
ಎಕಲವಾಗಿದೆಂದು ಅನಿಸುವದು—
ಎನಾದರೂ ಕೆಲಸಮಾಡಿದನಂತರ
ನಿಂತು ನಿಂತು ಭರದ ವೇದನೆ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ
ಹೊರಟು ಬಾಹುಪರ್ಯಂತರ
ಸೇರುತ್ತವೆ—ಸಿ.

ಸಂದುತಪ್ಪಿದ ನಂತರ ಮುಂಗೈ
ಸಂದುಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತಜಲ
ಸ್ರಾವ—ಸಿ.

ಕೈ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಕ್ಕೆಗಳು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಳುಕು—ಸಿ.

ಮೆದುಳು-ಮಸ್ತಿಷ್ಕ

ಮೆದುಳು-ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಘಾತ—

(ಮೆದುಳಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು)—ಕಾ. ಫಾ.

ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ರಕ್ತಸಂಚಯವಾಗಿ

• ಭವಳಿಬರುವದು—ಫೇ. ಫಾ.

ಜಲಯುಕ್ತ ಮಸ್ತಿಷ್ಕ (ಮೆದುಳಿ
ನಲ್ಲಿ ನೀರು)—ಕಾ. ಫಾ.

ಮೆದುಳಿನ ದಣುವಿಕೆ—ಕಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕದಾಹ—ಫೇ. ಫಾ.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕಮಾರ್ದವತೆ—ಕಾ. ಫಾ.

ಭ್ರಮ, ವಾತ—ನೇ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ

ಮೆದುಳು ಸಡಿಲಾದಂತೆ ಅನಿಸು

ವದು—ನೇ. ಸ.

ಮೆದುಳಿನ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ

ವೇದನೆ—ನೇ. ಸ.

ಮೇದೋವೃದ್ಧಿ

ಮೇದೋವೃದ್ಧಿ—ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

ಮೇಹ, ಪ್ರಮೇಹ

(Gonorrhea) (ಗರ್ರಾ M.)

ಪ್ರಮೇಹ-ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.

ಬಹುಕಾಲದ—ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
 ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.
 ಪಾಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಪ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ಇಸಬು—
 ಕಾ. ಮೂ.
 ತಿಂಡಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ದಾಫಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ—ಫೇ. ಫಾ.
 ಹೊಳವುಳ್ಳ ಶ್ಲೇಷ್ಮವುಳ್ಳ ಸ್ರಾವ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಉರುಪುಳ್ಳ ಸ್ರಾವ—ನೇ. ಮೂ.
 ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ—ಕಾ. ಮೂ.
 ಜಿಗಟು ಹೆಡಸುಳ್ಳ ಸ್ರಾವ—ಕಾ.ಸ.
 ಧಾತುವುಳ್ಳ, ಪಾರದರ್ಶಕ,
 ಸ್ವಚ್ಛ—ನೇ. ಮೂ.
 ಹಳದಿ—ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.
 ಬಂಗಾರದಂಥ ಹಳದಿ, ಹಳದಿ ಕೆನೆ
 ಯಂಥ ಸ್ರಾವ—ನೇ. ಫಾ.
 ಕೀವೂ ರಕ್ತವೂ ಇದ್ದಂಥ—ಕಲ್ಕಿ.ಸ.
 ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ, ಜಿಗಟು, ಉರುಪು
 ವುಳ್ಳ—ನೇ. ಮೂ.
 ಜಿಗಟು ಹೆಡಸುಳ್ಳ—ಕಾ. ಸ.;
 ನೇ. ಮೂ.
 ರಕ್ತವುಳ್ಳ—ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.
 ಹಸರು—ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.
 ಇಂದ್ರಿಯದ ತಾಪದಾಯಕ
 ವಕ್ರೋದ್ಧಾನ—ನೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಾವು ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.
 ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಂಥಿಬಾತಿದ್ದು
 (ಉಡುಚು) ಇದ್ದರೆ—ಕಾ.
 ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.
 ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಉರುಪು,
 ವೇದನೆ, ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು
 ಅಪೇಕ್ಷೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ
 ಪಾಗುವದಿಲ್ಲ ಮುಂತಾದ
 ಭಾವನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.
 ಬಹುದಿವಸದ ಮೇಹದಲ್ಲ ಬಹುಶಃ
 ಸ್ವಚ್ಛ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಳದಿ
 ಕೀವು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು
 ಮೂತ್ರದನಂತರ ಕಡೆದಂತೆ
 ವೇದನೆ—ನೇ. ಮೂ.
 ಮೇಹವು ಆಡಗಿದ್ದಲ್ಲಿ—
 ನೇ. ಸ.
 ಬಹುದಿವಸದ ಹಾಗೂ ಉರಿಪೈಣ
 ವುಳ್ಳ—ಕಾ. ಮೂ.
 ನಾಯಟ್ರೀಟ ಆಫ ಸಿಲ್ವರ ಚುಚ್ಚಿದ
 ನಂತರ ಸ್ವಚ್ಛ ಪಾರದರ್ಶಕ,
 ತಿಳಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮವಿದ್ದ ಸ್ರಾವ
 ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ—ನೇ. ಮೂ.
 ಕೀವಾಗಲಿ ಕೀವಿನಂಥ ರಕ್ತವುಳ್ಳ
 ಸ್ರಾವ—ಸಿ.
 ತುಸು ಹಳದಿ, ತುಸು ಹಸರು,
 ದಟ್ಟ ಕೀವು ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ
 ವೇದನೆ—ನೇ. ಸ.

ಮೈಲಿ

ಮುಖ್ಯಔಷಧ—ಕಾ. ಮೂ.

ಇತರ ಔಷಧ—ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.;
ಸಿ.

ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚುವದೂ ಜೊಲ್ಲೂ
ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಜ್ವರಕ್ಕೆ—ಫೇ. ಫಾ.

ಮೈಲಿ ಅಡಗಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಸ.

ಮೈಲಿಯ ಬಕ್ಕೆಗಳು ಏಳಹತ್ತಿದ
ನಂತರ—ನೇ. ಫಾ.

ಬಕ್ಕೆಗಳು ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ಕೂಡ
ಹತ್ತಿದನಂತರ (ಸಂಗಮ)—
ನೇ. ಮೂ.

ಮೈಲಿಯ ಹುಣ್ಣು ಕೆಡಲಕ್ಕೆ
ಕೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ನಂತರ—
ಕಾ. ಫಾ.

,, ಹುಣ್ಣುಗಳು (ರಸಿಕೆಯಿಂದ)
ಹರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ನಂತರ—
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಶಕ್ತಿಪಾತಕ್ಕೆ—ಕಾ. ಫಾ.

ಮೈಲಿಚುಚ್ಚಿದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದ
ಮೇಲೆ—ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ದುಷ್ಪ್ರಗ್ರಂಥಿ—ಅರ್ಜುನದವೆಂಬ
ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಮೈಮೇಲೆ ಚಕ್ಕೆ ಬೀಳೋಣ

(ಹುಟ್ಟೋಣ), ಕಲೆ ಬೀಳೋಣ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೈಮೇಲಿನ ಹಾಲು

ಸ್ತನ ವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

(ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕುಡಿಸುವದು).

ಮೈ ಹೊರಬೀಳೋಣ

ಗುದಭ್ರಂಶವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಮಡಿಬಕ್ಕೆ

ಮಡಿಬಕ್ಕೆ—ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಹಗಲು ಮಡಿಬಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ
ಹಾಗೂ ಉರುವು—ಸಿ.

ಮೊಳಕಾಲು

ಅಶಕ್ತತೆ—ನೇ. ಮೂ.

ಮೊಳಕಾಲು ತೀರ ತಣ್ಣಗಾಗಿರು
ವದು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೊಳಕಾಲಿನ ತೆಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ನೀರುಳ್ಳ
ಬೊಕ್ಕೆ—ನೇ. ಮೂ.

ಮೊಳಕಾಲಿನ ದಾಹ—ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಫೇ. ಫಾ.

ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ಮೊಳಕಾಲಿನ
ಪರದೆಯ ಬಾವು—ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೊಳಕಾಲಿನ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಬಾವು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಎರಡೂ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಹು

ವೇದನೆ— ಫೇ. ಫಾ.

ಹರೆದಂತೆ ಉರುವುಳ್ಳ ವೇದನೆ— ಸಿ.

ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ

ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಎಡಗಡೆಯ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ

ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಮೊಳಕಾಲಿನಿಂದ ತಳಹೆಡ್ಜೆಯು ವರೆಗೆ

ಬಡಿದಂತೆ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೊಳಕಾಲಿನಿಂದ ಮೀನಗಂಡದ

(ಪಿಂಡರಿಯು) ಪರ್ಯಂತ ಬಾಣ

ಬಡದಂತೆ ವೇದನೆ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಬಲಗಡೆಯ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ

ಸೇರಿದಂತೆ ವೇದನೆ— ರಾತ್ರಿ

ಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲು ಉದ್ದಮಾಡಿ

ದಲ್ಲಿಯೂ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗು

ವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೊಳಕಾಲು ಬೊಗ್ಗಲಾರದು

(ನೆಟದದ್ದರಿಂದ) ಹಾಗೂ ಸಂದಿ

ನಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿ

ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಳುಕುಹಿಡಿದಂತೆ

ಭಾವಿಸುವದು— ನೇ. ಮೂ.

ಎಡಗಡೆಯ ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ

ನೋವು— (ವೇದನೆ) ನೇ. ಮೂ.

ಕಡಿದಂತೆ ವೇದನೆ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಹೆಚ್ಚು-ಮೊಳಕಾಲು ಅಲ್ಲಾಡಿಸ

ಲಾರದು ಉರಿಯುವಂತೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಕೂಡುವಾಗ ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಮೂ.

ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕಾಲಲ್ಲಿ

ಹರೆದಂತೆ ವೇದನೆ, ನಡೆಯ

ಲಾರಂಭಿಸಿದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಗು

ವದು— ಸಿ.

ಮೊಳಕಾಲಿನ ಕೀಲುತಪ್ಪಿದಂತೆ

ವೇದನೆ, ನಡೆದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗು

ಗುವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೊಳಕೆ

ಮೊಳಕೆ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಯಕೃತ

ಕಠಿಣ (ಗಟ್ಟಿ)— ಸಿ.

ಕಠಿಣ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡದು—

ನೇ. ಫಾ.

ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಕುರು— ಸಿ.

ಯಕೃತ ದಾಹ — ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ
ನೇ. ಸ.

ಇತರ ಔಷಧ — ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ.
ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೋವು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಒತ್ತಿದಲ್ಲಿ, ತಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಿ, ಕಾವು
ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ —
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಯಕೃತ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನ
ವಾಗದು — ನೇ. ಸ.

ಯಕೃತ ಮಾಂದ್ಯ — ಕಾ. ಮೂ.
ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಚಯ —
ನೇ. ಸ.

ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯ — ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಯಕೃತ ವೃದ್ಧಿ — ನೇ. ಸ.

ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ —
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದಂತೆ —
ನೇ. ಮೂ.

ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆಯ
ವೇದನೆ — ಕಾ. ಮೂ.

ಯಕೃತ ಹಾಗೂ ಪ್ಲೀಹೆಗಳಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ — ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಯಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ —
(ಎಡಗಡೆ ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಿ
ದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು) — ನೇ. ಸ.

ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ — ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ — ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ತೀವ್ರ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ — ನೇ. ಸ.
ಯಕೃತದಿಂದ ಕೀವುಳ್ಳ ಸ್ರಾವ —
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಯಕೃತ ಕ್ಷೋಭ — ನೇ. ಸ.
ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದ ಮೂಲಕ
ಯಕೃತ ಕ್ಷೋಭ — ನೇ. ಸ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ದೀರ್ಘ ಶ್ವಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ
ನಂತರ ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ — ನೇ. ಸ.

ದೀರ್ಘ ಶ್ವಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ
ದ್ದರಿಂದ ಕಳೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ
ಹೊರಡುತ್ತವೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ದಾಹ, ಮತ್ತು ಬಾವು, ತ್ವಚೆ
ಹಳದಿ, ಮಣ್ಣಿನಂತೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಯಕೃತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ
ವಾಯು ಸರೆದದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲ
ದಂತೆ ಆಗುವದು —
ಕಾ. ಮೂ.

ಹೊಡೆದಂತೆ ನೋಯುವದು —
ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಡೆದದ್ದರಿಂದ
ಬಲಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ
ರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು — ಸಿ.

ಯುಕ್ತ ಮಂದ ಹಾಗೂ ಜಡ-
ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಯುವದು
ಮತ್ತು ಬಾವು ಇರುವದು—
ನೇ. ಮೂ.

ಯುಕ್ತ ರೋಗದಲ್ಲಿ ಜಲಶೋಧ—
ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಯುಕ್ತವೃದ್ಧಿ-ಬಲಗಡೆ ನೋವು,
ನಾಲಿಗೆ ಬಿಳಿ, ಶಾಚ ತುಸು
ಹಳದಿ—ಕಾ. ಮೂ.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ೪ ಗಂಟೆಗೆ ನೇದನೆ
ಇದ್ದು ಯುಕ್ತ ಹೊರಗೆ ಬರುವ
ದೆಂದನಿಸುವದು—ನೇ. ಸ.

ಬಾವು ಇದ್ದು ಸ್ಪರ್ಶ ಸಹನ
ವಾಗುವದಿಲ್ಲ—ನೇ. ಸ.

ಯೋನಿರೋಗ

ಗರೋದರ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ರಕ್ತಪಿತ್ತ

ಅಂಜಿಗರಿಗೆ ಆಗುವ ಮುಖರೋಗ—
ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಫಾ.;

ಕೊಳೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆದಿದ್ದರೆ—
ಕಾ. ಫಾ.

ರಕ್ತಜ ಮೂರ್ಛೆ

ಸಂನ್ಯಾಸವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ರಕ್ತವಾಹಿನಿ

ರಕ್ತವಾಹಿನಿ—ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳು
ಹಾರುವವು — ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ನಾಗಮೋರಿಯ (Vasicoe) ಆಕೃ
ತಿಯ ಶಿರಗಳು—ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಫೇ. ಫಾ.
ವಿಸ್ತಾರ ಹೊಂದಿದ, ಬಾವುಗಟ್ಟಿದ
ಶಿರಗಳು—ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.

ರಕ್ತ ಸ್ರಾವ

ತುಸುಕರಿ, ಜಿಗಟು ದಟ್ಟ—
ಕಾ. ಮೂ.
ತಿಳಿ, ತುಸುಕರಿ, ಕೊಳಕು ರಕ್ತ
ಹೋಗುವದು—ಕಾ. ಫಾ.
ತುಸುಕರಿ, ಕೆಂಪು, ಇಲ್ಲವೆ ತುಸು
ಕರಿ, ನಸುಗೆಂಪು ತಿಳಿ, ಗಟ್ಟಿ
ಯಾಗದಂಥಾದ್ದು—ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಗಟ್ಟಿಯಾದ ರಕ್ತಹೋಗೋಣ—
ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಗಟ್ಟಿಯಾಗದಂಥ ರಕ್ತ ಹೋಗು
ವದು—ಕಾ. ಫಾ.

ಬಳ್ಳಿ ಕೆಂಪು ರಕ್ತ ಹೋಗುವದು—
ಫೇ. ಫಾ.

ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳಗಿಂದ ಕೆಂಪು
ರಕ್ತ—ಫೇ. ಫಾ.

ತರುಣ ಹುಡುಗೆಯರಲ್ಲಿ ರಕ್ತ
 ಸ್ರಾವ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಮೂಗು, ಜಠರ, ಗುದದ್ವಾರ,
 ಪುಷ್ಪಸ, ಇವುಗಳೊಳಗಿಂದ—ಸಿ.
 ರಕ್ತದ ಗಂಟು (Embolus)—
 ಕಾ. ಮೂ.

ರತಿಸುಖ

ರೇತಸ್ಪಲನ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ.
 ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಮೂ.

ಕಾಮುಕ ಸ್ವಪ್ನಬಿದ್ದು ರೇತಸ್ಪ
 ಲನ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಶಾಚದಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿಣಕುವಾಗ—
 ನೇ. ಮೂ.

ಸಂಭೋಗಶಕ್ತಿ ತೀರ ನಷ್ಟವಾ
 ಗೋಣ— ನೇ. ಫಾ.

ಸಂಭೋಗಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆ ಆಗೋಣ—
 ಕಾ. ಮೂ.

ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆ ನಷ್ಟವಾಗುವದು
 ವಿಶೇಷತಃ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ,
 ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಸರ್ತಿಯನಂತರ—
 ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಭೋಗದ ನಂತರ ದಣಿ
 ವಿಕೆ— ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಂತರ
 ವೇದನೆ— (ವಿಶೇಷತಃ ಪುರುಷ
 ರಲ್ಲಿ) — ನೇ. ಮೂ.

ಸಂಗದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಂತರ
 (ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ)— ಕಾ. ಮೂ.
 ತಿಳಿ, ನೀರಿನಂತ ರೇತಸ್ಸು
 ಹೋಗೋಣ— ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಫಾ.

ಇಂದ್ರಿಯವು ಶಿಟೆದು ರೇತಸ್ಪಲನ
 ವಾಗುವದು— ವೃಷಣದಲ್ಲಿ
 ತಿಂಡೆ—ಕಾ. ಮೂ.

ಮೊದಲು ಪ್ರತಿದಿವಸ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
 ಕಾಮುಕ ಸ್ವಪ್ನಗಳು, ಮಾನ
 ಸಿಕ ಕ್ಷೋಭ, ಹಾಗೂ ಅಸ್ವ
 ಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದು ನಂತರ ರೇತಸ್ಪ
 ಲನ— ನೇ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯವು ಶಿಟೆಯದೆ
 ರೇತಸ್ಪಲನ— ಕಾ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರೇತಸ್ಪಲನವಾದನಂತರ
 ಅಶಕ್ತತೆ— ಸಿ.

ರೇತಸ್ಪಲನದ ನಂತರ ಮೈಯಲ್ಲಿ
 ಮುಳ್ಳು ತುಂಬಿ, ಜಾಡ್ಯ ಬಂದು
 ಸಂಭೋಗೇಚ್ಛೆ ಹೆಚ್ಚಾಗು
 ವದು— ನೇ. ಮೂ.

ದಿನಾಲು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರೇತಸ್ಪಲನ—
 ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.

ಸಂಭೋಗದನಂತರ ತೀವ್ರವೇ ರೇತ
 ಸ್ಪಲನ— ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ವಪ್ನಬೀಳದಲೇ ರೇತಸ್ಪಲನ—
 ರೇತಸ್ಪಲನದ ನಂತರ ಕೈಕಾಲು

ಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಪ, ಬೆನ್ನ ನಲ್ಲಿ
ಅಶಕ್ತತೆ—ನೇ. ಫಾ.

ರುಚಿ

ಸಪ್ಪನ ನೀರಗಿಚಕ ಸಪ್ಪಿನ ನೀರಿ
ನಂಥ—ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.;
ಕಲ್ಪೆ. ಸ.

ಒಲು ಹುಳಿ—ಕಲ್ಪೆ. ಸ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.
ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ತುಸು ಹುಳಿ—ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.

ಜಿಗಟು ಸ್ವಿಗ್ಧ—ಸಿ.

ಕಹಿ—ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಮುಂಜಾನೆ ಕಹಿ—ಕಾ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ನೇ. ಮೂ.

ಕಹಿರುಚಿ, ನಾಲಗೆ ಬಧಿರ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ. (ರುಚಿ ತಿಳಿಯದ್ದು)

ಬಾಯಿಕಹಿ—ನೇ. ಸ.

ಕಿಲುಬು—ನೇ. ಫಾ.

ಉಪ್ಪುಪ್ಪು—ನೇ. ಮೂ.

ಸಿಹಿ—ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಜಿಗಟು—ಕಾ. ಸ.

ಬಹು ಖಾರ (ಸುಡುವಂಥ)—
ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಪೆ. ಸ.

ಖಾರ (ಉರುಪುಳ್ಳ)—ನೇ. ಸ.

ಬೇಡೆಂತನಿಸುವ—ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಬದಲಾದ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ತೀರ ರುಚಿ ಇಲ್ಲದ—ಸಿ.

ಜಿಗಟು ಜಾರುವಂಥ ಸ್ವಿಗ್ಧ—
ಕಲ್ಪೆ. ಸ.

ಮಳಮಳ, ಕಾರಿಕೆ ಉತ್ಪನ್ನ
ಮಾಡುವ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕೆಟ್ಟಕೊಳಕ—ನೇ. ಮೂ.;

ನೇ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ರುಚಿ ಇಲ್ಲದಂತಾದ—ನೇ. ಮೂ.;

ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.

ರುಚಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ ಅದರೆ ಬಾಯಿ
ಹೆಚ್ಚು ಒಣಗಿದ್ದು—ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.
ಕಹಿ, ಹುಳಿ—ಕಾ. ಮೂ.

ಎನ್ನೋ ಒಂದು ತರದ ರುಚಿ -

(ಬೇಡಾದ) ಕಾ. ಮೂ.

ನೀರಿಗೆ ಕೊಳಕ ರುಚಿ—ನೇ. ಮೂ.

ಮುಂಜಾನೆ ರುಚಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ—
ನೇ. ಸ.

ಮುಂಜಾನೆ ರಕ್ತದ ರುಚಿ—ಸಿ.

ರೇತಸ್ಪಲನ

ರತಿಸುಖವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ರೋಮಾಂಚ ಏಳುವವು

ಮೈಯಲ್ಲಿ ತಂಡಿ ಶೇರುವದು ತಂಡಿ
ತುಂಬುವದು—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಲಘುಶ್ವಾಸನಲಿಕಾ ದಾಹ

ಕೆಮ್ಮು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ — ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಸ.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ — ಕಾ. ಮೂ.

ತ್ರಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಹಳೆ, ಬಹು ದಿವಸದ — ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ಪಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಶಕ್ತ ಹಾಗೂ ರೋಗವಿದ್ದ

ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ — ಸಿ.

ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ (ಬೆನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಗೆ

ಹತ್ತುವ ಹಾಗೆ) ಮಲಗಿದರೆ

ಕೆಮ್ಮು — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ

ಉರುವು ಬಿಡುವದು ಮತ್ತು

ಅದರ ಮೂಲಕ ಕೆಮ್ಮು

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಮುಂಜಾನೆ ಲೊದಡಿ ಕೂಡಿ

ಇರುವದು ಅದರಿಂದ ಗಂಟಲಕ್ಕೆ

ತಾಪ — ಫೇ. ಫಾ.

ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಟಲು

ಕೆರೆಯುವಂಥ ಒಣಕೆಯು — ಸಿ.

ಕ್ರೋಧದಾಯಕ ಕಾರಣದ

ಮೂಲಕ — ಕಾ. ಫಾ.

ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು

ಅದರೆ ಬಿಸಿನೀರು ಕುಡಿದದ್ದರಿಂದ

ಕಡಿಮೆ — ಸಿ.

ಮುಂಜಾನೆ ಮತ್ತು ತಣ್ಣಿಸ ಹವೆ

ಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು — ನೇ. ಸ.

ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ

ಭರದಿಂದ ಬರುವ ಕೆಮ್ಮು —

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಹಳು — ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.

ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಲೊದಡಿ

ಬಿಡುವದು — ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಕೆರದು ಬಿಡುವಂಥ — ನೇ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ಹರಳುಗಳುಳ್ಳ ಲೊದಡಿ — ಸಿ.

ಉಪ್ಪುಪುಪ್ಪು ಲೊದಡಿ — ಕಾ. ಫಾ.

ಗಂಟುಳ್ಳ ಲೊದಡಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಜಿಗಟು ಲೊದಡಿ — ಕಾ. ಸ.

ಜಿಗಟು ಬಿಳಿ ಲೊದಡಿ —

ಕಾ. ಮೂ.

ಜಿಗಟು, ಸ್ನಿಗ್ಧ ಹಾಗೂ ಹೊರಗೆ

ಬಿದ್ದು ಹೋಗದೆ ಗಂಟಲಲ್ಲಿ

ಇಳಿದು ಹೋಗುವಂಥ —

ಕಾ. ಸ.

ಎಳೆಯುಳ್ಳ ಲೊದಡಿ — ನೇ. ಸ.

ಕೆನೆಯಂಥ ದಟ್ಟ — ನೇ. ಫಾ.

ಹಾಲಿನಂಥ — ಕಾ. ಮೂ.

ದುರ್ಗಂದವುಳ್ಳ — ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಧೂಸರ ಬಿಳಿ — ಕಾ. ಮೂ.

ಜಡ, ದಟ್ಟ ಲೊದಡಿ — ನೇ. ಸ.;

ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.

ನೀರಿನಂಥ ತಿಳಿ ಲೊದಡಿ —

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಸ್ವಚ್ಛ ಬಿಳಿ ಲೊದಡಿ — ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಬಂಗಾರದಂತೆ ಹಳದಿ ಲೊದಡಿ —

ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.;

ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು ಗಂಟುಳ್ಳ —

ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.

ತುಸು ಹಳದಿ, ತುಸು ನೀಲಿ.

ನೀರಿನಂಥ — ನೇ. ಸ.

ಕೀವುಳ್ಳ — ಸಿ.; ಕಲ್ಪೆ. ಸ.; ನೇ. ಸ.

ಬುರುಗುಳ್ಳ — ನೇ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ರಕ್ತವುಳ್ಳ ಲೊದಡಿ — ಕಲ್ಪೆ. ಸ.

ಸ್ವಲ್ಪ ರಕ್ತವುಳ್ಳ — ಫೇ. ಫಾ.

ರಕ್ತ ಹಾಗೂ ಕೀವವುಳ್ಳ ಲೊದಡಿ —

ಕಲ್ಪೆ. ಸ.

ರಸಿಕೆಯಿದ್ದ ಲೊದಡಿ — ನೇ. ಮೂ.

ಕಾ. ಫಾ.

ಸಡಿಲಾದ, ತಿಳಿ — ನೇ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.

ಸಡಿಲಾದ ತಿಳಿಯುಳ್ಳ —

ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಸ್ವಚ್ಛ ವಾರದರ್ಶಕ — ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ವಚ್ಛ, ಬಿಳಿ — ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.

ಹಸರು — ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ ಇದ್ದ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ

ಶ್ವಾಸನಲಿಕಾದಾಹ, ಶ್ವಾಸನಲಿ

ಕೆಯ ವಿಕೃತಿ, ಲೊದಡಿ ಬಹಳ

ಜೀಳುವದು — ಸಿ.

ಲಘುಶ್ವಾಸನಲಿಕಾದಾಹಯುಕ್ತ

ದಮ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ

ಹಳದಿ ಲೊದಡಿಜೀಳುವದು —

ಕಾ. ಸ.

ಲೊದಡಿ ಜಿಗಟು, ಹಳದಿ, ಹಸರು,

ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ ಮತ್ತು ಬಹಳ —

ಕಾ. ಸ.

ಲೊದಡಿ ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಲೊದಡಿ (ಕಫದ ಲೊದಡಿ)

ಲೊದಡಿ ಇಲ್ಲದಿರೋಣ —

ಫೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಬಹಳ ಲೊದಡಿಜೀಡುವದು —

ಸಿ.; ಕಾ. ಸ.

ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕೆಮ್ಮಿ ತೆಗೆದುಹಾಕ

ಬೇಕಾಗುವದು — ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ತೀವ್ರ ಜೀಡುವದರಸಲುವಾಗಿ —

ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಘರಘರ ಸಪ್ಪಳ —

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೋಗದೆ ಗಂಟಲ
ದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗು
ತ್ತದೆ— ಕಾ. ಸ.

ಹುಳಿ ಲೊದಡಿ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಕಹಿ ಲೊದಡಿ— ನೇ. ಮೂ.

ಸುಚ್ಚು ಸುಚ್ಚು— ಸಿ.

ಉವ್ವು— ಕಾ. ಫಾ.

ಜಡ, ಗಂಟುಗಂಟುಳ್ಳ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲ.

ಹೊಲಸು ಲೊದಡಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಜಿಗಟು— ಕಾ. ಸ.

ಅತಿಶಯ ಜಿಗಟು— ಸಿ.

ಜಿಗಟು, ಬಿಳಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ಎಳಿವುಳ್ಳದ್ದು (ತಂತುಯುಕ್ತ)—
ನೇ. ಸ.

ದಟ್ಟ— ನೇ. ಸ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಕೆನೆಯಂತೆ ದಟ್ಟ— ನೇ. ಫಾ.

ಹಾಲಿನಂತೆ ಬಿಳಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ— ಸಿ.

ಧೂಸರ, ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದು—
ಕಾ. ಮೂ.

ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ— ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ.
ಸ.; ಸಿ.

ನಸುಬಿಳಿ— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ತುಸುಹಳದಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲ.; ಕಾ.

ಸ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ತುಸುಹಳದಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಂಟುಳ್ಳ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಬಂಗಾರದಂತೆ ಹಳದಿ— ನೇ. ಫಾ.

ದಟ್ಟ, ತುಸುಹಳದಿ, ಹಸರು

ಕೀವುಳ್ಳ— ಸಿ.

ತುಸುಹಳದಿ, ತುಸುಹಸರು,

ಜಿಗಟು— ಕಾ. ಸ.

ಕೀವುಳ್ಳ— ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.;

ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬುರಗುಳ್ಳ— ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ.

ಫಾ.; ಸಿ.

ಜಿಗಟು, ಹೆಡಸುಳ್ಳ— ಕಾ. ಸ.

ಮಳಮಳಿ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕುರಿಕೆ

ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ—

ನೇ. ಮೂ.

ರಸಿಕೆಯುಳ್ಳ— ನೇ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಫಾ.

ರಸಿಕೆ ಹಾಗೂ ರಕ್ತಮಿಶ್ರಿತ—

ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ರಕ್ತವುಳ್ಳ ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಕಿಂಚಿತ ರಕ್ತದಂತೆ ಕಾಣುವ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಶ್ಲೇಷವುಳ್ಳ—ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.;
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಜಿಗಟಿನಂತೆ ಬಿಳಿ—
 ನೇ. ಸ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ಸ್ವಚ್ಛ—ನೇ. ಮೂ.
 ತುಸು ಹಸರು— ನೇ. ಸ.; ಕಾ.
 ಸ.; ಸಿ.
 ಶೀತ ಪೇಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು, ಉಷ್ಣ
 ಪೇಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ—
 ಸಿ.
 ಮುಂಜಾನೆ ಶೀತ ಹಾಗೂ ತೇವು
 ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಲೋದಡಿ ಬಿಡಲು
 ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಾಗುವದು—
 ನೇ ಸ.
 ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಿಳಿ ಬುರುಗುಳ್ಳ ರಕ್ತ
 ಬೀಳುವದು— ಸಿ.
 ಜಿಗಟು ಹಾಲಿನಂತೆ ಬಿಳಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಠ
 ವುಳ್ಳದ್ದು— ಸಿ.
 ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಲೋದಡಿ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ
 ಕೆಳಗೆ ಕೂಡುವದು— ಸಿ.
 ಹಗಲು ಅಷ್ಟೇ— ಸಿ.
 ಲೋದಡಿಯ ಮೂಲಕ ನೀರು
 ಹೊಲಸಾಗುವದು— ಸಿ.

ಮುಟ್ಟು

ಮುಟ್ಟಿನ ಸರ್ತಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ
 ಆಗದೆ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಆಗು

ವದು— ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.
 ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
 ಸಿ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ—
 ಇಲ್ಲದಾಗುವದು— ಕಾ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ೧೫ ದಿವಸಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬರುವ—
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ೩ ವಾರ (ಸಪ್ತಾಹ) ಕೊಮ್ಮೆ—
 ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ.
 ಮೂ.
 ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ
 ಬರುವ— ಕಾ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
 ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೂಸು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರು
 ವಾಗಲೆ ಬರುವ - ಕಲ್ಪೆ.
 ಫಾ.; ಸಿ.
 ಅನಿಯಮಿತ— ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಫಾ.; ಸಿ.
 ತಡಮಾಡಿ ಆಗುವ— ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಬಹಳೇ ತಡಮಾಡಿ— ಕಾ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಪೆ.
 ಸ.; ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ನೇ.
 ಮೂ.; ಸಿ.
 ತಡಮಾಡಿ ಆಗಿ ತಲೆ ನೋವು
 ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.

ಮುಟ್ಟು ಹೋಗುವದು ಬಹಳ
(ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ)—ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಸ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಬಹಳೇ ಹೋಗುವದು (ಆಗುವದು)—ನೇ. ಮೂ.

ನಿಂತು ನಿಂತು ಒಮ್ಮೇಲೆ ಬಹಳು
ಹೋಗುವದು— ಸಿ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹವೇ ಹರಿಯುವದು— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಬಹಳೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋಗುವದು—
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ತಟ್ಟಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಅಡಗಿದಲ್ಲಿ—(ನಿಂತು
ಹೋಗಿದ್ದಲ್ಲಿ) ನೇ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.;

ಶೀತದ ಮೂಲಕ ಅಡಗಿದಲ್ಲಿ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಕಾಲಿನ ಬೆವರು ಅಡಗಿದ್ದರಿಂದ ನಿಂತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಮಾನಸಿಕ ಧಕ್ಕೆ (ವ್ಯಥೆಯಿಂದ)
ಯಿಂದಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಹವೆ ಬದಲಾದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ ತೊಯ
ದಿದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಬಹುದಿವಸ ಮುಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿ
ರುವದು— ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ-
ಸ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.
ಮುಟ್ಟು ಬಹಳೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವ
ಧಿಯವರೆಗೆ ಇರೋಣ— ಸಿ.
ಮುಟ್ಟಿನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಿಗ್ನತೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಮೊದಲು ತಲೆನೋವು ಆಗಿ ಮುಟ್ಟು
ಆಗುವದಾದರೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ (ಕಳೆಬಂದು) ಆಗುವ
ದಾದರೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಪ್ರಬಲಕಾಮೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಮುಟ್ಟು
ಆಗುವದಾದರೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ಮೂಗು ಒಡೆಯುವದಾದರೆ—
ನೇ. ಸ.

ಮೊದಲು ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಆಗಿ-
ಆಗುವದಾದರೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಹಡೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರುವಂಥ
ವೇದನೆ ಬಂದು ಆನಂತರ
ಮುಟ್ಟು ಆಗುವದಾದರೆ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಎದ್ದಂತೆ ಆಗಿ
ಆಗುವದಾದರೆ—ನೇ. ಸ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗ ವೇದನೆ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ,
ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆದನಂತರ
ಸಹ ವೇದನೆ—ಕಾ. ಮೂ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನೇ. ಸ.

ವೇದನೆಇದ್ದ ಮುಟ್ಟಿನಕಾಲಕ್ಕೆ
ಅನ್ಯದವಾಂತಿ ಆಗೋಣ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು (ಕರೇಬಣ್ಣದ್ದು)—
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸಾಧಾರಣ ಕರ್ತನದು—ಕಾ. ಮೂ.
ಸಾಧಾರಣ ಕರಿ ತುಸು ಕೆಂಪು—
ಕಾ. ಫಾ.

ಜಿಗಟು ಮುಟ್ಟು ಆಗೋಣ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಹಳೇ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ್ದು—ಕಾ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ದವ್ವು, ಬಿಳಿ, ಸೌಮ್ಯ—
ಕಾ. ಮೂ.

ವರ್ಣಹೀನ—ನೇ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ಜಿಗಟು ಎಳೆ ಬರುವಂಥಾದ್ದು—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಉರುವುಳ್ಳದ್ದು—ನೇ. ಫಾ.; ನೇ-
ಸ.; ಸಿ.

ಗಟ್ಟಿಯಾಗದಂಥಾದ್ದು—
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕೆಂಬಣ್ಣದ್ದಿದ್ದು ತೀವ್ರ ಗಟ್ಟಿಯಾಗು
ವಂಥಾದ್ದು—ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ—
ಕಾ. ಫಾ.

ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದದ್ದು—ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ..
ತೆಳ್ಳನದು—ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.

ನೀರಿಸಂತೆ ತೆಳ್ಳನದು—ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.

ನೀರಿಸಂತೆ ತೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ರಕ್ತವೂ
ಇದ್ದದ್ದು—ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಹಾಗೂ ಬಹು ಯಾತನೆ ಮಾಡು
ವಂಥಾದ್ದು—ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಸುಡುವಂಥಾದ್ದು ಉರುವು
ವುಳ್ಳದ್ದು—ನೇ. ಮೂ.

ಹುಳಿವಾಸನೆ ಇದ್ದದ್ದು—
ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಉಗ್ರವಾಸನೆ ಇದ್ದದ್ದು—ಕಾ. ಫಾ.

ಹೇಶಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇಸರ ಉಂಟು
ಮಾಡುವಂಥ ಮುಟ್ಟು—
ನೇ. ಫಾ.

ಬಹಳ ತಡಮಾಡಿ ಹೋಗುವಂ
ಥಾದ್ದು, ನಸುಕವು ಇಲ್ಲವೆ
ಮೊದಲು ಬಿಳೇದಾಗಿದ್ದು ನಂತರ
ನಸುಗವು—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ತಡಮಾಡಿಯೂ ಬಹಳೂ ಆಗು
ವಂಥಾದ್ದು—ಸಿ.

ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ ಬಹು ದಿವಸದ
ವರೆಗೂ ಆಗುತ್ತಿರುವಂಥಾದ್ದು—
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಬಹು ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ ಬಹಳಾ
ಗಿಯೂ ಇಲ್ಲವೇ ಅತಿ ತಡ
ವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣ
ದಲ್ಲಿಯೂ—ನೇ. ಮೂ.

ಬಹು ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ ಅತಿ ಸ್ವಲ್ಪ
ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗು
ವಂಥಾದ್ದು—ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಬಹು ನಸುಗವೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗು
ವಂಥಾದ್ದು ಇಲ್ಲವೆ ಜಿಗಟಾ
ಗಿಯೂ ಡಾಂಬರದಂತೆ

(Dammer) ಕವು ಇರು
ವದು—ಕಾ. ಮೂ.

ಅನಿಯಮಿತ, ಸ್ವಲ್ಪ, ಕಠಿ
ಬುಣದ್ದು, ಮೊದಲು ದಿವಸು

ಗಟ್ಟಿಯೂ ಇರುವಂಥಾದ್ದು—
ಕಾ. ಫಾ.

೧-೨ ದಿವಸ ಕಡಿಮೆ ಮುಂದೆ
ಬಹಳ—ನೇ. ಮೂ.

ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು ಶಾಚದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ
ಕೂಡಿದ ಮಲದ ಗಂಟುಗಳೂ
ಬೀಳುವವು—ನೇ. ಸ.

ತಿರುಗಾಡುವಾಗ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ
ಹರಿಯುವದಾದರೆ—ನೇ. ಸ.

ಉರುವು ಇದ್ದು ಉಗ್ರನಾತವಿದ್ದಂ
ಥಾದ್ದು—ಸಿ.

ಮುಟ್ಟು ಇರುವಾಗ ತಲೆಶೂಲೆ—
ಕಾ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಇರುವಾಗ ಹಗಲು ಕಾಲು
ಬರ್ಫಿನಂತೆ ತಂಣಾಗಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ
ಯಲ್ಲಿ ಉರುವು—ನೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ಗರ್ಭಾಶಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವೂ
ನೋವೂ ಇರುವದಾದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿ ನೋವು—
ನೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಆಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
ಮುಂಜಾನೆ ಮಳಮಳಿಸುವದೂ
ಸಿಹಿ ರುಚಿ ಇದ್ದ ತೇಗೂ—
ನೇ. ಮೂ.

ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ
 ಉರುಪೂ ಕಡೆದಂತೆಯೂ ಹರೆ
 ದಂತೆಯೂ ವೇದನೆ-ನೇ. ಮೂ.
 ದಣುವಿಕೆಯೂ ನಿದ್ರಾಲು
 ತನವೂ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗಾಗಲಿ ಮೂರು
 ತಿಂಗಳಿಗಾಗಲಿ ಅನಿಯ
 ಮಿತ— ಸಿ.
 ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬಹಳ
 ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಾಗು
 ವದು— ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಹುಡುಗಿಯರು ಬಲು ತೀವ್ರ
 ವಾಗಿಯೂ ಬಲು ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ
 ಮುಟ್ಟಾಗುವದು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು — ನೇ. ಮೂ.
 ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೂಗು
 ಬಿಜ್ಜುವದು— ನೇ. ಸ.
 ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ
 ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಸರ್ವಾಂಗವೆಲ್ಲ
 ಮುಳ್ಳುಹಿಡಿದು ಬಹು ಉರವುಳ್ಳ
 ಪ್ರದರ ಹರಿಯುವದು— ಸಿ.
 ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದಂತ
 ಶೂಲೆ ಇಲ್ಲವೆ ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡಗಳು
 ಹಾರುವವು— ನೇ. ಮೂ.
 ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ
 ಮುಟ್ಟು ಇದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆರ್ತವ
 ಶೂಲೆ— ಮೂ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟಾಗದೆ ಗರ್ಭಾಶಯದೊಳ
 ಗಿಂದ ಬಿಳೀ ನೀರು ಹರಿ
 ಯೋಣ— ನೇ. ಮೂ.
 ಮುಟ್ಟಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು
 (ರಕ್ತದಂತೆ) ರಕ್ತದ ಬಿಗಟು
 ಕರಣಿಗಳು ಬೀಳುವದಾದರೆ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಮುಟ್ಟಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿ
 ಸಿದ ಭಾವನೆಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ—
 ಅತಿಸಾರ— ಫೇ. ಫಾ.;
 ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮುಂಜಾನೆ ಅತಿಸಾರ— ನೇ. ಸ.
 ಅಶಕ್ತತೆ ಬಹಳ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯೂ ನಿದ್ರೆಗೇಡೂ—
 ನೇ. ಫಾ.
 ಗೊಗ್ಗರಧ್ವನಿಯು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಹುಳಿ ಕಾರಿಕೆ— ನೇ. ಫಾ.
 ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನ— ನೇ. ಮೂ.
 ಪಿತ್ತದ ಕಾರಿಕೆ— ನೇ. ಸ.
 ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರುವದು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ನೇ. ಸ.
 ಉದಾಸೀನತೆ ಬಿನ್ನತೆ—ನೇ.ಮೂ.
 ಬಿನ್ನತೆ ಇದ್ದು ಅಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಪಾದ ಅಷ್ಟೆ ಇಲ್ಲವೆ ಕೈಕಾಲುಗಳು
 ತಣ್ಣಗೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಸರ್ವಾಂಗವೂ ಬರ್ಫಿನಂತೆ ತಣ್ಣ
ಗಿರುವದು— ಸಿ.

ಕಾಲಿಗೆ ದುರ್ಗಂಧ ಬಿವರು—
ಸಿ.

ಚಿರಡಿಬೋರತನ— ಕಾ. ಫಾ.

ಚೆಯ್ ನಡುನಡುವೆ ಕೆಂಪಾ
ಗುವದು—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ತಲೆನೋವು ಇದ್ದರೆ— ನೇ. ಫಾ.

ಟೊಂಕಶೂಲೆ ಇದ್ದರೆ—ಕಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ತಲೆನೋವು—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲುಶೂಲೆ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಪ್ರದರವಿರೋಣ— ನೇ. ಮೂ.

ಕೈಕಾಲಿಗೆ ವಟ್ಟಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಧಿರತೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಮಲಾವರೋಧ— ಸಿ.; ನೇ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟೆಮುರೆದು ಶೂಲೆ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಮೂಗಿನಿಂದ ರಕ್ತಹರಿಯುವದು—

ನೇ. ಸ.

ರಕ್ತಸಂಚಯ— ಫೇ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿದಂತೆ ಜಡ ಅನಿ

ಸುವದು— ಕಾ. ಸ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಎಡಗಡೆಯ ಅಂಡಾಶಯ
(ovary) ದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಸ.

ಗರ್ಭಾಶಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ದುಃಸ್ವಪ್ನಗಳು (ಪಿಶಾಚ ಮುಂ

ತಾದಭೀತಿ ಜನಕ)—ಕಾ. ಫಾ.

ಹಿಸ್ವೇರಿಯಾ—ಕಾ. ಫಾ.

ಪಂಡುರೋಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿನ

ಕಾಟಗಳು— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚನ ಖೋಲಿ

ಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು—

ಕಾ. ಸ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು—ಸಿ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ನಡೆಯುವಾಗ ಮುಟ್ಟು ಪ್ರತಿಬಂಧ

ವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದು—

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ನೊಯ್ಯುವ ಮಗ್ಗಲ ಮೇಲೆ ಭಾರ

ಹಾಕಿ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿನ

ತಾಪ ಕಡಿಮೆ—ಕಾ. ಸ.

ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕಾಶಿದಲ್ಲಿ ಹಗುರ-
ನಸುವದಾದರೆ--ಸಿ.

ವೃಷಣ—ವೃಷಣದಾಹ
(ಅಂಡಾಶಯದಾಹ)

ವೃಷಣದ ಮೇಲೆ ತಿಂಡೆ, ವೃಷಣ
ಸಡಿಲು, ನೋಯುವಂಥಾದ್ದು,
ವೃಷಣದಲ್ಲಿ ನೋವು, ಉರುವು-
ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.

ವೃಷಣದ ಮೇಲೆ ಬೆವರು--ಸಿ.
ವೃಷಣದಲ್ಲಿ ಜಲಶೋಧ (ನೀರಿದ್ದ
ಬಾವು) - ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ವೃಷಣ ಜಲವೃದ್ಧಿ-- ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯಂತೆ ಆಗಿ ವೇದನೆ-
ಸಿ.

ಕಠಿಣತೆ - ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ವೃಷಣದ ಮೇಲೆ ಬಾವು - ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಸಿ.

ಅಂಡಾಶಯ ಅಥವಾ ವೃಷಣದಾಹ
ಶೀಘ್ರಗಾಮೀ-ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ-
ಫೇ. ಫಾ.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ - ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಏಕು ದಿವಸದ - ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಪ್ರಮೇಹದರೋಗ ಅಡಗಿದ್ದಲ್ಲಿ--

ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.;

ನೇ. ಮೂ.

ವೃಣ

ವೃಣ--ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ನಾಡಿವೃಣ (ಪಾರಗಾಣುವ)--

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಹಳೆವೃಣ, ಪುನಃ ಉದ್ಭವಿಸು
ವದು-- ಸಿ.

ಉಪದಂಶಜನ್ಯ-- ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ದುಷ್ಪಾಬುದಜನ್ಯ-- ಸಿ.

ಕ್ಷಯ, ಗಂಡಮಾಲೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ-
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ-- ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ವೃಣ-- ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಜಠರದಲ್ಲಿ-- ಕಾ. ಫಾ.

ಪಾದದಲ್ಲಿ-- ನೇ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;
ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ತ್ವಚಾಂತರ್ಗತ ವೃಣ--ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ತೊಡೆ, ಕಾಲು ಮುಂತಾದವು

ಗಳಲ್ಲಿ-- ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ನಾಗಮೋಡಿಯ ಆಕಾರದ

ಶಿರಗಳಲ್ಲಿ--ಕಲ್ಕೆ.ಫ್ಲೂ.; ನೇ.ಸ.

ಕೈಕಾಲು ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಮೂ.

ತುಡಿ ಬಿರುಸು, ಗಟ್ಟಿ—

ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.

ತುಡಿ ಹರಿದದ್ದು ಕತ್ತರಿಸಿದ್ದು— ಸಿ.

ತುಸು ಕರಿ, ತುಸು ಕೆಂಪು, ಉರಿ
ಯುವಂಥ ವ್ರಣ—

ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.;

ಹಕಳೆಯುಳ್ಳ— ಸಿ.

ತಿಂಡಿಯುಳ್ಳ— ನೇ. ಮೂ.;
ಸಿ.

ಗೂಢ (ಒಳತನಕ ಹೋದ)ವ್ರಣ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ವ್ರಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿ (ಗ್ರಂಥಿಯುಕ್ತ
ವ್ರಣ)—ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.

ಮೇಯುತ್ತಹೋಗುವ, ತೀವ್ರ
ನೆಟ್ಟಗಾಗದ—ಸಿ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ವ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು, ದುಂಡು ಕಲೆ—ಸಿ.

ವ್ರಣವಿದ್ದಾಗ ನಾಡಿಯು ಟುಣು
ಟುಣು ಹಾರುವದು—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಬಿಳಿ ಕಲೆ ಇದ್ದು— ಸಿ.

ದಾಹವುಳ್ಳ— ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.

ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ— ಸಿ.

ನಾಜುಕ ಕೋಮಲ—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ವ್ರಣದೊಳಗಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛ, ಬಿಳಿ ನೀರು.

ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ— ನೇ. ಮೂ.;

ಕೀವೂ, ಹುಳವೂ ಇದ್ದ ವ್ರಣ—ಸಿ.

ಕೀವು, ದುರ್ಗಂಧ, ಹೊಲಸು—

ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ನೀರಿನಂತೆ ತಿಳಿ, ಬಿಳಿ, ಜಿಗಟು

ಸ್ತ್ರಾವ— ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹಳದಿ ಸ್ತ್ರಾವ, ದಟ್ಟ ಸ್ತ್ರಾವ—

ಕಲ್ಪಿ. ಸ.

ನಸುಗೆಂಪು, ಬಹಳು, ಹಸರು,

ಕೊಳಕು— ಸಿ.

ರಕ್ತವುಳ್ಳ ಕೀವು, ಮೇಯುತ್ತ
ಹೋಗುವವ್ರಣ—ನೇ. ಮೂ.;

ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಬಾವು ಇದ್ದು ಕೀವು ಹರಿಯುತ್ತ
ಹೋಗುವ ವ್ರಣ— ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ವ್ರಣದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಬೊಕ್ಕೆ

ಗಳು—ಸಿ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ವ್ರಣದ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗ ಕೆಂಪು

(ಮಾಂಸವುಳ್ಳದ್ದು)—ಸಿ.; ಕಾ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಪಿ. ಸ.

ರಕ್ತಸ್ತ್ರಾವವಾಗುವ— ನೇ. ಮೂ.;

ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಛಿದ್ರವುಳ್ಳ— ಸಿ.

ವ್ರಣದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗೆ ಅನಿಸೋಣ—ಸಿ.

ವ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ ಆಗುವದು—ಸಿ.

ಉರುಪು ನಡೆಯುತ್ತವೆಂದು ಅನಿಸು
 ವದು—ನೇ. ಮೂ.
 ಕೊರೆದದ್ದರಿಂದಾಗುವಂಥ ಉರು
 ಪುಳ್ಳ ವೇದನೆ ಇದ್ದ ವ್ರಣ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಮೂ.
 ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬರುವ
 ವೇದನೆ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಕೊಂಡೆ ಹೊಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ
 ಇರುವ—ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.
 ಯಾವದೊಂದು ಅವಯವ ಕಡೆಚು
 ತಗದ ನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಬಿದ್ದು
 ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಸಾರಜನದುದುರುವಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದ
 ರಿಂದ ವ್ರಣ—ಸಿ.
 ಸಾಸಿವಿಯಂಥ ಪದಾರ್ಥ ಬಹಳು
 ದಿನಸ ಹಚ್ಚಿ ದರಿಂದ ಏನುವ
 ವ್ರಣ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ವ್ರಣದ ತುದಿಗಳು ಎತ್ತರ, ಬಿರುಸು
 ಹಾಗೂ ಛಿದ್ರವುಳ್ಳವು—
 ಸಿ.

ವಾತಭ್ರಮ

ಜೋರಿನಿಂದ ಬಡಬಡಿಸುವದು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
 ಕಾ. ಫಾ.
 ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟಪುಟವೆಂಬ ಶಬ್ದ
 ಉಚ್ಚರಿಸುವದು—
 ಕಾ. ಫಾ.

ಅನೇಕ ವಿಷಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
 ವಿಸಂಗತ ಬಡಬಡಿಸುವದು—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಕಂಠು ಕಿಸಿಯೋಣ, ನಿದ್ರೆಯ
 ಅಭಾವ, ಬಡಬಡಿಸುವದು ಮುತಿ
 ಮೀರಿ—ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.
 ವಾಸನೆ

ಮೂಗು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ವಂಧ್ಯಾತ್ಮ-ಬಂಜಿತನ

ಬಂಜಿತನ—ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಗರ್ಭಾಶಯದಿಂದ ಆಮ್ಲಸ್ರಾವ
 ವಾಗುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಬಂಜೆ
 ತನ—ನೇ. ಫಾ.
 ವಾಂತಿ (ಕಾರಿಕೆ)—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಮುಂಜಾನೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ—ಸಿ.
 ಊಟದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ—ಫೇ. ಫಾ.:
 ಸಿ.
 ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಫಾ.
 ಗರ್ಭಿಣಿ ಅವಸ್ಥೆ ಎಂಬ ವಿವರ
 ನೋಡಿರಿ.
 ತಣ್ಣೀರು ಅಥವಾ ಶೀತಪೇಯ
 ಗಳನ್ನು ಕುಡಿಯುವದರಿಂದ
 ಆಗುವ ವಾಂತಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ
 ಆಗುವ ವಾಂತಿ—ನೇ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಸ.

ಹಲ್ಲು ಒಡೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಹೊಟ್ಟೆಗೆ (ಮೈಮೇಲೆ ಹಾಲು)

ಕುಡಿದ ಕೂಡ್ಲೆ ವಾಂತಿ—ಸಿ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಗೆ ನಾವು (ಆಗಬೋಟು)

ಹತ್ತುವದರಿಂದಾಗುವವಾಂತಿ—

ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗಾಗುವ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಿಮ್ಮೆ ರಿಯಾ (ಉನ್ನಾದವಾಯು)

ದಿಂದಾಗುವ —ಕಾ. ಫಾ.

ಅನ್ನದವಾಂತಿ (ತಿಂದನ್ನ ಹಾಗೇ

ಬೀಳುವದು)—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಪಚನವಾಗದೆ ಇದ್ದ ಅನ್ನದ

ವಾಂತಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಅನ್ನದ ಹಾಗೂ ಹುಳಿ ನೀರಿನ

ವಾಂ—ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಅನ್ನ ಕಹಿಯಾದವಾಂತಿ—ಕಾ.ಫಾ.

ಅನ್ನವೂ ದಟ್ಟನ ಬೀಳಿ ಕಫವೂ—

ಕಾ. ಮೂ.

ಹುಳಿವಾಂತಿ—ನೇ. ಮೂ.; ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;

ನೇ. ಫಾ.

ಹುಳಿ ಬುರುಗಿನ—ನೇ. ಫಾ.

ಕಹಿಯೂ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ್ದು—

ನೇ. ಸ.

ಕರೆರಕ್ಕ ಉಳ್ಳದ್ದೂ, ಜಿಗಟೂ—

ಕಾ. ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಕರಿ ಹಾಗೂ ನಸುಕೆಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ

ಗಟ್ಟಿಯಾಗದ ರಕ್ತದವಾಂತಿ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವ ರಕ್ತದ—ಕಾ.

ಮೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಕಾಫಿಯ ಬೀಜದಂಥ ಕರಿ—

ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಜಿಗಟು ತಂತು ಇದ್ದ—ನೇ. ಮೂ.

ಜಂತಿನವಾಂತಿ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮೊಸರಿನ ವಡೆಯಂಥ—ನೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.

ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಹಾಲಿನ ವಡೆಯಂತೆ

ಕಾರುವವು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಫಾ.

ವಾರದರ್ಶಕವೂ ಜಿಗಟೂ ಇರುವ

ವಾಂತಿ—ನೇ. ಮೂ.

ಪಿತ್ತಬೀಳುವ—ನೇ. ಸ.

ಪಿತ್ತ ಜನ್ನ (ಪಿತ್ತದಿಂದಾಗುವ)—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ತಿಂದದ್ದೇ ಕಾರಿಬೀಳುವದು—

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಜಿಗಟು ತೆಳ್ಳನದು— ಸಿ.;

ನೇ. ಮೂ.

ರಕ್ತದ—ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಕೆಂಪು ರಕ್ತದ—ಫೇ. ಫಾ.

ಬುರುಗುಳ್ಳ ರಕ್ತ—ನೇ. ಮೂ.

ಹಸರೂ, ಉವ್ವೂ ಇರುವ—

ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಮೊದಲಿನ ದಿವಸ ಬರ್ಪು ತಿಂದದ್ದು

ರಿಂದ ಮರುದಿವಸ ಮುಂಜಾನೆ

ವಾಂತಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಉಂಡನಂತರ ಕಾರಿಕೆ ಬರುವದೂ

ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಜಿಡುವದೂ—

ಸಿ.

ಉಂಡನಂತರ ಮಳಮಳಿಸುವದು

ಮತ್ತು ಕಾರಿಕೆ—ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಂಜಾನೆ ಹಸತ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ

ಕಾರಿಕೆ—ಫೇ. ಫಾ.

ಸ್ವಚ್ಛ, ಬುರುಗುಳ್ಳ ನೀರಿನ ಅಥವಾ

ಜಿಗಟು ಜೊಲ್ಲು ಬೀಳುವದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಕಾರಿಕೆ ಎಂಬ ಸದರ ನೋಡಿರಿ.

ವಿರಹದುಃಖ— ಕಾ. ಫಾ.

ವೃಕ್ಕರೋಗ

ಮೂತ್ರಪಿಂಡವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ

ವೃಷಣ

ವೃಷಣದಮೇಲೆ ತಿಂಡೆ, ವೃಷಣ

ಸಡಿಲಾದದ್ದು, ನೋಯುವದೂ

ಉರಿಯುವದೂ—ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;

ನೇ. ಸ.

ವೃಷಣದಮೇಲೆ ಬೆವರು—ಸಿ.

ವೃಷಣದಲ್ಲಿ ಜಲಶೋಧ—ನೇ. ಸ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ವೃಷಣ ಜಲವೃದ್ಧಿ—ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಿಗಿದಂತಾಗಿ ವೇದನೆ—ಸಿ.

ಕಠಿಣತೆ—ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ವೃಷಣದಮೇಲೆ ಬಾವು—ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ಸಿ.

ಅಂಡಾಶಯ ಅಥವಾ ವೃಷಣದಾಹ

ಶೀಘ್ರಗಾಮಿ (ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ)—

ಫೇ. ಫಾ.

ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ—ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಹುದಿವಸದ್ದು—ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.

ಪ್ರಮೇಹವು ಅಡಗಿದ್ದರಿಂದಾ

ಗುವ—ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.;

ನೇ. ಮೂ.

ವೇದನೆ

ಅಂತರ್ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಿ—ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ವೇದನೆ -- ಫೇ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಕಾ. ಮೂ.

ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ--ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಶರೀರದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ--ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಶರೀರದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ--ಫೇ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.;

ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಶೀತದಂತೆ ವೇದನೆ ಒಡೆದಂತೆ

ವೇದನೆ--ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಟಣಟಣಹಾರುವಂಥ--ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕಡೆದಂತೆ--ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಶಕ್ತಿಪಾತ--ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.

ಶಕ್ತಿಕ್ಷೀಣತೆ--ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಮಾನಸಿಕ--ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಶಕ್ತಿಪಾತ--ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.

ಶಕ್ತಿಕ್ಷೀಣತೆ--ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಮಾನಸಿಕ--ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಶಬ್ದೇಂದ್ರಿಯ

ಶಬ್ದೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ವಟ್ಟಿ

(ಶೆಟಿಬೇನೆ)--ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಉರುಪೂ ನೋವೂ--ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕ್ರೋಧವೂ ವೇದನೆಯೂ--

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.

ದಾಹ, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜ್ವರದ

ಸಲುವಾಗಿ--ಫೇ. ಫಾ.

ಇತರ ಔಷಧಗಳು--ಕಾ. ಮೂ.

ಶುಷ್ಕತೆ--ಶಬ್ದೇಂದ್ರಿಯು ಒಣ

ಗಿದ್ದು--ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.

ವೇದನೆ--ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಂಠದ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ

ವೇದನೆ ಧ್ವನಿ ಗೊಗ್ಗರ--

ನೇ. ಮೂ.

ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯುವದು,

ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಮ್ಮು, ಧ್ವನಿ

ಕೂಡೋಣ--ಸಿ.

ನಾಲಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಉರುಪು

ಇದ್ದು ಮುಂದೆ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ

ಉರುಪು--ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಡುನಡುವೆ ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯು

ವದು, ತಿಂಡಿಬಿಡುವದು,

ಮುಂದೆ ಅದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ

ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡಗಿದಂತಾಗಿ ಕೆಮ್ಮು

ಬರುವದು. ಸಾಯಂಕಾಲದ

೩-೪ ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ
ಹೆಚ್ಚು — ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ.
ಮುಂಚಾನೆ ಪಾರದರ್ಶಕ ಶ್ಲೇಷ್ಮವು
ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು —
ನೇ. ಮೂ.

ಶಯನವ್ರಣ — ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ
ಒಂದುದಿವಸ ಬೇಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ
ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಬೆನ್ನು ಮುಂ
ತಾದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ
ವ್ರಣ — ಕಾ. ಫಾ. (ಹೊಟ್ಟೆ
ಯಲ್ಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರ
ಲೇಪವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು)

ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ನಂತರ — ಫೇ. ಫಾ.
ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ನಂತರ ಶಕ್ತಿಪಾತವೂ
ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಥೆಯೂ (ಧಕ್ಕೆ
Shock) ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕೊಳೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭ
ವಾದಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಫಾ.

ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ನಂತರ — ಫೇ. ಫಾ.
ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ನಂತರ ಶಕ್ತಿಪಾತ
ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಧಕ್ಕೆ
(ಪೆಟ್ಟು) — ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಕೊಳೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭ
ವಾಗಿರಲು — ಕಾ. ಫಾ.

ಶ್ವಾಸ

ಉಷ್ಣ — ನೇ. ಮೂ.

ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸವು ಕಷ್ಟದಾಯಕ —
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ತೀವ್ರವೂ ಕಷ್ಟದಾಯಕವೂ —
ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫ್ಲೂ.

ಅಟ್ಟದ ಪಾವಟಿಗೆ ಏರುವಾಗ
ದಮ್ಮು ಹತ್ತುವಂಥ — ಕಾ. ಫಾ.

ದುರ್ಗಂಧವಿದ್ದ ಶ್ವಾಸ — ಕಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಶ್ವಾಸ ಸಂಣದು ಅಂದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆ
ಒಳಗೆ ಎಳಕೊಳ್ಳಲು ಬರ

ದಂಥಾದ್ದು — ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ.
ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.

ಕಷ್ಟದಾಯಕ ಶ್ವಾಸ — ಫೇ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಪಿ.

ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಸರ್ದಿ (ಶೈತ್ಯವಿದ್ದ) ಇದ್ದ ತೇವು
ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟದಾಯಕ —
ನೇ. ಸ.

ಇಂಥ ಶ್ವಾಸ ಬಿಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ —
ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ.

ಶ್ವಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ
ವೇಳೆ ತಡೆದು ಪುನಃ ಶ್ವಾಸ
ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು — ಕಲ್ಪಿ.
ಫಾ.; ಸಿ.

ನಡುನಡುವೆ ಶ್ವಾಸ (ಉಸುರು)

ಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗೋಣ — ಕಲ್ಪಿ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಶ್ವಾಸ ಬಿಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಘರ ಘರ
ಸಪ್ಪಳಾಗೋಣ—ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ಫೇ. ಪಾ.

ತೀವ್ರ—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಭರದಿಂದಲೂ ಸಪ್ಪಳಾಗು
ಪಂತೆಯೂ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸ—ಸಿ.

ಮಂದಶ್ವಾಸ—ಸಿ.

ವಾವಟಿಗೆ ಏರಿ ಹೋದನಂತರ

ಶ್ವಾಸ ಸಂಣದು—ಕಾ. ಫಾ.

ಶ್ವಾಸ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಏನಾದರೂ ಒಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಂತೆ
ಆನಸೋಣ—ಸಿ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ ನಿರೋಧ—
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಬಹಳು ವೇಳೆ ಒಳಗೆ
ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆ—
ನೇ. ಸ.

ಶ್ವಾಸ ಬಹಳ ಒಳಗೆ ಎಳೆಕೊಂಡದ್ದ
ರಿಂದ ಮೊದಲು ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ
ತೀವ್ರ ವೇದನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ
ನಂತರ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಆಗು
ವದು—ನೇ. ಸ.

ದೀರ್ಘ ಶ್ವಾಸ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವ
ಇಚ್ಛೆ; ಆಗ್ಗೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ

ನೋವು—ಯಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ
ನೋವು—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಶ್ವಾಸ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಕಷ್ಟವು ಸೂಂ ಸೂಂ ಎಂಬ
ಸಪ್ಪಳವೂ ಆಸ್ವಸ್ತತೆಯೂ—
ನೇ. ಮೂ.

ಎದೆಯು ಬಿಗಿದಂತೆ ಆಗಿ ಶ್ವಾಸವು
ಕಷ್ಟ. ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ
ನಾಲ್ಕು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ
ಹೆಚ್ಚು—ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ತೀವ್ರ ನಡೆಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಲಘು
ಶ್ವಾಸ—ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ತೇವಿನಲ್ಲಿಯಂಥ ಹಾಗೂ ಮಳೆ
ಗಾಲದಂಥ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳು
ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸ—ನೇ. ಸ.

ದುರ್ಗಂಧ ಶ್ವಾಸ—ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ಮಲಗಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು—ನೇ.
ಸ.; ಸಿ.

ಓಡುವಾಗ, ಕೆಂಮುವಾಗ,
ನಡೆಯುವಾಗ ಹಾಸಿಗೆ ಬೆನ್ನು
ಹಚ್ಚಿ ಮಲಗಿದಾಗ ಕಷ್ಟ
ಶ್ವಾಸ—ಸಿ.

ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು—
ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಲಘುಶ್ವಾಸವಿದ್ದು ಎದೆಯ ಎಡ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎನಾದರೂ ಗಟ್ಟಿ
ಯಾಗಿ ಶೀರಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ನೇ. ಸ.

ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತೊಟ್ಟಲೊಳಗಿಂದ
ತೆಗೆದ ಕೂಡಲೆ ಉಸುರು ಗಟ್ಟಿ
ದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಶಾರೀರಿಕ ಶ್ರಮದ ನಂತರ ಕಷ್ಟ
ಶ್ವಾಸ— ನೇ. ಮೂ.
ಶ್ವಾಸನಲಿಕೆ ವೇದನೆ— ನೇ.
ಮೂ.; ಸಿ.

ಶೀನು—ಮೂಗು ಎಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ

ಶಿರಗಳು

ಒಡೆಯುತ್ತವೇನೋ ಎಂಬುವ
ಭಾವನೆ— ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.
ಉಬ್ಬಿ ತೊಡಕು ಬಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವ
ಶಿರಗಳು— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಪೆ.
ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಮೂ.
ಬಾತ ಶಿರಗಳು— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.
ಮುಖ್ಯ ಔಷಧಗಳು— ನೇ. ಫಾ.:
ಕಾ. ಫಾ.
ಬಾವು ಹೊಂದಿ ದೊಡ್ಡವಾದವೂ
ವ್ರಣವುಳ್ಳವೂ— ಕಲ್ಪೆ. ಫ್ಲೂ.
ವೃಷಣ ರಜ್ಜುವಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿ (ಗಂಟು
ಗಟ್ಟೋಣ)— ಫೇ. ಫಾ.

ಶೀತಿನ ದುಷ್ಟ ರಿಣಾಮ (ನೊಳೆ
ಜೋಡಿಸುವವರಿಗೆ ಆಗುವ)—
ನೇ. ಸ. ೨೪.

ಶೀತ, ಶೈತ್ಯ, ಥಂಡಿ, ಚಳಿ

ಉದಂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಥಂಡಿಯಾಗಿ
ಮಳಮಳಿಸುವದು—ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಶೀತವೆನಿಸೋಣ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.
ಗುದದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಥಂಡಿ ಅನಿಸೋಣ—
ಕಾ. ಮೂ.

ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಾಂಗ
ದಲ್ಲಿಯೂ—ಸಿ.

ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳತನಕ
ಥಂಡಿತುಂಬಿ ಬರುವದು—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಪಾದದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ಮೈಯ್ಯು ಬಂದುಭಾಗ ತಣ್ಣ
ಗಾಗೋಣ—ಸಿ.

ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶೀತತುಂಬೋಣ—
ಸಿ.

ಕೆಲ ವಿಶಿಷ್ಟಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಥಂಡಿ
ಹತ್ತೋಣ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಶೀತದ
ಮುಳ್ಳು ಮುರಿದಂತಾಗೋಣ—
ಕಲ್ಪೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಥಂಡಿ—ನೇ. ಮೂ.
ಶೀರ್ಷ ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಲ್ಲಿ—ಸಿ.

ಹೃದಯಭಾಗದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಮೂ.
 ಮಧ್ಯಾಸ್ಥದ ಒಂದುಗಂಟಿಗೆ
 ದಿನಾಲು ಥಂಡಿ ತುಂಬುವದು—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಊಟವಾದನಂತರ ಸಾಯಂಕಾಲದ
 ೭ ಗಂಟೆಗೆ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಮಧ್ಯಾಸ್ಥದ
 ವರೆಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ
 ಚೆಳಿತುಂಬಿದ್ದರೋಣ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಚೆಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಪ (ನಡಗುವದು)—
 ಸಿ.
 ,, ನೀರಡಿಕೆ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ
 ತಂಡಿಯನಂತರ ಜ್ವರ ತುಂಬು
 ವದು—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಜ್ವರದನಂತರ ಬೆವರು—ನೇ. ಮೂ.
 ಹೊರಗೆ ಮೈ ಬಿತ್ತಿ, ಒಳಗಿಂದ ಶೀತ
 ತುಂಬುವದು—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಜಠರದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣನ ಜಡ ಕಲ್ಲು
 ಇಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸೋಣ—
 ನೇ. ಮೂ
 ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣನದೇನಾದರೂ
 ಹರಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅನಿಸು
 ವದು—ನೇ. ಮೂ.
 ಮೃಣದಲ್ಲಿ ಶೈತ್ಯವೆನಿಸುವದು—ಸಿ.
 ಹೃದಯಭಾಗ, ಬೆನ್ನು, ಜಠರ, ತಲೆ,
 ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಚೆಳಿ
 ಅನಿಸುವದು—ನೇ. ಮೂ.

ಶೀನು

ಮೂಗು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಶೀನಿನ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ

ಮೊಳೆ ಬೋಡಿಸುವವರಲ್ಲಿ—

ನೇ. ಸ. ೨೫.

ಶುಕ್ರಾಶಯ ಪಿಂಡ

(ಅಷ್ಟಿಲಾಗ್ರಂಥಿ;

Prostrate Gland)

ಗಂಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಆದರಿದ

ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟ—ನೇ.ಸ.; ಸಿ.

ಕುರುಹು—ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ದಾಹ—ಫೇ. ಫಾ.

ಕೀವಾಗುವದು—ಸಿ.

ಸ್ರಾವ (ಅಕ್ಕಿ ಕಚ್ಚಿ ನಂತೆ ಬಿಳೇ

ಮೂತ್ರ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಅಷ್ಟಿಲಾಗ್ರಂಥಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವದು

ಆದರೆ ವೇದನೆ ಇರದು—ಸಿ.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಬಂಧ ಮಾತುಕತೆ

ನಡೆದಾಗ್ಗೆ ಇಂದ್ರಿಯೋ

ಘಾಪನೆ ಆಗದೆ ಅಕ್ಕಿ ಕಚ್ಚಿ

ಸಂಧ ಏಳಿಸ್ರಾವವಾಗೋಣ—

ಸಿ.

ಪುರುಷರ ಜನನೇಂದ್ರಿಯವೆಂಬ

ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಶುಷ್ಕತೆ—ಒಣಗುವದು ಎಂಬ

ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಶೂಲೆ

ಕಳೆ ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.
 ಬಲಭಾಗದ ತಳಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗುವದಾದರೆ — ನೇ. ಸ.
 ಶೂಲೆ ಹೊಕ್ಕುಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಹಬ್ಬುವದು — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಆರ್ತವ ಶೂಲೆ (ಮುಟ್ಟಾದಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಶೂಲೆ) — ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.
 ಜಂತಾದ್ದರಿಂದ — ಸಿ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಮೈತ್ರಿಕ ಶೂಲೆ — ನೇ. ಸ.
 ನಳದಲ್ಲಿ ಮಲವು ತುಂಬಿದ್ದರಿಂದ (ನೀರಿನ ಎನಿಮಾ ಕೊಡಬೇಕು. ತತ್ಕಾಲ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ.) — ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದು ಇದ್ದು ಶೂಲೆ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ಮೂಲಕ — ಫೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಯಕೃತ ಶೂಲೆ — ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಮೊಳೆಯ ಕೆಲಸ ಅಥವಾ ಬಂಣದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಆಗುವ — ನೇ. ಸ.
 ಸಂಣ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗುವ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ವಾಯುವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಮುಟ್ಟಾಗುವ — ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.
 ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ — ನೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಬರ್ಫ ಮುಂತಾದ ಶೀತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾದ್ದರಿಂದಂಟಾಗುವ — ಕಾ. ಸ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಶೂಲೆ ತಡೆದು ತಡೆದು ಬರುವದು — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ದಣುವಿಕೆ — ನೇ. ಸ.
 ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂದಕೂಡಲೇ ಶೂಲೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ತೇಗು ಬಂದು ಸಹ ಸ್ವಸ್ಥವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ತಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾತಿದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವದು — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಶೌಚಕ್ಕೆ ಆದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು — ನೇ. ಸ.

ಬಲಗಡೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ
ಮುರಿಯುವದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ
ಉದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ
ಹಬ್ಬುವದು— ನೇ. ಸ.
ತಳಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯು
ವಂಥ ವೇದನೆ, ಶಾಚದಕಾಲಕ್ಕೆ
ಹೆಚ್ಚು — ಸಿ.
ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಾಲು ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು
ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ—
ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಕಡೆದಂತೆ ಬಾಣ ಹೊಡೆದಂತೆ ತೀವ್ರ
ವೇದನೆಯಾಗಿ ರೇಚವಾದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ನ್ಯಾರಿನಂತರವಾದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾನ್ಹ
ದಲ್ಲಾಗಲಿ ಶಾಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ
ಬೇಕಾಗುವದಾದರೂ ಶಾಚಕ್ಕೆ
ಆಗದೆ ತಳಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುರಿ
ಯುವ ವೇದನೆ— ಕಾ. ಫಾ.
ಪೈತ್ತಿಕ ಶೂಲೆ, ಪಿತ್ತದ ವಾಂತೆ;
ಪ್ರಾಣಾಂತಿಕ ವೇದನೆ ಮತ್ತು
ಕಹಿರುಚಿ— ನೇ. ಸ.
ಮಲಾವ ರೋಧದ ಮೂಲಕ
ಶೂಲೆ— ಸಿ.
ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿದು ಕೆಂಪು ರಕ್ತವುಳ್ಳ
ಮಲ ಬೀಳುವದು— ಸಿ.
ಶೂಲವಿದ್ದಾಗ್ಯೆ ಕೈಗಳು ಹಳದಿ
ಹಾಗೂ ಉಗುರುಗಳು ನೀಲಿ

ಬಂಧದ್ದು— ಸಿ.
ಶಾಚದನಂತರ ಹೊಟ್ಟೆ ತಟಿಸು
ವದೂ— ಮುರಿಯುವದೂ
ನೇ. ಮೂ.
ಶಾಚ— ಮಲವೆಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ ಜ್ವರ

Influenza.

ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ— ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಶಾಚ

ಮಲವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ

ಸರ್ವಿ

ನೆಗಡಿ ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ
ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರ— ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.;
ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ, ಜ್ವರ, ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯ
ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ—
ಫೇ. ಫಾ.
ಅವರೋಧವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.
ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಅಥವಾ ನೀರುಳ್ಳ
ರಕ್ತಸ್ರಾವ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ರವ್ರಣ—
(ಕರುಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಕುರುವು)
ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ನಾಲಿಗೆಯು ಬಣಗಿದ್ದು, ನೀರಡಿಕೆ
ಬಹಳ ಇದ್ದು ನೀರು ಕುಡಿದಲ್ಲಿ
ಮಳಮಳಿಸುವದೂ

ಬೇಶುದ್ಧಿಯೂ— ನೇ. ಮೂ.

ನಾಲಗೆ ಬಿಳೇದೂ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ್ದೂ,
ಉದರವು ಉಬ್ಬಿದ್ದೂ, ಕೈಹತ್ತು
ಗೊಡದಂಥಾದ್ದೂ ಇದ್ದು ಬಿಳಿ
ಭಾಯೆಯ ಹಳದಿ ರೇಚಗಳಾಗು
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಮೂ.

ಮಾಂದ್ಯವೂ ಶೀತವೂ ಬಹಳ,
ಸ್ನಾಯುಗಳು ಹಾರುವವು,
ನೀರಿನಂಥ ತೆಳ್ಳನ ವಾಂತಿಯು—
ನೇ. ಮೂ.

ಸಪೀಡಾರ್ತವ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.:

ಕಾ. ಫಾ.: ನೇ. ಮೂ.:

ಫೇ. ಫಾ.: ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಪ್ರತಿಬಂಧಕನೆಂದು— ಫೇ. ಫಾ.

ಪಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಾಲಿಗೆಬರುವ ಬೆವರು ನಿಂತದ್ದರಿಂದ
ಸಪೀಡಾರ್ತವ — ಸಿ.

ತೊಯಿದದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಿಯಾಗಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟಿನಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರೋಧ,
ಮಳಮಳಿಸುವದು, ವಾಯುವು

ಸರಿಯುವದು ಮುಂತಾದ

ವಿಕಾರಗಳು ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಸ.

ಬಲವತ್ತರ ಕಳೆ (ವೇದನೆ) ಮುಟ್ಟು
ಇರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬಹಳೇ ಶೈತ್ಯವೆನಿಸೋಣ— ಸಿ.

ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಮುಖಚರ್ಯೆ

ಕೆಂಪು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟಂತೆ ಇದ್ದ ಮಾಂಸದ ಚೂರು

ಗಳು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಾಲುಮಡಿಯಲು

ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಪಚನವಾಗದೆ ಇದ್ದ ಅನ್ನದ

ವಾಂತಿಯು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ —

ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು

ಶಿಶಿಬೇನೆಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ —

ನೇ. ಮೂ.

ಮುಟ್ಟಿನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯಿದ್ದು

ನಾಡಿಯು ತೀವ್ರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ,

ಚರ್ಯೆಯು ಕೆಂಪಾಗು

ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಟ್ಟು ಎಂಬ ಸದರು ನೋಡಿರಿ.

ಸ್ತನ

ಸ್ತನಾಬುಧ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.

ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಉರುವು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸ್ತನ ಗ್ರಂಥಿ ಗಟ್ಟಿ ಹತ್ತೋಣ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ನಾಡಿ ವ್ರಣ (ಅರವಾರ ತೂತು)— ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಹಾಲು ಕಡಿಮೆಯಾಗೋಣ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಹಾಲು ಉಪ್ಪುಪ್ಪು ಹತ್ತೋಣ —
ನೇ. ಮೂ.

ತಾಯಿಯ ಹಾಲು ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲ
ದಿರೋಣ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ನೀರು ಹಾಗೂ ನೀಲವರ್ಣದ

ಹಾಲು -- ನೇ. ಮೂ.

ನೀರಿನಂತೆ ಹತ್ತುವದು— ನೇ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸ್ತನದೊಳಗಿಂದ ಉಪ್ಪು ಹಾಗೂ

ನೀಲವರ್ಣದ ಹಾಲು ಬರೋಣ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಮೊಲೆಯ ಮೂಗಿಗೆ ತೂತು ಬೀಳು
ವದು— ಸಿ.

ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಕೀವು— ಸಿ.

ಸ್ತನದಿಂದ ತುಸು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ
ದುರ್ಗಂಧ ಕೀವು ಬರೋಣ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ತನಕ್ಕೆ ಬಾವು— ಕಾ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ಬಾತು ದೊಡ್ಡದಾಗೋಣ

ಉಬ್ಬೋಣ— ನೇ. ಸ.

ಸ್ತನವಿದ್ರಧಿ (ಮೊಲೆ ಹುಣ್ಣು) —

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ಹುಣ್ಣು ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಸ್ತನವು ವಿಸ್ತೃತವಾದಂತೆ ಭಾವನೆ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ವ್ರಣ— ಸಿ.

ಮುಟ್ಟಿಸ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ತನವು ಬಾಯು

ವದೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗು

ವದೂ — ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ವರಭಂಗ

ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.

ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಂಟಾ

ಗುವ—ಕಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಸ್ಥೂಲಶರೀರ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸೆಟೆದು ಗಟ್ಟಿ

ಯಾಗುವದೂ, ಎಳೆದಂತೆ ವೇದ

ನೆಯೂ—ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ನಾಯುಗಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ

ಅಲ್ಲಾಡುವವ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸ್ತರಣಶಕ್ತಿ—ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು

ಇಲ್ಲವೆ ತೀರ ಸಷ್ಟವಾಗುವದು—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ.ಫಾ.

ಸ್ವಲ್ಪವೇಳೆ ಸ್ಮರಣವಿರೋಧ

ನಂತರ ಮೆರೆಯೋಣ —

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಶ್ಮರಣಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆ ಆಗೋಣ—

ಇಲ್ಲವೆ ತೀರ ನಷ್ಟವಾಗೋಣ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಮೂ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.

ಕೆಲ ವೇಳೆ ಸ್ಮರಣವಿರೋಧ ಕೆಲ

ವೇಳೆ ಮೆರೆಯೋಣ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಸ್ವಂದನ—ಸ್ರಾವವೆಂಬ ವಿವರ

ನೋಡಿರಿ.

ಸ್ವಪ್ನ

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫೂ.;

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಬಿಂಕಿ ಹತ್ತಿದಂತೆ ಸ್ವಪ್ನ — ನೇ.

ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಬೇನೆ ಬಿದ್ದಂತೆ — ಸಿ.

ದುಡ್ಡಿನ ಆಪತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫೂ.

ಏನಾದರೂ ಗಂಡಾಂತರ ಸಮೀಪ

ದಲ್ಲದೆಂದು ಭಾವನೆ — ಕಲ್ಕಿ.

ಫೂ.; ಮೂ. ಫಾ.

ಕಾಮುಕ — ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಜಿಂತೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ —

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;

ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಕಳ್ಳರು, ದೋಡೆಖೋರರು

ಇದರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ — ನೇ.

ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.

ದನಕರಗಳ ಬಗ್ಗೆ — ಸಿ.

ತಾಪದಾಯಕ — ನೇ. ಮೂ.;

ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ಹೊಸ ದೃಶ್ಯಗಳು, ಹೊಸ ಸ್ಥಳ

ಗಳು ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ —

ಕಲ್ಕಿ. ಫೂ.

ಬೀಳುತ್ತೇನೆಂಬುವ ಭಾವನೆ —

ಕಾ. ಫಾ.

ನೀರಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ — ಸಿ.; ನೇ.

ಸ.

ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯದ ಬಗ್ಗೆ

ಉಪೇಕ್ಷೆ — ಸಿ.

ಯಾರ ಸಂಗಡಾದರೂ ಬಡದಾಡುತ್ತ.

ಲಿದ್ದಂತೆ ಭಾವನೆ — ನೇ. ಸ.

ದೆವ್ವ, ಭೂತ ಮುಂತಾದವುಗಳ

ಬಗ್ಗೆ — ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.;

ಸತ್ತವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ —

ನೇ. ಫಾ.

ಸುಖದಾಯಕ, ವಿಚಿತ್ರ — ನೇ.

ಮೂ.; ಸಿ.

ಬಹಳೇ ನೀರಡಿಕೆ ಆದಂತೆ —

ನೇ. ಮೂ.

ಯಾರಾದರೂ ಕುತ್ತಿಗೆ ಬತ್ತುತ್ತಾ

ರೆಂಬಂಥ — ಸಿ.

ಚಿಂತೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ಸ್ವಪ್ನ
ಬಿದ್ದದರಿಂದ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ
ಅಳುವದು— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
ನಿದ್ರೆ. ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಸಪ್ನಾವಸ್ಥೆ

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.
ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಎದ್ದು ಮುಂದೆ
ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ ಆಗುವದಾದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ— ನೇ. ಫಾ.:

ಕಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
ಶೌಚದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿಣಕುವಾಗ್ಯೆ
ರೇತಸ್ಪಲನ— ನೇ. ಮೂ.
ಸ್ವಪ್ನಬೀಳದೆ ರೇತಸ್ಪಲನ—
ನೇ. ಫಾ.

ಇಂದ್ರಿಯೋತ್ಥಾಪನವಾಗದೆ
ರೇತಸ್ಪಲನ— ಕಾ. ಫಾ.

ಇಂದ್ರಿಯೋತ್ಥಾಪನವಾಗಿ
ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ವೃಷಣ
ದಲ್ಲಿ ತಿಂಡೆ— ಕಾ. ಮೂ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಾಗಿ
ತೀರ ನಿರ್ವಿಣ್ಣವಾಗೋಣ—
ಸಿ.

ದಿನಾಲು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನಾ
ವಸ್ಥೆ— ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.

ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗವಾದಕೂಡಲೆ
ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯ ನಂತರ ಮೈಮೇಲೆ
ಮುಳ್ಳು ಬಂದು ಮಾಂದ್ಯ
ಬರೋಣ ಹಾಗೂ ಸಂಭೋಗದ
ಇಚ್ಛೆ ಬೆಳೆಯೋಣ—
ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯ ನಂತರ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ
ಅಶಕ್ತತೆ ಮತ್ತು ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ
ಕಂಪ— ನೇ. ಫಾ.

ಸ್ವಭಾವ

ಚಿರದಿಖೋರ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂಬ ವಿವರನ
ಕೆಳಗಿನ ಸ್ವಭಾವವೆಂಬ ಒಳ
ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಸ್ವಭಾವ - ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂಬ
ವಿವರದ ಕೆಳಗೆ ಇದ್ದ ಸ್ವಭಾವ
ಎಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಸ್ನಾಯುಗಳು ಸೆಟೆಯೋಣ,
ಎಳೆದಂತೆ ವೇದನೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ನಾಯುಗಳ ಅನೈಚ್ಛಿಕ ಅಲ್ಲಾಡು
ವದು (ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ
ಅಲ್ಲಾಡುವವು)—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸುಡುವದು

ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹಾಗೂ ಹೊಟ್ಟೆ
ಯಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಸ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಹುಣ್ಣು ಎದ್ದ ನಂತರ—
ನೇ. ಮೂ.
ಕೀವಾಗುವಾಗ— ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಕೀವಾದ ನಂತರ— ಸಿ.
ಗಾಯದೊಳಗಿಂದ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ,
ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಸ್ರಾವ ಹೋಗು
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣು ಕೊಳೆಯು
ತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.
ಸೂರ್ಯಾತಪ— ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಸೆಟಿಬೇನೆ; ವಟ್ಟಿ; ಕಂಪ

ಮುಖ್ಯ ಔಷಧಗಳು—
ಸಿ.; ನೇ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಅಶಕ್ತ, ಮುಡದೋಷ ಆದ
ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆದಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಆಲೋಪಾಥಿಯ ಔಷಧಗಳ
ದುರುಪಯೋಗವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಉದರದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿಯೂ
ಆಗುವ ಸೆಟಿಬೇನೆ, ಕಂಪ
ವಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.

ತಳಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಟ್ಟಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ
ವೇದನೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಮೂ.
ಕಂಪಯುಕ್ತ ಸೆಟಿಬೇನೆ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಜ್ವರಹಿತ (ವಿಲ್ಲದ)—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಜ್ವರವೂ ಇದ್ದ—
ಬೇನೆ— ಫೇ. ಫಾ.
ಆಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿ— ಸಿ.
ದಣುವಿಕೆಯಿಂದಾದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಫಾ.
ತ್ವಚೆ ಒಣಗಿದಂತೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—ಕಾ. ಸ.
ಹಲ್ಲು ಬರುವ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯ—ಫೇ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಹಲ್ಲು ಗಟ್ಟಿಗೊಂದಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ದುರ್ಗಿ ಬೇನೆ (ಕಾಲರಾ)ಯಲ್ಲಿ—
ನೇ. ಸ.
ಪಂಡುರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ ಸ.
ಪಿಂಡಿರಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಟ್ಟಿ—ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಒಟ್ಟಿ
ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ಸಿ.
ಬಾಹು, ಕೈ, ಬೊಟ್ಟು, ಹೆಬ್ಬಟ್ಟು,
ತೊಡೆ, ಪಿಂಡರಿಗಳು—ಮುಂತಾ
ದವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿ—ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಸ.

ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂಡಿದಂಧ ವೇದನೆ ಇದ್ದು ಒಟ್ಟು ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಮುಷ್ಟಿಗಳು ಜಿಗದು ಹಿಡದಿದ್ದು ಸರ್ವಾಂಗವು ಸೆಟಿದಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಹಿಂಡಿದಂತೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಕೈಕಾಲುಗಳು ಹಿಂಡಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೆಟಿಬೇನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ವೃದ್ಧರಿಗೂ ತರುಣರಿಗೂ ಆಗುವ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಹಸ್ತಕಂಪ—ಲೇಖಕರಿಗೂ, ತಂತು ವಾದ್ಯ ಬಾರಿಸುವವರಿಗೂ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.
 ನಡೆಯುವಾಗ ಪಿಂಡರಿಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗಳು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಪಿಂಡರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಗಾಲಿ ನಲ್ಲಿಯೂ ಒಟ್ಟುಗಳು—ಸಿ.

ಕೈ, ಕಾಲು, ಪಿಂಡರಿ, ಬೊಟ್ಟುಗಳು, ಹೆಬ್ಬೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗಳು— ನೇ. ಮೂ.
 ಸಂಧಿಗತತ್ವಗ್ರಾಹ — ಕಲ್ಕೆ. ಪೂ. ಸಂಧಿವಾತ
 ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ದಾಹವುಳ್ಳ— (ಜ್ವರ, ಕೆಂಪಾಗುವದು. ಮುಂತಾದವು)— ಫೇ. ಫಾ.
 ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಸಂದುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಬರುವ ಸಂಧಿವಾತ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.
 ದೀರ್ಘಕಾಲದ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.
 ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕವುಳು, ನಸುಗೆಂಪು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ— ಫೇ. ಫಾ.
 ಪೈತ್ತಿಕ ಭಾವನೆ— ನೇ. ಫಾ.
 ಸಂದುಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಬಾವು— ಕಾ. ಮೂ.
 ಕುಂಡೆ ತಿಗದಿಂದ ಹರಡಿಯವರೆಗೆ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಎರಡೂ ಹೆಗಲಿನ ಸಡುವೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಮೊಳಕಾಲು, ಹೆಗಲು; ಮುಂಗೈ,
ಬಲಭುಜ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ
ವಾತ— ಫೇ. ಫಾ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ— ಕಾ.

ಮೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಬೊಟ್ಟಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.

ಸ್ನಾಯುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಧಿವಾತ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಬಲಗಡೆಯ ಭುಜದಲ್ಲಿಯ ಸ್ನಾಯು
ಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಧಿವಾತ—
ಫೇ. ಫಾ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ವೇದನೆ—

ಕಾ. ಸ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹೆಗಲಿನ ಸಂದುಗಳ ಸಮೀಪದ

ಭುಜದ ಮೇಲಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸಂಧಿವಾತ ಜನ್ಯವೇದನೆ— ಗಾತ್ರ

ಗಳಲ್ಲಿ— ನೇ. ಸ.; ಸಿ.

ತಲೆಯಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುತ್ತಿಗೆಯ

ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಸಂದಿನ ಎಲು

ಬಿನ ಹತ್ತರ— ಸಿ.

ಬೊಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರಗಾಂವೀ—

ಫೇ. ಫಾ.

ಬೊಟ್ಟಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ ಹೆಗಲಿ
ನಲ್ಲಿ— ನೇ. ಪಾ.

ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ
ಬಿರುಸುತನ— ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಗದ್ದದ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹಲ್ಲಿನ
ಲಾಗಾಯತ ಗಂಡಸ್ಥಳದ
ವರೆಗೆ— ಸಿ.

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗುವದು— ಕೂತಿದ್ದು ಏಳು
ವಾಗೈ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊದ್ದಿಕೆಯ ಉಪಿ (ಉಷ್ಣತೆ)
ನಿಂದೆ— ಕಾ. ಮೂ.

ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಶೀತದಿಂದಾ
ಗಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕೇವಲ ನಡೆಯುವಾಗ ಸಂಧಿವಾತದ
ತ್ರಾಸವಾಗೋಣ— ಫೇ. ಫಾ;
ಕಾ. ಮೂ.

ಶೈತ್ಯದಿಂದ— ಫೇ. ಫಾ.

ಶ್ರಮದಿಂದಾಗಲಿ ದಣುವಿಕೆಯಿಂದಾ
ಗಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ಮುಂಜಾನಿನಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹವೆಯಲ್ಲಿ ಬವಲು ಆದಲ್ಲಿ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ— ಫೇ. ಫಾ

ತ್ರಾಸ ಕಡಿಮೆ ಆಗೋಣ-ಉಷ್ಣೋ
ಪಚಾರದಿಂದ— ಫೇ. ಫಾ.

ಮುಂದವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಸಂಘವಾತದ ವೇದನೆ ಮುಂದ

ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗು

ವವು ಮುಂಜಾನಿನಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ರಾಂ

ತಿಯ ನಂತರ ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಾ

ಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗೋಣ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಸಂದುಗಳು

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕರಕರ ಎಂಬ ಸವ್ವಳ

ಆಗುವದಾದರೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.;

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿದಾಹ (ಉರುಪು)—

ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.; ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.

ಬಹುಕಾಲದದಾಹ— ನೇ. ಮೂ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ತಂಪು— ನೇ. ಮೂ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ (ಗಟ್ಟಿ) ಗಂಟು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಸಂದುಗಳು ಸೆಪಿದದ್ದು—

ನೇ. ಮೂ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು—

ನೇ. ಫಾ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವು— ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಸ.

ಬೊಟ್ಟುಗಳೂ ಅಂಗುಷ್ಟಗಳೂ

ಸಂದುಗಳೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ

ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸುವದು—

ಸಿ.

ಸಂದುಗಳ ಮೇಲೆ ಹನಿಹನಿ ನೀರು

ಬಿದ್ದಂತೆ ಭಾವನೆ— ನೇ. ಸ.

ಸಂದುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಲವತ್ತರ ಪಟ್ಟು

ಗಳು ಬೀಳುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವನೆ

ಇಲ್ಲವೆ ಸಂಧುಗಳು ಕಡಿದು

ಬೀಳುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವನೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಎಲ್ಲ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ

ಸೇರಿದಂತೆ ತೀವ್ರವೇದನೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುತ್ತದೇನೋ ಅಂಬು

ವಂತೆಯೂ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸು

ವಂಥವೂ ವೇದನೆ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಂಜಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸು

ವಂಥ ವೇದನೆ— ಕಾ. ಸ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ

ವೇದನೆ— ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ.

ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;

ಫೇ. ಫಾ.

ಮೊಳಕೈಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಬಾವು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿದಾಹವಿದ್ದು ಬಿಳ್ಳನ

ಬಾವು— ಕಾ. ಸ.

ನೊದಲು ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವು
ಇದ್ದು ಮುಂದೆ ಅದು ಅಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿ
ಸೇರುವದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತರಸ ತುಂಬಿಕೊಂ
ಡಿರೋಣ — ನೇ. ಮೂ.

ಸಂನ್ಯಾಸ

(ಕ್ಷಿತ್ರಸನ್ನಿ-ಮೂರ್ಛಿ) — ಕಲ್ಕಿ.
ಫ್ಲೂ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.;
ಫೇ. ಫಾ.

ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ತೀವ್ರ ವೇದನೆ
ಸುರು ಆಗಿ ಮೂರ್ಛಿ ಬಂದಲ್ಲಿ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಆಪಮಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಸಂತಾಪ
ವಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿ ಬಂದಲ್ಲಿ—
ಸಿ. (೩೦×)

ಬಾಯಿಯೊಳಗಿಂದ ಜೊಲ್ಲು ಸೋರು
ತ್ತಿದ್ದರೆ — ನೇ. ಮೂ.

ಸಂತಾಪವಾಯು — ಕಾ. ಫಾ.;
ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಮಾನಸಿಕ
ಧಕ್ಕೆಯ (Shock) ಮೂಲಕ
ಆಗುವ — ಕಾ. ಫಾ.

ಸ್ರಾವ

ಹುಳಿ ವಾಸನೆ ಬರುವಂಥ — ಸಿ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಕೊಳಕು — ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ನೋವು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ
ಕೆತ್ತಿ ಕೆರೆದುಬಿಡುವಂಥ ಸ್ರಾವ—
ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹೊಲಸೂ, ಹೊಳವುಳ್ಳಂಥ,
ಕೆರೆದು ಬಿಡುವಂಥ ಸ್ರಾವ —
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಹೊಳೆಯುವಂಥ, ಉರುಪು
ಇದ್ದಂಥ, ಎಳೆಯುವಂಥ
ಹಾಗೂ ಎಳೆ ಹೊರಡುವ ಹಾಗೆ
ಇದ್ದ ಸ್ರಾವ — ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಜಿಗಟು ಸ್ರಾವ — ಕಾ. ಸ.

ದಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಗಟ್ಟಿ—
ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ದಪ್ಪ, ಹಳದಿ ಕೀವು ಇದ್ದ — ಸಿ.
ನೋವು ಆಗುವಂಥ — ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.

ದುರ್ಗಂಧ ಇದ್ದ — ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.
ತೆಳ್ಳನದೂ ಬಹಳೇ ನೋವು
ಮಾಡುವದೂ — ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಸ.

ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನದು (ತಿಂಡಿಯೂ
ಇರುವದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಉರುಪೂ
ಇರುವದಿಲ್ಲ) — ಕಾ. ಸ.

ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನದೂ. ಹೊಲಸಿ
 ಲ್ಲದೂ, ತಿಂಡೆಯೂ ಉರುವೂ
 ಇದ್ದದ್ದು — ನೇ. ಮೂ.
 ನೀರಿನಂತೆ ತೆಳ್ಳನದೂ, ಹಳದಿ
 ಬಣ್ಣದ್ದೂ — ಕಾ. ಸ.
 ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು, ಗಂಟು ಗಂಟು
 ಇದ್ದಂಥಾದ್ದೂ — ಕಲ್ಕಿ.
 ಫೂ.
 ಹಳದಿ, ಜಿಗಟು, ತೆಳ್ಳಗಾಗಲಿ
 ಗಟ್ಟಿಯಾಗಲಿ — ಕಾ. ಸ.
 ಬಂಗಾರದಂತೆ ಹಚ್ಚ ಹಳದಿ,
 ಜಿಗಟು — ನೇ. ಫಾ.
 ಹಳದಿ, ಹಸರು, ತೆಳ್ಳನದೂ,
 ಉರಿಯುವಂಥ — ನೇ. ಸ.
 ಕೀವು ಇದ್ದದ್ದು — ಕಾ. ಸ.;
 ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ನೇ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಜೇಸು ತುಪ್ಪದ ಬಣ್ಣದ್ದು —
 ನೇ. ಫಾ.
 ಮೈಗೆ ಮೆತ್ತುವಂಥ ಸ್ರಾವ —
 ಕಾ. ಫಾ.
 ರಕ್ತವಿದ್ದದ್ದು ಎಳೆ ಹೊರಡುವಂಥ
 ಹಾಗೂ ಕೆರೆಯುವಂಥ ಸ್ರಾವ —
 ಕಾ. ಮೂ.
 ರಕ್ತವೂ ಕೀವೂ ಇದ್ದ ಸ್ರಾವ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
 ರಸಿಕೆಯೂ ಇದ್ದ — ಕಲ್ಕಿ. ಸ.;
 ಕಾ. ಫಾ.

ರಸಿಯೂ ರಕ್ತವೂ ಇದ್ದ — ಕಲ್ಕಿ.
 ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ವಾಸನೆ ಇಲ್ಲದ್ದು — ಸಿ.
 ವ್ರಣಗಳೊಳಗಿಂದ ಬರುವಂಥ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಶ್ಲೇಷ್ಮ — ನೇ. ಮೂ.
 ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಹಾಗೂ — ಕಾ. ಫಾ.
 ಶರೀರದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಿಂದ
 ಹೊರಡುವದೂ ತತ್ತಿಯೊಳಗಿನ
 ಬಿಳಿ ಜಿಗಟಿನಂಥ ಬಿಳಿ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕೆನೆಯಂತೆ ದವ್ವಾಗಿರುವ — ಬಿಳಿ,
 ರಕ್ತದ ರೂಪವಿದ್ದ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
 ಹಾಲಿನಂತೆ ಬಿಳವುಳ್ಳ ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದಿ
 ಬಣ್ಣದ ಹಾಗೂ ಉರುವು
 ಇಲ್ಲದ — ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕೆನೆಯಂಥ ಹಳದಿದ್ದಪ್ಪನ —
 ನೇ. ಫಾ.
 ಉರುವೂ ತಿಂಡೆಯೂ ಇದ್ದ —
 ಕಾ. ಸ.
 ಸಾಧಾ ಉರುವು ಇಲ್ಲದ —
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಕ್ಷೋಭದಾಯಕ — ಕಾ. ಫಾ.
 ಕ್ಷೋಭದಾಯಕವೂ ನಡುನಡುವೆ
 ವೇದನೆ ಉಂಟುಮಾಡುವಂಥ —
 ಕಾ. ಫಾ.

ಹಕಳಿಗಟ್ಟೋಣ

ಜೇನು ತುಪ್ಪಿನಂತೆ ಜಿಗಟು—

ನೇ. ಫಾ.

ಹಳದಿ, ಬಿಳಿನದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ರೇವೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಸಿ.

ಜಿಗಟು ಹೆಡಸು ಇದ್ದಂತೆ—

ಕಾ. ಫಾ.

ಬಿರುಕಿನ ಸಹಿತ ಇಲ್ಲವೆ ಬಿರುಕು

ಬಿರುಕು, ಗಟ್ಟಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಸ್ತಕಂಪ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಎಚ್ಚರ ಇದ್ದಾಗ್ಯೆ ಕೈ ನಡಗು

ವದು— ನೇ. ಸ.

ಬರೆಯುವಾಗ ಕೈ ನಡಗುವದು—

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಫಾ.; ನೇ.

ಸ.; ಸಿ.

ಹಲ್ಲು

ಹಲ್ಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಗಿಯುತ್ತಿ

ದ್ದರೆ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆ (ತೀವ್ರ ವೇದನೆ)—

ನೇ. ಮೂ.

ಹೆದರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಹಲ್ಲು ಕಟ

ಕರಿಸುತ್ತವೆ ಕರಕರ ಎಂಬ

ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು— ಕಾ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲು ಹುಳಿಯುವದಾದರೆ—ಕಲ್ಕೆ.

ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲು ತಿನ್ನುವದು (ಹಲ್ಲಿಗೆ ಹಲ್ಲು
ತಿಕ್ಕುವದು)— ನೇ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲು ತೀವ್ರ ಹುಳಿಯುವವು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ನಿದ್ದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಣ ಹುಡುಗರು

ಹಲ್ಲು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ (ಹಲ್ಲಿಗೆ

ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುವವು)—ಕಾ. ಫಾ.;

ನೇ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲು ಅಲ್ಲಾಡುವಂಥವು— ಸಿ.;

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳ ಹಲ್ಲು ಅಲ್ಲಾಡು

ವಂಥವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ನಸು ಕೆಂಪು ಕೆಟ್ಟ

(ಅಗ್ರ)— ಕಾ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲುಗಳು ಸಡಿಲಾದ್ದರಿಂದ

ನಾಜುಕ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಾಡೀ ವ್ರಣ—ಸಿ.

ಪೊಳ್ಳಾದ ಹಲ್ಲು— ನೇ. ಮೂ.;

ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲು ಬಹಳ ಉದ್ದಾದವು— ಫೇ.

ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹಲ್ಲಿನ ಹೊರಭಾಗವು ನೆಟ್ಟಗೆ ಬೆಳೆ

ಯದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲಿನ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಮಂದ (ಸಾಕಷ್ಟು

ಇರದು)— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲಿನ ಹೊರಭಾಗ ತೀರ ತೆಳ್ಳಗೆ

ಹುರಬರಕ ಹಾಗೂ ಒಡೆಯು

ವಂಥಾದ್ದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಬಹು ದಿವಸ ಹಲ್ಲು ನೋವು ಇದ್ದು
 ಬೇನೆಯ ತಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿ
 ದ್ದಲ್ಲಿ—ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲಿನ ಕಾಟ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ದಂತೋದ್ಭವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಪ
 ಚನದ ಕಾಟ— ನೇ. ಫಾ.
 ದಂತೋದ್ಭವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೆಟೆ
 ಬೇನೆ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ದಂತೋದ್ಭವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ
 ಉರುವು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಫೇ. ಫಾ.
 ದಂತೋದ್ಭವದ ಕಾಲದ ಕಾಟ
 ಗಳು—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ದಂತೋದ್ಭವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜ್ವರ
 ಬರುವದು — ಫೇ. ಫಾ.
 ಹಲ್ಲು ತಡಮಾಡಿ ಬರುವವು (ಬಡೆ
 ಯುವವು)---ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಹಲ್ಲು ಒಡೆಯುವಾಗ ಬಲು ಕಾಟ
 ವಾಗೋಣ— ಸಿ.
 ಹಲ್ಲು ಚನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡದಿದ್ದರಿಂದ
 ದಾಗುವ ಕಾಟ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಹಲ್ಲಿನ ಕಾಟ (ಮಾತು ಹಗುರ,
 ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಆಡುವದು)—ಕಾ. ಫಾ.
 ದಂತೋದ್ಭವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜೊಲ್ಲು
 ನೋರುವದು — ನೇ. ಮೂ.

ನೋವು ಉಳ್ಳ ಹಲ್ಲು— ಕಾ. ಫಾ.
 ಹಲ್ಲು ನೋವು—ಹಲ್ಲಿಗೆ ಅಸ್ಪ. ಸ್ಪರ್ಶ
 ವಾದ ಕೂಡಲೆ ನೋವು—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಉಷ್ಣ ಪದಾರ್ಥ ಸೇವಿಸಿದ ನಂತರ—
 ಫೇ. ಫಾ.
 ಹಲ್ಲು ಹುಳಿತದ್ದರಿಂದ —
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಸ್ತಳ ಬದಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ —ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಕಾಲಿಗೆ ಥಂಡಿ ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ — ಸಿ.
 ಶೀತವಾದ್ದರಿಂದ— ಕಾ. ಫಾ.
 ನಿಂತು ನಿಂತು ನೋವು—ಕಾ. ಸ.;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಒಂದು ದಿವಸ ಬಿಟ್ಟು— ನೇ. ಮೂ.
 ದಾಹ ಜನ್ಯ— ಫೇ. ಫಾ.;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲವೆ
 ದಣುವಿಕೆ ಬಂದನಂತರ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ರಕ್ತಸಂಚಯ ಜನ್ಯ— ಫೇ. ಫಾ.;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ತೇವು ಹವೆಯಮೂಲಕ— ನೇ.
 ಮೂ.; ನೇ. ಸ
 ಸಂಧಿವಾತಜನ್ಯ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
 ಒಸಡುಗಳಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಮೂ ; ಕಲ್ಕೆ.
 ಫಾ.

ಜೊಲ್ಲು ಕಂಚಿನೊಳಗಿಂದ ನೀರೂ
ಬುಳು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದರೆ— (ದಾಹ
ವಿದ್ದು)— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
ಫೇ. ಫಾ.

ಗಲ್ಲ ಬಿಶಿಯಾಗಿದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.
ಜ್ವರವಿದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.
ಹಲ್ಲುನೋವು ತಲೆನೋವು ಒಂದರ
ಹಿಂದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೀಗೆ
ಇದ್ದರೆ— ಕಾ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿದ್ದು— ಕಲ್ಕೆ.
ಫೂ.

ವ್ರಣವಿದ್ದು— ಸಿ.

ಒಸಡಿಗಳು ಬಿರುಸು, ದಾಹವುಳ್ಳ
ವಿದ್ದು— ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫೂ.; ಫೇ. ಫಾ.

ಒಸಡಿಗಳೂ ಗಲ್ಲವೂ ಬಾತದ್ದು
ಇದ್ದು— ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಹಲ್ಲು ತಗದ್ದರಿಂದ ನೋವು—
(ರಕ್ತ ಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತಿದ್ದು)—
ಫೇ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲು ನೋವು— ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿ
ನೋಣ— ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ
ಉಷ್ಣೋಪಚಾರದಿಂದ—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಮಂದ ಸವೆದದ್ದರಿಂದ — ಕಾ. ಸ.
ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ
ನೇ. ಸ.

ಶೀತ ಪೇಯ ಶೀತೋಪಚಾರ ಇಲ್ಲವೆ
ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ — ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಾ. ಮೂ.

ಒತ್ತಿದ್ದರಿಂದ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಬಿಶಿನೀರಿನಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕುಳಿಸಿ
ದ್ದರಿಂದ — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ
ಶೀತ ಹವೆಯಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.;
ನೇ. ಸ.

ಹಲ್ಲುನೋವು— ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು —
ಅನ್ನ ಎದೆಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ
ಕಲ್ಕೆ. ಫೂ.

ಉಷ್ಣ ಪೇಯಗಳ ಮೂಲಕ—
ಕಾ. ಸ.; ನೇ. ಸ.

ಬೆಚ್ಚನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ — ಕಾ. ಸ.
ಬಿಸಿ ತೆಳ್ಳನ ಪದಾರ್ಥದ ಸೇವನ
ದಿಂದ— ಫೇ. ಫಾ.

ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ— ಕಾ. ಫಾ.
ಶೀತೋಪಚಾರದಿಂದ— ಮ್ಯಾ.
ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಮಲಗಿದನಂತರ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಕಾಲುತಂಣಿಗೆ ಆದ್ದರಿಂದ — ಸಿ.
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.;
ನೇ. ಮೂ.

ಸಾಯುಕಾಲದಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಸ.
 ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವರ್ಶವಾದ್ದರಿಂದ ಸಹ—
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ತಂಜನ ಹವೆ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಶ ಸಹನ
 ವಾಗುವದಿಲ್ಲ— ಕಾ. ಫಾ.;
 ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ನೇ.
 ಮೂ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ವೇದನೆ— ಚುಚ್ಚುವಂಥ ಹಾಗೂ
 ಉರುವು ಇದ್ದ— ಎಷ್ಟೋ
 ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ— ಸಿ.
 ಹುಳತ ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಭರದಿಂದ ಶೀರುವದರಿಂದ ಆಗು
 ವಂಥ ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಟುಣು ಟುಣು ಹಾರುವಂಥ—
 ನೇ. ಸ.; ಸಿ.
 ಚೇಳಿನ ಕೊಂಡಿ ಬಡದದ್ದರಿಂದಾಗು
 ವಂಥ— ಕಾ. ಮೂ.;
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಒಳಗೆ ಕೊರೆಯುವಂಥ ವೇದನೆ—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಬದಲಿಸುವ ವೇದನೆ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಮಜ್ಜಾತಂತುವಿನಲ್ಲಿರುವವ (ವಾತ
 ಜನ್ಯ)— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ನಿಂತು ನಿಂತು ಒರುವ—ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
 ಬಹಳೇ ಉರುವುಳ್ಳ— ನೇ. ಮೂ.
 ಶೂಲೆಯುಳ್ಳ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಒಸಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು— ನೇ. ಸ.

ನಾಜೀಕ; ಕೋಮಲ ಒಸಡಿ—
 ನೇ. ಮೂ.
 ಒಸಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಂಣು, ವೇದನೆ,
 ಕೆಂಪಾಗುವದು ಮುಂತಾದವು
 ಗಳ ಬಗ್ಗೆ— ಫೇ. ಫಾ.
 ದಾಹವುಳ್ಳ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಒಸಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಹೊಲಿಗೆ
 ಹಾಕಿದಂತೆ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಒಸಡಿಗಳು ನಿಳಿಬಂಣದ್ದು—ಕಾ ಸ.
 ,, ಬಹಳೆ ಬಿಳಿ— ನೇ. ಸ.
 ಒಸಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೀವಾಗಿದ್ದರೆ—
 ಕಲ್ಕಿ. ಸ.; ಸಿ.
 ಒಸಡಿಗಳು ಬಂಣಿಲ್ಲದ್ದವು—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ,, ವೇದನೆಯುಳ್ಳವು—
 ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.
 ಒಸಡಿಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವದ
 ಪ್ರವೃತ್ತಿ— ಕಾ. ಫಾ.
 ಒಸಡಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರಣ
 ದಿಂದ ರಕ್ತಸ್ರಾವವಾಗುತ್ತಿ
 ದ್ದಲ್ಲಿ—ನೇ. ಮೂ.; ಕಾ.ಫಾ.;
 ಕಲ್ಕಿ. ಸ.
 ಒಸಡಿಗಳು
 ಕೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ { — ಸಿ.
 (ಕೀವು ಬರುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ) }
 ಒಸಡಿಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಶಮಾಡ
 ಕೂಡದು— ಫೇ. ಫಾ.

ವೃಣವುಳ್ಳ ಒಸಡಿಗಳು —

ನೇ. ಮೂ.

ಛಿದ್ರವಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೆಸರೆದಂಥ

ಒಸಡಿಗಳು — ಕಾ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲುಗಟಗರಿಸಿದ್ದವು (ವೇಲಿನ

ತೆಳಗಿನ ಹಲ್ಲುಪಂಕ್ತಿಗಳು

ಬಂದಕ್ಕೊಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ

ಹತ್ತಿಕೊಂಡಂಥವು — ಕಾ. ಸ.;

ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಒಂದು ದಿವಸಬಿಟ್ಟು ನೋವು —

ನೇ. ಮೂ.

ತಿಂದನಂತರ ನೋವು — ಫೇ. ಫಾ.;

ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕತ್ತಲೆಯಾದ

ನಂತರವೂ ನೋವು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಸೇದಿದ ನಂತರ

ಸಮಾಧಾನ — ನೇ. ಸ.

ಹಲ್ಲು ಹುಳತಿದ್ದು ಇದ್ದು

ನೋವು — ಕಾ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಹಲ್ಲು ತೀವು ಹುಳಿಯುತ್ತವೆ —

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಹಲ್ಲಿನ ಸಂದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೀತ ಹವೆ

ತಗಲಿದ್ದು ಸಹನವಾಗುವ

ದಿಲ್ಲ — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು ಹಾಗೂ

ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ ವೇದನೆ — ರಾತ್ರಿ

ಯಲ್ಲಿಯೂ ತಣ್ಣನೆ ಹವೆಹತ್ತಿದ್ದ

ರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು — ಸಿ.

ನೋಯುತ್ತಿದ್ದು ಬಾಯೊಳಗಿಂದ

ಜೊಲ್ಲು ಅಥವಾ ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ

ತಾನೇ ನೀರು ಸೋರುವದು —

ನೇ. ಮೂ.

ನೋವು ಬೆಚ್ಚನ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು,

ತಣ್ಣನೆ ಬೈಲು ಹವೆಯಲ್ಲಿ

ಸಮಾಧಾನ — ಕಾ. ಸ.

ನೋವು ಮೊದಲು ತಣ್ಣೀರಿನಿಂದ

ಹೆಚ್ಚು ಮುಂದೆ ಸಮಾಧಾನ —

ಕಲ್ಕೆ. ಸ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದ್ದು

ರಿಂದಾಗುವಂಥ, ಹರಿದದ್ದು

ರಿಂದಾಗುವಂಥ ವೇದನೆ ಶೀತ

ಹಾಗೂ ಉಷ್ಣ ಉಪಚಾರದಿಂದ

ಹೆಚ್ಚು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಪೂರ್ವ

ದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಂತರ ನೋವು —

ನೇ. ಮೂ.

ಎಲ್ಲ ಹಲ್ಲುಗಳು

ನೋಯುವವು — ಸಿ.

ಎಲ್ಲ ಹಲ್ಲುಗಳು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತವೆ —

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಟುಣಟುಣ ಹಾರುವಂಥ ವೇದನೆ

ಇದ್ದು ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಹೆಚ್ಚು

ಉಷ್ಣೋಪಚಾರವು ಸಹನ

ವಾಗುವದಿಲ್ಲ — ನೇ. ಸ.

ಏನಾದರೂ ನವಲಿದ ಸಂತರ
ಹೆಚ್ಚು — ಫೇ. ಪಾ.; ನೇ. ಮೂ.
ಉಷ್ಣ ಹಾಗೂ ಶೀತ ಉಪಚಾರ
ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ —
ನೇ. ಮೂ.

ತಿನ್ನುವಾಗ ಒಸಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಉರುವು
ಬಹಳ — ನೇ. ಮೂ.
ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರು ಸಹನ
ವಾಗುವದಿಲ್ಲ — ಸಿ.
ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುವಾಗ ರಕ್ತಹೋಗು
ವದು — ಕಲ್ಕೆ. ಸ.
ಮೇಲಿನ ಒಸಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗೆ
ಅನಿಸುವದು — ಸಿ.

ಒಸಡಿಗಳೂ ಮೇಲಿನ ತುಟಿಯೂ
ಉಬ್ಬಿದ್ದು — ಕಾ. ಫಾ.
ಒಸಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಣ್ಣು —
ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.
ಒಸಡಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಮೇಲಿಂದ
ಮೇಲೆ ರಕ್ತಹೋಗುವದು
ಹಾಗೂ ರಕ್ತವೂ ಉಪ್ಪುಪು
ಹತ್ತುವದು — ನೇ. ಮೂ.

ಹಿಮಜ್ವರ-ಚಳಿಜ್ವರ

ಕಾಯಲಿ, ಜ್ವರ ಈ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ

ಹಿಸ್ತೇರಿಯಾ

ಸಂತಾಪವಾಯು ಎಂಬ ವಿವರ
ನೋಡಿರಿ.

ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ

ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ಕಡೆಯುವದ
ರಿಂದಾಗುವ ರೋಗ (ಜಲ
ಸಂತ್ರಾಸ) — ಮ್ಯಾ. ಫಾ.
ಕಾ. ಫಾ.

ಹೃದಯರೋಗ

ಹೃದಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಾಂಗ
ವಾಯುವಿನ ಲಕ್ಷಣ ಕಾಣಿಸು.
ತ್ತಿದ್ದರೆ — ಕಾ. ಫಾ. ೨೫.

ಹೃದಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಆಸ್ಪ
ಸ್ಥತೆ — ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಸ.

ಹೃದಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆ —
ನೇ. ಮೂ.

ಹೃದಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಪ (ನಡಗು)
ನೇ. ಫಾ.

ಹೃದಯದ ಅಶಕ್ತತೆಯ ಮೂಲಕ
ಭೋವೆ ಬರುವದು —
ಕಾ. ಫಾ.

ಹೃದಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವದು —
ಫೇ. ಪಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ನೇ.
ಸ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ.
ಫಾ.; ನೇ. ಫಾ.

ಊಟವಾದನಂತರ ಎರಡು ತಾಸಿನ
ನಂತರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉರುವು
ಅಪಚನದ ಉಪದ್ರವಗಳೂ —
ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

హృదయం దుఃఖాదతగళు (హారికే)
 తప్పువదు నింతునింతు
 దారువదు—కా. ఘా.;
 నే. ము.
 హృదయావరణదాహ— ఘే. ఘా.
 కా. ము.; కల్పి. స.
 శ్వాస తేగేదుకొళ్ళవకాలక్నే
 నోలెవు—కల్పి. ఘా.
 హృదయదల్లి ధడధడిసువదు—
 ప్రముఖ ఔషధ—
 కా. ఘా.;
 ఇతర ఔషధగళు— ఘే. ఘా.
 కా. ము.; కా. స.
 పాండురొగిగళల్లి—కల్పి. ఘా.;
 నే. ము.; కా. ఘా.
 అపజనమూలక—నే. ఘా.;
 నే. స.
 నింతు నింతు బమ్మిందొమ్మి
 ధడధడిసువదు—
 మ్యా. ఘా.
 నిద్రిబారదే ఇద్ద మూలక—
 కా. ఘా.
 మానసిక ధక్నే (వృథ) యిందా
 గలి అట్టద పావటిగే
 ముంతాద ఎత్తరవిద్ద
 స్థళదమోలె పరువచరిందా
 గలి—కా. ఘా.

హృదయరొగి పజనక్రియేయ
 బగ్గి లుపద్వద మూలక—
 నే. ఘా.; నే. స.
 రక్తస్రావ బహళాద మూలక—
 కా. ము.
 సంధివాతజన్య జ్వరదనంతర—
 కా. ఘా.
 జలనవలన భరదించాదనంతర—
 సి.; ఘే. ఘా.
 ధడధడిసువదు లుచ్చిగ్న
 తేయి—కల్పి. ఘా.;
 నే. ము.
 ధడధడిసువదు నింతనంతర
 అశక్తతే—కల్పి. ఘా.
 నాడియు అనియమిత—
 కా. ఘా.
 బహళ తిలెవు— కా. స.;
 ఘే. ఘా.
 స్వల్ప తిలెవు—నే. ము.;
 ఘే. ఘా.; సి.
 నాడియు విడతగళు తప్పువవు—
 నే. ము.; కా. ఘా.
 నాడియు తుంచిదంతేయి
 దుండాగయి కృగే కత్తువ
 దాదరే— ఘే. ఘా.
 నాడియు కృగే కత్తువదే
 ఇల్ల— కా. స.

ಶರೀರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ
ನಾಡಿಯು ಹಾರುತ್ತಿದ್ದರೆ—
ನೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.
ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ದಣುವಿಕೆ
ಯಿಂದಾಗಲಿ ಮೂರ್ಛೆ—
ಕಾ. ಫಾ.
ಮೂರ್ಛೆ— ಕಾ. ಫಾ.
ರಕ್ತಾಬುಧ— ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ರುಧಿರಾಭಿಸರಣವು ಪ್ರಮಂದ—
ಕಾ. ಫಾ.
ರಕ್ತವಾಹಿನಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರ— ಫೇ.
ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಬಿಗಿದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ನೇ. ಮೂ.
ಹೃದಯದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಶೈತ್ಯ
ವೆನಿಸುವದು— ನೇ. ಮೂ.
ಹೃದಯ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ
ಗದ್ದಲ ಎದ್ದಂತೆ ಅನಿಸುವದು—
ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.
ಹೃದಯದ ಕೆಳಭಾಗದಿಂದ ಬಲವತ್ತು
ಒತ್ತಾಯವಾದಂತೆ ಭಾವನೆ—
ನೇ. ಮೂ.
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹಾರಿದಂತೆ ಅನಿ
ಸೋಣ— ನೇ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.
ಋಷು ದಿವಸದ ಹೃದಯವಿಕಾರ—
ಸಿ.

ಹೃದಯ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಜಲಶೋಧವು
(ನೀರು ಕೂಡುವದು)— ನೇ.
ಮೂ.; ಕಾ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.
ಹೃದಯ ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಶಿರಾದಾಹದ
ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆ— ಫೇ. ಫಾ.
ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ— ಕಾ. ಮೂ.;
ನೇ. ಫಾ.; ಕಾ. ಫಾ.
ನಾಗವೋಡಿ ಆಕಾರದ ಶಿರಗಳು
(ಶಿರಗಳು ತೊಡಕುಗಟ್ಟಿದಂತೆ
ಕಾಣಿಸುವದು)— ಫೇ. ಫಾ.;
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ತೊಡಕುಗಟ್ಟಿದ ಶಿರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ರಣ—
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಕೈಗಳು ತಣ್ಣಗೆ — ನೇ. ಮೂ.
ಕೈಕಾಲುಗಳು ಬಧಿರ—
ನೇ. ಮೂ.
ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ
ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾಣ ಬಡೆ
ದಂತೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ
ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.
ಸಂಧಿವಾತ ಚನ್ಯ ವೇದನೆ— ನೇ.
ಫಾ.; ಸಿ.
ಹೃದಯ ವೃದ್ಧಿ — ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.
ಹೃದಯದ ವಿಸ್ತಾರ — ಫೇ. ಫಾ.
ಕಲ್ಕೆ. ಫ್ಲೂ.

ಹೃದಯ ಶಕ್ತಿಪಾತ—ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಫಾ.

ಹೃದಯ ಶೂಲೆ (Angina
Pictoris)—ಪ್ರಮುಖ ಔಷಧ
ಗಳು— ಕಾ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ.

ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;
ಕಾ. ಮೂ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಒಹು ದಿವಸದ್ದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಶೀಘ್ರ ಪರಿಣಾಮವಾಗು
ವಂಥಾದ್ದು— ನೇ. ಫಾ.

ಸ್ವಲ್ಪೇ ಅಲ್ಲಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಸಹ
ಹೃದಯ ಬಡತಗಳು ತೀವ್ರ
ನಡೆಯುವವು — ನೇ. ಮೂ.

ಮಾಸಿಕ ಶ್ರಮ ಮಾಡುವಾಗ
ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗೆ
ಆನಸುವದು — ನೇ. ಮೂ.

ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಿದನಂತರ ಹೃದಯ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಣುವಿಕೆ —
ನೇ. ಮೂ.

ಹೃದಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಪವಿದ್ದು
ಅಟ್ಟದ ಪಾವಟಿಗೆ ಏರುವಾಗ
ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು—
ನೇ. ಫಾ.

ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ ಬಾಣ
ಬಡಿದಂತೆ ವೇಧನೆ ಇದ್ದ
ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆ
ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕೈಕಾಲು ಹೆಬ್ಬಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿ-
ರುವ ವೇದನೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿರುತ್ತವೆ
ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ಭಾಗ
ದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಆನಿಸಿ ವೇದನೆ-
ಫೇ. ಫಾ.

ಹೃದಯರೋಗದನಂತರ ಜಲೋ
ದರವು — ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಾ.
ಮೂ.; ನೇ. ಮೂ.

ಹೃದಯ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೃದಯ
ದಲ್ಲಿ ತಿದಿಯು ಉದಿದಂತೆ
ಸಪ್ಪಳವಾಗುವದಾದರೆ—
ನೇ. ಮೂ.

ಹೃದಯದ ಬಡತಗಳು ಅನಿಯಮಿತ-
ಅಂದರೆ ಕೆಲಕಾಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ
ಕೆಲಕಾಲ ತೀವ್ರವಾಗಿ—
ನೇ. ಮೂ.

ಶರೀರ ತುಂಬಾ ನಾಡಿಗಳು ಟಣ ಟಣ
ಹಾರುತ್ತಿದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸು-
ವದು— ಸಿ.

ಜ್ಞಾನತಂತುಗಳಲ್ಲಿಯ ದಣುವಿ
ಕೆಯ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾ
ಗುವ ಹೃದಯ ವಿಕೃತಿ— ಸಿ.

ಹೊಕ್ಕಳು

ಹೊಕ್ಕಳದ ಹತ್ತರ ನೋವು—
ಕಾ. ಫಾ.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು

ನೋವು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹತ್ತರ, ಹೊಟ್ಟೆಯ

ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ

ನೋವು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು

ಚಿವಟಿದಂತೆ ನೋವು— ನೇ.

ಸ.; ಸಿ.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ತೀರ

ಸೋತಂತೆ ಅಸ್ವಸ್ಥ ಅನಿಸು

ವದು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಕಲಿಸಿದಂತೆ

ಆಗೋಣ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಕಡೆದಂತೆ ಅನಿಸೋಣ— ಸಿ.

ತೆಳಗಿನಿಂದ ಹೊಕ್ಕಳದ ಮೇಲೆ

ಒತ್ತಾಯವಾದಂತೆ ಅನಿ

ಸೋಣ— ನೇ. ಮೂ.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಸಿ.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು

ನಿಂತು ನಿಂತು ಭರದ ವೇದನೆ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಕ್ಕಳದಿಂದ ಬೆನ್ನಿನ ವರೆಗೆ

ಚಿವಟಿದಂತೆ ವೇದನೆ—

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹೊಕ್ಕಳದಿಂದ ತಳಹೊಟ್ಟೆಯ

ಪರ್ಯಂತರ ಜಗ್ಗಿ ಹಿಡದಂತೆ

ವೇದನೆ— ನೇ. ಮೂ.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಳೆದಂತೆ

ವೇದನೆ— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಕ್ಕಳ ಭಾಗದೊಳಗಿಂದ ಹಳದಿ

ಸ್ವಾವ-ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ತರ

ಹೊಲಸು ನಾತ ವಿಶೇಷತಃ

ಮೇಹ ಅಡಗಿದ ನಂತರ—

ನೇ. ಮೂ.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉರುವು—

ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಕ್ಕಳದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಡೆದಂತೆ

ವೇದನೆ ಉಂಟಾಗಿ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ

ಸೇರುತ್ತವೆ. ನಡನಡುವೆ

ಬರತ್ತವೆ—ಸಿ.

ಹೊಕ್ಕಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ವೇದನೆ,

ದುರ್ಗಂಧವಾತ ಸರೆದದ್ದರಿಂದ

ಸಮಾಧಾನ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸ್ತಾವ

(ಸೋರುತ್ತದೆ.)— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವದು

ಅತಿಸಾರವೆಂಬ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದು

ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವದು—

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಮೂ.;

ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಆಮು ಎಂಬುವ ವಿವರ ನೋಡಿರಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿ

ಕೊಂಡಿರೋಣ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.;

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಕಾ. ಸ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಾತ ಬಹಳ ತುಂಬಿ

ಕೊಂಡಿರೋಣ— ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಅನ್ನದ ತೇಗು ಬರುವದು—

ಫೇ. ಫಾ.

ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ

ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋವು ಮತ್ತು

ಹೃದಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ

ವಾಗೋಣ— ಕಾ. ಫಾ.

ವೇದನೆ ಆದರೆ ವಾಯು ಸರಿದದ್ದು

ರಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲದಿರು

ವದು— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಮತ್ತು

ಮಲಾವರೋಧ— ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ದುರ್ಗಂಧ ವಾಯು ಸರಿಯೋಣ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.;

ಸಿ.

ದುರ್ಗಂಧ, ಸಪ್ಪಳವಿದ್ದ ಅಪಾನ

ವಾಯು ಸರಿಯುವದು—

ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ.

ಅಪಾನವಾಯುವಿಗೆ ಗಂಧಕದ

ನಾತವಿರುವದು — ಕಾ. ಸ.

ವಾಯು ಸರಿಯದಿರೋಣ—

ನೇ. ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಸಿ.;

ಮ್ಯಾ. ಫಾ.

ವಾಯು ಅತ್ತಿತ್ತ ಸರಿದಾಡು

ವದು— ಸಿ.

ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರೋಣ,

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಿಲ್ಲದ

ಕಾಲಕ್ಕೆ— ನೇ. ಸ.

ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಯು ತುಂಬಿ

ಕೊಂಡಿರೋಣ— ಗುರಗುರ

ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು; ಗುಡಗುಡ

ಸಪ್ಪಳಾಗೋಣ — ನೇ. ಸ.

ಉದರದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳ

ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು

ಮಲಗಿದ ನಂತರ ಸಮಾಧಾನ—

ಕಲ್ಕಿ. ಫ್ಲೂ.

ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ— ಸಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗುರಗುರ

ವೆಂಬ ಸಪ್ಪಳಾಗುವದು, ನಂತರ

ಬಹಳೇ ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳ ವಾಯು

ಸರಿಯುವದು— ನೇ. ಸ.

ವಾಯು ಹೊರಬೀಳಲು ಕಠಿಣ

ವಾಗುವದು— ಸಿ.

ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಳದ ಸುತ್ತ

ಮುತ್ತಲು ಕಡೆದಂತೆ ವೇದನೆ—

ನೇ. ಸ.

ಕ್ಷಯರೋಗ

ನೇ. ಫಾ.; ಮ್ಯಾ. ಫಾ.; ಸಿ.
 ಅಂತ್ರಕ್ಷಯರೋಗ— ನೇ. ಸ.
 ಲಸ ಗ್ರಂಥಿಯ ಬಾವು ಹಾಗೂ
 ಕ್ಷಯರೋಗ— ನೇ. ಫಾ.;
 ಕಾ. ಮೂ.
 ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಸೊರಗೋಣ—
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಜೀರ್ಣಜ್ವರ ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ
 ಬೆವರು ಬಿಡುವದು— ಕಲ್ಕೆ.
 ಸ.; ಸಿ.

ಕ್ಷುಧೆ-ಹಶಿವೆ

ಹಶಿವೆ ಇದ್ದು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ರುಚಿ (ಸವಿ)
 ಇರದಿರೋಣ—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.

ಕ್ಷುಧಾವೃದ್ಧಿ—ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ-
 ಸ.; ಕಾ. ಫಾ.; ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.
 ಹಶಿವೆ ಬಹಳೇ ಹತ್ತೋಣ—
 ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.; ಕಾ. ಫಾ.
 ಬಹಳ ಹಶಿವೆ (ತಿನ್ನಾ ಸಕ ತನ)—
 ಕಾ. ಫಾ.; ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಹಶಿವೆ ಶಾಂತ ಆಗದಿರೋಣ—
 ಕಾ. ಫಾ.
 ಕ್ಷುಧಾನಾಶ— (ಹಶಿವೆ ಆಗ
 ದಿರೋಣ)—ನೇ. ಮೂ.; ಸಿ.;
 ನೇ. ಫಾ.; ಫೇ. ಫಾ.; ಕಾ.
 ಮೂ.; ನೇ. ಸ.; ಕಾ. ಸ.;
 ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.
 ಹಶಿವೆಗೇಡು— ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ.;
 ಸ್ವಲ್ಪ ಹಶಿವೆ— ನೇ. ಸ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ (ಅ) ಕಠಿಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ

ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂಥ ಶಬ್ದಗಳು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಾಗೂ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರಣವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ್ದರಿಂದ ಅವು ಸಹ ತಿಳಿಯಲು ಕಠಿಣವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರಣ ಬಂದಿಲ್ಲವೆನಿಸಿದೆ ಅಂಥ ಶಬ್ದಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವು ಈ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಒಂದಿದೆ.

ಅಂತಃಕರಣ—ಪುಟ ೩೦೭ ನೋಡಿರಿ.

ಅರ್ದಿತ—ಬಾಯಿ ಸೊಟ್ಟಾಗುವದು
ಡೊಂಕಾಗುವದು; ಮುಖದ
ಅರ್ಧಾಂಗ.

ಅರ್ಬುದ - ಗುಳ್ಳೆ - ಗಂಟು— ಪುಟ
೩೩೯ ನೋಡಿರಿ.

ಅಲ್ಪ್ಯಮಿನ— ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗುವಂಥ ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವಂಥ ಪ್ರೋತದ್ರವ್ಯ
(ಪ್ರೋತದ್ರವ್ಯವೆಂಬ ಶಬ್ದ ನೋಡಿರಿ) ಕಲ್ಪಮಯ
ಪದಾರ್ಥ.

ಅಶ್ರುಗ್ರಂಥಿ— ಕಂಠಿನಲ್ಲಿ ಅಶ್ರು
ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ ಗ್ರಂಥಿ
(ಗಂಟು)

ಅಷ್ಟಿಲಾಗ್ರಂಥಿ— ಪುರುಷರ

ಮೂತ್ರಾಶಯದ ಬಾಯಿಯ
ಹತ್ತರ ಇರುವ ಗಂಟು. ಇದರ
ಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವ ರಸವು ಧಾತು
ವನ್ನು ತಿಳಿ ಮಾಡುವದು.

ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥಿಯು
ದೊಡ್ಡದಾದ್ದರಿಂದ ಮೂತ್ರಕ್ಕೆ
ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. ಶರೀರ
ದಲ್ಲಿ ಅದರ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದೆಂ
ಬದು ಏನೂ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ
ಬರಲಾರದು.

ಅಸ್ತರ ಧಾತು— ಪುಟ ೧೬
ನೋಡಿರಿ.

ಅಕ್ಲಿಡೇಶನ— ಪುಟ ೨೦
ನೋಡಿರಿ.

ಅರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾಪನಾವಸ್ಥೆ— ರೋಗ
ಕಡಿಮೆಯಾದನಂತರ ಮೊದಲಿ
ನಂತೆ ಶಕ್ತಿಯು ಬರುವ
ಕಾಲದಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಿತಿ.

ಅಲ್ಕಲಾಯಿನ್— ಆಸಿಡದ ಯೋಗ
ದಿಂದ (ಆಮ್ಲದ ಯೋಗದಿಂದ)
ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ರೂಪಾಂತರ
ಕ್ವಾರದಲ್ಲಾಗುವದೋ ಅಂಥ
ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯವರ್ಗ
ಸುಂಣ, ಸೋಡಾ, ಪಾಪಡಕಾರ
(ಹಪ್ಪಳಕಾರ) ಮುಂತಾದ
ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಕಲಾಯಿನ್
ಎಂಬುವದುಂಟು.

ಗಂಟು— (ಅರ್ಬುಸ ರೋಗ)
ಪುಟ ೩೩೯ ನೋಡಿರಿ.

ಉಂಡುಕ ಪುಚ್ಚ ವಿದ್ರಧಿ—

Appendicitis ಪುಟ ೨೯೫
ನೋಡಿರಿ.

ಉದರಾವರಣ— ಉದರದ ಮೇಲಿನ
ಪರದೆ (ಹೊದ್ದಿಕೆ).

ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆ— ಪುಟ ೨೯೦
ನೋಡಿರಿ.

ಉರ್ಪಣ— ಪುಟ ೨೦ ನೋಡಿರಿ.

ಕನೀನಿಕೆ— ಕಂಠುಗೊಂಬೆ.

ಕರ್ಣಕುಹರ— ಪುಟ ೩೦೭ ನೋಡಿರಿ

ಕರ್ಣನಲಿಕೆ— ಪುಟ ೩೦೭ (ಕರ್ಣ
ರೋಗ) ನೋಡಿರಿ.

ಕರ್ಣನಾಡಿ— ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಯ ನಾಡಿ.

ಈ ನಾಡಿಯಿಂದಲೇ ಕೇಳ
ಬರುವುದು.

ಕಾರ್ಬಾಅಕ ಆಸಿಡ— ಪ್ರಾಣ

(ಆಕ್ಸಿಜನ) ಮತ್ತು ಕರ್ಮ
(ಕಾರ್ಬನ) ಇವುಗಳಿಂದ ತಯಾರ
ವಾದ ವಾಯುರೂಪ ಪದಾರ್ಥ.
ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟಲ್ಲಿ ಈ ಪದಾರ್ಥವು
ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು.

ಕಲ್ಮಮಯ ಪದಾರ್ಥ— “ ಅಲ್ಪಮಿ
ಮಿನ್ ” ನೋಡಿರಿ.

ಕಕ್ಷಾವಾತ— ಕೊಂಕಳದ ಕೆಳಭಾಗ
ದಲ್ಲಿ ಎದೆಯ ಬಂದು ಮಗ್ಗಲಿಗೆ
ತ್ವಚೆಯು ಕೆಂಪಾಗಿ ಬಾವು
ಬರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮುತ್ರನಂಥ
ಸಣ್ಣದೊಡ್ಡ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಏಳು
ವವು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಕ್ಷಾವಾತ
ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ
(Herpes) ವೆನ್ನುವರು.

ಕಾರ್ಬೋನೇಟ— ಕಾರ್ಬಾನಿಕ್

ಆಸಿಡ (ಕಾರ್ಬಾಮ್ಲ) ಮತ್ತು
ಯಾವದೊಂದು ಭಸ್ಮ ಇವು
ಗಳಿಂದ ತಯಾರಾದ ಪದಾರ್ಥ.

ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ— ಹಾಯಡ್ರೊ—

ಕ್ಲೋರಿಕ್ ಆಸಿಡ (ಹರಾನ್ಮು)
ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬೋನೇಟ ಇವುಗಳ
ಸಂಯೋಗದಿಂದಾದ ಕ್ವಾರ.

ಗರ್ಭಾಶಯಭ್ರಂಶ—ಪುಟ ೩೨೩-೪
ನೋಡಿರಿ.

ಗಂಡಮಾಲಾಪ್ರಕೃತಿ— ಪುಟ ೩೪೪
ನೋಡಿರಿ.

ಗುಲ್ಮ-ಅರ್ಬುದ, ಗಂಟು— ಪುಟ
೩೩೯ ನೋಡಿರಿ.

ಗೃಧ್ರಸಿ— ಪುಟ ೩೩೬ ನೋಡಿರಿ.

ಜಘನಾಸ್ಥಿ— ಕಟಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯ
ಎಲುಬುಗಳು.

ಜಲಪಾತ— ಕಾಲಿಗೆ ಬಿರುಕುಬಿಡು
ವಂಥ ರೋಗ.

ಜಾಹ— ಪುಟ ೩೯೧ ನೋಡಿರಿ.

ಜುಷ್ಪಗ್ರಂಥಿ— ಮಾಂಸಾರ್ಬುದ.

ಜೋಷಿಕಗುಲ್ಮ— ಪುಟ ೩೩೯
ನೋಡಿರಿ.

ಜ್ವಾಡಶಂಕುಲಾಂತ್ರ— ಚರದಿಂದ
೧೨ ಅಂಗುಲದ ಪರ್ಯಂತರ
ಇರುವಂಥ ಸಣ್ಣ ಕರುಳಿನ ಭಾಗ
(ಡಿಬ್ಬಡಿನಂ).

ಜಾಪನಜಲ— ಗಾಯ ತೊಳೆಯುವ
ಜೀಷಧ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ
ಹಾಕಿ ತೊಳೆಯುವದರ ಸಲು
ವಾಗಿ ತಯಾರಮಾಡಿದ ನೀರು.

ಘತ್ರ— (ನಾಯಟ್ರೋಜನ)
ಇದೊಂದು ರೂಪ, ರುಚಿ
ಹಾಗೂ ಗಂಧ ಇವುಗಳಿಂದ
ರಹಿತ ಇದ್ದಂಥ ವಾಯುವಿದ್ದು

ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿಯ ಹವೆಯಲ್ಲಿಯ ಳ್ಲಿ
ದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವು ಈ ವಾಯು
ವಿನಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನತ್ರ
ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಇವು
ಗಳ ಸಂಯೋಗವಾಗಿ ಅದರಿಂದ
ನತ್ರಾಂಜ (ನಾಯಟ್ರಿಕ್ ಆಸಿಡ್)
ಮತ್ತು ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಪೋಷ
ಣಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥ
ಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವವು.

ಖನಿ, ಬೇಳೆ, ಮಾಂಸ ಮುಂತಾ
ದವುಗಳಲ್ಲಿ ನತ್ರಪ್ರಚಾರವ್ಯವ್ಯ
ಗಳು ಇರುವವು. ನತ್ರಸಂಯು
ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರೋಟೀನ ಅಥವಾ
ಪ್ರೋತೆನಿಂಜ ಹೆಸರು ಇದೆ.

ನೀತ್ರದರ್ಪಣ— ಕಣ್ಣಿನ ಅಂತರ್ಭಾಗ
ಗದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ
ಜ್ವಾನತಂತುವಿನ ಪರದೆ. ಈ
ಪರದೆಯ ಮೇಲೆ ಬಾಹ್ಯ (ಹೊರ
ಗಣ) ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ
ಬೀಳುವದು.

ನಿರ್ದೋಷಗ್ರಂಥಿ— ಸಾಧಾರಣ
ಬಾವು, ಬುಗಟೆ. ಪುಟ ೩೩೯
ನೋಡಿರಿ.

ನಿರಿಂದ್ರಿಯ— ಪುಟ ೬-೭ ನೋಡಿರಿ.

ಪೃಥಕ್ಪರಣ— ಒಂದು ಪದಾರ್ಥ
ದಿಂದ ಅದರ ಘಟಕವಾದ ಘಟಕ
ಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೇರೆ
ಬೇರೆ ಮಾಡೋಣ.

ಪೃಷ್ಠವಂಶರಜ್ಜು—ಬೆನ್ನು ಹುರಿ
ಯಿಂದ ಮೆದುಳಿನ ಪರ್ಯಂತರ
ಇರತಕ್ಕ ಚ್ಚಾನತಂತುಮಯ
ಸಂಜ್ಞಾವಾಹಕ ರಜ್ಜು (ಹಗ್ಗ
ಅನ್ನಬಹುದು).

ಪೃಷ್ಠವಂಶವಕ್ರತಾ—ಬೆನ್ನೆಲುಬು
ಬೊಗ್ಗುವದು.

ಪೇಸರಿ—ಗರ್ಭಾಶಯವನ್ನು ಸುಸ್ಥಿ
ಯಲ್ಲಿ ಇಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ
ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಇಡುವ ವಲಯ
ಅಥವಾ ಕಂಕಣ.

ಪ್ರಭಾವನ ಪದ್ಧತಿ—ಪುಟ ೩೪
ನೋಡಿರಿ.

ಪ್ರಾಕೃತಿಕ—ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಬಂಧದ
ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಗೂ
ಸರಿಯಾಗುವಂಥ.

ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪೌಷ್ಟಿಕ—ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿ
ಗಳಿಗೂ ಪುಷ್ಟಿಕೊಡುವಂಥ
ಕೇವಲ ಹೃದಯ, ಮೆದುಳು,
ಪುಪ್ಪುಸ ಮುಂತಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಪುಷ್ಟಿ
ದಾಯಕವಲ್ಲ.

ಪ್ರೋಟೀಡ—ಪ್ರೋಟೀನ ನೋಡಿರಿ.

ಪ್ರೋಟೀನ—ನತ್ರ ಪ್ರಚುರದ್ರವ್ಯ.

ಪ್ರೋತ—ಪ್ರೋಟಿನ ಅಂದರೆ ನತ್ರ
ಪ್ರಚುರ ದ್ರವ್ಯಗಳು “ನತ್ರ”
ನೋಡಿರಿ.

ಪ್ರೋಪ್ರೀಟಿಗ್ಲಾಂಡ—“ಅಪ್ಪಿಲಾ
ಗ್ರಂಥಿ” ನೋಡಿರಿ.

ಪ್ಲಾಜಮಾ—“ರಕ್ತಜಲ” ನೋಡಿರಿ.

ಫಾಸ್ಟೇಟಿ—ಫಾಸ್ಫಾರಿಕ್ ಆಸಿಡ್
ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಾನೇಟ್ ಇವುಗಳ
ಸಂಯೋಗದಿಂದಾದ ಪದಾರ್ಥ.

ಬದ—(ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ)
ಉಡುಚಿಗೆ ಅಂದ್ರೆ ಗೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ
ಉಪದಂಶದಿಂದಾಗುವ ಗಂಟು
ಅಥವಾ ಕುರುವಿಗೆ ಬದ ಎನ್ನು
ವರು.

ಬಹಿಃಕರ್ಣ—ಬಾಹ್ಯಕರ್ಣ (ಕರ್ಣ
ರೋಗ) ಪುಟ ೩೦೭ ನೋಡಿರಿ.

ಭಾವನೆ—ಲಕ್ಷಣ.

ಮದಾತ್ಮಯ—ಮದ್ಯಪಾನದ
ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ವಾತ, ಭ್ರಮ
(ಡಿಲೀರಿಯಂ ಟ್ರಿಮೆನ್ಸ್) ಇವು
ಗಳಿಗೆ ಸಹ ಮದಾತ್ಮಯವೆನ್ನು
ವರು.

ಮಧ್ಯಕರ್ಣ—(ಕರ್ಣರೋಗ) ಪುಟ
೩೦೭ ನೋಡಿರಿ.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾಸ್ಥಿ—ಮೆದುಳಿನ ಬುರು.
ಡಿಯ ಎಲುಬು.

ಮಸ್ತಿಷ್ಕಧಾತು—ಪುಟ ೧೬
ನೋಡಿರಿ.

ಮಾಂಸಾರ್ಬುಡ—ಪುಟ ೩೩೯
ನೋಡಿರಿ.

ಮಿಶ್ರಣ—ಎರಡಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಆದ ಮಿಶ್ರಣದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಗುಣಗಳು ಮಿಶ್ರಣದಲ್ಲಿರುವವು. ಸಂಯೋಗದಂತೆ ಭಿನ್ನ ಗುಣಧರ್ಮದ ಪದಾರ್ಥವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. “ಸಂಯೋಗ” ನೋಡಿರಿ.

ಮ್ಯಾರಿಎಟ—ಕ್ಲೋರಾಯಿಡ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹರಾಮ್ಲಕ್ಕೆ ಮ್ಯೂರಿಯಾಟಿಕ ಆಸಿಡ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಶಬ್ದಶಃ ಮ್ಯೂರಿಯಾಟಿಕ ಅಂದರೆ ಸಮುದ್ರದ ಉಪ್ಪಿನಿಂದ ಆದದ್ದು ಇಷ್ಟೇ ಅರ್ಥ.

ಯಕೃತದಾಹ—ಪುಟ ೫೧೨-೧೩ ನೋಡಿರಿ.

ಯಕೃತವೃದ್ಧಿ—ಯಕೃತ ಬೆಳೆಯುವದು.

ಯಕೃತಸಂಚಯ—ಉದರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಇರುವ ಯಕೃತವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು.

ಯೂರಿಕ ಆಸಿಡ—ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ಒಂದು ಆಮ್ಲ ಪದಾರ್ಥ (ಮೂತ್ರಾಮ್ಲ) ಇದರಲ್ಲಿ ನತ್ರವು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರು

ವದು. ಇದು ಪ್ರೋತದಿಂದಾಗುವ ಮಲದಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಪದಾರ್ಥವು. ಸರ್ಪ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಿಗಳ ವಿಸ್ಮೆಯಲ್ಲಿ (ಮಲದಲ್ಲಿ) ಇದು ಇರುವದು.

ಯೂರಿಯಾ—ಮೂತ್ರದ ಸಂಬಂಧದ ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಘಟಕ ಪದಾರ್ಥವಿರುವದು.

ಇದು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಬೇಶುದ್ವನಾಗಿ (ಕಬರು ತಪ್ಪಿದವನಾಗಿ) ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಾಯುವವನು ಸಹ. ಈ ದ್ರವ್ಯವು ಅವೋನಿಯಾ (ಪ್ರೋತದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪದಾರ್ಥ) ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಾನಿಕ್ ಆಸಿಡ ಇವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು.

ಯೂರೇಟಿ—ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯತಕ್ಕ ಕ್ಷಾರ ಯೂರಿಕ ಆಸಿಡದ ಸಂಯೋಗದಿಂದಾಗುತ್ತವೆ.

ಯೋಗವಾಹಿ—ಪುಟ ೬೬ ನೋಡಿರಿ.

ಯೋಗವಾಹಿತ್ವ—ಪುಟ ೬೬ ನೋಡಿರಿ.

ಯೋನಿಭ್ರಂಶ—ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶ ಪುಟ ೩೨೩-೨೪ ನೋಡಿರಿ.

ರಕ್ತಗುಲ್ಮ—ರಕ್ತದ ಗಂಟು.

ರಕ್ತಜಲ—ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರಕ್ತವಾಹಿನಿ
ಗಳೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತದಲ್ಲಿಯು
ಅನ್ನಾಂಶವನ್ನು ಎಳೆದು
ಕೊಳ್ಳುವ ನೀರು.

ರಕ್ತರಂಜಕ ದ್ರವ್ಯ—ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು
ಬಣ್ಣ ತಂದುಕೊಡುವ ಹೆನೋ
ಗೊಲ್ಲೆಬಿನವೆಂಬ ದ್ರವ್ಯ.

ರಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಿಯೆ—ಒಂದೇ
ಪದಾರ್ಥದಿಂದ (ಎರಡನೇ
ಪದಾರ್ಥದ ಸ್ಪರ್ಶ, ತಗಲುವಿಕೆ,
ಪೆಟ್ಟು, ನೀರು, ಉಷ್ಣತೆ
ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ) ತೀರ
ಬೇರೆ ಗುಣಧರ್ಮವುಳ್ಳ
ಪದಾರ್ಥವುಂಟಾಗುವದು
ಆದರೇ ರಾಸಾಯನಿಕಕ್ರಿಯೆ.
(ಏಕ್ರಿಯೆ) ಎಂದು ಅನ್ನುವರು.

ರಕ್ತೋದಕ—ರಕ್ತಜಲ ನೋಡಿರಿ.

ಲ್ಯಾಕ್ಟಿಕ ಆಸಿಡ—ದುಗ್ಧಶರ್ಕರೆಯು
ವಿಪಾಕದಿಂದ (ಹುಳಿಯುವದು)
ಉಂಟಾಗುವ ಅಮ್ಲಪದಾರ್ಥ—
ದುಗ್ಧದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಮ್ಲತೆ—
ಮಜ್ಜೆಗೆಯಲ್ಲಿಯು ಹುಳಿಯು
ಇದರಿಂದಲೇ ಆಗುವದು.

ಲಂಬಾಸ್ಥಿ—ಉದ್ದಾಗಿರುವ ಎಲುಬು
ಗಳು (ಕಾಲು, ಕೈ, ಪಿಂಡರಿಗಳು
ಮುಂತಾದವು).

ಲಾಲಾಗ್ರಂಥಿ—ಜೊಲ್ಲು ಉತ್ಪನ್ನ
ಮಾಡುವ ಗ್ರಂಥಿ (ಗಂಟು.)

ಲ್ಯಾಪಸ—ಬಹುದಿವಸದ
ತ್ವಗ್ರೋಗ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ
ಜೀರ್ಣಮಯ ಮೇಲೆ ಒಳನಟ್ಟಂಥ
ಆಕಾರದ ಕೆಂಪು ಬೊಕ್ಕೆಗಳು
ಎಳುವವು. ಈ ರೋಗವು,
ಮೂಗಿಗೆ ಸಹ ಆಗುವದು.

ವಿದ್ರಧಿ—ಕುರುಹು.

ವಿವರ್ಣತೆ—ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಗುವದು.

ವ್ರಕ್ಕಭ್ರಂಶ—ಮೂತ್ರಪಿಂಡಗಳು
ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟಗಳಾಗಿ ಜೋತಾ
ಡುತ್ತವೆ.

ವೃಷಣಜಲಶೋಧ—ವುಟೆಗಳಲ್ಲಿ
ನೋಡಿರಿ.

ಶಬ್ದರಜ್ಜು—ಧ್ವನಿನಲಿಕೆ, ಧ್ವನಿಯು
ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕಂಠದಲ್ಲಿಯು
(ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯು) ನಳಿ ಲಳಗಿ)

ಶೀರ್ಷ ಪೃಷ್ಠಭಾಗ—ತಲೆಯ
ಹಿಂಭಾಗ.

ಶುಕ್ರಮೇಹ—ಮೂತ್ರದೊಳಗಿಂದ
ರೇತಸ್ಸು (ಧಾತು) ಹೋಗೋಣ
ಶ್ಲೇಷದ—ಅನಿಯ ಕಾಲಿನಂತೆ ಕಾಲ,
ದಪ್ಪಾಗುವದು.

ಶ್ಲೇಷ್ಠಲತ್ವಚಿ—ಮಾನವೀಶರೀರದ
ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ತ್ವಚಿ ಇದ್ದಂ
ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಹ ಒಂದುತರ:

ತ್ವಚ್ಛೇದಯಂತು. ಅದಕ್ಕೆ
ಶ್ಲೇಷ್ಮಲ ತ್ವಚ್ಛೇ ಅನ್ನುವರು.
ಅದರೊಳಗಿಂದ ಜಿಗಟು ಶ್ಲೇಷ್ಮ
(ತಿಂಬಳ)ದಂಥ ಪದಾರ್ಥ ಹೊರ
ಬೀಳುತ್ತಿರುವದು.

ಸಲ್ಪೀಟ್ರ— ಸಲ್ಫುರಿಕ ಆಸಿಡ್
(ತೇಜಾಪದ ಎಣ್ಣೆ) ಮತ್ತು
ಕಾರ್ಬಾನೇಟ್ ಇವುಗಳ
ಸಂಬಂಧದಿಂದಂಟಾಗುವ
ಪದಾರ್ಥ.

ಸನ್ಯಾಸ— ಸನ್ನಿಪಾತ ಗಾಢ
ಮೂರ್ಛೆ ಕ್ಷೀಪ್ರಸನ್ನಿ ಪುಟ-
೫೬೬ ನೋಡಿರಿ.

ಸೇಂದ್ರಿಯ ಪದಾರ್ಥ— ಪುಟ ೬
ನೋಡಿರಿ.

ಸಂಯೋಗ— ಎರಡು ಇಲ್ಲವೆ ಹೆಚ್ಚು
ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ
ಮೂರನೆಯದೊಂದು ತೀರ
ಭಿನ್ನ ಉಪಧರ್ಮಗಳಿದ್ದ ಹೊಸ
ದೊಂದು ಪದಾರ್ಥವುಂಟಾಗು
ವದು-ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಯೋಗವೆನ್ನು
ವರು.

ಸಂಯೋಜಕ ಧಾತು— ಪುಟ ೧೬
ನೋಡಿರಿ.

ಸಂಪ್ರಾಪ್ತ— ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳು

ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳ
ಪ್ರಸಾರ ಹೇಗಾಗುವದು
ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ರೋಗೋತ್ಪ
ತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಆಗುವದು ಇದು
ಯಾವುದರಿಂದ ತಿಳಿಯಬ್ಬಡು
ವದು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎನ್ನು
ವರು (ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕ).

ಸ್ತನವಿದ್ರೂಪ— ಸ್ತನಗಳಿಗೆ ಆಗುವ
ಕುಂಠು.

ಸ್ನಾಯುಗತ ದೃಷ್ಟಿಕ್ಷೀಣತೆ—ಕಂಠು
ಗಳ ಸ್ನಾಯುಗಳ ದೋಷದಿಂ
ದುಂಟಾದ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ.

ಸ್ನಾಯು ವೈಕಲ್ಯ— ಸ್ನಾಯುಗಳು
ಸೊಟ್ಟು ಡೊಂಕು ಆಗುವದು.

ಸ್ನೇಹಾಕರ್ಷಣ— ಸ್ವಾಭಾವಿಕ
ಎಳೆತ.

ಸ್ವರಘ್ನ ಕೆಮ್ಮು—ಇದಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ರಿಜಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೂಪ ಎನ್ನುವರು.
ಕಂಠ ನಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಾಹವುಂ
ಟಾಗಿ ಒಂದು ತರಹದ ಪರದೆಯು
ತಯಾರಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಮ್ಮು,
ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಕ್ಕೆ ಕಾಟ (ಕಠಿ
ಣತೆ) ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವವು.

ಹೃದಯಾವರಣ— ಹೃದಯದ
ಮೇಲಿನ ಪರದೆ. ಹೊದಿಕೆ.

ಸರಿಶಿಷ್ಟ (ಅ)

ರೋಗಗಳ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹೆಸರುಗಳ ಅ ಆಕಾರದ ಪ್ರಕಾರ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರೋಗ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳ ಸಮಾಚಾರ (ಮಾಹಿತಿ) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೂ ವಾಚಕರ ಸೌಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಹೆಸರುಗಳ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೂ ರೋಗಗಳ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ನಾವು ಕೊಟ್ಟ ಕನ್ನಡ ಹೆಸರುಗಳು ಸುಲಭ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕೊಸ್ಕರ ಅವುಗಳ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹೆಸರುಗಳ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಒಂದೇ ರೋಗಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಹೆಸರುಗಳು ಇರುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಈ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇರೋಗದ ಒಂದೇ ಹೆಸರು ಬಹುತರವಾಗಿ ಇರುವದುಂಟು. ಎಂದು ಹೇಳುವದು ಅನವಶ್ಯಕ.

Ab-cess-ಕುರುಹು	೩೧೪,೩೩೩	Apoplexy-ಸನ್ಮಾಸ,	
Aene-ಮೊಡೆಬೊಕ್ಕೆ		ಮೂರ್ಛೆ, ಸನ್ನಿವಾತ	೫೬೬
ಮಡಿಬಕ್ಕೆ	೫೦೯	Apthae-ಮುಖಪಾಕ	೪೮೮
Amennorrhoea-		Asthina-ದಮ್ಮು, ಗೂರು,	
ನಷ್ಟಾರ್ತವ	೪೧೫	ಗೂರುಬ್ಬುಸು	೩೮೭,೫೧೯
Anemia-ಪಂಡುರೋಗ	೪೩೭	Back ache-ಟೊಂಕಶಾಲೆ	೩೦೫
Angina Pictoris-		Billionsness-ಪಿತ್ತ	
ಹೃದಯಶಾಲೆ	೫೮೩	ಪ್ರಕೋಪ	೪೪೨
Appendicitis-ಉಂಡುಕ		Bites of insects-ವಿಷಾಡಿ	
ಪುಚ್ಚ ಎದ್ದದಿ	೨೯೫	ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದಂಶ	೪೦೬

Boils-ಕುರು	೩೧೪, ೩೩೩	Concussion of the	
Diseases of bones-		brain-ಮಸ್ತಿಷ್ಕಾ ಘಾತ	೪೮೧
ಅಸ್ಥಿಗತರೋಗ	೨೭೪	Consumption-ಕ್ಷಯ	
Brain-fag-ಮೆದುಳಿನ		ರೋಗ-	೫೮೫
ದಣಿಕೆ	೫೦೭	Constipation-ಮಲಾವ	
Brights disease-ಮೂತ್ರ		ರೋಧ ಮಲಬದ್ಧತೆ	೪೭೪
ಪಿಂಡದಾಹ, ವೃಕ್ಕದಾಹ		Convulsions-ಮಲರೋಗ	
ನಾಳಗುದ	೯೧೯	ಬಾಲಗ್ರಹ	೨೮೬, ೪೬೨
Bronchitis-ಗೂರುಬ್ಬುಸು		Corn-ಕುರೂಪ ದಡ್ಡು	೩೧೩
ಲಘುಶ್ವಾಸ ಸಲಿಕಾದಾಹ	೫೧೯	Coryza-ನೆಗಡಿ, ಶೈತ್ಯ,	
Bruise-ಜೆಜ್ಜು ವಿಕೆ	೫೨೨	ಸರ್ದಿ	೪೨೯
Burns & Scalos-		Cough-ಕೆಮ್ಮು	೩೧೫
ಸುಡುವದು ದಗ್ಧವ್ರಣ	೪೬೬	Cystitis-ಮೂತ್ರಾಶಯ	
Cancer-ಗುಲ್ಮ, ಅರ್ಬುದ	೩೩೯	ದಾಹ	೩೪೪
Carbuncle-ಕೆಡೆ ಹುಣ್ಣು,		Delirium, madness,	
ರಾಜಕುರು, ಅರಸ		insanity-ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ,	
ಹುಣ್ಣು	೩೧೪	ಹುಚ್ಚುತನ, ಮರುಳು ವಾತ	
Catarrh-ನೆಗಡಿ, ಸರ್ದಿ	೪೨೯	ವಾಗುವದು ಭ್ರಮವಾಗು	
Cataract-ಮೋತಿ ಬಿಂದು,		ವದು	೫೩೯
ಕಂಠ ಪರೆ	೫೧೦	Dentition-ದಂತೋದ್ಭವ,	
Chicken-pox-ಗಣಜಲಿ	೩೧೨	ಹಲ್ಲಿ ಬರುವದು ಹಲ್ಲಿ	
Cholera-ಮಹಾವಾರಿ,		ಒಡೆಯುವವು	೪೦೫
ದುರ್ಗಿಬೇನೆ ಪಟಕಿ	೪೭೭	Diabetes-ಮಧುಮೇಹ	೯೬೯
Cold-Catwork-		Diabetes insipidus-	
Coryza-ನೆಗಡಿ, ಸರ್ದಿ	೪೨೯	ಬಹುಮೂತ್ರ	೪೬೨
Colic-ಹೊಟ್ಟೆಶಾಲೆ	೪೪೪	Diarrhoea-ಅತಿಸಾರ	೨೬೪
		Diphtheria-ಘಟಸರ್ಪ	೩೪೯

Diseases of Tonsils		Fever-ಜ್ವರ, ಕಾಯಲಿ	೩೭೨
ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆಯ ರೋಗಗಳು	೨೯೦	Fistula ano-ಭಗಂದರ	೪೬೪
Dropsy-ಜಲಶೋಧ,		Gall stone-ಪಿತ್ತಾಶ್ಮರಿ	೪೪೧
ಜಲೋದರ	೩೬೩	Glands, diseases of-	
Dysentery-ಆಮಾಂಶ	೨೮೧	ಗ್ರಂಥಿರೋಗ	೩೪೨
Dysmenorrhia-ಆರ್ತವ		Gonorrhoea-ಮೇಹ,	
ಶೂಲೆ ಸಪೀಡಾರ್ತವ	೫೫೯	ಪ್ರಮೇಹ	೪೩೩
Dyspepsia-ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ	೨೫೯	Gout-ಅಂಗುಲಿವಾತ	೨೭೨
Ear, diseases of-ಕರ್ಣ		Gum-boil-ಹಲ್ಲುಗುರು	೫೭೭
ರೋಗ	೩೦೭	Haemorrhage-ರಕ್ತ	
Enuresis incontinence		ಸ್ರಾವ	೫೫೬
of urine-ಮೂತ್ರಾಶಯ		Head-ache-ತಲೆನೋವು	
ಶೈಥಿಲ್ಯ	೫೦೨	ತಲೆಶೂಲೆ	೩೭೭
Epilepsy-ಅಪಸ್ಮಾರ		Hemorrhoids-ಮೂಲ	
ಮಲರೋಗ	೪೫೫	ವ್ಯಾಧಿ	೫೦೪
Epistaxis-ಮೂಗು		Hiccough-ಹಿಕ್ಕು	೨೮೬
ಬಿಚ್ಚುವದು (ಬಡೆಯು		Histeria-ಉನ್ಮಾದ	
ವದು)	೩೫೬	ವಾಯು	೨೮೯
Erisipelas-ವಿಸರ್ಪ,		Hoarseness-ಧ್ವನಿ	
ಸರ್ಪವತ್ತು	೪೦೯	ಕೂಡೋಣ,	
Exudations-ಸ್ರಾವ	೫೬೯	ಧ್ವನಿಕೆಡೋಣ	೨೮೪
Eye, diseases of the-		Hydrocele-ವೃಷಣಶೋಧ	
ನೇತ್ರರೋಗ	೪೨೪	ಅಂಡವೃದ್ಧಿ	೫೪೬
Fainting-ಮೂರ್ಛೆ	೫೦೭	Incontinence of	
Felon whitlon felon-		urine-ಮೂತ್ರಾಶಯ	
ಉಗುರುಸುತ್ತು	೪೧೩	ಮೂತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು	೫೦೨
		Inflammation-ದಾಹ	೩೯೧

Inflammation of bladder-ಮೂತ್ರಾಶಯ		Menstruation-ಮುಟ್ಟು (ಮುಟ್ಟಾಗುವದು) ೫೨೯
ದಾಹ, ಮೂತ್ರದಾಹ ೫೦೦		Menorrhagia-ಅತ್ಯಾತೃಪ (ಮುಟ್ಟು ಬಹಳಾಗೋಣ) ೫೨೮
Influenza-ಶ್ಲೇಷ್ಮಕಜ್ವರ ೫೫೧		Mental diseases-ಮಾನಸಿಕ ರೋಗ ೪೮೬
Insanity-ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವದು ೫೩೯		Metritis-ಗರ್ಭಾಶಯದಾಹ೩೧೧
Jaundice-ಕಾಮಣಿ ೩೧೧		Milk-fever-ಹಾಲು ಪ್ರಥಮ ಬರುವಾಗ ಬರುವ ಜ್ವರ, ದುಗ್ಧಜ್ವರ ೩೯೯
Labour-ಪ್ರಸೂತಿತಾಪ, ಹಡೆಯುವಾಗ ಬರುವ ಶೂಲೆ (ಕಳೆ) ೩೨೮		Mis-carriage-ಗರ್ಭಪಾತ, ಗರ್ಭಸ್ರಾವ, ಹಲಿವಳಿಯೋಣ ೩೧೯
Leucorrhoea-ಪ್ರದರ ೪೧೦		Morning Sickness- ಪ್ರಾತರ್ವಾಂತಿ ೪೫೨
Liverdiseases of- ಯಕೃತವಿಕೃತಿ, ಯಕೃತ ದ್ವಿಕೃತಿ ೫೧೨		Nephritis-ಮೂತ್ರಪಿಂಡ ದಾಹ ೪೧೯
Madness-ಹುಚ್ಚು (ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯೋಣ) ೫೩೯		Neuralgia-ವಾತಶೂಲೆ, ಹರಿವಾತ, ಕಸ ೫೨೪
Malaria-ಹಿಮಜ್ವರ, ಚಳಿಜ್ವರ ೫೭೩		Nose-diseases of- ಮೂಗಿನ ರೋಗಗಳು ೪೧೭
Marasmus-ಮುಡದೋಷ ಮುಟ್ಟು ದೋಷ ೪೯೦		Ophthalmia-ನೇತ್ರಾ ಭಿಷ್ಯಂದ, ಕಂಣು ಬರುವದು ೪೨೭
Mastitis-ಸ್ತನವಿದೃಧಿ, ಮೊಲೆಹುಂಣು ೫೬೮		Orchitis-ವೃಷಣದಾಹ ೫೪೫
Masturbation-ಮುಷ್ಟಿ ಮೈಥುನ ೪೯೩		Paralysis-ಅರ್ಧಾಂಗ, ಅಂಗವಧ ೨೬೯
Measles-ಗೊಬ್ಬರ ೩೪೭		
Meningitis-ಮಸ್ತಿಷ್ಕ ದಾಹ ೪೮೩		

Paritonitis-ಉದರಾವರಣ		Scald-ಸುಡುವದು	೪೬೬
ದಾಹ	೨೯೭	Sciatica-ಗೃಧ್ರಸಿ, ಸೊಂಟ	
Piles-ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ	೫೦೪	ನೋವು, ಕಾಲಿನ ಹರಿವಾತ	
Plague-ಪ್ಲೇಗು, ಗ್ರಂಥಿಕ			೩೩೬
ಸಂನಿಪಾತ	೪೫೩	Septicemia-ಪೂಯದುಷ್ಟ	
Pleurisy-ಫುಫ್ಫುಸಾವರಣ		ರಕ್ತವಿಕಾರ	೪೪೩
ದಾಹ	೪೫೯	Skin-diseases of-ತ್ವಗ್ರೋಗ	೩೮೧
Pneumonia-ಶ್ವಸನಕ		Sleeplessness-ನಿದ್ರಾಭಂಗ.	
ಜ್ವರ	೫೫೩	ನಿದ್ರಾನಾಶ, ನಿದ್ರೆಗೇಡು	೪೨೨
Pregnancy & labour-		Small-pox-ಮೈಲಿಬೇನೆ	೩೯೪
ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ, ಗರ್ಭಣಿತನ,		Sorethroat-ಗಂಟಲು ನೋವು	೩೫೨
ಬಸುರು	೩೨೮		
Peurperal fever-		Spleen-diseases of-	
ಪ್ರಸೂತಿಜ್ವರ	೪೪೭	ಪ್ಲೀಹೆಯ ರೋಗಗಳು ಪ್ಲೀಹೆ	
Pulmonary Tuberculosis		ರೋಗ	೪೫೦
ಕಫಕ್ಷಯ	೨೯೮	Sprain-ಉಳುಕು, ಕೀಲು	
Pyæmia-ಪೂಯದುಷ್ಟ ರಕ್ತ		ತವ್ವೋಣ ಉಳುಕು, ಸರತೊಡ	
ವಿಕಾರ (ಕೀವಾಗಿ ರಕ್ತದೋಷದ		ಕುವದು, ಜಿಜ್ಜಿದಗಾಯ	೫೨೨
ವಿಕಾರ)	೪೪೩	Stiffness of neck-ಮನ್ಯಾ	
Relapsing fever-ಪರಿವರ್ತನ		ಸ್ತಂಭ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗು	
ಜ್ವರ ಮರಕಳಿಸಿಬಂದಜ್ವರ	೪೩೬	ಎದು ಸೆಟೆಗೊಂಡ ಗೋಣು	೪೭೩
Rheumatism-ಸಂಧಿವಾತ			
	೫೬೧	Stomach-diseases of-	
Remittant fever-ಕಟ್ಟಿನ		ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯ ಬೇನೆಗಳು	
ಜ್ವರ	೪೧೩	ಜಠರ ರೋಗ	೩೫೭
Rickets-ಅಸ್ಥಿಮಾರ್ದವತೆ	೨೭೭	Stey-ಕಂಣುಜಿಟ್ಟೆ	೫೧೯
Ringworm-ಗಜಕರ್ಣ, ತದ್ವು		Sunstroke-ಅತಪಮೂರ್ಛೆ	
	೩೧೮	ಬರುವದು	೨೮೨

Sweat-ಬೆವರು	೩೫೫
Syphilis-ಉಪದಂಶ, ಮೇಹ, ಉಷ್ಣ ರೋಗ	೨೯೨
Teeth-diseases of-ಹಲ್ಲು ಬೇನೆ	೪೦೦
Tetanus-ಧನುರ್ವಾತ	೪೦೭
Tongue and taste-ನಾಲಿಗೆ ಹಾಗೂ ರುಚಿ	೩೬೭
Tonsils-diseases of-ಉಪ ಜಿವ್ವಿಕೆಯ ರೋಗ	೨೯೦
Typhoid fever-ವಿಷಮಜ್ವರ, ಕಟ್ಟಿನಜ್ವರ, ದೋಷಿಕಜ್ವರ	೫೩೩
Tumor cancer-ಬಾವು, ಬುಗಟೆ, ಆರ್ಬುಸ	೩೩೯
Ulcer-ವ್ರಣ	೫೪೭
Urinary stone-ಮೂತ್ರಾ ಶ್ಮರಿ, ಮೂತಬಡಾ	೫೦೩
Urinary system-diseases of the-ಮೂತ್ರೇಂದ್ರಿಯದ	

ರೋಗ, ವಿಕಾರ	೪೯೪
Uterine displacement- ಗರ್ಭಾಶಯ ಭ್ರಂಶ	೩೭೩
Uterus-diseases of-ಗರ್ಭಾ- ಶಯದ ರೋಗ	೩೨೬
Veins diseases of-ಶಿರಗಳ ರೋಗ, ಬೇನೆ	೫೫೦
Vertigo-ಬವಳ, ಶಿರೋಭ್ರಮಣ	೪೬೮
Vomiting-ವಾಂತಿ ವಕ್ಟುರಿಕೆ	೫೨೭
Whitlow-ಉಗುರುಸುತ್ತುಳಗೂ	
Whooping cough-ಕೋಡಿಗೆ ಕೆಮ್ಮು ಮಂಗನಕೆಮ್ಮು	೩೭೪
Worms-ಜಂತು	೩೬೯
Writer's cramp-ಹಸ್ತಕಂಪು ಬರೆಯುವವರ ಕೈಶೂಲೆ	೫೭೨
Wounds-ಗಾಯ, ಧಕ್ಕೆ	೫೭೨

ಪರಿಶಿಷ್ಟ (ಇ)

ಕೆಲವು ಅನುಭವಿಕ ಔಷಧಗಳು

ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಚೂರ್ಣ

(ನೇ. ಫಾ. ೩×, ನೇ. ಸ. ೩×, ಸಿಲಿಕಾ. ೧೨×)

ಅಪಚನ ಮೂಲಕ ಆಗುವ ಉಪದ್ರ; ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಹುಳಿಸುಡುವದು ವಾಯುವು ಸರಿಯುವದು; ಅಪಚನ; ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ; ಹುಳಿ ತೇಗು; ಹೊಟ್ಟೆ ಜಡವೆನಿಸುವದು; ಪಿತ್ತದ ವಾಂತಿ; ವಾಯುವು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ತಲೆನೋವು; ಕಾಮಣಿ, ನಾಲಿಗೆ ಹಳದಿ; ಕಾಮಣಿ ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣೆಯು ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ್ದು ಮೂತ್ರವು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ್ದು ತೊಗಲು ಹಳದಿ; ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷದದಿಂದ ತಪ್ಪದೆ ಗುಣ ಬರುವದು.

ಉಪಯೋಗ:— ಉಂಡನಂತರ ಹಾಗೂ ಮಲಗುವಕಾಲಕ್ಕೆ ೩-೪ ಗ್ರೀನದಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಅವರೋಧ

(ನೇ. ಮೂ. ೩×, ನೇ. ಸ. ೨×, ಕಲ್ಕೆ. ಪ್ಲೂ. ೩×)

ಮೇಲಿಂದ ಏನೂ ಕಾರಣ ಕಾಣಿಸದೆ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅವರೋಧ; ಯಕೃತಮಾಂದ್ಯ; ಮಲ ಗಟ್ಟಿಯೂ ಕರಿಬಣ್ಣದ್ದೂ; ಅವರೋಧ ಮೂಲಕ ತಲೆನೋವು; ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಕ್ಕೆ ಹೊಲಸುನಾತ; ಬಾಯಿಗೆ ಅರುಚಿ; ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಗ್ರ.

ಉಪಯೋಗ:— ಊಟದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ನಂತರ ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ತೆಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗ್ರೀನದಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಉತ್ಸಹ ಚೂರ್ಣ

(ಫೇ. ಫಾ. ೩×., ಕಾ. ಫಾ. ೩×, ನ್ಯಾ. ಫಾ. ೩×)

ಮಾನಸಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯ; ಬಹಳೇ ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರಮಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ
ಬಂದ ಬಹಳ ದಣಿಕೆ; ಬಹಳೇ ಹೆದರಬುರುಕತನ ಬಂದಿದ್ದಲ್ಲಿ; ಹುಚ್ಚು
ಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟಾದಲ್ಲಿಯೂ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು.

ಉಪಯೋಗ:— ಎರಡೆರಡು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗ್ರೇನಿನಷ್ಟು
ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಸೆಲಟಾನಿಕ

(ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ೩×, ನ್ಯಾ. ೨× ಫಾ., ಫೇ. ಫಾ. ೨×,

ನೇ. ಫಾ ೨×, ಕಾ. ಫಾ. ೨×)

ಸೆಲಟಾನಿಕ ಅಥವಾ ಪಿಂಡ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಚೂರ್ಣ:— ಈ ಔಷ
ಧವು ಬಹುದಿವಸದ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ಷೀಣಮಾಡುವ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ,
ಪೌಷ್ಟಿಕ; ಉತ್ತೇಜಕ ಹಾಗೂ ದೀಪಕವೆಂದು ಬಹಳೇ ಗುಣಕೊಡುವದು.
ತರುಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯ ಪಾಂಡುರೋಗ, ರಕ್ತ ಕ್ಷೀಣತೆ, ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ
ಹಡೆಯುವದರಿಂದ ಬರುವ ಅಶಕ್ತತೆ, ಮನೋ ದುರ್ಬಲತೆ, ಮೆದುಳಿನ
ಕ್ಷೀಣತೆ; ಸಲ್ಪು ಶ್ರಮಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಬರುವ ಮಾನಸಿಕ ದಣುವಿಕೆ,
ನಿರುತ್ಸಾಹ, ಏನೂ ಮಾಡದಿರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ; ಮುಂತಾದ ರೋಗಗಳಮೇಲೆ
ಈ ಔಷಧದ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು.

ಉಪಯೋಗ:— ಸರ್ತೆಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗುಂಜಿ ಎಷ್ಟು ದಿವಸೊಂದಕ್ಕೆ
೩-೪ ತಾಸಿನ ಅಂತರದಿಂದ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ದಾಹಚೂರ್ಣ

(ಫೇ. ಫಾ. ೩×, ಕಾ. ಮೂ. ೩×, ನೇ. ಸ. ೧×)

ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ, ಪ್ಲೂರಿಸಿಯಂಥ ಯಾವದೇ ದಾಹಯುಕ್ತ ಜ್ವರದ ಮೇಲೆ. ಕೀವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ದಾಹಯುಕ್ತ ಉಪದ್ರವದ ಮೇಲೆ ಇದು ಹಿತಕರ.

ಉಪಯೋಗ:— ೩ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗ್ರೇನಿನಷ್ಟು.

ಧಾತುಪಾಷ್ಣಿಕ ಚೂರ್ಣ

(ನೇ. ಮೂ. ೬×, ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ೬×, ಕಾ. ಫಾ. ೩×)

ಮಾನಸಿಕ ದಣುವಿಕೆ, ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಅಶಕ್ತತೆ; ರೇತಸ್ವಲನದ ನಂತರ ಕಂಪವೂ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ; ನವುಂಸಕತ್ತ; ಚೇತನಾಶಕ್ತಿಯು ಕುಂದಿದ್ದು; ಬಹುದಿವಸ ಈ ಔಷಧದ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಶಕ್ತತೆ ಹೋಗಿ ಚೇತನಾಶಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುವದು.

ಉಪಯೋಗ:— ಎರಡುತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗ್ರೇನಿನಷ್ಟು.

ಪಾಂಡುರೋಗ ಚೂರ್ಣ

(ಕಲ್ಕೆ. ಫಾ. ೩×, ಕಾ. ಫಾ. ೩×, ಫೇ. ಫಾ. ೩×)

ಬಹಳ ದಿವಸ ಒಂದೇಸವನೆ ಒತ್ತಾಯವಾದ್ದರಿಂದ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ತಕ್ಷೀಣತೆ ಅನಿಸುವದು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧಡಧಡಿಸುವದು, ಸರ್ವಾಂಗಕ್ಕೆ ಕಂಪ, ಪೀತಪಾಂಡುರೋಗ, ತ್ವಚೆ ಮೆತ್ತಗೆ ಹಾಗೂ ಮೇಣದಂತೆ ಕಾಣಿಸುವದು, ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತತೆಯೂ ಸೊರಗುವಿಕೆಯೂ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಮಿಶ್ರಣದ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು.

ಉಪಯೋಗ:— ೩ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗ್ರೇನಿನಷ್ಟು ಬಣ್ಣವುಡಿ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ರದರ ಚೂರ್ಣ

(ಕಾ. ಮೂ. ೩೫, ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ. ೩೫, ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ೩೫, ಕಾ. ಫಾ. ೩೫)

ತರುಣವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಗರ್ಭಿಣಿಯಲ್ಲಿ, ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಶರದ ಪ್ರದರದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹಿಪ್ಪರಿಯದಂಥ ವಾತ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೋಗಿಗಳಿಗೂ ಹಿತಕರ.

ಉಪಯೋಗ:— ಎರಡು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗ್ರೇನಿನಷ್ಟು.

ಪ್ರಮೇಹ ಚೂರ್ಣ

(ಫೇ. ಫಾ. ೨೫, ಕಾ. ಮೂ. ೨೫, ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ೩೫)

ಈ ಚೂರ್ಣವು ಆಗಲೇ ಆದ ಇಲ್ಲವೆ ಬಹುದಿವಸದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಥವಾ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮೇಹ, ಪ್ರದರ, ಶರಗು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಜನನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಹೊರಡತಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ತರದ ಸ್ರಾವದ ಮೇಲೆ ಹಿತಕರ.

ಉಪಯೋಗ:— ಮೂರು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗುಂಜಿಯಷ್ಟು ಒಣವುಡಿ ಕೊಡುವದು.

ಘಟಿಸರ್ಪ ಹಾಗೂ ಉಪಜಿವ್ವಿಕಾದಾಹ

(ಫೇ. ಫಾ. ೩೫, ಕಾ. ಮೂ. ೩೫, ಕಾ. ಫಾ. ೩೫)

ಉಪಜಿವ್ವಿಕಾದಾಹ, ಘಟಿಸರ್ಪ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೇಲೆ ಇದರ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಜ್ವರ, ದಣಿವಿಕೆ, ಉಪಜಿವ್ವಿಕೆ ಬಾತದ್ದು, ಗಂಟಲದಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಅಗ್ರ, ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಕ್ಕೆ ನಾತ, ಹಸಿವಿಗೇಡು ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಉಪಯೋಗ:— ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಜಿಗಳಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು.

ತ್ವಗೋಗ

(ಕಾ. ಮೂ. ೬×, ಕಾ. ಸ. ೩×, ಕಲ್ಪಿ. ಸ. ೩×, ಸಿ. ೧೨×)

ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಚೆಯೆಯ ಮೇಲೆ ಏಳುವ ಖಜ್ಜಿಯ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು, ಉರಿಪೈಣು; ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಸಂಬಂಧದ ಉಪದ್ರವಗಳಿದ್ದು ಉರಿಪೈಣು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುವದು. ಬೊಕ್ಕೆಗಳು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಹದ ಖಜ್ಜಿಯ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ತ್ವಗೋದ ಮೇಲೆ ಇದು ಹಿತಕರ.

ಉಪಯೋಗ:— ಎರಡು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗ್ರೇನಿಸಷ್ಟು ಕೊಡುವದು.

ಸುಖಪ್ರಸೂತಿ ಚೂರ್ಣ

(ಮ್ಯಾ. ಫಾ. ೩×, ಕಲ್ಪಿ. ಫಾ. ೩×, ಕಾ. ಫಾ. ೩×, ಕಲ್ಪಿ. ಪೂ. ೩×)

“ ಸುಖಪ್ರಸೂತಿ ಚೂರ್ಣ ” ಅಥವಾ “ ಗರ್ಭಿಣೀಮಿತ್ರ ” ಎಂಬ ಔಷಧವನ್ನು ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತತವಾಗಿ ಸೇವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೂತಿ ಅಂದರೆ ಹಡೆಯುವದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಖರೂಪವಾಗುವದು ಇದನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಸೇವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಉತ್ತಮವಾಗುವದು. ಗರ್ಭವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಸಶಕ್ತ ಹಾಗೂ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಕೂಸ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಾಳುವದು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಗರ್ಭವಾತ (ಹಲಿವಳಿಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಈ ಔಷಧದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟು.

ಉಪಯೋಗ— ಭೋಜನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಸಂತರ ಹಾಗೂ ಮಲಗು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಸರ್ತೆಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗುಂಜಿಯಷ್ಟು ಒಣಪು ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡಬೇಕು. ಪ್ರಸೂತಿಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ೩-ತಿಂಗಳುಗಳವರೆಗಾದರೂ ಈ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

ನರಬಿಗಿಯುವದು

(ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ೩೫, ಕಾ. ಫಾ. ೬೫, ನ್ಯಾ. ಫಾ. ೧೨೫)

ಶರೀರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಸೂಲೆಗಳ ಮೇಲೆ; ಪಂತ್ಯೋದ್ಭವದಕಾಲಕ್ಕೆ; ಹಟವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಿಕ್ಕ ಸ್ವಭವಾದ ಹುಡುಗರಿಗೆ; ಕೋಪ ಮತ್ತು ಭೀತಿಯ ಮೂಲಕ.

ಉಪಯೋಗ:— ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಾಸಿಗೆ ೩ರಿಂದ ೪ ಗ್ರೇನಿನ ವರೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಸೂಲೆ ಬರುವಾಗ ೧೦-೧೫ ಮಿನಿಟುಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಮೈಯೂ ಸಹ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕೋಡಗಗೆಮ್ಮ

(ಕಲ್ಕಿ. ಫಾ. ೩೫, ಕಾ. ಮೂ. ೩೫, ಕಾ. ಫಾ. ೬೫, ನ್ಯಾ. ಫಾ. ೩೫, ನೇ. ಮೂ. ೧೨೫.)

ಜೋರಿನಿಂದಲೂ, ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಉಬ್ಬಿಸದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕೆಮ್ಮು; ತಡೆತಡೆದು ಜೋರಿನಿಂದ ಕೆಮ್ಮು ಬಂದು ಕಸಿವಿಸಿಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದು; ಪುಕ್ಕ ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತ ಹುಡುಗರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಯೋಗವಾದುದು.

ಉಪಯೋಗ:— ಪ್ರತಿ ಎರಡು ಮೂರು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೪ ಗ್ರೇನ ಕೊಡಬೇಕು. ಔಷಧವನ್ನು ಬಹುದಿನದವರೆಗೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕು.

ನೆಗಡಿಕೆಮ್ಮ

(ಫೇ. ಫಾ. ೩೫, ಕಾ. ಮೂ. ೩೫; ನೇ ಮೂ. ೩೫)

ಅದೇಬಂದ ನೆಗಡಿ; ಮೂಗು ಸೋರುವುದು; ಜ್ವರ; ಮೈ ಝಮಕಾಸುವುದು; ಸೀನು; ಕೆಮ್ಮು; ಕಷ್ಟಶ್ವಾಸ; ಎದೆನೋವು.

ಉಪಯೋಗ:— ಪ್ರತಿ ೨ ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩-೫ ಗ್ರೇನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಆನ್ವಪಿತ್ತ (ಪರಿಣಾಮ ಶೂಲೆ)

(ಕಲ್ಕ. ಫಾ. ೧×, ಫೇ. ಫಾ. ೬×, ನೇ. ಫಾ. ೬×.)

ಊಟವಾದ ಕೂಡಲೆ ಇಲ್ಲವೆ ಎರಡು ಮೂರು ತಾಸು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಟ್ಟೆ ನೋಯುವುದು. ಗಂಟಲದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವುದು. ಗಂಟಲದಿಂದ ಹುಳಿ ತೇಗು ಬರುವುದು; ಜಠರ ವ್ರಣ.

ಉಪಯೋಗ:— ಊಟದ ಮೊದಲು, ಅನಂತರ ಮತ್ತು ಮಲಗುವಾಗ ೪ರಿಂದ ೬ ಗ್ರೇನಿನವರೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಬಾಲಾತಿಸಾರ

(ಕಲ್ಕ. ಫಾ. ೬×, ಫೇ. ಪಾ. ೬×, ನೇ. ಫಾ. ೬×.)

ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಹಲ್ಲು ಬರುವಾಗ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಕಾರಣದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಅತಿಸಾರ. ಹಸರು, ಬಿಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನೀರು ರೇಷ; ವಾಯು ಕೂಡಿ ಬೀಳುವುದು. ಹೊಟ್ಟೆ ಮುರಿಯುವುದು ಇರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ.

ಉಪಯೋಗ:— ಪ್ರತಿ ಮೂರು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೩ ರಿಂದ ೪ ಗ್ರೇನಿನವರೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮಧುಮೇಹ

(ಕಲ್ಕ. ಫ್ಲೂ. ೩×, ಕಾ. ಸ ೩×, ನೇ. ಮೂ. ೧೨×. ನೇ. ಸ. ೩×.)

ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಆರಾಮವೆನಿಸುವುದು. ಅವಶ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೋಡಬೇಕು.

ಉಪಯೋಗ:— ಪ್ರತಿ ಮೂರು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ೪ರಿಂದ ೫ ಗ್ರೇನಿನವರೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಯೋನಿದೌರ್ಬಲ್ಯ

(ಕಲ್ಕ. ಫ್ಲೂ. ೩×, ಕಲ್ಕ. ಫಾ. ೩×, ಕಾ. ಫಾ. ೩×, ನೇ. ಮೂ. ೬×.)

ಯೋನಿ ಭ್ರಂಶ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಯೋನಿಗತ ಅಶಕ್ತತೆ; ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಮುಟ್ಟು; ಮುಟ್ಟಾದಾಗ ತುತುಸು ಹೋಗುವುದು; ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣ ಶೈಥಿಲ್ಯ. ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಗತ ವಿಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದು.

ಉಪಯೋಗ:— ದಿನಕ್ಕೆ ೪ ಸಾರೆ ೪ ರಿಂದ ೫ ಗ್ರೇನಿನವರೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ರೋಗಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಅದರೆ ಔಷಧಗಳು ಮಾತ್ರ ಹನ್ನೆರಡೇ.

ಅರ್ಥ ತ್

ಜೀವನ-ರಸಾಯನ-ಚಿಕಿತ್ಸಾ-ಪದ್ಧತಿ

೧. ಮಾನವೀ ಶರೀರವು ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದದ್ದಿರುತ್ತದೆ.
೨. ಈ ಕ್ಷಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದರಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ಷಾರಗಳ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗೋಣವೆಂದರೇ ರೋಗ.
೩. ಆ ಪ್ರಮಾಣದ ನ್ಯೂನತೆಯಿಂದುತ್ಪನ್ನವಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಯಾವ ಕ್ಷಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು (ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು) ಆ ಕ್ಷಾರವನ್ನಾಗಲಿ, ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಡುವದೆಂದರೇ ರೋಗನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವದು.
೪. ತತ್ತ್ವವು ಹೀಗಿದ್ದರಿಂದ ಯಾವದೇ ರೋಗವಿರಲಿ ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ಷಾರಗಳಿಂದ ಅಂದರೆ ಜೀವನ-ರಸಾಯನ-ಚಿಕಿತ್ಸಾಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ರೋಗನಿವಾರಣೆಯಾಗುವದು.
೫. ಆದ್ದರಿಂದ ರೋಗಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಇದ್ದರೂ ಹನ್ನೆರಡೇ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತವೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.
೬. ಈ ಔಷಧಗಳು ಸಿಹಿ ಇದ್ದು ತವ್ವುತಡೆಯಿಂದ ಕೊಡಬಾರದಾದ ಔಷಧವನ್ನಾಗಲೀ ಪ್ರಮಾಣವೀರಿ ಔಷಧವನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಆಷ್ಣೊಂದು ಅಪಾಯ ಆಗಲಾರದು.
೭. ಔಷಧಗಳು ಸಿಹಿ ಇದ್ದದರಿಂದ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಕ್ಕಿರಿ ಮಾಡದೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.
೮. ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗಮಾಡುವವರು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಸಾಧಾರಣ ರೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ.

೯. ಸಾಧಾರಣ ರೋಗಗಳಮೇಲೆ ಹೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹಾಗೂ ಯಶಸ್ವೀರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಡಲು ಶಕ್ಯವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಾದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಉಳಿತಾಯವಾಗುವದು.
೧೦. ಔಷಧಗಳಬೆಲೆ ತೀರಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪೇ ಹಣದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಔಷಧಕೊಟ್ಟು ಪರೋಪಕಾರ ಪಡೆಯಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ.
೧೧. ಮೊದಲು ೯೧೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ೧೨ ಕ್ವಾರಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕ ದೊರೆಯುವವು. ಮುಂದೆ ಬಹಳು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಜೀವನರಸಾಯನ ಔಷಧಗಳು ಯಾಂತ್ರಿಕ
ಸಾಹಾಯ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಡಲ್ಪಡುವವು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹೋಮಿಯೋ ಫಾರ್ಮಸಿ, ಪುಣೆ

ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿ:

ಶಾಖೆ:

೨೨ ಬುಧನಾರ, ಪುಣೆ

ಗಿರಗಾಂವ, ಮುಂಬಯಿ

ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಂತೂ ನಮ್ಮ ಕಾರಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಾರ್ಣ, ವಟಿಕಾ (ವಡೆ) ಮುಂತಾದವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಪದ್ಧತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಸಿದ್ಧವಾಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವಂಥ ಔಷಧಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಾನವು ನಮ್ಮ ದೊಂದೇ ಎಂಬದನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರು ಮರೆಯಬಾರದು. ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವಂಥ ಔಷಧಗಳು, ಬೆಲೆಕಡಿಮೆ, ಸಾಕಷ್ಟು ಕಮಿಶನ ಮುಂತಾದ ಸವಲತ್ತುಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವದರಿಂದ ಗ್ರಾಹಕರು ನಮ್ಮ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೋಡಬೇಕು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಜೀವನರಸಾಯನ ಹಾಗೂ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಮರಾಠೀ ಗ್ರಂಥಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಮತ್ತು ಜೀವನ ರಸಾಯನದ ಔಷಧ ಸಂಗ್ರಹವು ಸಾಕಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಫಾರ್ಮಸಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಕನ್ನಡ, ಗುಜರಾಥೀ, ಹಿಂದೀ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಕ್ಯಾಟಲಾಗು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

೧೨ ಕ್ಷಾರ ಔಷಧಗಳ ಬೆಲೆ

ಚೂರ್ಣ

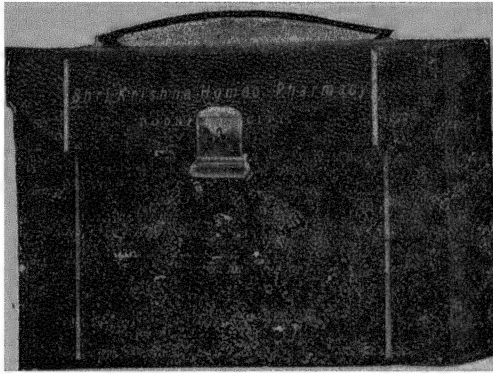
೨× ದಿಂದ ೩೦× ಸರ್ಯಂತೆ	೨೦೦×	೧×
ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.
೪ ದ್ರಾಮ	೦—೬	೦—೧೦
೧ ಔಂಸ	೦—೧೦	೧—೨
೨ ಔಂಸ	೧—೩	೨—೪
೪ ಔಂಸ	೨—೩	
೮ ಔಂಸ	೪—೪	
೧೬ ಔಂಸ	೮—೦	
	೬೦×	೧೦೦×
	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.
೪ ದ್ರಾಮ	೦—೭	೦—೧೪
೧ ಔಂಸ	೦—೧೨	೧—೪

ವಡೆಗಳು

೩× ಮತ್ತು ೬×	೧೨×	೩೦×	೨೦೦×
ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.
೪ ದ್ರಾಮ	೦—೭	೦—೯	೦—೧೨
೧ ಔಂಸ	೦—೧೨	೧—೦	೧—೬
೨ ಔಂಸ	೧—೬	೧—೧೨	೨—೮
೪ ಔಂಸ	೨—೮	೩—೪	೪—೧೨
೮ ಔಂಸ	೪—೧೨	೬—೬	೯—೦
೧೬ ಔಂಸ	೯—೦	೧೨—೦	೧೭—೦
	೬೦×	೧೦೦×	೧೦೦೦×
	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.
೪ ದ್ರಾಮ	೦—೧೦	೦—೧೨	೧—೮
೧ ಔಂಸ	೧—೨	೧—೪	೨—೧೨

೧೨ ಕ್ಷಾರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ೨೫ ರುಪಾಯಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ರಕಮಿನವು ತಕ್ಕೊಂಡಲ್ಲಿಯೇ ೧೨೨೨ ಯಂತೆ ಕಮಿಷನ ಕೊಡಲಾಗುವದು. ೨೫ ರು. ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಕಿಮ್ಮತಿಯ ಔಷಧಗಳ ಮೇಲೆ ಕಮಿಷನ ಧೋರೆಯಲಾರದು.

ಅರಿವೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು

(ಅರ್ಧ ಟೆಂಸಿನ ೧೨ ಬಾಟ್ಲಿಗಳು ಹಿಡಿಸುವಂಥವು)

ಔಷಧಗಳಿಲ್ಲದ ಬೂಜಿಸಸಹ ಔಷಧ ಚೂರ್ಣ ಔಷಧ ಚೂರ್ಣ
ಬರೆ ಬಾಟ್ಲಿಗಳು ಗಳಿಲ್ಲದ ಬಾಟ್ಲಿ ಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಔಷಧಗಳಿಂದ.
ಗಳಿಂದ ಸಹಿತ ತುಂಬಿದ

ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.
೨-೦	೩-೦	೬-೪	೯-೪

ವಡೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬಾಟ್ಲಿಗಳ ಸಹಿತ ಅರಿವೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು

೩× ಮತ್ತು ೬×	೧೨×	೩೦×	೨೦೦×
ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.
೨-೪	೮-೦	೮-೧೨	೧೧-೦

ತೊಗಲಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು

೪ ಡ್ರಾಮಿನ ಔಷಧವಿಲ್ಲದ ಬರೆ ಬಾಟ್ಲಿಗಳ ಸಹಿತ

೧೨	೨೪	೬೦
ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.
೬-೦	೮-೦	೨೦-೦

ಈ ತೊಗಲಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಆಲೋಪಾಥಿಕ ಹಾಗೂ ಆಯುರ್ವೇದಿಕ ಔಷಧಗಳ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ವಿಶೇಷ ಸೂಚನೆ— ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಡೆಗಳು ವಜನ (ತೂಕ) ದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ತೂಕಮಾಡಿ ಚೂರ್ಣ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹಾಕುವ ಬಾಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತೂಕದ ಔಷಧಹಿಡಿಯುವದು ಅಷ್ಟೇ ತೂಕದ ವಡೆಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮಾರಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಕಿಮಾನಳ ಡ್ರಾಮದಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಔಷಧ ನಾವು ಕಳಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಡ್ರಾಮ ಔಷಧ ಪೂರೈಸುವೆವು.

ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಕ ಔಷಧಗಳ ಬೆಲೆಗಳು.

	೧ ಡ್ರಾ.	೨ ಡ್ರಾ.	೧ ಔಂಸ್	೧ ಔಂಸ್	೨ ಔಂಸ್	೪ ಔಂಸ್
	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.	ರು. ಆ.
ಮೂಳೆ ಅರ್ಕ್	೦-೬	೦-೧೦	೧-೦	೧-೮	೨-೮	೩-೧೨
,, ,,	೦-೮	೦-೧೨	೧-೪	೨-೦	೩-೦	೪-೮
,, ,,	೦-೧೨	೧-೪	೨-೦	೩-೦	೫-೦	೭-೮
,, ,,	೧-೦	೧-೮	೨-೮	೪-೦	೬-೦	೮-೮
ಪ್ರಭಾವನ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಓಜಸ್ಸು ಬೆಳೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಔಷಧಗಳು; ಡಾಯಲ್ಯೂಶನ್ಸ್ ಅರ್ಕ್, ಗುಳಿಗೆಗಳು.						
೧-೧೨ ಕ್ರಮ, ನಂಬರ	೦-೩	೦-೫	೦-೮	೦-೧೪	೧-೪	೨-೪
೩೦ ,,	೦-೫	೦-೭	೦-೧೦	೧-೦	೧-೮	೩-೦
೨೦೦ ,,	೦-೧೨	೧-೪	೨-೦	೩-೦	೪-೦	
೫೦೦ ,,	೧-೧೨	೨-೮	೩-೧೨			
೧೦೦೦ ,,	೨-೮	೩-೧೨				
ಸಿ. ಎಸ್. ಚೂರ್ಣ	೪-೦	೬-೦				
೧ X -೬ X	೦-೬	೦-೧೦	೧-೦	೧-೮	೨-೮	೩-೮
೧೨ X -೨೪ X	೦-೮	೦-೧೨	೧-೪			

ವಿಶೇಷ ಸೂಚನೆ— ಕೆಲ ಔಷಧಗಳ ಮೂಳೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದರೇನೆ ೧X, ೨X, ಮುಂತಾದ ನಂಬರುಗಳು ಇರುವವು. ಅವುಗಳ ಬೆಲೆ ಮೂಲ ಅರ್ಕ್ದ ಬೆಲೆಯಂತೆಯೇ ಆಕರಿಸಲ್ಪಡುವವು.

ಕಾಲರಾ !]

ರುಬಿನೀಸಾಹೇಬರ

[ದುರ್ಗೀಬೀನೆ !!

ಕರ್ಪೂರಾರ್ಕವೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಗುಳಿಗೆಗಳೂ

ಅಂದರೇನೆ ರಾಮಬಾಣ ಔಷಧವು

ಅರ್ಕದ ಅರ್ಧ ಔಂಸ
ಬಾಟಿಗೆ ೧೨ ಆಣೆ

ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಗುಳಿಗೆಯು
೧ ಡ್ರಾಮ ಬಾ. ೫ ಆಣೆ

ಮಹಾಮಾರಿಯ ಸಾಧಿಯ (ಬೇನೆಯ ಭರದ) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ
ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೆಂದು ಕರ್ಪೂರಾರ್ಕದ ೧-೨
ಹನಿಗಳನ್ನು ತಾಮ್ರದ ಭಾಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆರಿಸಿದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ
ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದು ಚಿಮುಟಿ ಸಕ್ಕರೆಯ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ದಿನಾಲು
ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ತೆಗೆದು
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಕದಕ್ಕಿಂತ ಗುಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಡು
ವದೇ ಲೇಸು. ಬೇನೆಬಂದ ನಂತರ ಸಹ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರಹತ್ತಿದ
ನಂತರ ಗುಳಿಗೆಗಳನ್ನಾ ಗಲೀ ಅರ್ಕವನ್ನಾ ಗಲಿ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದರೆ ರೋಗಿಗೆ
ಅಪಾಯವಾಗುವ ಹೆದರಿಕೆ ತೀರ ಇರುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಔಂಸ ನೀರಿನಲ್ಲಿ
೫-೬ ಹನಿ ಇಲ್ಲವೆ ೪-೬ ಗುಳಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ತಾಸು
ಅರ್ಧತಾಸು ಇಲ್ಲವೆ ೫-೧೦ ಮಿನಿಟಿನ ಅಂತರದಿಂದ ಸಹ ಒಂದೆರಡು
ಚಮಚಿಯಷ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಮಹಾಮಾರಿ (ಪಟಕಿ) ಬೇನೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಔಷಧ
ಗಳುಪಯೋಗ ಬಹಳಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಹಾಗೂ ನೂರಕ್ಕೆ ೯೫ ರೋಗಿ
ಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಯ
ಔಷಧಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ರೋಗದ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ೧೨ ಔಷಧಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ,
ಕರ್ಪೂರಾರ್ಕ, ಮತ್ತು ಔಷಧಗಳೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗ
ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ವುಸ್ತುಕವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರು. ೫-೧೨-೦ ಕ್ಕೆ
ದೊರೆಯುವವು. ಟಪಾಲವೆಚ್ಚ ಬೇರೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹೋಮಿಯೋ ಫಾರ್ಮಸಿ, ೨೨ ಬುಧವಾರ ಪುಣೆ,

ಶಾಖೆ— ಗಿರಗಾವ ಮುಂಬಯಿ.

ಸ್ವದೇಶಿ ಉದ್ಯೋಗವ್ಯವಸಾಯಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡಿರಿ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧವಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವಿಶ್ವಸನೀಯ ಹಾಗೂ ಖಾತ್ರಿಯ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ವಾರ್ಟರ ಔಷಧಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಯೋಗ್ಯ ಔಷಧದ ಯೋಜನೆ ಅದರೂ ಸಹ ಔಷಧದಿಂದ ಗುಣಬರಲಾರದು. ಹೀಗಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಉಪಯುಕ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಔಷಧಗಳು ವಿಶ್ವಸನೀಯ ಹಾಗೂ ಖಾತ್ರಿವುಳ್ಳವು ಎಂದು ಪೂರ್ಣ ಖಾತ್ರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹೋಮಿಯೊ ಫಾರ್ಮಸಿ ಪುಣೆ ಇದು ಖಾತ್ರಿಯ ಔಷಧಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಾನವು. ಇಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ವಾರ್ಟರ ಔಷಧಗಳು- ಇೋರ್ಣ ಹಾಗೂ ವಡಿಗಳು- ವಿದ್ಯುಲ್ಲತೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಖಾತ್ರಿ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವಸನೀಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯಬಡುವ ಕಾರಣ ಎನೂ ಇಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹೋಮಿಯೊ ಫಾರ್ಮಸಿ ಪುಣೆ ಎಂಬ ಕೈಗಾರಿಕೆ (ಕಾರಖಾನೆ) ಯು ಪೂರ್ಣ ಸ್ವದೇಶಿ ಇದ್ದು ಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೇಲಾದವು ಇದ್ದು ಅವುಗಳ ಬೆಲೆ ಯೋಗ್ಯವಿರುವದು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹೋಮಿಯೊ ಫಾರ್ಮಸಿ ಕಾರಖಾನೆಯ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹನ್ನೆರಡು ಕ್ವಾರ್ಟರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಮಾಡುವ ದೇಶಾಭಿಮಾನಿ ಮನುಷ್ಯನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಸರಿ.

ಈ ಕಾರಖಾನೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವತ್ತೂ ನಫೆ ಇದೇ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವದು. ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಭಿಸರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು **ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹೋಮಿಯೊಪಥಿಯ** ಔಷಧಗಳನ್ನು ಯಾವತ್ತೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಡಾ|| ಗೋ. ಸ. ಪಳಸುಲೆಕೃತ ಪುಸ್ತಕಗಳು

ಮಠಾಡಿ

ಇನ್‌ಫ್ಲುಎಂಜಾ ಅಥವಾ ಶೈತ್ಯಜ್ವರ,	ಪುಟ	ಕಿಮ್ಮತ್ತು
(ದ್ವಿತೀಯಾವೃತ್ತಿ)	೮೦	೮ ಆಣೆ
ಮಹಾಮಾರಿ ಅಥವಾ ಕಾಲರಾ	೧೫೦	೧೨ ,,
ದಕ್ಷಿಣಾ ಪ್ರಾಯಿರು ಕಮೀಟಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಾಗಿ ಬಕ್ಷೀಸ ದೊರೆತ, ಹನ್ನೆರಡು ರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಹೋಮಿಯೊ ಪಥಿಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆ	೮೦೦	೪ ರೂ.
ಹೋಮಿಯೊಪಥಿಯ ಲಘು ನಿಘಂಟು	೧೫೦	೧೨ ಆಣೆ
ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರ (ದ್ವಿತೀಯಾವೃತ್ತಿ)	೫೮೦	೩ ರೂ.

ಹಿಂದೀ

ಜೀವನ ರಸಾಯನ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರ	೨ ರೂ.
-----------------------------	---------

ಇಂಗ್ಲೀಜಿ

ಫಿಜಿಯನ್ಸ್ ಹ್ಯಾಂಡಬುಕ್ ಆಫ್ ಬಾಯೊಕೆಮಿಸ್ಟ್ರಿ	೮ ಆಣೆ
--	-------

